image
not
available

37
29 C
10

Digitized by Google

Digitized by Google

JOANNIS LAURENTII BERTI
FLORENTINI
FRATRIS EREMITAE AUGUSTINIANI
LIBRORUM
DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS
TOMUS V.

In quo agitur de VERBO facto Homine, & de mirabili humanæ Reparationis Oeconomia.

ROMAE APUD PANTHEON ANNO D. MDCCXL.
EXCUDEBAT ANTONIUS DE RUBEIS

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER VICESIMUS QUINTUS

Demonſtrans adverſus Judæos, & Gentiles divini Reparatoris adventum.

SIus illam Theologiæ partem ſpectemus, quæ virtutum, humanorumque Officiorum tradit inſtitutiones, & in qua perexiguas ingenii mei vires exercendo quartum conſcripſi Operis hujus volumen; ſive inſpiciamus partes ſcientiæ, atque ſapientiæ nobiliores, in quibus illuſtrandis, vindicandiſque verſatur præcipuum ſtudium clariſſimorum Theologorum: nulla res eſt propter argumenti dignitatem, amplitudinem, atque utilitatem præſtantior, nulla proinde, in quam intendere magis debeamus aſſiduam meditationem, mentiſque conatus, quam redemptionis noſtræ mirabilis Oeconomia, & divinæ *Incarnationis* altiſſimum, ſacratiſſimumque myſterium. Quid enim nobis ad formandos mores, ad vitam inſtituendam, ad ſingularum virtutum percipiendam normam, ac perfectionem poteſt majoris eſſe adjumenti, quam divinum reparandi homines conſilium, Dei erga nos caritas ineffabilis, æterni Verbi ex Virgine conceptio & nativitas, ſanctiſſima cum hominibus converſatio, exinanitio & obedientia uſque ad mortem crucis, glorioſa ad perennem vitam reſurrectio, & aſſumptæ in conſortium divinitatis naturæ humanæ ad Majeſtatis dexteram exaltatio? In his quidem apparet primum caritatis ordo, in quo diximus.

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER VICESIMUS QUINTUS

Demonſtrans adverſus Judæos, & Gentiles divini Reparatoris adventum.

SIVE illam Theologiæ partem ſpectemus, quæ virtutum, humanorumque Officiorum tradit inſtitutiones, & in qua perexiguas ingenii mei vires exercendo quartum conſcripſi Operis hujus volumen; ſive inſpiciamus partes ſcientiæ, atque ſapientiæ nobiliores, in quibus illuſtrandis, vindicandiſque verſatur præcipuum ſtudium clariſſimorum Theologorum: nulla res eſt propter argumenti dignitatem, amplitudinem, atque utilitatem præſtantior, nulla proinde, in quam intendere magis debeamus aſſiduam meditationem, mentiſque conatus, quam redemptionis noſtræ mirabilis Oeconomia, & divinæ *Incarnationis* altiſſimum, ſacratiſſimumque myſterium. Quid enim nobis ad formandos mores, ad vitam inſtituendam, ad ſingularum virtutum percipiendam normam, ac perfectionem poteſt majoris eſſe adjumenti, quam divinum reparandi homines conſilium, Dei erga nos caritas ineffabilis, æterni Verbi ex Virgine conceptio & nativitas, ſanctiſſima cum hominibus converſatio, exinanitio & obedientia uſque ad mortem crucis, glorioſa ad perennem vitam reſurrectio, & aſſumptæ in conſortium divinitatis naturæ humanæ ad Majeſtatis dexteram exaltatio? In his quidem apparet primum caritatis ordo, in quo diximus.

Digitized by Google

mus omnem ſitam eſſe virtutem: quoniam in Chriſti *Incarnatione* demonſtratum eſt homini, quem ipſe locum teneat in rebus a Deo conditis, dum ita Deo conjungi potuit humana natura, ut ex duabus ſubſtantiis fieret una perſona: commonſtratumque quomodo deceptores ſpiritus nequeant eo titulo, quod carent corpore, ſe nobis præponere, atque ſuadere, ut ipſis, tanquam immortalibus diis cultum exhibeamus, dum in carne mortali naſci dignatus eſt ipſe Deus. Deinde gratia virtutum effectrix, & quæ nullis præcedentibus meritis rependitur, in ipſo homine Chriſto ſummopere commendatur; quia nec ipſe, ut tanta unitate Deo vero conjunctus una cum illo perſona, & naturalis Dei filius fieret, ullis eſt præcedentibus meritis aſſecutus, recte propterea ab Auguſtino appellatus præclariſſimum lumen prædeſtinationis & gratiæ. Præterea ſuperbia hominis, quæ maximo impedimento eſt, ne rationalis animus Deo inhæreat, & ne ſceleribus inquinatus atque depreſſus ſurgat ad pœnitentiam, per Incarnati Verbi humilitatem redarguitur, & ſanatur, animadvertens quam longe receſſerit a Deo, & quam affici debeat medicinali dolore, quando tali Mediatore indiguit, atque is ad peccatorum noſtrorum expiationem ſubiit teterrimum crudeliſſimumque ſupplicium. In hoc autem perferendo factus obediens Patri uſque ad mortem, etiam magnum obedientiæ præbuit nobis exemplum: ejuſdemque obedientiæ præmium ubinam, quæſo, melius oſtendi poteſt, quam in tanti Mediatoris carne, quæ ad vitam reſurrexit æternam, & in auguſtiſſimo, ſanctiſſimoque Ipſius nomine, in quo omne flectitur genu, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum? Valde itaque affinis eſt præcedentis voluminis lucubrationibus hæc de Verbo facto homine pertractatio, qua edocemur præceptiones, adjumenta, exemplum, & retributionem virtutis. Atque his accedit tanta argumenti hujus dignitas & præſtantia, ut iſtud præ ceteris trahat contemplantium mentes *in omnes divitias plenitudinis intellectus*, ſcribente ad Coloſſenſes Apoſtolo, latere in Myſterio Chriſti Jeſu theſauros omnes *ſapientiæ & ſcientiæ*. Enimvero ſcientiam in iis, quæ Verbum caro factum temporaliter & localiter egit ac pertulit, ſapientiam in iis, quæ ſine tempore ipſi Verbo immortali, æterno, & ubique toti conveniunt, bene ſapienterque Auguſtinus in tertiodecimo libro de Trinitate diſtinguit. Revera neque in rebus, quæ temporaliter fiunt, poteſt aliquid mirabilius excogitari, quam partus Virginis, Conditoris univerſorum nativitas temporalis, mors quam pertulit Auctor vitæ, ac tanto pretio ſoluta filiorum Adæ captivitas: neque in ſempiternis diviniſque aliquid difficilius inquiri, quam perſiſtens in humilitate Virginei partus gloria antiquæ nativitatis, in corporis circumſcriptione divinitatis immenſitas, in carnis infirmitate poteſtas omnipotentiæ: ita nimirum differentes de Chriſto acquirunt ſcientiæ & ſapientiæ theſauros, dum verſantur in humanarum divinarumque

rerum

Digitized by Google

rerum ſublimiori contemplatione. Id vero ut nos majori cum voluptate aſſequamur, extra Scholarum fines per ſpatia Scripturarum ſanctarum, per loca Patrum, hiſtoricorum, nec non impie dogmatizantium hæreticorum excurrentes curabimus divina intueri myſteria, fidem Orthodoxam exponere, hæreſes profligare, & magnum opus recolere perfectæ Reparationis. At cum Judæis adhuc ducem ſuum præſtolantibus videamur annuntiare *ſcandalum*, Gentibus autem ignorantibus myſteria Crucis prædicare *ſtultitiam*; cumque in qualibet diſputatione primum in quæſtionem veniat rei de qua agitur, veritas & extantia: inſtitui priori hoc libro ipſorum Judæorum pervicaciam retundere, & gentium refutare perfidiam, demonſtrans invictis argumentationibus advenіſſe juxta Prophetarum oracula prænuntiatum humani generis Redemptorem, & hunc eſſe eumdem Dominum Jeſum Chriſtum: in cujus Nomine, ut minimus filius Iſai adverſus Goliath, minimus & ego Auguſtini diſcipulus contra veritatis hoſtes certabo.

C A P U T I.

Demonſtratur ex Vaticinio Jacob Geneſ. XLIX. *v.* 10. *veniſſe Meſſiam in lege promiſſum.*

ARDUAM principio hujus libri provinciam ſuſcipio, Propheticum de Chriſto vaticinium omnium celeberrimum explicandi, & ad veram planiſſimamque reducendi intelligentiam. Illud namque primum pervicaces Hebræi interpretamentis compluribus tentarunt excutere, poſtmodum Chriſtiani ipſi implexas inſtituendo diſputationes obſcuriſſimum reddiderunt. Animadvertentes enim ſceptrum a domo Juda per longa temporum intervalla defeciſſe, præſertim tempore Babylonicæ captivitatis, & imperium tenentibus Haſmonæis, mirum eſt in quot opinationes deflexerint, ut probe tuerentur facto prophetiam cohærere. Quidam ideo de Juda ſceptrum non defeciſſe propugnant, quod licet Haſmonæi paterno genere pertinerent ad tribum Levi, materno tamen eſſent ex Tribu Juda prognati: quas duas tribus Sacerdotalem, & regiam, ideſt, Tribum Levi, & Tribum Juda fuiſſe conjunctas liquet ex matrimonio Aaron, qui uxorem duxit filiam Aminadab, & ex Jojada, qui in matrimonium ſibi copulavit filiam regis Joram. Hanc ſententiam poſt Origenem tenuere complures, etiam Lyranus, Toſtatus, & Dionyſius Carthuſianus. Ut facilius nodum hunc ſolverent Genebrardus & Baronius affirmarunt Machabæos ex Juda etiam paterno genere ortos, nonnullis Scripturæ verbis proculdubio decepti. At alii opinantes faciliori negocio difficultatem omnem poſſe expediri, ſi Ju-

ſi Judæ nomen ob ſingularem prærogativam ad univerſam Hebræorum gentem extendatur, conati ſunt propugnare nunquam niſi Herodis tempore ablatum ſceptrum de Juda; quod tenuerunt Juſtinus, Euſebius, Diodorus Tarſenſis, Caſaubonus, Pererius, & alii; qui diverſam tamen rationem explicandi propheticum vaticinium adinvenere. Alii quippe cauſam proferunt, quod Tribus Juda ceteris fuerit gloria, & dignitate præſtantior; alii quod ceteris tribubus nomen dederit; alii quod in Tribu Juda ſolium, ſceptrumque perſtiterit, etſi perſona regia non ſemper ex eadem Tribu duxerit genus ſuum. Denique permulti Tribum Juda ſingulari prærogativa diſtinctam agnoſcunt, ſed non ita, ut Rector ac Princeps Judaici populi ex ſemore Judæ prodierit; ſed, vel quia Tribus illa ſemper jus habuit ad regnum cum temporale, tum æternum inſtaurandum a Chriſto, ut docuerunt Cajetanus, & Daniel Huetius: vel quia ipſa Tribus Juda ſponte Machabæis, quaſi loco depoſiti Imperium contulit, ut inquit Melchior Canus: vel quia Principes regnaturi, etſi externo ſanguine procreati, priuſquam regni inſignia capeſſerent, in tribum Juda adlecti erant, & jure hæreditatis, honore germinis, atque civitate donati, ut arbitratur Petavius: vel demum, quia ſola tribus Juda fuit regno deſtinata, ſola poſt captivitatem integra perſeveravit, & de hac tribu erat major pars populi Regi Judæorum obtemperantis, in eadem tribu ſedes Regni, Thronus, Magiſtratus, ac forma civilis regiminis, ita ut neceſſarium non ſit ad demonſtrandam ſceptri Judaici in una Tribu Juda perſiſtentiam, quod ſemper Moderator ac Princeps fuerint ex ſemine Judæ, ſed ſufficiat ſi una ex his conditionibus ad Meſſiam uſque in ipſa Tribu perſtiterit.

Quamquam vero hæc omnia a ſuis Auctoribus magna cum eruditione defendi videntur, unum eſt obvium, ac planiſſimum quod poſſint Judæi pugnaciter contendere, promitti a Jacobo Legiſlatorem ac Ducem *ex femore Judæ*: quibus verbis & ego certiſſimum puto deſignari, non regionem, non thronum, non adlectum ex aliis tribubus Magiſtratum, ſed virum aliquem Principem, & Juſdicentem vera & propria generatione ex lumbis Judæ progenitum. Quod veriſſimum eſſe paullo infra commonſtrabo. Si ergo longe ante Jeſum Nazarenum Perſona hæc principatum tenens defecerit, poterunt Hebræi affirmare, etiam longe ante Chriſtum Jacobi vaticinium fuiſſe completum; quandoquidem Machabæi, etiamſi dicantur de Tribu Juda ob genus maternum, ſi non ſunt quoque ob paternum, nequeunt appellari *de femore*; & multo minus id competere poteſt aut Civitati, aut Throno, aut formæ Regiminis, aut Magiſtratibus ex omni Tribu conflatis: cum apertiſſima linguæ ſanctæ expreſſione *Dux de femore* aliquam individuam perſonam principantem, & jus dicentem profectam carnali generatione ex lumbis Judæ, & nihil aliud deſignet. Hanc

vero

vero perſonam cum in ſerie plurimorum Regum viri Eruditi minime invenerint, varias opiniones ſuperius expoſitas promulgarunt: quibus ſingulis cum non aſſentiantur Catholici, fruſtra conabimur, ut ſubſcribant Judæi. Poſtquam ergo literalem Prophetiæ ſenſum tradidero, demonſtrabo ex ipſis Hebraicis monumentis, nunquam a Davide ad Chriſtum defuiſſe Principem aliquem ex femore Judæ prognatum, qui judicia exerceret, leges ferret, & ſceptri teneret auctoritatem. Diluam poſtea innumeras Hebræorum cavillationes, & illorum quoque Catholicorum, a quibus recedo, argumentationibus ſatisfaciam.

Vaticinium Jacob affertur et explicatur.

Vaticinium itaque his verbis continetur: *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium*. Ita Vulgata. Hebraica autem lectio habet: לֹא־יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי־יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ יִקְּהַת עַמִּים׃ *Non recedet virga de Juda, & Legislator de inter pedes ejus, uſquequo veniat Silo, & illi congregatio populorum*.

Particula שבט *Scevet* vel ſignificat ſceptrum, & regiam auctoritatem, ut Pſ. XLIV. שבט מלכותך *Virga regni tui*. Item Num. XXIV. 17. & Ezech. XXI. 13. Vel ſignificat Tribum, ut Judicum XVIII. 19. & Eſaiæ XIX. 13. Ea enim vox שבט proprie ſignificat baculum, ideoque vel accipitur per metonymiam ſigni pro indicio regiæ poteſtatis, & idem eſt ac ſceptrum, vel per metaphoram pro ſtirpe a primo parente derivata, ut baculus germinat e radice, & idem eſt ac progenies vel tribus. Caſtigationem, & virgam tribulationis hoc loco ſignificare contendunt Rabbinorum nonnulli. Verum apertiſſime revincuntur. I. Ipſorum Hebræorum teſtimonio: omnes enim veteres Rabbini, ipſumque Talmud *Scevet* pro Virga Dominationis accepere. II. Chaldæus pro שֵׁבֶט legit, עָבֵר שׁוּלְטָן׃ *faciens poteſtatem*. III. Nullibi particula illa *Scevet* ſi ſolitaria ſit, & abſque adjuncto epitheto afflictionem, imperiumque tyrannicum ſonat; ſed tantum ubi ponitur cum adjuncto exprimente furorem, & indignationem, ut Pſal. II. 9. & Iſaiæ X. 5. IV. Cum illa particula conjungitur in cap. XIX. Gen. altera demonſtrans, ut mox dicam, Legiſlatorem, & quidem natum ex femore, ut nequeat intelligi Dominator externus, & Tyrannus. V. Quæcunque Judæ promittuntur fauſtiſſima ſunt, laus fratrum, victoria inimicorum, agrorum fertilitas, vindemiarum ubertas: perperam ergo fingitur infauſtum aliquid prænuntiari. VI. A Davide ad Sedeciam, atque poſt ſolutam captivitatem uſque ad Herodem non fuerunt Judæi ſub virga tyrannici dominatus: ideoque non prædixerat Jacob perſeveraturam uſque ad Chriſtum illorum ſervitutem & vexationem.

Digitized by Google

tionem. Non ergo virgam tyrannici imperii, ſed ſceptrum, atque proprii Principis regimen particula illa שבט demonſtrat. Quod ſi eamdem particulam accipias pro ipſa Tribu, ita ut ſenſus ſit, tribum Judam uſque ad adventum Meſſiæ nunquam ablatum iri, quemadmodum contigit ceteris in longinquas regiones aſportatis; infertur apertiſſime Meſſiam veniſſe, cum jam ipſa tribus Juda patria, penatibuſque relictis diſperſa, & ejecta experiatur miſerabile ac diuturnum exilium.

Sequitur in Prophetico Oraculo Hebraica vox וּמְחֹקֵק Latine *Dux* & Græce ἡγούμενος. Auctore R. Kimchi ſignificat *Dominatorem*, *qui legem ſancit, & exercet judicia*. Juxta Rab. Salom. *Magnum Principem leges præſcribentem*. Per Onckelon *Saphram*, ideſt, *Scribarum Magiſtrum*, vel *Doctorem*. Nequit hæc interpretatio in dubium verti. I. Ob communem Sapientum conſenſionem. II. Ob radicalem חקק, unde participium illud fluit, quæ idem eſt, ac *determinare*, *& præſcribere*, unde a Græcis vertitur, ὁρίζειν, διαγράφειν, διατάττειν, *deſcribere*, *& ordinare*. III. Ex apertiſſimo Scripturæ contextu, videlicet Judicum v. 15. ubi מחקקים Mechokekim, *Duces*, appellantur *Scribæ* Iſſachar. Quare apertiſſimus Prophetiæ ſenſus eſt, permanſurum ſemper in familia, ac progenie Judæ Legiſlatorem ac principem, ſive ampliſſima præditum auctoritate, qualem habent abſoluti Monarchæ, ac Reges, ſed quam minime hæc Prophetia in Tribu Juda diuturnam fore promittit; ſive Dominatorem virgam tenentem, & civilem poteſtatem judicia etiam capitalia exercendi, atque Scribarum Præſidem; ſive fungentem Legiſlatoris officio. Quem virum ſi præfuiſſe Judæis uſque ad Chriſtum adinvenerimus, & de illo vaticinatum Jacobum, non de Principe, qui ſemper Rex fuerit, & arma tractaverit, id enim neque prophetica verba, neque ipſi Hebræorum Magiſtri ullatenus exigunt, obſtructæ erunt omnes cavillandi rimæ, neque aliquod erit perfugium perfidis obcæcatiſque Judæis.

At proxima verba מבין רגליו *De inter pedes ejus* commonſtrant hunc virum principem, judicem, ac legiſlatorem, futurum ex ſtirpe, germine, ac ſemine Judæ: ideoque nunquam revinci poterunt Judæi, ſi contendas ſalvari ſenſum propheticum vel per Thronum, vel per Urbem, vel per Jura Magiſtratuum, vel per Principes Tribui Judæ adlectos: quod probatur I. Quoniam illa circumlocutio, *De inter pedes ejus* ſignificat poſteritatem, & honeſta phraſi genitalia ipſa deſcribit, ut liquet ex Deut. XXVIII. 57. ubi de ſecundinis legitur: *Quæ egrediuntur de inter pedes ejus*. II. Ex Latina, & Græca verſione, quarum illa habet *de femore*, hæc vero ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, *ex femoribus ejus*. III. Ex communi Doctorum interpretatione. Vertit enim Thargum, *A filiis filiorum ejus*: Jonathan, *De ſemine ejus*; R. Kimchi, *De medio pedum ejus*: Talmud Jeroſolymitanum, *De filiis filiorum ortis ex ſemi-*

ſemine ejus. Habeo conſentientes fere omnes Hebræos, Latinoſque.

Obſervandum hoc loco quinam fuerit iſte Princeps ex Judæ femoribus ortus *virgam* tenens, atque *legem* perſcribens, & quomodo auctoritatem exercuerit ad Chriſtum uſque. Præcepit Dominus ad Moyſen Num. XI. 16. ut congregaret *ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael*, quibus judicandi poteſtas, & regimen populi commiſſum eſt. Poſteriores Judæi Græco vocabulo Synedrion appellaverunt. Cum autem Deuter. XVII. 9. fiat mentio Sacerdotis, & Judicis, duos Magiſtratus inſtitutos eſſe colligitur, Eccleſiaſticum unum, politicum alterum: quorum primum Synagogam dixerunt, ſecundum, ut dixi, Synedrion. Præfuiſſe Synagogæ Principem Sacerdotum ex Tribu Levi nequit in dubium revocari. Synedrio præſidem fuiſſe ex Tribu Juda, & maximam ad Chriſtum uſque auctoritatem habuiſſe etiam tempore Machabæorum demonſtro.

Ac primo de auctoritate hujus principis dicturus ſum, & de ipſius genere, poſtmodum de duratione. Itaque in Chronico, quod inſcribitur *Sepher Olam*, & extat ad calcem Genebrardi legitur: *In templo ſecundo hæc fuit conſuetudo, ut Rex ex familia Haſmonæorum, & ſervis eorum filiis Herodis educeret & reduceret exercitum, curaretque omnia, quæ ad regnum pertinerent. Verum quæ ad legem ſpectabant ſtatuta ac judicia ad os, ſeu mandatum Principis de domo David fuere facta*. R. Zemach fol. 33. *Nam mos erat Hieroſolymis, quandiu eſſet regnum ex familia Haſmonæorum, & poſt eos ex familia Herodis, ecce ſemper fuit Princeps de domo David. Nam Rex curabat exercitum, & res bellicas; ſed quæ ad legem pertinebant, ſtatutaque, ac judicia ad nutum Pontificis, & Principis ex familia Davidis adminiſtrabantur*. In Bereſcith Rabba ita explicatur Prophetia: *Non recedet, &c. Iſti ſunt ſedentes Jabbet, docentes ſententias in Sanbedrim magna ... Et quid eſt, Non recedet ſceptrum de Juda? Hoc plane ſibi vendicat, quod non eſt conceſſum Sanbedrim poteſtas judicandi judicia, niſi omni tempore, quo ſedebant in camera dolata. Cum enim migraverunt inde ad locum alium, ceſſaverunt judicia animarum, ſicut ſcriptum eſt Deut.* XVII. *v.* 10. Atque ne omnia exſcribam, quæ legi poterunt apud Galatinum, Martinum Helvicum, Bartholaccium, Imbonatum, Raymundum Martini, alioſque; in Talmud Cod. Sanhedrim ita Prophetia explicatur, לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרורין את ישראל בשבט: ומחקק מבין רגליו אלו בני בניו שלהלל שמלמרין תורה ברבים: *Non recedet Virga ex Juda: Hi ſunt Capita captivitatis, ideſt, qui ſunt in Babylone, & regunt Iſraelem virga. Et legislator de inter pedes ejus: Hi ſunt filii filiorum Hillel, qui multos docent legem*. De Principe ergo Synedrii judicia exercente accipiendum eſt oraculum Jacobæum: quem principem ſemper fuiſſe ex progenie Davidis liquet ex dictis, & manifeſte faten-

tur Hebræorum Chronologiæ, nec non Rabbini complures apud Helvicum, & Imbonatum.

Illuſtriſſimus Daniel Huetius Demonſt. Evangel. Prop. IX. reſpondet hanc ſententiam ceteris eſſe infirmiorem, utpote ex Rabbinorum commentationibus derivatam. Sed primum quis facile ſibi perſuadeat concorditer Rabbinos omnes in ſui perniciem tam ſplendide fuiſſe mentitos? Deinde apud Joſeph Ben-Gorion lib. V. cap. 4. & Joſephum Antiq. XIV. cap. 9. habetur oratio R. Sameas Principis Synedrii, qui compulit Herodem cædis accuſatum ad dicendam cauſam coram Hircano. Ex qua oratione apparet Synedrium in judiciis etiam Capitalibus majorem habuiſſe auctoritatem, quam Regem. Vide orationem illam Tom. I. Operum Joſephi cum notis Hudſoni pag. 701. Præterea etiam Patres communiter docent uſque ad Chriſtum permanſiſſe Sceptrum apud poſteros David, quod niſi de Principe Synhedrii accipiatur, falſum erit omnino. *Davidica Sedes* (inquit Epiphanius H. XXIX., quæ eſt Nazaræorum) *perpetua ſucceſſione ad Chriſtum uſque permanſit, cum nullo unquam tempore de Juda tribu Principes deſiiſſent, donec ille venit, cui repoſita erant*. Tandem quem ex femore Judæ Principem ac dominatorem regnantibus Haſmonæis & Herode adinvenies, niſi ſit ille Dux, Aechmalotarcha, & Caput Synhedrii?

Demonſtrandum eſt jam hunc Ducem non defeciſſe niſi ſub adventum Meſſiæ, ideſt, Chriſti. In Codice Jotta pag. 53. habetur ſceptrum & honorem legis ceſſaſſe ſub Gamaliele, quem Julius Bartholaccius Tom. I. Biblioth. Rabbinicæ pag. 729. demonſtrat obiiſſe ante Jeroſolymitanum excidium an. 18. Hujus autem Gamalielis Epiſtolæ, & Decreta pleniſſimæ auctoritatis extant in Codice Synhedrim cap. I. p. 11. & in eadem Bibliotheca Rabbinica loco nuper citato. In Bereſcith Rabba, ut vidimus, habetur permanſiſſe uſque ad migrationem Synhedrii in alium locum, quod contigit juxta Talmud Jeroſolymitanum anno ante Templi excidium quadrageſimo. Quod Petrus Galatinus lib. IV. cap. 6. ex communi Rabbinorum traditione confirmat. Et ne hæc quoque ad fabulas amandentur; certum eſt ex Joſepho loco ſuperius citato, atque ex Hiſtoricis aliis fide digniſſimis, quod *Herodes regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Synhedrio, atque adeo Hircanum ipſum interfecit, excepto Samea: ipſum enim propter ejus juſtitiam magno habebat in honore; quod poſtea obſeſſa urbe ab Herode, & Soſio, populum monuiſſet, ut Herodem admitteret dicendo ipſos eum propter peccata effugere non poſſe*. Ita Joſephus lib. XIV. Antiq. cap. 9. Recte ergo Galatinus ibidem: *Tunc proprie & vere de Tribu Juda regni ſceptrum ablatum fuit, cum nemo de regio genere remanſiſſe crederetur: tunc etiam judiciaria poteſtas ab eis amota eſt, cum omnes Sanhedrin Herodes ipſe interimi fecit*. Sed revertendum ad textus expoſitionem.

Pro-

Digitized by Google

Proxima verba ſunt עד כי יבא שילה, *Donec veniat Silo*. Quidam Hebræorum ſic vertunt, *In æternum poſteaquam venerit Meſſias*, ut ſenſus ſit, nunquam ſceptrum poſt Meſſiæ adventum de Tribu Juda defuturum. Hoc probat Rab. Bachai, ex quo ſub particula עד *Aad* ſit accentus *Jethibh*, illam disjungens a ſequenti vocula כי *Chi*. Sed revincitur apertiſſime. I. Ex cap. XVI. Geneſ. v. 13. ubi non alium ſenſum habet utraque particula, niſi latinæ *donec*, *uſqueque*, aut conſimilis. II. Ex communi aliorum interpretatione: Onkelos enim, Jonathan, Jeroſolymitanus, Abenezra, aliique verterunt, *Donec*. III. Ex probata ab omnibus regula Davidis Levitæ circa accentus. Nam Hebraica ſcriptura ſex diſtinctionis accentus connumerat, *Silluc*, *Athnach*, *Segoltha*, *Zakeph*, *Rebbia*, & *Jethibh*. Diſtinguit *Silluc periodum*: *Athnach*, & *Segoltha* periodi membra; reliqui accentus ſigna ſunt minimæ diſtinctionis. Eſt autem in hoc textu ante particulam עד accentus *Athnach*; ideoque particula illa pertinet ad membrum conſequens.

Reſtat poſtrema particula שילה *Silo*. Aliqui hanc derivant a שיל & affixo feminini generis ה, ita ut ſignificet *Filium ejus*, ex femina tantum progenitum; idem eſt enim שיל ac operimentum, vel *ſecundina* mulieris: unde vertit Jonathan, *Donec veniat Meſſias, parvulus filiorum ejus*. Deducunt alii ab שלה, quod ſignificat *felicem*, vel *ſoſpitatorem eſſe*, ita ut idem ſit שילה, ac *Salvator*, & *Auctor felicitatis*. Propterea vertit Sammaritanus, *Donec veniat Pacificus*. Permulti a relativo ש, ac pronomine לו ut ſenſus ſit, *Donec veniat cujus eſt regnum*, ut habet Onkelos; ſive, *Donec veniat cui repoſitum eſt*, aut, *Donec veniant quæ repoſita ſunt ei*, quomodo legerunt LXX. nec non antiquiores Eccleſiæ Patres, ut Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Euſebius, Cyrillus, & Auguſtinus. Arbitrantur permulti alii legendum eſſe שלח ab שלח quod eſt *mittere*, ut ſenſus ſit, *Donec veniat qui mittendus eſt*, quemadmodum habet Latina Vulgata; atque hinc inferunt mendum irrepſiſſe in Codices Hebræorum Huntlæus, Salmeron, & Morinus. Sed Hebraicum Codicem facile eſt hoc loco defendere. Primo quoniam laudatæ Paraphraſes antiquiſſimæ, & Græci, Latinique Interpretes videntur potius attigiſſe ſignificationem שלח quam שילה Deinde quia non videtur Hebraicum Codicem habuiſſe hæc omnia verba אשר יש לה שלח *Qui mittendus eſt*. Tertio quia etiam participium *Miſſus*, non שלח ſcribendum videtur, ſed שלוח. Nec proinde detrahitur Vulgatæ verſionis auctoritati; quin maxime eſt commendanda, quod inter varias illius vocis שילה ſignificationes elegerit propriiſſimum characterem Meſſiæ, qui Iſaiæ XVI. 1. appellatur *Mittendus*: maxime, quod cum Vulgata conſentiat etiam præclariſſimus Doctor Hieronymus. Si tamen mavis ſcriptum olim שלח, probabo maxime, & Hæreticis Ro-

tur Hebræorum Chronologiæ, nec non Rabbini complures apud Helvicum, & Imbonatum.

Illuſtriſſimus Daniel Huetius Demonſt. Evangel. Prop. IX. reſpondet hanc ſententiam ceteris eſſe infirmiorem, utpote ex Rabbinorum commentationibus derivatam. Sed primum quis facile ſibi perſuadeat concorditer Rabbinos omnes in ſui perniciem tam ſplendide fuiſſe mentitos? Deinde apud Joſeph Ben-Gorion lib. V. cap. 4. & Joſephum Antiq. XIV. cap. 9. habetur oratio R. Sameas Principis Synedrii, qui compulit Herodem cædis accuſatum ad dicendam cauſam coram Hircano. Ex qua oratione apparet Synedrium in judiciis etiam Capitalibus majorem habuiſſe auctoritatem, quam Regem. Vide orationem illam Tom. I. Operum Joſephi cum notis Hudſoni pag. 701. Præterea etiam Patres communiter docent uſque ad Chriſtum permanſiſſe Sceptrum apud poſteros David, quod niſi de Principe Synhedrii accipiatur, falſum erit omnino. *Davidica Sedes* (inquit Epiphanius H. XXIX., quæ eſt Nazaræorum) *perpetua ſucceſſione ad Chriſtum uſque permanſit, cum nullo unquam tempore de Juda tribu Principes defiiſſent, donec ille venit, cui repoſita erant*. Tandem quem ex femore Judæ Principem ac dominatorem regnantibus Haſmonæis & Herode adinvenies, niſi ſit ille Dux, Aechmalotarcha, & Caput Synhedrii?

Demonſtrandum eſt jam hunc Ducem non defeciſſe niſi ſub adventum Meſſiæ, ideſt, Chriſti. In Codice Jotta pag. 53. habetur ſceptrum & honorem legis ceſſaſſe ſub Gamaliele, quem Julius Bartholaccius Tom. I. Biblioth. Rabbinicæ pag. 729. demonſtrat obiiſſe ante Jeroſolymitanum excidium an. 18. Hujus autem Gamalielis Epiſtolæ, & Decreta pleniſſimæ auctoritatis extant in Codice Synhedrim cap. I. p. 11. & in eadem Bibliotheca Rabbinica loco nuper citato. In Bereſcith Rabba, ut vidimus, habetur permanſiſſe uſque ad migrationem Synhedrii in alium locum, quod contigit juxta Talmud Jeroſolymitanum anno ante Templi excidium quadrageſimo. Quod Petrus Galatinus lib. IV. cap. 6. ex communi Rabbinorum traditione confirmat. Et ne hæc quoque ad fabulas amandentur; certum eſt ex Joſepho loco ſuperius citato, atque ex Hiſtoricis aliis fide digniſſimis, quod *Herodes regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Synhedrio, atque adeo Hircanum ipſum interfecit, excepto Samea: ipſum enim propter ejus juſtitiam magno habebat in honore; quod poſtea obſeſſa urbe ab Herode, & Soſio, populum monuiſſet, ut Herodem admitteret dicendo ipſos eum propter peccata effugere non poſſe*. Ita Joſephus lib. XIV. Antiq. cap. 9. Recte ergo Galatinus ibidem: *Tunc proprie & vere de Tribu Juda regni ſceptrum ablatum fuit, cum nemo de regio genere remanſiſſe crederetur: tunc etiam judiciaria poteſtas ab eis amota eſt, cum omnes Sanhedrin Herodes ipſe interimi fecit*. Sed revertendum ad textus expoſitionem.

Pro-

Digitized by Google

Proxima verba ſunt עד כי יבא שילה, *Donec veniat Silo*. Quidam Hebræorum ſic vertunt, *In æternum poſteaquam venerit Meſſias*, ut ſenſus ſit, nunquam ſceptrum poſt Meſſiæ adventum de Tribu Juda defuturum. Hoc probat Rab. Bachai, ex quo ſub particula עד *Aad* ſit accentus *Jethibh*, illam disjungens a ſequenti vocula כי *Chi*. Sed revincitur apertiſſime. I. Ex cap. XVI. Geneſ. v. 13. ubi non alium ſenſum habet utraque particula, niſi latinæ *donec*, *uſquequo*, aut conſimilis. II. Ex communi aliorum interpretatione: Onkelos enim, Jonathan, Jeroſolymitanus, Abenezra, aliique verterunt, *Donec*. III. Ex probata ab omnibus regula Davidis Levitæ circa accentus. Nam Hebraica ſcriptura ſex diſtinctionis accentus connumerat, *Silluc*, *Athnach*, *Segoltha*, *Zakeph*, *Rebbia*, & *Jethibh*. Diſtinguit *Silluc periodum*: *Athnach*, & *Segoltha* periodi membra; reliqui accentus ſigna ſunt minimæ diſtinctionis. Eſt autem in hoc textu ante particulam עד accentus *Athnach*; ideoque particula illa pertinet ad membrum conſequens.

Reſtat poſtrema particula שילה *Silo*. Aliqui hanc derivant a שיל & affixo feminini generis ה, ita ut ſignificet *Filium ejus*, ex femina tantum progenitum; idem eſt enim שיל ac operimentum, vel *ſecundina* mulieris: unde vertit Jonathan, *Donec veniat Meſſias, parvulus filiorum ejus*. Deducunt alii ab שלה, quod ſignificat *felicem*, vel *ſoſpitatorem eſſe*, ita ut idem ſit שילה, ac *Salvator*, & *Auctor felicitatis*. Propterea vertit Sammaritanus, *Donec veniat Pacificus*. Permulti a relativo ש, ac pronomine לו ut ſenſus ſit, *Donec veniat cujus eſt regnum*, ut habet Onkelos; ſive, *Donec veniat cui repoſitum eſt*, aut, *Donec veniant quæ repoſita ſunt ei*, quomodo legerunt LXX. nec non antiquiores Eccleſiæ Patres, ut Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Euſebius, Cyrillus, & Auguſtinus. Arbitrantur permulti alii legendum eſſe שילח ab שלח quod eſt *mittere*, ut ſenſus ſit, *Donec veniat qui mittendus eſt*, quemadmodum habet Latina Vulgata; atque hinc inferunt mendum irrepſiſſe in Codices Hebræorum Huntlæus, Salmeron, & Morinus. Sed Hebraicum Codicem facile eſt hoc loco defendere. Primo quoniam laudatæ Paraphraſes antiquiſſimæ, & Græci, Latinique Interpretes videntur potius attigiſſe ſignificationem שילה quam שילח Deinde quia non videtur Hebraicum Codicem habuiſſe hæc omnia verba אשר יש לה שלח *Qui mittendus eſt*. Tertio quia etiam participium *Miſſus*, non שילח ſcribendum videtur, ſed שלוח. Nec proinde detrahitur Vulgatæ verſionis auctoritati; quin maxime eſt commendanda, quod inter varias illius vocis שילה ſignificationes elegerit propriiſſimum characterem Meſſiæ, qui Iſaiæ XVI. 1. appellatur *Mittendus*: maxime, quod cum Vulgata conſentiat etiam præclariſſimus Doctor Hieronymus. Si tamen mavis ſcriptum olim שילח, probabo maxime, & Hæreticis Ro-

manos arguentibus opponam Grotium in hunc locum, & in cap. IX. Joannis, & quod caput eſt, ipſa Evangelii verba, *Vade, lava in natatoria Siloe, quod interpretatur Miſſus*.

Verum quæcunque ſit origo illius vocabuli *Silo*, certiſſimum eſt ſignificare promiſſum in lege Meſſiam. I. Quia Onkelos reddidit *Donec veniat* משיח *Meſſias*; & Jeroſolimitanus, *Donec veniat* מלכא משיחא *Rex Meſſias*. II. Quia *Silo* eſſe nomen Meſſiæ fatentur R. Johanan, & R. Schela cum ceteris innumeris, nec non ipſum Talmud Codice Sanhedrin cap. 11. fol. 98. III. Quoniam omnis allata Interpretatio Meſſiæ quadrat, cum ipſe ſit *parvulus*, ac *filius Virginis*, Iſaiæ VII. 14. & IX. 6. Ipſe *Dominator*, *& throni Davidici hæres*, Pſalm. CXXXI. 11. & Daniel. VII. 14. *Ipſe princeps pacis*, & *ſalvator populi*, Iſaiæ IX. 7. & Micheæ V. 5. Ipſe *venturus* olim, *mittendus*, ac *deſideratus*, Habacuc II. 3. & Aggæi II. 8. De Meſſia ergo explicanda eſt particula שילה *Scilo*, undelibet derivata dicatur. Atque pro explicatione prophetici oraculi hæc dixiſſe ſufficiat.

Propositio: Ex laudato vaticinio invicte demonſtratur jam advenіſſe promiſſum in lege Meſſiam.

Jacobus enim prænuntiavit non receſſurum Principem ac legiſlatorem, ſive regia majeſtate fulgentem, nationemque Judaicam pleno regimine moderantem, ſive Synhedrii Rectorem ac Præſidem ex ſucceſſione ac germine Davidis, quoadusque veniret Silo, ideſt, deſideratus cunctis gentibus, Princeps pacis, cujus poteſtas æterna, & regnum quod non auferetur. Hunc quippe ſenſum exhiberi præmiſſo vaticinio liquet ex poſitis notationibus, Scripturarum divinarum contextu, linguæ ſanctæ proprietate, traditione Rabbinorum, cohærentia Verſionum, aliorumque documentorum præſidio firmatis. Atqui jam ab annis plurimis, atque a Regno Herodis Aſcalonitæ ceſſavit in Tribu Juda Dominator, Scribarum princeps, Synedrii Naſci, nec remanſit aliquis ex Davidico genere, qui in poſterum polleret auctoritate, & exerceret judicia; ut pariter demonſtratum eſt. Ergo ab eo tempore Meſſias in lege promiſſus advenit.

CAPUT II.

Rabbinorum commenta diſpelluntur.

SUNT quidem præcedenti capite interpretamenta quælibet Rabbinorum diſpuncta: ſed ut penitus refutentur, ipſos adverſum nos argutantes æquo animo patiamur. Primum ergo eorum objectamentum eſt: Particula שבט *Scevet* Virgam ſignificat, atque *Virgam* reddidere Pagninus, & alii, ideoque hunc ſenſum exhibet, Non recedet

a Ju-

a Judæis afflictatio, Tyrannorum poteſtas, & calamitoſa viciſſitudo, quoaduſque veniat Meſſias Soſpitator, ac Dominator pacificus. At fuere Judæi ad hæc uſque tempora captivi, diſperſi, Gentiumque ludibrium ſub virga illa gementes. Non ergo venit Auctor illorum felicitatis, atque repromiſſus Dominator.

Reſp. falſam eſſe hanc illius particulæ שבט interpretationem; ut ſuper argumentis pluribus demonſtravi, 1. ex paraphraſtis. 2. ex ſolitaria hujus particulæ poſitione. 3. ex adjuncta voce *Umechokek*. 4. ex prophetiæ contextu. 5. ex rerum eventu. Significat ergo ea vox vel Dominatorem, ut vertit Hieroſolymitanus, *Non deficiet exercens dominium*, vel ducem ſcribarum, Synhedrii Magiſtrum, ut habet Bereſcith Rabba, *Non recedet Synhedrim*, & R. Rambam, *Non deficient Aechmalotarchæ*.

Deinde opponunt: Senſus prophetici oraculi eſt perpetuum futurum eſſe Sceptrum in Tribu Juda poſtquam Meſſias adveniet, cum particula עד a ſequenti accentu divulſa ſit, præſertim cum Meſſiæ regnum Eſaias, & Daniel ſempiternum fore prænuntient. At perenne illud ac fauſtiſſimum regnum nondum conſecuta eſt Tribus Juda. Jure ergo præſtolatur glorioſiſſimum illum Dominatorem.

Reſp. a vero ſenſu particulam עד. detorqueri: quod pariter demonſtratum eſt, 1. quod nullibi particula עד & כי reperiuntur ita divulſæ, ut una ad præcedens membrum, altera ad ſequens ſit referenda. 2. ex regulis accentuum. 3. ex veterum omnium interpretamentis. Explodenda eſt itaque illa Rab. Bachai commentatio, & ſomnium aliorum Judæorum expectantium perpetuum quoddam Imperium a Meſſia inſtaurandum, cum huic regnum ſpiritale, & alterius generis, ut poſt dicemus, fuerit repromiſſum.

Præterea objiciunt: Ad complexam illam particulam עד־כי ſequitur verbum יבא, quod non ſignificat *veniat*, ut communiter redditur, ſed *deſtruatur*, ut liquet ex Pſalmo LXXVIII. 61. *Et repulit tabernaculum Silo &c.*: ideoque ſenſus eſt, *Non auferetur Sceptrum de Juda, uſque dum deſtruatur urbs Silo*, aut, *Transferetur ſceptrum in Juda, poſtquam Silo vaſtabitur*. Non ſpectat igitur ad Meſſiam hæc Jacobi vaticinatio.

Reſp. commentum iſtud ceteris eſſe deterius. 1. quia nuſquam reperies verbum בוא pro *devaſtari*, aut *everti*. 2. quia Silo quando urbem ſignificat, ac præſertim Pſalmo ac verſu citato, ſcribitur שילו non, שילה. 3. quia urbs Silo permanſit etiam poſt Babylonicam captivitatem, ut liquet ex Jerem. cap. XLI. 5. Tandem quia, ut probatum eſt, nec Judæi inficiantur, ante dirutam urbem Silo regnarunt David; ejuſque poſteri, & poſt ſolutam quoque captivitatem ad Herodem uſque imperaruht Aechmalotarchæ.

Quarto loco objiciunt: Particula עד *donec* non ſignificat ubique

rei,

Digitized by Google

rei, de qua ſermo eſt, intermiſſionem vel finem, ſed frequentiſſime continuationem, ita, ut in propoſitionibus affirmantibus idem valeat ac *ſemper*, & in negantibus idem ac *nunquam*. Uſurpatur pro *ſemper* Pſ. cx. 1. *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*. Eſaiæ XLVI. 4. *Uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad canos ego portabo*. Matthæi XXVIII. 20. *Et ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Act. III. 21. *Quem oportet cœlum ſuſcipere uſque in tempora reſtitutionis eorum*. His enim locis perpetuum Chriſti regnum, perpetuam protectionem, perpetuum cæleſte habitaculum deſignatur. E contra uſurpatur particula *donec* pro *nunquam* Geneſ. VIII. 7. *Non revertebatur donec ſiccarentur aquæ*. II. Regum II. 23. *Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ*. Matth. I. 25. *Joſeph non cognovit eam, donec peperit filium ſuum primogenitum*. Certum quippe eſt nunquam corvum rediiſſe ad arcam, nunquam poſt mortem Michol peperiſſe, nunquam Deiparam feciſſe jacturam virginitatis. Eapropter Helvidio hunc poſtremum locum objicienti reſpondet Hieronymus, *Scriptura quod factum non ſit, oſtendit*. Illa ergo particula *donec* in Vaticinio Jacobi demonſtrat *nunquam* a Juda poſt adventum Meſſiæ ſceptrum ablatum iri.

Reſpondeo eamdem particulam *donec* ſignificare etiam terminum temporis, quo exacto evenit, quod ante illud tempus removetur; ut Gen. XIX. 22. *Non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc*. Levit. XII. 4. *Non ingredietur in ſanctuarium, donec impleantur dies purificationis ſuæ*, aliiſque in locis. Porro in Prophetia Jacob ea particula non idem valet ac *ſemper*, aut, *nunquam*, quoniam aliquando ſceptrum ablatum eſt. Significat ergo terminum temporis. Deinde, etſi particula illa *donec* nihil affirmet vel deneget poſt terminum prænuntiati temporis, definit tamen dubium quod maxime ſcire ex ipſa oratione cupimus, circa tempus præcedens. Ex hac enim Oratione, *Corvus non revertebatur, donec ſiccarentur aquæ*, etſi non inferatur quod corvus ad arcam redierit exſiccatis jam aquis, deducitur tamen apertiſſime, nunquam corvum in arcam introiiſſe, priuſquam aquæ exſiccarentur: quemadmodum ex altera enunciatione certo colligimus nunquam Michol peperiſſe; atque ex tertia perſpicuum eſt Mariam ſemper virginitatem ſervaſſe ante partum. Quamquam ergo particula *donec* in prophetico Jacobi oraculo non enuntiaret quid de ſceptro Judæ futurum ſit poſt tempora adventus Meſſiæ, declarat tamen apertiſſime ſemper permanſurum in domo Juda uſque ad Meſſiæ adventum; ideoque ſi ablatum eſt, Meſſias jam venit. Omnia ergo allata exempla pervicaciam Judæorum redarguunt. Ad hæc ſupponit iſta argutatio particulam *donec* idem valere ac *poſtquam*; quod refutatum eſt ſupra. Inſuper etſi עד, *donec*, ſolitarium foret ſignificationis ambiguæ, hic tamen conjunctum eſt cum כי, atque ad certum ſenſum

ſum contractum. Præterea Rabbinorum omnium conſenſu Jacobi ſcopus fuit tempus futuri Reparatoris præfigere, certamque adventus ejus notam proponere. Prætermitto haberi in Hebræorum Codice de corvo Gen. VIII. 7. *Exiit exeundo, & redeundo*, יצא יצוא ושוב

Objiciunt rurſus Judæi: Tempore captivitatis Babylonicæ ſceptrum a Tribu Juda receſſit, atque poſt captivitatem regnarunt uſque ad Herodem Machabæi, qui erant de Tribu Levi; nec tamen credunt Chriſtiani eo tempore adveniſſe Meſſiam. Non ergo præbet certum hujus adventus characterem prænuntiatio Jacobi.

Reſp. Captivitatis tempore non ſolum Evilmerodachum iterum ad Thronum ſublevaſſe Regem Joachin, ut habetur poſtremo capite librorum Regum, nec ſolum detento in carcere Joachimo conſtitutum ſuper Judam & Jeruſalem a Nabuchodonoſore Sedeciam Joachimi patruum, ut legitur in fine Paralipomenon; quod argumento eſt Judæ ſceptrum tunc imminutum fuiſſe, non ablatum: ſed præterea tam in captivitate, quam ea ſoluta habuerunt Hebræi legiſlatorem, ſive Aechmalotarcham & Caput Synhedrii, in quo perſtitiſſe Judæ ſceptrum, conſentiunt, ut vidimus, Rabbini. De hac Sceptri continuatione explicat Targum ea verba, Cantic. VI. *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum*, dicens, *Deſcendit in Babyloniam ad ſapientes Sanhedrim*. Atque hujus Senatus Principes fuiſſe ex femore Juda uſque ad Herodem exploratiſſimum eſt apud Hæbræos. Et quidem uſque ad Nehemiam præfuiſſe ex ſacris literis invenimus Zorobabelem filium Salathielis, de quo 2. Eſdræ XII. 1. & Aggæi 1. 12. Commemoratur & Daniel, quem fuiſſe *de filiis Juda* conſtat ex cap. 1. v. 6. adeptum vero ſummam auctoritatem & præfecturam Magiſtratuum, ex cap. II. v. 48. Nehemias autem Cap. V. 15. memorat alios ante ſe *Duces*, eoſque appellat vocabulo פחה deſignante ſupremum Præfectum. Ipſum Nehemiam fuiſſe de Tribu Juda conſtans eſt opinio Hebræorum, a qua nec alieni ſunt Græcorum Hiſtorici, ſcribente Euſebio Cæſarienſi in Chronico: Νεεμίας ἐκ φυλῆς Ἰούδα, & Cedreno expreſſius, Νεεμίας ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβίδ, *Neemias ex Tribu Juda, & ex ſemine David*. Qui enim Nehemiam adnumerant Sacerdotibus, ducuntur capite X. Eſdræ, & 2. Machabæorum 1. 18. ubi videtur cum Sacerdotibus recenſeri. At in lib. Machab. aſſeritur tantum Nehemiam ædificato templo ſacrificia obtuliſſe, & aperte diſtinguitur a Nepotibus Sacerdotum, quos miſit ad requirendum ignem: & in Eſdra adnumeratur ſacerdotibus ut Princeps, & populi Rector, non ut unus eorum; ſcribitur enim ibidem fœderis literas obſignaſſe Principes, Levitas, & Sacerdotes. Sed & Scaliger reſpondet plures fuiſſe Nehemias, Principem unum, Sacerdotem alterum, & hunc laudari c. X. Eſdræ probat ex adjuncto cognomine *Atherſatha*: quod mihi nulla ratione probatur, cum juxta Abenezram *Atherſatha* ſignificet Pincer-

nam

nam regis, vel Perſica lingua Ducem ac Principem; idque colligitur etiam ex 1. Ezdræ 1. 8. & 11. 63. ubi eo vocabulo appellatur Zorobabel Princeps dubio procul ex Tribu Juda. Atque his magis corroboratur ſententia noſtra, quod Magiſtratuum Præfectus ſemper uſque ad Herodem fuerit de Judæ femoribus: unde ait Rab. Salomo: *Scevet ſignificat principatum inferiorem: ſuntque ii, qui gubernant populum indultu Regum Perſarum*; & Rambam, *Aechmalotarchæ locum regis obtinent: iiſque competit jus in populum dominandi, quia dictum eſt, Non auferetur ſceptrum, &c.*

Præterea opponunt: Fruſtra detorquetur particula שִׁילֹה *Scilo* ad ſignificandum Meſſiam; cum potiori jure pluribus aliis conveniat. Ac primo deſignare poteſt Moyſen, quem fuiſſe Legiſlatorem Hebræorum nemo ignorat. Competit & Sauli, is enim omnium primus regiam dignitatem obtinuit, cum in Silo ſervaretur ſacrum oleum, & Arca. Propriiſſime etiam quadrat David, parvulo filio de tribu Juda, & minimo natorum Iſai. Peculiari quoque charactere demonſtrat Jeroboamum, a quo decem Tribus a regno Salomonis fuerunt diſciſſæ: quod 3. libro Regum XI. 29. prædixit Ahias *Silonites* ſcindens in 12. partes pallium ſuum. Denique explicari poteſt Prophetia de externis Regibus miſſis ad Judæorum ſcelera punienda; quales fuerunt Nabuchodonoſor, Pompejus, Herodes, Veſpaſianus.

Reſp. Per vocabulum *Silo* non niſi Meſſiam ſignificari probat omnis etymologia, omnis ſcripturarum collatio, omnis Rabbinorum conſenſio. Legant pervicaces Hebræi Targum, Onkelon, Jeroſolymitanum, Talmudiſtas, & quos ſuperius commemoravimus. Legant & Maſorethas, nec non Gematricæ Cabbalæ Auctores, qui eumdem numerum 358. animadvertentes in יבא שִׁילֹה atque in משיח, vel ipſis ineptiis traditionem univerſorum comprobarunt. Revera Sauli nulla ratione competit particula שִׁילֹה I. quia ante Saulem non fuit ſceptrum in Tribu Juda, ſed ab ipſo Saule pertranſiit in Davidem. II. Sauli a Deo, a ſuis, a gentibus reprobato nequit competere ſpecioſum illud cognomen *Expectatio gentium*. III. Saul inunctus fuit in Regem, ut habetur lib. 1. Regum IX. & X. in Maſphath, non in Silo. IV. Tempore unctionis Saul Arcam Domini viri Cariathiarim aſportaverunt in domum Aminadab. Neque *Silo* deſignare poteſt Moyſen. I. Quia non eſt Moſes de femore Judæ, ſed Levi. II. Quia ante Moyſen nulla fuit penes Judæ tribum ſceptri auctoritas, vel poteſtas. III. Quia non principium dominationis, ſed ablationem ac terminum Jacob prænuntiavit. IV. Quia ab illo prædicta ſunt, quæ compleri debebant *in noviſſimis diebus*, & exitum de Aegypto non ſolius tribus Judæ, ſed Hebræorum univerſorum jam prædixerat Deus Abrahamo Gen. XV. 14. Quid vero de David? In Davide tranſiit ſceptrum ad tribum Juda, non inde divulſum eſt. Jeroboamus autem Judæ ſceptrum

dimi-

diminuit, non abſtulit, neque in *Silo* unctionem Regis accepit, ſed in *Sichem*, ut liquet ex III. Regum XII. I. Ineptiſſimum prætcrea eſt *Silo* ſcriptum שילה pro viro *Silonite* accipere, cum ex hiſce litcris nec urbem, nec urbis civem poſſimus deprehendere. Cetcri neque *de femore Judæ* dici poſſunt, nec *deſiderium gentium*: atque, ut vidimus, per Nabuchodonoſor ſceptrum de Juda non fuit ablatum, quemadmodum nec per Pompejum, qui devicto Ariſtobulo conſtituit regem Hircanum, nec Magiſtratuum jura delevit. Imperante Veſpaſiano, atque ſub Herode ſceptrum defeciſſe dictum eſt ſupra.

Arguunt ulterius Rabbini יקהת עמים, quod Latini reddiderunt *Expectatio gentium*, ſignificat gentium *contuſionem*, atque *oppreſſionem*; eſt enim a radicali קהה quod eſt *obſtupeſcere & contundere*, ut ſenſus ſit adveniente Meſſia gentes omnes evertendas, & conterendas. Id vero nondum completum eſt, & conſequenter promiſſus Meſſias non advenit.

Reſp. non commentum iſtud eſſe, ſed craſſum ſomnium, & ſingularem dementiam. I. Quia litera *Jod* demonſtrat derivatam vocem יקהת a radicali יקה, quod eſt *audire & obedientiam præſtare*; unde nulla extat Verſio, quæ illam vocem *Icbead* non expreſſerit hac alia *expectatio*, vel *aggregatio*, vel *obedientia*. II. Onkelos diſerte vocabulum illud exponit ſequentibus aliis וליה ישתמעון עממיא *Et illi obedient populi*. III. In Bereſcith Rabba, ſive magna Expoſitione Geneſeos ad illam dictionem legitur: *Futurum eſt, ut Gentes ſæculi deferant munera Meſſiæ filio David*. IV. Cum de ablatione ſceptri Judaici ſermo ſit, enuntiarentur pugnantia, ſi יקהת *oppreſſionem gentium* ſignificaret, & non potius *aggregationem*.

Objiciunt alii: Si יקהת ſignificat *obedientiam*, עמים non Gentes deſignat, ſed Judæos. Expectandus eſt ergo Rex ad quem Hebræi omnes confluentes feliciſſimo, ampliſſimoque regno fruantur.

Reſp. Judæos unum populum eſſe, non plures, ideoque appellari עם, non עמים, neque conſtare cum ablatione ſceptri auſpicium majeſtatis, & tribuum aggregationem.

Adhuc opponunt: Nondum de Juda ſceptrum ablatum eſt; regnat quippe adhuc in Aſia ortus de tribu Juda Aechmalotarcha: poſſident Judæi & regnum florentiſſimum in Syria ultra Sabbaticum flumen: ipſe Turcarum Imperator aliique Principes maximi ex Judæorum populo originem trahunt. Extant alibi illuſtria Judaici regni inſignia; & dato, quod nullibi regnarent, retinent jus ad regnum, eoque jure ſumma adhuc auctoritas perſeverat.

Reſpondeo has recentiorum Judæorum fabulas etiam a ſuis irrideri. Refutantur autem I. Ex Talmude Jeroſolymitano, cujus in libro Sanhedrim extat ſincera confeſſio: *Væ nobis, quia ablatum eſt ſceptrum*; & ex Rab. Bachai ſcribente, *Hodie non habemus regem, neque*

que principem. II. Ex proloquio Hebræorum, quod *mentiri dicendus eſt, qui procul facit teſtes ſuos*. III. Ex quo univerſi Orientis Principes, licet exorti forent ex decem Tribubus a Salmanazare trans Euphratem adducti, neque ſervant Moſaicam legem, neque pertinere ullatenus poſſunt ad Tribum Juda, quæ permanſit in terra Chanaan. IV. Quia ſimilia Judæis ſomniantibus circa annum Chriſti XCV. imperator Domitianus undique conquiſitos qui ex regia Davidis ſtirpe genus ducerent, duos tantum reperiit ex ipſa cognatione Chriſti, ſed adeo pauperes, ut ſuis manibus arva colerent, ad tributa ſolvenda, & comparanda ſibi ad vitam neceſſaria. De qua re vide Euſebium lib. III. H. E. cap. XX. V. Jus, quod jactant ſe habere ad regnum, cum tota ſtirps Davidica ceſſaverit, & univerſa gens Hebræorum dirutis Jeroſolymis, Temploque everſo per orbem diſperſa ſit, nonniſi craſſum ſtultumque figmentum poteſt cenſeri: maxime quod talia comminiſci poterunt uſque ad mundi finem, ſi fas ſit ſomnia iſtiuſmodi venditari. Propheticum denique vaticinium Oſeæ III. 4. ימים רבים ישבו בני ישראל אין מלך ואין שר *Dies multos ſedebunt filii Iſrael ſine rege, & ſine principe*, quandonam, niſi forte in tam diuturna captivitate, complebitur?

Inſuper objectant: Plures ſunt in ſacris literis prædictiones, quæ ob hominum peccata minime implentur, atque hujus generis eſſe promiſſionem Reparatoris, regnique Judaici perpetuam inſtaurationem.

Reſpondeo quandoque ab invitis pectoribus erumpere veritatem. Judæi utique ob graviſſimum aliquod crimen tot, tantiſque calamitatibus premuntur. Sed gravius erit peccatum filiæ Sion flagitiis Patrum ſuorum, qui adoraverunt idola, ac dæmoniis natos ſuos immolarunt, quoniam ſuperat præteritas clades atque infortunia poſtremum Jeroſolymorum excidium, & præſens captivitas. Peccatum iſtud maximum eſt occidiſſe Chriſtum Domini, cujus mortem juxta Danielis oraculum IX. 26. ſubſecuta eſt *vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio*.

Ex his Judæorum effugiis colligimus, etiam oppoſitionibus ſuis ipſos damnari, & refelli. Dum enim coarctantur tam aperta de ſceptro Judaico prophetia, reponunt non de ſceptro regni, ſed de virga afflictionis locutum eſſe Jacobum. Exploſo hoc mendacio, Moſi vaticinium attribuunt. Refutati Saulem intrudunt. Implicati magis in ſcenam producunt nunc Jeroboamum, nunc alios, coacti ad proprios hoſtes confugere. Dum vexationem maximam experiuntur, ſomnia narrant de felicitate regni, ad quod prohibentur accedere. Quaſi a ſomno excitati pœnam non denegant, ſed pervicaciam non frangunt. Fruſtra ergo excutere argumenta noſtra conantur. Erit fortaſſe qui dicat, Eccur tam manifeſtum ſignum adventus ſui Chriſtus non prædicavit? cur ſceptrum jam ablatum minime oſtendit? Id miſeri propriis oculis ſpectabant, & perſuaſum ſingulis erat proximum eſſe Chriſtum venturum, aut jam adventaſſe. Nam & Judæorum quidam ſe

Meſſiam

Digitized by Google

Meſſiam eſſe ambitioſe jactarunt, quidam alii Meſſiam latitare dixerunt. Etiam apud Gentiles percrebuerat fama egreſſurum eo tempore ex Judæa magnum Regem, qui rerum potiretur, ut inquit Hiſt. lib. v. Tacitus. In characteribus Meſſiæ dignoſcendis decepta principio eſt Judaica ſuperbia, quæ glorioſum, non humilem Regem præſtolabatur, opibuſque & armis clariſſimum, non ſanctitate & virtutibus. Propterea hortabatur illos piiſſimus Salvator, ut Moyſi crederent, & ſcrutarentur ſcripturas, revocans, inquit Huetius Prop. IX. cap. IV. *in memoriam vaticiniorum ad ſe pertinentium*.

CAPUT III.

Reſpondetur Catholicis aliarum ſententiarum auctoribus.

AT inquiunt quidam Catholici: Via ad revincendos Judæos magis expedita eſt, ſi dicamus uſque ad Herodem ſceptrum permanſiſſe in Tribu Juda, quod ad ipſam Machabæi genere materno ſpectarent, & poſt ipſos regno potitus ſit Herodes Aſcalonita, ſub quo idcirco regia poteſtas a Judæorum gente defecit.

Reſpondeo parum hac ſententia urgeri Judæos. Nam I. Huetius demonſtrat nullo numero apud Judæos ipſos maternam ſtirpem cenſeri. II. Incertum eſt, atque inveriſimile omnes Sacerdotes mulierem de Tribu Juda in uxorem duxiſſe, ſpretis contribulibus ſuis nobiliſſimis. III. Quemadmodum Chriſtus, licet Maria genere materno eſſet ex tribu Levi, non cenſetur niſi de Tribu Juda: ita Machabæi, licet materno genere ex Tribu Juda prognati, non poſſunt cenſeri, niſi de Tribu Levi. IV. Ea verba *De femore Judæ* paternam, non maternam ſtirpem commonſtrant, cum deſignent generationis ſtipitem, rectamque poſterorum germinationem.

Propugnemus, inquiunt alii, ſi prædicta ſententia minus valida eſt, alteram longe probabiliorem, quod Machabæi ad tribum Juda paterna quoque linea ſpectabant. Nam id aperte deducitur ex libro I. Machabæorum cap. v. 63. ubi de Machabæis legitur: *Et viri Juda magnificati ſunt valde in conſpectu omnis Iſrael*.

Reſp. hanc alteram opinationem nec tolerabilem eſſe. I. Quia hoc loco *Juda* non ſignificat aliquam Tribum, ſed eſt proprium Machabæi nomen, ut conſtat ex præcedenti verſu 61. *Non audierunt Judam, & fratres ejus*; & ex ſeq. 63. *Et exivit Judas, & fratres ejus, &c.* II. Quia verſus ille 65. ita habetur in Græco: Καὶ ἀνὴρ Ἰούδας, ϗ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, *Et vir Judas, & fratres ejus*. III. Quia Machabæi officio ſacerdotali fungebantur, ut conſtat de Mathathia lib. I. cap. 2. I. *In diebus*

bus illis ſurrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, Sacerdos ex filiis Joarib ab Jeruſalem : de tribu autem Juda *nullus* (inquit Paulus ad Hebræos cap. VII. 13.) *altari præſto fuit*. IV. Quia non hæreditario jure, ſed ex populi electione Machabæi conſecuti ſunt regnum, ut conſtat ex 1. Mach. IX. 28. V. Quia etſi detur, quod falſum eſt tamen, Machabæos fuiſſe de Tribu Juda; quid de iis affirmabimus, qui ante Machabæos poſt ſolutam captivitatem, ideſt, ab anno mundi 3475. uſque ad annum 3837. regnaverunt?

Ergo, dices, adhærebimus iis, qui tenent ſceptrum non ablatum de domo David, quoniam ipſa Tribus Juda Aſſamonæos elegit, eiſque quaſi loco depoſiti proprium regnum aſſervandum commiſit.

Reſp. His nunquam Judæis ſatisfactum iri. I. Quia Sacerdotum Principes ante Mathathiam non electione Tribus Judæ, ſed Regum Perſarum conceſſione novum Templum atque res ſacras curarunt. II. Quia Mathathias ipſe Aſſamonæorum primus non electus a viris Juda thronum conſcendit, ſed collecto piorum exercitu, & cæſo Antiochi præſidio, ut habetur cap. 2. prioris libri Machabæorum, verſu 45. III. Quia Judas Machabæus, ut ibidem legitur v. 66., ab eodem Mathathia morti proximo conſtitutus eſt Dux belli, & Princeps militiæ: quæ provincia cap. IX. v. 28. commiſſa eſt Jonathæ ab omnibus amicis, & commilitonibus fratris ſui, Simoni vero cap. XIII. 8. ab univerſo Exercitu, ac populo conclamante: *Tu es Dux noſter loco Judæ, & Jonathæ fratris tui*. IV. Quia ſi defuit Tribui Judæ Contribulis ad regendum ſceptrum idoneus, defuit dux מבין־רגליו, *De femore*.

Cum ita res ſe habeat, ais, amplectamur pervulgatam ſententiam eorum, qui tradunt in vaticinio Jacobi nomine Tribus *Juda* ceteras etiam comprehendi, eo quod fuerit illa præ aliis filiorum numero, divitiarum copia, regnique gloria præſtantior, ita, ut Hebræi omnes fuerint *Judæi* ab hac una tribu promiſcue appellati.

Reſp. neque hac via inſiſtentes nos aberrantibus Judæis obviam ituros. I. Quia Ducis & Legiſlatoris nomine non gentis ſuæ multitudinem, ſed ſingularem perſonam de femoribus Juda exeuntem deſignari contendunt. II. Quia reliqua omnia a Jacob de Juda prænuntiata ita uni Tribui conveniunt, ut ceteris nequeant eſſe communia. III. Quia Duces diverſarum Tribuum dici non poſſunt ex femore uno progeniti. IV. Quia nec certum eſt ſemper Tribum Juda fuiſſe ceteris præſtantiorem, ſoluta præſertim captivitate, quando vix ei remanſit priſtinæ dignitatis imago. V. Quia ideo Tribus Juda univerſæ Hebræorum genti de ſe nomen fecit, quia ſola cum parte aliqua tribuum Simeon ac Benjamin, diſciſſo ſub Jeroboam regno, adhæſit Roboamo; non autem ob ſceptri dignitatem, divitiarumque amplitudinem.

Accedamus itaque, aſſeris, ad ſcitum recentiorum affirmantium per ea verba, *ſceptrum de Juda*, & *dux de femore*, ſignificari vel perſo-

perſonam Dominatoris , vel regiam urbem , vel thronum , vel formam regiminis , ita , ut , ſemper ſalvetur aliqua illius Tribus proprietas ſub Aſſamonæorum imperio.

Reſpond. Neque hoc ariete frangi pervicaciam Judaicam . I. Quia neque urbi , neque throno , neque regimini , neque adlectis aliunde Magiſtratibus competit eſſe *de femore Juda* . II. Quia vel hæc omnia Tribui Judæ conveniunt ſimul , & ablatum eſt ſceptrum , cum pertranſiit ad regiam alienæ Tribus perſonam ; vel ſat eſt ſi conveniant disjunctim , & ſic neque ablatum eſt ſub Herode : qui licet dicatur alienigena , quod non omnes conſentiunt , Jeroſolymis tenuit principatum , inter filios poſtea diviſum ; regnumque in familia Herodis permanſit uſque ad Agrippam illius generis ſeptimum , qui obiit tertio Trajani anno . III. Quia in Prophetia Jacob nomen *Juda* ſignificat duntaxat unum ex filiis ipſius Jacob , quem Patriarcha alloquitur , & cui fratrum laudes , & terræ Chanaan poſſeſſionem prænuntiat ; & conſequenter ea verba *de femore ejus* commonſtrant ſolam illius viri legitimam poſteritatem .

Itaque aſſerendum erit eo ſenſu ſceptrum permanſiſſe in Tribu Juda uſque ad Chriſtum , quod illa Tribus a Jure ſceptri ad illa uſque tempora non exciderit ?

Reſp. non obſtrui juxta hanc ſententiam os Judæorum . I. Quoniam de hoc ad regnum jure etiamnum gloriantur . II. Quia , etſi modo per orbem diſperſi jus ad ſceptrum amiſerint , fuerunt tamen uſque ad annum Chriſti XCV. , quo Domitianus Imperator juſſit ad ſe adduci regiæ Judæorum ſtirpis reliquias , adinventi poſteri quidam Davidis , penes quos comminiſci poterunt extitiſſe jus ſceptri . III. Quia etſi jus ad regnum ſermonis conſuetudine alicui tribuit Regis nomen ac dignitatem , quamvis regnum ipſum actu non adminiſtret ; Hebraica tamen vocabula שבט & מחקק virum ſignificant actu judicia exercentem , ſaltem juxta interpretationem veterum Rabbinorum .

Sed præmiſſa , inquis , de Synedrio ſententia multiplici capite excutitur . Primum derivata eſt a Rabbinorum commentis . Deinde Synedrii Aſſeſſores non fuerunt ex una Tribu Juda ſelecti . Hi tandem , ſi Reges imperabant , ſceptrum profecto non tenuerunt .

Reſp. Sententiam noſtram eſſe ceteris præferendam . Atque ad 1. dico facilius retundi Judæos , ſi pro nobis pugnet Magiſtrorum ſuorum auctoritas ; quamquam non hæc ſola nos movet , ſed propria Jacobæi oraculi interpretatio , & reliquarum opinionum incohærentia . Ad alterum vero reſpondeo , non de ſingulis Aſſeſſoribus a nobis Vaticinium exponi , ſed de Naſci , ſive Aechmalotarcha , quem in Captivitate , & uſque ad Nehemiam fuiſſe de Tribu Juda colligimus ex ſacris literis ; de ſubſecutis autem temporibus ipſa Judæorum convenientia arripimus teſtimonia . Ad poſtremum denique aſſerimus , neque verborum ſignificatio-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ficationem, neque antiquos interpretes, neque Rabbinorum aliquem a nobis exigere, ut de ſola Regia perſona interpretemur nomina *Legiſlatoris ac Ducis*, ideoque etiam ſub alienis Regibus potuit in Tribu Juda perſeverare שבט, & מחקק, uſque ad diſperſionem Synhedrii.

CAPUT IV.

Refelluntur Judæi ex vaticinio Danielis Cap. IX. *v.* 24. *& ſeqq.*

PERDIFFICILEM aggredimur diſſertationem de LXX. Danielis hebdomadibus, quarum præſcriptio ut invictiſſime probat Meſſiam veniſſe, ita Chronologorum illas ſupputantium magnopere torquet ingenia. Revinci enim enuntiato oraculo recutitos Hebræos fere omnes propugnant, ſed ubi eos ad Chronotaxin appellas, adeo diſcordant, & nutant, ut conciliari non valeant. Putandas hebdomades ab anno primo Monarchiæ Cyri docuit Euſebius lib. VIII. Demonſtrationis Evang. ita ut ſeptem priores hebdomadæ expletæ ſint anno ſexto Darii, & conſummato Templi ædificio, reliquæ LXII. exierint cum Hircanus jugulatus eſt ab Herode, poſt quæ tempora advenit prænuntiata Redemptio, poſtmodum ſempiterna abominatio urbis ac templi. Idem opinatur circa initium hebdomadarum Jo. Friſchmuth, nec eſt, ut quidam putant, hæc ſententia fidei Chriſtianorum adverſa, cum minime deneget prædictum a Daniele adventum Chriſti poſt exactum circulum hebdomadarum, quamvis ad ipſum Chriſtum definita ſupputatio non referatur. Joſeph Scaliger, & Proteſtantium multi ſeptimanas ſupputant ab anno 2. Darii Nothi, & producunt uſque ad urbis excidium, cum tamen ab illo anno Darii fluxerint hebdomades LXX. principio regni Herodis, ut contra Scaligerum demonſtrat Petavius lib. XII. de Doctr. Temp. cap. 35. Numerant alii ab exitu divini ſermonis, ſive a revelatione facta Danieli, ut Paulus Burgenſis, Lyranus, Galatinus. Sed miſſis aliis ſententiis duæ ſunt inter Recentiores magis receptæ: quarum una ſeptimanas putat ab anno ſeptimo Artaxerſis Longimani; cui ſubſcribunt Jacobus, & Ludovicus Cappelli, Cornelius a Lapide, Nicolaus Abrahamus, Ayrolus, Graveſonius, noſter Gulielmus Bonjour, & viri alii graves Chronologicæ diſciplinæ peritiſſimi: altera ſupputat ab anno ejuſdem Artaxerſis viceſimo cum Uſſerio, Huetio, Natali Alexandro, noſtro Bouges, Lamy, aliiſque viris graviſſimis. Ab his omnibus diſcrepat Chronologia Hebræorum exiſtimantium Monarchiam Perſarum vix annis LIV. ſtetiſſe, nec alios poſt Balthaſarem habuiſſe Reges præter Cyrum, Cambyſem, Aſſuerum, & Darium. Statuimus in tanta opinionum varietate tria præſtare:

Digitized by Google

ſtare: primum erit Judæos revincere ex prophetico oraculo, miſſis tricis Chronologorum: alterum illos magis urgere Chronologica illa ſupputatione, quæ nobis vibebitur magis exacta; tertium eos refutare ex propria etiam Chronologia, licet in multis falſa, ac merito reprobata.

Propositio. Ex Vaticinio Danielis conſtat Meſſiam jam veniſſe.

His verbis Prophetia comprehenditur. שבעים שבעים נחתך על־ עמך ועל־ עיר קדשך לכלא הפשע ולחתם חטאות ולכפר עון ולהביא צדק עולמים ולחתם חזון ונביא ולמשח קדש קדשים׃ ותדע ותשכל מן־מצא דבר להשיב ולבנות ירושלם עד־משיח נגיד שבעים שבעה ושבעים ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ ובצוק העתים׃ ואחרי השבעים ששים ושנים יכרת משיח ואין לו׃ והעיר והקדש ישחית עם נגיד הבא וקצו בשטף ועד־קץ מלחמה נחרצת שממות׃ והגביר ברית לרבים שבוע אחד׃ וחצי השבוע ישבית זבח ומנחה׃ *Hebdomadæ ſeptuaginta deciſæ ſuper populum tuum, & ſuper civitatem ſanctitatis tuæ ad conſumendum prævaricationem, & ad ſigillandum peccata, & ad expiandum iniquitatem, & ad adducendum juſtitiam ſæculorum, & ad ſiggillandum viſionem, & prophetiam, & ad ungendum ſanctitatem ſanctitatum. Et ſcies, & intelliges ab exitu ſermonis ad reverti faciendum, & ad ædificandum Jeruſalaim uſque ad Unctum ducem, hebdomadæ ſeptem, & hebdomadæ ſexaginta & duæ: redibit, & ædificabitur platea, & foſſa, & in coarctatione temporum. Et poſt hebdomadas ſexaginta, & duas excidetur Unctus: & non ei: & civitatem, & ſanctitatem corrumpet populus Ducis venturi, & finis ejus in inundatione, & uſque ad finem belli deciſæ deſolationes, & roborabit pactum multis hebdomada una: & dimidio hebdomadæ ceſſare faciet ſacrificium, & munus, &c.*

Differt aliquantulum ab Hebraico Codice Latina vulgata. Primo legit pro *deciſæ*, *abbreviatæ ſunt* recte exprimens Græcam verſionem συνετμήθησαν, ideſt, in unam ſummam contractæ, ac definitæ: unde parum, aut nihil occurrit hic diſcrepantiæ. Deinde habet pro *ſuper urbem ſanctitatis tuæ* Interpres noſter, *ſuper urbem ſanctam tuam*; nec aliquid eſt diſcriminis: nam familiare eſt Hebræis ſubſtantivum pro adjectivo adhibere, atque hoc idem extat Pſ. 11. 6. & 89. 21. Pro verbis illis, *ad ſigillandum peccata*, nos legimus, *ut finem accipiat peccatum*: quod idem profecto eſt, ut conſtat ex verbis proximis, *ut conſummetur prævaricatio*, & *deleatur iniquitas*; unde ipſi Majorethæ legerunt לחתם ad *conſumendum*, atque ita vertit etiam Aquila. Ubi legunt Hebræi *ad ungendum ſanctitatem ſanctitatum*, habent Latini, *ut ungatur Sanctus ſanctorum*, nulla ſane differentia, propter conſuetudinem nuper laudatam ſubſtantiva locandi pro adjectivis. Verba Hebraici Codicis, *ad reverti faciendum & ad ædificandum*

Digitized by Google

dum Jeruſalem, nos reddimus, *Ut iterum ædificetur Jeruſalem*, & profecto optime, nam infra reædificatio Urbis exprimitur iiſdem verbis, *Redibit & ædificabitur platea*. שׁוב ergo hoc loco ſignificat iterationem, & Vulgatæ conſentit Syriaca quæ legit, *Ab egreſſu verbi uſque ad reædificationem Jeroſolymæ*. *Excidetur Unctus*, extat in Hebræo; in Latino autem, *occidetur Chriſtus*; nam etſi Græcus reddit *Peribit unctio*, ἐξολοθρευθήσεται χρῖσμα, יכרת denotat mortem, neque de arboribus dicitur, niſi dum exciduntur ſecuri: ideoque prænuntiata eſt a Daniele mors Chriſti, cui ſolum reſpondet vocabulum משיח *Unctus*, phraſi conſimili, ac apud Jerem. XI. 19. Quod ſequitur in Vulgata, *Et non erit populus ejus, qui eum negaturus eſt*, appoſite exprimit hebraicas particulas, *Et non ei*: quid enim poteſt his denotari, niſi quod *non erit ei auxilium?* aut, *non obediet ei populus?* aut, *non ſervabitur illi judicium?* At hæc omnia quadrant optime lectioni Vulgatæ, & cohærent cum citato Hieremiæ loco. Reliqua Prophetiæ verba, ſi diſcrepare videantur, conſtat ſenſum non immutare, immo, ut infra dicam, hebraica manifeſtius commentationes Rabbinorum infringunt.

Præmiſſa Vulgatæ cum hebraico textu cohærentia, obſervandum eſt non alias a Daniele numerari hebdomadas, niſi annorum. Quod primo fatentur omnes Hebræi cum Abenezra ſcribente: *Hebdomades hic intelliguntur de annis, ac ſi dixiſſet Angelus, Septuaginta ſabbatici ſunt deciſi*. Et demonſtratur primo, nam שׁבוע *ſeptimana*, non ſignificat hebdomadam dierum, niſi *dies* ipſi exprimantur, ut conſtet ex ſeq. cap. X. 2. & 3. atque ex Ezech. XLV. 21. Præterea Levitici XXV. 8. anni 49. appellantur *ſeptem hebdomadæ*, ſive שׁבע שׁבתת *ſeptem ſabbata*: ex quo apparet conſuetum fuiſſe Hebræis ſupputare annorum hebdomadas. Inſuper nil eorum, quæ Daniel prænuntiat, evenit intra dies 490. undecunque ſupputentur, cum ſola Templi ædificatio ſpatio annorum viginti fuerit peracta, quamquam muri, & exteriores parietes fuerint excitati brevi temporum intervallo. Jubilæorum autem ſeptimanæ, quas aliqui commenti ſunt, nec ullibi a Scriptura recenſentur, nec poſſunt in hoc vaticinio locum habere, cum a Daniele ad excidium templi impoſſibile ſit connumerare annos MMMCCCCL.

Conſtat ſupputandas eſſe LXX. illas annorum hebdomadas ab *Exitu ſermonis*; ſed an per hæc verba intelligatur revelatio facta Danieli, an edictum Cyri, vel Darii, vel Artaxerſis, res eſt, quæ aliquid habet difficultatis. Interim ergo incerta hæc prætermittimus, & adverſus Judæos argumentum fabricamus. Prædixit Daniel ab exitu ſermonis uſque ad Chriſtum præterlapſuros annos 490. ſive hebdomadas, aut annos ſabbaticos LXX., poſt quas hebdomadas, ſeu complete exactas, ſeu percurrente poſtrema, erat Chriſtus ipſe occidendus. At certiſſimum eſt jam definitum illud annorum ſpatium præteriiſſe, neque *Chriſti*

Chriſti nomine poteſt aliquis intelligi præter verum Meſſiam. Verus ergo Meſſias jam advenit. Probatur minor I. ex characteribus hujus Chriſti a Daniele prænuntiati: appellatur enim *Meſſias* abſolute, & abſque addito, quod nullibi, niſi de vero Meſſia ſcriptum adinvenitur. Dicitur & *Dux*, ſive rector populi, quo nomine Meſſias appellatur apud Iſaiam LV. 4. & Michæam V. 6. Vocatur *Sanctus ſanctorum*, ideſt, ſumma ſanctitatis excellentia præclarus, quod Meſſiæ ſcripturæ omnes attribuunt, Pſalm. XI. 10. Iſ. XII. 6. XLV. 8. LXII. 1. Jerem XXIII. 6., &c.

Probatur II. ex adjunctis, quæ Daniel commemorat. Ait ſeptimanis illis tranſactis conſumendam prævaricationem, delendam iniquitatem, & expiandum peccatum: id vero de Meſſia prædictum Iſ. I. 18. & IV. 4. Pſalm. CXXIX. 7. &c. Ait ipſum Meſſiam firmaturum eſſe *pactum*: quod pariter de Chriſto ac Redemptore naſcituro ex ſtirpe Davidis prædixerat Pſalmiſta Pſ. LXXXVIII. 29. Eccl. XLV. 7. Iſ. LV. 3. Jerem. XXXII. 40. Bar. II. 25. Ait ceſſaturum eo tempore ſacrificium, idque in textu Hebraico ita expreſſum eſt, ut ipſe prænuntiatus Meſſias debuerit abrogare veteres expiationes; legitur enim pro *deficiet hoſtia & ſacrificium* ישבית זבח ומנחה: *Ceſſare faciet ſacrificium & munus*: unde Syriaca, *Abolebit ſacrificium & oblationem*. Hoc de promiſſo Liberatore prædictum quoque Iſ. I. 11. Jerem. VI. 20. Amos V. 21. Ait denique tunc adducendam eſſe juſtitiam ſempiternam; atque id Meſſiæ temporibus futurum prædixit Pſalmiſta Pſ. LXXI. 7. Iſ. LIII. 11. & Jerem. XXXIII. 15.

Tertio probatur ex prænuntiata Chriſti morte. Occidendum enim Meſſiam prophetarunt David Pſ. II. 2. Iſ. LIII. 8. Jer. XI. 9. Fore ut derelinqueretur a ſuis præmonuerunt Pſaltes LXVIII. 21. Iſ. LXIII. 5. Zacch. XIII. 7. Immolandum pro peccatis noſtris diſerte prænarrarunt Iſaias LIII. v. 4. & ſeqq. ac Jerem. Thr. IV. 20. Chriſtus ergo, quem Daniel prædixit occidendum & deſerendum a ſuis, eſt verus, atque olim expectatus Meſſias.

Inſuper probatur ex deſolatione, quam poſt Chriſti mortem Daniel prædixit, neque enim poſſumus aliam deſolationem hic accipere, quam excidium Urbis ſub Tito ac Veſpaſiano, juxta ipſius Domini expoſitionem Matth. XXIV. 15. Et probatur primo, quoniam deſolationem Urbis poſt occiſionem Chriſti prædixere etiam Iſaias VI. XXV. 2. Zacch. XIII. 8. & XIV. 2. Confirmatur, quia ſtatuta deſolatio uſque in finem perſeveratura prædicitur, quod nonniſi de hac deſolatione completur: ut Orat. III. contra Judæos aperte demonſtrat Chryſoſtomus ex quo *tam diuturnum tempus jam elapſum nullum Judæis veſtigium vel initium felicis mutationis ad hunc uſque diem oſtentet; cum tamen inſtaurare templum ſæpius tentaverint. Hoc enim ſemel bis, ac tertio aggreſſi, ſub Hadriano, & Conſtantino, & Juliano repreſſi ſunt.*

tunc quidem a militibus, poſtremo tandem ab igne e fundamentis erumpente, & intempeſtive eorum conatus reprimente.

Accedit Rabbinorum confeſſio. Nam in Bereſcit Rabba ad v. 18. cap. XIV. de Melchiſedech, extat: *Rex Meſſias eſt, de quo ſcriptum Dan.* IX. *Ad adducendum juſtitiam ſæculorum.* R. Moſes filius Nachman Gerundenſis in idem caput Dan. *Sanctitas ſanctitatum eſt Meſſias ſanctificatus de filiis David.* Idem tradiderunt Rabbini reliqui, quorum teſtimonia ſuppeditabit Raymundus Martini in Pugione Fidei P. II. cap. 3. n. XVI. Raymundi expilator Galatinus lib. IV. cap. VIII. Hadrianus Fini lib. V. cap. 5. &c. Sive ergo in vaticinio Danielis attendantur Chriſti characteres, ſive præſtanda ab eo beneficia, ſive mortis ejus ſupplicium, ſive ſubſecuta Jeroſolymæ deſolatio, ſive antiquorum Rabbinorum confeſſio, revincitur inde Judæorum cæcitas, ac pervicacia.

Dispelluntur Hebraeorum cavilli.

Objiciunt Hebræi: Meſſias de quo vaticinatus eſt Daniel, eſt Cyrus monarchiæ Perſarum Fundator: de ipſo enim legitur apud Iſaiam XLV. I. *Hac dicit Dominus Chriſto meo Cyro, &c.*

Reſp. facile retundi hanc Judæorum inſaniam. I. Quia Meſſias, de quo Daniel, eſt משיח נגיד *Meſſias principalis, & Dux Judæorum.* Cyrus autem non eſt ille, cui Meſſiæ nomen conveniat principaliter: II. Quia de Cyro citato cap. Iſaiæ v. 4. legitur, quod non cognoverit Dominum; ideoque non eſt ille *Sanctitas ſanctitatum*, & Auctor *ſempiternæ juſtitiæ*. III. Quia Cyrus, neque oleo Spiritus ſancti, neque oleo corporali inunctus eſt. IV. Quia ab everſione primi Templi, unde ſeptimanas Hebræi ſupputant, uſque ad templum ſecundum, nequeunt enumerari ſeptem, & ſexaginta duæ annorum hebdomadæ, cum ſeptem exactæ jam fuerint poſtremo anno Evilmerodachi, reliquæ tantum poſt monarchiam Perſarum, atque Græcorum. V. Quia præter allata Rabbinorum teſtimonia, Aben-Ezra Comment. in Danielem ait: *Opinio ejus, qui dixit Cyrum eſſe Meſſiam, non eſt congrua.* At cur Cyrus, inquis, apud Iſaiam Meſſias appellatur? Aliud interroganti Catholico reſpondebimus, aliud Judæo objicienti. Catholicis reſpondemus Cyrum dici Chriſtum, ſive *Unctum* alluſione ad Reges Hebræorum, qui unctione conſecrabantur, & quoniam erat figura Chriſti, qui nos a ſpirituali Babylonis captivitate redemit. Hebræis autem reſpondeo verba Iſaiæ explicari in Talmud, libro qui inſcribitur *Megilla*; ut nullatenus ad Cyrum, ſed ad ſolum Meſſiam referantur: quod tamen non probo propter ea, quæ attulit in hunc locum Hieronymus. Septuaginta tamen, quos plures Patres ſequuntur, reddiderunt & ipſi pro *Cyro*, κυρίῳ, *Domino*, quæ verſio nequit à Talmudiſtis refutari.

Obji-

Digitized by Google

Objiciunt 2. Diſpeſcens Daniel ſeptem hebdomadas a duabus & ſexaginta, duos venturos Meſſias prædicit, unum poſt hebdomadas priores VII., alterum poſt hebdomadas LXII. Si autem quæras quinam ſint duo illi Meſſiæ, diverſa eſt, pro diverſa ſupputatione hebdomadarum, reſponſio. Si ſupputandas cenſeas ab excidio templi prioris, juxta Hebræorum Chronicon, earum initium eſt repetendum ab anno M. 3338. quibus ſi addas ſeptem annorum ſabbata, erit annus M. 3387. ac primus Cyri. Si vero connumeras ab eodem anno M. 3338. hebdomadas 62. ſive annos 434. pervenies ad annum M. 3772. cum Romani, qui templum vaſtarunt, Jeroſolymam aſcenderunt, & ad tempora Agrippæ, qui ante Urbis excidium occiſus eſt. Ergo juxta hanc ſupputationem primus Meſſias erit Cyrus, alter Agrippa. Si vero ſupputes hebdomadas ſeptem ab anno primo Darii, qui eſt in Chronologia Hebræorum an. M. 3389. pervenies ad tempora Joſue & Nehemiæ, qui ſub Artaxerſe ad urbem reædificandam perrexerant, & ad annum M. 3438. Putatis autem ab eodem anno Darii ſeptimanis LXII. ſive annis 434. explebuntur in ipſa Jeroſolymorum vaſtatione. Atque ita prior Meſſias erit vel Nehemias, vel Joſue, poſterior Agrippa filius Ariſtobuli.

Reſp. hæc omnia eſſe portentoſa mendacia. Ac 1. de Cyro ſatis dictum ſupra. II. Juxta Chronicon Hebræorum, ut oſtendam cap. 6., ſi hebdomadæ ſupputentur ab anno ſeptimo Nabuchodonoſor, ſi ab excidio templi, ſi a verbo quod egreſſus eſt de ore Hieremiæ, ſi a revelatione facta Danieli, ſi ab Edicto aut Cyri, aut Darii, aut Artaxerſis, neque diviſim acceptæ, neque ſimul terminant ſive in Cyro, ſive in Nehemia, ſive in Joſue, ſive in Hircano, ſive in Agrippa, ſive in poſtrema templi everſione. III. Illa Judæorum Chronotaxis erroribus, ut videbimus, ſcatet innumeris. IV. Expoſiti ſupra characteres Meſſiæ nequeunt commemoratis viris competere, non enim dici poſſunt vel Sancti ſanctorum, vel Juſtitia ſæculorum, vel Auctores novi fœderis, vel ſacrificiorum veterum Abolitores; imo nec *Uncti*, cum non extiterit poſt primi templi everſionem apud Judæos oleum, vel chryſma. V. Repugnant etiam Rabbini, qui propheticum oraculum fatentur ad verum Meſſiam pertinere.

Objiciunt 3. Exactæ ſunt ſeptem ac ſexaginta duæ annorum hebdomades, quomodo poſt Hebræorum perpaucos nititur demonſtrare, Auctor Chronici Aegyptiaci Marſhamus, in Antiocho Epiphane, quem Sacra Jeroſolymorum profanaſſe narrat liber primus Macab. cap. 1. 23. & ſeqq. Quod probatur ex Chronologia; nam a viſione Danielis uſque ad finem captivitatis fluxerunt anni 49. ſive ſeptem priores hebdomadæ. A templo autem a Chaldæis incenſo uſque ad Antiochum præteriere Sabbatici anni LXII. ideſt an. 434. Nam templum a Chaldæis profanatum eſt anno P. J. 4107. M. 3397. quibus ſi addas annos 434. exurget

get annus P. J. 4541. M. 3831. Poſt decennium autem, ideſt anno M. 3841. & P. J. 4551. Judas Machabæus pollutum ab Antiocho templum purgavit, & in medio utique hebdomadæ, ideſt, tribus poſt profanationem annis, ac ſex menſibus.

Reſp. plurimis ac validiſſimis argumentis expungi opinationem Marshami. I. Prædicit Daniel poſt hebdomadarum circulum, & ante abominationem deſolationis, peccati finem, ac ſempiternam juſtitiam: quemnam vero ex his, aliiſque præmiſſis characteribus in viro ſceleſtiſſimo Antiocho invenies? quam ſanctitatem adduxit, quam expiationem fecit, quam iniquitatem delevit? II. Si Judas poſt dimidium hebdomadæ purgavit Templum ab Antiocho pollutum, neque a Chaldæis civitas everſa eſt, ac penitus diruta; quo pacto ſub Antiocho defecit hoſtia, & poſt illatum ab ipſo bellum erupit ſempiternum urbis excidium? III. Non ad purgationem Templi, ſed ad reædificationem Civitatis referenda ſunt verba temere a Marshamo e proprio loco divulſa, *Et rurſum ædificabitur platea*; neque in Danielis prophetia hebdomades LXII. præcedunt Urbis ædificationem, ſed mortem Chriſti. IV. Prædixit Daniel plateam ac muros ædificandos, poſtea occidendum *Unctum*; ideoque non tantum ſententia Marshami falſa eſt, quod reædificationem ad purgationem, Civitatem ad Templum, & ſacrorum abolitionem ad profanationem detorqueat; verum etiam quod pervertens Angeli verba comminiſcatur prius defeciſſe ſacrificia, poſtmodum Urbem ædificatam, cum nequeat ante profanationem conſtitui peracta a Juda purgatio. V. Cum Angelus unum demonſtret hebdomadarum initium iis verbis, *Ab exitu ſermonis*; quare hebdomadæ ſeptem a Viſione Danielis ſupputandæ ſunt, reliquæ autem LXII. ab invaſione Chaldæorum, Templique incendio? VI. Unde in nos Marshami obtruditur Chronologia, cui, ut in proximo evincam, repugnant cum Hebræorum calculi, tum accuratæ recentiorum Chronologorum rationes?

Ob. 4. Ad Templi excidium ſpectant hebdomadæ Danielis, ac de Templo accipienda ſunt ea verba *excidetur Chriſtus*, tum quia unctio *Sancti*, vel *Sanctuarii*, de qua v. 24., proprie ſpectat ad Templi conſecrationem: tum quia v. 26. ubi legimus, *Occidetur Chriſtus*, ſive, *Excidetur Unctus*, habent Græci, *Peribit unctio*, ideſt, Sacerdotum miniſterium, & ſeries Pontificum, quemadmodum interpretatur etiam Euſebius: tum demum, quia Chriſtus Matth. XXIV. 15. & Marci XIII. 21. adhuc futuram ait abominationem deſolationis, *quæ dicta eſt a Daniele Propheta*, ita ut referri nequeat, niſi ad everſionem Urbis ac Templi.

Reſp. Non poſſe Danielis vaticinium ad Templi ruinas pertinere I. Quoniam יכרת *Icbared* denotat ſupplicium mortis, ut diximus ſupra, & liquet ex collatione hujus loci cum Lev. XVII. 14. & III. Regum

Digitized by Google

gum xviii. 4., ubi eodem verbo deſignatur mors per Judicis ſententiam inflicta. Etiam Rabbini, quos vide apud Raym. Martini loco cit. tradunt notari verbo illo mortem infamem, ac turpem. II. Quoniam Templum nullibi appellatur *Unctum*, vel *unctio*; nulla autem ratione dici poteſt *Meſſias Nagbid*, Chriſtus princeps. III. Quoniam repetitur Meſſiæ nomen v. 25. & v. 26. ac priori loco per Adverſarios ſignificat Cyrum, aut virum alium principem, ideoque non commonſtrat ſecundo loco Templum, vel Urbem. IV. Quoniam ſecundum Templum unctione caruit, nec *Unctum* dici poteſt. V. Quoniam Sanctuarium ſanctuarii non erat Templum, ſed ſola Tabernaculi pars interior. VI. Quoniam in excidio Templi non apparet peccati finis ac redemptio, ſed ſupplicium, & pœna. Euſebium ergo in errorem impulit Græca verſio, in qua debebat animadvertere poſitum hebraica phraſi nomen ſubſtantivum pro adjectivo, ut hic v. 23. *Deſideria* חמודות pro *Cupidus*, ſive *vir deſideriorum*. Melius ergo Symmachus ἐκκοπήσεται χριστὸς, *Excidetur Chriſtus*, & Aquila, ἐξολοθρευθήσεται ἠλειμμένος, *Periit Unctus*: optime autem Vulgata, *Occidetur Chriſtus*. Verum denique eſt, fuiſſe *abominationem deſolationis* a Daniele prædictam literaliter completam in everſione Urbis ac Templi: ſed hebdomadæ ſupputandæ ſunt *uſque ad Chriſtum*; non uſque ad inundationem Romani exercitus, & Jeroſolymorum vaſtationem. Hanc prænuntiat Daniel recenſita Chriſti occiſione, & poſt hebdomadas jam exactas.

Ob. 5. Chriſtus a Deo prænuntiatus eſt Onias ſummus Sacerdos, qui typus fuit Chriſti venturi; non ergo ad ipſum Chriſtum, ſed ad Oniam pertinent Danielis hebdomadæ. Antecedens probatur ab Harduino; qui tamen ad Chriſtum prophetiam ſpectare non negat, etſi contendat in Onia, tanquam Chriſti typo literaliter fuiſſe completam. I. Quoniam poſt occiſionem Oniæ populus deſertus eſt, & Antiochus invaſit Hieroſolymam, Templumque expoliavit. II. Quoniam poſt Oniæ cædem profanato Templo *periit unctio*. III. Quoniam ipſe Onias *pactum confirmavit*, nam eo tempore Mathathias ait 1. Machab. 11. 27. *Omnis, qui zelum habet legis, ſtatuens Teſtamentum, exeat poſt me*. IV. Quoniam ſeptimanæ ſupputandæ ſunt ab *exitu ſermonis*, ſcilicet a divina prædictione facta Jeremiæ de proximo fine captivitatis, ideſt, ab anno iv. Joakim, a quo uſque ad Cyrum fluxerunt anni 49. & hebdomades ſeptem; & rurſus putatæ reliquæ ſeptimanæ ab eodem anno 4. Joakim uſque ad annum Græcorum 148. quo Judas conſtitutus fuit Dux populi, & pulſo Antiochi exercitu Templum purgavit, anni ſunt 441. ſive hebdomades ſexaginta tres. Templum, ut diximus, expoliatum ac profanatum fuerat ante dimidium hebdomadæ; Onias autem jugulatus ante integram hebdomadam anno Græcorum 141. Ita ergo omnia concordant adamuſſim; neque deeſt, neque redundat dies una: ſeptuaginta hebdomades complentur in purgatione Templi, & in Juda Macha-

Machabæo: ſeptem in Cyro; ſexaginta duæ in occiſione Oniæ; dimidium hebdomadæ in Templi profanatione.

Reſp. Illud novum Harduini ſyſtema eſſe aliorum omnium quæ refutavimus monſtroſiſſimam compaginem; nam, ſi recte advertas, intrudit fere omnes Meſſias ab aliis confictos, Cyrum præſertim, ac Judam, ſimulque commentum Marshami de Templo, & de fine unctionis. In omnibus ergo ſuis partibus jam expunctum eſt & contritum. Addamus tamen in patrocinium veritatis aliqua. Ac primum detur Harduino Oniam geſſiſſe Chriſti typum; quamquam id neget P. Lamy in App. Chronolog. P. 2. cap. 4. propterea quod Onias non Jeroſolymis occiſus ſit, ſed in templo Apollinis ſecus Daphnem; non ſuorum livore, ſed inſidiis Menelai; non ab amicis, ſed ab Andronico; non derelictus a populo, ſed vindicta, & lacrymis honeſtatus. Verum non eſt neceſſe, ut omnia in Typis conveniant. Dicimus ergo quod poſt Oniæ cædem populus non fuit a Deo derelictus, cum paucos poſt annos ſurrexerit Judas, qui debellavit impios, templumque purgavit; neque ſub Antiocho defeciſſe ſacra, & irrupiſſe ſtatutam deſolationem cenſendum eſt, ſi illa reſtituit Machabæus; hæc autem paucis annis perduravit. Atque hæc ad primum, & ſecundum dicta ſunto. Nam quod ſequitur nullius eſt roboris, cum loquatur Daniel de *pacto* firmando per Chriſtum, & Mathathias de *zelo legis* demonſtrando per populum.

Unicum reſtat argumentum Chronologicum, in quo non uno tantum capite peccat Harduinus. Principio non ait Daniel ſupputandas hebdomadas *ab exitu verbi*, quod fortaſſis foret ambiguum, ſed ait, *Ab exitu ſermonis, ut iterum ædificetur Jeruſalem*. Neque enim verum eſt *exitum ſermonis*, ut Harduinus contendit, non poſſe ſignificare Regis decretum: cum verbum דבר ſignificet *ſermonem*, *rem*, *aliquid*, *cauſſam*, *negocium*, *præceptum*, *&c.* ut Pagninus, aliique demonſtrant ex 2. Reg. III. 12. Deut. IV. 36. Exodi XVIII. 16. XXXIII. 4. &c. atque in hoc loco omnem ambiguitatem tollant ea verba, *ad reverti faciendum*, *& ad ædificandum*, *&c.* quæ nequeunt intelligi niſi de Edicto Urbem reædificandi. Deinde ſi velit expendere ea tantum verba, *Ab exitu ſermonis*, ut ea detorqueat ad divinam revelationem; cur non potius refert ad revelationem factam ipſi Danieli, de qua Angelus eodem cap. IX. v. 23. inquit, *Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo?* Aut cur non ad revelationem Iſaiæ XLIV. 28.? Rurſus hoc idem Harduini ſomnium fuit quorumdam Hebræorum, quos confutarunt R. Aben-Ezra Comm. in Danielem, & R. Azarias in lib. Meor Enajim, eo quod non debeant anni captivitatis in deciſis ſeptimanis enumerari. Adde ſeptem & ſexaginta duas ſeptimanas ſimul a Propheta comprehendi, atque ad unum referri terminum. Corruit itaque fictitium illud initium hebdomadarum a prophetia Jeremiæ. Male etiam conſtituitur terminus ſeptem hebdomadarum in Cyro,

Digitized by Google

ro, peſſime in exitu captivitatis, nam juxta Recentiorum Chronologiam annus IV. Joakim incidit in annum Mundi 3398. Cyrus Mediam occupavit an. 3466. & monarchia potitus eſt defuncto poſt biennium Dario Medo, anno 3468. qui eſt captivitatis poſtremus; itaut IV. annus Joakim ſit ſervitutis primus, & primus Cyri, ut dixi, ſervitutis ultimus; ideoque ab anno IV. Joakim uſque ad Cyrum non fluxerunt anni 49. ſed 70. Quam Chronologiam ſi reſpuas, ſaltem annorum 70. intervallum debes admittere.

CAPUT V.

Statuitur Epocha Regni Artaxerſis, & demonſtratur Hebdomadum Danielis initium, ac finis.

LIQUET ex præcedenti hebdomadas Danielis ſupputandas ab Edicto Regis Perſarum de urbe Jeroſolyma reædificanda, & complendas in morte Chriſti, quam conſignare neceſſe ſit anno ab illarum hebdomadarum exordio 486. concurrente cum dimidio hebdomadæ ſeptuageſimæ. Quatuor autem Regum Perſarum pro Judæis decreta colligunt nonnulli ex Scripturis. Emanatum eſt primum initio Regni Cyri conditoris Perſarum Monarchiæ, de quo Iſaias cap. XLIV. 28. & Eſdras cap. I. 1. Promulgatum eſt alterum anno 2. Darii, quem Scaliger Nothum putavit, conſtat autem fuiſſe Hyſtaſpidem: de quo edicto vide 1. Eſdræ IV. 24. & VI. 1. Emiſſum eſt III. diploma anno Artaxerſis VII. quo Eſdras cum plena Regis facultate Jeroſolymam aſcendit, ut habetur eodem libro cap. VII. 6. & 7. Edictum poſtremum obtinuit Nehemias ejuſdem Artaxerſis pincerna anno Regis viceſimo, ut habetur 2. Eſdræ cap. II. 1. Nullum jam dubium eſt hunc Artaxerſem fuiſſe Longimanum filium Xerſis filii Darii Hyſtaſpidis.

Conveniunt recentiores accurati Chronologi annos ante Chriſti nativitatem coarctantes ad 4000. fundatam a Cyro Monarchiam Perſarum anno M. 3468. P. Julianæ 4178. ante Vulgarem Aeram, ſive Natale Chriſti Dionyſianum 536. & Darium Hyſtaſpidem regno potitum an. M. 3483. P. Jul. 4193. ante Aeram Chriſtianam 521. De Artaxerſe autem nequeunt Chronologi convenire. Nam ſupputantes hebdomades Danielis ab anno ejus ſeptimo, ajunt obtinuiſſe regnum an. M. 3540. P. J. 4250. ante Ae. Ch. 464. ita ut annus ſeptimus ſit M. 3547. P. Jul. 4257. ante Ae. Ch. 457. quibus ſi addantur anni 29. Ae. Dionyſianæ, quo anno Chriſtum affixum cruci Chronologi illi propugnant, reſultat annus ab initio hebdomadarum 486. qui dimidium eſt hebdomadæ

madæ ſeptuageſimæ. Qui autem ſeptimanas putant ab anno Artaxerſis viceſimo, contendunt regno potitum anno M. 3531. P. Jul. 4241. ante Ae. V. 473. ita ut annus xx. incidat in annum M. 3551. P. Jul. 4261. ante V. Ae. 453. Ab hoc autem anno uſque ad 33. Ae. V., in quo ſtatuunt Chriſti mortem, fluxerunt pariter anni 486. & rectiſſimè eadem hebdomadarum coaleſcit ſupputatio. Pendet ergo totius difficultatis enodatio ab Epocha Regni Artaxerſis Longimani, quam figere modo conſtitui.

Propositio I. Artaxerſes regno potitus eſt an. M. 3540. P. Jul. 4250. ante Ae. V. 464.

Demonſtratur 1. Euſebius in Chronico, quem ſequuntur Sigonius de Republic. Athenienſium, aliique complures, & quem in hoc non errare commonſtrant proxima momenta, ſtatuit principium regni Artaxerſis Longimani an. 1. Olympiadis LXXIX. Annus 1. Olymp. LXXIX. omnium conſenſu eſt ante Ae. V. 464: & juxta ſupputationem, quam etiam Adverſarii noſtri ſequuntur, M. 3540. Ergo hoc ipſo anno regnum iniit Longimanus. II. Julius Africanus antiquiſſimus temporum ſupputator, ut ait Hieronymus in cap. IX. Danielis, ſcribit annum viceſimum Artaxerſis eſſe *octogeſimæ & tertiæ Olymp. annum quartum*. At ſi retro enumeras ab anno 4. Olymp. LXXXIII. viginti annos, pervenies ad ann. 1. Olymp. LXXIX. Igitur anno 1. Olymp. LXXIX. ſignandum eſt initium regni Artaxerſis. III. Diodorus lib. XI. Biblioth. ſcribit Xerſem patrem Artaxerſis fuiſſe interfectum ab Artabano anno 4. Olymp. LXXVIII. At Artaxerſes omnium Hiſtoricorum teſtimonio ſtatim defuncto Patri ſucceſſit. Fuit ergo regni ejus primus annus ineunte Olympiade LXXIX. IV. Idem Diodorus libro XII. inquit Artaxerſem vita functum *anno 4. Olymp.* LXXXVIII., *cum regnaſſet annos quadraginta*. Atqui anni 40. non deſinunt in anno 1. Olymp. LXXXVIII., niſi ſupputentur ab anno 1. Olymp. LXXIX. Ab hoc ergo anno Regnum Artaxerſis inchoandum eſt. V. Xerſes Darii filius. & Artaxerſis pater juxta accuratam recentiorum chronotaxim adeptus eſt regnum anno Mundi 3519. ante Ae. Vul. 485. At regnavit annis XXI., aut ſaltim XX. menſeſque aliquot, ut tradunt Euſebius in Chronico, Severus Sulpitius lib. 2. Georgius Syncellus pag. 76. edit. Pariſienſis, Diodorus Siculus apud Salianum, ad annum Mundi 3589. II. Sigonius in libro de Athenienſium Temporibus, aliique communiter. Computati autem anni XXI. aut XX. ab anno Mundi 3519. & ante Aeram Vulgarem 485. deſinunt in anno Mundi 3540. aut in poſtremos menſes anni præcedentis. Anno ergo Mundi 3540. ſive P. J. 4250. regnare cœpit Artaxerſes Longimanus Xerſis filius. Atque id, inquit doctiſſimus Graveſonius diſſert. XV. de Myſt. & An. Chriſti, paragrapho primo, *extra omnem dubitationis aleam poſitum eſſe debet*.

Propo-

Propositio II. Nullo pacto conſignari poteſt annus viceſimus Artaxerſis anno M. 3551. P. Jul. 4261. ante Ae. V. 453.

Demonſtratur I. Initium regni Artaxerſis eſt, ut vidimus, an. M. 3540. P. Jul. 4250. ante Ae. Ch. 464. Ergo annus viceſimus Artaxerſis erit an. M. 3560. P. Jul. 4270. ante V. Ae. 444. & labitur nova Chronologia annis IX. II. Xerſes occiſus eſt, ut liquet ex dictis, anno 4. Olymp. LXXVIII. poſtquam regnaverat annis 21. regnum enim auſpicatus eſt juxta probatam ab adverſariis noſtris Chronologiam anno M. 3519. a quo uſque ad annum 3540. & ad 1. Olymp. LXXIX. fluxerunt anni 21. Igitur annus 20. Artaxerſis eſt ann. M. 3560. III. Ut annus 20. Artaxerſis ſtatuatur an. M. 3551. vel, ut alii putant, anno proximo præcedenti, cum Xerſes regnare cœperit an. 3519. conſequens eſt, ut obierit anno 3531. vix exacto anno regni ſui duodecimo. Atqui Xerſes regnavit annos XXI. aut ſaltim XX. communi Veterum conſenſione. Ergo Xerſes, ut etiam ſupra demonſtratum eſt, obiit anno Mundi 3539. aut 3540. qui eſt annus 1. Regni Artaxerſis. IV. Ut Adverſarii noſtri hunc nodum ſolvant, contendunt cum Uſſerio ſupputandum annum primum Artaxerſis ab anno, quo Xerſes omnes Græcos adverſus ſe concitavit, & ante expeditionem ad Bellum Perſicum deſignavit juxta patrias leges hæredem regni, ita ut Artaxerſi regni ſui anni 48. tribuendi ſint, patri vix 12. At hoc unum Adverſariorum noſtrorum præſidium validiſſimis argumentis concutitur. Primo ſi fateamur Artaxerſem jam ab anno XII. patris deſignatum fuiſſe Regni ſucceſſorem: ergo ne ab eo anno regnavit? Deinde proceſſit Xerſes ad Bellum Perſicum anno 1. Olymp. LXXV. regnare autem cœpit anno 3. Olymp. LXXIII. interfectus eſt anno 4. Olymp. LXXVIII. ut conſtat ex præcedenti propoſitione, & ex Sigonio de Republ. Athen. & Meurſio de Archontibus Athenarum. Igitur ſi regnum Xerſis perduravit duntaxat uſque ad Bellum Perſicum, quinque tantum annis regnavit, non 12. ſi vero ad annum 4. Olymp. LXXVIII. regnavit annis 21. quod nos cum probatiſſimis Chronologis affirmamus. Præterea detur uſque ad Perſicam expeditionem fluxiſſe Xerſis annos XII., nequeunt ab anno XII. Xerſis ſupputari anni Artaxerſis 48. Vel enim aſſeris cum Pererio & Petavio a Xerſe filium in regni communionem fuiſſe adſcitum, vel cum Uſſerio detrahis ab annis Xerſis annos 8. addendos annis 40. Artaxerſis. Atqui Artaxerſes non fuit a Patre aſſumptus in regni communionem, cum ex Juſtino lib. III. conſtet fuiſſe puerum cum Xerſes occiſus fuit ab Artabano. Quam ergo Artaxerſes ætatem duxit vertente anno paterni regni duodecimo? Accedit quod Petavius ſententiam ſuam nititur probare ex fuga Themiſtoclis, qui, ut demonſtrat Huetius D. E. Prop. IX. cap. VIII., non Artaxerſem, ſed Xerſem, nondum imperante filio, convenit: &, ſi ad Artaxerſem ſcribunt aliqui confugiſſe, id factum narrant poſt mortem Xerſis. Neque ſtatuenda eſt Epo-

cha regni Artaxerſis cum Uſſerio an. M. 3531. P. Jul. 4241. ant. V. Ae. 473. Nam Ptolomæus in Canone Math. Diodorus lib. XI. Bibl. Euſebius in Chron. & omnes veteres tribuunt Xerſi annos XXI. Artaxerſi XL. aut Artaxerſi XLI. Xerſi XX. Cur ergo uni XII. alteri XLVIII. tribuamus? Denique mortem Xerſis incidere in annum 4. Olymp. LXXVIII. apertiſſime a nobis demonſtratum eſt ſupra, ideoque perperam anni hujus Regis detruncantur.

Ex his colligitur emendandas eſſe tabulas Chronologicas, & ſupputationes Regum Perſarum ad hunc modum:

Cyrus Monarchiam Perſarum fundavit an.	3468.	ante Ae. V.	536.
Cambiſes iniit regnum.	3475.		529.
Darius Hyſtaſpis.	3483.		521.
Xerſes.	3519.		485.
Artaxerſes Long.	3540.		464.
Xerſes II.	3580.		424.
Darius Nothus.	3581.		423.
Artax. Mnemon.	3600.		404.
Ochus.	3643.		361.
Arſen.	3666.		338.
Darius Codom.	3668.		336.
Regnavit annis 6.	3674.		330.

Cyro itaque tribuuntur anni VII. Cambiſi VIII. in quibus comprehenduntur Magi 7. menſes. Dario Hyſtaſpidi XXXVI. Xerſi XXI. Artaxerſi Longimano XL. Xerſi II. & Secundiano I. Ocho, qui & Darius Nothus, XIX. Artaxerſi Mnemoni XLIII. Ocho XXIII. Arſen III. Dario Codomano VI. Hunc expugnavit Alexander Philippi Macedo.

PROPOSITIO III. Hebdomades Danielis initium ducunt ab an. VII. Artaxerſis Longimani.

Demonſtratur I. Annus Artaxerſis VII. eſt annus M. 3547. ante Ae. V. 457. P. Jul. 4257. & annus 4. Olymp. LXXX. Ab hoc anno ſupputandæ ſunt hebdomadæ Danielis. Ergo hebdomadæ Danielis ſupputandæ ſunt ab anno VII. Artaxerſis. Probatur minor. Chriſtus, ut ſuo loco demonſtrabitur, mortuus eſt anno Ae. V. 29. P. Jul. 4742. anno I. Olymp. CCII. mortuus eſt autem in medio hebdomadæ LXX. ſive poſt annos 486. jam exactos ab hebdomadarum initio. Atqui ſi ab anno Ae. V. 29. P. Jul. 4742. & primo Olymp. CCII. retrocedas per annos 486. jam exactos, pervenies ad annum M. 3547. P. Jul. 4257. & ad an. 4. Olymp. LXXX., qui eſt VII. Artaxerſis. Igitur ab anno VII. Artaxerſis hebdomadæ Danielis ſupputandæ ſunt. Demonſtratur 2. Quoniam prædictæ hebdomadæ, ut conſtat ex capite præcedenti, referuntur ad mortem Chriſti. Si ergo Chriſtus, ut nunc ſupponimus, mortuus eſt

eſt anno Ae. V. XXIX. debent ſupputari ab anno ante Ae. V. 457. Nam ſi annis 457. addas annos 29. reſultat dimidium hebdomadæ LXX., incidens in an. 486. Hæc in nulla alia Chronotaxi poſſunt convenire, niſi aut pervertas Epocham Regum Perſarum, aut retrahas annum Paſſionis Chriſti.

Idem demonſtratur revocando nos ab abaco rationali ad prophetiam Danielis. Supputandæ ſunt hebdomadæ ab amplo Regum Perſarum diplomate, atque a facultate Judæis facta redeundi in patriam, reædificandi templum, urbemque Jeruſalem: id enim ſonant verba Prophetæ, *Ab exitu ſermonis ad reverti faciendum & ad ædificandum Jeruſalem*. Atqui plena illa, & ampla facultas facta eſt anno Artaxerſis Longimani ſeptimo. Igitur ab hoc anno ſunt prædictæ hebdomades ſupputandæ. Probatur minor. Decretum enim conceſſum Eſdræ anno Regis ſeptimo eſt: *A me decretum eſt, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis ire in Jeruſalem, tecum vadat*. En facultas, ut omnes pro libito reverterentur. Sequitur decretum: *A facie enim Regis, & ſeptem conſiliatorum ejus miſſus es, ut viſites Judæam & Jeruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua*. En data Eſdræ Αὐτονομία, & poteſtas utendi ſuis juribus. Sunt in regio diplomate & hæc verba: *Libere accipe, & ſtudioſe eme de hoc pecunia vitulos, arietes, agnos, & ſacrificia, & libamina eorum, & offer ea ſuper altare templi Dei veſtri, quod eſt in Jeruſalem. Sed & ſi quid tibi, & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei veſtri facite*. En reſtitutus Dei cultus, & data facultas in quodlibet opus erogandi pecuniam: & poſtremo conceſſa eſt Eſdræ immunitas ab omni tributo, & pleniſſima judicandi auctoritas. Vide regium Edictum lib. 1. Eſdræ cap. VII. a v. 12. ad 28. Dedit ergo Rex Eſdræ omnem, ac pleniſſimam facultatem, atque ut ibidem legitur v. 6., *omnem petitionem ejus*.

Qui repetunt hebdomadarum initium ab anno Artaxerſis XX. inquiunt nullum in tam amplo decreto extare verbum de Urbe reædificanda. Non extat quidem expreſſe, ſed, ſi diploma expendas, extat majori, quam ſi expreſſum foret, munificentia. Primo enim, quid eſt *dare omnem petitionem*, niſi ſupplicationibus Eſdræ nihil penitus denegare? Deinde cui populo a vectigalibus & tributis immuni, conſiſtenti in patria, atque facto αὐτονόμῳ, ſuique juris, urbem conſtruendi facultas aut lege aliqua, aut conſuetudine denegatur? Præterea ſi potuit Eſdras inſumere argentum in omni opere, quod ei placuiſſet, cur non potuit ſumptus facere in mœnibus conſtruendis? Ad hæc revera ab anno Artaxerſis VII. cœpit Jeruſalem ædificari; nam ideo Nehemias anno Artaxerſis XX. novum de reædificanda Urbe diploma impetravit, quod veniens Hananus retulit Judæos in afflictione magna eſſe, & murum

rum Jeruſalem diſſipatum, & portas combuſtas: quo accepto nuncio Nehemias amare flevit, & ad Artaxerſem accedens doloris ſui cauſam expoſuit, obtinuitque facultatem proficiſcendi in Judæam. Vide 2. Eſdræ cap. 1. & II. Sane non fuit hujus luctus, novique decreti cauſſa devaſtatio Urbis facta a Chaldæis ſub Nabuchodonoſore; cur enim de hac, quam noverat, Nehemias interogaſſet Hananum? cur audita diſſipatione murorum fuiſſet tam acerbe contriſtatus? Iterum ergo ab iis, qui ægre ferebant proſperitatem Iſrael, ſive Moabitæ fuerint, ſive alii finitimi, ædificium cœptum ab Eſdra fuit diſſipatum. Hinc anno XX. Artaxerſis potius Nehemias facultatem obtinuit proficiſcendi in Jeruſalem, & vi decreti ab anno jam ſeptimo emanati ædificandi Urbem, quam decretum novum, & a præcedenti diverſum. Legimus quippe lib. 2. Eſdræ cap. 11. 5. ita dixiſſe Nehemiam: *Si videtur Regi bonum, & ſi placet ſervus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam ad civitatem ſepulcbri patris mei, & ædificabo eam*. Legimus v. 6. Regem annuiſſe. Legimus v. 7. & 8. petiiſſe Nehemiam Epiſtolas Regis ad duces Regionis trans Flumen, ut nulla accepta moleſtia traduceretur in Judæam, & Epiſtolam ad Aſaph cuſtodem ſaltus, ut ei ligna concederet. Decretum non legimus, niſi promulgatum anno VII. Regis, & ad verbum in cap. VII. libri primi Eſdræ enarratum. Vi ergo hujus Edicti Nehemias Jeroſolymam ædificaturus a Rege Artaxerſe diſceſſit: aut ſi novum obtinuit diploma, fuit innovatio prioris.

Demum in ſententiæ noſtræ confirmationem accedit, quod præter exactiſſimam hebdomadarum ſupputationem & exitum in anno paſſionis Chriſti, ac præter literalem prophetiæ ſenſum, abſque ullo nexu diſtinguitur facta a Daniele hebdomadarum partitio. Primo enim Daniel abſolute connumerat ſeptimanas LXX. Deinde ab Edicto de reædificanda urbe uſque ad Chriſtum VII. & LXII. Poſtea ait occidendum Chriſtum poſt hebdomadas LXII. tandem inquit confirmandum a Chriſto *pactum* in hebdomada I. & in medio hebdomadæ eſſe occidendum. Revelavit quippe Danieli Gabriel Angelus deciſa eſſe ſuper populum & ſuper urbem ſanctam Jeruſalem ſabbata LXX. ideſt, a populo Iſrael in Urbe Jeroſolyma celebranda fore LXX. Sabbata ſabbatorum ante finem peccati, & humani generis Redemptionem. Atque tot celebrata revera ſunt. Nam ſi primum ſabbatum incipit anno ante Ae. V. 457. ſeptuageſimum incipit anno Ae. V. 26. Poſita ergo Judæorum *Autonomia* in anno VII. Artaxerſis habes ſeptuaginta hebdomadas deciſas ſuper populum Iſrael, & ſuper Civitatem ſanctam; nam proximo ſabbato jam deleta erat iniquitas. Ab ea vero *Autonomia* uſque ad manifeſtationem Chriſti, ſive ab anno ante Ae. V. 457. uſque ad annum XV. Tiberii Cæſaris Ae. Vulg. 26., quo Chriſtus baptizatus eſt, ſunt hebdomades VII. & LXII. ideſt anni 483. Si disjungas hebdomadas VII. ab LXII. illæ VII. comprehendunt annos 49. qui ſunt inter unum & alterum Ju-

Digitized by Google

Jubilæum. Poſito ergo primo anno ſabbatico in anno VII. Artaxerſis ante Ae. V. 457. Jubilæum erit anno ante Ae. Vulg. 408. Porro ſi Chriſtus paſſus eſt an. Ac. V. 29., paſſus eſt poſt hebdomadas LXII. ideſt poſt annos 434. & in dimidio ſequentis hebdomadæ. In ultima hebdomada confirmaſſe pactum, & in medio hebdomadæ fuiſſe affixum cruci, ſatis manifeſtum eſt. Igitur ſi conſtituas initium hebdomadarum anno Artax. VII. cohæret etiam illarum accurata ſectio & partitio: & ſi hanc tribuere velis idomati hebraico ſæpe minorem numerum præponenti, adhuc habes ab anno VII. Artaxerſis uſque ad Chriſtum præfixum annorum numerum, ut conſtat ex Chronologicis demonſtrationibus paullo ſupra productis.

Respondetur Objectionibus.

Perpauca adverſus productam Chronotaxin opponi poſſunt, eaque ex dictis facillime diluuntur. Oppones 1. Cyrus omnium primus facultatem fecit urbem reædificandi, quemadmodum prædixerat Iſaias XLIV. 28. & completum eſſe conſtat ex cap. 1. libri primi Eſdræ.

Reſp. non poſſe ab anno 1. Cyri initium ducere Danielis hebdomadas, ſive ſpectata Chronologia, temporumque ratione, ſive conceſſa ab eo facultate. Si expendas Chronologiam, ab anno 1. Cyri uſque ad Chriſti Paſſionem fluxerunt anni 565. cum Monarchiam condiderit anno ante Ae. V. 536. Chriſtus vero cruci affixus ſit anno ejuſdem Aeræ 29. Si attendas factam a Cyro facultatem, extenditur illa duntaxat ad Templi ædificationem, non ad muros urbis, ut apparet ex laudato cap. 1. Eſdræ v. 2. & 3. Nihilo tamen minus completum in Cyro eſt Iſaiæ vaticinium, in quantum ipſe facta Judæis poteſtate redeundi, fuit reſtaurationis Jeroſolymorum primus auctor; & per ejus ſucceſſores ac filios, quibus Prophetæ patronymice tribuere ſolent nomina patrum, ut Auguſtinus demonſtrat octava ad Dulcitium quæſtione, *completa eſt Dei voluntas*.

Opp. 2. Putabimus ergo ſeptimanas cum Scaligero, & Druſio ab anno 2. Darii Nothi, quem dediſſe eamdem facultatem Hebræis liquet ex cap. VI. libri 1. Eſdræ.

Reſp. Scaligeri ſententiam iiſdem momentis everti; quippe non cohæret cum ratione temporum, quoniam annus 2. Darii Nothi eſt ante Ae. V. 422. ideoque ab anno 2. Darii uſque ad annum 29. ejuſdem Aeræ anni tantum 451. fluxerunt, & deſunt uſque ad complementum temporis prædefiniti a Daniele anni 35. Neque cohæret cum Prophetico Danielis oraculo, eo quod decretum Darii eſt idem ac decretum Cyri cujus autographum inventum eſt in Ecbatanis, ſpectatque ad ſolam ædificationem Templi, ut patet ex cap. 6. libri 1. Eſdræ v. 2. & 3. Addo abſurditatem opinionis Scaligeri, ex qua ſequitur Zorobabelem & Jeſum

Jeſum Joſedecidem ſuperaſſe humanæ vitæ diuturnitatem. Etenim Zorobabel anno 1. Cyri, qui fuit annus M. 3468. erat dux Hebræorum: annus autem 2. Darii Nothi incidit in annum M. 3582. tenuerat ergo Zorobabel Judæorum principatum regnante Dario an. 114. Adde incertos annos, quibus Zorobabel vixerat antequam principatum iniret, & reverteretur in terram Judæ, annoſque vitæ ſuæ poſt annum 2. Darii Nothi. Quod argumentum valet de Joſue, cum & ipſe cum Zorobabele reverſus ſit in Jeruſalem anno 1. Cyri, ut conſtat ex cap. 2. libri primi Eſdræ, & ſuperſtes fuerit ſub Dario, & Artaxerſe; ut liquet ex lib. 2. cap. VII. Lapſus eſt ergo Scaliger, quod legerit cap. IV. lib. 1. nomen Artaxerſis, qui regnavit ante Darium, non animadvertens Artaxerſem illum eſſe Cambiſem, & Artaxerſis nomen, quod ſignificat *ſtrenuum bellatorem*, Regibus Perſarum fuiſſe commune. Debuit ergo pro anno 2. Darii Nothi ſtatuere annum 2. Darii Hyſtaſpidis, ideſt, annum M. 3484. ante Ae. V. 520. Verum & ab hoc anno uſque ad annum 29. Ae. Dionyſianæ fluxerunt plus quam LXX. hebdomadæ, & anni 549. atque decretum Darii nil addidit decreto Cyri, ut dictum eſt modo.

Opp. 3. Repetendum eſt hebdomadarum initium ab anno XX. Artaxerſis Longimani, qui Nehemiæ dedit ampliſſimam ædificandi Jeruſalem auctoritatem, ut habetur 2. Eſdræ cap. 11. 5. & 6. Non ergo ab ejuſdem Regis anno ſeptimo.

Reſp. ab anno 20. Artaxerſis ad annum 29. Aeræ Vulgaris fluxiſſe annos tantum 473. ut conſtat ex propoſitione 1. haud recte alligari ab Uſſerianis viceſimum Artaxerſis anno ante Vulg. Ae. 453.; ut liquet ex propoſitione 2. falſo ſupponi Eſdram non obtinuiſſe anno Artaxerſis VII. facultatem ædificandi Jeroſolymam, ut apparet ex Prop. 3. non bene poni paſſionem Chriſti anno Vulg. Ae. 33. ut nunc ſupponimus.

Opp. ultimo. Daniel enumerat hebdomadas annorum Lunarium, ut poſt Africanum tenuerunt quamplures, præſertim Theodoretus, Zonaras, Pererius, Huetius. Nam hebræi annos numerant juxta curſum lunæ; & Propheta ait loqui ſe de hebdomadibus *abbreviatis*.

Reſp. Hebræos juxta lunæ curſum numerare quidem menſes, ſed non annos. Etenim quotannis celebrant Paſcha luna XIV. primi menſis, incipiunt autem annum ſuum a prima luna propinquiori Aequinoctio Verno; quod ni facerent, cum annus ſolaris ſuperet annum lunarem diebus undecim, & lunæ curſus peragatur intra viginti novem dies, & ſex horas: poſt certum annorum intervallum deberent in eodem anno bis Paſcham facere: hoc autem incommodum devitant uſu menſis emboliſmalis, ſive intercalaris, quo luna complere poſſit annuam ſolis luſtrationem. Præcepto etiam Exodi XXXIV. 22. ſingulis annis celebrant ſolemnitatem Tabernaculorum, *quando redeunte anni tempore cuncta conduntur*, & conſequenter annum ſolarem obſervant; quoniam

niam feſtum Tabernaculorum ſingulis annis ſeptimis aperiebat in Autumno ſabbatum terræ. Igitur & Daniel ſolares annos ſpectavit, maxime quod lunares anni 490. nequeant præciſe in annum Paſſionis Chriſti cadere, ut quiſque ductis calculis deprehendet. *Abbreviatas* ergo Daniel appellavit hebdomadas LXX. quia numerus eſt *deciſus* & definitus; neque in fine poſtremæ hebdomadis, ſed *in dimidio* occiſus eſt Chriſtus. Subjiciam ad pleniorem hujus quæſtionis intelligentiam numericum Hebdomadarum paradigma.

Incipit H.	I. Anno ante V. Ae.	457.	M. 3547.
	II.	450.	
	III.	443.	
	IV.	436.	
	V.	429.	
	VI.	422.	
	VII.	415.	
	VIII., & I. ex LXII.	408.	M. 3596.
	IX.	401.	
	X.	394.	
	XI.	387.	
	XII.	380.	
	XIII.	373.	
	XIV.	366.	
	XV.	359.	
	XVI.	352.	
	XVII.	345.	
	XVIII.	338.	
	XIX.	331.	
	XX.	324.	
	XXI.	317.	
	XXII.	310.	
	XXIII.	303.	
	XXIV.	296.	
	XXV.	289.	
	XXVI.	282.	
	XXVII.	275.	
	XXVIII.	268.	
	XXIX.	261.	
	XXX.	254.	
	XXXI.	247.	
	XXXII.	240.	
	XXXIII.	233.	
	XXXIV.	226.	

XXXV.

XXXV.		219.
XXXVI.		212.
XXXVII.		205.
XXXVIII.		198.
XXXIX.		191.
XL.		184.
XLI.		177.
XLII.		170.
XLIII.		163.
XLIV.		156.
XLV.		149.
XLVI.		142.
XLVII.		135.
XLVIII.		128.
XLIX.		121.
L.		114.
LI.		107.
LII.		100.
LIII.		93.
LIV.		86.
LV.		79.
LVI.		72.
LVII.		65.
LVIII.		58.
LIX.		51.
LX.		44.
LXI.		37.
LXII.		30.
LXIII.		23.
LXIV.		16.
LXV.		9.
LXVI.		2.
LXVII.	An. Aeræ Vulg.	5.
LXVIII.		12.
LXIX.		19.
LXX.		26.

Hoc anno baptizatus eſt Chriſtus.
Dimidium H. ſive anni III. 29.
Hoc anno Chriſtus paſſus eſt.

CA-

CAPUT VI.

Refelluntur Hebræi ex propria, licet corrupta, illorum Chronologia.

HEBRAEI legentes in ſacris Bibliis nomina Regum Perſarum Cyri, Aſſueri, Darii, & Artaxerſis, non attendentes narrari ibidem ſacram duntaxat hiſtoriam, & commemorari Reges, qui ad hanc ſpectant, ceteris prætermiſſis; ignorarunt Xerſes duos, Arſen, Ochum, alterum Artaxerſem, aliumque Darium: quos tamen extitiſſe profanæ omnes hiſtoriæ teſtantur. Falſa hinc Judaica Chronotaxis deprehenditur. Ex ea tamen pervicaces poſſumus refutare, pugnantibus adverſus mendacia mendaciis.

Ex Judæorum Chronicis apud ipſos pervulgatis, & ab unoquoque Rabbinorum receptis, quæ legi poſſunt apud Genebrardum in libro *Sepher Olàm*, ſive Chronologia Hebræorum, & 2. volum. Biblioth. Rabbinicæ Julii Bartolocci p. 313. liquet Nabuchodonoſorem expugnata Ninive imperium ſuum fuiſſe auſpicatum anno mundi juxta hebraicum computum 3319. Is anno tertio regni Joakim deſinente obſedit Jeruſalem, & rex Judæ anno quarto regni ſui factus eſt ſervus illius, ac ſub ejus poteſtate ſtetit tribus annis. Anno tertio rebellionis Joakim, & ſeptimo poſtquam a rege Nabuchodonoſore ſubactus fuerat, octavo autem ipſius Nabuchodonoſoris, ideſt anno M. 3327. Joachimus, ſive, Jechonias filius Joakim, eum regnaſſet defuncto patre tribus duntaxat menſibus, IV. Regum 24. 8. ab ipſo Nabuchodonoſore in captivitatem abductus eſt: conſtituitque Rex Babylonis in Jeruſalem regem pro Jechonia Matthaniam patruum ejus. Anno XII. Regis Nabuchodonoſor, ideſt, Mundi 3331. Jeremias vaticinatus eſt finem captivitatis, cap. XXIX. 10. Anno Nabuch. XIX. ac Mundi juxta Hebræos 3338. a Nabuzardan principe exercitus Babyloniorum vaſtata eſt Jeruſalem, templumque ſuccenſum, IV. Regum 25. 8. Regnavit autem Nabuchodonoſor annis integris 45.

Poſt Nabuchodonoſorem regnum obtinuit Evilmerodachus anno 3364. ideſt, tricesimo ſeptimo a tranſmigratione regis Joachin, ſive Jechoniæ, quem eduxit de carcere, & locavit in throno, 4. Reg. ult. 27. Regnavitque Evilmerodachus per annos 22. Ei ſucceſſit anno M. 3386. Balthaſſar, de quo Daniel V. regnavitque tribus annis. Anno ergo 3389. obtinuit regnum Darius Medus, de quo idem Daniel cap. IX. Dario Medo ſucceſſit Cyrus Rex Perſarum proximo anno 3390. juxta communiorem hebræorum Chronotaxin, aut poſt biennium, ut placet nonnullis. Cyro ſucceſſit Aſſuerus maritus Eſther an. 3392. cum Cyrus nondum expleſſet regni annum tertium. Aſſuero autem tribuuntur

anni XIV. Regnavit poſt Aſſuerum Darius ſecundus filius Reginæ Eſther annis 36. uſque ad Alexandrum Macedonem, ideſt, ab anno 3406. uſque ad an. 3442. Hujus Darii anno 2. ideſt, M. 3408. reaſſumptum eſt opus ædificationis templi, quod & completum eſt anno 6. Regni ejus, id. an. 3412. ut habetur 1. Eſræ VI. 15. Poſteriores annos neceſſum non eſt enumerare, quum omnes Judæi fateantur ſecundum templum ſtetiſſe an. 420. Igitur juxta hebraicam Chronologiam,

Nabuchodonoſor regnavit an.	XLV.
Evilmerodachus.	XXII.
Balthaſſar.	III.
Darius Medus.	I.
Cyrus.	III.
Aſſuerus.	XIV.
Darius ante conſummationem Templi.	VI.

Diſcrepant Rabbini in computatione hebdomadarum Danielis; nam aliqui illas exordiuntur ab anno 7. Regni Nabuchodonoſoris, quo venit Jeruſalem, abduxitque in captivitatem Jechoniam: unde hi comprehendunt in hebdomadarum computo annos Nabuchodonoſor 39. Incipiunt alii hebdomadas ipſas ab anno Nabuchodonoſoris XII. quando Jeremias prædixit finem captivitatis; unde hi arripiunt annos ejuſdem Nabuchodonoſoris 34. Alii ſupputant a primo Cyri, alii a ſecundo Darii, templique ſtructura; alii denique cum Rabbi Josè ab excidio templi prioris, ſive ab anno Nabuchodonoſoris XIX. omneſque completas autumant vel in excidio ſecundi templi, quod contigit anno 3828. vel in Hircano filio Ariſtobuli per Antigonum expulſo an. 3721. vel denique in Agrippa occiſo tribus annis ante excidium ſecundi templi, nempe anno 3825.

Itaque dicimus nullam ex ſupputationibus a Judæis excogitatis cum Prophetia Danielis conſiſtere. Primo fieri nequit, ut Danielis hebdomadæ incipiant ab anno VII. Nabuchodonoſoris, ſive Mundi 3327. & abſolvantur in excidio ſecundi templi, ideſt anno 3828. nam ab anno 3327. ſupputatis annis 490. pervenitur ad annum 3817., & a 7. anno Nabuchodonoſoris ad Templi excidium ſunt anni 501. Auctor Biblioth. Rab. Tom. 2. enumerat pag. 327. annos 511. at comprehendit annos ædificationis templi, & Evilmerodacho tribuit annos 23. Dario 3. quod non fecerat in præmiſſa Chronologia pag. 315. Si ſupputentur anni a XII. Nabuchodonoſoris conſtat uſque ad excidium urbis fluxiſſe annos 497. & juxta computum Julii Bartolocci 506. Quod ſi hebdomades ſeptuagintæ ſupputentur ab anno 1. Cyri; ab hoc anno nonne vides fluxiſſe ad cladem Jeroſolymitanam annos 438.? Supputabuntur ne a templi ſtructura & ab anno 6. Darii? At uſque ad excidium anni tantum 416. connumerantur. Ab anno ſeptimo aut viceſimo Artaxerſis? At regnavit ille poſt Cyrum, & anni nimium decreſcent. Undecumque

cumque ergo computentur hebdomadæ Danielis, juxta Chronicon Hebraicum nequeunt terminari in vaſtationem Jeroſolymorum, neque in proximam Agrippæ mortem.

Si dixeris completas hebdomadas in Hircano; iiſdem ſupputationibus revinceris: ſunt quippe ad Hircani expulſionem ab anno 4. Joakim an. 402. ab excidio templi an. 383. a Dario Medo an. 332. a Cyro an. 331. ab anno 2. Darii 313. ut manifeſtum eſt ex præmiſſis Epochis a Judæorum unoquoque receptis, & quibus eadem facilitate confutantur, qui hebdomadas referunt ad Antiochum, vel ad Herodem, cum Aera contractuum, ſive Antiochi, fixa ſit juxta Chronicon Hebræorum an. M. 3448. Herodiana autem anno 3724. In hos autem annos cadere nequit finis hebdomadarum ſive ab anno 4. Joakim, ſive a 12. aut 19. Nabuchodonoſor, ſive a Dario, vel Cyro ſupputentur.

Una remanet ſupputatio, quam Hebræorum nonnulli exiſtimant expeditiſſimam. A templo, inquiunt, diruto, ſive ab anno Nabuchodonoſor XIX. uſque ad finem captivitatis juxta præcedentem Chronologiam fluxerunt anni LXX. quos prædixerat Jeremias cap. XXIX. 10. ſtetit ſecundum templum annis 420. En numerus hebdomadarum LXX. ſive ſpatium annorum 490. At commentum hoc poſtremum refellitur non ſolum Rabbinorum auctoritate, verum etiam ipſa ratione temporum. *Quomodo commiſcebitur exilium cum Templo ſecundo?* ait R. Aben-Ezra. *Hæc commixtio aliena a veritate apparet*, inquit in lib. Meor-Enajim R. Azarias. *Manifeſtum eſt annos exilii haud contineri numero hebdomadarum* LXX. ſcribit R. Saadias. Vide Joan. Friſchmuth in ea, quam hac de re inſtituit diſſertatione, §. 2., & quæ nos diximus præced. cap. IV. ad 4. Objectionem. Siſtendo autem in ſola ratione temporum; & admiſſa Hebraica Chronotaxi, fateor inveniri LXX. hebdomadas prædictas a Daniele v. 24., ideſt annos 490. inter deſolationem primi, & inter deſolationem ſecundi templi: ſed quomodo invenies hebdomadas 7. & 62. prædictas v. 25. quas non ambigue prædicit Daniel, ut fecit de LXX. verſu præcedenti, ſed ait ſupputandas ab *Exitu ſermonis ad reverti faciendum, & ad ædificandum Jeruſalem?* In his anni exilii, ut recte Rabbini obſervarunt, nequeunt comprehendi. Supputa autem unde vis hebdomadas illas 7. & 62. poſt libertatem reſtitutam, numquam protrahere poteris ad ſecundi templi demolitionem. At de calculis Hebræorum rectæ Chronologiæ, & Prophetici Oraculi intelligentiæ repugnantibus, hæc dicta ſunto.

* * * * * * * * *

Digitized by Google

CAPUT VII.

Quædam alia adverſus Judæos proferuntur.

DUo, in quibus verſati ſumus, Prophetica Oracula ſufficiunt quidem ad refellendam Judæorum perfidiam; ſed plura ſunt tamen alia, quorum nonnulla ex Deuteronomio, ex Daniele, ex Michæa, & Aggæo Prophetis in medium afferam. Moyſes Deut. XVIII. 15. & 18. promiſit futurum aliquando Prophetam eximium, magnum, ſuique ſimilem. *Prophetam*, inquit verſ. 15., *de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies.* Et v. 18. *Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui.* Hebraice נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כָּמוֹךָ׃ Hunc locum recentiores Rabbini poſt Abenezram contendunt accipiendum eſſe de Joſue. R. Bechai de Jeremia: R. Abendena, & Lipmannus de omni propheta, prout opponitur Chananæorum præſtigiatoribus. Ac primæ ſententiæ fundamentum eſt, quod Joſue poſt Moſem fuerit dux & rector Iſraelitarum: altera ſententia hoc momento innititur, quod Jeremias tempore captivitatis magnæ fuerit exiſtimationis, & invicti animi, *Excelſus Domini* propterea dictus: tertia autem ſententia in eo fulcrum habet, quod ibidem Judæis præcipitur, ut devitent ariolos ac pythones. De omni propheta eumdem locum interpretantur etiam Chriſtianorum nonnulli, ut Toſtatus & Lyranus, qui tamen docent etiam Chriſtum ipſo vaticinio promitti, & hunc præcipue: quod & tenent ex hæreticis Calvinus, Fagius, Pareus. De Chriſto tamen expreſſe, & ſingillatim locutum Moſem propugnant ex Catholicis Bellarminus, Stapletonus, Paulus Burgenſis, atque ex heterodoxis Junius, Druſius, Rivetus: verſantque hoc teſtimonium præ ceteris Lorinus, Eſtius, & Calmet; quibus addendus ex Novatorum numero M. Georg. Meinhart.

Principio temeritatis nota ſuggillandus is foret, qui negaret Chriſtum hoc oraculo prænuntiari: deinde etiam mirandum eſt tam præclarum ac celebre vaticinium a Scholaſticis plurimis, qui data opera Judæos exagitant, prætermitti. Ad Chriſtum itaque Moſis promiſſa ſpectare, interpretem habemus Spiritum ſanctum Act. III. 22. ubi Petrus eodem Spiritu afflatus teſtatur a Moyſe Jeſum Chriſtum prænuntiatum iiſdem verbis Deuteronomii: quod & confirmat Stephanus eodem libro cap. VII. 37. In eumdem locum intendiſſe Chriſtum, dum ait de Moyſe Joan. V. 46. *De me enim ſcripſit ille*, affirmant Patres, ac Interpretes prælaudati. Ex Patribus legi poterunt Auctor qq. ad Orthodoxos inter opera Juſtini q. 101. Irenæus lib. III. cap. 12. Tertull. lib. IV. contra Marcionem cap. 22. Cyprianus lib. I. contra Judæos cap. 18. Cyrillus lib. III. cap. 7. contra Julianum, Athanaſius lib. 2. contra Arianos, & præſertim Auguſtinus lib. XVI. adverſus Fauſtum cap. 15. &

15. & ſeqq. Addamus Euſebium Cæſarienſem lib. III. de Demonſtr. Evangel. cap. 2. & lib. IX. cap. II. Hi omnes, aliique a Joanne Lorino collecti tradunt Chriſtum a Moſe prædictum: nec aliter Bibliorum Correctores, qui Deuteronomii verba diſtinguentes grandiuſculis literis, monent lectores ut illa expendant, & citato in margine cap. 2. Actor. legitimum Moſis ſenſum indigitant. Quare nequit abſque temeritatis nota in dubium revocari, an Chriſtum Prophetam magnum, optimumque legiſlatorem Moſes prædixerit.

Adverſus autem Hebræos illud primum urgere poſſumus, quod nec Joſues, nec Jeremias, nec ullus alius ante Jeſum Nazarenum propheta potuerit Moyſi comparari: quod poſt Euſebium citatis locis demonſtrant Interpretes noſtri ex cap. XXXIV. ejuſdem libri Deut. ubi verſu 10. habetur: *Et non ſurrexit ultra propheta in Iſrael ſicut Moyſes*. Præterea fuiſſe apud Judæos ætate Chriſti communem opinionem, venturum eximium aliquem Prophetam prænuntiatum a Moſe evidentiſſime oſtenditur: nam Sacerdotes & Levitæ permoti celeberrimo Joannis nomine eum interrogabant Joan. 1. 21. *Propheta es tu?* non vulgarem prophetam intelligentes, nam & etiam interrogabant, an eſſet Elias, an eſſet Chriſtus? ſed, ut dixi, prophetam ceteris digniorem, qualem ex miniſtratione baptiſmi ſuſpicabantur eſſe Joannem. Notari hoc in loco inſignem prophetam demonſtrat etiam Græcorum articulus. Reſuſcitato quoque adoleſcentulo viduæ Naimi Judæi omnes Deum magnificantes dicebant, Lucæ VII. 16. *Quia propheta magnus ſurrexit in nobis*: & quinque panibus in deſerto multiplicatis, dicebant omnes, Joan. VI. 14. *Hic eſt vere propheta, qui venturus eſt in mundum*. Indubitatum eſt ergo Judæos Chriſti tempore præclarum aliquem prophetam expectaviſſe. Imo Judæos Africanos vivente Aben-Ezra magnos excitaſſe tumultus, quod nunquam adventaret prænuntiatus a Moſe propheta illi ſimilis, notiſſima res eſt, & narrata a Paulo Burgenſi in Scrutinio Script. D. VIII. cap. 4. Præterea quiſnam Moyſi Jeſu Nazareno ſimilior, eoque ſimul longe præſtantior? Pauperrimis uterque exceptus cunabulis: utrique puerulo mors intentata: fugam uterque arripuit; ſervavitque uterque quadraginta dierum jejunium. Quod ſi futurorum typos diligentius inquiramus, nonne in duodecim Moſis exploratoribus duodecim Chriſti Apoſtoli, in ſeptuaginta ſenioribus Diſcipuli, in duplici Moſis deſcenſu de monte duplex Chriſti adventus, in ſplendenti illius facie, hujus in Thabor transfiguratio, &glorioſæ poſt reſurrectionem apparitiones præfigurantur? Sed in hoc ſimilitudo præcipua, quod uterque fuerit legumlator, populum a captivitate reduxerit, & facie ad faciem Deum viderit. Figuratam præterea in Petra, quam Moſes percuſſit, Chriſti paſſionem, & in Moſis virga lignum Crucis, docet in 1. ad Corinth. Apoſtolus cap. x. 4. explanatque S. P. Auguſtinus citato libro XVI. contra Fauſtum cap. 17. At iſtud fortaſſis carna-

carnalium Judæorum captum ſuperat. Chriſtus ergo eſt eximius ille propheta prænuntiatus a Moyſe: non Joſues, non Jeremias, non quilibet Prophetarum.

Facile ex dictis diluuntur Rabbinorum cavillationes: ad quarum primam reſpondere etiam poſſumus cum Procopio locutum Moſem de Propheta in poſterum ſuſcitando, Joſuem vero electum jam, declaratumque ducem populi ſupra cap. III. Deuteronomii. Ad alteram dicimus eamdem eſſe de Jeremia rationem, ac de Iſaia, Daniele, ceteriſque prophetis, quorum nullus aut legiſlatoris charactere, aut populi liberatione ſpectata, Moyſi poteſt æquiparari. Ad tertiam reſpondemus inter prophetas, qui ab ariolis diſcriminantur, principem locum tenere Chriſtum Jeſum; & dato etiam quod in prædictione Moſis prophetæ comprehendantur omnes, unum tamen aſſignandum eſſe Moſi ſimilem: quamquam Burgenſis advertit repeti Moſis prænuntiationem, ut ſi priori loco accipiamus quemcumque prophetam annuntiantem futura, altero in loco nonniſi prophetam inſignem, ac ſummum intelligere debeamus.

Si objicias, Quomodo Chriſtus eſt ſimilis Moyſi, ſi ille Deus eſt, ex Virgine natus, & propria voluntate paſſus; hic autem homo, genitus ex concubitu, & jubente Domino mortuus in monte? Quomodo Chriſtus propheta eſt, ſi prophetæ in ænigmate futura viderunt, Chriſtus autem omnia apertiſſime intuebatur? Reſpondemus cum Auguſtino citato libro XVI. contra Fauſtum cap. 15. *Non ea tantum, quæ unius ejuſdemque naturæ ſunt, inter ſe eſſe ſimilia, ſicut gemini homines, vel filii parentibus, vel omnes homines omnibus hominibus, in quantum homines ſunt, ſimiles utique ſunt: quod & in ceteris animalibus intueri facillimum eſt, velut olea oleæ, laurus lauro ſimilis dicitur; verum etiam naturæ diſpares eſſe, & dici multa ſimilia, ut olivæ oleaſter, & far tritico.* In quo autem Chriſti cum Moyſe ſimilitudo ſita ſit, facile ex dictis conjicitur. Nec ullius eſt ponderis objectio altera; enimvero *Qui propheta dicitur hodie, olim vocabatur videns*, ut legitur 1. Reg. IX. 9. unde Moſes, quem novit *Dominus facie ad faciem*, Deut. XXXIV. 10. prophetas alios antecellit: Chriſtus, qui eſt *Unigenitus* omnia *in ſinu Patris* comprehendens, Joan. 1. 18. eſt Moſe, ceteriſque præſtantior. Sed de textu Deuteronomii hactenus.

In Daniele occurrit ſomnium Regis Nabuchodonoſor enarratum cap. II. 32. & ſeq. explicatum vero verſu 36. & ſeq. Somnium eſt viſio ſtatuæ, cujus caput aurum, pectus & brachia argentum, tibiæ ferrum, pedum pars erat ferrea, pars fictilis. Interpretamentum Prophetæ eſt, in auro deſignari Imperium ipſius Nabuchodonoſor, quod extra Babyloniorum fines debellatis Aegyptiis, Aſſyriis, & ſuperato etiam Euphrate, devictiſque Judæis fuit mirifice propagatum. Tanta Aſſyrii ac Babylonii Regis fortuna, ſi illam ad invaſionem Judææ referamus,

ramus , initium habuit anno M. 3398. P. Jul. 4108. ante Vulgarem Aeram 606.& deſiit in infauſta trucique morte Balthaſſaris trucidati a militibus Cyri anno M. 3466. P. Jul. 4176. ante Ae. V. 538. Secundum Regnum , quod Daniel appellat argenteum , fuit Medorum atque Perſarum , & perduravit a Morte Balthaſſaris uſque ad annum 6. Darii Codomani , quem debellavit Alexander Rex Macedonum anno M. 3674. P. J. 4384. ante V. Ae. 330., & pugna in Arbelis data omnino Monarchiam Perſarum delevit . Regnum tertium ferreum eſt Regnum Græcorum fundatum ab ipſo Alexandro : qui poſt victum Darium Babylonem quoque expugnavit , atque *pertranſiit uſque ad fines terræ , & accepit ſpolia multitudinis gentium* , ut legitur in primo Machabæorum . Bene ergo de hoc regno ait Daniel imperaturum *univerſæ terræ* . Obiit Alexander anno Mundi 3681. P. Jul. 4391. ante Ae. V. 323. regnumque Græcorum inter pueros Regis diviſum perduravit uſque ad tempora Herodis , & Cleopatræ , ad annum ſcilicet M. 3958. P. Jul. 4668. ante Ch. Ae. 46. Quartum ergo Regnum eſt Regnum Romanorum , qui Occidentem , & Orientem domuerunt , & diverſam formam regiminis tenuerunt : de quibus Livius , L. Florus , Eutropius , omneſque Hiſtorici .

Poſt quatuor Regnorum declarationem , inquit Propheta : וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרן לא תשתבק ותסר כל־אלין מלכותה והיא תקום לעלמיא : *In diebus autem regnorum illorum ſuſcitabit Deus cœli Regnum , quod in æternum non diſſipabitur , & regnum ejus alteri populo non tradetur : comminuet autem & conſumet univerſa regna hæc ; & ipſum ſtabit in æternum* . Hoc loco inter Vulgatam , ac textum Hebreo-Chaldaicum nulla eſt diſcrepantia .

Ex hac Prophetia evidenter concluditur Meſſiam jam veniſſe , cujus regnum eſt ſpirituale , ſempiternum , atque in ſui obſequium trahens regna quælibet temporalia , virtute unius *Lapidis de monte abſciſſi ſine manibus* , ut Daniel ibidem ait , ideſt , J. Chriſti , qui abſque humana opera de Maria Virgine natus eſt . Enim vero jam quatuor illa regna conſumpta ſunt , & comminuta . Jam ergo viget Regnum Chriſti in tempore regnorum illorum a Deo ſuſcitandum .

Quod opponunt perſiſtere etiamnum Regnum Romanorum , nec Regnum Chriſti vi & armis ceteris prævaluiſſe ; nihil omnino probat . Nam Romanorum Regnum vix ſtat modo nomine-tenus , cum in Occidente everſum ſit Vandalorum , Gothorum , aliorumque incurſionibus ; ſubjectæ ſint quoque diverſis Principibus Galliarum , Hiſpaniarum , Angliæ , & Italiæ provinciæ : in Oriente autem diſciſſum ſit Paganorum , Turcarumque tyrannide . Profecto quod dicatur Auguſtiſſimus Imperator Rex Romanorum , non evincit quarti Regni uſque ad nos perſiſtentiam ; nam hoc pacto neque Chaldæorum , neque Perſarum ,

Digitized by Google

rum, neque Græcorum præteriiſſet Monarchia, cujus nomine Turcarum auctoritas inſignitur. Præterierunt tamen, cum fuit forma Regiminis immutata. At Chriſti regnum non ferro, ſed ſpiritualibus armis cetera omnia comminuit, prædicatione Evangelii, & everſione idolorum: neque illud potuit unquam evertere aut temporalis poteſtas, aut Satanæ machinatio. Floruit utique aliquandiu poſt Chriſti adventum Romana Reſpublica, & regnat adhuc in Orbe plurimarum gentium iniquitas: ſed non ſubacto domitoque, vigente adhuc quarto Regno Daniel venturum Chriſtum prædixit; nec ſtatim omnia regna ſubjuganda, ſed in aliorum comminutione aſſeruit regnum ipſius Chriſti fore perpetuum. Nunc ergo ſtatua confracta, regna quatuor comminuta, Chriſtiani autem regni perennitas aperte declarant eventu ſomnium Nabuchodonoſor, quod Daniel verbis Propheticis explicavit.

Alterum adventus Chriſti argumentum eſt, quod Propheta Michæas cap. v. 2. hoc de Bethlehem ſingulare oraculum protulit: וְאַתָּה בֵּית־לֶחֶם אֶפְרָתָה צָעִיר לִהְיוֹת בְּאַלְפֵי יְהוּדָה מִמְּךָ לִי יֵצֵא לִהְיוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל ׃ וּמוֹצָאֹתָיו מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם ׃ *Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſio ejus ab initio a diebus æternitatis.* Prædictus eſt a Michæa Dominator populi Iſrael de oppido Bethlehem exiturus. Is vero nequit eſſe niſi Meſſias: cumque oppidum Bethlehemi fuerit ab annis multis everſum; promiſſum Liberatorem jam veniſſe conſequitur. Porro de Meſſia vaticinatum eſſe Michæam liquet ex ſpecioſo, neque ulli mortalium aptando charactere, *Et egreſſio ejus a principio a diebus æternitatis*. Idem probat Veterum omnium Rabbinorum traditio; Herodi enim ſciſcitanti *Ubi Chriſtus naſceretur*, Sacerdotes omnes, & Scribæ reſponderunt, Matth. 11. 5. *In Bethlehem Judæ; ſic enim ſcriptum eſt per prophetam*. Et quidem Michæas nequit intelligi de Davide, aut Elimelech, aut alio antiquiori duce Bethlemitico, cum prophetaverit ſub Joathan, & Ezechia, atque poſt annum M. 3246., prænuntiaveritque eo loci futurum quoque Jeroſolymorum excidium. Neque ad Ezechiam, vel Zorobabelem referri poteſt vaticinatio, quibus convenire non poteſt proprietas æternitatis, nec in Bethlehem Juda naſci contigit, cum Ezechias natus ſit Jeroſolymis, Zorobabel Babylone.

Præteriri non debent quæ de ſecundo templo prædixit Aggæus cap. 11. 7. & 10. futuram hujus templi gloriam ampliorem, quam templi a Salomone conſtructi, quod ad ſecundam Domum venturus foret Meſſias. *Et veniet*, inquit Propheta, *Deſideratus cunctis Gentibus, & implebo domum iſtam gloria, dicit Dominus.* וּבָאוּ חֶמְדַּת כָּל־הַגּוֹיִם וּמִלֵּאתִי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה כָּבוֹד & infra, *Magna erit gloria Domus iſtius noviſſima plus quam prima:* גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַחֲרוֹן מִן־

מִן־הָרִאשׁוֹן ׃ Chriſtus ergo, qui venturus erat ad Templum ſanctum ſuum, ante hujus devaſtationem advenit. Recentiores quidam Rabbini detorquent vaticinium ad tertium templum Herodianum; ſed nihil excogitari poterat magis ineptum; nam pronomine demonſtrativo Aggæus domum a Zorobabele conſtructam deſignat, imo ipſum Zorobabelem adloquitur: ut mittam Templum Herodianum non eſſe diverſum a ſecundo, nullius gloriæ titulo primum ſuperaſſe, & illud etiam ſolo æquatum eſſe, atque everſum. Verum de his infra.

Gloriam ſecundi Templi Judæorum alii autumant eſſe, quod uſque ad Titum perduraverit, diuturnitate, quam ſteterit primum, majori; aut, quod magis fuerit ornatum, ac muneribus & divitiis onuſtum: aut demum, quod ſtante hoc templo pacem habuerint tranquilliorem. Sed ridenda potius hæc ſunt, quam refutanda. Etenim quænam gloria cenſenda eſt ſtetiſſe Templi molem annis, quot ipſi enumerant, 420., vix decem ſupra ætatem domus prioris? *At gloriam magnam*, & qua Templum *implendum* erat, legimus prænuntiatam. Falſum quoque eſt Domum noviſſimam fuiſſe ob opulentiam, ſacramque ſupellectilem magis, quam fuerit prima, illuſtrem ac celebrem, præſertim cum neque extiterit in novo Templo Arca fœderis, neque ignis perpetuus, neque ſplendidiora domus primæ ornamenta. At pacem, niſi illam fateamur a Propheta enuntiatam, quam Chriſtus attulit terris, qualem invenies in Templo ſub Antiocho, Seleuco, Pompejo, C. Cæſare, ac Tito, omni profanationis ſpecie polluto? Quomodo pacem dixeris prædictam a Daniele abominationem deſolationis? Quam populi tranquillitatem in contrario bellorum exitu, in excidio Jeroſolymarum, in clade, qua, aut fame, aut ferro abſumpta narrantur Judæorum undecies centena millia, in captivitate, in quam venerunt devictorum reliquiæ?

Reponunt alii veniſſe ad hoc Templum invictiſſimum Regem Macedonum Alexandrum; ſed inſcite ac ſtolide tribuunt homini idololatræ, & ſe jactanti filium Hammonis ſpecioſum Meſſiæ titulum חֶמְדַּת כָּל־הַגּוֹיִם *Deſiderium omnium gentium*: & impudenter atque audacter *magnam Dei gloriam* exiſtimant, quam Rex ille Græcorum etiam Apollini exhibuit. Quid plura? *ad Templum ſanctum ſuum* ait Malachias III. 1. venturum non Regem aut Græcorum, aut Perſarum, aut Aſſyriorum, ſed *Angelum teſtamenti, & Dominatorem*, quem Judæi ipſi expectabant. Id vero impletum dum Virgo mater ſiſteret Domino puerum Jeſum, divini Spiritus revelatione agnoverunt, ut refert Lucas II. 25. & 36., juſtus Simeon, & Anna filia Phanuel prophetiſſa.

Sed oritur difficultas, quod Templum Chriſti ætate perſiſtens, fuerit Herodianum ac tertium, ideoque non extructum a Zorobabele & ſecundum. Scribit enim Joſephus lib. XV. Antiq. cap. XI. num. I. Herodem cogitaſſe de novo conſtruendo Templo, quoniam *ſecundo deerant*

 ad

ad altitudinem cubiti ſexaginta, *tanto quippe altius erat a Salomone ædificatum*. Addit n. 2. *Judæis anxiis ne ſi totum opus diſſolveret*, *non ſatis opum haberet ad perficiendum*, dixiſſe, *non ſe prius templum diruturum*, *quam omnia quæ ad novum abſolvendum pertinerent*, *præparaſſet*. Hoc pacto Judæis acquieſcentibus Herodes, ut Hiſtoricus inquit num. 3. *ſublatis veteribus fundamentis*, *& jactis aliis*, *templum ſuper eis erexit in longitudinem cubitorum centum*, *in altitudinem totidem*, *& viginti amplius*. Si ergo Chriſtus advenit ad Templum tertium ab Herode conſtructum, non poterunt Judæi prælaudato Aggæi vaticinio revinci.

Facillima eſſet hujus difficultatis expeditio, ſi quemadmodum tenent cum Villalpando Tom. 2. in Ezech. lib. v. cap. 68. Salianus ad annum M. 4305. num. 5. omneſque fere recentiores, Herodes ornaſſet tantum ſecundam domum a Zorobabele conſtructam, non alteram excitaſſet. Quod viri docti adverſus apertiſſimum Joſephi teſtimonium nituntur ſequentibus momentis demonſtrare. Principio, inquiunt, ſi fides habeatur Joſepho, non erit juxta prophetæ prædictionem ſecundum templum glorificatum præſentia Salvatoris. Deinde Templum, quod vivente Chriſto Domino ſtabat, Jo. 11. 20. *quadraginta ſex annis ædificatum eſt*: Herodianum vero conſtructum eſt annis novem, vel octo cum dimidio. Præterea Herodis reditus pares ad ſtructuram tantam non erant, cum Regulus eſſet tenuiſſimarum opum, & in aliis ampliſſimis ſumptibus theſauros exhaurierit, ut in Arce Antonia, ædibuſque maximis prope fanum, magnificentiſſimo oppido in Samaritica regione, atque ædificiis aliis ampliſſimis. Tandem affirmant Patres veniſſe Chriſtum ad Templum Zorobabelis, & de ipſo accipienda Joannis verba paullo ſupra producta.

Ut verum fatear, non ſunt hæc omnia tanti ponderis, ut valeant teſtimonium Joſephi etiam a Gorionide, aliiſque confirmatum evertere: nam prima, & poſtrema argumentatio, ſi cum Judæis diſceptetur, videbitur eſſe, ut inquiunt Scholaſtici, petitio principii. Secunda nimis infirma eſt; quandoquidem ſex illi & quadraginta anni non ad ſolam ſtructuram parietum, ſed etiam ad ornatum Templi debent referri: nec ſecundum Templum conſtructum fuit ſpatio annorum 46. ut nonnulli ex his Joannis verbis, falſiſque ſupputationibus deduxerunt, ſed annis viginti, quot fluxerunt ab anno P.J. 3468. ad an. ejuſdem Periodi 3488. ſive a primo Cyri uſque ad ſextum Darii Hyſtaſpidis, quo conſummatum templi ædificium liquet ex 1. Eſdræ vii. 15. Nec urget quod opponitur de Herodianis reditibus; primum quia tot alia immenſi operis ædificia demonſtrant haud exiguam ei fuiſſe copiam divitiarum: deinde defuncto Zenodoro nova illi regio, ampliſſimique reditus acceſſerunt: ad hæc ſcribit Joſephus lib. vi. de Bello cap. 6. inſumptos in Templi ornatu *omnes theſauros*, *quos toto orbe miſſa Deo mune-*

munera repleverant: tandem negari non poteſt Herodianum fanum non dici a Tacito lib. v. Hiſt. cap. 8. *immenſæ opulentiæ templum*. Hæc tamen opulentia non tanta fuit, quanta templi Salomonis, ut e confeſſione Rab. Azariæ demonſtrat Mich. Boccius in *Templo tertio ficto*; ubi etiam probat ex cap. Meſſechet libri Joma in hoc gloriam fuiſſe primi Templi, quod in eo fuerunt *Urim & Tummim, cæleſtis ignis, gratioſa præſentia Dei, & Arca fœderis cum propitiatorio & Cherubim*: quæ addo, ne quis audeat ob opulentiam ipſum primum templum poſtponere Herodiano.

Difficultatem ergo ſuperius poſitam ſic arbitror diluendam, quod licet Herodes domum Dei a fundamentis extruxerit, erat tamen hæc domus eadem cum ſecunda, quia Herodiana non ex ruinis excitata fuit, ſed paullatim per partes innovata, ita, ut ſemper perſiſteret Sanctum ſanctorum; cum nunquam ſacer cultus, & ſacrificia fuerint interrupta: quod non ſolum Ribera, aliique Catholici interpretes obſervarunt, ſed etiam Grotius in cap. 24. Matth. & lib. v. de Verit. Rel. Chriſt. num. 14. Scaliger lib. vi. de Emendat. Temp. & in notis ad lib. xv. Antiq. Hudſonus. Profecto Judæi Herodianum Templum idem eſſe ac ſecundum ubique fatentur, nec everſum a Tito alio unquam vocabulo appellant, quam בית שני domum ſecundam. Videatur Talmud cap. ult. de Synedrio, titulo Joma, & titulo Roſch Haſchana. Hoc ad Hebraicam pervicaciam frangendam videtur præcedenti opinione robuſtius.

CAPUT VIII.

Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam in lege promiſſum.

Adveniſſe promiſſum Mundi Redemptorem ante everſionem ſecundi Templi prædictorum argumentorum vi ſuperati quidam Judæorum confeſſi ſunt. At ne faterentur Meſſiam illum eſſe Jeſum Crucifixum, maluerunt Meſſias alios intrudere, ut Doſitheum, Simonem Samaritanum, Barchochebam, Davidem Eldavidem, ac Veſpaſianum ipſum ſuæ perditionis auctorem. Alii latitaſſe putarunt aut in hortis Eden, aut in noſocomiis urbis Romæ, aut in locis aliis reconditis, tanta manifeſtationis ejus fiducia erecti, ut ideo tentaverint Romanorum jugum excutere, quod ex eorum finibus profectus Dux inclytus Orbis terrarum habiturus eſſet imperium. Quod & Flavius ſcribit lib. vii. de B. J. Tacitus in v. Hiſt. in Veſpaſiano Suetonius, & ex Rabbinis Zemach David, Akiba, & Joannes, & Abraham Salmanticenſes. Neque fallax fuit, quæ percrebuerat opinio, ſi poteſtatem ſpiritualem antiquis Prophetarum literis prænuntiatam intellexiſſent. At

Digitized by Google

quoniam temporalem præſtolabantur, neque Chriſtum verum Meſſiam agnovere, neque in Pſeudoprophetis illis impletum oraculum reſtitutionis Regni Iſrael videre meruerunt. Quoniam ergo experientia edocti teſtantur impoſtores fuiſſe, qui Herodis & Hadriani temporibus venerunt ſub Chriſti nomine; id unum ſupereſt demonſtrandum talem non fuiſſe Jeſum Nazarenum, qui & ſuæ miſſionis veritatem oſtendit, & aliorum prædixit calliditatem.

Propositio: Jeſus Nazarenus eſt verus Meſſias a Deo Prophetarum ore promiſſus.

Sequitur ex dictis. Ille enim verus Meſſias eſt, qui advenit dum ſceptrum ablatum fuit de tribu Juda, dum quartum Regnum poteſtatem Græcorum confregit, dum ſtaret templum a Zorobabele ædificatum, dum Danielis hebdomadæ ad finem vergerent; & ille Meſſias eſt, qui in his temporum adjunctis ortus eſt in Bethlehem ex regio ſemine David, inſtituit regnum ſpirituale & æternum, venit ad Templum ſanctum ſuum, atque in medio poſtremæ hebdomadis, ut deleretur iniquitas, mactatus eſt. Hæc autem omnia in Jeſu Nazareno fuerunt completa. Ipſe ergo eſt Rex Iſrael, ipſe Benedictus Davidis, ipſe Sacerdos æternus, ipſe denique diu expectatus Meſſias.

Confirmatur ex univerſis Jeſu Nazareni, & Meſſiæ characteribus. Ex Davidis poſteritate naſciturum Meſſiam prædictum eſt Pſ. LXXXVIII. 4. & Jeſum eſſe filium Davidis conſtat ex Matth. I. Concipiendum de Virgine prænuntiavit de Meſſia Ezech. XLIV. 2. & Iſaias VII. 14. quod impletum in Chriſto liquet ex Luca cap. I. 26. Meſſiæ patria eſt Bethlehem apud Mich. V. 2. & Jeſum natum Bethlehemi conſtat ex Matth. II. I. Ad Meſſiæ incunabula delaturos Magos aurum & thus ait Iſ. LX. 6., atque idem affirmat de Jeſu citato loco Matthæus. Narrat ibidem Evangeliſta fugam Chriſti in Aegyptum prædictam ab Oſea XI. I. nec non cædem perpetratam ab Herode, ac prædictam a Jeremia XXXI. 15. Ante Chriſti prædicationem Marci I. Joannes Baptiſta prædicavit pœnitentiam in deſerto, juxta vaticinium Iſaiæ XL. 3. Evangelicam prædicationem inchoatam in Galilæa narrat Matthæus IV. 12. quod & Propheta vaticinatus fuerat IX. I. Apoſtolos vocandos a captura piſcium, inquit Jeremias XVI. 16. idque de Chriſti Apoſtolis refertur ab Evangeliſta IV. 8. Fuerunt Chriſti diſcipuli illiterati ac rudes, ut vaticinatus fuerat Iſaias XXIX. 14. in omnem tamen terram prædicarunt Evangelium juxta prædictionem Pſalmi XVIII. 5. In Paſſione Chriſti omnia conſummata ſunt, quæ fuerant prænuntiata. Ingreſſus eſt Jeroſolymam ſedens ſuper pullum aſinæ, ut prædixerat Zacharias IX. 9. traditus fuit a diſcipulo, ut idem propheta vaticinatus fuerat XI. 12. nec non Pſalmiſta LIV. 13. cæſus flagellis eſt, ſuffixus cruci, & reputatus cum ſceleratis, juxta vaticinationem Iſaiæ L. 6. LIII. 12. Revixit etiam, & in cœlum aſcendit, ut in Pſalmis III. 6. & LXVII. 19. fuerat prænuntiatum.

Digitized by Google

tiatum. Profecto in nullo alio ſingulas notas iſtas invenies. Atque his accedunt figuræ omnes cum perſonarum, tum ſacrificiorum veteris Teſtamenti, quas in Jeſu Nazareno completas diximus differentes de Legibus cap. 6. & 9.

Addunt argumento robur Chriſti miracula non eo tantum titulo, quod nequcunt fieri in confirmationem erroris, ut probatum eſt alibi, ſed etiam quod Meſſiæ adventum notis indicant ſingularibus. Cæcos enim illuminavit, ſurdiſque reddidit auditum, uti vaticinatus fuerat Iſaias cap. XXXV. 4. 5. roboravit genua debilium, claudoſque ſanavit, ut prædixit eo loci propheta: revocavit etiam mortuos ad vitam juxta prædictionem ipſius Iſaiæ XXVI. 19. Recte ergo interrogantibus diſcipulis Joannis an revera eſſet Chriſtus, reſpondit Matth. XI. 4. *Renuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt.* Sunt præterea plura miracula divinam Chriſti Miſſionem conteſtantia: ſtella quæ in oriente apparuit in ejus Nativitate haud obſcure prænuntiata ab Iſaia cap. LX. 3. viſibilis Spiritus ſancti deſcenſus in Baptiſmate, de quo idem Iſaias XI. 2. Solis obtenebratio in plenilunio, atque in meridie; quam innuit Amos VIII. 9. Itaque Jeſum Nazarenum eſſe verum Meſſiam evincunt miracula, probant legis typi, commonſtrant vitæ mortiſque illius adjuncta, confirmant promiſſi Reparatoris characteres, atque declarant Propheticorum oraculorum eventa.

Objectamenta eliduntur.

At objiciunt Judæi. Sunt potius venturi Meſſiæ characteres confirmare pactum, & legem Moſaicam, Danielis IX. 27. perpetuum reddere Sacerdotium Leviticum, Jerem. XXXIII. 13. contercre gentes Moab, & filios Seth, Num. XXIV. 17. debellare Gog & Magog Ezech. XXXIX. 11. conſtruere templum ampliſſimum, ſeq. cap. XLI. denique non gentibus, ſed populo Iſrael ſalutem afferre, Iſ. XI. 12. Igitur Jeſus Nazarenus, qui nec legem Moſis perennem reddidit, neque Sacerdotium firmavit, neque armis debellavit Gentiles, neque ampliſſimum templum erexit, neque congregavit profugos Iſrael, verus Meſſias habendus non eſt.

Reſp. ſpiritali ſenſu hæc omnia fuiſſe adimpleta, literali autem impleri non debuiſſe. Legem, Sacerdotium, victimas, in Evangelium, in Ordinem Melchiſedech, in ſacrificium incruentum tranſtulit Chriſtus, deletiſque futurorum umbris, attulit juſtitiæ perennitatem. Subvertendo Apoſtolorum ſuorum prædicatione Gentium idola, glorioſum reportavit de omni natione triumphum, & in Eccleſia, quam acquiſivit ſanguine ſuo, longe melioris ſtructuræ Templum erexit. Offerens autem ſemetipſum in Ara crucis, ſalvavit Iſrael, & congregavit profugos,

fugos, atque fideles, qui reputantur in ſemine. Non alio ſenſu fas eſt promiſſa expectare, niſi velimus, quod ratio non ſinit, credere repugnantia. Nam legem aliam *de Sion*, *& Verbum Domini de Jeruſalem* ait promulgatum iri cap. 11. 3. Iſaias: *novum pactum* firmandum prædixit Jeremias XXXI. 32. *in corde*, non in tabulis, conſcribenda eſſe præcepta, annuntiat eo loci propheta. Novam ergo legem, eamque ſpiritualem ſacræ literæ ſpoponderunt. Ubique terrarum *oblationem mundam* ſummo Numini offerendam vaticinatus eſt 1. 11. Malachias: *Gentes* ad ſacerdotale munus eligendas, inquit Iſaias LXVI. 21. etiam *in Aegypto* erigendum *altare Domini*, tradit cap. XIX. 19. idem Propheta: abjicienda eſſe holocauſta teſtis eſt cap. V. 22. Amos. Igitur non in ſola Jeroſolyma, non a ſolis filiis Aaron, non ſola holocauſta ſanguine cruentata Domino Iſrael ſunt immolanda. Secundi templi deſolationem perpetuam fore ait Daniel; ideoque a Meſſia reædificandum non certa ſpes Judæorum, ſed phantaſma eſt ſomnioſorum, maxime cum ædificium Zorobabelis literaliter prænuntiet Ezechiel. Meſſiæ arma *juſtitiam & æquitatem*, & inſtrumenta ad impios perdendos *virgam oris*, *& ſpiritum labiorum ſuorum*, non enſem & gladium eſſe, auctor eſt cap. XI. 4. & 5. Iſaias. Venit Chriſtus ad ſalvandum Iſrael natus in Bethlehem, oblatus in Templo, prædicans in Galilæa, & crucifixus in Golgotha: *pro ovibus Iſrael* ſe veniſſe affirmavit Matth. XV. 24., præcepitque Apoſtolis, *ne abirent in viam gentium*, X. 5. neque ad illas converſi ſunt, niſi vi a Judæis expulſi, ut conſtanter dixerunt Act. XIII. 46. Paulus & Barnabas. Hanc vocationem Gentium Deus repromiſit Abrahamo Gen. XXII. 18., prædefinivit Chriſto Pſ. 11. 8. & confirmavit per ora omnium prophetarum. Recidunt ergo adverſus Judæos ſingulæ illorum objectationes.

Præterea opponunt Judæi: Repugnat gloriæ promiſſi Reparatoris humilis Nazareni fortuna, maxime mors contumelioſa, in quam omnes conſpirarunt, viri etiam probi Synagogæ, & principes ſacerdotum. Quis enim credat univerſos Regem ſuum ac ducem, illumque beneficum & optimum interfeciſſe?

Reſp. & Jeſum gloria & honore circumdatum. Excepit in cunabulis munera gentium, ſedit puer in medio Doctorum, apparuit glorioſus in Thabor, fugit in montem ne raperetur ad thronum, percepit ex ore infantium hoſanna, divites funus ejus curarunt, & factum eſt glorioſum ſepulcrum ejus. Igitur gloria, quam de Meſſia literæ ſacri fœderis nuntiant, humilis Nazaræus non caruit. Decipiuntur etiam Judæi, dum Chriſti duplicem adventum nolunt diſtinguere. Sed ut primus fuerit humilis; deſpectum & noviſſimum virorum appellaverat Iſaias, percuſſum a Deo, & humiliatum, quaſi agnum mactatione immolatum; *quoniam nos erravimus*, *& poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrum*. Legant miſerrimi Judæi Prophetæ caput

caput tertium ac quinquageſimum; atque in ipſa Redemptoris humilitate Meſſiæ majeſtatem agnoſcant. Si adverſus illum *aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum*, prædixerat hoc David Pſalmo II. 2. In hoc tamen eſt aliquid quod Judæi erubeſcant, Pilatum Ethnicum hominem nullam in eo adinveniſſe mortis cauſſam. Sacerdotes quoque & Synhedrii principes adverſus Regem ſuum ſtetiſſe, non eſt cur mirentur Judæi, ſi animum ad veterum vaticinia, atque facta præterita advertant. *In lapidem offenſionis*, & in petram ſcandali domibus Iſrae'is, atque in ruinam habitantibus Jeruſalem, ponendum Chriſtum, David & Iſaias prædixere. Vide illum Pſ. CVIII. & CXVII. hunc vero cap. VIII. Adde Jeremiæ Threnos cap. III. Reminiſcantur præterea Judæi, majores ſuos etiam adverſus Moſen ſeditiones fuiſſe molitos, rebelles fuiſſe Davidi, trucidaſſe Zachariam filium Jojadæ, Jeremiæ falſo crimine mortem intentaſſe; ſectum ab illis Iſaiam membratim, Michæam traditum cuſtodiæ, obrutos alios ſaxis. Ita illos, qui ad eam miſſi ſunt, conſuevit Jeruſalem honoribus cumulare. Quid ergo mirum ſtetiſſe adverſus Jeſum Sacerdotes & Scribas, quos tunc temporis ſuperaſſe majorum omnium flagitia narrat lib. XIV. & XVIII. Joſephus, & ferina fuiſſe crudelitate fatetur R. Salomo in Synhedr. & Talmud De ponderibus.

Reponunt aliqui ob hæc peccata dilatum Meſſiæ adventum. Verum dormitant hi, vel delirant. Si enim propter iniquitatem delendam venturus erat Meſſias; cur peccata in cauſſa fuerunt quo minus tempore ſtatuto adveniret? Si eſt, ut illum appellant, ISCH COPHER, *Placator*, & *Medicus*; quare poſt reſtitutam ſanitatem, ac pacem appareat? Si denique ob Judæorum peccata poſt Meſſiæ adventum erat urbs exſcindenda; quî fieri poteſt, ut venerit Juſtorum temporibus, non peccatorum? Dum ergo regnabat iniquitas, adſtitit opportune Redemptor; & ipſa ſcelerum magnitudo perficiendam a Jeſu Nazareno redemptionem demonſtrat. Adde quæ cap. II. ad conſimilem objectionem produximus.

Objiciunt denique adverſus Jeſu Nazareni miracula, primum hæc commentitia eſſe atque a Chriſtianis conficta: deinde ſi vera ſunt, fuiſſe patrata magicis artibus, & ope dæmonum: plura inſuper Chriſtum mirabilia feciſſe ſublato fraude de templo *nomine* quodam *arcano*: demum ab impiis quoque, & pſeudoprophetis facta non ſemel mira ac ſtupenda.

Poſtremum hoc Judæorum præſidium abſque operoſa velitatione ſubvertitur. Sanioris mentis Rabbini patrata a Chriſto prodigia non denegant. Teſtem appellamus Joſephum, de quo infra, libros Talmudicos Avoda Zara, & Midraſch Coholeth; & eos, qui Jeſum accuſabant, quod paralyticum ſanaverit die ſabbati. Accedit teſtimonium diſcipulorum Joannis, dæmonum quoque, ac perditiſſimorum hominum,

num, ipſiuſque Juliani Apoſtatæ apud Cyrillum libro VI., nec non Mahumetis in Alcorano Azoara V. XI. XIII. Quænam præterea veritatis argumenta ſunt in patratis a Moyſe miraculis, quæ non habeantur in rebus a Chriſto geſtis? Utraque literis conſignata ſunt, & perfecta coram multitudine populi. Imo, ſi hæc fas eſt reponere, facta Moſis ab ipſo primum literis mandata ſunt, Chriſti vero a quatuor Evangeliſtis. Plura ille geſſit in Horeb, in Sina, in ſolitudine ab omnium conſpectu ſegregatus; is omnia in templo, in urbe frequentiſſima, & univerſis, vel ſaltem inculpatæ vitæ plurimis ſpectatoribus. Facilius ergo eſt nobis prodigia Chriſti, quam Moſis tutari, licet utraque fateamur, neque valeant a Paganis ullatenus oppugnari.

Chriſti prodigia non eſſe perpetrata ope dæmonum, manifeſto declarant notæ a nobis traditæ lib. X. cap. XX. præſertim quod ille diſſolverit opera diaboli, unum Deum prædicaverit adorandum, & ejus diſcipuli idola confregerint, libroſque Epheſiorum magicam artem continentes igne combuſſerint. Iiſdem notis propugnamus veritatem miraculorum Moyſis & Eliæ. Sed plura vide viceſimo capite laudato. Quod effutiunt de ſublato a Jeſu *Nomine Dei arcano*, principio hoc idem refellit, quod modo opponebant, probatque facta a Chriſto miracula in Dei virtute, non dæmonis. Fabulam tamen narrant mendaciter, impudenterque confictam, dum aſſerunt nomen illud arcanum inſcriptum lapidi, cui impoſita hærebat Arca, extitiſſe temporibus Reginæ Helenæ, & cuſtoditum fuiſſe æreis canibus, aut Iconibus. Nam, ut recte Grotius lib. V. de veritate Rel. Chriſt. n. IV. de re tam inſigni, atque admiranda nec libri Regum, nec Paralipomenon, nec Joſephus quicquam produnt, neque Romani, qui cum Pompejo Templum intrarunt ante Jeſu tempora, tale aliquid invenerunt. Accedit Reginam Helenam Jeroſolymam adiiſſe poſt regis Agrippæ obitum, & in fabulis iſtiuſmodi inſignem deprehendi ignorationem hiſtoriæ. Vide & Huetium Dem. Evang. Prop. IX. cap. XXXIX. num. V.

De miraculis, quæ patrata dicuntur ab Ethnicis, recole quæ ſcripſimus capite VII. libri primi.

CAPUT IX.

Autographum eſſe teſtimonium, quod de Chriſto perhibuit lib. XVIII. *Antiquitatum Flavius Joſephus.*

ILLUD demum Judaicam perfidiam revincit, quod honorifice quoque de Jeſu Nazareno mentionem fecerit Hiſtoricus Judæorum diſertiſſimus Flavius Joſephus: qui cap. IV. libri XVIII. de Judæorum Archæo-

Archæologia ſcribit: *Fuit autem hoc tempore Jeſus, vir ſapiens: ſi tamen virum illum oportet dicere: erat enim mirabilium operum effector, magiſter hominum qui vera libenter amplectuntur; & plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentibus ad ſe pertraxit. Hic erat Chriſtus. Cumque eum a primoribus gentis ſuæ accuſatum Pilatus ad crucem damnaſſet, ab eo diligendo non abſtinuerunt, qui primum cœperant: nam poſt tertium diem redivivus ipſe apparuit, cum divini Vates hæc aliaque quamplurima admiranda de eo prædixiſſent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo genus Chriſtianorum.* Quoniam vero inſigne iſtud Chriſtianæ Religionis monimentum non Judæi tantum, ſed etiam Chriſtianorum permulti labefactare tentarunt; de illius autographia inſtitui hoc loco differere.

Propositio I. Teſtimonium hoc Flavianum genuinum eſt, non ſuppoſitum atque inſertum.

Demonſtratur. Autographus cenſendus eſt locus ille Joſephi, ſi illum ex vetuſtis, nec interpolatis Mſs. exceperint Patres, & Hiſtorici præclariſſimi: ſi perpetua traditione uſque ad annum MD. fuerit probatus: ſi demum ſuppoſitionis notæ, quas ſubmoroſi Critici afferunt, nullius ſint roboris, ac firmamenti. Hujus generis eſt productum Flavii teſtimonium. Igitur eſt autographum. Probatur minoris pars prima. Antiquiſſimus omnium, qui data opera vetuſtos libros perlegit, & Bibliothecas, reſtituta per Conſtantinum Eccleſiæ pace, incredibili diligentia luſtravit, eſt Euſebius Cæſarienſis. At is teſtimonium illud profert lib. III. Demonſtrat. Evangelicæ cap. 5. & lib. I. H. Eccl. cap. 10. Fatentur id Adverſarii, & reſpondent aut Euſebium in Mſs. interpolata incidiſſe, aut fraude inſignem locum ſuppoſuiſſe. Verum ſomnia hæc ſunt, ſolemneſque impoſturæ. Principio Euſebius uſus eſt antiquiſſimo Codice Jeroſolymitano, quem depravatum immerito ſuſpicantur. Deinde extat hoc teſtimonium in Mſs. omnium antiquiſſimis Bibliothecæ Palatinæ, in aſſervato in Bibliotheca Cæſarea, & olim Conſtantinopoli comparatum ab Augerio Busbequio, in duobus Bibliothecæ Mediceæ, quæ ſedula animadverſione verſarunt docti viri Iſaac Voſſius, & Emericus Bigotius, in eo quod legit Hieronymus, alio ab Euſebiano, ut demonſtrat Carolus Daubuz; in illo, quod latinum reddidit M. Aurel. Caſſiodorus, qui profecto non arripuit deterioris notæ exemplaria. Ex quibus immotum ſtat judicium Baronii ad annum Chr. XXXIV. veroſimilius eſſe a Judæis fuiſſe expunctum, quam a Chriſtianis inſertum, quod Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Parens nititur etiam probare ex vetuſtis membranis cujuſdam Codicis ex Græco in Hebraicum tranſlati, ubi liquet fuiſſe abraſum: quamquam illius hiulcæ periochæ ratio alia poſſit proferri, & Codex forte fuerit non Flavii, ſed Gorionidis. Præterea ſi hunc textum ſuppoſuiſſet Euſebius, facillimum fuiſſet cum Judæis, tum aliis tam apertam fraudem convincere; erant

quippe tunc temporis ad omnium manus Codices probatiſſimæ antiquitatis. Poſtremo, ut ratiocinatur Valeſius, cui bono Euſebius id confingere voluiſſet? An ex teſtimonio Joſephi pendebat Chriſti divinitas? Priorem ergo partem corroborant argumenta ſatis obvia, & palmaria.

Pars altera per ſe conſtat; nam teſtimonium Flavianum laudarunt S. Hieronymus de Script. Eccleſ. Hegeſippus lib. 2. de Excidio Judæorum cap. 12. Rufinus in Verſione Euſebii edita per beatum Rhenanum, Iſidorus Peluſiota lib. 4. Ep. n. 225. Sozomenus libro 1. H. Eccl. cap. 1. Nicephorus Calliſtus lib. 1. cap. 34. Zonaras lib. 1. cap. 4. Freculphus Tom. 2. Chronic. lib. 2. cap. 5. Vincentius Bellov. lib. VII. atque omnes alii uſque ad Hubertum Giſanium, & Lucam Oſiandrum, qui duo omnium primi communem hanc fidem conati ſunt elevare. Poſthac vero etſi varias fortunas ſubiit, & Oſiandrum ſecuti ſunt Salmaſius, Blondellus, Tanaquillus, & alii: comprobarunt tamen vetuſtam ſententiam Picus Mirandulanus, Sixtus Senenſis, Bellarminus, Feuardentius, Poſſevinus, Huetius, nec non Centuriatores Magdeburgenſes, Georgius Calliſtus, Schikardus, Voſſius, Uſſerius, & alii innumeri, quos omnes collegit, & vindicavit Carolus Daubuz lib. 1. eruditi Operis de hoc argumento exornati. Nullus ergo ante ſæculum ſextum decimum de veritate Teſtimonii Flaviani nutavit.

Tertia pars oſtenditur explodendo conjecturas Oſiandri, Tanaquilli & Blondelli, quas etiam attulit in nova Bibliotheca Elias Dupinius. Prima petitur ex ſilentio Veterum. Neque enim Joſephi teſtimonium urget adverſus Tryphonem Judæum S. Martyr Juſtinus, neque S. Clemens Alexandrinus, qui plura ex eodem auctore in præſidium Fidei Chriſtianæ produxit; neque Origenes, qui potius miratur in Commentariis ſuper Matthæum perhibere Joſephum magnificum de Jacobo teſtimonium, & Chriſtum Dominum præterire ſilentio. Sed objiciunt maxime ſilentium Photii, qui cum omnia, quæ ſcripſit Joſephus recenſeat, de loco tam inſigni nec verbum quidem.

Verum hæc prior argutatio facile revincitur. Nam primo negativum argumentum eſt, nec ad faciendam firmitatem idoneum. Deinde quantum ad Juſtinum attinet, ejus cum Tryphone concertatio non erat an Jeſus extiterit, patraveritque miracula, quod ultro Judæus fatebatur; ſed an illi divini deberentur honores, cultuſque latriæ: neque ullo profanorum Scriptorum teſtimonio Juſtinus impetit adverſarium, ſed illum provocat ad ſola oracula Prophetarum. Ob priorem rationem illud prætermiſerit S. Clemens Alexandrinus, cujus tamen opera complura deperierunt hoc fortaſſe teſtimonio minime deſtituta. Ea de cauſſa, quod priſcis ſæculis nulla Chriſtianos inter, Judæoſque verteretur quæſtio de Chriſti exiſtentia & patratis ab eo miraculis, ſed de miſſione atque divinitate, ac tantum ageretur de ſenſu

divi-

divinarum ſcripturarum, Tertullianus, aliique illud teſtimonium prætermiſerunt. Origenes tam in comment. Matthæi, quam in primo adverſus Celſum ſcribit Joſephum noluiſſe credere in Chriſtum, atque id mirum eſſe, quod cum deſcriberet Urbis excidium, hujus cauſſam potius tribuerit neci Jacobi, quam ipſius Chriſti: quod arguit tantum Judaicam pervicaciam; nec elevat præcedens teſtimonium, ſed potius corroborat. Sunt enim Græca Origenis verba, quæ Faber haud recte latine profert: καὶ τὸ θαυμαστὸν ἐστιν, ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἡμῶν οὐ καταδεξάμενος εἶναι Χριστὸν, οὐδὲν ἧττον Ἰακώβῳ δικαιοσύνην ἐμαρτύρησε τοσαύτην. Λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ λαὸς ταῦτα ἐνόμιζε διὰ τὸν Ἰάκωβον πεπονθέναι. *Atque illud mirandum eſt, quod Jeſum noſtrum noluerit fateri eſſe Chriſtum, & tamen Jacobo teſtatus ſit fuiſſe tam eximiam juſtitiam. Ait enim quod populus ratus eſt hæc ſe propter Jacobum fuiſſe perpeſſum.* Et ſane id mirum eſt; quoniam Joſephus & Chriſti celeberrimum nomen audierat, & paullo ante de eo ſcripſerat tam præclara. Colluſtrat verba Origenis Theodoretus ſcribens in Comment. ad Danielem: Ἰώσηππος ὁ ἑβραῖος τὸ μὲν χριστιανικὸν οὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὴν δὲ ἀλήθειαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος. *Joſephus Ebræus Chriſtianam capere noluit profeſſionem, & tamen veritatem occultare non potuit*: quæ poſtrema verba ſumma fraude præterierunt Adverſarii, ut etiam Theodoreti nomine abuterentur.

Ad Photium quod attinet, ſunt qui cum Hadriano Valeſio cenſent illius Bibliothecam eſſe tertia ſaltem parte interpolatam. Sed vera eſt reſponſio, Photium ſola librorum Flavii argumenta perſcribere. Videtur etiam hoc teſtimonium non ignoraſſe, cum iiſdem verbis de Chriſto loquatur Codice CCXXXVIII., quamquam Joſephi eo loco non meminit. Sed quæ ibidem addit de Iacobo omni proculdubio ex Joſepho mutuatus eſt, quoniam is ſolus tradidit ob Jacobum eveniſſe Jeroſolymitanum excidium. At id etiam Photius refert reticens nomen Hiſtorici. Quomodo ergo ex Flavio exſcripſit quæ habet de Jacobo, ita ex eodem Scriptore Chriſti teſtimonium excerpſit, ut collatis verbis eruditi Critici demonſtrarunt. Itaque ex ſilentio Photii aut nullum deducitur argumentum, aut retorquetur in Adverſarios. Sed inquiunt Codice XLVIII. abjudicat Photius Joſepho librum *de Univerſo*, quod ibidem ſermo ſit de æterna Chriſti generatione. Reſpondet in Epiſtola ad Sebaldum Snellium Adam Rupertus Photium cum excerperet libros Belli Judaici, & alterum ſuppoſititium *de Univerſo*, nondum legiſſe libros Archæologiæ, in quibus extat celebre teſtimonium. Cur enim alii interpoſiti eſſent a Photio Auctores XXVII.? Addunt alii loqui Photium non ex propria ſententia, ſed aliena; inquit enim, *ambigendi fortaſſe cuipiam cauſam præbeat*, *&c.* Ut meam non omittam opinionem; potuit Joſephus credere in Chriſti ſapientiam, virtutem, & reſurrectionem, & non in generationem divinam, quæ ſuperat rationem omnem humanam. Ex quo ergo non potuerit homo

a fide

a fide alienus ſempiternam Chriſti generationem ediſſerere; atque id ſit certum indicium ſuppoſitionis libri *de Univerſo*, nequit inferri ſuppoſitum eſſe teſtimonium, in quo Jeſus appellatur ſapiens, & mirabilium effector, & ejus divinitas ambigue tantum innuitur illis verbis: *Si tamen virum illum oportet dicere*. Peto denique qualem ſupra Euſebium Photius habeat auctoritatem, ut pluris hujus ſilentium, quam illius aſſertio, ſit faciendum?

Reliquæ notæ ſuppoſitionis ab Adverſariis confictæ ſunt, incredibile eſſe homini Chriſtianæ Religionis inimico tam ſingularem Chriſti commendationem excidiſſe. Primo, quia cum abſolute hujus loci concarcinator ſcribat de Jeſu Nazareno, *Et hic erat Chriſtus*; manifeſte Chriſtianum ſe prodit. Deinde ea verba, *Si tamen virum illum oportet dicere*, Chriſti etiam divinitatem conteſtantur. Præterea Joſephus de Bello Judaico tribuit Veſpaſiano quæ de Meſſia prædixerant ſacri Vates: quomodo ergo potuit in libris Antiquitatum alium Chriſtum celebrare?

Reſpondemus Joſephum, etſi erat non ſolum Judæus, verum etiam Phariſæus genere, & a Chriſtiana religione alienus, potuit, ac debuit de Chriſto honorifice loqui, ut boni Hiſtorici impleret partes, ut illum, cujus cauſa tam mira contigerant, ſilentio non præteriret, ut ſcribens hortatu Epaphroditi Liberti Neronis, qui nomen dederat Chriſto, hunc fama percelebrem reticendo non videretur religionis cauſſa, & ſtudio partium rem notiſſimam, præclariſſimamque contemnere. Illius ergo, quomodo & præcurſoris Joannis, & Jacobi, debuit meminiſſe. Quia tamen non credebat in Chriſtum, non ait illum non fuiſſe revera purum hominem, ſed oratorio more, verſutaque oratione inquit, *Si tamen virum illum oportet dicere*. Propterea dum ait, οὗτος ἦν ὁ Χριστός, *Is erat Chriſtus*, ſubaudiendum eſt, λεγόμενος; ut ſenſus ſit, *Is erat, qui appellabatur Chriſtus*. Reſurrectionem Jeſu permultis teſtibus comprobatam, & Chriſtianorum multitudinem, quæ ſua ætate jam creverat, non poterat præterire qui aut ingenuus erat, aut talis ſaltem apud Flavios, ceteroſque haberi percupiebat. Quid inſuper, ſi acceſſit ſingularis divini Numinis impulſus, quo & Caiphas, & Judas, & Pilatus, & etiam dæmones teſtimonium Chriſto perhibuere? Veſpaſianum aut Meſſiam Joſephus crediderit, aut eumdem adulatoria laudatione devinxerit, noſtra nil refert. Fatemur quippe in Chriſtum non crediſſe, & de Jeſu Nazareno celebraſſe, quæ attentis rerum circumſtantiis non poterat occultare.

Poſtremæ notæ ſuppoſitionis ſunt ex ipſis Flavianis Codicibus deromptæ. Deeſt enim in quibuſdam exemplaribus teſtimonium, de quo diſſerimus. Et ne putes recentiora hæc eſſe, opponunt perantiquum Ms. Mediceum ex Græco in Hebraicum tranſlatum, aliaque Hebræorum volumina, in quibus deſideratur. Addunt ſilum orationis interſecare,

Digitized by Google

ſecare, & loco prorſus alieno inſertum eſſe. Objectant denique ſtili difformitatem & diſſonantiam ab aliis Flavianis ſcriptis aberrantem.

Verum & hæc inania ſunt, & inſulſa. Quæcunque enim exemplaria proferant, nequeunt cum iis, quæ ſupra citavimus, comparari. Ms. Mediceum eo ipſo, quod hebraice redditum eſt, Judæi Interpretis damnat fraudem. At Codicem hunc laudavit omnium primus Hebræus Auctor *Prop. Veritatis*, cujus judicium nemo unus receperit. Judæi quippe, dum Joſephum laudant, ſolum Gorionidem intelligunt, hunc in manibus verſant, huic præſtant fidem: Flavium aut ignorant, aut deſpiciunt. Huic Gorionidi telis omnium Eruditorum confoſſo opponimus Græca autographa, Medicea etiam, quæ diximus verſaſſe Bigotium & Voſſium. Digreſſiones apud Joſephum frequentiſſimæ ſunt; quamquam hoc teſtimonium loco propriiſſimo aptatur, ubi de Pontio Pilato pertractat Hiſtoricus: paſſus eſt enim Chriſtus hoc præſide. Stili diſcrepantiam, quam nulli veterum ſubodorati ſunt, negamus: imo cum ſtilus ipſius teſtimonii tam ſit ſimilis ſtilo librorum Archæologiæ, quam frater fratri, ſive, ut inquiunt, ovum ovo, etiam ex ſtilo evincitur eſſe germanum. Cum itaque juxta præceptiones Criticorum a veteribus Mſs. librisque editis nihil ſit expungendum, niſi adſint conjecturæ liquidæ, certæ, atque exploratæ: & quas afferunt Oſiander, Tanaquillus, Snellius, & alii, perleves ſint, infirmæ, & ambiguæ; non debet teſtimonium illud Flavianum expungi.

Propositio II. Stilus prædicti Teſtimonii genuinus eſt, & per omnia phraſi Flavianæ conformis.

Demonſtratur. Dignoſcitur alicujus Auctoris ſtilus ex verbis, verborumque complexu. At ſive attendantur verba, ſive illorum complexio, ſtilus hujus teſtimonii redolet phraſim orationemque Joſephi. Ergo ſtilus hujus Teſtimonii germanus eſt, ejuſque, cui tribuitur, Auctoris. Probatur minor. In antiquioribus Græcis Codicibus Teſtimonium illud ad hunc modum ſe habet. Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνήρ: *Fuit autem hoc tempore Jeſus vir ſapiens*. Utitur Joſephus propoſitione hujus phraſeos, Γίνεται δὲ, quotieſcumque abrupto orationis ſtilo res alias inſerit. Ita lib. XVIII. cap. 12. convertens orationem ad res Babylonicas exorditur, Γίνεται δὲ περὶ τοὺς ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, &c. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον idem eſt, ac κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν lib. XIII. cap. 9. & κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον lib. XIII. cap. 21. Ἰησοῦς non ignotus Joſepho, cum de Jacobo ſcribat fuiſſe fratrem Ἰησοῦ λεγομένου Χριστοῦ. Σοφὸς ἀνὴρ ejuſdem generis eſt, ac δίκαιος ἀνὴρ lib. I. cap. VIII. & ἀγαθὸς ἀνὴρ lib. XVIII. cap. 7. Proximis verbis εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. *Si tamen virum illum oportet dicere*, conſimilia ſunt, quæ habet de Moſe lib. III. cap. 13. & de Eliſeo lib. IX. cap. 9. Quæ ſequuntur, ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, *Erat enim mirabilium operum effector*, conveniunt cum aliis lib. II. cap. 5. nec debent rejici ex quo Joſephus non crediderit in Chriſtum; cum ſimilia

ſimilia protulerint Phariſæi apud Joannem xi. 47. In iis, quæ ſubjiciuntur Διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων, *Magiſter hominum, qui vera libenter amplectuntur*, perperam cauſantur putidam eloquentiam; ſunt enim ſimilia iis xvii. cap. 14. τῶν ἀνθρώπων τὸ ἡδονῇ δεχόμενον. Sequitur: Καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο, *Et plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentibus ad ſe pertraxit*. Extat phraſis huic ſimillima in libro Vitæ ſuæ, & in II. contra Apionem. Verbum autem ἐπηγάγετο, quod Adverſarios nonnihil movet, eodem ſenſu uſurpatur lib. xiii. cap. 22. xvii. 14. & xviii. 8.

Sequitur, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. Nil hic difficultatis, ſi ſubintelligatur λεγόμενος, ut diximus; quo ſenſu ſcripſit Pilatus: ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. In ſubjectis verbis de Chriſti damnatione ad Crucem objectant aliqui phraſim ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, non animadvertentes eamdem haberi lib. xv. cap. 3. & de Bello Jud. lib. iii. cap. 25. Quod ſequitur οὐκ ἐπαύσαντο οἱ γε πρῶτον ἀγαπήσαντες, *Nec deſeruerunt qui primum diligere cœperant*, rejici non debet tanquam ſpurium, ob ſimilem loquendi formulam lib. vii. cap. 10. & lib. viii. cap. 6. Quæ ad Chriſti prodigia attinent τῶν θείων ταῦτα, καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ, *Hæc, aliaque plura admiranda de eo &c.*, inveniuntur partim lib. xviii. Ant. cap. 10. partim in 2. contra Apionem. Poſtrema verba εἰς τε νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον: *Ad hanc uſque diem non defecit denominatum ab eo Chriſtianorum genus*, præſeferre genuinam phraſim liquet ex libro 1. de Bello Judaico cap. 4. & lib. vi. cap. 13. Adeat, qui plura deſiderat, librum ſecundum Daubuzii.

Opponit Faber: ait Auctor Teſtimonii Ἰησοῦς τις, *Jeſus quidam*: cur utitur eo pronomine, ſi illum haud ignorabat? φῦλον vero, cum ſit a φύω, *gigno*, convenire nequit ſectæ hominum ex Judæis, gentibuſque conflatæ. Cetera omnia præoccupavimus.

Reſp. pronomen τις deſiderari in pervetuſtis codicibus, & omitti ab Euſebio in Dem. Evang., Rufino, & aliis: quamquam ſi illud recipias, parum intereſt; cum idem pronomen a Joſepho addatur Abrahamo lib. I. cap. 8. Jeroboam lib. VIII. cap. 2. & Nehemiæ lib. XI. cap. 5. Τὸ φῦλον autem uſurpatur etiam de Judæis, & Idumæis ab Hircano in unam gentem coactis lib. XIII. cap. 17. neque debemus in Scriptoribus unumquodque vocabulum ad originis etymon tantummodo expendere.

CA-

CAPUT X.

Quibus argumentis Gentiles ad credendum in Chriſtum ſint pertrahendi.

UT Pagani & Gentiles convertantur ad Chriſtum eadem argumenta idonea ſunt, quæ pro veritate Chriſtianæ fidei in libro XXII. fuere producta. Si enim abjicienda eſt ſuperſtitioſa plurium Deorum religio, Mahumetis ſecta, & Judaica obſervatio, conſequens eſt tenendam eſſe fidem in Chriſtum. Sed alia nunc argumenta proponam, brevique contexam, quæ poterit Lectorum ingenium reddere ratiocinio, & dialectica arte ampliora.

ARGUMENTUM I.

Primo demonſtratur ex ipſa Chriſti perſona nil falſi de ſe prædicaſſe, & divinitus formatam legem tradidiſſe. Hunc Jeſum inter Judæos vixiſſe imperante Tiberio, teſtantur lib. xv. Hiſtoriarum Tacitus, Suetonius in Claudio, Plinius junior lib. x. Epiſt. 97. Judæi omnes hoſtes in Chriſtum infenſiſſimi, & Scriptores cujuſque ordinis. Conſtat natum in Judæa jam a Romanis ſubacta, regio quidem genere, ſed parentibus pauperrimis, exiguo Bethlehemi pago. Nulla ipſi humanæ gloriæ amplitudo, non Regum ac principum favor & gratia, non copia divitiarum, non Sacerdotum, ac Sapientum conſuetudo, non plebis obedientia. Mariæ filius fuit, Fabri proles appellabatur, ſocios ſibi adſcivit pauperculos piſcium captura victitantes. Præſide Pilato in cruce pependit, atque inter latrones efflavit animam. Poſt tale genus mortis, pauperes illi, quos in ſui contubernium vocaverat, cum eſſent antea timore perculſi, ignari ac deſpecti, extemplo facti Evangelii præcones hominem illum Crucifixum prædicantes Judæorum, atque Gentilium innumeros ad eum pertraxerunt. Propitio aliquo potentiſſimo Numine hæc perfeciſſe omnis ratio ſuadet. Si enim prædicatores ipſos intuearis, neque humana virtute, neque armis, neque muneribus ſectatores innumeros nacti ſunt. Si inſpicias confluentes ad ipſos, erant prius Crucifixi hoſtes acerrimi, invitabantur ad ignominiam ac mortem, derelinquebant parentes, filios, uxores, agros, & inditam a prima ætate religionem. Ad hoc ſane non trahebantur inſtitutis majorum, non rerum terrenarum cupidine, & voluptate, non vi educationis, non Apoſtolorum ſæculari dignitate & imperio. Trahebantur itaque occulta veritatis vi, & unius Numinis poteſtate.

***

ARGU-

Argumentum II.

Senſim a conditione Perſonæ deſcendimus ad prædicationem Evangelii, qua Apoſtoli Jeſum Crucifixum univerſo Mundo annuntiarunt. In hac Chriſti veritas, atque divinitas demonſtratur ab Auguſtino lib. XXII. de Civit. Dei cap. 7. quoniam Apoſtoli eo tempore, quo maxime florebat eruditio, annuntiantes reſurrectionem Chriſti, & aſcenſionem in cœlum, & myſteria quæ humana ratio non percipit, terrentibus etiam, & contradicentibus tam magnis, & tam multis perſecutoribus, effecerunt, ut a viris ſapientiſſimis Chriſtus adoraretur, & firmiſſime crederetur ſecutura ad novum ſæculum reſurrectio, atque immortalitas carnis. Corroborat idem argumentum Ambroſius ſcribens in caput v. Lucæ divino conſilio factum eſſe, ut Chriſtus eligeret non ſapientes aliquos, non divites, non nobiles, ſed piſcatores & publicanos, ne videretur aut prudentia, aut divitiis, aut potentiæ & nobilitatis auctoritate aliquos ad fidem ſuam traduxiſſe. Perpendit Chryſoſtomus in Oratione *Quod Chriſtus ſit Deus*, quod pro univerſi converſione Chriſti diſcipuli non moverunt arma, non impenderunt pecunias, neque exercituum multitudine uſi ſunt, ſed verbo ſimplici, nudipedes & ignari potuerant mutam reddere linguam Philoſophorum, Rhetorum ora conſtringere, Principes ac Reges convertere, atque Barbaris Græciſque imperare. Addit divinum eſſe ad unam Religionem carni ac ſanguini reluctantem pertrahere humanum genus abſurdis moribus, atque malis innumeris irretitum. His accedit ratio D. Thomæ lib. 1. contra Gentes cap. 6. deprompta autem ex Auguſtino citato libro XXII. de Civ. Dei cap. 5., quoniam vel Apoſtoli res credibiles prædicarunt, & ſtolidi ſunt atque inexcuſabiles qui non credunt: vel prædicaverunt res incredibiles, atque ita jam aliquod incredibile admittitur, nempe Mundum tam firmiter illud credidiſſe, quod eſt incredibile.

Argumentum III.

Non ſolum, inquit eadem Oratione Chryſoſtomus, illud ſtupendum divinumque, quod per totum orbem illiterati, ineloquentes, obſcuri, & facultatibus, robore corporis, præcellentia gloriæ, atque vehementia rhetorices privati ædificaverint Chriſtianam Religionem; verum etiam quod illam invictam firmiſſimamque reddiderint. Quantumvis enim Romani uſque ad Conſtantinum Imperatores, aliique Tyranni infeſtaverint Chriſti Eccleſiam; prævaluit ſemper adverſus portas Inferi, ut recte ad Tyrannos ſcripſerit Tertullianus cap. 1. Apolog. *Plures efficimur, quoties metimur a vobis*. In illis vero hoſtium machinationibus magis divina virtus apparet, ſi advertas victis, fuga-

tis,

tis, & martyrio affectis Chriſti Apoſtolis & diſcipulis, Chriſtianos perpaucos, timidoſque indutos virtute ex alto evaſiſſe ſtudioſiores, & dum fluerent torrentes ſanguinis ſuorum, redditos fuiſſe ferventiores. Illud etiam ſtuporem adauget, quod Chriſto nomen dederint perſecutores, adverſarii, carnifices, lictores ac milites Chriſtianorum morti inhiantes. Tales fuerunt Paulus de cœlo proſtratus, dum pergeret in Damaſcum adverſus Chriſti fideles, Juſtinus Philoſophus præſtantiſſimus ad Chriſtum converſus, dum ſpectaret martyres intrepide ad mortem deferri, Claudius Tribunus converſus ad Chriſtum, dum Chryſanctum, & Dariam torqueret, Romanus in martyrio Laurentii baptiſmum flagitans, Evilaſius idolorum ſacerdos cum virgine Fauſta obtruncatus, aliique propemodum infiniti. Creſcunt portenta, dum recolimus etiam mimos, cum myſteria noſtra irriderent, repente divinitus illuminatos pro illorum confirmatione ſubiiſſe martyrium: ut narrant de Gineſio ſub Diocletiano, de Ardalione, & de Porphyrio ſub Juliano Apoſtata. Tantum ergo fidei Chriſtianæ incrementum in his circumſtantiis, atque ex his principiis profectum Chriſti doctrinam, virtutem, divinitatemque corroborat.

ARGUMENTUM IV.

Invictiſſimum Chriſto teſtimonium perhibent miracula patrata ab ipſo, & ejus diſcipulis: quæ a ſolo Deo fieri in confirmationem veritatis alibi demonſtravimus. Narrantur complura in libris Evangeliorum, & in Actis Apoſtolicis. Facta non fuiſſe ope dæmonum, demonſtratum eſt ex quo fuerint perfecta ad diſſolvenda opera diaboli. Non fuiſſe præſtigias & ludificationes ſenſuum, evincitur, quod patrata fuerint ſpectante omni populo, in urbe frequentiſſima, coram calumniatoribus ipſius Chriſti inimicis. Accedit, quod illorum nonnulla experimento comprobata ſunt; nam Lazarus, quem e ſepulcro quatriduanum Dominus ſuſcitaverat, ne putaretur phantaſma, coram omnibus loquebatur, & epulabatur, ut ad eum confluerent Judæi ſtupore perculſi. Vide Joannis caput XI. & Tractatus Auguſtini XLIX. & L. Cæcum quoque a nativitate illuminatum a Chriſto, de quo idem Evangeliſta cap. IX., poſt ipſius confeſſionem, ac teſtimonia parentum occultare non potuerunt Phariſæi. Conficta hæc, & alia plura a diſcipulis nulla ratione credi poteſt. Primo quia edita a Chriſto prodigia negare non audent inimici Chriſtiani nominis, ut Celſus apud Origenem libro 2., & Julianus Apoſtata apud Cyrillum libro 6. Deinde quia Petrus commemorando Iſraelitis virtutes Chriſti, ut legimus in Act. Apoſtolicis cap. 2. & 4. convertit in una tantum concione tria millia virorum, in altera quinque millia: incredibile autem eſt, hos omnes fictis prodigiis fuiſſe commotos. Præterea cum Apoſtoli hæc prodigia narrarent, nunquam

tanquam mendaces a populis, inter quos evenerant, repulſi ſunt, ſed potius tanquam præſtigiatores, atque malefici. Ad hæc Evangeliſtæ, qui Chriſti miracula mandarunt literis, non prætermittunt illius paupertatem, ignominias, odium apud Sacerdotes ac principes, probra, deriſiones, extremumque ſupplicium; ut plane conſtet noluiſſe in Magiſtri gratiam mentiri. Tandem cui bono hæc diſcipuli confingerent? Non utique ob temporale commodum, cum pro nomine Chriſti perſecutiones, contumelias, & mala innumera paterentur; neque ob meritum, legiſque ſuæ obſervationem, cum mendacium & falſum teſtimonium prohibeat omnis Religio, & præſertim Chriſtiana.

Argumentum V.

Petitur firmiſſimum argumentum ex Chriſti reſurrectione: quam tribuere non poſſunt contactui alterius corporis, quoniam Chriſtus ſepultus eſt in monumento, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat: nec affirmari poteſt ſublatum Chriſti corpus per ſubterraneos cuniculos, cum fuerit monumentum illud exciſum in petra: nec ſublatum ex oſtio, cum lapis ſignatus fuerit, & munitus cuſtodibus. Quod vero cuſtodes ipſi pecunia corrupti dixerint ſublatum dum dormitarent, Judæorum pervicaciam fraudemque per ſe commonſtrat. Quis enim, ut Auguſtinus ratiocinatur in Pſalmum 63., *dormientes teſtes adhibet*? Nihil eſt quod huic argumento inimici veritatis reponant. Si enim dixerint Chriſtum non fuiſſe mortuum, revincuntur ex guttis ſanguinis & aquæ, quæ exierunt ex corde ejus lancea transfixo; nam impoſſibile eſt hominem, poſteaquam ſanguis totus effluxit, vivere corpoream vitam. Si reſurrectionem ipſam pernegaverint, refutari poterunt nube teſtium; nam D. Paulus in 1. ad Corinth. cap. xv. 6. provocat ad quingentos. His addimus teſtimonium Flavii Joſephi viri a Chriſtiana Religione alieni. Adde quod Apoſtoli minime mentiti ſunt, ut demonſtravi ſuperiori argumento. Diſcipulos ob ſimplicitatem crediſſe rem falſam, nemo jure arbitrabitur, qui animadvertat diu & ipſos fuiſſe incredulos, donec vulnera Nazareni palparent. Corrupuiſſe illos pecunia militem cuſtodem ſepulcri, ut magiſtri famæ conſulerent, & emortui corpus ſubripuiſſe, nullam habet imaginem veritatis. Si enim ipſos diſcipulos intueamur, ſuffixo cruci Magiſtro, diſperſi, timidique aufugerant, nec potuerunt poſt tam immane ſupplicium, qui ad ſatellitum adventum, & ancillarum vocem trepidaverant, tantum facinus aggredi, a faſtu etiam, nominiſque gloria abhorrentes. Si vero ad Judæos animum convertamus, ii, annuente Pilato, *munierunt ſepulcrum ſignantes lapidem cum cuſtodibus*, cumque id fecerint quia Chriſtus prædixerat ſe poſt tres dies reſurrecturum, ſi Apoſtoli cadaver ſubripuiſſent, id facile comprobaſſent, eoſque apud præ-

ſidem

Digitized by Google

fidem accuſaſſent de fracto, violatoque ſigillo. Si denique rei inſpiciamus eventum, cum mora ſit furtis contraria, accedentes ad monumentum non explicaſſent ſudarium & linteamina, quæ disjuncta in ſepulcro inventa ſunt, ſed abſque mora aſportaſſent corpus ſindone involutum & colligatum. Sed plura de hoc argumento in laudata Oratione Chryſoſtomus. Vide inſuper Danielem Huetium Demonſt. Evangelicæ Propoſ. IX. cap. 142. Thyrſum Gonzalez de Verit. Relig. Chriſt. lib. I. cap. 7. & H. Grotium lib. II. n. 5.

ARGUMENTUM VI.

Proxima eſt argumentatio petita ex oraculis, quæ ab exordio mundi omni ætate Judaico populo Chriſtum prænuntiarunt. Ea in præmiſſis diſputationibus ſatis expendimus. Tam multa ac præclara habere ſolum Deum auctorem, qui ſolus futura omnia intuetur, neque comparanda eſſe cum ambiguis, & flexiloquis idolorum reſponſis, probatum eſt *de Angelis* capite XII. Nec Judæis tantum prænuntiatus eſt adventus Chriſti, ſed etiam Gentibus, ut Moabitis a Balaam, & a Job Idumæis. Etiam in ſui perniciem ex vaticiniis Prophetarum dæmones ſuam per Chriſtum everſionem veritate cogente nuntiarunt. Proditurum ex Judæa dominatorem univerſi fuit, imperante Auguſto, opinio tam pervulgata, ut de ea ſcripſerint etiam profani ſcriptores Tacitus, & Suetonius, ut diximus capite libri hujus octavo. Orta hinc quorumdam opinatio Veſpaſianum eſſe Chriſtum, ſed quoniam in illum minime quadrabant oracula, his perlectis Jeſum Nazarenum agnovere viri etiam percelebres, ut Verianus Pictor, & Marcellus Orator. Accedit ante Chriſtum celebriora oracula obmutuiſſe, quod factum iri in ſignum adventus Meſſiæ prædixerat Zacharias XIII. 2. Hinc Apollo fertur Auguſto cauſam ſilentii ſciſcitanti hoc dediſſe reſponſum:

Παῖς ἑβραῖος κέλεταί με θεοῖς μακάρεσσιν ἀνάσσων,
Τὸν δὲ δόμον προλιπεῖν, ϗ ἀΐδlω αὖθις ἱκέσθαι.
Λοιπὸν ἀπίθι σιγητῶν ἐκ δόμων ἡμετέρων.
Me puer Hebræus Divos Deus ipſe gubernans
Cedere ſede jubet, triſtemque redire ſub Orcum:
Aris ergo dehinc taciti diſcedite noſtris.

Vide Nicephorum lib. I. Hiſtor. cap. 17. Suidam in Auguſto; & Baronium in App. Ab his ſe deluſum queritur Hyacinthus Serry Exercit. XXXII. fidem mendacio dediſſe aliquando. Etenim, inquit, jam ab ipſa Ciceronis ætate cœpit Delphicum oraculum eſſe minori in pretio, ut ait idem Cicero 2. de Divinat. perſtitiſſe tamen etiam ſub Trajano colligitur ex Plutarcho. Suetonius præterea narrat reſponſum datum Neroni, Philoſtratus Apollonio, Dio Chryſoſtomus Hadriano. Aliud oraculum feſtiviſſimum commemorat Spartianus. Euſebius denique

lib. I I. de Vita Conſt. cap. 45. ſtetiſſe profitetur Oraculum Delphicum ad ſua uſque tempora. Ex quibus putant Critici complures falſiſſimum eſſe quod præmiſimus de Auguſto, quandoquidem longe ante Chriſtum minore gloria erat oraculum Delphis, nec penitus poſt Chriſtum obmutuit. Verum hæc, quæ putantur invictiſſima, nullius omnino ſunt roboris. Nam etiam ab anno 3589. deſierunt Prophetæ in Iſrael, quod ſignum erat non diu perſeveraturam legem Moſaicam: atque ita nonnullis ante Chriſtum annis ceſſavit apud Idololatras oraculorum celebritas in ſignum divini Verbi proxime naſcituri. Et quemadmodum, poſteaquam ceſſarunt celebriores Prophetæ, nonnulli ſingulari Dei munere prophetarunt, ut Simon, Anna, Agabus: ita, poſtquam deſiit Delphici oraculi frequens rumor, & celebris exiſtimatio, aliqui impii, oculto Dei judicio, dæmoniorum reſponſis decepti ſunt.

ARGUMENTUM VII.

Accedunt teſtimonia non ſolum virorum ſanctitate ac religione illuſtrium, ſed etiam hoſtium Chriſtiani nominis. De Celſo Epicureo, Juliano Apoſtata, Flavio Joſepho, & Mahumete dictum ſupra. Addimus Acta Pilati, quo Præſide Chriſtus Jeſus affixus eſt Cruci. In his Romanus Præſes tam inſignia de Jeſu Nazareno nuntiavit, ut Tiberius, de illius Apotheôſi ageret apud Senatum. Haud me latet ſpuria & conficta hæc cenſeri a Criticis plurimis, quorum argumenta collegit in Apocryphis N. T. Fabricius, Clericus ad annum XXIX. n. 94. & Samuel Baſnagius ad annum XXXIII. num. 192. & ſeqq. ſed pugnant adverſus iſtos perantiqui, & celeberrimi Eccleſiæ Patres. Ad hæc enim Acta Gentiles provocavit S. Martyr Juſtinus in altera ad Antoninum Apologia, Tertullianus in Apologetico adverſus Gentes cap. 5. & 21., & Lucianus qui ſub Decio martyr occubuit. Eadem firmiſſime receperunt Euſebius Cæſarienſis lib. II. H. Eccl. cap. 2. Joannes Chryſoſtomus hom. 26. in Epiſtolam ſecundam ad Corinthios, Oroſius lib. VII. cap. 4., & quotquot ſubſecuti ſunt Hiſtorici ac Patres; ut merito ſcripſerit Petavius in Animadverſionibus ad Epiph. p. 87. contrariam ſuſpicionem ne refutationem quidem mereri: & ipſe Hyacinthus Serry tantæ in ventilando ambigua monumenta licentiæ, Exercitatione 64. non poſſe acta Pilati citra ſummam audaciam in dubium verti. Vindicat ea luculenter in Lect. in Act. ſect. IV. Joannes Pearſonus. Occurram ego Baſnagio, qui poſt Pearſonum edidit Politicos, Criticoſque Annales.

Itaque Baſnagius cit. num. 192. vellicat Tertullianum, quod cap. 21. Apologetici de Chriſti reſurrectione ſcripſerit, *Ea omnia ſuper Chriſto Pilatus, & ipſe jam pro ſua conſcientia Chriſtianus, Cæſari tunc Tiberio nuntiavit*. At Pilatus non potuit Tiberium alloqui, cum Romam hoc jam defuncto pervenerit, ut liquet ex Joſepho lib. XVIII. cap. I.

Digitized by Google

cap. 1. Nuntiare autem non eſt ſcripto aliquem adire, ſed verbis. Incredibile præterea eſt Pilatum narraſſe Chriſti reſurrectionem, quia tam Judæi, quam milites, apud Matth. XXVIII. 13., nuntiaverant fuiſſe illum diſcipulorum fraude ſublatum. Hæc fuſiori ſtilo Baſnagius. Sed falſum primo eſt verbum *nuntiare* interdum non uſurpari etiam latiniſſime pro narratione facta per literas, ut conſtat ex libro 1. epiſt. 17. Ciceronis ad Atticum. Deinde quis ignorat Tertulliani ſtilum eſſe aſperum & ſalebroſum, & ubique novatis verbis tumeſcentem? Quod attinet ad reſurrectionem; ſi Præſes milites interrogavit, & audivit cadaver Chriſti ſubreptum ipſis dormientibus, quod audito terræmotu, ſparſoquetantæ novitatis rumore, proculdubio quæſivit; nonne ſtatim illorum deprehendit malitiam, qui teſtes dormientes proferrent? Atque id reddidit Pilatum etiam propria conſcientia perculſum in veritatis diſquiſitione ſollicitum, atque in male curatas excubias ſeveriorem. Non tamen affirmo Chriſtianam fidem fuiſſe amplexatum, quandoquidem ſua phraſi appellat Tertullianus *conſcientia Chriſtianum*, qui veritatem non denegat. Habes conſimile exemplum eodem libro Apologetici cap. XVII. explicatum a nobis Tom. 1. pag. 52.

Nititur Baſnagius ſeq. num. 193. demonſtrare, nunquam Tiberium poſtulaſſe a Senatu Chriſti apotheoſim, primo quia in Judæos infenſus erat. Deinde quia ſi poſtulaſſet, proculdubio obtinuiſſet: & Senatus minime id denegaſſet. Ultimo quia principes mortuorum non invident dignitati. Ab his vero facile me expediam. Ad primum enim dico Tiberium petendo Chriſti conſecrationem non rem gratam feciſſe Judæis, ſed ingratiſſimam, quippe hi Chriſti dedecus & ignominiam optabant, non exaltationem & gloriam. Ad ſecundum & tertium dico non potuiſſe Senatum obtemperare Tiberio, quia Chriſtus unum ſolum Deum coli mandavit, & Deos alienos, quos Romani colebant, coli prohibuit: eſt autem Socratis ſententia, unumquemque Deum ſic coli oportere, quomodo ſe ipſe colendum eſſe præceperit. Vide Auguſtinum de Conſ. Evang. lib. 1. cap. XVIII. Adde divinum fuiſſe conſilium, ne verus Deus haberet eumdem cum Idolis honorem, & ne Religio Chriſtiana poſſet dici auctoritate Romani Senatus, & præſidio hominum propagata. Tertio argumento quid contendat Baſnagius ignoro: nam petere apotheoſim eſt honor erga mortuos, non invidentia; imo nec mortuo petebatur, ſed redivivo.

Proximo n. 194. vellicat Baſnagius epiſtolas Pilati ad Tiberium, & conatur probare ſuppoſitas. Urget autem hæc argumenta. Primo, inquit, Sixtina vernat floribus, quos non afferebat latinitas ævo Pilati. II. In utraque, tam Sixtina, quam edita ab Hegeſippo eſſe apertiſſima falſitatis indicia, ac præſertim miraculum Reſurrectionis. III. Nullibi Tiberium dici Claudium Tiberium, ſed Tiberium Claudium. IV. Incredibile eſſe quod Pilatus ſcripſerit a ſe cœleſtem illum virum

rum

rum cruci damnatum. Verum & hæc futilia ſunt. Quæ circumferuntur Pilati epiſtolæ neque a me apocryphæ dicuntur, neque genuinæ. Habemus tamen tertiam editam a Florentinio in Notis ad Apoſtolorum indiculum, latinam, & ſine vitiis, quæ opponit Baſnagius. Aliæ ſunt fortaſſis iſtius paraphaſes. Illud tantum contendo Pilatum facta Chriſti conſcripſiſſe ad Tiberium. Quomodo potuerit de Reſurrectione mentionem facere, dictum eſt paullo ſupra. Cauſam mortis Chriſti potuit refundere in Judæos, qui accuſarunt Jeſum Nazarenum, tanquam ſubvertentem populos, & prohibentem ne Cæſari tributa perſolverentur.

Tandem Baſnagius num. 196. adverſus Acta Pilati inſurgit tribus argumentis. Primum eſt, quod Juſtinus Martyr accipiendus eſt de geſtis Chriſti in Evangelio enarratis: ſcribit enim, *Atque hæc ita eſſe cognoſcere poteſtis ex Actis, quæ ſcripta ſunt ſub Pontio Pilato*: ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, inquit, non, ἀπὸ Πιλάτου. Alterum quod Præſides Provinciarum non ſcribebant ad Cæſares, quæ ad Religionem ſpectabant, ſed quæ ad politicum regimen. Ultimum quod fuerunt Acta Pilati conficta primum a Maximino in contumeliam Chriſti, quibus oppoſuiſſent Catholici germana, ſi revera extitiſſent. At ad primum nego loqui Juſtinum de Evangelio: quis enim Gentiles ad iſtud provocet? Deinde Tertullianus nonne ſcribit hæc *acta* apud ipſos Gentiles extare, & Lucianus Martyr reperiri in Romanorum Annalibus? Præterea nullum Evangelium, Præſide Pilato, ſcriptum eſt. Sed, ſi Baſnagius fidem habet Joanni Millio, Matthæus Evangelium ſcripſit imperante Nerone, & anno V. Ae. LXI. ſi Scriptoribus aliis, paullo ante: ceteri Evangeliſtæ poſt Matthæum. At Pilatus accerſitus eſt Romam, & Judææ adminiſtratione privatus anno XXXV. Recte autem inquit Juſtinus, ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου; non enim Præſides conſcribebant Acta, ſed Notarii. Ad alterum dico a Rectoribus provinciarum miſſos ad Cæſarem etiam rerum quotidianarum commentarios, ut conſtat ex libro Philonis de legatione ad Cajum, probatque ad annum XXIX. ipſe Clericus. In *actis* præterea Pilati ſpectat ad politicum regimen detegere Judæorum fraudem atque machinamenta. Poſtremum diluitur dicendo ante Maximinum conficta ab inimicis Chriſti alia *Acta* Pilati, ut demonſtrat ex Paſſione Sanctorum Martyrum Tarachi, Probi, & Andronici Hen. Valeſius in Animad. ad lib. 1. cap. 9. H. E. Euſebii. Non poterant ergo Chriſtiani objicere Maximino ab eo primum fuiſſe Pſeudo-acta Pilati conficta. Plura ergo hujuſmodi *acta*, etiam inter ſe pugnantia olim vulgata fuiſſe, veriſſimum eſt, & optime adnotatum a Cotelerio Tom. 2. PP. Apoſt. pag. 162. ſed nunquam extitiſſe Acta genuina, ad quæ priſcis ſæculis a Patribus provocabantur increduli, nullum Baſnagii momentum evincit.

ARGU-

Argumentum VIII.

In Chriſti denique commendationem plurimum facit, quod nulla imbutus doctrina hominum Religionem inſtituit ceteris omnibus ſublimiorem. In iis enim, quæ ſpectant ad Dei cultum, nullum apud nos invenies ſacrificium aut humano cruore pollutum, quale Jovi Latiali novimus immolatum; aut obſcœnitate turpiſſimum, quo Gentes Cereri, Liberoque litarunt. Neque obſervamus circumciſionem & cæremonias legales inſtitutas ad coercendam Judæorum licentiam, ſed Deum adoramus in ſpiritu, & veritate. Noſtra erga homines officia, uſumque rerum temporalium, damnent, ſi forte poſſunt, aut Gentes, aut Mahumetani. Interdicta nobis latrocinia, ultiones, adulteria, polygamia, & quidquid ſpeciem refert injuſtitiæ, vel turpitudinis. Plura de his Clemens in Protreptico, Athenagoras in Apologia pro Chriſtianis, & Arnobius adverſus Gentes. In ſola etiam doctrina Chriſti repromiſſum eſt præmium, quo expleri poſſit ardentiſſimum hominis deſiderium. Nil nobis vel propter voluptatem, vel propter terrenarum rerum affluentiam, vel propter inanem gloriam agendum eſt. Si quid commune haberet Religio Chriſti cum ſuperſtitione, moribuſque idololatrarum, facile poſſet reprehendi; nunc, quoniam nihil habet commune, non poteſt. Si pravæ in nobis conſuetudines irrepſerunt, pugnant illæ cum exemplo Chriſti, præceptiſque Evangelicis: idem eſt de erroribus, & diſſidiis, quæ ſparſerunt Hæretici, vel Schiſmatici. Qui Chriſti inſtituta ſervarunt, dicti primum ab Ethnicis homines ſuperſtitionis maleficæ, ſed illorum vita, ac religione diligentius inſpecta, habiti moribus inculpatis atque integerrimis. Extant adhuc, quibus id comprobetur, Epiſtolæ Plinii ad Trajanum datæ ex Bithynia, Trajani ad Plinium, Hadriani ad Minucium Fundanum, & Servianum Conſulem: quas eruditis Commentariis illuſtravit Joannes Gerardus Voſſius. His itaque argumentis poterit quiſque Chriſtum etiam Paganis & incredulis annuntiare. Vide librum XXII. cap. 3.

CAPUT XI.

Quæ Gentiles objiciunt adverſus Chriſti Incarnationem, breviter refutantur.

VERBUM Dei factum carnem petitis a Chriſti doctrina, & a Chriſtiana Religione argumentis poſſumus quidem evincere; ſed ipſius myſterii altitudinem obviis humaniſque ratiocinationibus *poſitivo*, ut appellant, argumento demonſtrare non poſſumus. Si enim ratio profe-

proferatur, non erit mirabile: ſi exemplum adſit, non erit ſingulare. Ergo adverſus Infideles, ut nos Auguſtinus docet Epiſtola 137. ad Voluſ. num. 15. fidem noſtram propugnant ipſe rerum ab initio geſtarum ordo, & ipſa connexio temporum, præteritis fidem de præſentibus faciens, priora poſterioribus, & recentioribus antiqua confirmans: completa in Chriſti ortu, vita, dictis, factis, paſſionibus, morte, reſurrectione, aſcenſione omnia præconia Prophetarum: Apoſtoli, qui repente linguis omnium gentium loquuntur, arguunt fidenter errores, & numero exigui per mundum diſſeminantur, populos facilitate mirabili convertunt, inter inimicos augentur, perſecutionibus creſcunt, per afflictionum anguſtias uſque in terrarum extrema dilatantur: templa denique, & ſimulacra dæmonum, quæ paullatim ſecundum dicta prophetica ſubvertuntur. Continentur contractis hiſce Auguſtini ſententiis, quæ ſupra fuſiori ſtilo produximus. Ad ea autem, quæ fides noſtra in myſteriis occultat, juxta traditum ibidem Auguſtini monitum, mens tardiuſcula & inerudita non audet accedere. Objectantibus tamen incredulis, quod leves nos conjecturæ permoveant ad præbendum pugnantibus rebus aſſenſum, tenemur rationem reddere demonſtrando nihil credi a nobis impoſſibile, rationique repugnans: quod præſtamus argumentationibus *negativis*, iis ſcilicet, quibus ſuppoſitæ repugnantiæ explicantur, & complanantur.

Julianus Apoſtata objecit, nihil feciſſe Chriſtum præſtantius; quam fecerint Socrates, Lycurgus & Alexander. Adducnt alii Veſpaſianum, & Apollonium. Objectant Jeſum Nazarenum doctrinam ſuam perſuaſiſſe pauciſſimis, ac deterrimis, quos etiamnum potentiores oppugnant. Meliorem, inquiunt, ſubjiſſe fortunam Simonem Samaritam præſtigiatorem, cui erecta fuit a Romano Senatu ſtatua, cum epigraphe, SIMONI DEO SANCTO: & Mahumetem, ad quem tanta populorum multitudo confluxit.

His reſpondemus Socratem, auctore Porphyrio, fuiſſe hominem mulieroſum & iracundum, & ejus doctrinam ab Athenienſibus refutatam: nihil vero in ea, quod humanam excedat philoſophiam. Lycurgi leges finitimi populi repudiarunt, emandaruntque Spartani, ipſo Auctore ſuperſtite; & vix apud eos leges iſtiuſmodi viguerunt. Alexander domavit orbem potentia & militum copiis, non myſteriorum divinorum prædicatione: ejus morte corruit Græcorum Imperium. Eccleſia autem ab inermi, & exiguo Apoſtolorum numero propagata eſt, perſeverat, fitque nece Martyrum amplior. Veſpaſianum & Apollonium vera patraſſe miracula negant ipſi Gentiles: Chriſtum in Bethſaida, & Bethania cæcos, claudoſque curaſſe non auſus eſt negare Julianus. Simonem ſtatua a Romanis honeſtatum negant plures, & inſcriptionem in Inſula Tiberina hanc profert Gruterus, SEMONI SANGO DEO FIDIO: hoc nomine inquiunt appellatum Herculem apud

apud Sabinos: deceptum vero hac inſcriptione Juſtinum. Dubia tamen hæc ſunt; nam potuit alia ſtatua erigi Simoni, alia Deo Sabinorum Sango: nec facile demonſtrabis Juſtinum Martyrem eadem cum Simone patria natum, qui, ut ſcribit Euſebius lib. IV. H. E. cap. XI. Romæ domicilium habuit, & cui aſſentitur cum aliis antiquioribus Tertullianus cap. 13. Apologetici, fuiſſe deceptum. Quare dicimus Simonem agnoviſſe diſcipulorum Chriſti virtutem Act. VIII. 18., nec diu illius cultum ſtetiſſe: ut interim omittamus Apoſtoli Petri cum Simone certamen. Mahumetes, Arabibus in Heraclii exercitu ſeditionem molientibus, vi armorum dilatavit imperium. Illum furti & latrocinii reum cives Mechæ ad mortem damnaverant: & ſuomet ore ſe in Alcorano impuriſſimum profitetur. Studuit vero ad ſectæ propagationem indulgere omnium ingenio. Non male de Chriſto locutus eſt, ut gratificaretur Chriſtianis: retinuit cum Judæis circumciſionem; & improbis, quorum populus major eſt, morem gerens permiſit ultiones, polygamiam, & graviora flagitia; vetuit etiam, ne falſitatis convinceretur, divinorum exercitamenta ſtudiorum. Chriſtus innocens, & pauper abolitis Judaicis ritibus, & præſcribens ſeveriorem diſciplinam firmavit Eccleſiam ſuam omnibus repugnantibus.

Objiciunt præterea: Nonne Jeſus unus fuit ex ſubditis Cæſaris cenſus ſub Cyrenio, deſertus a ſuis, & qui non potuit ad ſe amicos, & propinquos pertrahere? Quomodo ergo dicitur Deus? Si autem Deus, cur Deiparam Virginem appellamus? Si de Virgine Spiritus ſancti virtute conceptus, quo jure filius Davidis, & de femore Juda exortus eſt? At quomodo fieri potuit, ut ipſe Deus naſceretur ex muliere? Et ſi id potuit, quid abſurdius, & Deo indignius, quam fieri ſervulum, & in cruce immolari? Quantum inſuper æquitati repugnat inſontem ac juſtum plecti morte pro ſceleratis?

Reſpondemus & hoc eſſe ſummæ poteſtatis Chriſti argumentum, quod nulla majeſtate terrena redimitus, & tanta a propinquis amiciſque perpeſſus, a Gentibus tali honore habeatur. Fuiſſe autem beneficum hoſtibus ſuis, & cognatos Judæos reprobaſſe, quid eſt aliud, quam opus miſericordiæ eo majoris, quo confertur indignis, & juſtitiæ eo perfectioris, quo carnali non præpeditur affectu? Non unam in eo confitemur naturam, ſed humanam, atque divinam: in illa natus ſub imperio Auguſti, & conceptus de Virgine; in iſta Rex regum eſt, & Creator univerſorum. Propagata, quam aſſumpſit, humana caro ex regali progenie Davidis ſat eſt, ut revera pertineat ad Tribum Juda. Potuit & Deus naſci in tempore ſecundum naturam illam humanam: ſecundum divinam æternamque non potuit. Nequaquam indignum eſt, Deum qui hominem condidit, hominum ſaluti proſpicere, & Dei Verbum, quod mundum fabricavit, mundum redimere: ſed opus eſt maximum, & divina majeſtate, ac juſtitia digniſſimum. Dum

innocens non reluctans ſanguinem fundit pro impiis; apparet, ut ſcribit Ep. 190. Bernardus, *Iniquitas malignantium, & pietas patientis*.

Arguunt inſuper: Repugnat rationi, quod Verbum Dei deſcenderit in uterum Virginis. Si enim Deus ubique eſt, quomodo factus eſt præſens ubi non erat? Præterea ſi eſt immutabilis, quo pacto illi acceſſit, ut vere & ſubſtantialiter fieret homo? Quod ſi mirabili nexu divinitas, & humanitas in una Perſona copulatæ ſunt, quid aliud erit divinitas præterquam pars quædam unius Chriſti? Illud denique imperceptibile eſt, humanam naturam eſſe in Chriſto perfectam, & nihilominus propria carere ſubſiſtentia, in duplici natura ſubſiſtere perſonam unam, atque tam diſpares ſubſtantias, hominem Deumque poſſe ſimul ſubſtantiali vinculo colligari.

Reſpondemus hæc quidem ſuperexcedere acumen tardiuſculæ mentis noſtræ; ſed ubi teſtimonia Domini credibilia facta ſunt nimis, captivari in obſequium fidei ratio debet humana. Ne hæc repugnantia videantur, dicimus Deum ubique præſentem eſſe per immenſitatem, non tamen ubique ſemper eadem, ſi effecta ſola attendantur producere. Præſentia illa per immenſitatem conſtat ratione, effectuum divinorum variatio conſtat experimento. Explicabat Theodorus Abacura, cujus Opera extant Tomo Bibl. PP. XVI., horum cohærentiam exemplo humanarum perceptionum, & idearum, quæ ſunt quidem nobis intimæ, & fiunt tamen alia ratione præſentes, dum eas mente revolvimus reminiſcentia. Fuit ergo a creatione Virginis ei præſens Dei Verbum immenſitate, & in incarnatione factum eſt præſens aſſumptione humanitatis. Nec tamen ſubiit aliquam mutationem, quoniam nec in naturam humanam divina converſa eſt, neque huic acceſſit cujuſpiam formæ acquiſitio: ſed tota mutatio tenet ſe ex parte naturæ humanæ aſſumptæ in divinæ naturæ conſortium. Non igitur mutatus eſt Deus, quemadmodum nec mutatus eſt dum mundum condidit, & acceſſit ei per rerum productionem denominatio Creatoris, & Domini. Recole quæ diximus de Divina immutabilitate lib. II. cap. 4. At, inquis, nonne factum eſt Verbum vere, ac ſubſtantialiter homo? Ita quidem: ſed factum eſt homo *non converſione divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum*; in qua aſſumptione Verbum Dei non perficitur, ſed perficit: non immutatur, ſed mutat; veluti dum ſapientia humanam mentem irradians, *non ipſa mutatur*, inquit Auguſtinus quæſt. 73. inter LXXXIII., *ſed hominem mutat, quem de ſtulto ſapientem facit*.

Nexus, ſive unio duarum in Chriſto naturarum non eſt vinculum duorum, quæ ſe mutuo perficiant, ſed quorum unum perficiatur ab alio: in quo ſenſu abſurdum non eſt divinitatem uniri humanitati; neque illa eſt pars recipiens ab iſta exiſtentiam, & complementum, ſed eſt ipſum Verbum, ac Perſona divina humanitatem adſumens; ac pro-

propriam illi communicans ſubſiſtentiam. Neque per hoc quod natura humana propria ſubſiſtentia careat, imperfecta dicenda eſt; non enim ſubſiſtentia addit ad ſubſtantiam formam aliquam, vel *entitatem*; ſed illud dicitur per ſe ſubſiſtere, quod eſt ſui juris, & alteri incommunicabile. Melius eſt autem eſſe juris divini, quam humani, & uniri communicatione ſubſtantiali divino Verbo, quam ab illo divelli. Percipitur quodammodo eamdem Perſonam duas in ſe habere naturas, ſi illius ſumma virtus attendatur; nam & eadem veritas in pluribus voluminibus conſcripta eſt. Ita abſque ulla contradictione diſpares ſubſtantiæ poſſunt uniri, ſi una regatur ab alia, uti nectuntur in homine anima rationalis, & caro. His lucem afferent, quæ diximus lib. VII. cap. 6., & quæ infra dicentur in H. Eutychiana.

Ultimo objiciunt Saraceni: Venit Chriſtus, ſed non eſt ille Propheta, ac ſummus legislator, quem arbitrantur Chriſtiani. Si ſanctificatus eſt a Joanne, quomodo erat in eo plenitudo ſanctificationis, & gratiæ? Deinde dum venit Moſes, damnatus eſt cultus idolorum: dum venit Chriſtus abolita fuit lex Moſis. Ergo dum venit Mahumetes, ceſſavit lex Chriſti; ideoque Mahumetes eſt Propheta magnus miſſus a Deo in lucem gentium, & in ſalutem populorum.

Reſp. Baptizatum fuiſſe Chriſtum a Joanne, non ut ſanctificaretur ab illo, qui ipſum Chriſtum condigna laude celebravit, ſed ut exerceret humilitatem, ut ſanctificaret ſui baptiſmatis elementum, ut proximæ prædicationis divinum reſonaret præconium. Nec implicat contradictionem tingi eodem baptiſmate Dominum, ac ſervum, quemadmodum Saraceni eodem in balneo abluuntur a famulis. Chriſtus adveniens poſt legem Moſis eſt verus Meſſias, quoniam ab ipſa lege Moſis, in qua viguit Spiritus veritatis, habet teſtimonium. Mahumed autem veniens poſt Chriſtum nequit eſſe verus Propheta, quoniam in Evangelio Chriſti, in quo Spiritus ſanctus locutus eſt, non prædicuntur niſi Pſeudoprophetæ, a quibus ut caveamus præcipitur. Nam quod fingunt Turcæ dixiſſe Chriſtum, *Mittam vobis Prophetam Mahumetem*, & hæc verba fuiſſe a nobis expuncta, facile revincitur provocando imperitos ad vaticinationes de perpetua Chriſti doctrina, & ad Codices ante tempora Mahumetis conſcriptos. Debet autem, ut ajebat Abacura, quiſquis producit chirographum adverſus fœnoris debitorem, repelli a Judice, ſi nihil eorum inſcripta ſint, quæ poſcuntur. Sed contra Saracenos diſputatum eſt lib. XXII. cap. 2. Tom. IV. pag. 340.

CAPUT XII.

Meſſiæ, ut carnem ſumeret, cauſſam fuiſſe peccatum Adæ humanique generis perditionem.

QUAERENTI cur divinum Verbum humanam induerit naturam, reſpondent una voce Theologi cauſſam fuiſſe Generis humani reparationem. Sed aliam quoque rationem Scotiſtæ aſſignant, ut ſcilicet magiſterio ſuo, regimine, atque communione homines exornaret, atque ad conſortium divinitatis eveheret. Imo prædefinitam arbitrantur Verbi *Incarnationem*, priuſquam divino decreto ſtatueretur productio hominum; poſtea vero prævifa Adami culpa definitum fuiſſe, ut filius Dei jam in mundum venturus univerſarum creaturarum Caput, & Princeps, adveniret aſſumpto mortali corpore, ut morte ſua hominem perditum repararet. Amplexati ſunt opinionem Scoti etiam Catharinus, Suarez, & Yſambertus; ſed illam major pars Theologorum refellit, & etiam Nicolaus L'Herminier alias Scoti ſtudioſiſſimus.

PROPOSITIO. Venit Chriſtus ad redimendum humanum genus, nec adveniſſet, ſi Adam perſeveraſſet in gratia.

Demonſtratur 1. Quoniam hanc unam Dominicæ *Incarnationis* cauſſam nobis divinæ Scripturæ proponunt. Legitur enim Matth. XVIII. 11: *Venit Filius hominis ſalvare quod perierat*. Et Joannes III. 17. *Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum*. Item Lucæ V. 32. *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*. Apoſtolus etiam ad Hebræos II. 14. inquit: *Quia ergo pueri communicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt, diabolum*. Joannes in 1. Epiſtola III. 5: *Et ſcitis, quia ille apparuit, ut peccata noſtra tolleret*. Cujus generis extant in Scripturis innumera.

Reſpondere ſolent his locis aſſignari aliquam cauſſam adventus Chriſti, ſed non principem, atque, ut appellant, *motivam*. Verum non videtur reſponſio hæc ſatis firma: nam in Cap. XVIII. Matth. explicat Chriſtus cauſſam adventus ſui exemplo paſtoris dimittentis oves reliquas, ut quærat errantem in ſolitudine, affirmans ſe eadem ratione in mundum veniſſe, ne unus de puſillis ſuis pereat. Quemadmodum ergo non adiret paſtor loca deſerta, niſi ovis erraret, ita non adveniſſet Chriſtus in mundum, niſi homo peccaſſet. Tertio Joannis capite commendatur Dei caritas propterea quod pro mundi ſalute Unigenitum ſuum dederit, non autem illum miſerit ad exercendam poteſtatem, atque judicium. Salus ergo mundi fuit *Incarnationis* divini Verbi

Verbi princeps cauſſa; ut etiam quotidie in Symbolo profitemur. Non enim exiſtimandum eſt, dum nobis divina pietas, & fidei myſteria proponuntur, conſectaria quædam argumenta prædicari, non autem prima, ac præcipua. Cap. Lucæ 111. Chriſtus citatis verbis rationem reddit, cur publicanis, & peccatoribus familiariter uteretur, quia nempe non pro juſtis, ſed pro illis advenerit: id vero non ſatis apte videretur dictum eſſe, ſi ob aliam cauſſam veniſſet, quam ob peccatorum expiationem. Paulus etiam, & Joannes non aliam ob cauſſam ajunt Verbum factum carnem, niſi ut deſtrueret diabolum, tolleretque peccata.

Demonſtratur 2. ex Traditione Patrum. Nam Irenæus Lib. v. cap. 14. ait: *Si non haberet caro ſalvari, nequaquam Verbum Dei caro factum eſſet*. S. Athanaſius Orat. 2. contra Arianos: *Verbum nequaquam homo factus fuiſſet, niſi cauſſam præbuiſſet hominum neceſſitas.* Nazianzenus Orat. 36: *Quæ humanitatis a Deo propter nos ſuſceptæ cauſſa extitit? Profecto, ut nobis ſalus pararetur. Quid enim aliud cauſſæ afferri poſſit?* Origenes Hom. 24. in Num: *Si non fuiſſet peccatum, non neceſſe fuerat filium Dei agnum fieri, nec opus fuerat eum in carne poſitum jugulari: ſed manſiſſet hoc, quod in principio erat, Deus Verbum*. Ambroſius lib. de Incarnat. cap. 6: *Quæ erat cauſſa Incarnationis, niſi ut caro, quæ peccaverat, per ſe redimeretur?* Auguſtinus ſerm. 8. de Verbis Apoſtoli: *Si homo non periiſſet, filius hominis non veniſſet*; & ſerm. 9: *Nulla cauſſa fuit veniendi Chriſto Domino, niſi peccatores ſalvos facere*. S. Leo ſerm. 3. Pentec: *Si homo ad imaginem, & ſimilitudinem Dei factus in ſuæ honore naturæ manſiſſet, nec diabolica fraude deceptus a lege ſibi poſita per concupiſcentiam deviaſſet, Creator mundi creatura non fieret, neque ſempiternus temporalitatem ſubiret, &c.*

His quidem teſtimoniis reſpondere nequeunt Scotiſtæ, a Patribus unam ex multis cauſſis, ob quas Deus humanam aſſumpſit naturam, proferri; cum expreſſe affirment cauſſam reparationis humanæ eſſe adæquatam, ac principem, nullam aliam afferri poſſe, eaque ſublata minime Chriſtum fuiſſe venturum. Neque apposite reſpondent, dum aſſerunt non quidem in hypotheſi quod Adam ſtetiſſet, venturum Chriſtum in carne paſſionibus, ſuppliciiſque obnoxia, ſed in carne immortali. Enim vero ſi nullam aliam veniendi habuit cauſſam, niſi ut mundum redimeret, & ſalvos faceret peccatores; profecto non eſt cur adſumeret corpus alterius conditionis, & morti minime obnoxium. Deinde in corpore illo impaſſibili, de quo Scoti aſſeclæ vaticinantur, Verbum Dei fieret ne caro? Fieret ne homo? Fieret ne creatura? Id quidem certiſſime. Maneret ne tantummodo Deus Verbum, ideſt in illa natura, quam habebat a principio? Nullo pacto iſtud dici poteſt. At laudati Patres tradunt, quod, niſi Adam peccaſſet, Dei Verbum factum

factum non eſſet caro, non homo, non creatura, non tempori ſubjectum, ſed manſiſſet hoc, quod in principio erat, Deus Verbum. Igitur Patres diſerte docent Deum, ſublata cauſſa peccati, nullo modo in carne venturum fuiſſe.

Solvuntur oppositiones.

At argumentantur Scotiſtæ apud Fraſſen de Inc., & Maſtrium, Hennum, aliosque. Chriſtus prædeſtinatus eſt ante præſcientiam peccati Adæ. De illo enim legitur VIII. Prov. 22: *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum*. Appellatur in Epiſt. ad Coloſſ. cap. 1. 15. *primogenitus omnis creaturæ*. Dicitur in Epiſtola ad Romanos cap. 1.3: *Prædeſtinatus Filius Dei in virtute priuſquam fieret ex ſemine David*. Vocatur ad Epheſ. 1. 22: *Caput ſuper omnem Eccleſiam*, ideoque ab illo eſt etiam gratia, & ſpiritualis vita Angelorum. In Ep. denique ad Hebr. cap. 1. Chriſtus ut homo dicitur hæres univerſorum, rerumque omnium Creator. Ex quibus plures argumentationes ſubtilis Schola varie compingit.

Solvuntur tamen omnes recta prædictorum locorum explicatione. Verba itaque Proverbiorum VIII. accipienda ſunt de divina Verbi generatione, ut oſtendimus lib. VII. cap. 12. Et ſi accipienda contendas de temporali, explicanda erunt diſtributive, ut Chriſtus quatenus Dei Verbum fuerit principium operum creationis, & quatenus Deus homo fuerit principium operum redemptionis. Dicitur autem ab Apoſtolo *primogenitus omnis creaturæ*, ideſt, inter omnes creaturas præexcelſus, ac præſtantiſſimus, quod ſignificat in ſacris literis nomen Primogeniti, ut Pſalmo LXXXVIII. 28. & Apocalypſ. 1.5. Nam Unigenitus eſt, neque ratione generationis comparari debet cum creaturis. Dicitur etiam Primogenitus in creatione nova, *quia habemus remiſſionem per ſanguinem ejus*, ut inquit Apoſtolus verſu præced nec non II. ad Corinth. v. 17. Dicitur etiam Primogenitus, quoniam ſecundum formam Dei ante omnes creaturas genitus eſt, ut in 1. de Trinit. cap. 12. explicat Auguſtinus. Atque hunc poſtremum ſenſum confirmant verba Apoſtoli eodem loco: *Primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipſo condita ſunt univerſa, & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant*. In Epiſtola autem ad Romanos primo falſum eſt dici Chriſtum prædeſtinatum priuſquam fieret ex ſemine David, ſed antea ejus origo ſecundum carnem commemoratur, poſtea prædeſtinatio. Deinde potuit prædeſtinatio, licet æterna, peccati Adæ ſupponere præſcientiam. Præterea *Prædeſtinatus* hoc loco idem eſt, ac *manifeſtatus* virtute miraculorum, & glorioſa reſurrectione; nam & ita vertit Syrus, & quadrat textus Apoſtoli: *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum*

tuorum &c. Denique videtur etiam plana, & literalis expoſitio Chriſtum prædeſtinatum eſſe ut fieret homo in Dei virtute, & ſecundum ſpiritum ſanctificationis, ut mundum redimeret, & ſegregaret ſibi Eccleſiam, & gratiam peccatoribus impertiretur. In Epiſtola ad Epheſios dicitur Chriſtus exaltatus ſuper omnem Eccleſiam, omnemque principatum in hoc ſæculo, & in futuro, quoniam Pater per redemptionem inſtauravit *omnia, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt in ipſo*: ideoque *ſuſcitans illum a mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus* exaltavit ſuper omnem Eccleſiam, & militantem quam acquiſivit ſanguine ſuo, & triumphantem, quam inſtauravit; fuitque Caput hominum, & Angelorum omnia ſubjiciens ſub pedibus ejus. Poſtremo in Epiſtola ad Hebræos demonſtrat Apoſtolus Chriſtum eſſe hæredem univerſorum, ſplendorem paternæ gloriæ, conditorem ſæculorum, & filium Dei naturalem ratione divinæ ſubſtantiæ, cui in Incarnatione humana hypoſtatice conjuncta eſt: ſed hujus Incarnationis Paulus ibidem hanc affert cauſſam: *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare*. Addit Jeſum gloria illa, & honore coronatum *propter paſſionem mortis*: quæ omnia ſi expendas, Scoti ſententiam non corroborant, ſed evertunt.

Rurſus opponunt: Characteres Meſſiæ ſunt eſſe Paſtorem, ac Legiſlatorem, aliique ipſi congruentes etiam ſublato peccato. Verum quid inde inferas? Ut ſit Deus Paſtor, ac legis Conditor, neceſſaria non eſt humanæ naturæ aſſumptio, quoniam & Iſraelitarum fuit Legiſlator, & ductor nondum aſſumpta carne: imo teſtantur divinæ literæ ut hominem Paſtorem eſſe, quoniam miſſus fuit ad oves, quæ perierant, atque pro iis poſuit animam ſuam.

Tertio objectant auctoritatem Patrum: quos inter Tertullianus de Reſurrect. carnis cap. *6.* ait in plaſmatione Adami Chriſtum fuiſſe præintentum, *cum limus exprimebatur*. Irenæus pariter ſcribit lib. III. cap. *33.* *Adamum Chriſti futuri fuiſſe typum*. Auguſtinus libro 1. de Nupt. & conc. in matrimonio Adami, & Evæ, Chriſti, & Eccleſiæ præſignatum fuiſſe ſacramentum; ſimilia Patres alii tradiderunt. Verum neque hæc quidquam probant: cum enim Deus prædefiniens Redemptorem ſtatuerit, ut ea quæ in veteri creatura præcedere debebant, in nova ſublimiori modo inſtaurarentur, dum in tempore formavit hominem, erant omnia ſigna ac ſacramenta Eccleſiæ Chriſti, licet Chriſtus fuerit prædeſtinatus poſt præſcientiam peccati Adæ. Quod tam aperto exemplo demonſtro, ut non percipiam, quid reponere poſſint Adverſarii. Fatentur ii Chriſtum non venturum in carne paſſibili, niſi Adam peccaſſet, & tamen per Auguſtinum, quem nobis opponunt, in ſopore Adæ præfigurata fuit Chriſti mors, & in productione Evæ ex latere Adæ, ædificatio Eccleſiæ ex vulnere lateris Chriſti.

Lege

Lege ſermonem 11. de Reſurrect. & Tract. cxx. in Joannem. Potuit ergo Chriſtus præſignari in formatione Adæ innocentis, quamquam prædeſtinatus poſt prævifam Adæ prævaricationem.

Tandem urgent plura argumenta a ratione petita. Primum eſt, debuiſſe ſummam Dei bonitatem ſeſe ad extra perfectiſſimo modo communicare. Alterum, derogari hujus myſterii excellentiæ, ſi dicatur ſtatutum fuiſſe occaſione peccati. Tertium, non ſalvari in hac ſententia, quod Deipara a culpa originali fuerit immunis. Quartum, conſequi ex illa præſtantiſſimum medium ad finem ignobiliorem referri. Poſtremum, & illud conſequens eſſe, quod de peccato Adæ gloriari poſſimus.

His breviter, atque ex ordine reſpondemus, primo argumento nihil probari, tum quia in iis, quæ ſpectant ad gratiam, nullum debitum excogitandum eſt; tum quia perfectiſſimo modo ſe bonum infinitum creaturis communicat, ſi modum attendas, in rerum ſingularum creatione, omnia ad perfectiſſimum finem infinita ſapientia diſponens. Ad alterum dico Incarnationem Dominicam opus eſſe miſericordiæ, miſericordiam vero exerceri occaſione miſeriæ, & eo eſſe præſtantiorem, quo exhibetur indignioribus. Tertium argumentum probat in Virgine ſolum debitum contrahendi peccatum, non originarii peccati maculam; ideoque ſententia noſtra non derogat Deiparæ dignitati, ſed magis in ea deprædicat privilegia gratiarum. Quod ſequitur facilem pariter habet ſolutionem, nam finis *Incarnationis* eſt manifeſtatio divinæ miſericordiæ, omnipotentiæ, juſtitiæ, & ſuperabundantis gratiæ: quo fine nullus excogitari poteſt præſtantior. Ad ultimum dicimus nobis non de peccato gloriandum, ſed de divina miſericordia, quæ novit de malo tanta bona facere, ob quam feliciter ceſſit in communem utilitatem communis ruina: atque hoc ſenſu exultat Eccleſia illis vocibus: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem!* Hæc ſufficiant de quæſtione tanto argumentorum apparatu, quamquam parum neceſſaria ſit, a Scholaſticis pertractata.

Neque in altera diu verſabor, cur Chriſtus tam ſero venerit, ſi regnaverunt ab Adam mors, & peccatum. Scio cauſſas haud incongruas proferri, quod maximum beneficium diu fuerat expetendum, quod ob primi parentis ſuperbiam longo tempore humiliandum fuerat humanum genus: quod ad ſingulare opus miſericordiæ debuerat præcedere diuturnum noſtræ calamitatis experimentum: quod tantæ Reparationis myſterium complendum erat poſt omnium ſcelerum atrocitatem, aliaſque cauſſas iſtiuſmodi; de quibus præclara Scholarum lumina D. Thomas III. P. q. 1. art. 5. & D. Bonaventura in III. Sent. Diſt. 1. q. 4. Sed cum Patres alii diverſa tradant, nolumus nos inſcrutabilium conſiliorum Dei altitudinem inveſtigare. Certiſſimum nobis eſt, divinæ *Incarnationis* dilationem nullatenus obfuiſſe ſaluti electorum;

Digitized by Google

rum; quoniam, ut ſcribit Auguſtinus Epiſt. 102. *Salus vera nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit dignus non fuit: & ab exordio propagationis humanæ uſque in finem quibuſdam ad præmium, quibuſdam ad judicium prædicatur.*

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER VICESIMUS SEXTUS

In quo præcipua circa divini Verbi Incarnationem dogmata propugnantur.

JUDAEORUM pervicacia devicta, diſcuſſiſque Ethnicorum erroribus, bellum nobis indicunt hæretici, eo inexpiabile magis, atque exitioſum, quo intentatum ab iis, qui exierunt ex nobis, domeſticum dici poteſt, ac inteſtinum. Illud quippe ab Eccleſiæ incunabulis excitarunt Gnoſticorum ſcientia tumidi, Valentini, Simonis, Baſilidis, ac Saturnini diſcipuli, Chriſto tribuentes aerium, & umbratile corpus: inter quorum ineptias evanuerunt quoque Marcionis ſomnia, cæcutiitque delirus, & iners ſcriptor Apelles. Fugatis vero inanibus horum ſpectris, atque imaginibus, veriſſimamque Redemptoris carnem in utero Virginis procreatam Spiritus ſancti virtute, necnon clavis perforatam, confoſſam lanceis, & poſt devictam mortem Apoſtolorum manibus contrectatam ſingulis fidelibus profitentibus; rationalem animam, partemque humanæ naturæ nobiliorem ipſi Reparatori auſi ſunt denegare prodeuntes quidam ex Arianorum palæſtris ſub Apollinaris Laodiceni vexillis, homines iniquiſſimi, ac perditiſſimi. Fuerunt, & qui

qui rationalem animum adſtruentes, propriis eumdem facultatibus, & naturali præſertim voluntate expoliarunt, appellati ea de cauſa Monothelitæ, Cyri, Sergii, Pyrrhi, aliorumque præſulum gratia, & auctoritate ſuperbientes. Hi ergo omni imbutum odio bellum in corporis Chriſti, animique naturam ciere conati ſunt. At divinam, proh ſuperi, quanti hæreticorum peſtilentiſſimi ab antiqua Ebionitarum origine ad ſerpentem adhuc fœdam, & veneficam Socinianorum contagionem tentarunt extremis viribus debellare! Verum ne hos iterum in ſcenam producam, humanæ divinæque naturæ indiſſolubilem nexum, quem ſacer Theologorum cœtus appellat *unionem hypoſtaticam*, evertere curarunt, irrito licet conatu, virginei partus, & Deiparæ infenſiſſimi hoſtes Neſtoriani: peſſime, imperite, ſacrilege utramque naturam in unam commiſcere tentavit pugnans adverſus Neſtorium ſumma audacia, ac factioſa lingua Eutychetis. Atque hos omnes, inſtructo veluti agmine, hac diſſertatione excipere, ac propulſare debemus, eos primum, qui Chriſto denegant aſſumptam carnem, deinde qui rationalem animum, vel inditas facultates, eos demum, qui Deum, & hominem unam inficiantur perſonam, aut in una perſona unicam comminiſcuntur naturam. Dum autem juxta Philoſophorum conſuetudinem a partibus ſingillatim inſpectis ad compoſitum progrediemur, & aliquam profligandarum hæreſum rationem ſervabimus, haud verebimur illorum reprehenſionem, qui de Verbo facto homine differentes diverſam ab hac methodum tenuerunt. Profecto error Felicis, & Elipandi, & cetera, quæ vel Neſtorianam, & Eutychianam hæreſim, vel Catholicum de unione hypoſtatica dogma conſequuntur, erunt alterius libri argumentum: nam hujus ſatis ampla materia eſt, noſtriſque lucubrationibus, & lectorum ponderatione, ſtudioque digniſſima.

CAPUT I.

De Chriſti Incarnatione in utero intemeratæ Virginis peracta.

HOc itaque libro de ipſa dominicæ *Incarnationis* Oeconomia diſputaturus principio differam de Virginis conceptione, & aſſumpta in ejus utero a Verbo Dei humana carne. Refellenda autem veniunt hoc in dogmate tria hæreſum capita, horrenda admodum ac peſtifera. Prima hæreſis denegat intemeratæ Virginis integritatem: in quam conſpirarunt Ebion, Cerinthus, Carpocrates. *Ebion*, inquit de ejus hæreſi Epiphanius, *docuit Chriſtum ex ſemine viri eſſe genitum*: Carpocrates pariter & Cerinthus natum tradiderunt *ex ſemine Joſeph*, ait

ait in libro de Præſcript. Tertullianus. Conſentiunt his Judæi negantes naſciturum Meſſiam ex neſciente virum puella. Quidam quarto vertente ſæculo Mariam ſaltem poſt Chriſtum natum alios ex Joſepho peperiſſe filios autumarunt, horumque agmen duxit Helvidius a magno Hieronymo refutatus. Hæc eſt ergo prior hæreſis adeo in perpetuam Deiparæ virginitatem injurioſa.

Sequitur altera illorum, qui non ex Virgine carnem aſſumpſiſſe Verbum putarunt, ſed illam traxiſſe de cœlo, ex æthere, aut elementis compactam. Formatum Chriſti corpus in cœlis, *& per Mariam, ſicut per canalem aqua, tranſiiſſe* ajebant Valentiniani apud Irenæum lib. 1. cap. 1. necnon Baſilidis, & Marcionis gregarii apud Athanaſium in 1. adverſus Hæreſes. His acceſſerunt Bardeſaniſtæ, de quibus Origenes Dialog. IV. Apellejani dicti ab Apelle Marcionis diſcipulo affirmarunt Chriſti carnem *de ſideribus, & de ſubſtantiis ſuperioribus mutuatam*, ait in libro de carne Chriſti Tertullianus. Atque hæc eſt ſecunda hæreſis adverſus divini Verbi peractam in utero Virginis conceptionem.

Tertia verum ac ſolidum corpus Chriſto denegat, tribuitque duntaxat phantaſticum, & umbratile: quæ hæreſis, in quantum corpus phantaſticum opponitur craſſo, ac terreno, parum differt a præcedenti. Sed videntur aliqui diſcipuli Simonis Magi, præſertim Menander, & Saturninus eo proceſſiſſe, ut aſſererent carnem Chriſti nequaquam fuiſſe ſolidum corpus, ſed apparens, inane, & corporis ſpeciem referens, quaſi magica ludificatione. Conabantur enim *Incarnationis* ſacramentum ludibrio hominum exponere, atque, ut inquit Euſebius lib. III. H. Ecc. cap. 26. *illud aſpergere magicæ artis infamia*. Tria ergo de Chriſti conceptione ſunt inquirenda: primum an Deipara ipſum ex virili ſemine conceperit: alterum an ex Virgine Chriſti caro formata ſit, an cœlitus delapſa, aut aliunde compacta: tertium an caro vera, ac ſolida fuerit, an vero umbratilis, & apparens.

Propositio I. Chriſtus de Virgine abſque virili ſemine conceptus eſt.

Demonſtratur ex prophetico Iſaiæ oraculo cap. VII. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filiam, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Negant Adverſarii de Virgine incorrupta hunc locum eſſe exponendum, propterea quod Hebraicum vocabulum עלמה, *Halma* ſignificet adoleſcentulam abſconditam, a radice עלם, *Abſcondit*. Sed refutatur commentum iſtud; I. quoniam hæc ipſa etymologia commonſtrat vocabulum *Halma* ſignificare illibatam, caſtiſſimamque puellam: ideo enim Virgo appellatur *Halma*, abſcondita, quoniam ſub cuſtodia ſervatur a virorum aſpectibus ſegregata: quod conſtat ex lib. II. Machab. III. 19. atque ex 2. Regum XIII. 2. ubi de Amnone legitur: *Ita ut propter amorem ejus* (Thamaris) *ægrotaret, quia cum eſſet vir-*

go,

go, difficile ei videbatur, ut quippiam inhoneſte ageret cum ea. Cum ergo virgo apud Hebræos adeo detineretur occluſa, ut difficulter ad ipſam viris pateret acceſſus; merito dicebatur עלמה, *Abſcondita*. II. Cum in aliis divinæ Scripturæ locis *Halma* deſignet virginem incorruptam, ut liquet ex Gen. cap. XXIV. 16. & Exodi II. 8. ubi *Halmæ* appellantur Rebecca, & Maria ſoror Moſis, adhuc *incognitæ viris*, nec junctæ maritis; virgo quoque viro incognita deſignari debet citato textu Iſaiæ. III. Demonſtrat Buxtorfius in Lexico, & conſtat ex primo Regum XVII. 56. & XX. 22. עלם ſignificare puerum cœlibem, & domi in parentum cura latitantem. Idem ergo de fœminino *Halma* dicendum eſt. IV. Tria tantum vocabula reperiuntur in lingua Hebræorum, quibus demonſtrari poſſit mulier adoleſcentula, videlicet עלמה *Halma*, בתולה *Betula*, & נערה *Nabara*: at poſtrema duo non ſunt propria nomina, quæ virginitatem ſignificent; nam *Nabara* eſt nomen ætatis, & tribuitur etiam juveni conjugatæ; *Betulà* autem eſt nomen mulieris innuptæ, ſive adoleſcentula virgo ſit, ſive aut ætate provecta, aut juvenis vidua, ut conſtat ex Joelis I. 8. Igitur vocabulum ſolum *Halma* eſt illud proprium, quo denotatur adoleſcentula, & viro incognita. V. Conſtat hoc Eſaiæ loco ad vocabulum *Halma* addi literam emphaticam ה demonſtrantem ſingularem, ac ſpectabilem aliquam virginem. Inepte autem ſingularis, & inclyta diceretur aut fornicaria, aut adultera, aut a marito compreſſa. VI. Ut recte ait in hunc locum Hieronymus, non ſolum Judæi nequeunt oſtendere hanc vocem *Halma* in Scripturis alicubi poſitam, ubi adoleſcentulam tantum deſignet, & non virginem; ſed præterea virginem incorruptam ſignificat ea vox lingua Punica, quæ de Hebræorum fontibus dicitur emanaſſe. Virginem quoque reddit Verſio LXX. Chaldaica, Syriaca, & Arabica, nec repugnat in libro Radicum R. David Kimchi. VII. Denique Eſaias loquitur de ſigno, ac prodigio, quod daturus erat Dominus domui Iſrael mirabilius, quam petere potuiſſet incredulus Achaz *in profundum Inferni*, ſive *in excelſum ſupra*. At quod concipiat mulier virili ex ſemine, nullum ſignum, nullum prodigium eſt. Non ergo de adoleſcentula ex ſemine viri concipiente locutus eſt Eſaias. Atque hæc prima argumentatio urget præſertim Hebræos.

Altera depromitur ex novo Teſtamento; nam Matth. Cap. I. 18. ait: *Cum eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto*: proximoque verſu 20. ita Angelus ſponſum Virginis alloquitur: *Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*. Affert Evangeliſta verſu 23. allatum ſupra Eſaiæ vaticinium.

Plura ſunt congruentiarum argumenta producta a Patribus, de quo-

quorum traditione nulla exoritur dubitatio , ideoque neceſſe non eſt , ut illorum colligere ſtudeamus teſtimonia . Irenæus itaque probat lib. III. adv. H. cap. 29. Chriſtum non eſſe genitum ex ſemine Joſeph, quoniam non fuiſſet præſtantior Davide , aut Salomone , ex eadem ſeminatione generatus . Item non fuiſſet hæres regni Davidis , quia Joſeph filius oſtenditur Joakim , & Jechoniæ , quorum ſemini regnum Juda non eſſe repromiſſum probat ex Jeremia . Addit Irenæus cap. 31. deſumptam ex creatione Adami comparationem , demonſtrans , quod ſicut Adam de rudi , & adhuc virgine terra plaſmatus eſt , ita oportebat Dei Verbum *recapitulationem* Adæ in ſemetipſum faciens ejuſdem generationis habere ſimilitudinem , ut eadem eſſet plaſmatio creata , & plaſmatio redempta . Profert etiam ſimilitudinem inter originem peccati , ac redemptionis , affirmans , quemadmodum angelus Satanæ virginem Evam ſeduxit , atque inde initia habuit humana perditio, ita a Virgine aſſentiente Angelo Dei nuncio incœptam hominum reparationem. Has , aliaſque antitheſes adducunt etiam Tertullianus libro de Carne Chriſti cap. 17. , & poſteriores PP. complures .

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Opp. 1. Vaticinium Iſaiæ nullo pacto de adoleſcentula virgine accipiendum eſt . Non ergo invicte probat Deiparæ integritatem . Prob. ant. nam vox *Halma* ſignificat tantumodo mulierem abſconditam , ut verterunt Aquila , & Symmachus . Eodem vocabulo Prov. xxx. 19. deſignatur ſcortum : ubi enim Vulgata habet , *Viam viri in adoleſcentia* , extat in hebraico בעלמה , *ad Halmam ;* & verſu proximo additur , *Talis eſt , & via mulieris adulteræ* . Halma itaque adulteræ comparata ſcortum eſt , non puella . Etiam Cantic. VI. 7. una cum uxoribus , & concubinis connumerantur עלמות , *Halmæ* , ideſt , adoleſcentulæ ad Regis voluptatem ſervatæ . Fruſtra itaque aſſeritur deſignari eo vocabulo non ſubactam viro mulierem .

Reſp. nego ant. Ad probat. reſpondent aliqui Symmachum fuiſſe Ebionitam , Aquilam proſelytum Judæorum ; unde nil mirum , ſi reddiderunt pro *Halma* , *ἀπόκρυφον* , *abditam* , vel *abſconditam* . Verum Symmachi , Aquilæ , necnon Theodoctionis admiſſa Verſione , nego virginem non dici propriiſſime *abſconditam* , cum & virorum ſubtrahatur aſpectibus , & *revelata non ſit illius turpitudo* , qua phraſi explicat divina Scriptura viri cum muliere concubitum . In Proverb. xxx. בעלמה , ſignificat *in adoleſcentia virginum* , & ſenſus eſt , perdifficile eſſe noſcere quales futuri ſint impuberes , qui ſub parentum cuſtodia deliteſcunt . Quid enim difficultatis præſefert viri ad ſcortum ingreſſus ? Præterea haud recte appellatur *concluſa* , & *abdita* mulier faciens , etiam caute , ſui copiam . Deinde gratis concedatur de corru-

pta

pta adoleſcentula ſermonem fieri in Proverbiis. Prænotatum ſupra, non potuiſſe apud Hebræos ob arctam cuſtodiam viros accedere ad virgines, ideoque Amnonem uſum conſilio Jonadabi, ut opprimeret Thamarem. Notantur ergo in Proverbiis machinationes, & inſidiæ ſcortatoris, ut ingrediatur etiam ad virginem intra paternas ædes abſconditam. Quare quocunque ſenſu hunc locum accipias, ſemper *Halma* ſignificat *adoleſcentulam virginem*: atque id multo expreſſius in VI. Canticorum. Ibi enim עלמות diſerte ſeparantur a reginis, & concubinis, ideoque ſignificatur hoc nomine chorus puellarum, quæ nec maritis junctæ ſint, nec turpiter viris ſubactæ. Ob hæc, & quæ ſupra attulimus, repetendum cum Hieronymo Comment. in cit. locum Iſaiæ. *Oſtendant Judæi in Scripturis alicubi poſitum Halma, ubi adoleſcentulam tantum, non virginem ſonet: & concedimus eis, illud quod in Iſaia apud nos dicitur, Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, non abſconditam virginem, ſed adoleſcentulam ſignificare jam nuptam.*

Opp. 2. Promittit Iſaias ſignum Achaz, ut credat ſe liberandum fore a duobus Regibus, qui Jeruſalem invaſerant, Raſin rege Syriæ, & Phacee rege Iſrael. Atqui ſignum debet præcedere rem, quam promittit. Ergo ſignum, de quo Iſaias loquitur, præceſſit liberationem Jeruſalem a duobus Regibus, neque ullatenus ad Chriſti conceptionem eſt referendum.

Reſp. nego ma. Cum enim Achaz Deo diffiſus, & incredulus, dum illum hortaretur Propheta ut peteret a Deo ſignum, reſpondiſſet, *Non petam, & non tentabo Dominum*; Iſaias convertens ad omnes poſteros Davidis ſermonem ait: *Audite ergo domus David: Numquid parum vobis eſt moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce Virgo concipiet, &c.* His verbis arguit Propheta incredulitatem regis, quaſi nollet etiam portentoſo ſigno ſpem proximæ liberationis confirmare, & Iſaias, quaſi ariolus, vel nugator falſo hujuſmodi ſignum promitteret. Propterea inquit immerito hanc ſibi injuriam moleſta infidelitate irrogari, cum Dominus ſignum alterum, ac longe nobilioris reparationis ſit domui Davidis præſtiturus, ortum ſcilicet Emmanuelis ex Virgine. Atque iccirco hac reprehenſione non *adjecit* Iſaias *loqui ad Achaz*, ſed ad domum Davidis, cujus ſemine procreata eſt Virgo genitrix Chriſti, ſermonem dirigit. Falſa eſt etiam minor: nam dantur ſigna, quæ ſunt completæ jam promiſſionis commemorationes, quale eſt illud Exodi III. 12., *Et hoc habebis ſignum quod miſerim te: cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo ſuper montem iſtum.*

Opp. 3. Signum, de quo loquitur Eſaias, eſt filius ab ipſo genitus ex uxore, quam ſterilem opinabatur: cap. enim ſequenti v. 3. ait: *Et acceſſi ad Prophetiſſam, & concepit, & peperit filium.* Addit

dit Barnabel prædictum ab Eſaia filium ipſius regis Achaz, ideſt Ezechiam, aut forte alium ab ipſo generatum ex inceſtu cum filia Achor, quam prægnantem eſſe ignorabat. De filio autem Mariæ non videtur locutus Propheta, quia nec appellatus eſt *Emmanuel*, nec de eo completum τὸ *Butyrum, & mel comedet*.

Reſp. nullius filii ex virili concubitu procreati partum Eſaiæ vaticinio portendi, cum prædicetur partus Virginis, partus Emmanuelis, partus divinæ promiſſionis ſignum ſingulare. Verſus 3. cap. VIII. nequit de filio Iſaiæ accipi, quoniam advocat teſtes ſui ad Propheteſſam acceſſus Uriam Sacerdotem, & Zacchariam filium Barachiæ: & Urias quidem vixit regnante Achaz ex lib. IV. Reg. XIV. 11. Sed Zacharias filius Jojadæ, quem Barachiam eſſe tradit Hieronymus, trucidatus eſt, cum regnaret Joas, II. Paralipp. XXIV. 21. Zacharias autem Propheta, qui & Barachiam patrem habuit, prophetabat circa an. M. 3485. annis poſt obitum Iſaiæ fere tercentis. Nequeunt ergo hæc literaliter intelligi de ipſo filio Eſaiæ, niſi velis hic memorari Zachariam illum, de quo II. Paralipp. XXVI. 5. Vix etiam percipi poteſt, quomodo auferenda eſſent ſpolia Samariæ, antequam puer, de quo Iſaias, *vocaret patrem, & matrem*, ſi puer ille eſſet filius ipſius Iſaiæ; cum Samaria everſa ſit anno VI. Ezechiæ, IV. Regum XVIII. 10. & Propheta narret quæ contigerunt ſub Achaz. Quare cogimur, ut in Prophetiis reliquis, nonnulla de Chriſto, nonnulla vero de rebus olim geſtis exponere, maxime quod hæ fuerunt ſymbola futurarum. Neque ullo pacto poteſt ad Ezechiam filium Achaz prophetia detorqueri; nam Ezechias jam decimum annum agebat, cum pater regnum obtinuit; quippe is *ſedecim annis regnavit*, IV. Regum XVI. 2. & Ezechias vigintiquinque annorum erat, cum regnare cœpiſſet, IV. Regum XVIII. 2. Filius ergo, qui regnante Achaz prædicitur naſciturus, nequit eſſe Ezechias. Ceteras Barnabelis fabulas mittimus.

Mariæ Virginis filius recte dicitur *Emmanuel*, ideſt, *Nobiſcum Deus*, cum, ex quo Verbum factum eſt caro, in nobis peculiari titulo Deus habitaverit. *Nomen autem* hoc loco, juxta conſuetudinem divinarum Scripturarum, ſignificat Chriſti attributa, ut dum legitur Lucæ I. 32. *Filius Altiſſimi vocabitur*; & apud eumdem Iſaiam IX. 6. *Et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis*. Poſtrema verba, *Butyrum, & mel comedet*, myſtice ſignificant manſuetudinem, lenitatem, doctrinam, atque ſpiritualium donorum copiam, & ubertatem: literaliter autem demonſtrant, puerum Jeſum, etiamſi ſuperveniente Spiritu ſancto conceptum, & natum de Virgine, conſueto tamen Hebræorum more fuiſſe educandum favis mellis, & lacte. Sic divini Verbi humilitatem admiratur Eccleſia:

Et

Digitized by Google

Et lacte modico paſtus eſt,
Per quem nec ales eſurit.

Oppones ultimo: Apoſtolus ad Galatas IV. 4. inquit: *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere.* Significat autem *mulier* feminam a viro compreſſam: unde Cicero apud Quintilianum reprehenſus quod ſenex duxiſſet virginem Publiolam ait: *Cras mulier erit.*

Reſp. cum Tertulliano libro de Veland. Virginibus cap. 5. & 6. *Hujus vocabuli proprietatem ad ſexum, non ad gradum ſexus pertinere.* Et quidem Apoſtolus 1. ad Corinthios XI. 5. & 6. indiſcriminatim ait, *Omnis autem mulier velet caput ſuum*: & 1. ad Timoth. II. 9. *Similiter & mulieres in habitu ornato, &c.* Etiam Cicero pro Mur. promiſcue ait: *Mulieres omnes propter infirmitatem conſilii majores in tutorum poteſtate eſſe voluerunt.* Quare *mulier*, etiamſi aliquando *virgini* opponatur, feminam tantum, non eam, quæ viro ſubacta fuerit, deſignat.

Propositio II. Nullius ſunt ponderis argumenta, quæ adverſus perpetuam Deiparæ virginitatem audacter, & ſacrilege proferebat Helvidius.

Saltim poſt Chriſtum natum Joſephum virginitatem Mariæ delibaſſe, adſtruere nefario auſu conabatur Helvidius ſequentibus argumentationibus. Primo Matthæus, inquit, cap. 1. 18. ſcribit: *Antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto.* Quomodo ergo nemo de non pranſuro dicit, *Antequam pranderet*; ita nemo dicet de iis, qui convenire non debeant, *Antequam convenirent.* Sed reſpondet Hieronymus apparere in hoc priori argumento Helvidii imperitiam ſimul ac temeritatem: non enim ſi quis dixerit, Antequam in portu pranderem ad Africam navigavi, non poteſt ſtare ſententia, ſi non in portu prandendum quandoque ſit: aut ſi dicamus, Paulus Apoſtolus antequam ad Hiſpanias pergeret, Romæ in vincula conjectus eſt: aut certe illud, Helvidius antequam pœnitentiam ageret, morte præventus eſt; ſtatim aut Paulo poſt vincula ad Hiſpanias ſit eundum; aut Helvidio pœnitentia agenda poſt mortem. Eraſmus hoc addit exemplum, ſi dicat aliquis, Judices de cauſſa pronunciaſſe priuſquam cauſſam cognoſcerent, non hoc ſentit, judices cognoviſſe cauſſam poſtquam tulerint ſententiam: quod exemplum una cum aliis depromptis ex Virgilio, Cicerone, & Thucydide produxerat Laurentius Valla. At nos allatis a Hieronymo contenti erimus reponentes cum eodem in Comment. Mat. *Quod autem dicitur, Antequam convenirent, non ſequitur ut poſtea convenerint: ſed Scriptura quod factum non ſit, oſtendit.*

Alterum argumentum petitur ab Helvidio ex proximo v. 25. ejuſdem cap. 1. Mat. *Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum.* Ubi particula *donec* videtur demonſtrare Mariam poſt

partum primogeniti alios ex maritali complexu filios genuiſſe: quod comprobat ipſa *Primogeniti* ratio dicens ordinem ad alios poſt primum genitos. At reſpondet primum Hieronymus poſſe verbum *cognoſcere* ad ſcientiam, non ad actum conjugii referri, uti Lucæ 11. 43. *Et non cognoverunt parentes ejus*. De alia utique cognitione a maritali congreſſu exponunt hunc locum Epiphanius H. 78. quæ eſt Antidicomarianitarum, & alii. At de cognitione carnali, ſive maritali complexu loqui Evangeliſtam fatemur, propterea quod Hebræorum locutione ad linguas ceteras derivata *cognoſcere* notat experimentalem tori conſuetudinem, ut Gen. IV. I. XIX. 5. Num. XXXI. 17. Regum tertio I. 4. &c. Ita Horatius appellat puellam *Ignaram mariti*, & Plutarchus in Alex. *Aliam*, inquit, *mulierem non cognoſcebat*. Verum particula *donec* negat tantum cognitionem ante partum, nihil definiens de tempore poſteriori. Affert Hieronymus apertiſſimum illud exemplum Iſaiæ 46. 4. *Uſque ad ſenectam ego ipſe*. Et Matth. XXVIII. 20. *Vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi*. Conſimile eſt exemplum II. Regum VI. 23. *Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ*: Pſalmo CIX. I. & Matt. V. 19. de quibus alibi. Cur dicatur Chriſtus Primogenitus explicatum eſt Tom. II. pag. 71. Addam ingenioſam Hieronymi obſervationem. Præcipitur Num. XVIII. 15., ut pro hominis primogenito offeratur poſt unum menſem ſiclus argenteus. Si primogenitus ille tantum diceretur, poſt quem alii filii naſcuntur, *non omne maſculinum quod aperit vulvam*; potuiſſet quilibet Genitor petentibus ſiclum reſpondere: *Quid me unius menſis conſtringis articulo? Expecta donec naſcatur ſecundus. Nihil debeo Sacerdoti, niſi & ille fuerit procreatus, per quem is, qui ante natus eſt, incipiat eſſe primogenitus*. Hæc Hieronymus. Epiphanius H. 78. obſervat conſulto Evangeliſtam dixiſſe *filium ſuum primogenitum*, non vero *filium primogenitum ſuum*; ut ſcilicet intelligamus dici Chriſtum *primogenitum* dignitate reſpectu *omnis creaturæ*, ut inquit Apoſtolus ad Coloſ. I. 15. non generatione, nec reſpectu fratrum, quos Virgo pepererit.

Tertium argumentum Helvidii petitur ex locis ubi fratres Chriſti commemorantur, ut Matth. XIII. 53. *Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus, & Joſes, & Simon, & Judas?* Similia occurrunt apud Marcum VI. 3. Vide & Matt. XII. 46. Marc. III. 31. & Joannis II. 12. At reſpondet Hieronymus *fratres* Domini appellari conſobrinos ratione propinquitatis: cum Scriptura ſoleat fratres dicere *natura* quales fuerunt Eſau, & Jacob: *gente*, quales ad Rom. IX. 3. appellantur omnes Iſraelitæ: *cognatione*, ut vocantur Geneſ. XIII. 8. Abraham, & Lot, & XXIX. Laban, & Jacob: & denique *affectu*; quo ſenſu ab Apoſtolo I. ad Corinth. V. II. omnes fideles dicuntur fratres. Eadem eſt ſententia Augu-

ſtini

ſtini libro XXII. contra Fauſtum cap. 35. Atque poteſt ex ipſa Scriptura demonſtrari. Etenim inter fratres Domini commemoratur etiam Jacobus, de quo D. Paulus ad Galat. 1. 19. *Alium Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini*. At liquet ex cap. x. Matth. 3. inter Chriſti Apoſtolos duos Jacobi nomine fuiſſe appellatos, quorum unus dicitur ibidem filius Zebedæi, & frater Joannis, alter filius Alphæi. Habemus itaque fratrem Domini, qui non fuit de Joſephi progenie. Verum tamen eſt, quod Patres aliqui ſcripſerunt fratres Domini eſſe filios Joſeph ex alia uxore generatos, ut ſcribit citato loco Epiphanius, necnon alii apud Voſſium Diſſert. de Gen. Jeſu Chriſti cap. 6. & Serry Exercit. de Chriſto XL. His tamen non aſſentior. Connumerant enim inter filios Joſeph quatuor, quos Matthæus, ac Marcus deſcribunt citatis locis, & quorum primus eſt Jacobus. Atqui Jacobus, ut dictum eſt modo, filius fuit Alphæi, quem eſſe Joſephum nulla ratione poterit demonſtrari. Matrem hujus Jacobi haud obſcure colligimus eſſe Mariam Cleophæ filiam, & uxorem Alphæi: nam inter Mulieres, quæ patienti Chriſto adfuerunt, Marcus XV. 40. tres diſtincte commemorat his verbis: *Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Joſeph mater, & Salome*. Matthæus autem ait Cap. XXVII. 56. *Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joſeph mater, & Mater filiorum Zebedæi*. Joannes vero cap. XIX. 25. *Stabant juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene*. Ex quorum collatione deducitur Mariam filiam Cleophæ eſſe matrem Jacobi minoris, & uxorem Alphæi; & Mariam Salome eſſe matrem alterius Jacobi, & Joannis, atque uxorem Zebedæi: ideoque Deiparam fuiſſe Jacobi minoris, non novercam, ut quidam dixerunt, ſed materteram. Poteſt commode in hac ſententia propugnari etiam perpetua virginitas Joſephi, quam tenet pia Fidelium devotio, quamquam firmari pleniſſima Traditione non poſſit. Nemo autem miretur me dixiſſe matrem Jacobi Mariam filiam Cleophæ, non uxorem. Quamquam enim nonnulli ſic dictam putant a marito, atque ita etiam ſentiat Theodoretus in cap. 1. ad Galatas; Hieronymus contra Helvidium ſic nominatam cenſet, *ſive a Patre, ſive a Gentilitate familiæ*; in eamque ſententiam præter auctoritatem Hieronymi tria me trahunt: primum, quod liquet ex cap. x. Matth. fuiſſe hanc Mariam uxorem Alphæi: alterum, quod verſio Arabica Joan. XIX. 25. diſerte habet, *Filia Cleophæ*: tertium quia tollitur hac ſententia omne perſonarum diſcrimen. Sed hactenus contra Helvidium: cujus ſententiam, ut Photius appellat, irrelligioſam, & impiam quidam derivatam arbitrantur ab Apollinari Laodiceno, & traditam etiam ab Eunomio, ex Eccleſiaſtica Philoſtorgii Hiſtoria a Photio in compendium redacta.

Digitized by Google

COROLLARIUM.

Infertur ex dictis Joſephum non eſſe Chriſti patrem, niſi hominum exiſtimatione, ut inquit Lucas III. 23. *ut putabatur, Filius Joſeph*. Et Hieronymus laudato adverſus Helvidium libro: *Evangeliſtæ Patrem Joſeph dicunt; non quod vere pater Joſeph fuerit Salvatoris; ſed quod ad famam Mariæ conſervandam pater ſit ab omnibus exiſtimatus*. Speciali etiam titulo appellatus eſt *Pater Chriſti*, ut docet Auguſtinus lib. II. de Conſenſu Evang. cap. I. *ipſa copulatione conjugii*, nimirum, *quia ex ejus conjuge natus eſt*. Sed quod aliqui dicunt eſſe filium verum ac proprium, quoniam natus; & procreatus eſt *in fundo* Joſeph, ideſt, in virginali corpore, in quod ille habebat jure conjugii poteſtatem, mihi quidem non probatur; quoniam jus aliquam infert proprietatem Domini, & Hæredis, at non Genitoris, ac Patris. Fuit ergo hoc titulo Chriſtus ſpecialiter filius Joſephi, atque multo conjunctior, quam ſi ab eo eſſet aliunde adoptatus: at non verus, ac proprius.

CAPUT II.

Fuiſſe in Chriſto veram carnem, eamque non de cælo delapſam, ſed in virginali Mariæ utero procreatam.

NUNC profliganda venit altera adverſus Chriſti conceptionem Valentini, Baſilidis, & Marcionis portentoſa hæreſis, nullum Chriſto attribuens corpus, niſi phantaſticum: in quem errorem prolapſi ſunt etiam Manichæi, refutati ab Auguſtino in libro de Fide contra Manich. cap. 32. & lib. XXVI. contra Fauſtum, atque aliis in locis.

PROPOSITIO I. Divinum Verbum veram, & corpoream aſſumpſit carnem.

Demonſtratur I. ex Scripturis. Nam Joan. I. 14. legitur: *Et Verbum caro factum eſt*: atque in Ep. ejuſdem Joannis I. cap. IV. 2. *Omnis ſpiritus, qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt, &c.* Huc ſpectant loca, quæ afferunt Chriſtum natum, paſſum, mortuum, ac redivivum. Item ea, quibus conſtat diſcipulos aliquando opinantes Chriſtum eſſe phantaſma, ab ipſo, qui falli non poteſt, nec fallere, fuiſſe reprehenſos, atque etiam manducatione, corporiſque contactu factos fuiſſe de veritate carnis certiores, ut Mat. XIV. 26. Lucæ XXIV. 39. & Joannis XX. 27. Idem probant ea omnia, quibus narrantur patrata a Chriſto humana, & corporalia opera; in quibus non potuit affectus noſtros ſimulare, cum mentiri non poſſit. Com-

Complura argumenta urget adverſus Marcionem, & ceteros Phantaſiaſtas Tertullianus: eaque collegit, notiſque illuſtravit noſter Moreau Tom. 2. titulo *Chriſti caro*, Scholiis XIII. Præcipua hæc ſunt I. Deducitur a Tertulliano lib. De Carne Chriſti, ex ejus paſſione, quam prænuntiarunt Iſaias LIII. 4. completam vero Evangelica narrat hiſtoria. Nam, *Tacentibus*, inquit Tertullianus cap. 9. *apud nos quoque Prophetis de ignobili adſpectu ejus, ipſæ paſſiones, ipſæque contumeliæ loquuntur: paſſiones quidem humanam carnem, contumeliæ inhoneſtam. An auſus eſſet aliquis ungue ſummo perſtringere corpus novum? Sputaminibus contaminare faciem niſi mærentem? Quid dicis cæleſtem carnem, quam unde cæleſtem intelligas, non habes? Quid terrenam negas, quam unde terrenam agnoſcas, habes? Eſuriit ſub diabolo, ſitivit ſub Samaritide, lacrymatus eſt ſuper Lazarum, trepidavit ad mortem; Caro enim, inquit, infirma: ſanguinem fudit poſtremo*. II. Promitur lib. IV. contra Marcionem cap. VIII. ex corporis attactu, quod Chriſtus Lucæ IV. 40. omnes infirmos curaret *ſingulis manus imponens*, utique, ait Tertullianus, *ſentiendas*. Et cap. ejuſdem Operis 20. affert curationem mulieris a fluxu ſanguinis, ex contactu fimbriæ veſtimenti Salvatoris; de qua idem Lucas XIII. 44. demonſtratque veſtimentum corpori, non phantaſmati adjacere, ideoque ſi verum fuit veſtimentum, verum quoque fuit *inditum corpus*. Addit citato cap. 8. ex eodem Luca IV. 29. non ſolum Chriſti corpus admiſiſſe contactum, ſed contactum violentum, ac plenum, dum Chriſtus *detentus*, *& captus ad præcipitium uſque protractus eſt*; afferens quoque Lucretii ſententiam,

Tangere enim, & tangi, niſi corpus, nulla poteſt res:

atque acute obſervat, nunquam Chriſtum Judæorum manus evaſiſſe, eos per caliginem eludens, ſed ſedato tumultu, & *tranſiens per medium illorum*, ut eo loci ſcribit Evangeliſta. III. Eodem adverſus Marcionem libro, cap. 43. veritatem corporis Chriſti demonſtrat, ex quo hæſitantibus diſcipulis, & phantaſma illum credentibus Luc. XXIV. 39. Dominus dixerit: *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*. Redarguitque Marcionem hunc locum interpretantem, quaſi dictum ſit, *ſicut me videtis non habentem oſſa, ſicut ſpiritus*, dicens: *Cur autem inſpectui eorum manus & pedes ſuos offert, quæ membra ex oſſibus conſtant, ſi oſſa non habebat? Cur adjecit, & ſcitote quia ego ſum, quem ſcilicet corporeum retro noverant? Aut ſi phantaſma erat uſquequaque, cur illos phantaſma credentes increpabat? At quin adhuc eis non credentibus propterea cibum deſideravit, ut ſe oſtenderet etiam dentes habere*. Utitur conſimili argumento Auguſtinus ſerm. LXXV., alias XXII. de diverſis cap. 7. IV. Ingenioſa eſt argumentatio, quam Tertullianus nectit ex verbo *Exſpiravit*, quo Lucas XXIII. 46. mortem indicat Salvatoris. Vel enim exſpiravit

caro

caro ſpiritum, & caro utique fuit: vel ſi caro non fuit, ſed phantaſma carnis, cum phantaſma nihil ſit aliud, quam corpus umbratile confictum a ſpiritu; dum ipſe ſpiritus exſpirando diſceſſit, neceſſe eſt, ut diſcederet etiam phantaſma. *Nihil ergo*, inquit lib. IV. citato, cap. 42. *remanſit in ligno: nihil pependit poſt exſpirationem: nihil de Pilato poſtulatum: nihil de patibulo detractum: nihil ſindone involutum: nihil ſepulcro novo conditum. Atqui non nihil. Quid igitur illud erat? Si phantaſma, adhuc ergo inerat & Chriſtus. Si diſceſſerat Chriſtus, ergo abſtulerat phantaſma. Supereſt impudentiæ hæreticæ dicere phantaſma illic phantaſmatis remanſiſſe*. V. Poſtremo ratiocinatur Tertullianus in libro de Carne Chriſti cap. 16. ex verbis Apoſtoli ad Rom. VIII. 3. *De peccato damnavit peccatum carne*, quoniam niſi caro illa fuiſſet in Chriſto, cujus natura eſt in homine peccatrix, non recte diceretur peccatum in ipſa carne evacuatum. *Quid enim*, inquit Tertullianus, *magnum, ſi in carne meliore, & alterius, ideſt non peccatricis naturæ nævum peccati redemit?* Itaque caro Chriſti confoſſa vulneribus, condita tumulo, tentata contactu, atque eo fine aſſumpta, ut de peccato damnaretur peccatum, fuit caro vera & extenſa, non autem phantaſtica ac ſpiritalis.

Hæc ſane argumenta excuti nequeunt cavillis Phantaſiaſtarum reponentium ſacras literas, quas egregie tractat Tertullianus, exhibere duntaxat corpus apparens, in quo Chriſtus humanos affectus ſimulando omnia ſpecie tenus patraverit. Enimvero ne dicta repetamus, ſi fictum fuit corpus Chriſti apparentia mortuus eſt, nec vere reſurrexit, nec genus humanum redemit: corruitque fides ac ſpes Chriſtiana. Fuiſſet etiam Chriſtus fallax mortis, & reſurrectionis ſuæ prænuntiator, injuſtus diſcipulorum reprehenſor, atque mendax, hominumque ſeductor. Si quis vero hæc auſus fuerit cogitare, ei reſpondebimus, quæ ſcribit Auguſtinus adverſus Fauſtum pariter delirantem, lib. XXVI. cap. 8. *Homo peſſime ac fallaciſſime, quomodo tibi ego credam, quaſi vera dicenti, cum Chriſtum dicas mortem potuiſſe mentiri? Ergo ille mentiebatur, quando dicebat, Oportet filium hominis occidi, & tertia die reſurgere: & tu non mentiris, & dicis, ut tibi vera dicenti credamus? Veracior ergo Petrus, quando ei dixit, Abſit Domine, non fiet iſtud; & unde meruit audire, Redi retro ſatanas? Et ille quidem non hoc infructuoſe audivit, qui eam poſtea veritate mortis Chriſti uſque ad ſuam mortem correctus, perfectuſque prædicavit. Verum ſi ille, quia tantum putavit Chriſtum non moriturum, audire meruit, Satanas: tu quid mereris audire, qui non ſolum negas mortuum, ſed etiam dicis mortem fuiſſe mentitum? Sed ideo, inquis, mortem quoque ſimulaſſe credendus eſt, quia omnes humanæ conditionis ſimulavit affectus. Quis enim tibi hoc contra Evangelium conceſſurus eſt, quod omnes humanæ conditionis ſimulavit affectus? Prorſus*

ſus dixit Evangeliſta , Dormivit Jeſus : dixit , Eſurivit , contriſtatus eſt , exhilaratus eſt , & ſi qua talia omnia vera ſunt , quæ ita narrata ſunt , ut non eum ſimulaſſe , ſed plane feciſſe , vel exhibuiſſe conſcripta ſint , &c.

Propositio II. Dei Filius humanum corpus non aliunde , ſed materna traxit ex carne .

Confirmat hæc propoſitio præcedentem : ſi enim Chriſtus ex Virgine natus eſt , traxitque ex ſemine David originem , conſequitur verum illi fuiſſe corpus , cujus Genitrix materiam ſubminiſtraverit . Itaque propoſitio hæc probatur ex cap. I. Matthæi, in quo contexitur Salvatoris genealogia uſque ad Joſeph virum Mariæ : *De qua* , inquit Evangeliſta v. 16. , *natus eſt Jeſus , qui vocatur Chriſtus* . Reſpondebant Hæretici hanc Genealogiam ſcriptam non fuiſſe a Matthæo : ſed illorum temeritatem ita revincit Auguſtinus lib. XXVIII. contra Fauſtum cap. 2. *Cum cœpero Matthæi Evangelium recitare , ubi narratio nativitatis ejus tota contexitur , continuo dices illam narrationem non eſſe Matthæi , quam Matthæi eſſe dicit univerſa Eccleſia ab Apoſtolicis ſedibus uſque ad præſentes Epiſcopos certa ſucceſſione perducta . Tu mihi quid contra lecturus es ? Aliquem forte librum Manichæi , ubi Jeſus negatur eſſe natus ex Virgine . Sicut ergo ego credo illum librum eſſe Manichæi , quoniam ex ipſo tempore , quo Manichæus vivebat in carne , per diſcipulos ejus certa ſucceſſione præpoſitorum veſtrorum ad veſtra uſque tempora cuſtoditus atque perductus eſt : ſic & iſtum librum crede eſſe Matthæi , quem ex illo tempore , quo Matthæus ipſe in carne vixit , non interrupta ſerie temporum , Eccleſia certa connexionis ſucceſſione uſque ad tempora iſta perduxit . Et dic mihi , cui libro potius credere debeamus , ejuſne Apoſtoli , qui Chriſto , cum adhuc in terra eſſet , adhæſerat , an neſcio cui Perſæ , qui tanto poſt natus eſt ?* Adde non Matthæum ſolum ſcribere Chriſtum ex Virgine natum , ſed & Lucam I. 35. referentem verba Gabrielis Angeli , *Quod naſcetur ex te ſanctum* : nec non Apoſtolum ſcribentem ad Rom. I. 2. *Factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem* : & ad Galatas IV. 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere , factum ſub lege* . Idem confirmat ea Chriſti appellatio *Filius hominis* , tam in Evangeliis frequens : non enim vere Chriſtus filius hominis diceretur , *niſi originem haberet ex homine* , inquit lib. IV. in Lucam cap. 49. Venerabilis Beda . Vide etiam quæ de vaticinio Iſaiæ VII. 14. dicta ſunt capite præcedenti .

Objecta diluuntur.

Phantaſiaſtæ opponunt I. Verbum nonniſi ſpecie tenus humanum corpus geſtaſſe Scriptura ac ratio demonſtrat . Scriptura quidem ſcribente

bente ad Philipp. Apoſtolo II. 7. *In ſimilitudinem hominum factus; & habitu inventus, ut homo*. Atque ad Rom. VIII. 3. *Miſit Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati*. Accedit quod I. ad Corinth. XV. 50. *Caro* damnatur his verbis: *Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt*: & denique idem Apoſtolus 2. ad Corinth. V. 16. ait, *Et ſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus*. Ratio autem multiplex afferri poteſt: ac primo, quod videatur Deo indignum humanam carnem induere, ac ſeſe filiorum Adæ ſubjicere conditioni: tum quod abſurdum ſit putare Unigenitum Dei factum Angelicis ſpiritibus deteriorem: inſuper quod aſſumptio carnis nequeat percipi abſque adſumentis mutatione, cum tamen nulla mutatio poſſit in Deo excogitari. Accedunt his experimenta, cum enim corpus, Philoſophorum ſententia, ſit natura ſua extenſum, ideoque impenetrabile ac ſolidum: corpus Chriſti, quod creditur in lucem editum non fracto virginali ſecreto, necnon ad vitam clauſo monumento rediiſſe, ingreſſum januis clauſis ad Apoſtolos, evanuiſſe ab eorum adſpectu, gradiens ſuper undas, in aera ſublatum, neque ab hoſtibus, nunquam niſi quando ei placuit, deprehenſum, hoc, inquam, corpus fuit diverſæ a noſtro naturæ.

Reſp. Pauli ad Philippenſes ſenſum eſſe, quod etiamſi Chriſtus *in forma Dei* eſſet, ac poſſet glorioſam ducere vitam; cum tamen in mundum advenerit ad homines ſanguine ſuo redimendos, dignatus eſt tanquam ſervum ſe gerere, & ſingulari obedientiæ exemplo humiliare *ſemetipſum uſque ad mortem crucis*, ita, ut exteriori vitæ converſatione haberetur, ſicut ceteri hominum, quamquam eſſet longe præſtantior, nec mortis neceſſitati ſubjectus. Hortatur enim eo loci Apoſtolus, ut exemplo Chriſti nihil per contentionem & inanem gloriam operemur. Itaque quod Paulus ait, *In ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*, non ad carnis ſubſtantiam, ſed ad vitæ conſuetudinem, & vulgarem de Chriſto exiſtimationem eſt referendum. Habes hujus phraſeos exempla Judicum XVI. 7. in Pſalm. LXXXI. 7. Etſi autem hæc reſponſio videtur mihi plana, ac certa; eas, quas alii tradunt, non prætermittam. Ac Tertullianus adverſus Marcionem ſcribit Filium Dei factum in ſimilitudinem hominum ratione conceptionis; quoniam probatur quidem filius Joſeph, ſed per Spiritum ſanctum abſque virili ſemine generatus eſt. Ambroſius autem, cui permulti ſubſcribunt, *habitum ac ſimilitudinem*, pro ipſa naturæ humanæ ſubſtantia interpretatur, ſcribens Epiſt. 46. ad Sabinum *Nec ſibi blandiatur virus Apollinaris, quia ita legitur, Et ſpecie inventus ut homo. Non enim negatus eſt homo Jeſus; cum alibi ipſe Paulus de eo dicat, Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus; ſed confirmatus eſt. Id enim eſt uſus & moris Scripturæ ſic ſignificare. Sicut & in Evangelio legimus: Et vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti a Pa-*

a Patre. Sicut ergo quaſi unigenitus Dei filius, ita quaſi homo dicitur, & perfectio fuiſſe in eo hominis non negatur. In Epiſtola autem ad Romanos dicitur Chriſtus factus in ſimilitudinem carnis peccati, quia ejus caro non erat caro peccati, non enim de traduce mortalitatis in Mariam per maſculum venerat; quare cum mortuus ſit, & de peccato ſit mors, *habuit carnem non peccatricem, ſed tamen ſimilitudinem gerentem peccati*, inquit lib. contra Adim. cap. XXI. Auguſtinus. Recte ab eodem Auguſtino exponitur alter Apoſtoli textus ex priori ad Corinth., de vera Relig. cap. 12. ubi ait: *Per peccatum vita hominis carnalis & terrena efficitur, & ob hoc etiam terra & caro nominatur: & quandiu ita eſt, regnum Dei non poſſidebit*. Ita caro accipitur Geneſ. VI. 3. 12. Pſ. LV. 5. & alibi. Præterea cum ibidem Apoſtolus loquatur de corpore reſurgentium, per *carnem & ſanguinem* intelligit corpus fragile ac fluidum, ut demonſtrat idem Auguſtinus contra Adimantum cap. XII. In altera demum ad Corinthios docet Apoſtolus neminem exiſtimandum eſſe *ſecundum carnem*, ideſt, ſecundum præſentem mortalium conditionem, quemadmodum Chriſtus, qui exinanitionis tempore videbatur *deſpectus & noviſſimus virorum*, nunc gloria & honore coronatus eſt: ac ſimul admonet non habendam eſſe rationem conſanguinitatis, cum ſimus in Chriſto *nova creatura*, neque illius ſint hæredes, qui ei fuerunt carnali propinquitate conjuncti, ſed qui novitate ſpiritus regenerantur. Accipitur ergo *cognoſcere*, ut ſola lectione liquet, pro *exiſtimare*: quemadmodum Exodi I. 8. Prov. XXIX. 7. Joan. X. 27., & in priori ad Corinth. VIII. 3.

Rationes a Phantaſiaſtis productæ nil prorſus probant. Ad primam namque dicimus non eſſe indignum Deo induere, quod manibus ſuis plaſmavit, abſque contagione peccati. *Si enim viſibilia munda a viſibilibus immundis contingi poſſunt, & non inquinari, quanto magis inviſibilis & incommutabilis Veritas per ſpiritum animam, & per animam corpus ſuſcipiens toto homine aſſumpto ab omnibus eum infirmitatibus nulla ſui contaminatione liberavit?* inquit Auguſtinus de Agone Chriſtiano cap. 18. Addit indigna & abjecta ſentire potius de Chriſto Manichæos ipſos, ac Marcionitas; quoniam veritas mendacio inquinari poteſt, non carne: quod etiam animadvertit Tertullianus lib. contra Marcionem III. Cap. 7. Altera ratio exploditur, quoniam revera Filius Dei ſecundum aſſumptam humanitatem *paullo minus ab Angelis minoratus eſt*, ut inquit Pſalm. VIII. 6. ſed nulla hinc Dei filio contumelia, quia hæc aſſumptio non eſt in ipſo neceſſitas conditionis, ſed præconium humilitatis, qua conſuluit humano generi, & nos propriæ gloriæ fecit conſortes, non depreſſa divina natura per copulationem humanæ, ſed exaltata natura humana per conſortium divinæ. Ad tertiam rationem, quoniam eam ſolvimus

præcedenti libro cap. XI.; nunc cum Tertulliano de Carne Chriſti cap. 3. reponimus ea tantum mutari & in aliam naturam converti, quæ dum uniuntur aut non permanendo pereunt, aut perfectionem, qua carebant, recipiunt. At Chriſtus, ut etiam docet Auguſtinus lib. II. de Actis cum Fel. Manich. cap. 19. *aſſumpſit humanitatem, non amiſit divinitatem: neque in carne ipſe deterior factus, ſed caro in illo melior facta eſt.*

Experimenta philoſophicis argumentationibus confirmata principio in Phantaſiaſtas retorquentur; quippe ſi corpus eſt, quod extenſionem habet, loco continetur, palpatur, ac tangitur; quomodo non eſt verum Chriſti corpus, pannis indutum, reclinatum in præſepio, funibus colligatum, flagellis cæſum, clavis confixum, lancea vulneratum, ſindone involutum, ſepulcro reconditum, & diſcipulorum manibus contrectatum? Prodigia vero enarrata habent in omni Philoſophorum ſententia facilem ſolutionem. Reſpondebit Peripateticus, cum gravitatem, tum penetrabilitatem corporum, imo extenſionem ipſam localem, eſſe proprietates, quæ tolli divinitus poſſint, aut impediri. Qui in dimenſione ſtatuunt naturam corporis, dicent non eſſe arduum divinæ omnipotentiæ illam extendere, aut conſtringere. Contendent aliqui nutu Dei transferri, etiam non tacto medio, quodlibet corpus de una in aliam viciniam: verum hæc ad Philoſophos.

Opp. 2. Nullum eſt argumentum ad probandum carnis Chriſti veritatem, quod ut homo apparuerit, atque ſe tractandum exhibuerit Apoſtolis. Primo enim indubitatum eſt, aut ipſum Dei Filium, aut Angelos in veteri Teſtamento hominibus apparuiſſe, cum tamen nullum verum corpus haberent, aut ſaltem non proprium. Deinde ſentiunt complures, quod poſſint ſpiritus præſtare effecta ſimilia corporibus per ſolam circumſtantis aeris motionem, ut explicavimus libro X. cap. 14. Inſuper, ſi placeat Chriſto aliquando carnem adhæſiſſe, poſſumus negare fuiſſe ei propriam, ac natam, ut de ſpecie columbæ, in qua Spiritus ſanctus apparuit, ſcribit cap. 22. de Agone Chriſtiano Auguſtinus. Poſtremo cur non dicamus cum Baſilide apud Epiph. H. 24. & Mahumete Az. 6. non Chriſti corpus in ligno ſuſpenſum, ſed Simonem Cyrenæum, aut Judam apoſtatam, ſive cum Manichæis fuiſſe crucifixum, non Chriſtum, ſed diabolum, ideoque perire argumenta fere omnia, quæ ex Tertulliano & Auguſtino collegimus?

Reſp. ad 1. cum Auguſtino libro XXIX. contra Fauſtum cap. 4. potuiſſe quidem Dei filium loqui & apparere hominibus, quamvis in carne non natum, ſed noluiſſe. *Hoc autem eum voluiſſe ideo certum eſt, quia hoc fecit: hoc vero eum feciſſe ideo non dubitamus, quia non cuiquam haretico, ſed ejus Evangelio credimus.* Retorquemus etiam

Digitized by Google

etiam argumentum; quoniam corpora in quibus, ſive Dei filius, ſive Angeli olim apparuerunt, etſi aſſumpta, non nata, vera ac ſolida fuiſſe tradunt quamplurimi. Etiam reponimus demonſtraſſe ipſos Angelos ſe aeria, & ſubtilia geſtare corpora affirmantes uti ſe tantum cibo inviſibili, ut Raphael ait Tobiæ XII. 19. cum Chriſtus ſe verum hominem exhibuerit. Atque ad ſecundum dicimus admiſſa ea Philoſophorum ſententia, ſecerni imaginariam ſpiritus apparitionem a vera, quod in illa corpus phantaſticum non videtur indifferenter ab omnibus, ſed ab iis tantum, in quibus radiorum flexione imaginaria viſio excitatur: ideoque in veris corporibus apparuiſſe tam Angelos, qui a tota Abrahami, Lot, ac Tobiæ familia eodem ſenſu videbantur, quam Chriſtum, quem omnes conſpexerunt, tetigerunt, palparunt, affectum eadem oris forma, eadem extenſione membrorum, eademque corporis ſoliditate: atque hunc maxime, qui, cum *veritas* ſit, conteſtatus eſt ſe hominem eſſe, non ſpiritum: quod de nullo angelorum divina tradunt eloquia. Ad tertium reſponderi poſſet Spiritum ſanctum non aſſumpſiſſe verum corpus columbæ, ſed ſpeciem, atque figuram, ut ſcribunt Chryſoſtomus Hom. XII. in Matth. Ambroſius lib. I. de Sacram. cap. 5., ac dubitare videtur Auguſtinus in IV. de Trinit. cap. 21. Neque eadem eſt ratio de Chriſto, quoniam de Spiritu ſancto inquit Joan. cap. I. 32. *Vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam*, de Chriſto autem verſu 14. *Verbum caro factum eſt*. Eſt autem verſu 32. in Græco particula ὡσεὶ, *quaſi*, ambiguæ ſignificationis, ac verſu 14. particula ὡς, *quaſi*, ut appellant, ὁριστικὸν *definiens*. Verum dato, quod Spiritus ſanctus in vera Columba apparuerit; cum Auguſtino eodem cap. 22. de Agone Chr. argumentum retorqueo, quia *ſicut non oportebat, ut homines falleret filius Dei, ſic etiam non oportebat ut falleret Spiritus ſanctus*. Quare utrunque aſſumpſiſſe verum corpus docet S. Thomas III. p. art. 7. q. 39. & Doctores Scholaſtici communiter in diſt. XIII. Libri primi. Quærenti autem, cur Chriſti corpus proprium, ac natum ſit, & corpus columbæ aſſumptum tantummodo a Spiritu, reſpondet ibidem Auguſtinus citato capite XXII. de Ag. Chr., *Quia non columbos liberare venerat Spiritus ſanctus, ſed hominibus ſignificare innocentiam, & amorem ſpiritalem, quod in columba ſpecie viſibiliter figuratum eſt*.

Crucifixum aut Simonem Cyrenæum, aut Judam, aut Diabolum, affirmare non poſſumus, quoniam iſtorum nemo eſt hominum Redemptor, ac Mediator, neque talem perpeſſos mortem Scriptura teſtatur. Antequam Simon tolleret crucem ejus, jam per urbem illam detulerat Chriſtus, & jam inceſſerat flagellis cæſus, portanſque ſpineam coronam. Fruſtra itaque fingitur crucifixus Cyrenæus, ne Filius Dei afficeretur ludibrio. Judas laqueo ſuſpendit ſe, ut legimus Matth. XXVII. 4. & Act. Apoſt. I. 18. Manichæis denique dicentibus crucifi-

xum principem tenebrarum reſpondet Auguſtinus de Fide cap. 33. *Miſeri! non timetis ut dicatur vobis in judicio: Ego eos liberavi, pro quibus paſſus ſum. Ite: ille vos liberet, cui meas adſcribitis paſſiones?* At refutatur inſignis error ipſo ſigno Crucis, quo dæmon perterritus fugatur, atque confeſſione Martyrum, quorum vulnera dicuntur ſtigmata Chriſti, non diaboli.

Opp. 3. Ut demus Chriſto fuiſſe corpus aliquod, quod tanquam aqua per tubum, tranſierit per uterum Virginis, atque dici poſſit *in ea natum*, quemadmodum ait Angelus Joſephum alloquens Matth. 1. 20. nulla ratione poſſumus affirmare fuiſſe hoc corpus ex Virgine procreatum. Enim vero negat ipſe Chriſtus Mariam eſſe matrem ſuam: nam ipſa interpellante, ut aquam in vinum verteret, tanquam feminæ nullo ſibi carnis vinculo conjunctæ reſpondit, *Quid mihi, & tibi eſt mulier?* Joannis 11. 4. Cuidam ei dicenti, quod a Matre, ac fratribus ſuis inquireretur, inquit, *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Mat. XII. 48. Exclamante inſuper pia muliere, *Beatus venter, qui te portavit*, inquit, *Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, &c.* Lucæ 11. 28. Ac demum in cruce moriturus ſtantem Virginem ita eſt allocutus, *Mulier, ecce filius tuus*; Joannis XIX. 26. Negat igitur Dominus ſe a Maria virgine generatum.

Reſp. perperam hæc a Manichæis objici ad probandum Chriſtum ex Virgine incarnatum non eſſe, *& ex ea factum, & natum*, uti expreſſum eſt in Scripturis paullo ſupra productis. Ad hæc vero, quæ opponunt, ſit prior, ac generalis reſponſio tradita ab Auguſtino de Fide contra Manichæos cap. 23. aliquando Chriſtum non appellaſſe Virginem nomine matris, *Quia exemplo ſuo docebat negandos eſſe terrenos parentes propter Deum. Opera enim divina facienti terrenos affectus obſtrepere non debebant.* Deinde ad ſingula reſpondemus. Atque ad 1. dicimus Joannem eodem cap. 2. v. 1. 3. & 5. ſcribere Mariam fuiſſe Chriſti matrem. *Erat*, inquit, *mater Jeſu ibi: Dicit mater Jeſu ad eum: Dicit mater ejus miniſtris.* Itaque Manichæus *caveat ne cogatur credere Evangeliſtam fuiſſe mentitum, quia ait, Erat ibi mater Jeſu: aut ipſum Chriſtum falſa morte paſſum propter delicta noſtra, & falſas cicatrites oſtendiſſe propter juſtificationem noſtram. Si enim falſa mater; falſa caro, falſa mors, falſa vulnera paſſionis, falſæ cicatrices reſurrectionis*: ait Auguſtinus Tract. VIII. in Joan. num. 7. Reſpondet præterea idem S. Pater ſeq. num. 9. *Dominus Jeſus Chriſtus, & Deus erat, & homo: ſecundum quod Deus erat, matrem non habebat; ſecundum quod homo erat, habebat. Mater ergo erat carnis, mater humanitatis, mater infirmitatis, quam ſuſcepit propter nos. Miraculum autem quod facturus erat, ſecundum divinitatem facturus erat, non ſecundum infirmitatem.* Quod profertur ex cap. XII. Matth. ita egregie refellitur a Tertulliano de Carne Ch. cap. 7.

Oro

Oro te, Apelles, vel tu Marcion, ſi forte tabula ludens, vel de hiſtrionibus, aut aurigis contendens, tali nuntio avocareris, nonne dixiſſes, quæ mihi mater, aut qui fratres? Deum prædicans, & probans Chriſtus, legem & prophetas adimplens, tanti retro ævi caliginem diſpergens indigne uſus eſt hoc dicto ad percutiendam incredulitatem foris ſtantium, vel ad excutiendam importunitatem ab opere revocantium? Solvit idem Tertullianus quod objicitur ex cap. xi. Lucæ dicens in 4. contra Marcionem, Chriſtum *felicitatem ab utero, & uberibus matris ſuæ tranſtuliſſe in diſcipulos*: idque explicans magis Auguſtinus Tract. x. in Joan. num. 3. ita Chriſti verba interpretatur: *Mater mea, quam appellatis felicem, inde felix, quia verbum Dei cuſtodit: non quia in illa Verbum caro factum eſt; ſed quia cuſtodit ipſum Verbum Dei, per quod facta eſt, & quod in illa caro factum eſt. Homines non gaudeant prole temporali, exultent ſi ſpiritu junguntur Deo*. Ultimum petitum ex cap. xix. Joannis in adverſarios retorquetur, tum quia ibidem v. 25. & 26. Evangeliſta demonſtrat Mariam fuiſſe Chriſti matrem, dicens: *Stabat juxta crucem Jeſu mater ejus: Cum vidiſſet ergo Jeſus matrem*; tum etiam, quia Chriſtus Virginem Joanni commendans agnovit *matrem moriturus, de qua fuerat mortaliter natus*, ut recte S. Pater Tract. cxix. in Joannem; quia *humana patiens, ex qua fuerat factus homo, affectu commendabat humano*.

Opp. 4. Habuiſſe Chriſtum cæleſte, atque æthereum corpus, affirmat Apoſtolus in prima ad Corinth. cap. xv. 47. his verbis: *Primus homo de terra terrenus: ſecundus homo de cælo cæleſtis*. Ut ergo corpus Adæ fuit terrenum, atque, ut appellat Tertullianus lib. v. contra Marcionem, *limaceum*: ita corpus Chriſti fuit ſpiritale, ac ſidereum. Neque enim referri debent Apoſtoli verba ad corpus reſurgentium, cum loqui ipſum de ſolo corpore Chriſti demonſtrent Græci codices, qui habent, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ, *Secundus homo Dominus de cælo*.

Reſp. revera Apoſtolum accipiendum de reſurrectione, *in qua cæleſtis* homo erit, non quia corpus, quod de terra factum eſt, *non ipſum erit, ſed quia dono cæleſti jam tale erit, ut etiam cælo incolendo, non amiſſa natura, ſed mutata qualitate conveniat*. Ita S. Pater lib. xiii. de Civit. Dei cap. 23. Hanc eſſe veriſſimam reſponſionem idem Auguſtinus demonſtrat lib. xi. contra Fauſtum cap. 3. ex quo Apoſtolus præmittat v. 44. *Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale*. Verborum ergo, quæ objiciuntur, ſenſus eſt, primum homines habere corpus *animale*, ac morti obnoxium ob generationem ex Adam; at poſt reſurrectionem corpus ſpiritale, & incorruptione donatum propter regenerationem in Chriſto. Quod attinet ad Græcam verſionem reſpondet Bellarminus lib. ii. cap. 27. fuiſſe a Marcione corruptam, quod probat etiam ex quinto adverſus hunc hære-

hæreticum Tertulliani libro. Aegre hæc excipiunt hæretici, qui Græcum novi Teſtamenti Codicem Latino præferunt. Et tamen Eraſmus ille, cujus judicium tanti faciunt, putat verbum *κύριος adſcriptum a ſtudioſo*, probatque ex verborum antitheſi lectionem Vulgatæ magis videri germanam. Idem cenſet cum aliis multis Vatablus. Ego minimum puto inter utramque lectionem, græcam, & latinam intereſſe diſcrimen: nec fortaſſe Marcion textum corrupit, cum ſimiliter habeat Syriaca, & Arabica: quare idem eſt *ſecundus Adam*, ac *Dominus*, cujus imaginem portabit juſtus in corpore incorruptibili. Neque hinc conſequitur corpus Chriſti fuiſſe cæleſte; quoniam Apoſtolus loquutus eſt de Chriſto poſt reſurrectionem, quem antea diſerte proponit dicens: *Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt ſecundum Scripturas: & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit ſecundum Scripturas*. Vide Auguſtinum citato libro XI. contra Fauſtum cap. 3. Tandem affirmo Chriſtum dici hominem cæleſtem, *quia Filius Dei de cælo venit ad carnem, qua ſuſcepta, & homo exterius fieret, & Deus interius permaneret*: atque ita idem Auguſtinus libro adverſus Fauſtum 11. cap. 4. Hanc poſtremam reſponſionem confirmo ex ipſa, quæ opponitur, lectione Græca; nam hæc ubi legit Vulgata *cæleſtis*, habet tantummodo *ἐξ οὐρανοῦ*, *de cælo*, non refragante Syro, & Arabe interpretibus.

Oppones ultimo: Si voluiſſet Filius Dei veram carnem ſuſcipere, illam prorſus ex nihilo creaſſet. Reſp. cum Auguſtino libro XXVI. contra Fauſtum cap. 7. Potuiſſe filium Dei humanam veramque carnem formare unde formavit primo homini: potuiſſe corpus cæleſte, & aereum commutare in humanæ carnis veriſſimam qualitatem: potuiſſe ex nihilo verum corpus producere: ſed tamen ex Maria Virgine natum Chriſtum, & vere natum, vere mortuum, ut ſcriptum eſt in Evangelio. Summã hujus conſilii penes illum eſt. *Sive quia utrunque ſexum, quem creaverat, etiam hoc modo commendandum honorandumque judicavit, aſſumendo formam viri, & naſcendo de femina, ſive aliqua alia cauſſa: quænam illa ſit, non temere dixerim*.

CAPUT III.

De Chriſti Genealogia a Matthæo, & Luca Evangeliſtis deſcripta.

NON ſolum Manichæi, de quibus ſupra, verum etiam Porphyrius, Celſus, Julianus Apoſtata, aliique Chriſtianæ Religionis hoſtes Chriſti genealogiam evertere conati ſunt, propterea quod diverſa ratione illam contexuerint Matthæus in primo Evangelii capite, & Lucas

& Lucas in tertio. Sed duorum Evangeliſtarum diſcrepantiam immerito adverſus nos urgeri facile demonſtratur ex diverſorum Auctorum, quam nunc ſubjicimus, expoſitione.

Prima eſt, quam olim tradidit Auguſtinus libro II. de Conſenſu Evangeliſtarum cap. 3. & libro III. contra Fauſtum cap. 3. & ſeqq. Joſepho duos fuiſſe patres, unum natura, ideſt Jacob, alterum adoptione, ideſt, Heli. Quamquam vero S. Pater perlectis poſtea libris Julii Africani præpoſuit in II. Retract. cap. 7. & 16. ſententiam alteram, de qua proxime dicturus ſum; expedita eſt tamen ad omnem contradictionem tollendam, atque etiam probabilis prior hæc Auguſtini expoſitio, quam nec penitus retractavit. Enim vero quod filii etiam adoptione dicantur, demonſtrat idem Auguſtinus ex cap. XLVIII. 5. Geneſ. ex verbis Jacobi ad Joſeph: *Duo ergo filii tui, qui nati ſunt tibi in terra Aegypti antequam huc venirem ad te, mei erunt: Ephraim, & Manaſſe, ſicut Ruben, & Simeon reputabuntur mihi.* Accedunt haud leves conjecturæ: prima quidem, quia in tota majorum ſerie utitur Matthæus verbo *ἐγέννησε*, *genuit*, quod Lucas prætermiſit, ideoque Matthæus ſignificat Jacobum eſſe Patrem Joſephi generatione, ac natura, filium vero Heli adoptione, etiamſi aliquo ſenſu filii quoque adoptivi geniti appellantur, ideſt, geniti caritate, non carne. Deinde Matthæus ſcribens Evangelium Hebræis debebat demonſtrare quomodo Chriſtus ex Abrahamo, & Davide, quibus fuit promiſſus, prognatus revera ſit; ideoque ab Abrahamo conſultò texit generationem: Lucas contra ſcribens Evangelium gentibus in Chriſti hæreditatem adoptandis, etiam patres adoptionis commemorat, & genealogiam perducit uſque ad Adam, qui fuit Dei, ut oſtenderet Redemptorem pro omnibus hominibus adveniſſe. Ob eamdem forte cauſſam narravit Matthæus Chriſti generationem initio Evangelii, ac de partu Virginis ſermonem inſtituturus, & Lucas narrationem hanc diſtulit ad Chriſti manifeſtationem, atque baptiſmum, quandam veluti paraſceven Eccleſiæ ex Gentibus congregandæ. Si quis igitur planam hanc viam tenere velit, objicientibus Matthæi a Luca diſſonantiam reſpondere poteſt cum eodem Auguſtino, *duos patres habere potuiſſe Joſeph, unum a quo genitus, alterum a quo fuerit adoptatus.*

Altera Julii Africani ſententia eſt, Joſeph fuiſſe natura filium Jacob, lege autem filium Heli. Docet enim Africanus in Epiſt. ad Ariſtidem apud Euſebium H. E. lib. I. cap. 7. Mathan a Salomone prognatum genuiſſe Jacob, quo mortuo Melchi a ſtirpe Nathan profectus ab ea, quæ uxor erat Mathan, procreavit Heli. Uterini ergo fratres erant Heli, & Jacob. Heli abſque prole moriente Jacob illi ſemen ſuſcitavit, & genuit Joſeph, natura ſibi ipſi, lege autem Heli. Dicitur autem Joſeph lege filius Heli, ex præſcripto Deut. XXV. 5. *Quando habitaverint fratres ſimul, & unus ex eis abſque liberis mortuus*

Digitized by Google

tuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater ejus, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui. Reddit vero hanc ſententiam valde probabilem. I. antiquitas Auctoris, qui vixit ducenteſimo ac viceſimo poſt Chriſtum anno. II. Quia atteſtatur Africanus ſe de his ſermonem habuiſſe cum viris, qui etiamnum ſupererant ex Domini cognatione. III. Quoniam Auguſtinus ait in II. Retract. cap. 7. hoc in eorum literis contineri, *qui recenti memoria poſt aſcenſionem Domini de hac re ſcripſerunt*. IV. Quia hæc opinio a Patribus communiter recepta eſt: ideoque videtur ob antiquitatem, ac ſui, ut ita dicam, poſſeſſionem ceteris præferenda. Patitur tamen Africani ſententia graviſſimas difficultates, ac duas præſertim. Prima eſt, quod Africanus Melchin ſtatuit tertium a Joſeph, cum intermedii ſint Mathat, & Levi: altera, quia ſi Jacobus ſine liberis functus erat, prolem ei gignere debebat conſanguineus, & proximus ejuſdem ſtipitis, non uterinus. Sed ad primam reſpondemus Africanum prætermiſiſſe intermedias illas generationes, quas certum eſt in omnibus Codicibus non extare, cum Irenæus lib. III. cap. 33. ab Adam ad Chriſtum connumeret ſecundum Lucæ genealogiam generationes LXXII. non LXXV. tribus prætermiſſis, his ſcilicet duabus, & Cainan inter Arphaxad, & Salam. Quare nil mirum, ſi Africanus poſuerit pro nepote proavum: aut reſpondemus Mathat fuiſſe binomium, & etiam Melchi nomine appellatum. Ad alteram vero objectionem, quam plurimi faciunt Grotius in Caput III. Lucæ, & Baſnagius Tom. I. Annal. pag. 89. reſpondeo ſtirpem Davidis, quæ per Salomonem, & Nathan diviſa fuerat, iterum in Zorobabelem fuiſſe conjunctam, ut conſtat ex cap. I. Matth. v. 12. & ex III. Lucæ v. 27. ac iterum ſejunctam per Reſam, & Abjud filios Zorobabelis, & unitam poſtea in Mathat Joſephi avo; ideoque Heli prognatus ex Nathan, & Abiud, non ſolum fuiſſe fratrem Jacobi uterinum, ſed etiam ex ſtirpe Davidica proximiorem.

Tertia ſententia huic oppoſita eſt, Heli fuiſſe patrem Joſephi naturalem, & Joſephum dici a Matthæo filium Jacobi ratione hæreditatis: cujus fulcra ſunt, quæ ſequuntur. I. Certum eſt Jechoniam nullos genuiſſe liberos ex comminatione divina, Jeremiæ XXII. 30. cum igitur Matthæus ſcribat Jechoniam genuiſſe Salathielem, & Lucas hunc dicat filium Neri, videtur a priori Evangeliſta reſpici jus ſucceſſionis, ab altero autem jus ſanguinis. II. Lucas longe plures generationes enumerat; nam inter Salathielem, & Joſephum Matthæus decem, Lucas novemdecim recenſet: & Matthæus præterea tres hæredum claſſes diſtinguit, in quarum prima inter Joram & Ozlam omittit Ochoziam, Joam, & Amaſiam, conſulens ordini memoriæ cauſſa inſtituto, & ſilentio tranſmittens generationes aliquot, ut faciunt, qui de ſola ſucceſſione juris loquuntur. III. Matthæus generationes in-

incipit ab Abraham, cui promiſſiones factæ ſunt; Lucas ab Adam naturali omnium protoparente; ideoque hic generationes naturales contexit. Verum ad hæc argumenta, quæ urget Grotius in Comment. ad 3. caput Lucæ, reſpondeo Jechoniam non genuiſſe filios regni hæredes, idque a Jeremia prænuntiatum; genuiſſe tamen Aſir, & Salathielem, ut liquet ex 1. Paralip. III. 17. nihilque referre, quod Matthæus generationes aliquas prætermittat, cum Ozias, ſive Azarias, ſit non ſolum ſucceſſione juris, ſed etiam ſanguinis filius Joram, etiamſi ex Amaſia immediate ſit genitus: ab Abrahamo demum Matthæum ſubducere Chriſti generationem, Lucam ab Adam, quod ille Hebræis, iſte Gentibus principaliter ſcripſerit. Hæc itaque opinio minori nititur, quam ſuperior, auctoritate.

Quarta opinio eſt, quam ſequuntur Eraſmus, Voſſius, Baſnagius, & recentiores quamplurimi, Matthæum deſcribere genealogiam Chriſti ex Joſephi proavis, Lucam vero genus Mariæ, ita ut Heli fuerit pater Virginis, ſocer Joſephi, & avus Chriſti. Nec repugnat, inquiunt, de Joſeph dici *Qui fuit Heli*, tum quia gener appellatur filius, ut probat Voſſius de Chriſti Genealog. IV. 3. ex cap. 1. Ruth ſæpius vocatæ Noemi filiæ, cum eſſet nurus; tum etiam, quia verba Lucæ, *Ut putabatur filius Joſeph, qui fuit Heli*, videntur referenda ad Jeſum, ut ſenſus ſit, putabatur filius Joſeph, cum eſſet filius Heli, ideſt Virginis filiæ Heli. Sed hæc opinio ceteris mihi videtur infirmior; nam etiamſi generi filii revera dicantur, incredibile eſt Lucam ea ſimplici phraſi τοῦ Ἠλὶ, *qui fuit Heli*, qua in tota illa generationum ſerie utitur ad filios deſignandos, voluiſſe nullo appoſito ſigno diſcriminis generum demonſtrare. Minus etiam credibile eſt ea verba τοῦ Ἠλὶ referri ad Chriſtum, cum immediate præcedat *Joſeph*, neque præcedat Ἦν δὲ, *fuit autem*, aut ſimilis phraſis oppoſita verbo ἐνομίζετο, *putabatur*. Addo Heli defunctum fuiſſe abſque liberis ex allato teſtimonio Africani, & ex Joanne Damaſceno lib. IV. de fide Orthodoxa cap. 15. quod licet non poſſit invicte demonſtrari, nequit tamen aut auctoritate, aut ratione refelli. Cum itaque prior ſententia, quæ olim fuerat Auguſtini, ſit ab eodem fere retractata, tertia autem, & quarta repugnet Patribus, nec ſatis valido nitatur præſidio; reſtat ut teneamus opinionem ſecundo loco propoſitam, & dicamus Joſephum natura filium Jacob, lege autem filium Eli, atque hoc pacto Manichæorum, atque aliorum Infidelium objectionem repellamus.

APPENDIX.

Samuel Baſnagius ex hac poſtrema ſententia infert falſam eſſe traditionem quod Mariæ parentes fuerint Joachim, & Anna. *Hinc cantata*, inquit, *traditio refellitur, quæ non Eli, ſed Joakimum pa-*

trem Virginis dicit, repugnante Scriptura. Utitur eodem argumento Hyacinthus Serry Exercit. de Chriſto XVIII. num. 4. his verbis: *Certe quotquot Chriſti genealogiam a Luca deſcriptam Cap. 3. per Mariæ progenitores ductam exiſtimant, (exiſtimant autem bene multi) Deiparæ patrem Heli dictum opinantur*. At Joakimum fuiſſe patrem Virginis nos affirmamus, hanc ipſam de Genealogia progenitorum Mariæ ſententiam rejiciendo. Porro Joakimum parentem Virginis facit non ſolum Damaſcenus lib. IV. Fidei Orthodoxæ cap. 15. verum etiam Epiphanius H. LXXVIII. & LXXIX. & Romana Eccleſia in Martyrol. XIII. Kal. Aprilis, necnon Græci in Menologio die IX. Septembris. Erat autem juxta Damaſcenum Joakim filius Barpantheris, filii Pantheris fratris Melchi, ita ut Jannes, de quo Lucas III. 24. genuerit Melchi, & Pantherem, Panther Barpantherem, Barpanther Joakim, Joakim Mariam: Melchi autem genuerit Levi, Levi Mathat, Mathat Heli patrem lege Joſephi; atque ita Joſeph, ac Maria fuerunt ex eadem agnatione, ac ſtirpe Davidica. Lubentius in hanc ſententiam deſcendo, quod Celſus Epicureus, apud Origenem libro I. adv. eundem Celſum, Chriſtum appellavit *Filium Pantheris*, quam opinionem hauſit a Judæis idem aſſerentibus in Thalmud cap. XII. *Sabat*, quod opinor, clorioſiſſimum Virginis ſponſum, quem putant concubuiſſe cum Maria, non proprio clariſſimoque nomine, ſed avi, familiæque diſtinxerint. Atque ita conveniunt omnia, Joſephum fuiſſe filium Heli lege, Mariam filiam natura Joakim, ambo autem conjuges, propinquos ſanguine, atque ex eadem tribu.

Sed ad refellendum Baſnagium, & Serrium ipſa quoque eorum opinio deſervit. Detur enim Mariam fuiſſe filiam Heli, & a Luca Mariæ progenitores recenſeri. Atqui Heli, & Joakim idem omnino ſunt, non myſtica ſignificatione, vel nominis pluralitate, ut idem Serry ſcribit Exercit. XLII. 5. ſed nomine propriiſſimo, ac ſingulari. Joakim enim idem omnino eſt, ac Eliakim: nam liquet antepenultimum Regem Judæ, quem conſtat dictum Eliakim, appellari Joakim IV. Regum XXIII. 34. & 2. Paralip. XXXVI. 4. & Pontifex, qui Judith. IV. 5., appellatur Eliakim, cap. XV. 9. nominatur Joakim. Joakim ergo, & Eliakim idem omnino ſunt. At Heli eſt ipſum nomen Eliakim contractum, ut demonſtrat Voſſius Diſſert. de Gen. Ch. cap. IV. 4. & Eraſmus ad III. Lucæ. Idem ergo nomen ſunt Heli, Eliakim, & Joakim, & Baſnagius, ac Serrius ex ſuiſmet principiis refutantur. Nec tamen ſequitur veram eſſe horum opinionem, & a Luca referri genus Mariæ, non Joſephi: cum enim uterque eſſent iiſdem atavis prognati, potuerunt etiam habere parentes ejuſdem nominis, & qui proinde diſtinguerentur, attributo uni nomine contracto *Heli*, alteri nomine integro *Joakim*.

Verum Critici alias argumentationes producunt ad probandum no-

nomina Genitorum Deiparæ incerta eſſe; illaſque urget ipſe Serrius. Prima eſt, quod Hieronymus cap. 7. contra Helvidium exiſtimat Mariam Cleophæ ſororem Deiparæ, dictam non a marito, ſed a patre, ideoque Cleophas, non Joakimus erat Pater Virginis. Sed hæc nimis levis eſt, atque inepta. Primo enim repugnat ſententiæ, quam probabiliorem putat ipſe Serry, narrari a Luca generationem Mariæ, & hanc filiam fuiſſe Heli. Si enim Heli quomodo Cleophæ? Deinde Hieronymus non illud vult Mariam denominatam a patre proximo, ſed ab eo, qui familiæ nomen tribuerit; nam ait, *A patre, ſive a Gentilitate familiæ*. Altera argumentatio eſt, quod Auguſtinus lib. XXIII. contra Fauſtum cap. IX. ait: *Quod de Generatione Mariæ Fauſtus poſuit, quod patrem habuerit ex tribu Levi Sacerdotem quemdam nomine Joakim: quia canonicum non eſt, non me conſtringit*. Sed ſciendum eſt, quemdam Manichæum, Seleucum nomine, ut refelleret caput primum Matthæi vulgaſſe apocrypham quamdam ſcripturam de Generatione Virginis ex tribu Levi, non ex tribu Juda. Negat itaque Auguſtinus patrem Virginis fuiſſe quemdam *Joakimum ex Tribu Levi*, non negat fuiſſe *Joakimum ex tribu Juda*. Verum eſt tamen quod Auguſtinus addit: *Sed etiamſi hoc crederem, ipſum potius Joakim dicerem aliquo modo ad David ſanguinem pertinuiſſe, & aliquo modo ex tribu Juda in tribum Levi fuiſſe adoptatum, vel ipſum, vel aliquem ejus progenitorem*. Quibus videtur Auguſtinus dubitare an pater Deiparæ dictus ſit Joakim: ſed non ita eſt; planus enim, & expeditus horum verborum eſt ſenſus, etiamſi crederem Joakim in antiqua aliqua Scriptura dici Levitidem, exiſtimarem pertinuiſſe ad tribum Levi adoptione, non ſanguine. Quare Auguſtinus de progenie Mariæ diſputat, de nomine autem patris ejus nihil penitus. Poſtrema argumentatio eſt, quod uſque ad undecimum ſæculum adeo dubia fuerint nomina genitorum Deiparæ, ut Petrus Damiani Serm. III. de Nativitate Virginis invehatur in illos, qui hæc nomina *ſtudio ſuperfluæ curioſitatis inquirunt*. Sed in oppoſitum nos producimus Epiphanium in Hæreſi Andicomarianitarum, & Collyridianorum, & dicimus Petrum Damiani locutum adverſus illos, qui ſeriem progenitorum Mariæ probabant ex apocryphis ſcriptis, qualia ſunt citatus liber Seleuci, & quæ antea Gnoſtici ediderant *de ſtirpe Mariæ*. Horum tamen nullam habuit rationem Epiphanius, nam librum *De ſtirpe Mariæ* H. XXVI., quæ eſt Gnoſticorum, appellat πεπλασμένα γραφεῖα, *ſcripta commentitia*, ubi autem ſcribit parentes Deiparæ fuiſſe Joakimum, & Annam, addit ita παραδόσεις ἔχειν, *traditiones habere*. Standum ergo vulgatæ apud nos ſententiæ, ſic revera appellatos Mariæ ſemper Virginis Genitores.

De Beata Anna hoc tantum novi, a pluribus dici filiam Gaziri ex tribu Juda, & ex Judææ oppido Bethlehem: at ejus patrem fuiſſe Mathat ſacerdotem ſcribit Nicephorus lib. II. cap. 3. qui & laudat antiquum

quum ſcriptorem Hippolytum Portuenſem. Illud tandem animadvertò non probari quod nomina Joakim, & Annæ ſint ſuppoſita, ex quo unum *Præparationem Domini*, alterum *Gratiam* ſignificet; nullum quippe nomen proprium ſignificatione ſua caret: atque duo præfata nomina fuerunt aliis ex Judæorum gente communia.

CAPUT IV.

An in Genealogia Chriſti a D. Luca deſcripta nomen Cainan inſitum ſit, atque expungendum.

PROBLEMA Chronologicum, atque fere inextricabile proponimus de Cainane poſito ab Evangeliſta Luca cap. III. 36. inter Arphaxad, & Sale, de quo cum non ſit in Cap. X. & XI. Geneſ. in Hebræis, Latiniſque Codicibus, eoque appoſito videatur perturbari tota Chronologia Patriarcharum, quæritur an redundet in Evangelio, an deſideretur in Geneſi. Scriptorum atque Interpretum ſententiæ ſunt omnino diſcrepantes ac variæ. Nam aliqui contendunt falſatos eſſe libros veteris Teſtamenti a Judæis, ut ſeriem temporum immutarent, neque Meſſiæ adventus poſſet certa annorum ſupputatione deprehendi. Quidam e contra intruſum eſſe contendunt in Lucæ Evangelium, neque inſcriptum ſive ab Evangeliſta, ſive a LXX. Int. in X. Geneſis, quam ſententiam omnes fere Critici recentiores amplectuntur. Nonnulli & a Septuaginta poſitum, & a Luca, qui LXX. ſecutus eſt vere ſcriptum, nec tamen novum Teſtamentum pugnare cum veteri Hebraico, atque hæc poſtrema ſententia cum explicatu difficilis ſit, diverſa ratione a ſuis auctoribus expeditur, aſſerentibus aliis Moſen conſulto generationem Cainanis prætermiſiſſe, ut certas ſervaret decades, aliis Sale, & Cainan eamdem eſſe perſonam, aliis modeſte cum Venerabili Beda in cap. 3. Luc. affirmantibus incompertum eſſe quid verum ſit, cùm etiam LXX. vetus Teſtamentum adornaverint divino Spiritu afflante.

PROPOSITIO I. Hebræi non abraſerunt generationem Cainanis ex cap. X. Gen. 24. & ex cap. XI. 12.

Demonſtratur primo, quoniam omnes Hebraici Codices hanc *Cainan* generationem omittunt: atque omnino incredibile eſt, Hebræos cujuslibet perverſitatis, vel malitiæ tantum potuiſſe, ut Codices tam multos; ac tam longe diſperſos corrumperent, ut cum Auguſtino diximus lib. XI. cap. 7. Inſuper cum immaculata adhuc ſint vaticinia de Chriſto, eaque Judæi minime violaverint, multo magis tenendum eſt illos citata loca Geneſeos non depravaſſe. Enimvero certis ſignis adhuc in Scriptura expreſſis adventus Meſſiæ prænuntiatus eſt,

Digitized by Google

eſt, neque preciſe annus mundi, quo venturus erat, alicubi deſignatur. II. In nulla antiqua Bibliorum verſione, ſi Græcam excipias, Cainan adinvenitur, non in paraphraſi Jonathanis, vel Onkeloſii, non in Codice Samaritano, non in Syriáco, non in Arabico, ut liquet ex libris Regiis, & Waltonianis Tom. 1. pag. 40., & quod præcipuum eſt, deſideratur etiam in Vulgata noſtra Hebraico textui in Patriarcharum generatione, & chronologia exacte concordi. III. Omittit *Cainan* S. Hieronymus Quæſt. in Geneſim, & Epiſtola ad Evagrium, ubi Patriarcharum tractat genealogiam. Omittit Joſephus lib. 1. Antiq. cap. VIII. omittit Beroſus ab ipſo Joſepho productus: omittit Euſebius Cæſarienſis in Chronico, tam in ſupputatione annorum juxta textum Hebraicum, quam juxta Samaritanum, & Græcum: ommittunt denique Scriptores alii, atque Patres quamplurimi. IV. Hiſtorici omnes tam profani, quam ſacri concordiſſime ſcribunt vixiſſe Abrahamum decima poſt diluvium generatione. At non decima, ſed undecima vixiſſet, ſi connumeraretur generatio *Cainanis* inter Arphaxad, & Sale. V. Neque in primo libro Paralip. cap. 1. 18. ſit Cainanis mentio aliqua, quamquam hoc in libro prætermiſſa colligantur, & ſingulatim ſupputentur generationes: unde derivatum eſt nomen *Paralipomenon*, videlicet, *prætermiſſorum*. Aſſentiuntur huic propoſitioni, & hæc argumenta proponunt Natalis Alex. Hiſt. Eccl. vet. Teſtam. Act. 11. diſſert. 4. Serry Exercit. XLIII. Grotius in cap. III. Lucæ, Uſſerius in diſſert. de Cainan, Cornelius a Lap. & Pererius in Geneſim, Poſſinus de Genealog. Ch. cap. 9. Petavius lib. IX. de Doctrina Temp. cap. 17. Gerardus Voſſius in diſſert. V. Chronologica cap. 2. Innumeri denique Scriptores cujuſque ordinis, ac Religionis.

Propositio II. In Evangelio Lucæ Cainan inſitus non eſt, & per errorem appoſitus, ſed revera ab Evangeliſta ſcriptus, atque autographus.

Hæc propoſitio, quæ videtur repugnans præcedenti, ideoque a Criticis impugnatur, poteſt tamen cum illa concordare; & nullo certo argumento refellitur, probatur I. Perperam dicitnr ex genealogia Salvatoris *Cainan* expungendus, ſi extet etiam in Verſione Græca quam ſecutus ubique eſt Lucas Evangeliſta. At in verſione Græca revera *Cainan* locum habet cap. X. Geneſ. v. 23. & cap. XI. 12. nec non in 1. Paralip. 1. 17. 26. Igitur non eſt *Cainan* expungendus a Chriſti genealogia. II. Septuaginta revera poſuiſſe Cainanis generationem liquet ex innumeris Græcis exemplaribus hactenus per multa ſæcula mire conſpirantibus, & ex Romana Sixtina editione ad fidem antiquiſſimorum Codicum exacta: ex vetuſtiſſimo MS. Alexandrino, in quod Adnotat. edidit Junius, poſtremo Volumine Bibl. Waltonianorum, ex MSS. Oxonienſibus; ex emendatiſſimis Edit. Complutenſi, & Aldina. III. Nunquam Patres de hac re dubitarunt. Ex Græcis enim ſolus

ſolus Epiphanius *κατὰ μελχισεδεκιανῶν* *Cainan* omittit enarrans Chriſti Genealogiam; nam quod illum in ætate Patriarcharum non enumeret Theophilus Antiochenus, Julius Africanus, & Euſebius, parum refert, ut poſtea explicabo. Ex Latinis autem Cainanis generationem ſcriptam a Luca agnoſcit Ambroſius, Beda, Hieronymus, alii. IV. Laudatus Hieronymus Quæſt. in Geneſ. affirmans Lucam inſeruiſſe Cainan, propterea quod ſcribens gentibus non debebat *contrarium aliquod ſcribere adverſus eam Scripturam, quæ fuerat in gentibus divulgata*, tanquam indubitatum ſupponit extitiſſe Cainan etiam in Græca illa veteris Teſtamenti verſione, quæ obtinebat Apoſtolorum ætate. V. Invictum Critici reputant argumentum, quo probent in vetuſto Hebræorum Codice veteris Teſtamenti locum non habuiſſe *Cainanem*, quoniam nec extat in antiqua alia verſione, ſi Græcam excipias. At valet etiam de textu Lucæ ſimilis argumentatio, quoniam *Cainanem* habet Genealogia a Luca deſcripta in omni prorſus verſione, in Vulgata, in Græca, in Perſica, in Arabica, in Aethiopica, ut liquet ex Bibl. Regiis Tom. v. pag. 252. & Walton. Tom. 5. p. 264. ſimiliter in Complutenſibus, & in Hebraica Romæ excuſa anno 1668. VI. Tandem Vulgata Tridentini Concilii decreto authentica declarata eſt, & licet ejus auctoritati minime officiant leviora hujus generis menda, ut ſentiunt viri Catholici, temere tamen dicitur ſcatere erroribus, ubi non occurrat apertiſſima demonſtratio. Quamobrem cenſeo a doctis viris, qui mandante Romanæ Eccleſiæ Paſtore corrigendæ Vulgatæ inſudarunt, recte *Cainanem* non fuiſſe inſertum veteri Teſtamento ob antiquorum Codicum concordantiam: recte quoque ob eamdem rationem non fuiſſe expunctum a novo, & utrobique eſſe Vulgatam, qua utimur, immaculatam.

Solvuntur quaedam in contrarium argumenta.

Oppones 1. Debemus neceſſario unum, vel alterum fateri, aut mendum irrepſiſſe in Hebraicos, ac Latinos Codices V. T., aut in Evangelicum Lucæ textum; cum interpoſita generatione Cainanis, corruat Vulgatæ, & Hebraicæ lectionis Chronologia. Atqui hæc a nobis defenditur lib. xi. cap. 7. nec non probatur præcedenti propoſitione veritas Vulgatæ & Hebraicæ Scripturæ. Eſt ergo ab Evangelico textu Lucæ generatio Cainanis detrahenda. Reſp. nego majorem. I. Quia etiamſi inter Hebræos, Græcoſque Codices magna ſit annorum diſcrepantia; exorta hæc eſt, ut Auguſtinus ſcribit lib. xv. de Civit. Dei cap. 13. non malitia Judæorum, aut errore Interpretum; ſed potius Scriptoris, qui primus omnium ex Bibliotheca Ptolomæi codicem deſcribendum accepit. II. Ex quo fateamur errorem in Chronologica Græcorum librorum ſupputatione, non ſequitur etiam nomen *Caina-*

nis

nis fuiſſe inſitum fraude Scriptoris; quoniam, ut animadvertit Genebrardus in Chronico ad annum M. 1659. potuit Arphaxad generare Cainan anno ætatis ſuæ XVIII. & Cainan generare Sale anno XVII. atque ita poſita etiam generatione Cainanis cum LXX. & cum Evangeliſta defenditur quod Sale genitus ſit anno XXXV. Arphaxad, ut habent Codex Hebraicus, & Vulgata. III. Etiamſi *Cainan* quoque non extaret in authographo ſcripto Alexandrino, ut contendit Uſſerius, erat tamen in Verſione communi, quæ obtinebat temporibus Apoſtolicis, ut idem Uſſerius demonſtrat ex Demetrio apud Euſebium lib. IX. Præp. Evangelicæ, ubi connumerantur ab Adam uſque ad deſcenſum Jacobi in Aegyptum anni 3624. in quibus manifeſto continentur anni Cainanis CXXX. Atque hinc viri docti complures tenent Cainan utique non fuiſſe a LXX. Interpretibus poſitum, fatentur tamen extitiſſe in Verſione, qua utebantur Judæi etiam ante Chriſti tempora: ideoque Lucas, ut ſcribit Hieronymus, noluit *Cainan* prætermittere, *adverſus eam Scripturam, quæ fuerat in gentibus divulgata*; quemadmodum Act. VII. 14. ait ingreſſas in Aegyptum animas *ſeptuaginta quinque*, juxta eamdem Græcam, vulgatamque lectionem, etſi in Geneſ. XLVI. 27. dicantur animæ tantum ſeptuaginta.

Opp. 2. Aſſeritur Cainanem appoſitum a D. Luca, quoniam is ſecutus eſt verſionem LXX. Interpretum. At in antiqua LXX. Interpretum verſione *Cainan* non extitit. Itaque nec a D. Luca fuit appoſitus. Probatur mi. I. Quia Philo Judæus, Julius Africanus, Irenæus, Epiphanius, & alii, qui chronotaxim LXX. Interpretum ſequuntur annos Cainanis omittunt. II. Idem evincunt Chronicon Euſebii, & monimenta alia, de quibus in præcedenti propoſitione. III. Idem liquet ex Origenis Hexaplis, & ex tertio libro Theophili Antiocheni ad Autolycum. IV. Deſiderari *Cainan* in editione Romana Carafæ, & in Emendationibus Græcis ſcribunt Maſſæus, Pererius, & Voſſius. V. Neque nunc extat *Cainan* in omnibus Græcis Codd. primo capite Paralipomenon, ut inquit citatus Voſſius in Iſagoge Chronolog. p. 17. & Grotius in III. Lucæ.

Reſp. 1. nego conſequentiam; quamvis enim detur LXX. *Cainanem* omiſiſſe, potuit illum Lucas inſerere ſecutus Græcam verſionem communem ac divulgatam. Deinde reſpondeo negando minorem, cum revera LXX. *Cainanem* inſcripſerint, ut ex innumeris MSS. mirifice conſpirantibus, ex omnibus Lucæ verſionibus, atque ex ampliori Patrum numero comprobatur. Ad primam vero minoris probationem concedo Philonem, Julium Africanum, alioſque Græcam ſequi Chronologiam, atque hanc etiam ab Hebraica diſcrepare, ſed poteſt Cainan interponi inter Arphaxad & Sale, ſalva etiam Hebraica ſupputatione. Quod ſi tenere velimus opinionem Armachani, aliam fuiſſe Græcam verſionem diverſam ab ea, quam adornarunt Interp. LXX. illam-

illamque repoſitam in Bibliotheca Cleopatræ , dicemus Philonem, alioſque perpaucos hanc fuiſſe ſecutos. Id vero de Patribus Catholicis majori probabilitate affirmatur; quoniam etſi concedatur Valeſio in Annot. Euſeb. pag. 307. & ſeqq. falſam eſſe Uſſerii de duplici Græca Tranſlatione ſententiam; negari non poteſt, quin circa Origenis tempora plures obtinuerint Verſiones Græcæ, ut liquet ex ejus Tetraplis. Hieronymus in Epiſt. ad Suniam & Fretellam Tom. 2. pag. 627. aperte diſtinguit verſionem communem & Lucianæam, ab illa, quæ extabat in Origenianis Hexaplis, feliciter a ſe in Latinum ſermonem converſa, & decantata in Hieroſolymitana, & Orientalibus Eccleſiis. Addit communem illam dictam a pleriſque Luciani, *pro locis, & temporibus, & pro voluntate Scriptorum veterum fuiſſe corruptam*. Similiter in Præf. ad lib. Paralip. Tom. 1. pag. 1022. ſcribit Alexandriam & Aegyptum in LXX. ſuis Heſychium laudare auctorem, Conſtantinopolim & Antiochiam probare Luciani Martyris exemplaria, & medias inter has provincias Palæſtinæ legere Codices ab Origene elaboratos, atque ita univerſum orbem hac inter ſe varietate compugnare. Oportet ergo ut Adverſarii demonſtrent a Patribus qui Cainanem omiſerunt, fuiſſe perlectam ſolam Verſionem LXX. Interpretum immaculatam, non communem, & Lucianæam. Ad 2., ac 3. primum opponitur idem Euſebius de Præp. Evangelica IX. cap. 21. ubi ex Demetrio & Polyhiſtore in ſupputatione priſcorum annorum etiam annos Cainanis includit. Deinde dicimus Euſebium, & Pamphilum ſecutos Origenem, qui inter ſe pugnantia exemplaria permiſcuit, & in ipſa Verſione LXX. quam Hieronymus in Epiſt. ad Suniam, & Fretellam vocat incorruptam, & immaculatam, appoſuit etiam editionem Theodotionis, quod idem Hieronymus Præf. ad lib. Paralip. magnæ tribuit audaciæ. Nihil itaque certi ex Origene, & Euſebio inferre poſſumus. Perpaucis Verſionibus cit. num. 4. & 5. opponimus innumeras alias, ac vetuſta MSS., de quibus ſupra; omneſque Verſiones Lucæ, eam quoque, quam ad fidem Græcorum Codicum emendavit Hieronymus. Fortaſſis verſio librorum Paralipomenon, in qua deſideratur *Cainan*, aut eſt Græca communis, aut ſaltem interpolata. Verum deſideratur in perpaucis Codd., atque in his etiam, quæ non habent Cainan in Paralipomenis, extat in Geneſi; neque hi cum aliis Codicibus numero, vel antiquitate ſunt comparandi.

Opp. 3. Si Moſes Cainanem prætermiſit, quomodo LXX. Interpretes illum intrudere potuerunt? Deinde generatio Cainanis, aut fuit Moyſi nota, aut non: ſi nota fuit, eccur eam omiſit? Si illam ignoravit, unde ſcire potuerunt Græci Interpretes? Hi ergo Cainanem non appoſuere, ideoque nec Lucas, quemadmodum ex Codice Cantabrigenſi docti quidam Critici demonſtrarunt.

Reſp. 1. non conſequi prætermiſſum a Luca Cainanem, quod neque

que illius meminerint LXX. potuit enim etiam Apoſtolorum ætate irrepſiſſe in Græcam apud Gentes divulgatam verſionem, quam auctore Hieronymo provide Evangeliſta ſecutus eſt. Codex autem Cantabrigienſis neque parem habet cum innumeris aliis auctoritatem, neque tantæ eſt, ut arbitrabatur Theodorus Beza, antiquitatis, neque demonſtrari poteſt, quin illum ad variantes Græcas Vet. Teſtamenti Verſiones ſciolus Amanuenſis corruperit. Præterea reſpondetur, nec invicte demonſtrari quod LXX. Cainanem omiſerint. Quamquam enim non extaret in Hebraicis Codicibus, potuerunt Septuaginta, qui non tam fuerunt Interpretes, quam paraphraſtæ, illum addere ex certa traditione, vel ex libris Genealogiarum apud Judæos aſſervatis. Moſes vero Cainanem prætermiſit, vel ut generationum ſeriem uſque ad Abrahamum in certas decades diſtribueret, vel ob aliam nobis incompertam rationem. Ita enim Matthæus cap. 1. plures generationes omiſit, ſive numerare voluerit per *teſſaradecades*, ut fert communis opinio, ſive prætermiſerit natos ex femina gentili, ut ſcribit in Matthæi cap. 1. Hilarius. Ceterum aut LXX. Cainanis meminerint, aut non, aut per errorem in græcam verſionem irrepſerit, aut ei acceſſerit ex legitimis monumentis; ſi extabat in codicibus per orbem ſparſis, recte illum Lucas appoſuit, ne in re parva, atque ad fidem nullatenus pertinente ſuo diſſenſu turbaret naſcentem Eccleſiam, ut ex Catholicis defendunt Sixtus Senenſis, Steuchus, Genebrardus, Janſenius: ex aliis Franciſcus Junius in Anal. Geneſis, & in Parallelis.

Nota quod opinio aſſerentium Cainanem eſſe binomium, aut fratrem Arphaxad, vel Sale defendi non poteſt; nam Codices in quibus Cainanis fit mentio, tres aperte generatione diſtinguunt; legitur enim in Græcis cap. x. Geneſeos 23. *Et Arphaxad genuit Cainan, & Cainan genuit Salam.*

CAPUT V.

Expediuntur nonnullæ circa Chriſti corpus quæſtiones.

De Christi corpore, quod revera ex Virgine aſſumptum adverſus Phantaſiaſtas demonſtravimus, quærunt Theologi an corruptibile dicendum ſit, an membris omnibus, ac ſanguine, noſtrorumque corporum proprietatibus fuerit coagmentatum, atque elegantem formam habuerit, vel deformem potius & deſpicabilem.

Circa priorem quæſtionem fuit olim hæreſis Aphthartodocitarum, & Severitarum, ut appellatur a Nicephoro Calliſto lib. XVII. H. E. cap. 28. qui a Juliano Halicarnaſſeo, & Gaino Eutychianæ ſectæ progreſſi ſub pietatis prætextu perſuadere conati ſunt fuiſſe aſſumptam

ex Virgine carnem ante paſſionem incorruptibilem. Hoc errore correptos ſcribit idem Hiſtoricus præclaros viros, qui honores ac magiſtratus geſſerunt, primarios Hierarchas, Monachos vita illuſtres, atque ipſum etiam Imperatorem Juſtinianum. Hunc vero non ſolum tali opinioni plurimum adhæſiſſe, verum etiam voluiſſe per vim cogere omnes ubique Epiſcopos, ut eidem aſſentirentur, quamquam hi reſpondentes expectandam ſententiam Anaſtaſii Epiſcopi Antiochenſis, Imperatoris impetum declinaverint, narrat etiam lib. IV. cap. 39. Evagrius. At Imperator, quemadmodum inquit eo loci Calliſtus, falſæ adhæſit opinioni, *non altius dogma tale inveſtigans, ſed verbi ipſius* (corruptionis) *ſignificationi acrius inſiſtens*.

Sciendum eſt autem *corruptionis* vocabulum duplicem habere ſenſum, quo explicato finita eſt controverſia. *Corruptio* enim alia eſt, per quam anima a corpore divellitur, atque corpus ipſum ſubjicitur alterationi, unde fames, ſitis, fatigatio, angor, & ceteræ paſſiones hujuſmodi exoriuntur. Alia autem eſt *corruptio*, per quam corpus in elementa, ex quibus compoſitum eſt, diſſolvitur, ac tabe macieque inquinatur.

Itaque dicimus juxta priorem ſignificationem Chriſti corpus fuiſſe corruptibile, quemadmodum ex Scripturis, ex Patribus, atque ex ratione poteſt facile demonſtrari. Nam Matth. IV. 5. legimus eſuriiſſe, Joan. IV. 6. fatigatum fuiſſe ex itinere, Marci XIV. 33. cœpiſſe pavere, & tædere, Lucæ XXIII. 46. exſpiraſſe; & in Epiſtola ad Hebræos IV. 15. fuiſſe *tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*. Reſpondebant Julianus & Gainus, dum hæc illis Catholici opponebant, etiam poſt reſurrectionem Chriſtum manducaſſe ac bibiſſe; paſſum vero, & contriſtatum, non conditione carnis aſſumptæ, ſed diſpenſatione divina. At ex adverſo inſtabant Catholici poſt reſurrectionem Chriſtum manducaſſe ac bibiſſe œconomia quadam ac diſpenſatione, ut veritatem corporis ſui commonſtraret: ſed antea id præſtaſſe naturali affectione; quoniam nullibi Scriptura teſtatur Chriſtum poſt reſurrectionem ſuam manducaſſe eſurientem, aut ſitientem bibiſſe, ſicut id affirmat de Chriſto ante paſſionem ac mortem. Naturaliter etiam fatigatum, contriſtatum, ac paſſum ipſa divina Scriptura teſtatur, docens fatigatum ex itinere, triſtatum ob carnis imbecillitatem, atque *ex infirmitate crucifixum*, ut ſcribit Apoſtolus 2. ad Corinth. XIII. 4. Etſi ergo omnibus his affectionibus non invitus atque ex neceſſitate ſubjectus fuerit, cum poſſet omnipotentia ſua omnes carnis defectus repellere; nihilominus volens carni & ſanguini communicare, ac ſinens humanitatem ſuos actus exercere, ex conditione naturæ eſurivit, ſitivit, aliaſque ſuſtinuit paſſiones. Vide Auguſtinum lib. I. de Pecc. meritis cap. 27. ubi affert teſtimonia Scripturarum, quæ Chriſto tribuunt noſtras infirmitates; nec non lib. II. cap. 29. ubi docet

Chri-

Digitized by Google

Chriſtum perpeti voluiſſe etiam mutationem ætatis; atque inter illum ceteroſque homines iſtud intereſſe diſcrimen, quod alii habentes carnem peccati motibus irrationabilibus perturbantur, neque hi ſemper ratione, vel imperio cohibentur: Chriſtus vero, qui ſimilitudinem carnis peccati obedientiæ voluntate ſuſcepit, habuit corpus corruptibile ac mortale ſine peccato. Similia docent alii PP. Accedit ratio, quam ſupra cap. 2. produximus, Chriſtum de peccato damnaſſe peccatum in carne, ideoque dedignatus non eſt ad opus redemptionis perficiendum carnis peccatricis defectus aſſumere, iis exceptis, qui vitioſi ſunt, qualis eſt ſenſuum perduellis commotio, & fomentum noxiæ cupidinis, & qui non communem naturam conſequuntur, ſed peculiarem ſecundarum cauſſarum deficientiam, ut cæcitas, ſurditas, & conſimiles.

At ſi loquamur de corruptione juxta ſecundam atque communiorem ſignificationem, dicimus ſacroſanctum Chriſti corpus incorruptibile. Ita nimirum affirmant Scripturæ, ut pervulgatum illud Pſ. xv. 10. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Docent ſimilia Patres, Cyrillus lib. 9. de Adorat. *Incorruptibile eſt Chriſti corpus, & divinam in ſeipſo naturam habet*. S. P. Aug. ep. 146. nunc 205. ad Conſentium: *Conſtat, neque ullo modo dubitandum eſt, corpus Chriſti, quod licet corruptionem putredinis in ſepulcro non viderit, unde ſcriptum eſt, Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem, clavis tamen, & lancea perrumpi potuit, nunc omnino in incorruptione conſiſtere*. Et Fulgentius in Epiſt. ad Rheginum cap. 4. *Chriſtus non vidit corruptionem, quia nulla ſenſit caro ejus putredinem*. Proferri etiam poſſunt ſatis apertæ rationes tum ex celeritate reſurrectionis, tum ex redemptione ipſa conſummata in Chriſti morte, ad quam propterea neceſſaria non erat ſacri corporis in cineres reſolutio; tum denique ex decentia, ob quam viris ſanctitatis eximiæ incorruptionis conceditur privilegium, multo minus denegandum carni immaculatæ ac puriſſimæ, quam divinum Verbum nec in triduo mortis dimiſit. Salvatoris autem Sanguinem calice diſtributum non eſſe corruptibilem, recte ſcripſit in Epiſt. adverſus Paulum Samoſatenſem Dionyſius Alexandrinus. Argumenta in contrarium, quoniam ſingulariter excludunt a Chriſto doloris ſenſum, afferentur ſequenti capite.

Altera quæſtio ex ſuperioribus ſoluta eſt. Ut enim Scriptura Chriſto verum tribuit corpus, ita etiam vera tribuit membra, pedes, manuſque clavis perforatas, pectus ſuper quod diſcubuit Joannes, caput ſpinea corona circumdatum, & latus apertum lancea. Fuit ergo dominicum corpus humanis membris inſtructum. Sanguinem pariter habuiſſe liquet ex ſudore in horto, ex flagellatione in prætorio, atque ex crucifixione in Golgotha, affirmantibus etiam Apoſtolicis libris ipſo ſanguine emundari conſcientiam noſtram, ut legitur in Epiſtola ad Hebræos ix. 14. & in prima Joannis 1. 7.

Circa quæſtionem tertiam de forma ac ſpecie corporis Chriſti, videntur recentiores Critici ac Theologi in eam magis ſententiam propendere, quæ aſſerit nec ſpecioſum & inſigniter venuſtum fuiſſe, neque facie turpi ac deformi, incertum tamen eſſe quam oris formam præſetulerit. Ita ſcribunt Hyacinthus Serry Exercit. XLVII. Juenin Diſſert. V. de Incarnat. cap. 8. Tournely q. X. art. 4. aliique permulti. Alii tamen, etſi Chriſto denegant pulchritudinem illam muliebrem & affectatam, qua carnales oculi alliciuntur, ſitam in rubore genarum, labiorum riſu, illecebriſque oculorum, concedunt tamen illi ſingularem venuſtatem in apta partium diſpoſitione, convenienti ſtatura, ac temperato colore conſtitutam: cui opinioni præter veteres plurimos adhærent Calmet diſſert. in Iſaiam, Sandinus in Hiſt. familiæ ſacræ cap. XVII. & erudito Comment. in Aereum Nummum Muſei ſui Eques Florentinus Petrus Victorius.

Huic opinioni nos ultro ac lubenter ſubſcribimus. I. quia Nicephorus Calliſtus lib. 1. cap. 4. ut a Majoribus traditum refert Jeſum Chriſtum *egregio vividoque vultu fuiſſe: corporis ſtatura ad palmos prorſus ſeptem: cæſariem habuiſſe ſubflavam, nec admodum denſam, capillos prolixiores, &c.* Rejiciunt quidam Nicephorum tanquam poſterioris ævi ſcriptorem, ſed nequit tamen apertæ falſitatis revinci, ac potuiſſe illum hæc accipere ex Veterum monimentis ſequentia commonſtrant. II. Negari non poteſt multa olim extitiſſe longe ante Nicephorum Chriſti ſimulacra, & imagines. Erectam illi ſtatuam ab Hæmorrhoiſſa in urbe Paneade ſcribit Euſebius lib. VII. H. Ecc. cap. 18. Aſterius Amaſenus apud Photium Cod. 271. Gregorius II. in Epiſtola ad Germanum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, aliique permulti laudati a Sandino, & Victorio. Atque hanc ſtatuam Juliano Apoſtata imperante fuiſſe confractam, auctor eſt libro III. cap. XXI. Sozomenus. Aliam mulierem ſervaſſe apud ſe Chriſti ſimulacrum refert Calmet ex Lampidrio. Idem de Alexandro Severo tradunt communiter Hiſtorici. Accedunt Imagines non manufactæ, non ſolum miſſa ad Abgarum, quam critici in dubium revocant, commemorant tamen Synodus VII. act. 5. & Damaſcenus lib. IV. de Fide Orthodoxa cap. 16. verum etiam Acheropeeta miraculis celeberrima & Romæ ad Scalam ſanctam aſſervata, diverſa, ut opinor, a Sudario Veronicæ, licet Sandinus illam cum iſta pag. 280. confundat. Hæ autem imagines eamdem Chriſti referunt formam, quam deſcribit Nicephorus. Quamquam vero prædictæ imagines non eſſent, ut creditur, divinitus efformatæ, cum perantiquæ ſint, eamdemque Chriſti ſpeciem exhibeant, demonſtrant Nicephori traditionem revera a veteribus acceptam, non ab ipſo confictam. III. Servatur adhuc Auguſtæ Taurinorum ſacra Sindon, quam aliqui quidem rejecerunt eo quod non referat notas inſtitarum, ſed egregie defendit Chiffletius reſpondens ea Sindone non obvolutum Chri-

Chriſti corpus jam unctum, & inſtitis ligatum poſt pollincturam, ſed cruentum, & recens e cruce depoſitum, unde non tantum exhibet notas quinque vulnerum, ut Veſontinum Sudarium, ſed maculis ſanguineis utramque corporis partem delineat. In hac ergo Sindone miraculorum celebritate, devotione ſancti Caroli Archiepiſcopi Mediolanenſis, & Julii II. diplomate confirmata, omnia, quæ Nicephorus narrat, ſi unum excipias colorem, ipſis oculis conſpiciuntur; ſtatura ſex pedum geometricorum minus tribus digitis, quæ eadem eſt ac ſeptem palmorum, cæſaries prolixior, non admodum denſa, & ad verticem diſcriminata, barba mediocriter promiſſa, frons plana, & naſus modico tractu diffuſus.

Quamquam vero incerta eſſet hæc ſpecialis Chriſti forma, non fuiſſe inelegantem & deſpicabilem colligimus ex ſacris literis, ex Patribus, & ex ratione. Legimus enim Pſ. XLIV. 3. *Speciosus forma præ filiis hominum*. Hunc quidem locum fatemur exponi a Chryſoſtomo, a Theodoreto, ab Auguſtino, ab aliis, de virtutibus animi, & gloria divinitatis; ſed interior pulchritudo formam corporis non imminuit; imo hæc ſæpenumero illius eſt argumentum. Etenim de pulchritudine corporis eumdem locum interpretatur idem Chryſoſtomus Hom. XXVIII. in Matthæum, quam pulchritudinem Chriſto nequaquam denegant S. Hieronymus in cap. 9. & 21. Matthæi, atque in Epiſtola ad Principiam, ubi affirmat in illius vultu *quiddam fuiſſe ſidereum*, & Bernardus ſcribens ſerm. 1. de Omnib. SS. adhæſiſſe ei populos affatu pariter & aſpectu ipſius delectatos: *cujus nimirum vox ſuavis, & facies decora*. Pro eadem ſententia S. Thomas in Pſ. 44. laudat Auguſtinum, additque rationem Theologicam, quod pulchritudo *maxime competebat ad ſtatum, & reverentiam ſuæ conditionis*. Diximus paullo ſupra non aſſumpſiſſe Chriſtum defectus ex peculiaribus cauſis proficiſcentes. Sane quod membra humani corporis optimam & naturæ convenientem ſymmetriam non habeant, provenit ex defectu particularis cauſſæ. Fuit ergo in Chriſto aptiſſima omnium partium diſpoſitio, ideoque eximia facies, & pulchritudo, maxime quod corporis ejus fabricator fuerit ac ſubminiſtratam a Virgine materiam diſpoſuerit Spiritus ſanctus.

Pugnat adverſus dicta I. quod Origenes contra Celſum, Clemens Alexandrinus lib. III. Pedagogi, & Tertullianus de Idololatria, videntur Chriſto tribuere vultus obſcuritatem. Auguſtinus etiam ſerm. XX. de Verbis Apoſtoli, nunc ordine XXVII. productis verbis Iſaiæ LIII. 2. *Non eſt ſpecies ei, neque decor*, ait, quod ſpeciem & decorem non habebat *ut homo*. II. Quod Euſebius Conſtantiæ Licinii uxori petenti ut ad ſe mitteret Chriſti imaginem, reſpondit exprimi illam non poſſe. III. Quod magis cedat in Dei gloriam, ſi dicatur cum Clem. Alexandrino libro VI. Strom. Chriſtum, uti humilitate, ac paupertate, ita forma vili, & neglecta doctrinam ſuam feliciter promulgaſſe. IV. Demum

mum quod Auguſtinus VIII. de Trinit. cap. 4. haud male ſcribat Dominicam faciem a ſingulis, ut lubet, fingi & variari.

Verum facilis eſt ad hæc omnia reſponſio. Ad 1. enim dicimus PP. loqui de Chriſto cruci appenſo, & inter manus perſecutorum, ut proculdubio loquitur cap. LIII. Iſaias, & Auguſtinus citato ſerm. num. 6. & in Pſalm. 127. num. 8. Aut denegant Chriſto pulchritudinem illam muliebrem, quæ allicit carnalium oculos, non gravem illam & cum majeſtate conjunctam, quæ terret iniquos. Hæc enim tanta in eo fuit, ut nunquam auderent improbi in ipſum manus injicere, niſi dum *venit hora eorum, & poteſtas tenebrarum*. Ad ſecundum inquit Sandinus Euſebium reſpondiſſe Auguſtæ, non poſſe exprimi pennicillo Chriſti humanitatem eo quod *mortalitas a gloria abſorpta eſt*, quoniam profitebatur ſectam Arianorum, & ipſe fortaſſis imagines Chriſti non admittebat. Sed ſalva Euſebii fide, videtur allata ratione ſignificare, non potuiſſe ab ullo artifice faciem Chriſti exprimi ad vivum ob gloriam etiam in vultu ſplendeſcentem, ut de pictore miſſo a Rege Abgaro refert Damaſcenus; ideoque veras Chriſti imagines, qualem peroptabat Auguſta, eſſe *Acheropeetas*, ideſt, non manu factas, ut imago Edeſſena, Sudarium Veronicæ, ſacra Sindon, de quorum Imaginum veracitate communem tenemus abſque diſputatione ſententiam. Et quidem etiam Hieronymus in cap. IX. Matthæi aperte affirmat, quod relucebat in humana Chriſti facie *fulgor, & majeſtas divinitatis occultæ*. Atque id maxime poſt reſurrectionem contigiſſe dicendum eſt, quando majus fuit habendi Salvatoris imagines deſiderium. Ad tertium reſpondemus non deeſſe gloriam illam prædicationi Evangelicæ, qua non ſpecioſum Chriſtum annuntiamus, ſed crucifixum: quamquam illum complures traxiſſe jucundiſſimo aſpectu ſcribant citato loco Hieronymus, & Bernardus, & confirmari poſſit ex vocatione Apoſtolorum Matthæi IV. 20. 22. IX. 9. & Joann. I. 39. Ad ultimum liquet plura quidem fingi non ſolum Chriſti, verum etiam perſonarum omnium ſimulacra, atque magnam in his eſſe pictorum licentiam, ut recte ait Auguſtinus: ſed nullo pacto poteſt id elevare veritatem Prototyporum.

CAPUT VI.

An revera Chriſtus dolores expertus fuerit.

CHRISTUM nullatenus obnoxium fuiſſe doloribus affirmarunt Phantaſiaſtæ ſupra capite ſecundo refutati. Hi, ut aſſerebant Salvatorem noſtrum in ſubſtantia corporis non fuiſſe, ita dicebant phantaſmate paſſum, quemadmodum refert de Saturnino Tertullianus de Præ-

Præſcript. & de Menandro Theodoretus Epiſt. 145. Illorum itaque errorem iiſdem argumentis, quibus ſupra uſi ſumus, facile evertimus. *Si enim hominum opinione tantum paſſus eſt Chriſtus, non revera, Herodem opinione tantum eum judicaſſe, Pilatum opinione manus abluiſſe, adjuraſſe eum opinione Caipham, Judæos manus ei injeciſſe opinione, Apoſtolos opinione extitiſſe, ſanguinem ejus opinione effuſum eſſe, opinione de cælo deſcendiſſe, eoque reverſum eſſe: verbo, totam ſalvationem hominis opinione factam eſſe, neceſſe eſt.* His plane verbis refellit Marinum quemdam Bardeſaniſtam in IV. Dialogo Origenes Adamantius. Conſimili argumento revincuntur, qui cum Baſilide apud Theodoret. libro I. Hæret. fab. dixere Chriſti loco paſſum bajulum Crucis ejus Cyrenæum, aut cum Mahumetanis Judam Iſcariotem.

Aphthartodocitæ, de quibus cap. præcedenti, cum aſſererent Chriſtum Dominum habuiſſe veram quidem carnem, ſed natura ſua incorruptibilem, propterea quod orti ex Eutychiana hæreſi, & confundentes duas in Chriſto naturas opinabantur expertem illum fuiſſe naturalium humanarumque affectionum, ipſum utique Chriſtum cruci affixum, paſſum, ac vere mortuum profitebantur, ſed in hoc œconomiam ac miraculum interfuiſſe, non conditionis naturalis effectum. Horum hæreſim deſcribit Tom. V. Concil. Liberatus in Breviario, & Tom. IX. Bib. PP. Leontius Byzantinus libro 2. adverſus Eutychianos.

Diſtinguenda eſt accurate a duabus iſtis damnatis opinationibus ſententia aliquorum Patrum, qui tradiderunt opus fuiſſe miraculo, ut Chriſtus pateretur, atque non fuiſſe humanæ fragilitatis, ſed cæleſtis gratiæ ſacramentum, ſi Dominus noſter eſurivit, ſitivit, ſemetipſum turbavit, infremuit, & doluit: quod diſerte tradit Clem. Alex. in VI. Strom. Maximus Martyr hom. I. de Jejunio, & Philippus Abbas Præmonſtratenſis in Epiſtolis de ſententia Hilarii, de quo proximo capite. Profecto hi Patres neque Chriſtum divinitate paſſum, neque humanam ejus naturam ſuis proprietatibus exſpoliatam affirmavere, ſed hanc per unionem hypoſtaticam adeo roboratam, atque perfectam, ut nonniſi divina accedente virtute ſubjiceretur paſſioni. Atque in hac ſententia, quæ nihil habet repugnans Incarnationis myſterio, & nihil adverſum Chriſti doloribus, non reperitur aliquid, judicio doctiſſimorum virorum, in fide periculi.

Communior tamen eſt, & vera ſententia, ad quam arbitror cum Magiſtro in III. Sent. diſt. XV. poſſe revocari omnia Patrum teſtimonia, quæ videntur contraria, fuiſſe in Chriſto paſſiones, ipſius humanitatis naturæ connaturales. Pro qua nonnulla prænotanda ſunt partim ex ipſo Magiſtro, partim vero ex Leontio Byzantino deprompta. Magiſter itaque eo loci diſtinguit inter *paſſionem*, & *propaſſionem*. Paſſionem appellat, dum quis timore, vel triſtitia ita afficitur, ut mens inde a rectitudine divellatur; quod contingit in motibus, quos ratio

non dirigit, neque cohibet. Propaſſionem vero dicit, quando anima timore, vel triſtitia, vel affectu alio movetur, ut inde a rectitudine non declinet, ut evenit in timore, aut triſtitia, quæ, animo non dominatur, nec rationem pervertit. Profert ad hanc rem explicandam Magiſter inſignem locum Hieronymi ſcribentis in caput XXVI. Matthæi: *Ut veritatem probaret aſſumpti hominis, vere contriſtatus eſt: ſed non paſſio ejus vere dominatur animo; verum propaſſio eſt.*

Leontius recte ulterius obſervat paſſum Chriſtum dupliciter dici. Uno quidem modo, quod permittente Verbo paſſio circa carnem acciderit, quia ſcilicet cum prohibere poſſet, non prohibuit, & quod cum eſſet omni peccato ſuperior, voluntarie, non aliqua neceſſitate, vel debito oppetiit mortem, quæ in mundum propter peccatum irrupit. Alio modo dicitur Chriſtum paſſum, quod carnis natura paſſionis expers, & immortalis fuerit, ita, ut quod humanitati aſſumptæ non inerat, ſponte admiſerit, & mors & paſſio non fuerit ex naturali potentia, & ſecundum naturam, ſed ex divina & ſupernaturali virtute, ut affirmabant ſupracitati Aphthartodocitæ. His expoſitis facilis mihi videtur propoſitæ quæſtionis reſolutio.

Propositio I. Si accipiatur *paſſio*, quatenus animum, aut corpus afficit mente reluctante, aut hanc a rectitudine avertit, atque perturbat; nulla paſſio accidit Salvatori.

Probatur ex Scripturis, ex Patribus, ex ratione. Ex Scripturis, quoniam Iſaias ait cap. LIII. 7. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*. Et Joannis x. 17. *Ego pono animam meam. Nemo tollit eam a me, ſed ego pono eam a meipſo*. Item Marci XIV. 34. 35. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. Transfer calicem hunc a me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu*. Ille ergo non habuit paſſiones, aut ſubrepentes invitis, aut rationem pervertentes, qui ſponte illas ſubiit, atque in ipſa mœroris, ac triſtitiæ vehementia ſeſe paternæ voluntati ſubjecit. Chriſtus Dominus poteſtate, ac voluntate ſua oblatus eſt, & pro ovibus ſuis poſuit animam, petiitque in ipſo agone, ut paterna impleretur voluntas. Ergo non habuit paſſionem, quæ reluctantem afficeret, atque a rectitudine animum removeret. II. Probatur ex Patribus. S. Clemens Alex. in VI. Strom. inquit: *Ipſe autem paſſionis erat expers, ut quem nullus ſubiret motus affectionis, neque voluptas neque dolor*. Hieronymi paullo ſupra apertiſſimum attuli teſtimonium. S. Pater Auguſtinus Tract. XLIX. in Joannem: *Quis enim eum poſſet, niſi ſeipſum ipſe turbare? Turbaris tu nolens, turbatus eſt Chriſtus quia voluit. Eſurivit Jeſus, verum eſt, ſed quia voluit: dormivit Jeſus, verum eſt, ſed quia voluit: contriſtatus eſt Jeſus, verum eſt, ſed quia voluit: mortuus eſt Jeſus, verum eſt, ſed quia voluit. In illius poteſtate erat vel ſic affici, vel non affici*. III. Probatur ratione. Motus enim, & affectio deliberationem voluntatis antecedens, etſi peccato non imputetur, vitioſa eſt, & recto

Digitized by Google

recto ordini, qui inter carnem, ſpiritumque verſatur, repugnat. Non debet ergo admitti in Chriſto prædito ſumma innocentia, ac perfectione ſanctitatis. Deinde ob unionem hypoſtaticam anima, & caro Chriſti cum Dei Verbo eſt una perſona, in qua utraque natura ſubſiſtit eadem hypoſtaſi, ideoque ob ſummam divinæ ipſius Perſonæ poteſtatem poterat vel exercere divinitatis omnipotentiam, vel exhibere humanitatis infirmitatem. Atque hanc rationem innuit eo loci Auguſtinus ſcribens: *Anima & caro Chriſti cum Verbo Dei una Perſona eſt, unus Chriſtus eſt; ac per hoc ubi ſumma poteſtas eſt, ſecundum voluntatis nutum tractatur infirmitas*. Ex quibus animadverte diſcrimen inter Chriſti, aliorumque hominum paſſionem; quoniam in illo nec potuit paſſio antevertere rationem, nec afficere invitum, nec mentem perturbare, eamque a rectitudine dimovere: ideoque ab aliquibus *propaſſio* potius, quam paſſio in Chriſto fuit appellata.

Si dixeris Chriſtum Dominum expertum etiam eſſe animi perturbationem, dum ait Joan. XII. 27. *Nunc anima mea turbata eſt*; Reſpondeo hanc perturbationem fuiſſe mortis horrorem, ſui ipſius deliberata voluntate excitatum, & recto erga Deum ordini conjunctum. Cum enim tunc diſcipulos ad vitæ contemptum hortaretur, ut exemplo ſuo fierent alacriores, voluit & ipſe mortalitatis noſtræ affectum ſuſcipere; ac ſtatim convertens orationem ad Patrem illis verbis, *Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora*, docere ſimul, quomodo præponere debeamus divinam voluntatem voluntati humanæ atque infirmæ. Hinc S. Pater Tract. in Joan. LII. ait: *Nos in ſe tranſtulit, nos in ſe ſuſcepit, Caput noſtrum membrorum ſuorum ſuſcepit affectum, & ideo ab aliquo non eſt turbatum; ſed ſicut de illo dictum eſt cum Lazarum ſuſcitaret, turbavit ſemetipſum*.

Propositio II. Accepta *paſſione*, prout præciſe afficit animum, aut ſenſus corporis dolore, ac triſtitia, Chriſtus vere, & naturaliter paſſus eſt.

Hanc pariter theſim triplici genere argumentorum demonſtro. I. Ex divinis literis. Legitur enim Pſalmo LXXXVII. 4. *Repleta eſt malis anima mea*; quæ verba prolata fuiſſe a Propheta in perſona Chriſti ab inimicis vexati, animadvertit ex Auguſtino Magiſter. Iſaias LIII. 4. ait: *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit*. Chriſtus in Evangelio Matthæi XXVI. 38. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Apoſtolus denique ad Hebræos II. 17. 18. *Debuit per omnia fratribus aſſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe, & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari*. II. Probatur ex Patribus. Nam Ambroſius in Lucam cap. XXII. ait: *Triſtis videbatur, & triſtis erat*: & lib. II. de Fide capite 3. nunc VII. num. 56. *Ut homo ergo dubitat, ut homo turbatur*.

Non turbatur ejus virtus, non turbatur ejus divinitas: ſed turbatur anima ſecundum humanæ fragilitatis aſſumptionem. Et ideo quia ſuſcepit animam, ſuſcepit etiam animæ paſſiones. Hieronymus in caput LIII. Iſaiæ: *Vere languores noſtros, & peccata portavit, & pro nobis doluit, non putative, ideſt, δοκήσει, ut nova, & vetus hæreſis ſuſpicatur, ſed vere crucifixus eſt, vere doluit*. Libro etiam II. adverſus Pelagianos inquit: *Salvator in paſſione ab Angelo confortatur; & Critobolus meus non indiget auxilio Dei?* S. P. Auguſtinus in Pſ. XCIII. *Triſtitiam* (inquit) *aſſumpſit, quomodo carnem: fuit enim triſtis, ſicut Evangelium dicit. Nolite putare non fuiſſe triſtem Dominum: ſi enim hoc dixerimus, quia non erat triſtis, cum Evangelium dicat, Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem; ergo quando dicit Evangelium, Dormivit Jeſus, non dormivit Jeſus: & quando Evangelium dicit, Manducavit Jeſus, non manducavit Jeſus: ſubrepit vermiculus putredinis, & nihil ſanum relinquet, ut dicatur, Et jam corpus non erat verum, & carnem veram non habuit*. III. Probatur ratione, quam inſinuat hoc loco Auguſtinus, quoniam propter auctoritatem divinarum Scripturarum tenemur credere Incarnationis myſterium; itaque ob eamdem auctoritatem debemus tenere veritatem paſſionis. Deinde proponitur nobis a Principe Apoſtolorum Epiſt. I. cap. II. 21. Chriſti paſſio, *ut ſequamur veſtigia ejus*. Ut ergo nos debemus vere crucem tollere, & mortem ſubire, ita Chriſtus vere crucis ſupplicium, ac mortem pertulit.

Porro hanc paſſionem fuiſſe in Chriſto naturalem, nec repugnantem conditioni humanitatis aſſumptæ, etſi prohibente Verbo nihil perpeſſus foret, nec potuiſſent inimici trahere invitum ad ſupplicia, facile demonſtratur. Contra Eutychianos quidem, quia humana Chriſti natura non fuit in divinam commutata, neque affirmari poteſt Chriſtum divinitate paſſum, ut infra ſuo loco probabitur. Adverſus autem Aphthartodocitas demonſtratur primo, quia conſtat ex Scripturis ac Patribus hoc, & ſuperiori capite allatis, Chriſtum *ex infirmitate, ſecundum humanæ fragilitatis aſſumptionem, & per naturam hominis* crucifixum ac mortuum; non ex virtute, non ſecundum divinitatis omnipotentiam, non per ſupernaturalem aliquem in aſſumptam humanitatem influxum. Poſtremo ſi Aphthartodocitæ contenderent, captu perdifficile eſſe, quomodo Chriſtus frueretur viſione divinitatis, & tamen potuerit eſſe obnoxius dolori; aut ob unionem hypoſtaticam nullam pœnam potuiſſe Chriſtum afficere, niſi volentem, ideoque apparere in Chriſti paſſione mirabilem œconomiam, a veritate nullatenus declinarent. At ſuppoſita veritate paſſionis ac libera voluntate patientis, credere dolorem ſupra naturam, ut Leontius inquit, eſt velle ignorare quid carnis ſit proprium, & nolle percipere, quod omnis actus ſupernaturalis eſt *ſecundum adſcenſum, & progreſſum ad melius*,

Digitized by Google

melius, non ſecundum naturalem potentiam, vel depravationem habituum.

Opp. 1. Appellatur Chriſtus Dominus in Scripturis ſecundus Adam. Sicut ergo Adam in accepta juſtitia perſeverans nulla fuiſſet affectus animi ægritudine ac pœna; ita nulli triſtitiæ, ac dolori Chriſtus obnoxius fuit. Reſp. 1. retorquendo argumentum. Etenim Adam innocens divina tantum gratia, non proprietate naturali erat immortalis, alioqui non indiguiſſet ligno vitæ; & ideo permittente Deo Adæ lapſum non fuit illi mors ſupernaturalis, ſed illius naturæ conſentanea: atque ita Chriſti caro mortalis erat, & naturaliter capax dolendi, ac reapſe doluit Deo permittente ac volente, cum hac tamen diſcrepantia, quod mors & paſſio acciderunt Adamo in pœnam peccati, Deo volente ac ſubtrahente beneficium indebitum; ſed Chriſtus paſſus & mortuus eſt in peccati remedium, Deo volente debitam ſatisfactionem, atque exercente indebitam miſericordiam. Deinde reſpondetur negando conſequentiam. Nam in hoc Chriſtus Adamo comparatur, quod ſicut iſte carnalis generationis, ita ille ſpiritualis auctor eſt: ſed talem carnem ſibi Dominus per hypoſtaſim univit, qualem Adam habuit poſt peccatum, quia non venit ut ſalvaret hominem innocentem, ſed ut redimeret peccatorem; & idcirco venit *in ſimilitudinem carnis peccati.*

Opp. 2. Tradunt Patres Chriſtum paſſionis fuiſſe expertem, vel *quia ejus corpus neceſſaria non poſtulabat miniſteria*, ut inquit in VI. Strom. Clem. Alex. vel quia *paſſio ei dominari non poterat*, ut docet in cap. XXVI. Matth. S. Hieronymus: vel quia dicitur in Scripturis timuiſſe mortem, & fuiſſe triſtatum, *quia Eccleſiæ gerebat perſonam*, ut ſcribit S. Pater Auguſtinus Expoſit. 2. in Pſ. XXI. Reſp. Clementem Alex. aſſerere Chriſtum fuiſſe expertem paſſionis, cui nos neceſſitate ſubjicimur, dum non poſſumus aut famem, aut laſſitudinem, aut dolorem expellere niſi ſubminiſtratione cibi, dormitionis, medicamenti: Hieronymum denegare Chriſto paſſionem ita prædominantem animo, ut invitum diverberet; & S. Patrem docuiſſe, quod non timebat Salvator mortem, niſi ut gerebat perſonam Eccleſiæ, quoniam ipſe libera poteſtate poſuit animam, quam Martyres ejus membra vi tormentorum immolarunt.

Opp. 3. Quæ eveniunt nobis volentibus, nequeunt dolorem & triſtitiam afferre. Si ergo Salvator quia voluit oblatus eſt, nullum revera mœrorem, doloremque percepit. Reſp. concedo antecedens, & nego conſequentiam. In nobis enim locum habent paſſiones ſubrepentes abſque libera deliberatione, & excruciantes invitos: quoniam in noſtra poteſtate non eſt, ut adveniant, ut ſuſcipiantur, ut ſenſus afficiant. At in Chriſto fuerunt propaſſiones ſponte pleniſſimaque electione ſuſceptæ, non dominantes animo, ſed ad rationis imperium,

ac perſonæ divinæ permiſſionem deſævientes, ob ſummam poteſtatem vel infirmitatem tractandi, vel omnipotentiam exercendi: *Turbaris tu nolens, turbatus eſt Chriſtus quia voluit*, ait S. Pater Tracta. XLIX. in Joannem, & rationem hanc profert: *In illius poteſtate erat ſic, vel ſic affici, vel non affici. Verbum enim animam ſuſcepit & carnem, totius hominis ſibi coaptans in perſonæ unitate naturam. Nam & anima Apoſtoli Verbo illuſtrata eſt, anima Petri Verbo illuſtrata eſt, anima Pauli & aliorum Apoſtolorum, ac ſanctorum Prophetarum Verbo illuſtratæ ſunt animæ, ſed de nulla dictum eſt, Verbum caro factum eſt: de nulla dictum eſt, Ego & Pater unum ſumus. Anima & caro Chriſti cum Verbo Dei una perſona eſt, unus Chriſtus eſt, ac per hoc, ubi ſumma poteſtas eſt, ſecundum voluntatis nutum tractatur infirmitas: hoc eſt, turbavit ſemetipſum.*

Opp. ultimo. Chriſtus quocunque momento habuit divinitatem hypoſtatice carni conjunctam; & fruebatur etiam beatitudine & gloria, cum qua triſtitia & dolor nequit conſiſtere. Quomodo ergo triſtatus eſt, paſſus eſt? Reſp. non alia ratione triſtatum ac paſſum, niſi ob allatam nuper: nimirum ob ſummam poteſtatem exercendi omnipotentiam & infirmitatem tractandi, quemadmodum ſi noluiſſet, nulla vis poterat illum flagellis cædere, vulneribus confodere, & occidere; ita permittente ac volente, virtus divinitatis, & gloriæ amplitudo nullum paſſionis tempore in carne producebant effectum, ut poſſent illam funes, verbera, clavi, lancea conſtringere, laniare, confodere. Sed de hoc argumento etiam infra.

CAPUT VII.

An ſuperiori doctrinæ adverſetur ſanctus Hilarius Pictavienſis.

HUCUSQUE producta ad duplex dogma poſſunt reduci, quorum unum eſt, fuiſſe in Chriſto veram carnem ac noſtræ conſubſtantialem in utero Virginis procreatam: alterum in ipſa carne vere humanis paſſionibus, libere tamen ſuſceptis, eumdem Chriſtum fuiſſe obnoxium. Quæritur an utramque ſententiam tenuerit Hilarius Pictavorum Epiſcopus. Enim vero in priori dogmate dubiam Hilarii mentem aſſeruerunt Eraſmus, & Sculterus: in ſecundo autem illum erraſſe tradiderunt Claudianus Mamertus, Berengarius, & alii apud PP. Benedictinos in Præfatione ad Hilarium; nec non Ferdinandus Velloſillus Q. XXI. in VII. Tomum Auguſtini, ubi errorem de Chriſti indolentia, quem probavit aliquando Juſtinianus, appellat dogma Hilarianum; quamvis nunquam aut Auguſtus Imperator, aut Aphtharto-

todocitarum aliquis attulerit teſtimonia Hilarii in patrocinium erroris: quod pro ſancti Epiſcopi defenſione haud parvum eſt argumentum. Nos cum Magiſtro Sententiarum Diſt. xv. libri III. aliiſque Scholaſticis, præſertim D. Thoma, D. Bonaventura, & quos prædicti Patres S. Mauri loco citato commendant, & cum Recentioribus fere omnibus rejicimus, ac refutamus ſubjectis poſitionibus ſiniſtram de Hilarii doctrina ſuſpicionem.

Propositio I. S. Hilarius tribuit Chriſto verum corpus noſtro conſubſtantiale, & ex Mariæ carne ſuſceptum.

Demonſtratur. Qui fatetur Chriſtum revera originem ducere ex ſemine Abraham, & ex genere Davidis; conceptum in utero Matris, atque inde aſſumpſiſſe corpus noſtræ naturæ, is quidem in Chriſto profitetur verum corpus ex Virgine generatum. Hilarius diſertiſſime hæc omnia docuit. Igitur in Chriſto veram carnem, eamque ex Virgine aſſumptam profeſſus eſt. Prob. mi. I. Chriſti ex Abrahamo & Davide originem fatetur Hilarius in Pſ. LIX. n. 2. dicens: *Ex Juda, & Moab originem ſumens*: in Pſ. 67. n. 28., ubi Chriſtum natum appellat, *De Judæ frutice*: in Pſalm. 131. n. 2. ſcribens, *Nomen ſumens ejus* (Davidis) *cujus ex genere ſumebat & corpus*. II. Aſſumpſiſſe Chriſtum ex Virgine carnem aperte tradit Hilarius in Pſalm. 65. num. 12. his verbis, *Aſſumpta ex Virginis carne natura*: in Pſal. 118. lit. 14. n. 8. *Naturæ noſtræ ſibi ex Virgine corpus aſſumens*: in Pſalm. 138. n. 2. *Ex utero ſanctæ Virginis aſſumpſit carnem*. III. Eamdem Chriſti carnem eſſe noſtræ conſubſtantialem docuit Hilarius lib. IX. de Trinit. n. 7. *Corporis noſtri natus homo*: Lib. X. num. 15. *Ad redemptionem animæ noſtræ, & corporis noſtri perfectus eſt natus*: Lib. I. n. 13. *Carnem peccati recepit, ut aſſumptione carnis noſtræ delicta donaret*. Hilarius itaque in Chriſto Domino aſſeruit veram ex ſemine Davidis generationem, formatum ex carne Virginis corpus, & carnem noſtræ conſimilem: quod erat demonſtrandum.

Oppones 1. Hilarius de Maria Virgine ait lib. X. de Trinit. num. 16. *Non enim ex ſe corpori Maria originem dedit*. Et lib. III. n. 19. *Et certe non ſuſcepit quod edidit, ſed caro carnem ſine elementorum noſtrorum pudore provexit*. Libro etiam X. num. 35. Chriſtum vocat habentem corpus *ſpiritalis conceptionis*. Atqui ſi Maria non dedit corpori Salvatoris originem, ſi idem corpus ex elementis non conſtat, ſi formatum non eſt carnali generatione, Chriſtus non habuit veram carnem aſſumptam ex Virgine. Ergo hanc revera carnem in Chriſto denegavit Hilarius.

Reſp. explicando Hilarii verba. In priori loco non extant particulæ *ex ſe*, additæ præter fidem Codicum melioris notæ ab Eraſmo: imo eodem libro num. 35. legitur: *Genuit etenim ex ſe corpus, ſed quod conceptum eſſet ex ſpiritu*. Deinde corpus Chriſti divini fuit operis,

ris, nec principium habuit naturali virtute ideoque recte dicitur non fuiſſe, niſi ex ſpiritu, in quantum ſpiritus illius corporis origo eſt, & principium efficiens, ut explicat Hilarius ibidem num. 18. & in Epiſtola ad Flavianum Leo Magnus. Secundo loco docet productam Chriſti carnem abſque elementorum pudore, ideſt, *nullo terreni ſeminis mixto contagio*; ut explicat lib. x. num.15. & 35. ubi originem, & elementa declarat eſſe ſemen virile. In tertio denique loco vocat conceptionem Chriſti *ſpiritalem*, quia Virgo genuit quidem ex ſe corpus, ſed quod conceptum eſſet ex virtute Spiritus ſancti, ut ibidem num. 35. Itaque diſtinguo minorem, non fuit ex Virgine aſſumpta Chriſti caro, ſi Maria corpori non dedit originem; ideſt, ſi non genuit ex ſe corpus, concedo; ſi conceptum fuit Spiritus ſancti virtute, nego. Diſtinguo etiam illius propoſitionis partem alteram, Chriſti corpus non fuit ex elementis compactum, ſcilicet genitum fuit abſque elementorum pudore, mixtoque ſeminis contagio, concedo: non fuit ex elementis, ex corporalibus membris, & carnis noſtræ natura; nego. Similiter tertiam partem diſtinguo, conceptio Chriſti fuit ſpiritalis, ratione corporis, quod Virgo genuit, nego: ratione virtutis, per quam idem corpus conceptum fuit; concedo minorem, & nego conſequentiam.

Opp. 2. Negat Hilarius in Chriſto originem hominis, affirmatque ſolam originem ſimilitudinis hominis, ſcribens lib. x. n. 25. *Hominis habitus eſt origo, non hominis*. Reſp. eo loci hæc tradere Hilarium: *Non fuit habitus ille tanquam hominis, ſed ut hominis; neque caro illa caro peccati, ſed ſimilitudo carnis peccati: dum & habitus carnis in nativitatis eſt veritate, & ſimilitudo carnis peccati a vitiis humanæ paſſionis aliena eſt, &c.* Quare Hilarius negat tantum in Chriſto originem illam hominis vitio humanæ conceptionis permixtam, unde producitur *caro peccati*; non originem a vitio humanæ conceptionis alienam, per quam Chriſtus factus eſt *in ſimilitudinem carnis peccati*.

Propositio II. Idem Hilarius non aſſeruit in Chriſto hominum Redemptore indolentiam.

Attendere quippe in Hilario debemus judicium de ipſius doctrina Antiquorum, ſcopum verborum, ac ſententiarum in iis locis, quæ objiciuntur, & teſtimonia alibi expreſſa. At ſi ad hæc omnia mentem ſedulo convertamus, liquet Hilarium non tenuiſſe de Chriſti paſſionibus falſam opinionem. Non ergo hanc Hilario poſſumus ſervata judicii æquitate affricare. Priorem aſſumptæ propoſitionis partem non ſolum demonſtrat argumentum negativum, quod nullus unquam huic addictus errori, Juſtiniano Imperante, cum notiſſima eſſet, ac celeberrima Hilarii fama, nec ullus ante Claudianum Mamertum, qui floruit circa annum 440. ſiniſtrum protulit de Hilario judicium; verum etiam poſitiva argumentatio petita ex iis, qui pro Hilario ſcripſerunt, ex Lanfranco,

franco, Hunaldo, divo Thoma, ſancto Bonaventura, Guilelmo Pariſienſi, aliiſque Scholaſticis, qui Commentaria ediderunt in Diſt. xv. tertii libri Sententiarum, nec non ex Patribus affirmantibus Hilariana ſcripta poſſe quemque *inoffenſo pede decurrere*, quemadmodum in Epiſtola ad Lætam teſtatur Sanctus Hieronymus.

Partem alteram de ſcopo librorum illorum, qui in controverſiam trahuntur, ſic probo. Videtur Hilarius omnem triſtitiam & paſſionem a Domino removere capite xxxi. in Matthæum, & libro x. de Trinitate. At removet tantum paſſiones a divinitate, non ab humana Chriſti natura, ſi diſputet contra pleroſque Apollinariſtas & Arianos, quorum aliqui affirmantes Verbum ſuppleviſſe vicem animæ, aliqui vero opinantes infirmam ipſam Verbi divinitatem, hanc doluiſſe, dum caro figeretur in cruce, impie & audacter affeverabant, quemadmodum liquet ex libro v. Theodoreti cap. 11. atque ex Romana Synodo ſub Damaſo celebrata. Et quidem Hilarium adverſus hæreticos illos diſputare, ſatis compertum eſt. Citato enim cap. xxxi. in Matth. inquit: *Volunt ex infirmitate corporis ærumnam ſpiritui adhærere, ac ſi Virtutem illam incorruptæ ſubſtantiæ imbecillitatis ſuæ forte aſſumptio carnis infecerit, & æternitas naturam fragilitatis acceperit. Quæ ſi ad metum triſtis eſt, ſi ad dolorem infirma, ſi ad mortem trepida, jam corruptioni ſubdita erit, & incidet in eam totius infirmitatis affectio*. Ita num. 2. pag. 741. & num. proximo, *Sed eorum omnis hic ſenſus eſt, ut opinentur metum mortis in Dei filium incidiſſe, qui aſſerunt non de æternitate eſſe prolatum, neque de infinitate paternæ ſubſtantiæ extitiſſe, ſed ex nullo per eum qui omnia creavit effectum*. Libro pariter x. de Trinit. num. 9. pag. 1041. ſe diſputationem ſuſcipere teſtatur contra præfatos Potamii, aliorumque inſigniorum Arianorum gregarios, iſta præmittens: *Volunt enim plerique eorum non in natura eum impaſſibilis Dei fuiſſe, ut qui timuit, & doluit non fuerit in ea poteſtatis ſecuritate, quæ non timet, vel in ea ſpiritus incorruptione, quæ non dolet; ſed inferioris a Deo Patre naturæ, & humanæ paſſionis trepidaverit metu, & ad corporalis pœnæ congemuerit atrocitatem*. Eſt itaque Hilarii ſcopus utroque in loco hos hæreticos, ſive Apollinariſtas, ſive Arianos refellere.

Tertiam partem ſpectantem ad expreſſam de Chriſti paſſione ſententiam loca proxima evincunt. In Pſalmum LIII. num. 3. ait: *Omnia ſecundum hominem paſſus eſt*, & num. 7. *Omnia quæ hominum ſunt & oravit, & paſſus eſt: & ex communi noſtra infirmitate ſalutem ſibi eſt deprecatus a Patre, ut nativitatem noſtram, cum ipſis infirmitatis noſtræ iniiſſe intelligeretur officiis. Hinc illud eſt, quod eſurivit, ſitivit, dormivit, laſſatus fuit, impiorum cœtus fugit, mæſtus fuit, flevit, & paſſus & mortuus eſt*. Et in Pſ. LIX. num. 6. *Et hæc quidem in eum omnia, quæ noſtra neceſſitatis ſunt irruerunt; ſed ab eo naturæ ſuæ virtute ſuſcepta ſunt, dum mortem noſtram potens non mori, etiam timo-*

timorem in ſe mortis ingruentem non renuit. In Pſalmum pariter LXVIII. num. 1. *Dolet ipſe quidem extra neceſſitatem & timoris poſitus & doloris, ſed bis ſe tamen quæ ſuſcepit accomodans*. Hæc aliaque a PP. S. Mauri collecta adeo ſunt manifeſta, ut quidam haud recte de ſententia alibi tradita judicium proferentes appellaverint Hilarii in Pſalmos Commentaria *librum illius Retractationis*.

Sed in iiſdem etiam locis, quæ objectantur, Hilariana doctrina ſatis apparet. Enimvero cap. XXXI. Commentarii in Matthæum, poſteaquam a Chriſto triſtitiam, mortiſque metum ablegaverat, demonſtrans fuiſſe in illo angorem quemdam, ac timorem non illatum a morte, quam ſubiret invitus, ſed potius a ſcandalo diſcipulorum, & imbecillitate credentium num. 5. inquit: *Sciebat exterrendos, fugandos, negaturos: metuebat ne ſe Deum abnegarent, quem cæſum, & conſputum, & crucifixum eſſent contemplaturi*. Et num. 7. *Totus igitur ſuper bis, qui paſſuri erant metus eſt*. Et num. 10. *Paſſuris diſcipulis per fidei juſtificationem, omnem in ſe corporis noſtri infirmitatem aſſumpſit, crucique ſecum univerſa ea quibus infirmabamur affixit. Ideo peccata noſtra portat, & pro nobis dolet: quia fidei in nobis calore fervente, cum adverſum diabolum paſſionis bello ſit decertandum, omnes imbecillitatum noſtrarum dolores cum corpore ejus & paſſione moriantur. Et ideo tranſire ab eo calix non poteſt, niſi illum bibat; quia pati niſi ex ejus paſſione non poſſumus*. Vide pag. 802. & 803. Aperte itaque Hilarius agnoſcit metum, & paſſionem in Chriſto, licet cauſſam non repetat ex violenta morte, quæ non poterat in Dei filium incidere, ſed ex hominum ſceleribus, ac paſſionibus Martyrum, quam ob cauſam noſtram aſſumpſit infirmitatem.

Eadem Hilarius docet lib. x. de Trinit. num. 36. & ſeqq. uſque ad 40. Et poſtquam hoc libro plura adverſus hæreticos referentes dolorem in Chriſti impatibilem divinitatem diſſeruit, num. 47. ait: *Paſſus igitur Unigenitus Deus eſt omnes incurrentes in ſe paſſionum noſtrarum infirmitates; ſed paſſus virtute naturæ ſuæ, ut & virtute naturæ ſuæ natus eſt: neque enim cum natus ſit, non tenuit omnipotentiæ ſuæ in nativitate naturam*: & infra, *Secundum quod ita ex infirmitate corporis noſtri paſſus in corpore eſt, ut paſſiones corporis noſtri, corporis ſui virtute ſuſciperet*, Numero denique 67. *Paſſus quidem eſt Unigenitus Dei quæ homines pati poſſunt: ſed utamur Apoſtoli fide, atque dicto, Tradidi enim vobis in primis, quia Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum ſcripturas, &c.* Ergo Hilarius negat in Chriſto paſſionis neceſſitatem, & dolorem qui irruerit in naturam divinitatis, ſed non paſſionis ſenſum veramque triſtitiam, ut extrinſecis argumentis, atque ex ſcopo, apertiſque ſententiis ejuſdem Hilarii hactenus probatum eſt.

ARGU-

Argumentationes oppositae diluuntur.

Opp. 1. Hilarius omnem a Chriſto triſtitiam removet libro x. de Trinit. num. 10. *Interrogo, inquit, eos, qui hoc ita exiſtimant an ratione ſubſiſtat ut mori timuerit, qui omnem ab Apoſtolis timorem mortis apellens ad gloriam ſit eos martyrii adhortatus.* Et num. 36. ait Chriſtum non fuiſſe triſtem propter mortem, *quia ubi propter mortem triſtitia eſt, illic ipſa mors cauſſa triſtitiæ eſt*. Rationem vero profert num. 11. his verbis: *Humano enim generi vitæ mortem aut vis exterior, ideſt febris, vulneris caſus & ruina degraſſata in corpus accelerat, aut ipſa natura corporis noſtri ſenio in eam ipſam mortem victa concedit. Unigenitus autem Dei ita poteſtatem habens ponendæ animæ ſuæ, &c.* Confirmat idem num. 27. ex virtute miraculorum, dicens: *An ne timuit mori, qui armatis obvius prodiit? & in corpore ejus infirmitas fuit, ad cujus occurſum conſternata perſequentium agmina ſupinatis corporibus conciderunt? &c.* Similia habentur capite xxxi. Comment. in Mat.

Reſp. diſtinguendo ant. Removet Hilarius a Chriſto triſtitiam, quæ in impatibilem divinitatem irruerit, aut ex neceſſitate naturæ dominata ſit animo, concedo. Removet triſtitiam irruentem in corporis noſtri infirmitatem aſſumptam, & libera divinæ perſonæ poteſtate ſuſceptam, nego. Quamvis ex dictis pateat reſponſio, eadem ex ipſis, quæ objiciuntur locis colluſtratur. Itaque Hilarius num. 10. dum ait, *Interrogo eos, &c.* aperte declarat ſe loqui adverſus pleroſque hæreticos affirmantes Chriſtum *non in natura impaſſibilis Dei fuiſſe, ut qui timuit, & doluit non fuerit in ea poteſtatis ſecuritate, qua non timet, vel in ea ſpiritus incorruptione qua non dolet, ſed inferioris a Deo patre naturæ.* Negat itaque Chriſtum congemuiſſe, & doluiſſe ſecundum naturam divinitatis, & trepidaſſe eo metu paſſionis humanæ, in cujus poteſtate non eſt pœnæ abjicere atrocitatem. Num. 36. ait non fuiſſe mortem in Chriſto cauſam neceſſariæ triſtitiæ, quoniam in ejus poteſtate erat animam ſuam ponere, triſtem autem fuiſſe non negat ea triſtitia, quam ſponte ſuſcepit cauſſa noſtri, atque ut diſcipulorum ſuorum imbecillitatem confirmaret; ut ſupra oſtendimus. Similiter num. 11. inter Chriſtum ceteroſque homines illud ſtatuit diſcriminis quod in nos patiendi neceſſitate obſtrictos febris, vulnera, & ſenectus irruunt etiam invitos; in Chriſtum vero, qui libere infirmitatem carnis noſtræ ſuſcepit, mors eo tantum permittente deſæviit. Propterea addidit poſt verba, quæ objiciuntur: *Quod ſi ex ſe mortuus eſt, & per ſe ſpiritum reddidit, non eſt terror mortis in poteſtate morientis?* Eodem pacto num. 27. ex Chriſti omnipotentia, patratiſque miraculis evincit in eo minime fuiſſe trepidationem ac terrorem perturbantem, & afficientem invitos; quod his verbis demonſtrat: *Quam ergo infirmitatem dominatam hujus corporis credis, cujus tantam habuit Natura virtutem.*

paſſionis exſeruit: dum & pœnali miniſterio deſævit, & virtus corporis ſine ſenſu pœnæ vim pœnæ in ſe deſævientis excepit. II. Diſerte affirmat non habuiſſe corpus Domini naturam dolendi verbis ſequentibus: *Habuerit ſane illud Domini corpus doloris noſtri naturam, ſi corpus noſtrum id naturæ habet, ut calcet undas, & ſuper fluctus eat, & non degravetur ingreſſu, neque aquæ inſiſtentibus veſtigiis cedat, penetret etiam ſolida, nec clauſæ domus obſtaculis arceatur.* Quibus verbis ex corporis Chriſti perfectione demonſtrat habuiſſe naturam doloris expertem. III. Idem comprobat ex mirabili corporis Dominici conceptione, ſubnectens, *Quid per naturam humani corporis conceptam ex ſpiritu carnem judicamus? Caro illa, ideſt, panis ille de cælis eſt, & homo ille de Deo eſt: habens ad patiendum quidem corpus, & paſſus eſt, ſed naturam non habens ad dolendum. Natura enim propriæ ac ſuæ corpus illud eſt, quod in cæleſtem gloriam conformatur in monte: quod attactu ſuo fugat febres, quod ſputo ſuo format oculos*.

Reſp. nego antecedens. Atque ad primam probationem dico ſanctum Hilarium per *virtutem corporis* ipſam intelligere impatibilem divinitatem. Ita in Pſ. 11. num. 25. inquit: *Infirmitas honore eſt donata virtutis*, & in caput IX. Matth. num. 7. *Fragilitatem corporis Virtus aſſumpſit*. Planiſſima eſt verborum Hilarii intelligentia: paſſum Dominum, & in corpus ejus irruiſſe paſſionem, ſed hanc *Virtutem*, ideſt divinitatis naturam abſque dolore excepiſſe. *Paſſus eſt ergo Deus* (inquit in Pſ. 53. num. 12.) *quia ſe ſubjecit voluntarius paſſioni: ſed ſuſcipiens naturales ingruentium in ſe paſſionum (quibus dolorem patientibus neceſſe eſt inferri) virtutes, ipſe tamen a natura ſua virtute non exeidit, ut doleret*. Ad 2. cadem eſt adhibenda reſponſio: quippe nomen *Naturæ* accipit Hilarius pro ſola divinitate, quo ſenſu ait eodem libro X. de Trinit. num. 66. *Cum infirmitas eſſet ex forma ſervi, & natura maneret ex forma Dei*. Chriſti itaque corpus non habuit *naturam dolendi*, in quantum Chriſti *natura*, ideſt, divinum Verbum paſſionem voluntarie ſuſcepit: *nec paſſio illa fuit conditionis & generis, ut indemutabilem Dei naturam vis injurioſa turbationis offenderet*, inquit in Pſ. LIII. Idem probant exempla ab Hilario eo loci adducta, quandoquidem Chriſti corpus habuit naturam, quæ ferebatur in humidis, inſiſtebat in liquidis, & attactu ſuo mirabilia patrabat, non ſpectata conditione corporis, ſed virtute divinitatis, quemadmodum docet Hilarius lib. VII. de Trinit. num. 36. Ad tertium valet hæc eadem reſponſio: concepta enim Chriſti caro de Spiritu ſancto, & divinitati hypoſtatice conjuncta non habuit *naturam ad dolendum*, quatenus unita fuit Divinitati impatibili, & *Virtuti*, quæ corpus aſſumptum voluntarie ſubjecit paſſioni; ipſam tamen *naturam ad dolendum* habuit in ſe ſpectata. Atque his, ſi alia occurrunt in Hilario difficilia, commode poterunt explicari.

Digitized by Google

CAPUT VIII.

De Chriſti Domini Anima, atque Intellectu.

ARIANORUM plerique, ut ex præcedenti capite infertur, corpus quidem a Verbo fatebantur aſſumptum, ſed vicem animæ præſtaſſe Divinitatem, quô hanc patibilem, & natura Patris adſtruerent inferiorem. Teſtis eſt hujus erroris Athanaſius de Incarnat. adverſus Apollinariſtas, Epiphanius de Anaceph. & S. P. Auguſtinus cap. LV. De Hæreſibus. Apollinario tamen error iſte præſertim tribuitur, quod revera non fuerit inter Arianos, & Eunomianos communis, Laodicænus autem Antiſtes illum apertiſſime propugnaverit. Nam cum anno 362. damnatus eſt in Synodo Alexandrina, cui interfuerunt Athanaſius, & Euſebius Vercellenſis, ob præclaram illius exiſtimationem non fuit expreſſe nominatus: ſed proſcripta tantum fuit hæreſis ſub ejus nomine anno 381. in II. Conſtantinopolitana Synodo Generali.

Notandum tamen eſt, quod Apollinariſtæ humanam quidem animam Chriſto denegarunt, ſed admiſerunt tandem ſenſitivam, quali gaudent bruta animantia. Sanctus enim Pater Auguſtinus loc. citato ita illorum hæreſim deſcribit: *Appollinariſtas Apollinarius inſtituit, qui de anima Chriſti a Catholica diſſenſerunt, dicentes ſicut Ariani, Deum Chriſtum carnem ſine anima ſuſcepiſſe. In quæſtione teſtimoniis victi mentem, qua rationalis eſt anima hominis non fuiſſe in anima Chriſti, ſed pro hac ipſum verbum in ea fuiſſe dixerunt.* Idem docent Athanaſius libro contra Apollinarium primo, Caſſianus de Chriſti Incarnat. Vincentius Lirinenſis cap. 17. Commonitorii, aliique complures. Primum itaque videndum eſt, an Verbum divinum animam revera aſſumpſerit, deinde an hæc anima mente ac ratione prædita fuerit, an vero mente tantum cæleſti atque divina.

PROPOSITIO I. Divinum Verbum animam humanam aſſumpſit.

Demonſtratur Scripturis, Traditione, & Theologicis argumentis. Atque in Scripturis habetur I. Joannis X. 15. *Ego pono animam meam pro ovibus meis*. Hanc profecto animam conſtat non eſſe Verbum Divinum, quoniam iſtud eadem Perſona eſt, quæ animam poſuit, dum tradidit ſpiritum, & dum reſurrexit, iterum illam ſumpſit. Neque dicas accipi hoc loco animam pro vita tantum temporali, ita, ut ponere animam idem ſit ac mortem ſubire: cum enim vita ſit animæ in corpore officium, mors autem ejuſdem animæ a corpore ſeparatio; idem eſt poſſe mori, ac poſſe animam a carne divelli. Imo, etſi mors contingere aliquando poſſet abſque animi ſeparatione a corpore, dummodo ille vitæ officium, ſive intrinſecum motum ſubtraheret, quemadmodum aſſeruit Picus Mirandulanus: adhuc Verbum, quod animam poſuit, & reaſſumpſit, ideoque illam a corpore vivificando

pro

pro libito ſejunxit, & revocavit, non anima eſſet, ſed exercens in animam, ejuſque officia poteſtatem. II. Tribuunt Scripturæ Chriſto paſſiones animæ, ut Joan. XII. 27. *Nunc anima mea turbata eſt*: & Matth. XXVI. 38. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*; nec non deſiderium, mœrorem, aliaſque paſſiones, quas ſupra diximus in impatibilem divinitatem non cadere.

Traditio etiam Patrum exploratiſſima eſt. Athanaſius in primo adverſus Apollinarium libro ait: *Quomodo triſtis, & animo turbatus humanam non habuit animam? Tribuere enim talem ſenſum materiæ inſenſibili abſurdum, Deo immutabili adſcribere blaſphemum*. Theodoretus de Hæret. Fab. *Si enim Verbum Deus animam non aſſumpſit, nec liberare eam, nec gloriam ei parare potuit*. Eamdem rationem affert Damaſus Papa in Epiſtola Synodica, in qua hanc Apollinarii hæreſim proſcripſit. S. Pater Auguſtinus Epiſtola ad Dardanum num. 4. *Profecto cum dicis hominem perfectum, totam illic naturam humanam vis intelligi: non eſt autem homo perfectus, ſi vel anima carni, vel animæ ipſi mens humana defuerit*. Cap. 4. de Fide, & Operibus adducit ſanctus Pater eamdem rationem nuper ex Damaſo, & Theodorito productam: quam etiam reperies in priori Nazianzeni Epiſtola ad Cledonium. S. Fulgentius in libro de Incarnat. ad Traſimundum cap. 14. & ipſe Apollinariſtas refellit, ex quo anima gravius peccato ſit vulnerata, quam corpus, atque iſti dignitate præcellat. Addit cap. 15. hoc argumentum, quod tentatis in anima paſſio Chriſti afferat auxilium, *nec in eo quo tentatus non eſt, tentatis auxilium miniſtret*. Validiſſimum utique argumentum, ac deſumptum ex Epiſtola ad Hebræos cap. II. v. 17. & 18. Laudatus Athanaſius citato libro Apollinarium urget ex Chriſti ad Inferos deſcenſu. *Quomodo*, inquit, *affirmabitis cæleſtem in Chriſto mentem fuiſſe animæ rationalis partes obeuntem? An in duas diviſum partes corpus ejus dicetis? An alia ejus pars in ſepulcro, alia apud inferos extitit? Quomodo fieri potuit, ut qui animam non haberet, ad inferos deſcenderit?* Sufficiat pro reliquis omnibus Synodica præcitati Concilii II. Conſtantinopolitani, in qua legitur: *Incorruptam retinemus Incarnationis Domini doctrinam, nec corpus ejus anima ſuaque mente deſtitui, nec Incarnationem ejus imperfectam eſſe ſtatuentes*.

Ex his Theologicæ argumentationes promuntur. Prima quod Chriſtus verus homo eſt: at non eſſet, ſi rationali anima, quæ hominis eſt pars præcipua, careret. Altera quod hominem aſſumpſit, ut illum redimeret, eſt autem animarum potius, quam corporum Reparator. Tertia quod in divinitatem, ut diximus, naturæ noſtræ paſſiones, nec mors, nec deſcenſus ad inferos, nec reſurrectio a mortuis poteſt cadere. Poſtrema, quod tribuit animabus in tentatione victoriam, ideoque & ipſe in anima tentatus eſt.

Obi-

pateretur? At mors in corpus vim habet, non in animam. Ut deſcenderet ad inferos? At deſcendit divinitas, vel perſona. Ut miracula patraret? Verum hæc omnipotentiæ ſunt opera. Itaque ut carnem adſumeret, habuit Dei Verbum apertam cauſſam habitandi inter homines, & pro hominibus moriendi: ut adſumeret etiam animam, cauſſam nullam habuit, præſertim cum poſſet ipſum Verbum ſupplere rationalis animæ munera, & facultates.

Reſp. hæc ex dictis eſſe ſoluta. Diximus enim Scripturas non ſolum Chriſti carnem commemorare, ſed etiam animam, ſpiritum, naturam humanam, atque hujus proprietates. Joannes ergo cap. I. *carnem* pro toto homine poſuit, ut Gen. VI. 12. Eſaiæ XL. 5. Matt. XXIV. 12. Lucæ III. 6., & ad Rom. III. 20. *Carnem* etiam Joannes commemoravit adverſus emergentes hæreſes eorum, qui negabant Chriſtum in carne veniſse, atque ut oſtenderet fuiſſe in corpore viſibilem, manifeſtum, atque tractabilem, ut ſcribit adverſus Praxeam Tertullianus. Addit cauſsam alteram Ep. 120. Auguſtinus, *Ut Chriſti humilitatem magis oſtenderet*. Neque Filius Dei factus eſt homo tantummodo ut habitaret in nobis, ſed ut poneret animam ſuam, ut peccatores ſalvos faceret, ut tentaretur per omnia in ſimilitudine abſque peccato. Infertur quidem mors corpori, ſed anima recedente, & ratione ipſius animæ divina Perſona deſcendit ad inferos, & reſurrexit, quippe, ut ratiocinatur citato loco Athanaſius, *neceſſe eſt ab inferis reſurrectionis initia repetere, ut perfecta & vera ſit reſurrectio, ſolutio nempe a morte, & liberatio ſpiritus ibi adſervati*. Hæc, & alia plurima, cujuſmodi ſunt affectus omnes humani a Verbo abſque mentis perturbatione ſuſcepti, competere nequeunt divinæ naturæ immutabilitati. Ideoque nequit hæc ſingulas humani ſpiritus partes explere.

CAPUT IX.

De rationalis animæ Chriſti perfectione, quantum ſpectat ad mentem, atque intellectum.

NON ſoli Ariani exſpoliarunt Chriſti animam plenitudine ſapientiæ, ut ex illius ignorantia probarent non habuiſſe ſummam, perfectiſſimamque divinitatem, & qui purum hominem illum eſſe commenti ſunt Gnoſtici, Ebionitæ, Sociniani: verum etiam ſpecialis ſectæ quidam hæretici, quos appellaverunt ob perverſum iſtud dogma *Agnoitas*, de quibus Codice CCXXX. Bibliothecæ Photius. Cum obſcurioris nominis ſint, non alios putandum eſt fuiſſe Agnoitas, quam *Corrupticolas*, de quibus egimus ſupra. Ad horum modo refutationem præmittimus duplicem eſſe ſcientiam, divinam ſcilicet, & humanam:

Digitized by Google

nam: hanc vero aut inditam, qualem habuit Adam; aut acquiſitam ſtudio, vel experimento comparatam; aut beatificam, quæ in intuitiva viſione Dei ſita eſt. Atque de ſcientia divina, quoniam a divinitate nequit ſejungi, hac alibi demonſtrata, ut iterum diſceptemus videtur ſupervacaneum. Quare de humana Chriſti ſcientia dicturi, principio adverſus Joannem de Ripa in III. Sent. diſput. XIV. & Hugonem Victorinum in libro de Sapientia Chriſti, demonſtrabimus hanc neceſſario eſſe admittendam, neque Salvatorem noſtrum ſola divina ſcientia fuiſſe præditum: deinde vero de ſcientia Chriſti acquiſita, ac poſtremo loco de ea, quæ beatorum ſpirituum propria eſt, differemus.

Propositio I. Præter increatam divinamque ſcientiam fuit Chriſtus exornatus perfectiſſima ſcientia infuſa, & creata.

Demonſtratur I. ex VI. Synodo Generali in qua, ut dicam proximo capite, definitum eſt duas eſſe in Chriſto *notitias impermixtas*, & duas voluntates. II. Probatur ratione. Aſſumpſit enim Verbum animam rationalem, quæ aut eſt ſua natura ſubſtantia cogitans, aut ejus ſingularis proprietas eſt cogitare, & percipere. Habuit autem Chriſti anima omnem perfectionem; ideoque perfectam pleniſſimamque rerum omnium notitiam. Deinde Chriſtus per intellectionem divinam atque increatam promereri non poterat, divinitas enim merendi incapax eſt; & conſequenter meruit per intellectionem humanam, & creatam cum humana pariter & creata voluntate conjunctam. Atqui non potuit in merito proficere, ita, ut nova illi perfectio meriti accederet, alioqui imperfectam animam a principio habuiſſet. Igitur perfecta ſemper cognitione, perfectaque humana voluntate fuit exornatus. Traditur prior ratio ab Ambroſio de Sacram. cap. 7. a Hieronymo in VII. Iſaiæ, & in Epiſt. ad Irenæum, ab Aug. in Pſalmum 64. & lib. 2. de peccatorum meritis cap. 29.

Hæc argumenta probant fuiſſe in Chriſto ſcientiam, & cognitionem humanam; fuiſſe autem non ſolum perfectam, qualis ad merendum requiritur, ſed etiam plenam, ſingularem, & divinitus inditam, demonſtratur primo ex Scripturis. Iſ. XI. 2. *Requieſcet ſuper eum Spiritus ſapientiæ, & intellectus*. Joan. I. 14. *Plenum gratiæ, & veritatis*. Ad Coloſs. II. 3. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi*. II. Probatur ex Patribus. Ambroſius Lib. V. de Fide cap. 18. inquit: *Nihil fuit, quod ignoraverit Dei filius*. Hieronymus ad Damaſum: *Plenam habuit ſcientiam, & certiſſimam veritatem*. Auguſtinus loco nuper citato: *Ignorantiam nullo modo crediderim fuiſſe in infante illo, in quo Verbum caro factum eſt, ut habitaret in nobis*. III. Firmatur ratione, quam paullo ſupra produximus, quoniam minime decebat a Verbo animam imperfectam adſumi.

Propositio II. Fuit in Chriſto etiam ſcientia acquiſita, & experimentalis.

Pro-

Digitized by Google

Probatur I. ex Epiſt. ad Hebræos v. 8. *Cum eſſet filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam.* Complures etiam Doctores de hac ſcientia acquiſita per praxim, atque experimentum accipiunt ea verba Lucæ II. ultimo: *Proficiebat ſapientia, & ætate.* II. Probatur ex PP. affirmantibus in Chriſto cum ſapientiæ, tum divinitatis manifeſtationem, atque explicationem, quæ fit rerum efficientia & experimento, ut inquit Orat. 3. contra Arianos S. Athanaſius, & lib. III. contra Neſtorium S. Cyrillus. II. Probatur ratione. Hoc diſcrimen intercedit inter ſcientiam inditam, & acquiſitam, quod illa ſpectat rerum ſubſtantias, atque exhibet veritates, ut relucent in ideis, ac notionibus menti hærentibus, qualem alibi diximus fuiſſe participationem æternæ lucis principio conceſſam angelis: ſcientia autem acquiſita ſpectat veritatis jam perceptæ modum ac determinationem, ſive objectorum præſentiam: unde tradunt Scholaſtici ſcientiam infuſam nullatenus a phantaſmate, ſenſuumque miniſterio pendere, bene tamen acquiſitam, atque uſu & exercitatione comparatam. At anima Chriſti ſenſuum officio ipſaque experientia percepit vitæ ſuæ decurſu objecta præſentia, v. g. patrata a ſe miracula, diſcipulorum obedientiam, cogitata, & machinamenta Phariſæorum, & quæcunque ab initio per anteceptam notitiam interiori mente prænoverat. Fuit ergo in Chriſti anima etiam ſcientia experimentalis & acquiſita.

Propositio III. Fuit in Chriſto in hac etiam mortali vita ſcientia Beatorum, viditque adhuc viator divinitatem & gloriam.

Demonſtratur primo ex Scripturis. In his, ut diximus prop. 2., aſſeritur, Chriſtum fuiſſe plenum gratiæ & veritatis, in eoque extitiſſe omnes theſauros ſapientiæ & ſcientiæ Dei. Legimus etiam Joannis I. 18. & III. 13. ipſum Chriſtum inter nos commorantem affirmaſſe ſe in cælis, & in ſinu Patris fuiſſe. Eodem cap. III. v. II. teſtatur Jeſus, ſe annuntiare Trinitatis arcana, quæ noverat ac viderat; atque VIII. 14. demonſtrat verum eſſe teſtimonium, quod de propria divinitate perhibebat, quia ſciebat ſeipſum. Sed frui divinæ ſcientiæ plenitudine, commorari in ſinu Patris, ipſum videre, & divinitatem perfecte cognoſcere, eſt habere ſcientiam Beatorum. Hanc ergo ſcientiam habuit etiam in hac mortali vita Chriſti anima. II. Confirmatur ex Patribus. Euſebius Cæſarienſis cap. 21. libri x. Dem. Evang. exponens ea verba Pſalmi XXI. *In te projectus ſum ex utero*, inquit: *Cum enim adhuc in utero laterem geſtantis me Genitricis, te Deum meum intuebar.* S. Pater Auguſtinus in Pſ. XV. ait humanitatem Chriſti nunquam *amiſiſſe hæreditatem, & claritatis notitiam, qua divinum Verbum erat apud Patrem, priuſquam mundus fieret*: & quæſt. 65. ex LXXXIII. explicans quid ſignificarent linteamina, quæ in monumento inventa ſunt, docet fuiſſe quoddam ſymbolum carnis, qua non ita ſpiritus implicabatur, *ut eum aliquid lateret, aut ab itinere retardaret.*

daret. Libro etiam priori de Peccatorum meritis cap. 31. ait: *Per diſtantiam divinitatis, & infirmitatis filius Dei manebat in cælo, filius hominis ambulabat in terra: per unitatem vero perſonæ, qua utraque ſubſtantia unus Chriſtus eſt, & Filius Dei ambulabat in terra, & filius hominis manebat in cælo*. Fulgentius ad Ferrandum Diaconum hæc ſcribit: *Non exiſtimo illi animæ in aliquo plenam divinitatis deeſſe notitiam, cujus una eſt Perſona cum Verbo*: & infra; *Ubi ſpiritus non eſt ad menſuram datus, neceſſe eſt, ut plena ſit divinitatis immenſæ notitia*. III. Confirmatur ratione, quæ ex dictis fluit, atque traditur in 2. Quodlib. q. 4. ab Aegidio: Qui enim plenus eſt gratiæ & veritatis, qui Spiritus dona non ad menſuram accepit, qui Mediator extitit inter Deum, & homines, qui omnes habuit divinæ ſcientiæ theſauros, ita, ut de plenitudine ejus omnes accipiant, is profecto deſtitutus non fuit ſcientia Beatorum: quiſquis enim hac caret, cognoſcit ex parte, videt in ænigmate, atque nondum aſſecutus eſt plenam divinitatis notitiam. At Chriſtus plenus erat omnis gratiæ & veritatis, ſuper eum requieſcebat Spiritus ſapientiæ, in ipſo fons erat aquæ, ac virtutis ſalientis in vitam æternam, ipſe erat veritas, & omnium hominum Præceptor ac mediator. Itaque non ex parte, non per ſpeculum, non in ænigmate, ſed facie ad faciem ipſam intuebatur divinitatem.

Propositio IV. Non habuit tamen Chriſtus ut homo ſcientiam comprehenſivam.

Evincitur I. quoniam cognitio comprehenſiva, ut alibi demonſtratum eſt, debet non ſolum divina omnia ſcrutari, verum etiam ſingula divinorum attributorum objecta, & creaturas quaſque poſſibiles, ad quod virtus requiritur infinita, qualem nequit habere creatus animus. II. Damnata eſt ſeſſ. 2. Concilii Baſileenſis, tunc legitimi, & ſub legitimo Pontifice conſtituti, propoſitio Auguſtini Romani, & Epiſcopi Nazareni: *Anima Chriſti Deum videt tam clare, & intenſe, quam clare, & intenſe Deus videt ſeipſum*. III. Anima Chriſti ſapientiam recepit per ſpiritum in ipſa habitantem, ut ait Eſaias XI. 2. non eſt autem ipſa Chriſti anima ſuamet ſapientia, aut Spiritus ſapientiæ ſuper eum requieſcens. Sapientia autem recepta in animo non omnia comprehendit, ſed ipſa ſubjecti limitatione circumſcribitur & finitur.

Auguſtinus de Roma, cujus nuper meminimus, fuit noſtri Ordinis Generalis Antiſtes, ediditque librum de humana natura Chriſti, in quo plures aſſeruit propoſitiones, inter quas nuper citata, & altera in Indiculo Baſileenſi prima, *Chriſtus quotidie peccat, & ex quo fuit Chriſtus quotidie peccavit*. Nemo tamen hunc virum aut hæreticum, aut rudem, aut impium exiſtimet. Nam Synodus Baſileenſis eo loci declarat nullam a ſe adverſus illius perſonam proferri ſententiam.

Ait

Ait etiam propoſitionem nuper prolatam, traditam ab Auctore non referendo peccatum ad ipſam perſonam Chriſti, ſed ad membra ſua, quatenus cum Chriſto capite unum ſunt. Hoc quidem ſenſu dicebatur Saulus Chriſtum perſequi, dum in Chriſtianos ſæviret. Et quemadmodum hæc propoſitio ab Auguſtino Romano catholico ſenſu prolata eſt, ita etiam reliquæ, quæ videntur continere Anomœorum inſaniam, aut hæreſim Neſtorii, fuerunt ab Auctore enuntiatæ recta intelligentia, & ratione unionis hypoſtaticæ, quemadmodum Fulgentius loco citato inquit: *Non exiſtimo illi animæ in aliquo plenam divinitatis deeſſe notitiam, cujus una eſt perſona cum Verbo: quam ſic Sapientia ſuſcepit, ut eadem Sapientia ipſa ſit*. Ut ergo Fulgentius animæ Chriſti tribuit eamdem ſapientiam Verbi, ita Auguſtinus de Roma tribuit eidem animæ claram, & intenſam viſionem ipſius Dei, ſpectata Perſonæ Verbi, cui anima ſubſtantialiter conjuncta eſt, unitate. At quoniam hujus Scriptoris propoſitiones talibus verbis conceptæ, & a libello divulſæ falſiſſimum ſenſum exhibent, in ipſoque libro nequeunt abſque perſpicaci acumine diſtingui, fuerunt in illa Synodo jure meritoque proſcriptæ. Ceterum Auctor tam eximia ſcientia præſtabat, ut non ſolum promeruerit ſcriptorum omnium laudes, ut in Hiſtorica diſſertatione demonſtrat Gandolfus pag. 74., ſed etiam alter Auguſtinus ob eloquium, & ſapientiam fuerit appellatus. Fuit autem moribus & vitæ ſanctimonia adeo clarus, ut Beati viri titulum adeptus ſit, atque in Templo S. Auguſtini Pratenſi Provinciæ noſtræ Piſanæ religioſo cultu, ac ſumma veneratione aſſervetur.

Ad Objectiones Responsio.

Opp. I. Lucæ II. ult. legitur, *Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines*. Non ergo fuit anima Chriſti a priori conceptionis inſtanti perfecta rerum cognitione exornata, ſed quemadmodum ætas, ita ſapientia illius ſuſcepit perfectionem atque incrementum. II. Matthæi VIII. 10. dicitur Chriſtus Centurionis fidem fuiſſe admiratum, *Audiens autem Jeſus miratus eſt*. Admiratio autem nequit cum plena ſapientia conjungi. III. Chriſtum ignoraſſe peccata ſcribit Apoſtolus in 2. ad Corinth. v. 21. *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*. IV. De ipſo prænuntiatum fuerat ab Iſaia VIII. 4. *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem ſuam*: quibus ſane verbis commonſtratur ignorantia, communiſque ceterorum puerorum miſeria. V. Denique Chriſtus ipſe Marci XIII. 31. proteſtatus eſt ſe diem Judicii neſcire dicens, *De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, niſi Pater*. His ergo divinarum ſcripturarum teſtimoniis Chriſtum plura ignoraſſe convincitur.

Reſp. Ad primum quod Chriſtus proficiebat ſcientia acquiſita & experimentali, dum vitam agendo ſenſu animæ, & exercitatione virtutum experiebatur in rerum eventu, quæ ab initio prænoverat mentis intelligentia. Hoc ſenſu videtur mihi accipiendus Ambroſius in libro de Incarnat. Dominicæ Sacramento, ubi ait, quod Chriſtus *proficiebat ſapientia hominis*. Quamquam enim Magiſter in III. diſt. XIII. §. *Ait*, explicat Ambroſium, quod affirmaverit Chriſtum profeciſſe *quantum ad viſum hominum & ſui ſenſus oſtenſionem*, uti etiam explanat Velloſillus Adv. in Ambroſ. Q. XIII., cum tamen S. Doctor ſcribat profeciſſe Chriſtum ſapientia humana per *incrementum*, quo *mutabatur in melius*, congruum eſt, ut illum de ſcientia experimentali interpretemur. Atque ita difficultatem non habent, quæ Ambroſius ait: *Deus perfectionem naturæ ſuſcepit humanæ: ſuſcepit ſenſum hominis, ſed non ſenſu carnis fuit inflatus. Senſu hominis animam dixit conturbatam, ſenſu hominis eſurivit & rogavit, ſenſu hominis profecit, &c.* Recte hac reſponſione verba omnia Ambroſiana ſimul cohærent. Suſcepit enim Deus naturæ humanæ perfectionem, ideoque mentem plena ſcientia exornatam: hæc tamen ſcientia incrementum habuit, & in melius mutata eſt, non quantum ad ſubſtantiam rerum per ſcientiam infuſam perceptarum, ſed quantum ad operum experimentum, & ad objecta in ſe conſiſtentia. Eadem ratione inquit Apoſtolus ad Hæb. v. 8. *Cum eſſet Filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam*. Huic autem interpretationi non repugnat altera, quam tradunt complures, in tantum Jeſum profeciſſe ſapientia, in quantum ejus virtus manifeſtabatur hominibus, ut exponunt Gregorius Nazianzenus Orat. XX. Athanaſius in III. contra Arianos, & Cyrillus lib. 3. adv. Neſt. laudati ab erudito Theologo H. Tournely de Incarnat. pag. 358. nec non Gregorius Magnus citatus a Magiſtro, niſi potius ea verba ſint Bedæ; & inſuper Hieronymus, Auguſtinus, Remigius, Damaſcenus, Theophilactus, quorum verba recitat Velloſillus.

Urgent cavillatores quidam ea verba, *coram Deo*, dicentes, Ergo Chriſtus revera proficiebat ſapientia. Alii opponunt comparationem ætatis, ſubinferentes, ſi vere augebatur ætate, vere etiam profectum recipiebat doctrinæ. At hæc eumdem ſenſum præſeferunt, ideſt, vere coram Deo, & coram hominibus exercendo humilitatem atque obedientiam virtutum actus animam Chriſti exornabant, atque de ſe optimum ſingulis præbebant experimentum, ut Geneſ. XXII. 12. ait Deus Abrahamo ad filium immolandum parato, *Nunc cognovi quod times Deum*: & ipſe Jeſus poſt ſanatam a profluvio ſanguinis mulierem dicitur Marci cap. V. 30. cognoviſſe *in ſemetipſo virtutem, quæ exierat de illo*: quæ debent, ut liquet, accipi de vera cognitione ſita in rerum experimento. Negari etiam poteſt ea verba *ſapientia & ætate* referri ad illa,

Digitized by Google

illa, *apud Deum, & homines*, cum inuſitatum ſit dicere, quempiam proficere apud Deum aut ſapientia, aut ætate: ſed proficiebat Chriſtus apud Deum, & homines *gratia*, opera nimirum ſpectabilia, & cum Patri, tum hominibus accepta patrando, ut animadvertit Janſenius in hunc locum, & in III. Sent. diſt. 13. illuſtris Eſtius.

Eadem ratione fuit in Chriſto admiratio, non quæ ex ignorantia procedit, ſed quæ ad novum & inſolitum objectum quamvis prævifum, erumpit foras, eo pacto, quo Joannis XI. 35. dedit profuſis lacrymis ſigna triſtitiæ ob mortem Lazari, quam ſupra verſu 14. præcognoverat, & appropinquans Jeroſolymis item ob futuram deſolationem amare flevit, exteriori ploratu commonſtrans proximam calamitatem. Ob hanc ergo cauſſam juſtæ admirationis ſigna dedit cum Centurio ſuam fidem, Math. VIII. 20., patefaceret, & cum patriæ ſuæ cives, Marci VI. 6., nullum illi exhiberent honorem, ut quiſque perciperet quam eſſet digna laude fides alienigenæ, & quam execranda concivium ſuorum pervicacia.

Ad 3. nihil aliud eſt reſpondendum niſi quod *ignorare* ſæpe ſæpius idem ſignificat ac odio habere, quemadmodum *cognoſcere* eſt idem ac *approbare & diligere*, ut diximus libro IV. cap. 2. Ita ergo dicitur Dominus ignorare peccatum, quomodo ait Matth. VII. 23. operantibus iniquitatem, *Nunquam novi vos*, & cap. XXV. 12. fatuis virginibus, *Neſcio vos*, nimirum, *reprobo ac damno*.

Quod profertur ex cap. VII. Eſaiæ, de impedimento infantiæ eſt accipiendum: non de impedimento illo, quod oritur ex puerili ignorantia, ſed de illo, quod procedit ex debilitate membrorum, quæ per ætatem ad animæ officia redduntur aptiora; juxta quem ſenſum de puerulis, qui reptando incedunt, dicimus, *Neſciunt ambulare*, ideſt, *nondum valent*: & ideo legitur in Hebræorum Codice, *Antequam ſciat puer vocare Pater mi, & mater mea*.

Poſtremum de ignorantia diei extremæ, quod ceteris eſt difficilius, ſolutum a nobis eſt libro VII. cap. 12., quatenus Chriſtus dixit ſe neſcire diem Judicii, in quantum eſt caput Eccleſiæ, & paternorum conſiliorum adminiſter, ideſt, non ita ſciebat, ut expediret diem illum diſcipulis indicare: quæ reſponſio vera eſt, atque ut ibidem diximus, tradita ab Auguſtino. Etenim ſoli Patri tribuitur in Evangelio illius diei præſcientia, quam tamen etiam divinum Verbum ac Spiritum ſanctum habere ſolus Arianus aut Macedonianus inficias ibit. Verum tamen eſt nonnullos Patres contra Arium diſputantes aſſerere Chriſtum ut hominem ignoraſſe revera judicii diem, ut ſcribunt Euſtathius Antiochenus lib. VI. Gregorius Nazianzenus Orat. 36. Hilarius lib. IX. de Trinit.; & Athanaſius Orat. 4. contra Arianos, quorum verba vide apud Petavium lib. II. de Trinit. cap. 3. Sed hi poſſunt explicari, in quantum ignorantia ſubeſt humanæ Chriſti natu-

naturæ ex ingenita facultate, & præciſe in quantum humana eſt, non prout eſt *hypoſtatice* conjuncta divinitati. Aut ſi verba aliqua hunc ſenſum minime patiantur, dicendum erit ob hanc eamdem cauſſam, quod Patres illi cum Arianis congrederentur, ne aliò diſputationem diſtraherent, & verſutas adverſariorum argutationes facilius contererent, affirmaſſe quod ex ignoratione ultimæ diei nequeat evinci inferior in Verbo natura, quum etſi daretur hæc ignorantia, non caderet in divinam Filii mentem, ſed in humanam. Suſpicatur præterea Ambroſius lib. v. de Fide cap. 7. abeſſe a veteribus Codicibus, *neque filius*, quod non adinveniri in pluribus exemplaribus ſcribit etiam in caput xxiv. Matth. verſ. 36. Hieronymus. Verum etſi potuerit hic locus dolo Arianorum corrumpi, certum eſt ea verba reperiri apud Marcum, atque inde fortaſſis in Evangelium Matthæi derivata ſint, maxime quod congruentia ſint verbis illis utrobique extantibus, *niſi Pater*. Quare ne his ambiguis admodum & invalidis tela Arianorum videremur potius declinare, quam frangere, conſtitutum nobis fuit priorem tradere reſponſionem.

Opp. 2. Repugnat ſcientia Beatorum, quæ in manifeſta viſione Dei ſita eſt, vitæ, quam Chriſtus ante paſſionem inter homines egit. Primo namque in hac mortali vita nondum fuiſſe glorificatum aperte traditur Joan. vii. 39. Deinde vix gloriæ libamina deguſtaſſe in transfiguratione, liquet ex Matth. xvii. 2. Præterea triſtitia ac mærore maximo affectus eſt mortem in horto præmeditatus. *Apparuit* etiam ea occaſione *Angelus de cælo confortans eum*, ut habetur xxii. 43. Lucæ. Clamavit quoque in cruce pendens ſe a Deo derelictum verbis Pſalmi xxi. *Deus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Ex his argumentantur: Scientia & cognitio perfecta divinitatis ſecum trahit animæ glorificationem, corporis immortalitatem atque ſplendorem, gaudium ſempiternum, ac perennem felicitatem. At Chriſtus hæc ante Reſurrectionem aſſequutus non eſt. Itaque non fruebatur manifeſta viſione divinitatis.

Reſp. cap. Joan. vii. dici Chriſtum nondum glorificatum manifeſta in cælum aſcenſione, quemadmodum ibidem ait Joannes nondum fuiſſe Spiritum datum, quoniam, ut Auguſtinus exponit Tract. xxxii. in Joan. *antea non apparuerat*. Ut igitur Spiritus abſque manifeſtatione datus jam erat Mariæ, Annæ, Zachariæ ceteriſque prophetis, ut ibidem S. Pater demonſtrat; ita Chriſti anima priuſquam in corpore glorificato reſurgeret, fruebatur beatiſſima viſione divinitatis. Quod autem Salvator in monte Thabor, ſive, ut quidam opinantur, in Libano glorioſus apparuerit, & gloriæ Domini ſui ſervierint Moyſes, & Elias, potius demonſtrat fuiſſe in Chriſti poteſtate, ut gloriæ ſplendor redundaret in corpus, aut ſe inde ſubtraheret. Triſtitia mortiſque ſenſus arguit quidem in hominum Redemptore aſſumptam

carnis

carnis infirmitatem, ſed non oppugnat, ut infra dicemus, ſpiritus beatitudinem. Quæ apud Lucam habentur de ſudore Chriſti ſanguineo, & Angeli confirmatione, omitti in nonnullis Græcis, Latinifque Codd. ſcribunt Hilarius lib. x. de Trinit. & Hieronymus in 11. adverſus Pelagianos. Genuina ſunt tamen, ac talia habentur ab ipſo Hieronymo, nec repugnant humanæ infirmitati, in qua voluit Salvator tentari per omnia, ut poſſet nobis in anguſtia & tribulatione poſitis condolere. Extrema morientis verba fuiſſe hominis cum deſperatione luctantis, & etiam ipſa deſperatione abſorpti, fuit opinio Joannis Feri Eccleſiaſtæ, ut vocant, Moguntini, aliorumque impiorum hæreticorum. Sed tanta, atque inaudita blaſphemia ipſis Chriſti verbis revincitur. Si enim fiducia in Patrem carebat, cur ad ipſum confugit exclamando, *Deus meus?* inquit adverſus Sectarios ſuos libro 11. Harmoniæ Evangelicæ cap.9. Gerardus Voſſius. Et Grotius in Matthæum demonſtrat particulas, *ἵνα τί, ut quid*, vocem eſſe deprecantis ex cap. XXXII. 11. Exodi, atque ex Pſalmo XI. 1. Accipi eadem ſignificatione hebraicum לָמָּה 2. Regum 11. 22., 2. Paralipp. XXV. 16., Jeremiæ XXVII. 13., Ezech. XXXIII. 11, aliiſque in locis demonſtrat Glaſſius lib. v. Tract. 2. cap. 5. Atque hos ad confutandos hæreticos arbitror ſatis eſſe. Nam ad noſtratium eruditionem proponimus Eſtium in Cap. XXVII. Matth., & in v. Epiſt. ad Hebræos verſ. 7. Itaque agnoſcimus in verbis Chriſti humilem deprecationem una cum experimento voluntatis humanæ.

Sed illud accuratius explicandum eſt, unde pendet omnium argumentorum ſolutio, quomodo cum intuitiva Dei viſione potuerit conſiſtere triſtitia, deprecatio patientis, & Angelicæ conſolationis officium. Canus de locis Theologicis lib. XII. cap. 13. ait, gaudium utique ex Deo viſo in voluntate neceſſario naſci, non ſecus atque ex ſole lumen, & calorem ex igne: ſed retraxiſſe aliquando ſolem radios ſuos, ideſt, in hominum Redemptione perficienda omnem voluptatem fuiſſe repreſſam, quam alias ex viſione Dei proficiſci naturæ ratio demonſtrat. Addit Chriſtum licet habuerit eſſentiam beatitudinis, non tamen habuiſſe accidentia, quæ inde per ſe conſequuntur. Docet etiam, quod fruitio ſine gaudio poteſt intelligi, quemadmodum fruitur fructibus arboris, qui nullam ex eis capit ob morbum voluptatem. Concludit, quod Chriſtus non ſolum videbat, ſed etiam fruebatur, quamvis derelictus a Deo omnique penitus ſolatio deſtitutus non gaudebat. Hæc eloquentis Theologi verbis ſunt expreſſa.

Quamquam autem poſſit hæc ſententia in nobis excitare amoris, & grati animi recordationem, cum anima Chriſti pro ſua erga nos caritate ſponte gaudii plenitudini renuntiaſſet, & vindicetur etiam illa Cani ſententia a P. Serry cap. VIII. Prologi Galeati, & Exercitatione de Chriſto XLVIII. quibuſdam Patrum teſtimoniis, & etiam Mal-

Maldonati, Salmeronis, & Gregorii de Valentia conſimili expoſitione: nihilo tamen minus probari mihi non poteſt, quum fieri nequeat ut voluntas participatione ſummi boni minime delectetur. Percipere præterea nequeo cur non ſit gaudium, ubi amore perfecto bonum incommutabile poſſidetur, nec aſſentior frui infirmum arboris ſuæ fructibus, quando nullam ex iis capit delectationem. *Cum enim adeſt quod diligitur, etiam delectationem ſecum neceſſe eſt gerat*, inquit de Doctrina Chriſt. lib. I. cap. 33. Auguſtinus. Ambroſius autem & Hilarius, ubi docent receſſiſſe ab humana Chriſti natura irruente morte divinitatem, ita ſunt accipiendi, ut Divinitas non adeſſet ad defenſionem, & etiam hoc ſenſu delectationem ſubtraheret, quatenus gaudium animæ ſeſe in ſuperiori ratione contineret, neque in ſenſus diffluerct.

Expedita ergo eſt magiſque in Scholis probata ea ſententia, quod anima ſecundum ſuperiorem rationem, ſive quatenus mens divinitati in ſe inſpectæ adhærebat, omni momento fruebatur atque delectabatur; ſed prout corporeo ſenſu recipiebat illatam cruce claviſque paſſionem, ſecundum rationem inferiorem, quam *ſenſualitatem* appellant, afficiebatur dolore; ut explicant in III. Sent. diſt. XV. Scholaſtici. Hoc autem non repugnare demonſtrat eadem diſt. S. Thomas, quod gaudium & dolor ſint hoc pacto ſecundum diverſam operationem, atque oppoſitum objectum, & minime ad invicem adverſentur. Illis vero qui opponunt perpetuam ac plenam intellectualis potentiæ delectationem ita animum abſorbere, ut diſtrahi non poſſit, neque affici ſenſu ullo doloris; reſpondendum eſt, quod ſi perſona habeat ſuper omnes animi ſui facultates abſolutam poteſtatem, ut habebat Dominus Jeſus Chriſtus, quemadmodum pati ac mori poteſt ſubtrahendo omnipotentiam ſuam ne protegat aſſumptam infirmitatem, ita cohibere poteſt gaudium in mente, ne diffluat in ſenſus. Quod nequit in aliis hominibus evenire, propterea quod tali poteſtate non præditi nec poſſunt libere irruentem mortem vitare, nec torrentem ſiſtere voluptatis. Atque ob pleniſſimam hanc poteſtatem Salvator humani generis oblatus eſt, quia ipſe voluit; & quia voluit, ſequeſtravit in ſuperiori ratione gaudium ſupernæ delectationis. Legite Tractatum Auguſtini XLIX. in Joannem, & Opp. 3. ſuperioris Cap. VI.

CAPUT X.

De Monothelitis, qui negaverunt in Chriſto diſtinguendam eſſe divinam, humanamque voluntatem.

HAERETICI omnes, etiam ante tempora Heraclii, qui vel unam in Chriſto naturam, ſive humanam, ſive divinam, vel cum divi-

divinitate carnem abſque anima, vel animam quoque ſenſitivam, ſed mente ac ratione deſtitutam aſſeruerunt, Ebionitæ nimirum, Arianorum plures, Apollinariſtæ, atque Eutychiani, negarunt in Chriſto Domino duplicem operationem, ac voluntatem, ideoque appellari poſſunt Monothelitæ. Ut enim conſtat ex Epiſtola Agathonis ad Conſtantinum relata Act. IV. Synodi ſextæ, ex quo in Chriſto una ſtatuatur natura, conſequens eſt unicam quoque reperiri voluntatem. Peculiaris tamen Monothelitarum ſecta hæreticorum illorum eſt, qui duabus in Chriſto naturis admiſſis, aut expreſſe ſaltem non denegatis, unam voluntatem, & unam operationem in illo conſtituere moliti ſunt: cujus ſectæ exordia refert Maximus Martyr in Dialogo cum Pyrrho, & laudata Synodus Act. XIII., ad Conciliabulum Alexandrinum auctore Cyro coactum.

Fuit autem Monothelitarum anteſignanus Athanaſius quidam Jacobitarum Patriarcha, Eutychianorum dogmate imbutus: qui anno 629. congreſſum habuit cum Heraclio jam circumvento fallaciis Paulli hæretici Severiani, atque ſenſa Monotheliſmi Imperatori inſtillavit. Is conſuluit Sergium Conſtantinopolitanum, & Cyrum prius Phaſidis, poſtea Alexandriæ Antiſtitem, corruptuſque Sergius etiam Cyrum illaqueavit. Tum Sergius fictis ſub Mennæ nomine libellis, iiſque tranſmiſſis ad Theodorum Epiſcopum Pharanitem, ad Paulum Severianum, & ad Georgium Paulianiſtam callide hæreſim cœpit diſſeminare. Turbis propterea excitatis, data ad Honorium epiſtola omnium diſſenſionum auctorem fecit Sophronium ſanctiſſimum Jeroſolymorum Epiſcopum; ſed calumniam denudavit atque expunxit in epiſtola ad Petrum Illuſtrem ſanctus Maximus. Traxit autem ad ſe idem Sergius quam facillime Heraclii animum, tum fama nominis ſui, quæ plurimum apud Orientales percrebuerat, tum ſpecioſo titulo *unitionis* inter utramque Chriſti naturam, tum denique execratione hæreſis Neſtorianæ, cui patrocinabatur impenſe Choſroas Rex Perſarum hoſtis Heraclii infenſiſſimus.

Heraclius anno Imperii ſui 23. Monothelitis adhærens coegit Synodum quamdam Armenam, cui tamen, ne prohiberetur dogma duarum in Chriſto operationum, ac voluntatum obſtiterunt ſanctiſſimi Præſules Arcadius Archiepiſcopus Cypri, Sergius alter Arcadii ſucceſſor, & Joannes Alexandrinus cognomento Eleemoſynarius. At Sergius, defuncto interim Honorio, cujus epiſtolis falſo errorem ſuum comprobari jactabat, circa annum 630. compoſuit *Ecthesim*, ſive fidei formulam & expoſitionem, eamque nomine Heraclii vulgatam affixit valvis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, pro cujus approbatione anno 638. etiam Synodalem conventum coegit. At Imperator cum audiret de hac *Ecthesi* univerſalis Eccleſiæ querimonias, in epiſtola ad Joannem IV. qui eamdem anno 641., ut Pagius animadvertit, il-

Jam proſcripſit, conteſtatus eſt eamdem *Ecthesim* neque a ſe dictatam fuiſſe, neque ſuo juſſu compoſitam.

Defuncto Sergio anno 639. Pyrrhus ejus ſucceſſor aliam Pſeudoſynodum coegit pro *Ecthefeos* confirmatione: ſed poſtea in celebri cum Maximo conflictu ſe plane convictum confeſſus eſt, atque veniens ad limina Apoſtolorum initio Pontificatus Theodori abjuravit Monothelismum; quamquam rediens ad vomitum ab ipſo Theodoro in Romana Synodo celebrata anno 648. damnatus eſt. Intruſus interea temporis in ſedem Conſtantinopolitanam Paullus patrocinio Imperatoris Conſtantis, compoſuit *Typum*, ſeu Fidei formulam, in qua ſimulato pacis zelo ſilentium circa duplicem voluntatem ſervandum imponebat, depoſita a templi valvis *Ecthesi*. *Typum* hunc damnavit Martinus in Synodo Lateranenſi celebrata anno 649. Secret. 4. nam Paullus prætextu componendæ diſſenſionis confirmabat doctrinam *Ecthesis*, atque dogma catholicum evertebat. Hunc *Typum* dictum Conſtantis, quoniam ipſius auctoritate editus fuerat a Paullo, & adverſus Martini Clerique Romani damnationem ab illius Exarchis Theodoro & Olympio ſumma contumacia defenſatus, Gabriel Vaſquez, doctus alioqui Theologus, diſput. 73. cap. 1. ait fuiſſe quemdam Paulli diſcipulum, quem nonnulli confundunt cum *Cypo*, recte ac lepide a Petro Couſtantio viro erudito in Vindic. Vet. Codd. cap. 16. hac ratione reprehenſus, quod poſſit eodem jure cenſeri *Ecthesis* Heraclii quædam Sergii diſcipula, atque ſcelerosi *Typi* cognata. His auſpiciis Monothelismus diverſas fortunas ſubiit uſque ad generalem Synodum ſextam celebratam anno 680., in qua damnati iterum fuerunt Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, & Paullus Conſtantinopolitani, atque, plurium ſententia, etiam Honorius Primus: perculſi quoque anathemate Macarius, Stephanus, & Polychronius adhuc viventes. Delata Concilii Acta, Agathone jam defuncto, ad Leonem II., is illa confirmavit, atque, ut fertur, dixit Anathema Honorio.

Brevi hac Monothelismi notitia præmiſſa, quærimus an in Chriſto admittenda ſit una tantum voluntas, an duplex; & ſi duplex admitti debeat, an duæ in Chriſto voluntates appellari debeant una voluntas *perſonalis*, ut contendebat Macarius. Præterea inquirimus an ſit in Chriſto una tantum operatio, quam Monothelitæ appellabant *Theandricam*, ideſt, *Deo-virilem*, opinantes ſolam divinam naturam utpote ſuperiorem agere, humanamque cum ſuis potentiis eſſe illius *organum*, atque inſtrumentum, & pati quidem ac moveri, ſed omnem operationem eſſe divinitatis. De Honorio item, ejuſque damnatione dicendum eſt capite, ne iſtud ſit nimis prolixum, proximiori.

Propositio I. Duæ ſunt in Chriſto Domino voluntates.

De:

De voluntate divina aſſentiuntur Monothelitæ: & quidem ait ipſe Dominus Lucæ XIII. 34. *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti*. Perſpicuum eſt enim, ut ait in diſputatione cum Pyrrho S. Maximus, quod non quatenus homo hoc dixit, ſiquidem recenter fuerat factus homo, ſed quatenus Deus, qui varios modos providentiæ ſuæ circa homines demonſtravit, quibus voluit illos ab erroribus abducere, ſibique aggregare. Rurſus Joan. V. 21. ait, *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat; ſic Filius quos vult vivificat*. Quo in loco *ficut* adverbium eſt comparationis inter duas perſonas eamdem ſubſtantiam ac voluntatem habentes, quoniam ſolius Dei eſt quibus vult vitam præbere.

Probatur itaque de voluntate humana primo argumentis, quæ ex ſacris literis collegit Agatho Papa in Epiſtola ad Conſtantinum, Heraclium, & Tiberium relata in Act. III. Synodi ſextæ. Chriſtus ut homo Matth. XXVI. 39. ita Patrem precatus eſt, *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte, veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*, ſive, ut legitur apud Lucam XXII. 42. *Non mea voluntas, ſed tua fiat*. Cujus teſtimonii ſententiam S. Ambroſius in II. libro ad Gratianum, & Comment. in Lucam ita declarat, ut Chriſtus ſuſceperit *voluntatem* noſtram, quemadmodum ut homo *ſuſcepit triſtitiam*, atque in ipſo fuerit *voluntas hominis temporalis, & voluntas divinitatis æterna*. Et S. P. Auguſtinus libro II. adv. Maximinum Arianum cap. 20. *Ubi autem dixit filius Dei, Verum non quod ego volo, ſed ſicut tu vis, quid te adjuvat quod tua verba ſubjungis, & dicis: Oſtendit vere voluntatem ſuam ſubjectam ſuo Genitori? Quaſi nos negemus hominis voluntatem voluntati Dei debere eſſe ſubjectam*; & infra, *In eo quod ait, Non quod ego volo, aliud ſe oſtendit voluiſſe, quam Pater, quod niſi humano corde non poteſt. Nunquam enim poſſet immutabilis illa natura quidquam aliud velle, quam Pater*. Similiter Athanaſius contra Apollinarem: *Duas voluntates hic oſtendit, humanam quidem, quæ eſt carnis, alteram vero divinam. Humana enim propter carnis imbecillitatem recuſat paſſionem; divina autem ejus voluntas eſt prompta*. De hac Athanaſii ſententia, recte ibidem Agatho: *Qua declaratione quid poteſt cognoſci verius?* Videantur ibidem in collectione Harduini Tom. 3. alia Patrum teſtimonia ab Agathone producta, Gregorii Nyſſeni libro II. contra Eunomium, Joannis Chryſoſtomi, Cyrilli Alexandrini, Hilarii, & aliorum. Urget etiam Pontifex Chriſti verba Joan. VI. 38. *Deſcendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me*; & verba a Davide de Chriſto prolata Pſ. XXXIX. 8. *Scriptum eſt de me, ut faciam voluntatem tuam; Deus meus volui*. In quem locum affert ſententiam Leonis ſcribentis ad Leonem Imperato-

ratorem, *Secundum formam ſervi non venit facere voluntatem ſuam; ſed voluntatem ejus, qui miſit eum*. Atque hæc omnia iſtam nobis argumentationem ſuppeditant: Voluntas a Verbo ſuſcepta, temporalis, ſubjecta Deo, illique obtemperans eſt voluntas creata, & humana. In Chriſto fuit voluntas aſſumpta, & quæ Deo ſubjecta fuit atque obtemperavit. Fuit itaque humana, & creata voluntas in Chriſto.

S. Maximus aliud promit ex Scripturis argumentum in Diſputatione cum Pyrrho latine reddita a Turriano viro S. J. clariſſimo. Infert autem S. Martyr duplicem in Chriſto voluntatem ex quo plura in Evangelio facta Chriſti narrentur humanæ voluntatis ſignum certiſſimum. Primum ex porrecto ei in Golgotha vino cum felle mixto, Matth. xxvii. 34. quod *cum guſtaſſet, noluit bibere*. Sicut autem ſitire non potuit, niſi per humanitatem, ita hac ſola noluit paratum vinum deguſtare. De ipſo pariter in Evangeliis ſcriptum eſt, quod nolebat *in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere*, quod *ingreſſus domum neminem voluit ſcire, & non potuit latere*, quod veniens ad diſcipulos *ambulans ſupra mare volebat præterire eos*, quod diſcipuli eidem dixerint, *Ubi vis, ut euntes paremus tibi comedere Paſcha?* ac ſimilia. Sicut enim, inquit Maximus, ambulatio proprietas eſt carnis, nec divinitas impotens eſt, neque terminis corporeis intercepta, & comedere Paſcha eſt eorum qui ſunt ſub lege; ita voluntas ambulandi, ſeſe abſcondendi, implendique legem, eſt voluntas Chriſti, quatenus erat homo. Atque hæc fuſiori ſtilo a Maximo explicata brevi ſyllogiſmo ita poſitionem noſtram confirmant: Voluntas exercendi opera, quæ nequeunt convenire divinitati, eſt voluntas tantum humana. In Chriſto fuit voluntas exercendi opera, quæ non congruunt divinitati. Ergo fuit in Chriſto voluntas humana.

Tam Maximus, quam Agatho revincunt Monothelitas, etiam ex Chriſti morte, atque obedientia, de qua Apoſtolus ad Philipp. ii. 8. *Factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*. Et Maximus quidem ita ratiocinatur: Aut volens obedivit, aut non volens. Si non volens, tyrannis, non obedientia dicetur: ſi volens, fuit itaque in illo voluntas hominis, quatenus enim Deus nec obediens fuit, neque inobediens. Agatho autem, *Quis a lumine veritatis* (inquit) *ſe adeo ſeparavit, ut audeat dicere Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum voluntate ſuæ divinitatis Patri obediſſe, cui eſt æqualis in omnibus, & vult ipſe quoque in omnibus quod Pater?* Hinc petitur argumentatio a prima parum abſimilis: quippe voluntas obediens voluntas humana eſt. Fuit in Chriſto voluntas obediens. Itaque fuit in Chriſto voluntas humana.

His accedunt Theologicæ argumentationes. Ac prima ſit: Humana natura eſt prædita facultate intelligendi ac volendi. Ex quo Chriſtus aſſumpſerit humanam naturam perfectam, habuit humanam fa-

Digitized by Google

facultatem intelligendi. Igitur habuit etiam humanam facultatem volendi. De hoc argumento plura Sophronius in Synodo Lateranenſi Sacret. 2. pag. Ven. Edit. 111. Tom. VII. Agatho citata Epiſtola idem urget argumentum una cum definitione Synodi Chalcedonenſis Jeſum Chriſtum *perfectum eſſe in divinitate, & perfectum in humanitate*; quandoquidem perfecta natura non eſt, cui deeſt naturalis proprietas. Proxima eſt ratio petita ex damnatione hæreſis Eutychianæ, de qua infra; nam ſi propter unionem quæ facta eſt in hypoſtaſi non ſalvaretur differentia duplicis voluntatis, ut autumabant Monothelitæ, nec ſalvari poteſt differentia duarum naturarum, quam ob eamdem rationem, ideſt, ob unionem factam in hypoſtaſi denegabant Eutychiani. Stat in Chriſto differentia naturarum juxta confeſſionem Pyrrhi principio diſputationis cum Maximo. Stare igitur debet differentia quoque voluntatum. Vide Tom. VII. Concil. Venetæ Collect. pag. 1176. Accedit argumentum tertium initio ab eodem Maximo propoſitum: Impium & abſurdum eſt, eamdem perſonam, & eadem voluntate, ante Incarnationem omnia ex nihilo feciſſe, continere, & procurare ac ſalubriter dirigere: & poſt Incarnationem cibum appetere, loca locis mutare, & omnia alia facere, quæ nonniſi temporalia, ac mutabilia eſſe poſſunt. Eſt igitur impium, atque abſurdum in Chriſto unam tantum voluntatem profiteri.

Propositio II. *Naturales* appellari debent duæ, quæ in Chriſto ſunt, voluntates.

Hanc theſim neceſſariam arbitror ad evitandam omnem Monothelitarum fallaciam. Nam quidam cum Macario unam in Chriſto voluntatem *perſonalem* dicebant, quidam cum Pyrrho unam *gnome*, aut ſententia, quidam alii unam *habitudine* ac modo, quæ omnia eumdem errorem olent. At non eſt in Chriſto una voluntas, ſive *perſonalis* dicatur, ſive una *gnome*, ſive *habitudine*; ſed voluntates duæ *naturales*; quod ſic demonſtro. I. S. Pater Auguſtinus adverſus Julianum laudatus in ſua Epiſtola ab Agathone hac præmiſſa laude, *Sapientiſſimus præco veritatis*, quid ſit voluntas definit his verbis: *Motus animæ quid eſt, niſi motus naturæ? Anima enim abſque dubio eſt natura. Quamobrem voluntas eſt motus naturæ, quoniam eſt motus animæ*. Et rurſus: *Ex illo eſt voluntas; cujus eſt voluntas. Ab angelo ſcilicet voluntas angeli: ab homine hominis. Cur ergo negas clauſis oculis res manifeſtas, ex natura hominis enaſci hominis voluntatem?* Hinc talis argumentatio depromitur: Naturalis dicendus eſt motus ex anima & natura indita ſibi facultate proficiſcens. Voluntas humana Chriſti eſt motus ex anima, atque ex natura hominis proprietate ac virtute ſua proficiſcens. Igitur voluntas humana Chriſti appellari debet voluntas hominis naturalis. II. In Chriſto Jeſu duas naturas cum Catholicis Monothelitæ profitebantur, divinam, & humanam.

nam. Divinitas autem non habet, quod ad naturæ rationem attinet, voluntatem humanam, neque humanitas habet naturaliter voluntatem divinam. Eſt ergo voluntas humana naturaliter diverſa a voluntate divina. III. Homo natura ſua eſt rationis particeps, atque liberæ poteſtatis. Libera poteſtas voluntas eſt. Igitur homo eſt naturâ ſuâ præditus voluntate; ideoque Chriſtus Dominus cum ſit verus homo, habet voluntatem, quæ eſt naturaliter voluntas hominis.

Oppugnemus nunc Monothelitarum machinamenta. I. Etiamſi Chriſtus ſit unus ratione hypoſtaſis ſeu perſonæ, cum duas habeat naturas, dici nequit habere unam voluntatem *perſonalem*. Si enim propter unitatem perſonæ una dici debeat voluntas, cum in ſancta Trinitate tres ſint perſonæ divinæ, dicendum foret tres exiſtere in Deo *perſonales* voluntates. Hoc autem, inquit Agatho, eſt maxime alienum ac valde profanum, cum una ſit voluntas, ubi eſt una natura. Nequit ergo dici propter unitatem hypoſtaſis una natura *perſonalis*. Deinde aliud eſt dicere quod ſit in Chriſto una perſona volens & operans, aliud quod ſint duæ voluntates ac duæ operationes: nam unitas operantis ac volentis ſumitur ab unitate perſonæ, quoniam perſona vult, ac perſona operatur; ſed unitas operationis ac voluntatis ſumitur ab unitate naturæ, nam a *forma*, ut inquiunt ſcholæ, deſumitur vis, ſeu principium *quo* elicitivum. Ut ergo propter unitatem Perſonæ appellatur Chriſtus unus volens; ita propter naturarum differentiam debent dici duæ in Chriſto *naturales* voluntates. II. Nequit in Chriſto ſtatui una voluntas *gnome*. Enim vero, aut *gnome* ſubſtantia eſt, aut ſententia. Si eſt ſubſtantia ac natura, cum in Chriſto duæ ſubſtantiæ ac naturæ ſint, neceſſe eſt ut duæ ſint juxta *gnomen* voluntates. Si vero *gnome* ſententia eſt, uti ajebat Pyrrhus, & quidem ſententia cum conſultatione atque electione; *gnome* aut ipſa voluntas erit, aut quod ex voluntate promanat. Ut ergo nequit dici voluntas una voluntate, aut una motu voluntatis, niſi ubi eſt una natura, ita dici nequit una voluntas *ſententialis*. III. Statui non debet in Chriſto una voluntas ſecundum modum atque *habitudinem*. Talis quippe *habitudo* vel afficit ipſam voluntatem, vel perſonam, vel naturas, vel tantum reſpicit objecta. Hoc poſtremum ſi dixeris, debes voluntates complures ſtatuere; ſed hæc habitudo actus multiplicat, non facultates. In divina autem natura ac hypoſtaſi nulla excogitari poteſt affectio. Habitudo itaque ſolam naturam humanam poteſt afficere. Non ergo debemus in eadem Perſona, cui ineſt natura humana ac divina, aſſerere unam habitudine voluntatem.

Propositio III. Non debet in Chriſto propugnari una duntaxat operatio.

Demonſtratur productis hactenus argumentis. Ut enim unitas voluntatis, ita unitas operationis unius naturæ argumentum eſt.

Ait

Ait enim Baſilius contra Eunomium , *Quorum operatio una eſt , horum eſſentia una eſt* : & e contra Damaſcenus libro III. de Fide cap. 15. *Quorum enim diverſa natura eſt , horum eſt diverſa actio* . Addo argumentum S. Martini in Synodo Lat. Secretario III. Si una eſt operatio illa *Deo-virilis* , quam profitebantur Monothelitæ , aut ſimplex eſt , aut compoſita , aut naturalis , aut *perſonalis* . Non *ſimplex* , aliàs & Deus Pater habebit propriam illam operationem , & operabitur & ipſe operatione illa *Deo-virili* , ideſt, divino-humana . Non *compoſita* , quoniam Filius eſſet alienæ a Patre ſubſtantiæ , & operationis , non habente Patre operationem illam compoſitam . Non eſt *naturalis* , alioqui caro erit conſubſtantialis Deo Verbo , utpote naturaliter habenti eamdem operationem . Non denique una *perſonalis* , quia perſona Verbi non eſt Patri extranea ſecundum modum operationis . Non eſt ergo in Chriſto operatio divino-humana , quæ ſit indiviſa , & una tantum . Vide Tom. VII. Concil. Ven. Collectionis pag. 194. Adjiciam alterum argumentum ex Maximo in conflictu cum Pyrrho : Cum naturalia naturis convenire debeant , fieri non poteſt , ut naturæ creatæ , & quæ cœpit eſſe , operatio ſit non creata , & ſine principio , atque infinita , creatrix , & conſervatrix : vel naturæ non creatæ & in principio carentis ſit operatio creata , & cœpta ac terminata , & quæ ab alia natura diſſolvi queat & conſervetur . Oportet autem ut illa operatio *Deo-virilis* a Monothelitis aſſerta vel creata ſit , vel increata , ſiquidem nulla penitus cogitari poteſt intermedia . Igitur ſi creata dicatur , non erit operatio naturæ principio carentis & infinitæ : ſi autem increata , non erit operatio naturæ , quæ cœpit eſſe : ideoque repugnat , quod ſtatuatur in Chriſto unica operatio θεανδρικὴ , *Deo-virilis* .

Respondetur Monothelitis.

Opponens I. S. Dionyſius in Epiſtola ad Cajum ait : *Deo viro facto , unam quamdam theandricam , ſeu Dei virilem operationem expreſſit in vita* . Reſp. S. Martinus in Concil. Lat. Secret. III. teſtimonium Dionyſii falſidicos luculenter oſtendere Monothelitas , & mentitam eſſe iniquitatem ſibi ; lectum enim a Paſchaſio notario inventum eſt in Græco haberi , Καινὴν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν , *novam quamdam theandricin operationem* . Commutavit ergo Cyrus *novam* in *unam* . Reſpondetur 2. cum Maximo Dionyſium demonſtrare novam atque mirabilem Chriſti converſationem ſecundum unionem inexplicabilem & arcanam . Illa autem vox *novæ operationis theandricæ* quadam per numeratas naturas circuitione earumdem operationes commonſtrat . Si enim operatio illa nova ac theandrica foret naturaliter una , cum ſint eadem opera Patris & Filii , inſpecta natura divinitatis

tatis foret in Patre illa eadem operatio theandrica, quod eſt abſurdum atque repugnans.

Opp. 2. Cyrillus Alexandrinus libro IV. in Joannem ſcribit fuiſſe in Chriſto *unam quamdam operationem per ambas naturas*. Reſp. S. Cyrillum, non dixiſſe unam *naturalem* operationem divinitatis Chriſti, & humanitatis ejus, ſed unam operationem divinam, & paternam; intendebat enim demonſtrare unam eſſe divinitatis ſine carne, & cum carne operationem, quæ tam Patri, quam Verbo incarnato eſſentialiter inſit: ſiquidem Verbum etiam poſt Incarnationem habet eamdem operationem communem cum Patre incorporee operante, etiamſi Verbum etiam tactu carnis ipſa miracula cum Patre corporaliter operetur. Hæc eſt reſponſio Maximi, & aperte quadrans verbis Cyrilli dicentis: *Cum principis Synagogæ filiam ſuſcitavit, dicens, Filia ſurge, apprehendit manum ejus, ut ſcriptum eſt: eam nempe omnipotenti ſuo juſſu ut Deus, & rurſus tactu ſanctæ carnis vivificando, unam & congeneam per hæc ambo oſtendit operationem*.

Opp. 3. Humanitas Chriſti erat inſtrumentum divinitatis, ut inquit idem Cyrillus in dialogo de Incarnat. & S. Athanaſius Orat. IV. contra Arianos. Inſtrumenti autem, & cauſſæ principalis eadem eſt operatio. Reſp. Eamdem eſſe operationem cauſſæ principalis atque inſtrumenti, quotieſcunque iſtud aut ejuſdem naturæ eſt cum cauſſa principe, aut ſuapte indole eſt iners, paſſivum, atque ſine propria energia, juxta impreſſum ſibi motum, actioni applicatum. Diverſam tamen eſſe utriuſque cauſſæ inſtrumentalis & principalis operationem, quum illud differentiam habet naturæ ſuæ, neque iners eſt, ac paſſivum, ſed ſuamet præditum efficientia. At ajebat Pyrrhus: Nonne quodlibet inſtrumentum recipit motum ab alia cauſſa? Patitur ergo, non agit. Reſpondet S. Maximus operationem ac motum humanitatis dici a Patribus paſſionem propter rationem ipſi inditam a cauſſa omnium effectrice; omnia enim, quæ ex Deo ſunt, motum ſubeunt, utpote quæ non ſunt ipſa per ſe motus, aut ipſa per ſe poteſtas; appellari tamen etiam proprietatem, quatenus ſoli illi naturæ, & non aliis inhæret; energiam ac poteſtatem, in quantum cum divino motu motum exercet proprium, & etiam qualitatem, in quantum eſt virtus quædam effectrix. Hæc Scholaſtici explicant diſtinguendo in eadem humanitate rationem inſtrumenti, & rationem naturæ: ratio inſtrumenti dicitur comparate ad divinitatem, ratio naturæ reſpectu humanarum operationum: ut inſtrumentum recipit motum; ut natura exerit motum proprium, atque operatur.

Opp. 4. S. Clemens Alex. in VI. Stromatum ſcribit: *Voluntas enim erat ſolius divinitatis*. Reſp. loqui Clementem de ipſa Dominica Incarnatione, quam dicit peractam voluntate ſolius divinitatis, nec fuiſſe opus motus carnalis, ſive ordinis & conſecutionis nuptiarum.

Opp.

Digitized by Google

Opp. 5. Nequeunt in Chriſto propugnari duæ voluntates, aut duæ operationes *naturales*. Igitur una tantum ſive perſonalis dicatur, ſive ſecundum *habitudinem*, ſive θεανδρικὴ, ac *Deo-virilis*. Prob. ant. I. quoniam quod eſt naturale, non eſt liberum, ſed neceſſarium: voluntas autem libera poteſtas eſt, & operatio pariter rationalis naturæ libera poteſtate exercetur. II. Si daretur voluntas naturalis, naturale foret omne peccatum, quum nullum peccatum abſque voluntate patretur. III. Dei ac Sanctorum eadem voluntas eſt, nec tamen eſt eadem natura: conſiſtit itaque una eademque voluntas cum naturarum differentia. Reſp. falſum eſſe antecedens; ad cujus priorem ac proximam probationem dicimus naturale eſſe quicquid naturæ eſt inditum, proprium & concreatum, & naturale etiam appellari quod non eſt in natura intelligente invitum, ut inquit Cyrillus in tertio Capite contra Reprehenſiones Theodoreti. Priori itaque ſenſu quod naturale eſt, appellatur neceſſarium, ideſt, antevertens liberam electionem; & ſecundo ſenſu naturale eſt, quod ex proprietate naturæ cum libera electione procedit; cujuſmodi eſt peccatum: quare *homonymiâ* fallere ſtudent Monothelitæ. Ad tertium vero reſpondetur unam eſſe voluntatem Dei, & Sanctorum ejus comparate ad id quod volunt, non ad ipſam voluntatem ſubſtantialem, atque effectricem.

Opp. 6. Chriſtus eſt una perſona. *At operationes* perſonarum ſunt, ſive ut fert pervulgatum adagium, *ſuppoſitorum*. Una ergo perſona unam infert operationem: ideoque aut Monotheliſmum profiteri debemus, aut hæreſim Neſtorianam. Reſp. falſam eſſe illationem; nam ex quo actiones ſint *ſuppoſitorum*, conſequitur unam eſſe perſonam operantem, non unam eſſe operationem perſonæ. Operatur enim qui ſubſiſtit, ſed *ſubſiſtentia* eſt modus exiſtendi, non principium elicitivum operationis, ut ſupra exemplo ſanctæ Trinitatis demonſtratum eſt.

Opp. ultimo. Si duæ voluntates ſtatuantur in Chriſto, erunt adinvicem contrariæ ac repugnantes; per divinam quippe mortem elegerat, quam humana voluntate refugiebat. Reſp. majorem conſequi ex Monotheliſmo repugnantiam; ſiquidem inde ſequitur eamdem voluntatem elegiſſe ſimul mortem, eamque horruiſſe. In Catholicorum autem ſententia fuit in Chriſto voluntas divina mortem præcipiens, voluntas humana divinæ ſubjecta, & obtemperans, experta tamen affectione ſenſuum horrorem mortis humanitati connaturalem. Neque talis ſenſuum affectio arguit in duplici voluntate contrarietatem; quoniam divina non præceperat mortem abſque ullo dolore ſubeundam; neque pœna ita rationem pervertit, ut humana voluntas obtemperaret invita, ſed hæc ſemper præſetulit in infirmitate carnis invictam ſpiritus fortitudinem: quare ait Marci XIV. 38. *Spiritus quidem promptus eſt, caro vero infirma*. His lucem afferent quæ diximus ſub finem Capitis præcedentis.

Sed dices; Ergone abjicimus operationem *Theandricam*, quam deprædicabant Monothelitæ? Reſpondeo *Theandricas* operationes etiam nos appellare, ſed non unam atque indiviſam. Eſt utique Chriſtus Deus homo; & conſequenter omnis ejus operatio θεανδρική, eo ſenſu quod ſive principium operationis eſſet natura divina, ſive humana, omnis operatio erat *Dei-hominis*. Sed quoniam, ut diximus, nulla operatio poprie dicitur *perſonalis*, ſed appellanda eſt naturalis, illam proprie *Theandricam* operationem vocamus, quæ eſt ab utraque natura efficienter, ut miracula patrata virtute divinitatis, & tactu carnis. Alias omnes appellabimus operationes aut divinas, aut humanas, prout naturaliter ab una, vel altera natura prodierunt; ſic ambulare, dormire, manducare, humana operatio eſt; dare Spiritum ſanctum, & peccata dimittere, operatio divina. At propter unionem hypoſtaticam utraque natura ſemper operabatur cum altera conjunctim, & humana ſemper ad nutum ac regimen divinitatis; quamquam non eſſet quælibet operatio utriuſque naturæ proprietas, vel effectus.

CAPUT XI.

Quæritur an Honorius Primus adhæſerit Monothelitis.

AGGREDIMUR quæſtionem ob varia Doctorum placita celeberrimam, neque ſpectantem ad ſolam Monothelitarum hiſtoriam; verum etiam ad Romani Pontificis auctoritatem vindicandam. Præſertim quippe exemplo Honorii, cujus damnationem legimus in VI. Synodo, poſſe Romanum Epiſcopum in hæreſim cadere, & damnari a Generali Concilio, nituntur probare Magdeburgenſes, & Novatores alii communiter. Eodem utuntur Aſſertores Libertatis Cleri Gallicani, ut propugnent Concilium eſſe ſupra Papam. Hinc etiam geſtiunt Janſeniani, ut defendant poſſe Pontificem errare in definitione *facti dogmatici*. Oportet autem in hac gravi controverſia diſtinguere quæſtionem de Honorii doctrina, an ſcilicet in Reſcriptis ad Sergium Monotheliſmum probaverit, & quæſtionem de lata in ipſum a Synodo VI. ſententia excommunicationis, nempe utrum hæc fuerit jure, atque auctoritate prolata.

Quantum ad priorem quæſtionem attinet, habemus innumeros defenſores Honorii, Joannem Papam IV., S. Maximum, Anaſtaſium Bibliothecarium, Bellarminum, Baronium, alioſque accurate laudatos ab Antonio Dezallier in Hiſtoria Monothelitarum. Ex Noſtratibus permulti hoc argumentum pertractarunt, ſed præ ceteris Chriſtianus Lupus in diſſert. de VI. Synodo, Joannes Laurentius Czepanskii

panski in Controv. Sæculi VII. & Bernardus Deſirant in libro, cui titulus, *Honorius vindicatus*. Is erudite demonſtrat aliam fuiſſe Epiſtolam Sergii ſcriptam ad Honorium, aliam vero exhibitam in VI. Synodo; & illam quidem ſenſu Catholicam, eaque arte conſcriptam, ut videretur tantum directa ad penitus extirpandam hæreſim Neſtorianam atque Eutlıychianam: ideoque Papa illam probando, etſi male ei ceſſit, bono Eccleſiæ provide conſulebat. At Sergii Epiſtola in Concilio perlecta aperte Monotheliſmum tradebat; ac propterea Patres exiſtimantes hanc ab Honorio probari, latente fraude decepti anathema in ipſum Pontificem intorſerunt. Demonſtrat id Deſirantius exacta Epiſtolarum omnium, Actuumque Synodalium collatione; & notas viri docti inſeruerunt Tomo IV. Anaſtaſii Bibliothecarii Romanæ Editionis Curatores. Verum ſi nimiam erga Sergium conniventiam, neque omnino opportunam œconomiam velis in Honorio reprehendere, aut ſententiam aliquam non recte expreſſam, quæ tamen fidem non maculaverit, parum id arbitror præjudicii afferre Apoſtolicæ Sedis auctoritati.

Circa ſententiam in Honorium prolatam variæ ſunt Scriptorum opiniones. Nam Pighius cenſet exemplaria ſextæ Synodi fuiſſe a falſariis corrupta. Anaſtaſius Bibliothecarius in Epiſtola ad Joannem Diaconum ait Synodum recipiendam eſſe uſque ad prolationem tantummodo canonum. Canus, Combefiſius, Petitidier inquiunt diſtinguendum eſſe in Pontifice quod ſpectat ad privatam hominis excellentiam, & quod pertinet ad Pontificis dignitatem, ſive id quod ſcribit, ut privatus Doctor, & quod profert ad confirmandam fidem ex Cathedra: prioris generis eſſe Epiſtolam Honorii ad Sergium, errori proinde obnoxiam, & judicio Eccleſiæ ſubjiciendam. Intruſum in Acta VI. Synodi Honorii nomen putant Baronius, Binius, Bellarminus, Fraſſen, & alii. Erraſſe præfatam Synodum errore facti, quod ex mala ac ſiniſtra informatione in Pontificem telum contorſerit, ſcribit lib. 2. de Eccleſia Turrecremata, atque poſſe hoc pacto generale Concilium errare ipſe Bellarminus non diffitetur. Damnatum Honorium œconomia quadam ad retundendam Monothelitarum audaciam, eo quod ob Honorii erga Sergium comitatem Monotheliſmus præaltas radices fixerat, innuunt præ ceteris noſter Lupus differt. de Syn. VI. cap. 4. Antonius & Franciſcus Pagi Sæc. VII. Dezallier in VIII. Scrutinio. Præcipua horum Doctorum momenta producam infra in ſolutione objectorum.

Propositio I. Honorius Primus in ſuis ad Sergium Epiſtolis nulla ratione Monothelitis adhæſit.

Demonſtratur 1. ex Epiſtola Joannis Papæ ad Conſtantinum edita a Sirmondo, ubi Pontifex pro Honorio exornans Apologiam ait: *Secundum hunc igitur modum jam dictus deceſſor noſter prænominato Sergio*

gio Patriarchæ ſcripſiſſe dignoſcitur, quia in Salvatore noſtro duæ voluntates contrariæ, ideſt, in membris ipſius penitus non conſiſtunt, quoniam nihil vitii traxit ex prævaricatione primi hominis. In nobis enim, non in eo cooptatur quod ſcriptum eſt, Scio quia non habitat in me, ideſt, in carne mea bonum. Et infra. *Hinc ergo hæ duæ contrariæ voluntates mentis, & carnis, quas Apoſtolus docet, in noſtro nequaquam Salvatore fuerunt, eo quod hic luctaminis ſtimulus ex prævaricatione protoplaſti ſumpſit initium, quoniam a Redemptore noſtro natura ſuſcepta eſt, non criminis culpa.* Maximus pariter in Epiſtola ad Marinum inquit: *Honorium etiam Romanum Papam non diffiteri reor in Chriſto voluntatum dualitatem in Epiſtola quam ſcripſit ad Sergium, eo quod unam dixerit voluntatem; ſed potius confiteri, & hanc fortaſſis etiam conſtabilire. Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ Salvatoris, & naturalis voluntatis: ſed quod nullatenus conceptionem ejus, quæ fuit ſine ſemine, vel incorruptam nativitatem præceſſerit voluntas carnis vel cogitatio vitioſa.* Et rurſus: *Per id vero, quod ait non eſſe voluntatis ejus diverſitatem, contrarium vel repugnans quid non eum habere perhibet, ſed conveniens, & prorſus unitum ex toto. Unde cum noſtram quidem naturam de divinitatis voluntate dicit aſſumptam, unius mentionem facit. Illud autem quod introducit, Non vero facere voluntatem meam, in medium verbo præponit omiſſo numero. Non ſunt, inquit, hæc diverſæ voluntatis, ideſt, contrariæ atque adverſatricis. Ex quo duas ſecundum naturam exiſtere in Salvatore voluntates manifeſte colligitur. Si enim contrariam non habuit, naturalem habuit tanquam homo.* Idem Maximus in diſputatione cum Pyrrho Epiſtolam Honorii objiciente, inquit: *Quis fuerit fide, & auctoritate dignus Epiſtolæ hujus interpres, qui eam ex perſona Honorii ſcripſit, adhuc ſuperſtes, & qui totum Occidentem cum aliis virtutibus, tum dogmatibus fidei Chriſtianæ illuſtravit, an ii, qui Conſtantinopoli, quæ ex corde erant loquebantur?* Et fatente Pyrrho majore fide eſſe dignum, qui Epiſtolam Honorii compoſuit, nempe Joannes, ſubdit Maximus: *Is igitur ipſe, quum ad Divum Conſtantinum Imperatorem ex perſona S. Papæ Joannis de hac Epiſtola ſcriberet, dixit, unam voluntatem dicimus in Domino, non divinitatis ejus, & humanitatis, ſed humanitatis ſolius. Cum enim Sergius ſcripſiſſet, quod quidam duas voluntates in Chriſto contrarias dicerent, diximus Chriſtum non duas voluntates contrarias habuiſſe, carnis, inquam, & ſpiritus, ſicut nos habemus poſt peccatum, ſed unam tantum, quæ humanitatem ejus ſignificabat.*

Hinc pro defenſione Honorii validiſſimum argumentum depromo. Dum ait Honorius admittendas non eſſe in Chriſto duas voluntates, ex teſtimonio Secretarii ejus, qui conſcripſit Reſponſa ad Sergium, & literis mandavit ſenſum doctrinamque Pontificis, cui proculdu-

culdubio major adhibenda eſt fides, quam Græcis Conſtantinopoli commorantibus, & maxime Monotheliſmo infectis, quales fuerunt qui Patribus vi. Synodi exhibuerunt Honorii Epiſtolas in græcum a ſe ipſis converſas, docuit tantummodo non fuiſſe in Chriſto voluntatem repugnantem rationi, ſive luctam concupiſcentiæ ex peccato originalis promanantis, ſed naturalem voluntatem, quæ naturæ humanæ proprietas eſt minimè denegavit, ſed potius conſtabilivit. Qui autem in Chriſto negat ſolum voluntatem repugnantem rationi, quæ eſt lex membrorum derivata ex propagatione peccati, propugnatque naturalem voluntatem ex humana natura prodeuntem, nihil habet cum errore Monothelitarum affinitatis. Igitur Honorius nequaquam ipſis Monothelitis adhæſit.

Huic argumento tam invictis teſtimoniis firmato, ut Pyrrhus recitatis a Maximo verbis Joannis penitus obmutuerit, addamus alterum ex Honorii Epiſtolis depromendum. In priore Epiſtola ad Sergium relata Act. xii. Synodi vi. inquit Pontifex, *Unde & unam voluntatem fatemur Domini noſtri Jeſu Chriſti, quia profecto divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa; illa profecto, quæ ante peccatum creata eſt, non quæ poſt prævaricationem vitiata*. Ait deinde abſtinendum eſſe a vocabulo unius, aut geminæ operationis hanc rationem proferens, *Ne parvuli aut duarum operationum vocabulo offenſi ſectantes Neſtorianos nos veſana ſapere arbitrentur*; *aut certe ſi rurſus unam operationem Domini noſtri Jeſu Chriſti fatendam eſſe cenſuerimus, ſtultam Eutychianiſtarum attonitis auribus dementiam fateri putemur*. In fine Epiſtolæ hortatur, *Ut unius vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes unum nobiſcum Dominum Jeſum Chriſtum filium Dei vivi Deum veriſſimum in duabus naturis operatum divinitus, atque humanitus fide orthodoxa, & unitate catholica prædicetis*. Ex prioribus verbis apparet veram eſſe interpretationem Joannis iv. & Maximi Martyris, de qua ſupra; nimirum Honorium ſtatuiſſe unam voluntatem humanitatis, rejiciens voluntatem contrariam ortam ex luctamine carnis. Ex verbis ſecundo loco recitatis, liquet Papam noluiſſe admittere duas operationes in ſenſu Neſtorii, neque unam operationem in ſenſu Eutychetis, quod audierit a Sergio horum hæreſes iterum ſuſcitari. Ex poſtremis conſtat Honorium aſſerere Unum operantem, ſed operantem divinitus, & humanitus. Itaque ſancta Pontificis intentio fuit omnem adytum præcludere Neſtorianis, & Eutychianis, & contra illos negare duas operationes *perſonales*, contra iſtos negare unam operationem *naturalem*, ratus propterea reticendum eſſe vocabulum unius, vel geminæ operationis: unius, ne quis inferret unam eſſe in Chriſto naturam: geminæ, ne quis putaret duas eſſe in Chriſto perſonas; execratus pernicioſas hæreſes jam pervulgatas, & ignorans novam, ac

tunc

tunc primo ſerpentem. Eadem Pontificis intentio apparet ex altera Epiſtola relata Act. XII. Synodi VI. ubi ait, *Auferentes ſcandalum novellæ adinventionis, non nos oportet unam, vel duas operationes definientes prædicare; ſed pro una, quam quidam dicunt operatione, oportet nos unum operatorem Chriſtum Dominum in utriſque naturis veridice confiteri: & pro duabus operationibus ablato geminæ operationis vocabulo, ipſas potius duas naturas, ideſt, divinitatis, & carnis aſſumptæ in una Perſona unigeniti Dei patris, inconfuſe, indiviſe, atque inconvertibiliter nobiſcum prædicare propria operantes*. In his patet Honorium, quamquam iterum prohibet vocabulum unius aut geminæ operationis, aperte tradere Verbum in duabus naturis operari, atque duas ipſas naturas eſſe in una perſona, quæ propria utrique ſunt operantes.

Fabricatur ex his conſequens argumentum. Non debet Monothelitis adnumerari, qui duntaxat in Chriſto denegat voluntatem carnis cum ratione pugnantem: qui prohibet ne admittantur geminæ operationes in ſenſu Neſtorii, ideſt, a duabus perſonis elicitæ, aut una operatio in ſenſu Eutychetis, ſcilicet, ab una natura prodiens, qui denique profitetur unum eſſe operantem ratione hypoſtaſis, ſed operari in duabus naturis, & ipſas duas naturas in unitate perſonæ operari *ſibi propria*, ideoque naturam humanam non eſſe organum tantum vel inſtrumentum divinitatis, neque moveri ac pati duntaxat, quemadmodum Monothelitæ affirmabant, ſed exequi revera operationes humanas. Atqui Honorius hæc omnia apertiſſime tradidit. Igitur Honorius non debet Monothelitis adnumerari.

Proferam tertium argumentum etiam præcedentibus robuſtius, quod erudite verſat Dezallier. Macharius Monothelita Act. 2. Synodi VI. affirmavit ſuam de una operatione ſententiam fuiſſe definitam a Synodo Chalcedonenſi. Tunc Antiochus Notarius Synodi protulit librum Chalcedonenſis Concilii, ac perlecta fuit Epiſtola S. Leonis Papæ ibidem inſerta ac probata, & recitatus hujuſmodi Leonis textus: *Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit: Verbo quidem operante quod Verbi eſt, carne autem exequente quod carnis eſt; & horum unum coruſcat miraculis, aliud vero ſuccumbit injuriis*. Hoc textu recitato exſurgentes Apoſtolicæ Sedis legati exclamarunt: *Ecce, benigniſſime Domine, manifeſte duas naturales operationes, inconfuſe, & indiviſe in Domino noſtro Jeſu Chriſto præſens ſanctiſſimus prædicat Pater*. Atque his annuit Synodus univerſa. Honorius Papa in 2. Epiſtola paullo ante verba ſuperius citata ait: *Quantum ad dogma Eccleſiaſticum pertinet, utraſque naturas in uno Chriſto unitate naturali copulatas cum alterius communione operantes, atque operatrices confiteri debemus, & divinam quidem, quæ Dei ſunt operantem, & humanam, quæ carnis ſunt exequentem,*

non

non diviſe, neque confuſe, aut inconvertibiliter Dei naturam in homine, & nec humanam in Deum converſam edocentes. Conferas Honorii, ac Leonis verba, & nihil in uno adinvenies, quod non ſit eadem prorſus ratione expreſſum in altero. Omnino conſimilia ſunt verba Agathonis in Epiſtola adverſus Monothelitas.

Argumentum, quod hinc eruitur eſt hujuſmodi. S. Leo Papa accenſendus non eſt Monothelitis, & manifeſte duas in Chriſto operationes aſſeruit; quoniam ait utramque formam agere in Chriſto quod proprium habet, cum alterius tamen communione, inconfuſe, & indiviſe, quia una natura eſt alteri hypoſtatice conjuncta. Atqui hoc idem ſcribit Honorius; igitur Monothelitis nec Honorius connumerandus eſt, duaſque in Chriſto naturales operationes manifeſte propugnat: conveniunt enim verba verbis, & ſententiæ ſententiis. Neque dicas, quomodo propugnat quod prohibet confiteri? Nam dixi prohibere vocabulum geminæ operationis in ſenſu Neſtorii, inquantum videbatur parvulis atque imperitis per illud duas in Chriſto ſtatui perſonas. Neque repugnat idem vocabulum juxta diverſum ſenſum rejici, ac probari. *Homoouſion* quippe minime recipit Synodus Antiochena damnans Samoſatenſes, & conſecravit Nicæna contra Arianos: *Unum e Trinitate paſſum* in ſenſu Eutychianorum noluit aſſerere Hormiſdas, quod in ſenſu Catholico definierunt Joannes II. Vigilius; & v. Synodus *Deiparæ* nomen contra Eutychetem ſatius duxit reticendum, etiamſi contra Neſtorium jure merito fuerat receptum. Itaque geminam operationem noluit Honorius pronuntiari adverſus Neſtorianos, quam minime reprobaſſet in ſenſu Catholicorum.

Respondetur Adversariis.

Opp. 1. Honorius unam in Chriſto voluntatem propugnavit; inquit enim, *Unam voluntatem fatemur Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Reſpond. Honorium appellare unam voluntatem Chriſti per excluſionem duplicis voluntatis humanæ, quarum una ſit voluntas ſpiritus, altera carnis, & repugnans rationi; non per excluſionem duplicis voluntatis divinæ, & humanæ. Liquet hæc reſponſio ex productis Joannis Papæ, & Maximi teſtimoniis, necnon ex ipſo Epiſtolæ Honorii contextu. Poſt illa enim verba, ſtatim ait: *Quia profecto divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa, &c.* Quid enim ex iſta cauſali legitime infertur? niſi iſtud tantum, non ergo habuit Chriſtus ſtimulum luctaminis, & quod habitat in carne peccatum, voluntatem ſcilicet abreptam a ſenſibus, atque adverſus ſpiritum incitatam. Hac itaque vera, firmiſſimaque reſponſione prior illa argumentatio refellitur. Præterea probabilitate non caret, quod in Epiſtola

ſtola Honorii *novam* ſcriptum fuerit, non *unam*; ac falſarios Monothelitas Epiſtolam corrupiſſe. Nam adulteraſſe conſimilia Dionyſii verba diximus capite præcedenti, & videtur Honorius eadem Dionyſii ſenſa uſurpaſſe. Neque ſola ducimur, quæ plerumque fallit, conjectura, ſed etiam ratione conſtanti. Primo namque prohibet Honorius in utraque epiſtola unius, vel geminæ operationis vocabulum, ideoque unius etiam vel geminæ voluntatis: neque credibile eſt illum aſſerere, quod ne alii pronuntient tam ſtricte mandat. Monothelitæ ergo depravatis verbis Honorii illum tanquam virum inconſtantem, qualem habuit Conſtantinus Pogonatus, temere traduxerunt. Sed accedit firmior ratio. Enimvero cum Roma Conſtantinopolim profectus eſſet Anaſtaſius Abbas, ut ſcribit Maximus in Epiſtola ad Marinum, conteſtatus eſt, *Eum, qui hanc Epiſtolam per juſſionem Honorii latinis dictaverat dictionibus, Dominum videlicet Abbatem Joannem ſanctiſſimum Symponum, affirmaſſe, quod nullo modo mentionem in ea per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis, licet nunc hoc ſit fictum ab iis, qui hanc in græcam vocem interpretati ſunt.*

Opp. 2. Monothelitæ affirmabant unum Dominum Jeſum Chriſtum omnia fuiſſe operatum media humanitate. Atque hoc idem ſcripſit Honorius iis verbis, *Confitentes Dominum Ieſum Chriſtum Mediatorem Dei & hominum operatum divina media humanitate Verbo Dei naturaliter unita.* Reſpondeo omnes Catholicos profiteri quod Verbum incarnatum operabatur etiam divina conjunctim, & media humanitate, ob communionem utriuſque naturæ & hypoſtaticam unionem. Hæreſis Monothelitarum in hoc ſita eſt, quod vellent omnia Chriſti opera initium habere a divinitate, tanquam a principio proximo, & naturali, ac humanitatem moveri tantum & pati, neque alio pacto eſſe in qualibet operatione *cooperariam*, niſi ut organum & inſtrumentum, non ut naturam exequentem quæ ſua ſunt. Hanc eſſe Monothelitarum doctrinam conſtat ex Pyrrho in diſput. cum Maximo, ex Theodoro Pharanitano in Secret. III. Synodi Lateranenſis & ex Macario in Act. VIII. Synodi Sextæ. Satis de his actum diſputatione præcedenti. Porro Honorius non ita de Chriſti humanitate locutus eſt: ſed ait utraſque naturas in uno Chriſto naturali unitate copulatas eſſe operantes, & operatrices. Ait divinam naturam operari, quæ Dei ſunt. Ait naturam humanam, quæ ſunt carnis fuiſſe exequutam. Ubi ergo inquit unum operatorem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum fuiſſe divina operatum media humanitate, non excludit operationem humanitatis, neque huic tribuit tantummodo paſſionem, uti fecerunt Monothelitæ.

Opp. 3. Honorius dum negat in Chriſto duas voluntates contrarias nihil ait, quam quod Macarius in Confeſſione fidei ſuæ recitata in Act.

Act. VIII. Synodi VI. Aut ergo Macarius Monothelita non eſt, aut eſt etiam Honorius. Reſp. non deeſſe qui putent Macarium damnatum fuiſſe ob pervicaciam, animumque protervum, quod nunquam voluerit admittere vocabulum geminæ voluntatis, aut operationis, etiamſi in re parum a catholico dogmate recederet. At Honorius, ſi adhuc latentem ſenſum Monothelitarum percepiſſet, nec Sergius tantum oſtentaſſet zelum præfocandi germina iterum erumpentia hæreſis Neſtorianæ, nequaquam vocabulum illud repudiaſſet, cum duas naturas operantes ſibi propria manifeſte confiteatur. Verum negandum eſt quod Confeſſio Macarii cum Epiſtola Honorii conveniat: ubi enim ille explodit voluntates contrarias, etiam negat humanam naturam exequi quæ carnis ſunt, tradens fuiſſe duntaxat *mobilem ac motam, eique tribuendam eſſe ſolam paſſionem, totam denique conſperſionem noſtram adimpleri una & ſingulari voluntate divina*. Omnia ipſius Macarii verbis ſunt contracte explicata. Miror autem Jueninum Tom. IV. Inſtit. pag. 198. & nonnullos alios aſſerere quod Honorius negans in Chriſto duas voluntates contrarias minime attenderit ad voluntatem quæ in nobis eſt poſt peccatum, quum habeamus irrefragabile teſtimonium Joannis productum ſupra in primo argumento, & contextum ipſius Honorii allatum in argumento ſecundo.

Opp. 4. Iiſdem prorſus verbis ac ſententiis conſtant Epiſtolæ Honorii, & Epiſtolæ Sergii ad ipſum Honorium, ad Cyrum, & ad Sophronium. Si ergo Sergius Monothelita eſt; eſt jure eodem Honorius. Reſp. plura quidem ſimul a Catholicis atque ab hæreticis interdum proferri, atque, ne ab hac quæſtione digrediar, tam Monothelitas quam Honorium affirmaſſe Verbum *inconvertibiliter, & inconfuſe* fuiſſe operatum, contrariam non habuiſſe voluntatem, divinamque naturam mediâ humanâ quæ Dei erant perfeciſſe, atque ſimilia his quamplura; ſed Honorius confitetur utraſque naturas operantes, atque operatrices, neque ait humanitatem eſſe duntaxat organum motum & mobile, quod Sergius ceterique Monothelitæ tradiderunt. Sergius præterea Dorenſem Epiſcopum, alioſque Catholicos dire vexando prodidit ſilentii ſui iniquiſſimam cauſſam. Addo cum Deſirantio Epiſtolam Sergii ad Honorium non continere aperte Monotheliſmum, & longe eſſe diverſam ab illa, quæ in ſexta Synodo fuit producta, atque ab iis, quæ ad Cyrum & Sophronium fuerunt conſcriptæ: immo epiſtolam illam etiam ut legitur in actis VI. Synodi in ſe inſpectam, & ab aliis Sergii Epiſtolis ſejunctam, ab hæreſi poſſe purgari propugnat differt. XXVII. ſuarum Prælectionum eloquentiſſimus Platina.

Opp. 5. In Typo Conſtantis edito a Paullo Monothelita tantummodo prohibebatur, ne una, vel duplex in Chriſto prædicaretur operatio. Cum itaque idem in ſuis Epiſtolis Honorius præſtiterit,

ſunt illæ ſimul cum Typo damnandæ. Reſp. eſſe revera complures, qui hoc in Honorio reprehendunt, quod nimium indulgens Sergio, & pacis ſtudio jubens ne veritas prædicaretur, occaſionem tribuerit Patribus ſextæ Synodi illum damnandi tanquam fautorem hæreticorum. Sed aliter de Typo, atque de Epiſtolis Honorianis judicandum eſt. Paullus enim promulgatione Typi contendebat dogma de duplici voluntate adverſus totius Eccleſiæ querimonias, & jam proſcripta Ecthefi, ſepelire ſilentio, atque Sergii, & Pyrrhi juſtiſſimam condemnationem mandare poſterorum oblivioni. Cum itaque prædicari debeat veritas conculcata, neque honor habendus ſit pervicacibus hæreticis, recte fuit Typus a S. Martino proſcriptus. At Honorius ea prohibitione unius, aut geminæ operationis, opponebat ſeſe hæreſibus Neſtorii, atque Eutychetis, ut conſtat ex dictis; & ideo, quidquid ſit de illius œconomia, neque pervicaciæ, neque hæreſeos notandus eſt.

Opp. 6. Honorius elevare conatur præcipuum adverſus Monothelitas argumentum, quod promitur ex Verbis Chriſti, *Non quod ego volo, ſed quod tu vis*, dicens non eſſe hæc diverſæ voluntatis, ſed diſpenſationis humanitatis aſſumptæ; ac propter nos dicta eſſe, ut non ſuam unuſquiſque noſtrum, ſed potius Domini in omnibus præferat voluntatem. Reſp. negare his verbis Honorium diverſam voluntatem, quæ repugnat præcepto, atque pugnacem, quam nos experimur, ſenſuum rebellionem, ut dixi in Reſp. ad 1. Ita etiam S. Maximus in Epiſtola ad Marinum; ubi hoc argumentum retorquet. Verba Sancti Martyris fuerunt a nobis recitata in priori theſis demonſtratione.

Opp. 7. Approbat Honorius doctrinam Sergii. Hæc Monotheliſmum redolet. Igitur approbat Honorius Monotheliſmum. Reſp. Honorium approbaſſe doctrinam Sergii, in quantum ſignificavit non eſſe admittendam duplicem operationem in ſenſu Neſtorii, ſcilicet duas perſonas operantes, ignorans quod Sergius, cujus nomen alias præclarum erat atque honeſtiſſimum, intendebat callide denegare operationem humanitatis: nunquam tamen probaſſe Honorium doctrinam Sergii, in quantum alibi tradidit humanitatem non agere, ſed pati, ac moveri. Diximus præterea in genuina Epiſtola Sergii ad Honorium aperte non apparere Monotheliſmum, ut demonſtrat Deſirantius.

Opp. ultimo. Sexta Synodus Act. XIII. anathema in Honorium contorſit, ac doctrinam ejus in Epiſtola ad Sergium hac nota perſtrinxit: *Dogmaticas retractantes Epiſtolas, quæ tanquam a Sergio quondam Patriarcha hujus a Deo conſervandæ regiæ urbis ſcriptæ ſunt, tam ad Cyrum, quam ad Honorium; ſimiliter autem & Epiſtolam ab Honorio reſcriptam ad eumdem Sergium, haſque invenientes omnino alie-*

nas

nas exiſtere ab Apoſtolicis dogmatibus, & a definitionibus ſanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, ſequi vero falſas doctrinas hæreticorum, eas omnino abjicimus, & tanquam animæ noxias execramur. Paullo poſt damnatis aliis Monothelitis proſequitur ſancta Synodus: *Cum his ſimul projici a ſancta Dei Catholica Eccleſia, ſimulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem ſequutus eſt, & impia dogmata confirmavit.* Ex his liquet a Generali Synodo non ſolum damnatam fuiſſe perſonam Honorii œconomiæ cauſa, ut quidam dixere, ſed etiam anathemate petitam illius doctrinam tanquam in omnibus Monothelitis conſentientem.

Juxta diverſa Doctorum placita, de quibus ſupra, graviſſimo huic argumento varia ſolent adhiberi reſponſa. Nonnulli itaque reſpondent Acta VI. Synodi fuiſſe depravata, & damnationem Honorii additam a Theodoro Monothelita. Quorum momenta ſunt. Primum quoniam Agatho Papa in Epiſtola ad Conſtantinum, quam eadem Synodus VI. Act. 8. & 18. declaravit eſſe a Spiritu ſancto dictatam, aperte affirmat nullum ſuorum prædeceſſorum a fide aberraſſe. Igitur Synodus VI. & Agathoni, & ſibi ipſi repugnaſſet, ſi Honorium tanquam Monothelitam petiiſſet anathemate. Imo ſi attente Agathonis legatur Epiſtola, videtur etiam laudare Honorii Sergio ſilentium imponentis œconomiam, tanquam Dominico directam Spiritu. Ait enim: *Apoſtolicæ memoriæ meæ parvitatis Prædeceſſores Dominicis doctrinis inſtructi, ex quo novitatem hæreticam in Chriſti immaculatam Eccleſiam Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Præſules introducere conabantur, nunquam neglexerunt eos hortari, atque obſecrando commonere, ut a pravi dogmatis hæretico errore SALTEM TACENDO deſiſterent, ne ex hoc exordium diſſidii in unitate Eccleſiæ facerent, unam voluntatem unamque operationem duarum naturarum aſſerentes in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Quis autem erumpente Monotheliſmo id præſtitit niſi Honorius, cujus ſucceſſores Theodorus, Joannes, ac Martinus ſederunt jam vulgata Ecthesi, factoque diſſidio, intorſerunt anathemata, nec probarunt ſpreti jam ſilentii ſalubre remedium, ſed adhibuerunt putreſcentibus vulneribus neceſſaria? Itaque VI. Synodus, quæ ore Agathonis credidit loquutum Spiritum veritatis, non potuit tam exacerbato animo ferre in Honorium ſententiam. Deinde niſi corrupta dicantur acta Synodalia, fateri oportet, inquiunt, in Patribus Synodi ſummam impudentiam, atque injuſtitiam, utpote qui primam Sedem, quæ a nemine judicatur, præcipiti judicio damnaſſent. Præterea incredibile eſt Apoſtolicæ Sedis Legatos, quibus compertum erat Honorium publico funere in templo S. Petri, atque inter ſanctos Pontifices fuiſſe reconditum, audientes anathema in

Papam vita functum, nec verbum protuliſſe, ut Honorii ſcripta accuratius expenderentur, & detecta etiam hæreſi inquireretur numſaltem palinodiam ante obitum recantaſſet. Inſuper Græcos, quos ſanctarum Synodorum corruptores fuiſſe conjici poteſt ex Epiſtola S. Leonis ad Flavianum, ex Gregorio Magno lib. v. Epiſt. 14. ad Narſ. & ex aliis monimentis quamplurimis, corrupiſſe etiam Acta vi. Synodi, aut ſaltem aſſuiſſe damnationem Honorii, argumento eſt, quod ante memoratam Synodum tria Concilia fuerant Romę celebrata in cauſa Monothelitarum, unum ſub Theodoro, alterum ſub Martino, ac tertium ſub Agathone, atque in Africa Bizacenum, Carthaginenſe, & Mauritaniæ: neque tamen in his ſit aliqua Honorii mentio, tanquam Monothelitis addicti. Tandem quod putant alii ſuperare fidem corruptos fuiſſe Codices, quos certum eſt fuiſſe tranſmiſſos ad Sedes omnes Patriarchales, hoc idem evincit oppoſitum; quoniam perpauca tantum, non ſingula exemplaria fuiſſe vitiata colligitur ex quo Theophanes, & Georgius Monachus tunc temporis omnes res geſtas ex Græcis monimentis ſedulo exſcriptas literis conſignarint, nec tamen damnationis Honorii fecerint mentionem aliquam.

Hæc reſponſio, quamquam probabilis, non videtur viris doctis ſatisfacere. Nam aſſertio Agathonis vera eſt, ſi dixeris Honorii Epiſtolas non continere fidei definitionem, aut deceptos Patres Synodi errore facti, aut recipi Acta Synodalia uſque ad canonum prolationem, ut mox explicabimus. Altera etiam ratio labaſcit, ſi reponas Patres ex Epiſtolis ſibi exhibitis, atque diſcrepantibus ab ea, quam Sergius ſcripſit ad Honorium, protuliſſe judicium; vel ſiniſtra informatione fuiſſe deceptos, vel non hæreſim, ſed œconomiam Pontificis reprobaſſe. Tertia de ſilentio Legatorum flacceſcit, ex quo ii tacere potuerint aut *conniventiæ* cauſſa, aut ne memoria Honorii acerbioribus impeteretur calumniis, aut ne abſolutionis Honorii prætextu Monothelitæ Sergium ſubtraherent ab anathemate. Excommunicare autem vita functum Epiſcopum fuit Eccleſiæ praxis, ut conſtat ex Theodoro Mopſueſteno, Nepotiano, nec non ex ipſo Sergio poſt mortem anathematizato a Martino. Reliquæ autem conjecturæ ſunt prædictis debiliores, quoniam revera incredibile eſt Græcos exemplaria ſingula adulteraſſe: &, ſi perpauca corruperunt, fuiſſet ex legitimis refutata ipſorum audacia. Theophanes vero, & Georgius in compendio narrant hiſtorias, nec omnia proſequuntur acta Conciliorum.

Ex alia parte damnationis Honorii meminit Leo II. in Epiſtola ad Conſtantinum, quam licet ſpuriam ex nota indictionis opinentur Baronius ac Binius, recipiunt tamen cum Pagio ad annum 683. viri docti. Meminerunt etiam PP. ſeptimæ Synodi Act. iii. ubi recitata

Digitized by Google

tata eſt Synodica Tharaſii, & Confeſſio Fidei Theodori Jeroſolymitani; & Act.6. in diſputatione Epiphanii diaconi: Hadrianus quoque Act. 5. Synodi VIII. Anaſtaſius Bibliothecarius in Epiſtola ad Joannem Diaconum, Pſellus in Carmine de ſeptem Synodis, Beda in libro de ſex mundi Aetatibus, Nicephorus Patriarcha in Epiſtola ad Leonem III., Humbertus Cardinalis in libro contra Nicetam, aliique laudati partim a Cano libo VI. de locis Th. cap. 8. partim in Hiſtoria Monothelitarum Combefiſii, & Dezallier. Tantis nihilominus teſtibus poſſent Baronius, Poſſevinus, aliique præcedentis ſententiæ propugnatores reponere ex ſemel corruptis Actibus VI. Synodi falſum de Anathemate Honoriano rumorem ad Leonem ac poſteros derivaſſe. Hanc itaque priorem reſponſionem lectori committimus dijudicandam.

Melioris notæ exiſtimamus unam ex ſequentibus reſponſionibus. Prima eſt Anaſtaſii in Epiſtola nuper laudata hæc ſcribentis: *Ne videamur tam ſanctam, tamque reverendam Synodum accuſare, vel temere reprehendere, licere nobis opinamur de illa ſentire, quæ Sanctos Patres noſtros de Chalcedonenſi magna Synodo ſenſiſſe non ignoramus. Quorum unus, ſanctus videlicet Papa Gregorius uſque ad prolationem tantummodo Canonum hanc ſuſcipiendam fore ſignavit*. Alia deinde Anaſtaſius profert exempla, quæ eo loci poterit unuſquiſque perlegere. Reſponſio altera eſt, quam tradit Turrecremata, Concilium deceptum errore facti, quod de Honorii Epiſtola judicium protulerit juxta exemplar in græcam linguam a Monothelitis tranſlatum, atque eo permotum, quod Papa Sergii doctrinam commendaverit, eique ſimilia conſcripſerit, licet diverſo plane ſenſu, nec impia, tametſi male ei ceſſerit, diſpenſatione. Ac magis errorem illum ſiniſtrumque judicium reddit excuſatione dignum Deſirantius demonſtrans Epiſtolarum Sergii diverſitatem, illorumque vafritiem, qui in conſpectu Synodi venerandæ unam pro alia ſuppoſuerunt: quod licet diſſert. XXVI. refellat Platina, magna ſane probabilitate non caret. Enimvero ipſam Honorii Epiſtolam Monothelitarum fraude vitiatam, ut diximus ad I. object. ſcribit ad Marinum ſanctus Maximus, idque comprobat teſtimonio Anaſtaſii, quem ait eſſe *virum incomparabilem, virtuteque divina ac prudentia venuſtatum*. Vide Tom. VI. Venet. Collect. Concil. pag. 1517. Deinde ſi depravationes, quas Deſirantius inſertas putat, a Sergii abſcindantur Epiſtola, nihil in ea occurret falſitatis, nihil quod oleat hæreſim, atque, ut vir doctus pag. 46. & ſeq. demonſtrat, mira erit inter Sergii & Honorii literas cohærentia, quadrabitque ſingulis capitibus Sergianæ Epiſtolæ pars quælibet Reſponſionis. Præterea, ſi verum eſt corrupta Græcorum dolo ſextæ Synodi Acta, inſertamque Honorii condemnationem, quod idem Platina nititur

titur demonſtrare ratiociniis plurimis, eruditiſque notationibus in Synodum præſertim Lateranenſem: quid miraculi affert, ſi credamus Monothelitas & Græcos, & hæreticos literas Conſtantinopolitani Præſulis depravaſſe? Ad hæc opinatur Platina omnes ſe Deſirantii Animadverſiones conterere, affirmans inveriſimile eſſe Patres poſt probatum authenticum exemplar Epiſtolæ Honorii ad Sergium, non inſtitiſſe, ut cum autographo conferrentur literæ ejuſdem Sergii. At quis non videt argumentationem iſtam, quam rhetorice exornat, ſola lectione Act. XII. Synodi VI. penitus evaneſcere? Ibidem quippe Tom. VII. pag. 970. legimus epiſtolam Honorii ad Sergium collatam fuiſſe cum latina per Joannem Epiſcopum Portuenſem, epiſtolam autem Sergii exhibitam a Macario collatam fuiſſe cum exemplari reperto a Georgio Diacono in Conſtantinopolitano Chartophylacio. Ita nimirum Patres prudentiſſime collationem latinarum epiſtolarum Latinis, græcarum Græcis commiſerunt. Verum quis epiſtolam Sergii e Patriarchio erutam cum ea, quam miſit ad Honorium concordare certa ratione demonſtret? quis ignorat potuiſſe in regeſtis Chartophylacii recondere vitiatum exemplar aut Paulum, aut Pyrrhum, aut Sergium ipſum Monothelitas? Sane poſtquam codex e chartaphylacio depromptus repertus eſt concordare cum Macarii *faſciculo*, de autographia Epiſtolæ Sergii non fuit ulterius diſcuſſum: quod nec opus erat præſtare, cum Sergii hæreſis ex aliis quoque ipſius ſcriptis pateſceret. Poſtremo difficile eſt admodum a nota hereſis purgare verba illa Sergii, *Operatur quippe vera Deitas per corpus, quod circa ipſum eſt, omnium ſalutem, ut ſit carnis quidem paſſio, Dei autem operatio*; & quidquid Sergius dogmatizat exemplo corporis, quod regitur, & ordinatur ab intellectuali, & rationali anima; ut comparatione iſta demonſtret, *totam humanam conſperſionem* fuiſſe in Chriſto *motam ſemper in omnibus, Deique mobilem*: ideoque verba illa Deſirantius jure ſuſpicatur inſerta. Neque enim me latet reſpondere Platinam, iis verbis ſignificari impetus omnes in carnem Chriſti dimanaſſe ex Verbi nutu & imperio: etiam corpus modo ſuo agere, etſi regatur ab anima: Sophronium quoque in Epiſtola Synodica relata act. XI. Synodi VI. & Joannem Damaſcenum lib. III. de Fid. cap. 15. alioſque Patres ſimilia proferre. At videtur Sergius *toti humanæ conſperſioni* mobilitatem, & paſſionem ſolam tribuere, dum Patres a Platina laudati, licet recte aſſerant humanam Chriſti naturam fuiſſe a Deo Verbo motam tanquam inſtrumentum divinitatis, illi tamen proprias tribuunt actiones, quas Sergius denegat. Iiſdem quippe locis a viro docto productis, inquit Sophronius Chriſtum fuiſſe veluti promum condum *humanarum actionum & paſſionum*, & Damaſcenus ait humanam naturam *volente Verbo, & concedente pati, aut agere*: quæ fruſtra in Sergio perquires. Verum

quo

Digitized by Google

quo ſenſu Sergius, quo ſenſu Patres dixerint naturam humanam a Deo Verbo moveri, diximus paullo ſupra. Ignoro etiam an corporis exemplum, ut profertur a Sergio, poſſit doctrinam catholicam confirmare. Ut enim mittam opinionem illorum Philoſophorum, qui negant corpora ullo pacto ſe, aut alia movere tanquam principium motus efficiens; Sergius animatæ Chriſti carni ſolam attribuit *paſſionem*, quemadmodum *operationem* duntaxat divinitati. Ceterum vel hæc ſcripſerit, vel non ſcripſerit Sergius, parum intereſt; non enim iſta adinvenies in Honorii ad cumdem Sergium epiſtola: de qua Deſirantii ſententiam ita propono, ut illam tamen non credam eſſe inviƈtiſſimam.

Tertia reſponſio eſt, quod accuſantibus compluribus Honorium de hæreſi, & nemine illum excuſante (occulto fortaſſis Dei judicio permittente, ut ſilentium indictum ab Honorio ſilentio puniretur,) excerptiſque utrinque ex epiſtolis Honorii, & Sergii conſimilibus ſententiis, Concilii Patres Honorium telo reprobationis confoderint; non enim iniquum eſt dicere anathema Papæ, ſi ſupponatur hæreticus, quamquam revera in hæreſim non ſit prolapſus. Hinc Hadrianus in Actione v. Synodi Octavæ Generalis inquit: *De Romano Pontifice quemquam judicaſſe non legimus: licet enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt quod fuerat ſuper hæreſi accuſatus: propter quam ſolum licitum eſt minoribus Majorum ſuorum motibus reſiſtere*.

Dixi in principio diſputationis recentiorum complures aſſerere revera Honorium I. damnatum a VI. Synodo, at non tanquam hæreticum, ſed tanquam reum nimiæ facilitatis, & inconſultæ diſſimulationis, eo quod fidem præbens Sergio, & *geminæ operationis* prohibens vocabulum, cauſſam, licet ignarus, tribuerit Monothelitis hæreſim ſuam niſu audaciori promovendi. Hanc ſententiam laudatus Platina vellicat XXXVI. diſſertatione, Natalem Alexandrum alloquens oratoriis confutationibus. At cur Natalem impetit? Cur ſolum tanquam *leviſſimæ defenſionis* auctorem exagitat? Eadem, quæ Natalis, hac in parte tradidiſſe Marcam, Garnerium, Tamagninum docet in Notis ad annum 633. illuſtris Pagius. Atque is non ſolum id refert, verum etiam iiſdem argumentationibus confirmat, & extra controverſiam poſitum eſſe contendit: ne repetam modo Lupum, L'Herminierum, alioſque quamplurimos. Nititur hæc ſententia teſtimonio Leonis II. ſcribentis de Honorio ad Hiſpanos Epiſcopos, *Qui flammam hæretici dogmatis non, ut decuit Apoſtolicam auctoritatem, incipientem extinxit, ſed negligendo confovit*: altera epiſtola ejuſdem Leonis ad Conſtantinum Pogonatum, ubi de Honorio legitur, *Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina luſtravit, ſed profana proditione immaculatam maculari permiſit*: auctoritate vetuſtiſ-

Digitized by Google

tuſtiſſimi libri, qui inſcribitur Diurnum Romanorum Pontif. a Marca, a Garnerio, & a Pagio laudati, ubi pag. 32. legitur damnatos *auctores novi hæretici dogmatis Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum Conſtantinopolitanos una cum Honorio, qui pravis eorum aſſertionibus fomentum impendit*: Reſcripto denique Imperatorum Honorii & Theodoſii ad Aurelium Epiſcopum Carthaginenſem, in quo habetur, *Una eademque culpa eſt eorum, qui aut diſſimulando convenientiam, aut non damnando favorem noxium præſtiterint*: quibus omnibus aſſeritur (quicquid ſubinferre conetur Platina) Honorium I. non dogmate & ſententia, ſed facilitate ac diſſimulatione hæreſi Monothelitarum impendiſſe fomentum; & immaculatæ Eccleſiæ injeciſſe quodammodo maculas, non perniciosa doctrina, ſed *permiſſione*, ac ſilentio. Veriſſimum tamen puto facilitatem illam Honorii, quæ conſequentiis ſpectatis viſa eſt damnationi ſubjicienda, fuiſſe in ſe ipſa digniſſimam excuſatione; quoniam Pontifex, ut diximus, proſpiciebat, ne unius, vel geminæ operationis prætextu Neſtoriana, vel Eutychiana hæreſis inſtauraretur, imo & alia vocabula ſubrogavit, quæ operationes duas apertiſſime commonſtrarent. Atque ex his conſtat Honorium non adhæſiſſe Monothelitis, ſextamque Synodum, ſi in illum intorſit anathema, vel recipiendam eſſe uſque ad prolationem tantummodo canonum, vel erraſſe errore facti, vel ſententiam dixiſſe facta hæreſeos hypotheſi, vel reprobaſſe in Honorio facilitatem & ſilentium, non dogma ac doctrinam: quid autem horum veriſimilius ſit, judicet prudens Lector.

Propositio II. Etiamſi in Epiſtolis Honorii contineretur hæreſis Monothelitarum, nihil id roboris haberet ad infringendam Romani Pontificis auctoritatem.

Sequitur ex dictis. Quis enim evidenter demonſtraturus eſt, Epiſtolam ipſam non fuiſſe a falſariis corruptam? Quis etiam oſtendet Joannem Abbatem non eſſe auctorem Epiſtolæ, nec plura, ut ſuſpicatur Anaſtaſius, proprio Marte addidiſſe? At ſit ſolus Pontifex illius doctrinæ auctor, & ipſa quoque doctrina hæreſis manifeſta. Sunt magni nominis Theologi, qui cum Cano tenent in iis, quæ Pontifex docet tanquam privatus Doctor, non habere ſpecialem illam Spiritus ſancti aſſiſtentiam, quæ nunquam deeſt ubi credenda proponit; & loquitur, ut inquiunt, ex Cathedra. Epiſtolæ autem privatim conſcriptæ, abſque ſolemni ritu promulgatæ, hortatoriæ, atque ad unum Patriarcham directæ, non impulſivæ, non Apoſtolica auctoritate ſuffultæ, non encyclicæ, & palam ad fidelium ædificationem propoſitæ, tanquam privati Scriptoris cenſentur, non tanquam Papæ. Talia fuiſſe Honorii ad Sergium Reſponſa neminem latet. Factum itaque Honorii non ſuffragari iis, qui tribuunt Apoſtolicæ Sedi defectibilitatem optime inquit Fulgentius Bellelli in poſtremo Opere Mentis

Digitized by Google

Mentis Auguſtini Parte II. pag. 488. ante ipſum vero Antonius Dezallier in Hiſt. Monoth. Scrut. 6. Matt. Petitidier de Auct. & Infallib. Pontif. cap. 8., aliique Doctores quamplurimi.

CAPUT XII.

De Chriſti Domini perfectionibus, quæ ad voluntatem ſolent referri.

QUEMADMODUM profligatis hæreſibus circa aſſumptam a Verbo humanam mentem hujus perfectiones cap. IX. demonſtrare curavi; ita nunc refutatis Monothelitis, de iis, quæ voluntati tribuuntur dicam nonnulla. Sunt autem hæ perfectiones Sanctitas, Impeccabilitas, ac Libertas. De ſanctitate, quæ in habituali gratia ſita eſt, conveniunt omnes Chriſtum ea fuiſſe exornatum, merito Nazaræum, ideſt, *Sanctum*, appellatum, ob Spiritum ſanctum inhabitantem, perfectumque juſtitiæ ornamentum; atque hoc idem prædixerat Angelus ita Mariam alloquens, *Quod naſcetur ex te Sanctum, &c.* Lucæ I.35. atque anterioribus ſæculis Eſaias XI. 2., & Daniel IX. 24. Quod a Scholaſticis ſolet in quæſtionem verti eſt, an Chriſti anima dicenda ſit ſancta ſanctitate eſſentiali, an accidentali, & utrum per ſolam ſanctitatem increatam ſancta fuerit, quod idem eſt ferme. Quæritur etiam de virtutibus, quæ eximiæ ſingulariſque ſanctitatis ſunt comites individuæ.

In qualibet creatura ſanctitas creata, & accidentalis dici debet; accidentalis quidem, quod ſit donum extra naturæ ordinem, & etiam in hac vita poſſit amitti: creata autem, quoniam eſt quidem juſtitia & ſanctitas, ſi efficienter conſideretur, ipſe Spiritus ſanctus inhabitans, ſed formaliter, ut inquiunt, eſt inhærens qualitas, & rectitudo animi dono ipſius Spiritus inhabitantis collata. At in Chriſto, qui eſt verus Deus, & item verus homo unitate perſonæ ſubſtantiali, non poteſt gratia dici accidentalis eo titulo, quod amitti poſſet, vel ad naturalem dignitatem non pertineret; quemadmodum nec creata eo ſenſu, quod per ſolam hypoſtaticam unionem non redderetur humanitas Chriſti ſanctitatis decore cumulatiſſime ornata. Nos tamen facili negotio quæſtionem hujuſmodi dirimi arbitramur, ſi duo in ſanctitate vel gratia munera diſtinguamus. Præſtat enim gratia, ut diximus, rectam animæ habitudinem, ſive inhærentem juſtitiam, ac præterea conſtituit hominem Dei filium, tribuitque ei jus ad hæreditatem, atque reddit ejus opera meriti laude Deo pergrata & accepta. Spectato itaque priori munere ſanctitatis, Chriſti gratiam creatam eſſe affirmamus; ſed altero munere inſpecto illam dicimus ſubſtantialem & increatam.

Digitized by Google

Propositio. Sanctitas fuit in Chriſto tam ſubſtantialis & increata, quam creata atque adventitia.

Demonſtratur prima pars de ſanctitate ſubſtantiali atque increata. I. Argumento, quod promitur ex laudatis verbis, *Quod naſcetur ex te Sanctum*, ubi cauſſam ſanctitatis eſſe utriuſque naturæ ſubſtantialem unitionem demonſtrant verba præcedentia, *Virtus altiſſimi obumbrabit tibi*, & neutrius generis vocabulum *Sanctum*, uti adnotavimus lib. VII. Cap. IX. II. Ex Patribus, qui ex unitate Perſonæ inferunt Chriſto gratiam ineſſe naturalem, & unctionem Spiritus ſancti in eo eſſe humanitatis mirabilem ſuſceptionem, ut loquitur Gregorius Nazianzenus Orat. v. & S. P. Auguſtinus cap. 40. Enchiridii. III. Ex Theologica ratione; ſi enim ex quo Verbum humanam naturam aſſumpſerit in unitatem perſonæ, ut ſuo loco demonſtrabitur, Chriſtus eſt filius Dei naturalis, oportet ut etiam habeat ratione divinæ perſonæ jus ad hæreditatem, & gloriam, præciſo etiam quolibet dono adventitio, ex quo conſequi tantum poſſet filiatio adoptiva, ſi perſona foret Deo extranea, non filius Dei naturalis.

Probatur ſecunda pars, quia animæ ſanctitas, quatenus illam reddit rectam ac juſtam in Auguſtiniana Theologia eſt caritas habitualis, amor caſtus, & bona voluntas diffuſa in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum inhabitantem. At humanitas Chriſti non redditur *formaliter* amans & volens per ipſum Verbum ſibi intrinſece unitum. Igitur humanitas Chriſti non eſt recta, & ſancta per ſolam ſanctitatem divinam, atque increatam. Prob. minor. Eſt quidem divinum Verbum ſubſtantialiter ſanctum, quemadmodum eſt intelligens, volens, & operans. Attamen quum humanitas ab illo aſſumpta habere debeat proprietates ac perfectiones, quæ ipſam in ſuo genere compleant, nequit Chriſti humanitas reddi *formaliter* intelligens per intellectum Verbi, aut volens, & operans per ſolam voluntatem, & operationem divinam; alioqui pereant neceſſe eſt omnia argumenta ſuperius contra Appollinariſtas, Monothelitaſque producta. Atqui etiam ſanctitas, & gratia habitualis eſt intrinſeca animæ rationalis perfectio, atque habitudo quædam ipſi inhærens, & cujus capax eſt præciſa quoque unione hypoſtatica. Igitur Chriſti humanitas non redditur *formaliter* ſancta & recta per Verbum ſibi ſubſtantiali unione conjunctum.

Adverſus hanc partem pugnat I. Quod Patres appellant ſanctitatem Chriſti ſubſtantialem, atque in hoc diſcrepantem a ſanctitate aliorum, quod in his adventitia ſit, & labore ac operibus comparata, in Salvatore autem noſtro naturalis, atque ipſam hypoſtaticam unionem conſequens. Ita tradunt Dionyſius Alex. in Epiſt. Synodica contra Paulum Samoſatenum, Baſilius in Pſalm. 42. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Joannem cap. 9. S. P. Auguſtinus lib. III. contra

Maxi-

Digitized by Google

Maximinum, cap. 15. aliique complures laudati a Vaſqueſio diſput. XLI. de Incarnat. q. VII., & ab H. Tournely q. XI. art. 3. Pugnat etiam ratio; primum quia intimior eſt humanæ Chriſti voluntati unio hypoſtatica, quam ſit habitus, aut modificatio aliqua accidentalis, ideoque ſi poteſt qualitas adventitia reddere Chriſti humanitatem *formaliter* ſanctam, poteſt hoc idem majori titulo præſtari ipſa ſubſtantiali unitione. Deinde ſanctitas adventitia reddit ſubjectum, cui inhæret filium Dei adoptivum; Chriſtus autem etiam ut homo eſt filius Dei naturalis. Non igitur ſanctus eſt dono aliquo ſuperaddito atque adventitio.

Reſpondetur eſſe quidem in Chriſto ſanctitatem ſubſtantialem, ut SS. PP. affirmant, in quantum ſanctitas humanam naturam elevat in conſortium divinitatis, eique tribuit dignitatem, jus ad gloriam, & divinæ filiationis characterem eximium ac ſingularem. De quo munere ſanctitatis loqui ſanctos Patres liquet, quoniam illorum ſcopus eſt in Chriſto aut naturam divinam, aut unitatem Perſonæ, aut Incarnationis œconomiam demonſtrare. Naturalem itaque appellant ſanctitatem Chriſti, aut ſpectando perſonæ excellentiam, aut jura humanitatis quæ unionem hypoſtaticam conſequuntur, aut communicationem idiomatum; de qua infra. At quum repugnet divinitatem ipſam fieri proprietatem, & modificationem humanitatis, neceſſum eſt, ut ad conſtituendam Chriſti voluntatem *formaliter* ſanctam, etiam habitum adventitium & accidentarium ei tribuamus, qui efficienter ſit ab ipſa divinitate, *formaliter* autem ſit recta animæ Chriſti habitudo, & affectio; ut impreſſione ſigilli recipit cera figuram, ſive intrinſece ſibi inhærentem diſpoſitionem. Atque manifeſta hæc ſunt, ſi cauſam efficientem ab ea, quam *formalem* appellant, accurate diſtinguas. Diluuntur his argumentationes poſtremæ. Prima quidem; quoniam divinitati ſubſtantialiter cum natura humana conjunctæ competit hanc ad ſua jura transferre, ac perficere in genere cauſſæ efficientis, ſed repugnat ut illi inhæreat, tanquam modificatio vel qualitas, ſive ſuppleat, ut inquiunt Scholaſtici, rationem cauſſæ formalis. Gratia autem creata nequit in Chriſto filiationem adoptivam producere, quia filiatio non ad naturam humanam proprie ſpectat, ſed ad perſonam; ut ſuo loco explicabitur.

De virtutibus, ac donis Spiritus ſancti non opus eſt diſceptare. Etenim ſuper Chriſti perſonam Spiritus Domini requievit, & gratiæ ac veritatis plenitudine illum ornavit, idque Capiti Eccleſiæ, quod nobis humilitatis, ac ceterarum virtutum præbere debebat exemplum, magnopere congruebat. Sunt tamen virtutes, quæ ratione ſubjecti, cui inhærent, ſitæ ſunt in refrenanda cupiditate, quamquam in ſe ſpectatæ importent tantùm rectum ordinem, & æquitatem, cujuſmodi ſunt temperantia, continentia, atque voluptuoſæ

Y 2 cupi-

cupidinis mortificatio. Has conſtat fuiſſe in Chriſto, ſpectato tantum ordine æquitatis, in quo ſita eſt natura virtutis, non conſiderata pugna, quam coercent, pravorum affectuum, quorum expers fuit ſanctiſſima Chriſti anima. Virtus caritatis in ipſo maxime enituit, præſertim dum poſuit animam pro peccatoribus. Fides autem, quoniam eſt rerum non apparentium, non fuit in Chriſto a primo conceptionis inſtanti theſauris divinæ ſapientiæ, beatæque viſionis exornato. Idem dicendum de ſpe, in quantum fertur in principale ſui objectum, ideſt, participationem ſummi boni, quo etiam in via beatiſſima Chriſti anima fruebatur. Neque his carere virtutibus fuit in Chriſto perfectionis defectus; quum melius ſit poſſidere, quam ſperare; & videre facie ad faciem, quam in ſpeculo, & in ænigmate. Legatur Apoſtolus in 1. ad Corint. cap. XIII.

De Christi Impeccantia.

Nullum fuiſſe in Chriſto peccatum ex Scripturis, ex Patribus, atque ratione ipſa facile ſuadetur. Enimvero ita Salvator invidos allocutus eſt, Joan. VIII. 46. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Et Paulus ad Hebræos IV. 15. de ipſo inquit: *Tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*; & proximo cap. VII. 26. *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus.* Petrus etiam Epiſt. 1. cap. II. 21. *Peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus.* Habent conſimilia Eccleſiæ Patres, præſertim Auguſtinus lib. II. de Peccatorum merit. cap. 11. 13. & ſeq. & de Prædeſt. SS. cap. 15. aliique prorſus omnes. Optimam rationem ſuppeditat citato loco S. Pater, quoniam niſi Chriſtus fuiſſet Sacerdos incontaminabilis, debuiſſet pro ſuis delictis hoſtias offerre, neque inter ipſum & alios Sacerdotes fuiſſet illud diſcrimen, quod in Epiſtola ad Hebræos tradidit Apoſtolus Paulus. Præterea indiguiſſet etiam ipſe alio Redemptore, nec exhibuiſſet Patri ſatisfactionem pro nobis, quoniam debita eſſet peccatis ſuis ignominia, crucisque ſupplicium. Denique humanitas Chriſti a divinitate regebatur, imo opera, quæ naturæ humanæ propria ſunt, de ipſo Verbo Deique Filio enuntiantur, cum recte dicatur Deus paſſus & crucifixus. At non rexiſſet Verbum humanitatem, ſi permiſiſſet ut in ſcelera prolaberetur, atque eſſet indecorum & impium, ſi poſſit Dei filius, uti mortuus, ita dici impius & ſceleratus. Hæc autem poſtrema ratio non ſolum probat fuiſſe Dominum Jeſum Chriſtum expertem cujuſque criminis, ſed etiam potentiæ peccandi.

Videtur his repugnare, quod in cruce exclamaverit, *Deus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* in quibus verbis actum deſperationis impii quidam hæretici notaverunt: ſed quam præfracte, atque imperite, jam dixi cap. IX. Movere pariter nos non debet quod deli-

cta

Digitized by Google

ſta noſtra appellaverit ſua: nam id argumentum eſt caritatis, qua ſuſtulit pœnam iniquitatum noſtrarum; & per metonymiam cauſæ delictum pro ſupplicio commemoratur. Quod vero Apoſtolus 2. ad Corinth. 5. ſcribat Chriſtum pro nobis *peccatum* feciſſe; metonymia pariter eſt in ſacris literis frequentiſſima; ubi *peccatum* appellatur ſacrificium oblatum pro peccati ejuſdem expiatione. Ita in Exodo XXIX. 14. & XXX. 10., & perſæpe in Levitico quotieſcunque memoratur ſacrificium *pro peccato*, Hebraice dicitur חטאת *peccatum*; quod rectiſſime *pro peccato* vertit Latinus: imo retinet alicubi eamdem phraſim, ut Oſee IV. 8. *Peccata populi mei comedent*, ideſt, factas pro ſceleribus oblationes, ut liquet ex collatione capitis VII. Levitici verſ. 7. & 8. Si dixeris: Cur repugnat Filium Dei dici peccatorem, & impium, & non repugnat dici pauperem ac mortuum, cum æque divinitati adverſetur peccandi & moriendi poteſtas? Reſpondemus mortem malum eſſe pœnæ, non culpæ; ideoque eadem mors ſubeſt regimini divinæ perſonæ, in quantum malum pœnæ in rectum finem dirigitur: unde potuit etiam Verbum mortalem naturam induere, & in hac ſe in ara crucis offerre, ac mori ad redemptionem perficiendam. At peccatum malum eſt morale, neque in rectum finem eſt dirigibile: & iccirco ſubeſſe non poteſt divinitatis providentiæ effectrici; neque decens erat, ut Verbum aſſumeret humanitatem obnoxiam malo iſtiuſmodi, quod definitam Redemptionem magnopere labefactaſſet.

His de Chriſti impeccantia explicatis, videndum remanet unde illa tanquam a vera cauſſa profluxerit, an a carentia concupiſcentiæ vel fomitis, an ab unione hypoſtatica, an denique a viſione Dei, quæ voluntatem omnium Beatorum rapit in ſummum Bonum, efficitque delectationem vehementiſſimam & neceſſariam. Et quantum ad peccati fomitem, non fuit quidem in carne Chriſti mortali, & licet per ſuggeſtionem tentatus fuerit a dæmone, non potuit ſenſuum illecebris, noxiaque cupiditate percelli: ſed tanta ſpiritus, membrorumque concordia nequit, ut in homine primo demonſtravit experientia, ita voluntatem hominis continere, ut non poſſit ſervire peccato, cum ſit naturâ mutabilis & infirma. Oportet ergo ut Chriſti impeccantiam a ſupernaturali virtute repetamus, eaque vel erit viſio intuitiva, vel unio hypoſtatica. Atque viſionem divinitatis manifeſtam conferre ſanctæ caritatis firmiſſimam perpetuamque virtutem, extra controverſiam poſitum arbitramur: & in hac parte aſſentimur Scotiſtis. Sed hinc potiſſimum derivare Salvatoris noſtri impeccantiam, adeout ſeparatus a viſione divinitatis (ſi tamen id percipi poteſt) foret voluntas humana Chriſti capax peccandi, hoc ſane cum Scholaſticis reliquis pernegamus.

Dicimus ergo beatiſſimam Chriſti animam, quæ fruitur ob contemplationem divinitatis impeccantia illa adventitia, nec ad ejus ſubſtan-

ſtantiam ſpectante, qualis in omnibus Comprehenſoribus invenitur; eſſe ſubſtantialiter quoque impeccabilem, propterea quod conjuncta ſit divinitati in unitate perſonæ. Ita nimirum Concilia, Patres, & ipſa ratio commonſtrant. Sexta enim Synodus Oecumenica damnans Monothelitas, qui in Chriſto humanam voluntatem denegabant ea ratione ducti, quod hac admiſſa forent in illo voluntates duæ pugnantes invicem, & contrariæ; poſteaquam hæreſim illam profligavit, cur nequeat in Domino ſtatui oppoſitarum voluntatum certamen ac lucta, Act. VIII. hac ratione declarat: *Quemadmodum*, inquit, *corpus noſtrum regitur, ornatur, atque ordinatur ab intellectuali, & rationali anima: ita in homine Chriſto tota humana ejus conſperſio ab ejuſdem Verbi divinitate ſemper, & in omnibus mota Deo mobilis fuit*. Ex quibus hæc ratiocinatio concluditur. Chriſtus eſt impeccabilis in quantum nequit habere voluntatem pravam, & rationi reluctantem. Atqui hanc habere non poteſt ob unionem ſubſtantialem, qua tota ejus conſperſio regitur a divinitate, quemadmodum corpus ordinatur ab anima. Igitur Chriſtus impeccabilis eſt propter ipſam unionem ſubſtantialem atque hypoſtaticam.

Eadem eſt Patrum doctrina. Enimvero Dionyſ. Alex. in Epiſtola ſuperius laudata contra Samoſatenſem, *Niſi Chriſtus*, inquit, *idem eſſet Deus Verbum, non poterat eſſe alienus a poteſtate peccandi*. Cyrillus Alex. lib. VI. in Joannem: *Prorſus fieri nequit, ut in peccatum incidat, qui ex Deo prodiit Deus verus*. S. Pater Auguſtinus de Corrept. & Grat. cap. XI. *Neque enim metuendum erat, ne iſto ineffabili modo in unitatem perſonæ a Verbo Deo natura humana ſuſcepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium; cum ipſa ſuſceptio talis eſſet, ut natura hominis a Deo ita ſuſcepta nullum in ſe motum malæ voluntatis admitteret*. Fulgentius denique lib. III. ad Traſim. cap. 29. *Propterea etiam Chriſti humanitas ſine peccato permanſit, quia eam in unitate perſonæ divinitas accepit, quæ naturaliter peccare non novit*. Hæc, aliaque plura Sanctorum teſtimonia aſſertionem noſtram corroborant. Præciſa enim viſione beata, Chriſtus ſubſtantialiter Deus eſt, atque humana natura a Verbo Deo in unitatem perſonæ ſuſcepta vivifica Divinitatis virtute dirigitur. Igitur etiam non attenta contemplatione ſummi Dei, non poterat motum malæ voluntatis Chriſtus admittere, eique aſſentiri.

Accedit aperta ratio. Etenim ſi duæ naturæ in unitatem perſonæ nexu ſubſtantiali copulentur, competit ſuperiori jus regendi inferiorem, alioqui non erit in ea perſona rectitudo ordinis, & naturalium facultatum debita harmonia. Hoc autem jure ſuppoſito, ſi pars inferior a recto æquitatis ordine deflectat, in ſuperiorem regentem culpa refunditur, ſicut imputatur animæ effrenis carnalium membrorum licentia. Ex quo igitur ſit inter divinum Verbum humanamque natu-

naturam indiſſolubilis unio, competit divinitati jus munuſque humanitatem regendi, non ſolum lege atque inſtitutione, quemadmodum princeps moderatur rempublicam, ſed etiam intimo regimine, ac dominio, quo unaquæque perſona præeſt liberis corporis, animique ſui motibus. Poſſet ergo in Verbum Deum refundi peccatum, ſi peccare poſſet humanitas ſibi in unitate perſonæ conjuncta.

Verum tamen eſt, quod humana voluntas ſuam libertatem exercet cognitione & amore; neque poteſt Verbum eſſe humanæ naturæ formalis cognitio vel amor. Ad componendam ergo Scotiſtarum a ceteris Theologis diſcrepantiam, arbitror plurimum conducere ſi etiam hoc loco, ut ſupra diximus de ſanctitate, diſtinguamus inter genera cauſſarum. Itaque ob unionem hypoſtaticam debet Verbum Deus humanitatem ſuſceptam continere, ut principium efficiens, dirigenſque ſingulos ejus motus. Ut autem hoc jure humanitatem contineat, ejus mentem perſpicua veritatis cognitione colluſtrat, & Spiritus ſancti communione perfundit. Quod ſi fieri poſſet, ut humanitas Chriſti tanto lumine privaretur, non poſſet Verbum permittere, ut ſenſibilium rerum caligo inditum rationis lumen quomodolibet offuſcaret. Atque ita ſemper Chriſti voluntas debuit intra æquitatis jura amoris rectitudine contineri, qui amor eſt impeccantiæ ratio, ut appellant, *formalis*. Nunquam ergo excogitari poteſt in Chriſto proxima potentia peccandi attento divinitatis regimine, & rectitudine amoris, quorum unum eſt impeccabilitatis cauſſa efficiens, alterum cauſſa *formalis*.

De Christi Libertate.

Quam perplexa ſit quæſtio de libertate Chriſti, ſuppoſita ipſius impeccantia, deducitur ex variis Doctorum opinionibus. Etſi enim conſentiunt omnes Chriſtum libere ſubiiſſe crucis patibulum, quod aperte divina ſcriptura, ipſumque meritum redemptionis comprobat, diſcrepant tamen plurimum ut hanc in morte ſubeunda libertatem cum impeccantia concilient. Spinoſum enim videtur obvium iſtud ac pervulgatum ratrocinium: Si potuit Chriſtus non mori, potuit etiam præceptum patris, qui illum miſit in mundum, ut pro peccatoribus moreretur, peſſundare ac tranſgredi, ideoque peccare; aut e contra ſi peccare non potuit, neceſſitate, non electione morti ſe tradidit. Mirum quanta viri docti, ut hinc evaderent, excogitarunt. Negarunt alii fuiſſe hoc præceptum moriendi impoſitum Chriſto: quidam hoc præceptum aſſeruerunt, ſed ea conditione latum, ut poſſet Salvator petere, ſi voluiſſet, ejus diſpenſationem: nonnulli præceptum abſolutum & obligans eſſe negarunt: permulti docuerunt propoſitam hoc præcepto mortem, non circumſtantias a Chriſto libere ſeligendas:

Digitized by Google

das: affirmarunt quamplurimi fuiſſe Chriſtum liberum ad moriendum in ſenſu diviſo, non in ſenſu compoſito, & mortuum neceſſitate conſequenti, non antecedenti: fuerunt etiam qui in Chriſto ad merendum negarunt neceſſariam libertatem indifferentiæ.

In tanta opinionum diverſitate quid nobis tenendum ſit liquet, ſi ad memoriam revocentur, quæ de libertate pluribus in locis diſputavimus. Percurre, ſi mente exciderunt, libri IV. caput ultimum libri X. caput 13. libri duodecimi caput 10. & libri XVI. caput 2. His in locis conati ſumus demonſtrare primo ad libertatis eſſentiam requiri poſſe agere, & non agere, quoniam liber non eſt, qui non eſt dominus ſui actus, qui non habet poteſtatem motum voluntatis ſuæ cohibendi, qui non poteſt optione ſua eligere utrumlibet: quare etſi voluntas, ut natura eſt, ſola trahatur voluptate qua in bonum neceſſario tendit; ut tamen eſt illa facultas, quam appellamus *liberum arbitrium*, agit indifferenter, & habet ſuorum operum electionem perfectumque dominium. Diximus præterea voluntatem ferri erga bonum in communi naturali neceſſitate, eo quod extra bonum, qualecunque tandem illud ſit, digredi nullatenus valeat; eademque naturali neceſſitate adhærere ſummo bono in ſe inſpecto, propterea quod nequeat in illo apprehendere ſpeciem aliquam mali, ideoque non conſiſtat cum manifeſta contemplatione divinitatis indifferentia judicii. Ex quibus animadvertimus libertatem, ut eſt indifferens poteſtas, attendendam eſſe ſolummodo comparate ad media, quæ ad conſecutionem finis eliguntur, & conſequenter nihil aliud eſſe, quam vim, & poteſtatem electivam mediorum. Ex eodem capite, quod media eligantur ratione finis, certiſſime inferri diximus, non ſpectare ad eſſentiam libertatis poſſe peccare, quoniam peccare eſt a recto fine deflectere, ideoque non perfectio libertatis eſt, ſed defectus, quemadmodum vitium eſt ac defectus intellectionis ratiocinia contexere non ſervata connexione principiorum.

Sane medium quod a voluntate pro fine conſecutionis eligitur poteſt dupliciter conſiderari, nimirum in ſe quatenus indifferens eſt, & prout aliqua ſuppoſitione facta neceſſario connectitur cum ipſo fine. Sufficit autem ad libertatem, quod medium ſit indifferens ſecundum ſe, licet ex ſuppoſitione cum fine connexum ſit, nec poſſit abſque noxia mutabilitate non eligi. Atque id in omni agente libero eſt manifeſtum. Liber eſt enim Deus ad creandum, vel non creandum E. G. hominem, quoniam, homo non habet cum ipſo Deo neceſſariam connexionem: at poſito decreto, cum Deus immutabilis ſit, non poteſt hominem non creare, quia res futura cum divina prædefinitione connectitur; & nihilominus creatio hominis libera eſt, propterea quod homo in ſe inſpectus eſt divinæ voluntatis objectum indifferens. Liber eſt Angelus ut hoc, vel illud munus exerceat,

cum

cum nulli ſit neceſſitate addictus: at ſi Deus præcipiat ut ad cuſtodiendum hominem deſcendat, cum non poſſit Creatori, cui jam immutabiliter adhæret, repugnare, non poteſt non ſuſcipere cuſtodiam hominis; quæ tamen liberrima eſt, quia ſecundum ſe eſt indifferens objectum voluntatis angelicæ. Liber eſt homo ut ſine culpa ducat uxorem, vel religioſum inſtitutum complectatur: facto tamen voto Religionis, non poteſt abſque peccato illud non exequi: exequitur tamen pleniſſima libertate, quoniam religioſa vita eſt ſecundum ſe objectum indifferens voluntatis humanæ. Hujus rei manifeſta ratio eſt, quoniam ſi neceſſarium eſſet ad libertatem, ut poſſit omitti actus non ſolum ſpectatus in ſe, verum etiam prout habet connexionem cum decreto aut præcepto divino, foret de eſſentia libertatis poſſe peccare, & eligere media non ſervato, ac prætermiſſo ordine finis, quod eſt procuIdubio falſiſſimum.

Eſt itaque ſententia noſtra Chriſtum Dominum pleniſſima libertate fuiſſe mortuum, quia poterat mortem ſubire, & vitare, quoniam ſpectata ipſa morte ſecundum ſe, erat illa voluntatis ejus objectum indifferens, cum plura alia eligi potuiſſent ad finis conſecutionem, quamquam ſuppoſito decreto ac præcepto patris non poſſet non mori, in quantum mors cum ipſo decreto, vel præcepto connectebatur. Atque hanc ſententiam propugnant Vincentius Baronius in diſſert. de humana libertate, & gratia, Contenſon. de Incarnat. diſſert. 6. Ant. Maſſoulie in D. Thoma ſui Interprete diſp. 11. q. 8. J. B. Du-Hamel lib. 111. de Incarnat. cap. ult. aliique viri docti. Eſſe autem ſententiam D. Thomæ liquet ex iis, quæ nos ipſi de libertate ſcripſimus libro XVI. adv. hæreſim Calvinianam.

Sententia iſta, quamvis non alia opus habeat confirmatione, comprobari primo poteſt ex Scripturis. Nam ipſe Salvator Matt. XXVI. 53. Petro ſuam in moriendo libertatem confirmans ait: *An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legiones Angelorum?* Quibus verbis aperte innuit, quod ſpectata in ſe morte, atque poteſtatis ſuæ dignitate poterat hoſtes omnes proſternere, atque ſe inſidiis illorum ſubtrahere. Verum addidit nunquam ſe id facturum, quia poſitis jam prædefinitionibus divinis, prædictiſque per ora Prophetarum, ipſe qui venerat legem implere, & facere voluntatem ejus, qui eum miſerat, non debebat ſtatutis ſummi Dei reluctari; ideoque ait: *Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?* In hoc itaque ſita eſt Chriſti libertas, quod pleniſſimam habebat vel moriendi, vel non moriendi poteſtatem; tametſi ſpectata morte quatenus definita, ac præcepta non poterat non mori, quoniam tranſgredi non poterat divinarum promiſſionum jota unum, vel apicem. Eodem pacto Joannis X. 18. inquit Salvator, *Poteſtatem habeo ponendi animam meam*, atque id libertatis ejus

invictum eſt argumentum : at ne quis inferret poſſe illum tranſgredi paternum præceptum , aut hoc præceptum non dari , inquit eo loci: *Hoc mandatum accepi a patre meo* .

Probatur deinde ratione . Libertas enim eſt electio mediorum , quæ cum non ſint ſummum bonum , ac finis ultimus , ſunt natura ſua objectum, quod voluntati proponitur cum indifferentia judicii, & ideo in ipſorum electione relucet poteſtas , optio , & dominium eligentis . Quod ſi Deo præſcribente , ac mandante hoc determinate medium ſit eligendum , ſtat adhuc electionis poteſtas , quoniam Dei præſcriptio, ac mandatum non facit ut medium ipſum appareat menti per ſe ſumme bonum , ideoque non evertit quod intrinſece conſtituit libertatem indifferentiæ , ſed tantum dirigit medium illud ad certam finis conſecutionem : a qua non eſt neceſſe quod liberum arbitrium poſſit deflectere , imo cum in finem trahatur naturali neceſſitate , non poteſt non eligere medium , quod poſita divina præfinitione unice ad finem conducit : & nihilominus eligitur pleniſſima libertate , quoniam non eſt ipſum medium , ſed finis , qui in ſe neceſſarium amorem voluntatis convertit , & attrahit : atque etiam majori indifferentia media ipſa eliguntur , cum voluntas intimius infinito bono adhæreſcit , quia minus diliguntur terrena , quo magis poſſidentur cæleſtia . En totum libertatis ſyſtema . Atqui mors Chriſto propoſita non exhibet plenitudinem voluptatis, neque præceptum efficit , quin illa triſtitiam , & amaritudinem pariat . Ergo etiam præcepto ſuppoſito mors indifferentia libertatis eligitur ; quamquam ſpectata connexione finis ac propoſito legem implendi , Chriſti peccandi neſcia voluntas non potuerit non mori . Poſſunt ad hanc argumentationem reduci pervulgata Scholaſticorum ratiocinia , quod divinæ præfinitiones , ac præcepta non immutant naturalem poteſtatem operandi , ſed efficiunt duntaxat , ut medium , quod libere eligitur , ponatur actu , atque ad finem conducat .

Tandem confirmatur aſſertum noſtrum explodendo aliorum placita . Quid enim hac noſtra aſſertione probabilius ? Num Chriſto impoſitum non fuiſſe rigoroſum mortis præceptum ? Fruſtra quidem hoc fingitur . Ait idem Salvator , *Hoc mandatum accepi a patre meo*, & Apoſtolus ad Philipp. 11. 8. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem , mortem autem crucis* . Obedientia autem mandatum ſupponit . Eſt etiam perfectius mori ex obedientia , quam ex electione , ideoque negantes præceptum ut facilius explicent libertatem, derogant Chriſti meritis . Præterea etiamſi Chriſto non fuiſſet impoſitum rigoroſum præceptum , ſed conditionatum tantummodo , ſive ab ejus acceptione dependens , in eamdem omnino difficultatem impingeret diſputatio . Habens enim Chriſtus concordiſſimam cum Patre voluntatem , quomodo poterat mortem refutare , cognoſcens

ſe

Digitized by Google

ſe miſſum in mundum, ut pro hominum redemptione funderet ſanguinem? Verum quod Chriſto impoſitum fuerit moriendi præceptum Scriptura aperte declarat, neque oppoſitum evincunt quorundam Scholaſticorum contorta ſophiſmata. Neque illud reponi poteſt propoſitam ſub præcepto mortem, non circumſtantias; quandoquidem circumſtantiæ ipſæ priuſquam Chriſtus conciperetur, fuerunt per Iſaiam prænuntiatæ, neque Apoſtolus ait tantum Chriſtum præſtaſſe obedientiam *uſque ad mortem*, ſed qualitatem etiam mortis deſignans addit, *mortem autem crucis*. Fuerat ergo prædefinita mors, & mortis quælibet circumſtantia, ipſimque crucis patibulum. Conſimili ratione facillimum eſt alias opinationes refellere.

Solvuntur Objectiones.

Militant adverſus ſententiam noſtram hæc argumenta. Primum: Si Chriſtus poterat non mori, poterat etiam tranſgredi præceptum patris. Si poterat tranſgredi præceptum patris, poterat peccare. Igitur ſi Chriſtus poterat non mori, etiam peccare poterat. Alterum huic affine: Promeruit Chriſtus moriendo, & adimplendo mandatum patris: ait enim Joan. x. 17. *Propterea me diligit pater; quia ego pono animam meam*. Atqui ad merendum requiritur libertas indifferentiæ, ſcilicet poſſe agere, & non agere. Potuit ergo Chriſtus non mori, & non adimplere mandatum Patris. Tertium parum abſimile: Mors connectitur cum præcepto. Non potuit Salvator præceptum violare. Itaque non potuit non mori.

Hæc jam fuerunt expedita: ſed claritatis gratia ad primum diſt.ma. Si Chriſtus poterat non mori morte in ſe inſpecta, poterat etiam divinum mandatum tranſgredi, nego: ſi poterat non mori ſpectata connexione mortis cum præcepto, conc. majorem. Ad alterum diſtinguo minorem: Ad merendum requiritur libertas indifferentiæ, ſervato ordine finis, ideſt, poteſtas eligendi unum, vel alterum mediorum quæ valeant ad finem perducere; concedo: requiritur libertas indifferentiæ, prætermiſſo, ac perturbato ordine finis, nimirum poteſtas abjiciendi media ſub ea etiam ratione, qua cum ipſo fine habent ex Dei propoſito ac præcepto firmiſſimam connexionem, nego. Ad tertium pariter diſtinguo conſequens; Potuit ergo Chriſtus non mori, ſpectata morte in ſeipſa, conc. conſiderata, ut ſubeſt præcepto, ſubdiſtinguo: atque præceptum iſtud inducit neceſſitatem moriendi attenta ipſa morte, & voluntate mortem eligentis, nego: conſiderata connexione finis, & voluntate ſummo bono immutabiliter adhærente, concedo conſequentiam. Oportet ergo ad ſolutionem iſtiuſmodi argumentationum, quæ tardiores mentes ſolent plurimum vexare, ut diligenter conſideretur mors in ſe ipſa, quatenus nequit

proponi niſi cum indifferentia judicii ; & quatenus cadens ſub præcepto nequit vitari , niſi perturbato ordine finis . Primum ad libertatem neceſſario requiritur ; alterum ſi deſit , non eſt libertatis interitus , ſed perfectio . Similiter in executione præcepti conſiderari debet motus voluntatis, in quantum fertur in opus, quo præceptum ipſum completur ; & in quantum medio hoc opere fertur in finem . Priori modo motus voluntatis tendit in media , altero modo non in media , ſed in finem protendit . Quoniam igitur libertas , ut diximus , in ordine tantum ad media ſpectatur : ut Chriſtus dicatur pleniſſime liber in adimplendo præcepto , ſat eſt quod ejus voluntas fuerit prædita libera poteſtate relate ad operis præcepti executionem , tametſi non poſſet præſcriptum opus omittere , quatenus illud implendo perfecta unitione ultimo fini adhærebat .

Rurſus oppones . Actus voluntatis Chriſti prout in finem ultimum tetendit neceſſarius fuit , non enim poterat a fine ultimo deviare . Sed præceptum patris implevit voluntate in finem ultimum tendente . Igitur præceptum adimplevit actu neceſſario . Reſpondeo me jam explicaſſe quo pacto voluntas in finem tendat naturaliter , in media autem per electionem , atque dixiſſe eligi media ratione finis ; unde conſequitur voluntatem diverſo actu fini adhærere , & mandata ſervare . Quare diſtinguo minorem : implevit Chriſtus præceptum patris voluntate ultimo fini adhærente eodem actu , quo implevit præceptum , nego : actu diverſo , concedo . Dico autem actum *diverſum* connotative , quemadmodum Deus diverſo modo amat ſemetipſum & creaturas , quamvis amor creaturarum ſit ab amore ſuipſius reipſa indiſtinctus ; & rationalis creatura diverſo pacto amat beatitudinem , & bonum particulare , licet unius amor in amore alterius contineatur .

Ultimo objicies . Expedita eſt via conciliandi Chriſti libertatem cum præcepto , ſi dicamus ſufficere ad meritum libertatem lubentiæ ; non enim ad Chriſtum referenda eſt damnata IV. propoſitio Janſeniana , manifeſto de hominibus naturæ lapſæ prolata . Sufficere autem in Chriſto hanc libertatem demonſtrari poteſt auctoritate , & ratione . Sanctus enim Thomas in III. diſt. 18. art. 2. ad 5. ait . *Dicendum quod etiamſi liberum Chriſti arbitrium eſſet determinatum ad unum numero , ſicut ad diligendum Deum , quod non facere non poteſt; tamen ex hoc non amiſit libertatem , aut rationem laudis , ſive meriti , quia in illud non coacte , ſed ſponte tendit , & ita eſt actus ſui dominus* . Et quidem ex noſtris principiis Chriſtus Deum neceſſario diligebat , quia illum intuebatur in ſe , idcoque non erat in hujuſmodi amore indifferentia judicii . Si ergo promeruit ſervando præcepta , promeruit diligendo Deum , quod eſt præceptum primum ac maximum , & conſequenter habuit meritum abſque libertate indifferentiæ .

Reſp.

Reſp. nos hanc ſententiam, quæ nonnullis recentioribus placet, repudiare tanquam Janſenianam. Diſputavit quidem Janſenius de libertate hominis lapſi ſub dominatu concupiſcentiæ, vel gratiæ; ſed iiſdem principiis argutabatur, quod ad eſſentiam libertatis non pertineat indifferentia, obtrudens hæc eadem exempla libertatis Dei, Chriſti, ac Beatorum. Nos hunc errorem refutavimus libro xvi., permultiſque argumentis etiam ex D. Thoma petitis oſtendimus non dari abſque libertate indifferentiæ poteſtatem liberi arbitrii, non ſolum in nobis, ſed neque in Beatis, neque in Chriſto, neque in Deo. Auctoritati Divi Thomæ, quæ nunc objicitur, illic cap. 3. cumulate ſatisfecimus. Quod additur de actu caritatis, & amoris Dei non una reſponſione diluitur. Sunt qui in Chriſto, ſicut duplicem ſcientiam, ita duplicem amorem diſtinguunt, & neceſſarium unum derivatum ex viſione beata, liberum alterum proficiſcentem a ſcientia viatoris aut infuſa, aut acquiſita. Huic ergo amori, non illi, tribuunt rationem meriti. Alii defendunt, Deum prout eſt ſummum bonum, neceſſitate ab iis amari, qui illum facie ad faciem intuentur; diligi tamen libere hoc, aut illo actu ad creaturas relato. Demum aliqui diſtinguunt inter actus a caritate elicitos, & inter actus imperatos, ideſt, inter illos, qui dilectione tendunt immediate in finem ultimum, & illos qui dilectione finis ſpectant ad exercitamenta virtutum; actibus ergo a caritate directis & imperatis concedunt meriti laudem, quam actibus elicitis denegant. Utere pro libito his reſponſionibus nunquam indifferentiam a libertate arbitrii disjungens.

CAPUT XIII.

De Hæreſibus adverſus Unionem hypoſtaticam pugnantibus, ac primum Neſtoriana.

ABSOLUTA de corpore & anima Chriſti dotibuſque adhærentibus diſputatione, pertractandum modo eſt de mirabili humanæ naturæ cum divinitate unione, quum recta methodus poſtulet, ut a partibus ad rem complexam progrediamur. Principio autem refutanda occurrunt Neſtorii, & Eutychetis nefaria dogmata. Neſtorius ex Monacho Sacerdos primum Eccleſiæ Antiochenæ, deinde vertente anno 427. renuntiatus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, cœpit circa hæc tempora ſpargere præconceptæ hæreſcos venena. Eo enim ſedente Anaſtaſius Presbyter diſſerens in Templo ad populum hortatus illum eſt, ne Beatiſſimam Virginem *Deiparam* appellaret, ut principio Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ refert Evagrius. Venerat autem Anaſtaſius Conſtantinopolim una cum Neſtorio, ejuſque ſemper uſus fuerat con-

conſuetudine, ita ut fuerit unus ab altero peſtiferis imbutus erroribus, jam antea ſparſis ab Ebionitis, Samoſatenſibus, atque a Neſtorii præceptore Theodoro Mopſueſteno. Acceſſit horum ſatelles Dorotheus, qui pro concione auſus eſt inclamare, *Si quis Mariam Deiparam dixerit, ſit anathema.* Iſtud ergo fuit capitale dogma Neſtorianum. Revocarunt quidam in dubium, num in refutanda pertinaciter *Deiparæ* voce Neſtorius tantum erraverit; an vero aſſeruerit Dominum Jeſum a primo conceptionis inſtanti non fuiſſe vere & proprie Deum Verbum, neque naturam humanam fuiſſe ſubſtantialiter divinæ conjunctam in unitate perſonæ. Quod foret ſane repudiandi vocabulum *Deipara* cauſſa princeps.

Oppugnantibus compluribus Neſtorianam blaſphemiam, & rumore ſerpentis hæreſis ad Cæleſtinum Papam delato, is per literas Neſtorium ad reſipiſcentiam, erroriſque retractationem hortatus eſt, indicta poſt decem dies communionis Eccleſiaſticæ privatione. At ſpretis Romani Pontificis literis eadem, ac deteriora dogmata palam evomuit, etiam ſanctum Cyrillum, qui adverſus Neſtorium ipſum capitula quædam conſcripſerat, ut Apollinariſtam, Arianumve traducens. Tanta Neſtorii pervicacia probos, fideique ſervatores permovit, ut ſe ab ejus communione ſegregarent; quod ille tam ægre tulit, ut non ſolum ad Generalem Synodum provocarit, verum etiam adverſarios ſuos, nulla habita ratione dignitatis vel ordinis, traderet vinctos Præfecto Urbis flagris immani crudelitate cædendos. Verum annuente Cæleſtino coacta Synodo univerſali, quæ eſt celebris Epheſina celebrata anno D. 431. audax ille homo non comparuit; ac privatus Eccleſiaſticis infulis exul ac profugus, dum in blaſphemias erumperet, efflavit animam.

Neſtorii fama & vetus conſuetudo impulit Joannem Antiochenum Antiſtitem, ut ſuſciperet perditiſſimi hominis patrocinium. Sero itaque ac diu expectatus Joannes Epheſum venit, ſtipatus Epiſcopis aliis, factionis præſertim Pelagianæ, atque Neſtorio addictiſſimis: rejecit damnationem Neſtorii factam a Synodo, & Cyrilli Capitula proſcripſit tanquam hæretica, aliaque plura patravit, quæ de eo ingerunt ſuſpicionem. Attamen quia fidei ſuæ optima aliàs præbuit experimenta, ac tandem etiam cum Cyrillo fœdus iniit; merito quæritur an revera hæreſim probaverit Neſtorianam. Plura de hac hæreſi, ejuſque fortuna tradunt Sacri omnes Hiſtorici, nec non Dioniſius Petavius lib. I. de Incarnat. cap. 7. & 8., atque ex noſtratibus Chriſtianus Lupus in Scholiis ad Synodum Epheſinam, & Noriſius in Controverſia *De uno ex Trinitate paſſo*, quæ magna contentione adverſus Neſtorianos fuit agitata. Eſt ergo inquirendum primo de ipſo errore Neſtorii, an negaverit Chriſtum eſſe ſubſtantialiter Verbum, ſublata inter utramque naturam hypoſtatica unione: deinde idem error eſt refellendus: viden-

Digitized by Google

videndum poſtea an Virgo ſit appellanda Deipara: poſthac an Cyrillus Neſtorianos exagitans in oppoſitam hæreſim lapſus fuerit: denique an Joannes Antiochenus ejuſque fautores ſint hæreticis connumerandi. De controverſia enim circa *Unum de Trinitate paſſum* dicam libro proximo, differens de propoſitionibus, quæ poſſunt de Chriſto Reparatore enuntiari.

Propositio I. Neſtorius vere negavit Verbum Deum in unitatem perſonæ humanam aſſumpſiſſe naturam, atque Virginem Mariam proprie appellandam eſſe Deiparam.

Probatur non ſolum communi Scriptorum clariſſimorum ſuffragio, Leonis Magni, Vincentii Lirinenſis, Caſſiani, Evagrii, Liberati Diaconi, Facundi Hermianenſis, aliorumque Neſtoriano ſæculo proximiorum, atque ex judicio Apoſtolicæ Sedis, & Epheſinæ Synodi; verum etiam ipſius Neſtorii ſcriptis, doctrinisque perverſis; unde hæc argumenta promuntur. I. Qui aſſerit hominem a Virgine genitum non eſſe Deum Verbum, ſed Deum Verbum in illo homine habitaviſſe, proculdubio perſonas diſpeſcit, atque inter utramque ſtatuit ſolam unionem moralem. At Neſtorius aſſeruit Virginem non peperiſſe Deum Verbum, ſed hominem tantum, in quo Deus Verbum inhabitaverit. Igitur Neſtorius plures conſtituit in Chriſto perſonas, & negavit naturæ humanæ cum divina unionem ſubſtantialem. Minor probatur ex primo Neſtorii adverſus S. Cyrillum anathematiſmo: *Si quis eum, qui eſt Emmanuel, Deum verum eſſe dixerit, & non potius Nobiſcum Deus, hoc eſt inhabitaſſe eam, quæ ſecundum nos eſt, naturam, per id quod unitus eſt noſtræ, quam de Maria Virgine ſuſcepit: Matrem etiam Dei Verbi, & non potius ejus, qui Emmanuel eſt, nuncupaverit; ipſumque Dei Verbum in carnem verſum eſſe, quam accepit ad oſtentationem Deitatis ſuæ, ut habitu inveniretur ut homo, anathema ſit.* Præterea negabat Neſtorius Chriſtum, quem Virgo peperit eſſe Deum, affirmans plenum fuiſſe divinitate eo ſenſu, quo Joannes Baptiſta plenus fuit Spiritu ſancto, ideoque non plus ſacram Virginem dicendam matrem Dei, quam matrem Spiritus ſancti Eliſabetham, ex Virgine autem Deum *proceſſiſſe atque emicuiſſe, non autem natum*. Atqui inter Joannem Baptiſtam ac Spiritum ſanctum non fuit unio ſubſtantialis. Igitur in ſenſu Neſtorii nec fuit talis unio inter hominem, quem genuit Maria Virgo, atque inter Deum Verbum. Major probatur ex verbis Neſtorii recitatis ab Evagrio, & Theodoro Epiſcopo Ancyrano: *Ego ne eum qui ſpatiis menſtruis adoleverit, Deum appellavero?* atque ex Relatione Cleri, & populi Conſtantinopolitani, quæ talis eſt: *Hominem illum in matris utero fuiſſe fatetur plenum Deo Verbo, quomodo Joannes Baptiſta plenus Spiritu ſancto*, &c. Similiter in libro ab ipſo Neſtorio conſcripto, & perlecto Act. 1. Synodi Epheſinæ, aſſeritur Chriſtum eadem

Digitized by Google

eadem ratione dici filium Dei, quemadmodum Moſes appellatus eſt Deus Pharaonis, & Saul, ac Cyrus Chriſti nomen obtinuerunt. Tertio qui duas in Chriſto perſonas diſtinguit, quarum una ſit Dei ſerva, neque appellari poſſit Unigenitus Dei filius, altera ſit Domina, neque vocari poſſit filius Virginis, aut Redemptor pro humano genere crucifixus, is proculdubio negat utramque naturam divinam & humanam conjunctas eſſe in unitate perſonæ. Hæc omnia Neſtorius protulit. Ait enim Anathematiſmo v. non eſſe unum Dei filium, qui natus eſt ex Virgine, & quem Pater genuit ante Luciferum: *Si quis unum eſſe poſt aſſumptionem hominis naturaliter Dei filium audet dicere, cum ſit Emmanuel, anathema ſit*. Idem tradit anath. VII. & X. Quarto non ſufficit ut dicatur Neſtorius admiſiſſe in Chriſto hypoſtaticam unionem, quod aſſeruerit Verbum tanquam in templo habitaſſe in humanitate, nec ſufficit admiſiſſe tantummodo vocabula unionis, dignitatis, auctoritatis, æqualitatis: imo hæc demonſtrant multitudinem perſonarum, quemadmodum Sancti, qui templum ſunt Spiritus, & quibus ait Apoſtolus, *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*, non ſunt eadem cum Spiritu ſancto perſona, nec eadem perſona ſunt duo viri vel amicitia conjuncti, vel pares dignitate atque honore. Neſtorius autem in Epiſtola ad Cyrillum, quæ extat I. p. Concilii Epheſini, docuit Verbum Deum in Chriſto homine tanquam in templo habitaſſe, atque ideo unum ab altero fuiſſe inſeparabile, quia *Templum illud nunquam fuit aliquo peccato contaminatum*; addiditque ſe in Chriſto honorem atque cultum non ſeparare, quoniam homo Deum geſtabat, ita ut Deifer fuerit, non Deus, Dominicus, non Dominus, neque dividenda ſit adoratio propter ſolam conjunctionem auctoritatis & dignitatis. Igitur Neſtorius hypoſtaticam unionem duarum naturarum penitus oppugnavit. Inſuper Neſtorius, tametſi in ſermone quodam execratus eſt hæreſim Paulli Samoſateni, attamen in publica Conteſtatione propoſita a Clero Conſtantinopolitano, in Collect. Conciliorum Ph. Labbei Tom. III. pag. 337. convictus eſt has capitales blaſphemias cum Paullo pronuntiaſſe: *Maria Verbum non peperit*. *Qui fieri queat, ut Maria ex ſe genuerit antiquiorem ſe? Qui ex Virgine natus eſt, homo eſt*. Ac facta collatione aſſertionum Paulli ac Neſtorii ibidem concluditur: *En Paullo Samoſateno hæretico, qui alium aſſerit eſſe Verbum, & alium Jeſum Chriſtum, neque unum eſſe ut orthodoxa profitetur Eccleſia, pleniſſime adſtipulatur*. Poſtremo ſi attendantur Neſtoriana principia, ſimul apparet non potuiſſe hunc hæreſiarcham inter Filium Virginis, ac Filium Dei unionem aliam fateri præter moralem, atque exiſtimaſſe ex Catholica doctrina fieri conſequens, ut vera ſit hæreſis Apollinarii autumantis divinitatem in humanitatem fuiſſe converſam; ideoque nil ad purgandum Neſtorium valet, quod ubique Arium, & Apollinarium

Digitized by Google

narium inſectetur. Enimvero cum Paullo Samoſatenſi, Photino, aliiſque ſuperiorum ætatum hæreticis opinabatur Neſtorius non poſſe naturam propria ſubſiſtentia exſpoliari, ac propterea hæc erant ejus verba apud Cyrillum in Epiſt. ad Succeſſum, *Si Chriſtus perfectus Deus, idemque perfectus homo intelligitur, ubi natura eſt perfectio, ſi hominis natura non ſubſiſtit?* Igitur Neſtorius cum duplicem in Chriſto naturam adverſus Apollinariſtas fateretur, debebat ex falſo illo principio, quod natura ſine propria ſubſiſtentia ſit imperfecta, inferre quod in Chriſto duplex ſubſiſtentia debeat admitti. Illud etiam ex Neſtoriano principio erat conſequens, quod Maria non ſit vere Deipara; nam cum Verbum Deus non poſſit habere initium ſubſiſtentiæ ex muliere, & alias hæc pepererit filium hominem, in quo natura & ſubſiſtentia creata juxta Neſtorium inveniebatur, non poterat ipſe percipere ſacram Virginem eſſe Dei genitricem, *cum non genuerit nudam & ſeorſim poſitam divinitatis naturam*, ut refert S. Cyrillus in ſuo Apologetico.

Quae proferuntur in defensionem Nestorii.

At rectam fidem Neſtorium incorruptam ſervaſſe, poſſet quis contendere illuſtribus teſtimoniis, atque ejuſdem Neſtorii conteſtatione ac doctrina. Teſtimonia vero ſunt quæ ſequuntur. Joannes Antiochenus in Epiſtola ad Neſtorium, quæ extat in Synodo Epheſina, illum hortatur ut ſacram Virginem Mariam appellare non detrectet Deiparam, quandoquidem compertum ſibi foret ex relatione multorum, qui illum non infrequenter audierant, *quod ipſam ſolam vocem, non piam quoque ipſius vocis notionem* averſaretur. Atque in Epiſtola ad Firmum, quam ſcripſit Joannes poſteaquam Catholicis acceſſerat, edita a Garnerio differt. v. de Cauſa Theodoreti, *Sapiebat*, inquit, *ſic prius ſanctiſſimus Epiſcopus Neſtorius, ſicut res ipſa docuerunt. Cavebat vero nomen, veluti dare poſſet, unde nos ſequaces hæretici Apollinarii reprehenderent. Quia vero ſic & ante ſapuit, inde convincitur, quia cito conſtitit admonentibus nobis, & ipſum nomen accepit, & in duobus ſermonibus ſanam fidei expoſitionem, & irreprehenſibilem nobis direxit*. Theodoretus in Epiſtola ad Alexandrum Hieropolitanum ait immerito *venerabilis, & ſanctiſſimi Epiſcopi Neſtorii dogma fuiſſe damnatum*. Rectum Neſtorium tenuiſſe ſenſum teſtatur etiam Acacius Epiſcopus in Epiſtola ad Cyrillum, & alii, de quibus noſter Lupus in Schol. ad Syn. Epheſinam. Etiam Socrates lib. VII. H. E. cap. 32. hæc de Neſtorio profert: *Meo quidem judicio neque Paullum Samoſatenum, neque Photinum imitatur, neque Dominum hominem ſolum eſſe dicit, ſed vocem duntaxat Deipara tanquam larvam reformidat*.

Reſp. hæreticos omnes, & maxime Neſtorium, cui in faciem reſtiterunt ex ipſo Clero Conſtantinopolitano viri doctrina & pietate præclari, verborum involucris, & ſpecioſo inſectandi damnatas hæreſes prætextu proprias ſumma fraude occultaſſe. *Sunt enim illi*, (inquit Synodus Epheſina in Relatione miſſa per Palladium ad Theodoſium,) *qui diverſa a recta fide ſentiunt, adeo callidi, ut quidam quoque ſanctiſſimi Epiſcopi occultato errore a Neſtorio decepti ſint, eique ſe adjunxerint; qui tamen poſtquam dilucide quid ſentiret eſſent percunctati, illumque ſuas blaſphemias retegentem comperiſſent, ab eo deſciverunt, Synodo ſe adjunxerunt, patefactaque ejuſdem blaſphemia condemnationis ſententiam adverſus illum tulerunt*. Inter prædictos Epiſcopos connumerandos eſſe Joannem Antiochenum, ac Theodoretum, demonſtrabimus infra. Scripſit vero Joannes ad Firmum poſt acceptam Neſtorii Epiſtolam, in qua callidus hæreticus ſcripſit, ſe concedere ut Virgo Dei Genitrix nominetur propter unitionis rationem, non juxta ſenſum Apollinarii vel Arii; quæ confeſſio decepiſſet unumquemque, cui non eſſet manifeſtum qualem unitionem Neſtorius adſtrueret, & cur Apollinarii, Ariique ſenſum execraretur: quod nos in poſtrema argumentatione explicavimus. Hinc inita pace cum Cyrillo, Joannes omnes hæretici tergiverſationes detexit atque proſcripſit: & etiam Theodoretus, qui impenſe partibus Neſtorianis ſtuduerat, cognita nequitia Neſtorium retulit inter hæreticos lib. IV. cap. 12. Hæreticarum fabularum. Cum potuerit ambiguus Neſtorii ſermo decipere tales Præſules, nil mirum, quod lectitando ejus opuſcula Socrates hominem illum potius imperitum, quam impium exiſtimaverit.

Ex doctrina Neſtorii poſſunt hæc ad ipſius defenſionem urgeri. I. In ſermone quem habuit Conſtantinopoli cauſam reddens cur potius ſacram Virginem appellaret *Chriſtotocon*, quam *Theotocon*, ideſt Chriſti genetricem, non Dei, ait: *Quoniam Chriſtus, ideſt, hoc appellationis nomen ſignificativum eſt utrorumque, ideſt, Dei & hominis*. Addit ſequi ſe exemplum Evangeliſtæ, qui non ait, *Liber generationis hominis, ne purum nobis hominem videretur oſtendere, neque Liber generationis Verbi Dei, ne Divinitatem nobis ex parte humanitatis induceret*. II. In ſerm. altero apertiſſime profitetur in Chriſto unitatem perſonæ dicens: *Chriſtus indiviſus eſt; non enim habemus duos Chriſtos, vel duos filios*. II. Serm. 12. his verbis execratur errorem Paulli Samoſatenſis: *In ſtupore dentium remaneat Paullus Samoſatenus, qui nobis Dominicam humanitatem nudam a Deitate delirat*. Hæc omnia ita pro Neſtorio poſſunt opponi. Non errat in dogmate, qui affirmat Virginem Mariam peperiſſe Chriſtum, in quo Dei, & hominis reperitur natura; & dummodo fateatur adverſus Paullum Samoſatenſem humanitatem Deitati conjunctam, & Chriſtum unum, atque indiviſum Dei filium, tenet per omnia fidem Orthodoxam. Neſtorius

ſtorius aſſerit Mariam eſſe Genitricem Chriſti, hunc eſſe unum atque indiviſum, neque habere humanam naturam a divinitate ſejunctam. Igitur Neſtorius fuit per omnia Catholicus atque Orthodoxus.

Reſp. Neſtorium multiplicem inter Chriſti humanitatem, ac divinitatem unitionem admiſiſſe, nunquam tamen *hypoſtaticam*, qua utraque natura copulata eſt in unitate perſonæ. Admiſit enim unitionem, quam appellabat συνάφειαν, ideſt, *ſocietatem*: item conſortium & copulationem ſecundum dignitatem filiationis, & ſecundum eamdem voluntatem, beneplacitum, & *homonomyam*: ſimiliter adunationem & propinquitatem ratione affectionis & amicitiæ: unionem pariter ſecundum inhabitationem veluti in domo, vel templo; ulterius conjunctionem ratione operationis & imperii divinitatis, ad cujus nutum Chriſti humanitas omnia compleret: demum unionem perſonalem, non *hypoſtaticam*, ſed tantum ſecundum coaptationem, cum quis perſonam ſubiens alterius ejus vice loquitur, atque operatur. Hæc unitionis genera ſtatuiſſe Neſtorium conſtat ex Cyrillo, Damaſceno, Liberato, aliiſque laudatis a Petavio lib. III. de Incarnat. cap. 3. Liquet autem hæc omnia diſtinctionem perſonarum demonſtrare, quoniam ſocietas, amicitia, affectio, homonomya, propinquitas, & auctoritas, qua aliquis vice alterius loquitur, & alia iſtiuſmodi plures perſonas conſignificant. Reſp. itaque Neſtorium in priori ſermone affirmare appellationem Chriſti ſignificativam eſſe Dei & hominis, non quod Dei genitrix enixa eſſet Deum Verbum, ſed quod peperiſſet hominem, in cujus perſona, tanquam in templo inhabitaret perſona Verbi: nam poſt allata verba eodem ſermone ait: *Quoniam ſancta Virgo eſt Dei genitrix ideo, quia illud templum, quod in ea ex Spiritu ſancto creatum eſt, Deitati erat unitum; hominis vero genitrix, eo quod naturæ noſtræ primitias aſſumpſit, &c.* Eodem pacto negavit Chriſtum eſſe purum hominem, in quantum non eſt ſolum templum, in quo Sacerdos inhabitat, neque ſola auctoritas Proregis, quæ mandata legeſque præſcribit. Ad 2. dicimus quod Neſtorius admiſit unum filium dignitate, honore, adoratione; non natura atque hypoſtaſi: oppoſitum namque tradidit in V. Anathematiſmo, de quo ſupra, Arg. 3. Ad ultimum; tametſi Neſtorius execrabatur hæreſim Paulli quantum ſpectat ad Trinitatem divinarum perſonarum, ideoque fatebatur ſecundam Perſonam, ideſt, Verbum Deum ſocietate, dignitate, auctoritate, atque omni alia unitione morali conjunctum fuiſſe humanitati, quod Paullus negabat: uterque tamen, Paullus ipſe ac Neſtorius conveniebat in oppugnanda Incarnatione Dominica, ut ſupra conteſtatione Cleri Conſtantinopolitani, & Collatione dogmatum utriuſque demonſtratum eſt. Ad poſtremam argumentationem diſt. ma. Non errat in dogmate, qui affirmat ſacram Virginem genuiſſe Deum & hominem, ita, ut Deus & homo ſint unus

Virginis filius unitate perſonæ, concedo: ita, ut unus ſint unitate morali ſuperius expoſita, nego majorem: & diſtincta eodem pacto minori, nego conſequentiam.

Inſuper argumentaberis. Neſtorius intendebat ſolummodo in Chriſto aſſerere duas naturas diſtinctas atque impermixtas, Catholicam veritatem propugnans, dummodo Apollinarii, Ariique damnaretur impietas. Etenim in Epiſtola ad Joannem Antiochenum ait ideo negaſſe ſe Virginem Mariam eſſe Dei Genitricem, quoniam ſermo, quod dicitur Θεοτόκος a multis hæreticis adſumitur ut ſuus: hos autem hæreticos declarat eſſe ſequaces Arii, & Apollinarii. Deinde aſſerit ſe Virginem appellare Χριστοτόκον, medium incedens inter eos, qui nominabant Θεοτόκον, ut inſinuarent Divinitatem a Virgine ſumpſiſſe initium, & qui appellabant Ἀνθρωποτόκον, ut oſtenderent in Chriſto nudam extitiſſe humanitatem; & ideo ait: *Chriſti eam vocavimus Genitricem, ut hæc vox utrumque manifeſte ſignificaret, ideſt, Deum & hominem.* Addit concedere ſe, ut pie *Genitricem vel Particen Dei Virginem nominemus, ſed non juxta Apollinarii vel Arii ſenſum, quaſi divinitas Unigeniti ex ſancta Virgine ſumpſerit initium.* Præter hæc Sermone 6. profitetur ſe probare vocem Θεοτόκον, dummodo ſacra Virgo minime dicatur Dea, quomodo dicenda eſſet in ſenſu Apollinarii, & ſi illa peperiſſet divinitatem, quoniam filius Matri debet eſſe conſubſtantialis: *Si quis inter vos*, inquit, *ſimpliciter voce* Θεοτόκον *gaudet, apud me nulla lis eſt de voce, tantum ne Virginem Deam nominet.* Denique Neſtorius in Epiſtolis ad Cyrillum, ad Cœleſtinum, atque in ſermonibus habitis in Templo Conſtantinopolitano fatetur Chriſtum eſſe Deum & hominem, & Virginem Θεοτόκον propter unitionem divinitatis, atque humanitatis, tantum non eſſe Dei genitricem juxta ſenſum hæreticum Apollinarii.

Reſp. juxta Neſtorium, atque ipſius principiis ſuppoſitis, fidem Catholicam, qua profitemur Deum & hominem unum eſſe Chriſtum unitate perſonæ, apertiſſime eſſe hæreſim Apollinarii. Vidimus enim admiſſam a Neſtorio cum natura humana hypoſtaſim, & ſubſiſtentiam creatam, quæ initium habuerit ex Virgine. Si igitur naturæ humanæ ac divinæ una ſubſiſtentia ſit, conſequens eſt in ſententia Neſtorii, divinitatem habuiſſe ſubſiſtendi initium a Virgine, & divinam naturam converſam in naturam creatam, ut tradidit Apollinarius. Hujus itaque hæreſim execrando cum duplici natura duplicem in Chriſto ſtatuebat hypoſtaſim, duplicemque perſonam, unam Deum Verbum & Unigenitum Patris, alteram hominem & filium Virginis. Inter utrumque tamen unitionem quamdam ſtatuminans unum Chriſtum prædicabat, ſed unum per ſocietatem, adunationem, affectum, inhabitationem, & voluntatis concordiam, ita, ut impium eſſet aſſerere quod filius genitus a Virgine ſit filius Dei genitus ante Luciferum, & filius

Dei

Dei ante Luciferum genitus ſit pro nobis natus, paſſus, crucifixus & mortuus, denegata cum unitate perſonæ etiam communicatione idiomatum. Hanc eſſe Neſtorianam doctrinam ſuperius eſt demonſtratum. Diſtinguo itaque propoſitionem, Neſtorius propugnabat duas in Chriſto naturas, & dummodo damnaretur Apollinarii & Arii impietas, etiam admittebat vocem Θεοτόκον; & ex alia parte arbitrabatur in ſenſu Catholicorum, qui profitentur duas in Chriſto naturas ſubſiſtere in unitate perſonæ, contineri ipſam hæreſim Apollinarii, concedo: & diſcrimen admittebat inter Apollinarii hæreſim, & ſententiam Catholicorum, nego. Poſtrema argumentatio pro theoremate noſtro producta difficultatem omnem eliminat.

Propositio II. Admittenda eſt in Chriſto una tantum Perſona.

Hujus theſis veritatem comprobant omnia argumenta producta Volumine II. lib. VII. cap. 9. & 11. ubi adverſus Socinianos demonſtratum eſt Chriſtum eſſe filium Dei unicum, proprium, eique conſubſtantialem. Nam ſi duplex in Chriſto admittatur perſona, divina nempe, & humana; illa neceſſario erit perſona filii naturalis & coæterni: hæc perſona filii aſſumpti, atque adoptivi. Attamen breviter atque directe contra Neſtorium, Scripturis, Patribus, ac ratione veritatem Càtholicam propugnabo. Chriſtum itaque nobis tanquam unicam perſonam, in duabus tamen naturis conſiſtentem Scriptura divina proponit. I. Apoſtolus in priori ad Corinthios cap. VIII. 6. ait: *Unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia*. Dixerat autem Joannes cap. 1. 3. de Verbo, quod in principio erat apud Deum, *Omnia per ipſum facta ſunt*. Igitur perſona Domini noſtri Jeſu Chriſti, una eademque eſt cum perſona Verbi, quod erat in principio. Compluribus aliis textibus confirmari poteſt hæc argumentatio. Eodem enim cap. verſu 18. utique de Chriſto inquit idem Joannes, *Unigenitus filius, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit*. Matth. XVI. 16. ait Petrus, *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*. Salvator ipſe Joan. VIII. 58. *Antequam Abraham fieret, ego ſum*. Thomas ipſius vulnera palpans Joan. XX. 28. exclamavit, *Dominus meus, & Deus meus*. Apoſtolus ad Hebræos 1. 3. *Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, &c.* Joannes initio prioris Epiſtolæ: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, &c.* Hæc omnia de Chriſto nemo dubitat pronuntiari. Ipſe ergo non quantum ad humanam naturam attinet, ſed quantum ad perſonam, eſt ipſum Verbum, quod fuit ab initio, quod eſt ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Patris, quod eſt verus Deus antiquior Abrahamo, & in æternitate permanens in ſinu ejuſdem Patris: atque hæc omnia citatis locis vindicavimus ab impiis interpretamentis hæreticorum. II. Neſtorium refutat ipſius Domini teſtimonium Joannis III. 13. *Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in Cælo*. Quis enim loquitur? Chriſtus.

ſtus. Ubi erat, dum hæc loqueretur? In terra. Igitur perſona Chriſti quæ loquebatur, eſt Filius Dei, qui deſcendit de cœlo. Eſt aliquid aliud in verbis ipſis adnotandum. Dum hæc Filius hominis in terra loquebatur, erat in cœlo: nam inquit, *Filius hominis, qui eſt in cœlo*. At non erat in cœlo ratione naturæ humanæ, quam nondum glorificatus ad Patris dexteram collocaverat. Erat itaque filius hominis in cœlo ratione perſonæ, quam proinde cogimur aſſerere eamdem perſonam eſſe, ac perſonam Verbi immenſam ac ſempiternam. Aliud quodque in iiſdem verbis obſervandum eſt. τὸ *aſcendit*, & *deſcendit*, non eſt præſentis temporis, ſed præteriti, ut liquet ex Græco, οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Quo autem pacto Filius hominis, dum Nicodemum alloqueretur, cælum conſcenderat, niſi ratione perſonæ, quæ ſicut deſcendit accipiens formam ſervi, ita filium hominis *hypoſtatica* unione exaltavit? Huc ſpectat quod legimus cap. VI. verſu 59. *Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit*; & verſu 63. *Si ergo videritis filium hominis aſcendentem, ubi erat prius*. Sed legendus de hoc argumento Caſſianus lib. IV. de Incarnat. cap. 6. & quæ ibidem adnotavit Gazæus. III. Idem confirmant loca, quæ nobis Divini Verbi incarnationem, ac mortem proponunt; cujuſmodi ſunt Joannis I. 14. *Verbum caro factum eſt*. I. ad Corinth. II. 8. *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Ad Philipp. II. 7. *Semetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*. Enim vero niſi in Chriſto una tantum perſona admittatur, ſed duæ, quas inter ſit unio duntaxat moralis, de qua præcedenti propoſitione; non poteſt admitti inter divinam, humanamque naturam talis idiomatum communicatio, ut Verbum poſſit dici incarnatum, crucifixum, & exinanitum; quemadmodum hæc minime enuntiantur de Spiritu ſancto, cujus tamen juſti ſunt templum, atque habitaculum. Verum de communicatione idiomatum infra: interim legite Auguſtinum I. de Trinit. cap. XIII. n. 28.

Accedit ad refellendos Neſtorianos Sanctorum Patrum traditio; de qua plura Bellarminus lib. III. de Incarnat. cap. 6. Jodocus Coccius lib. II. art. 2. Petavius de Incarnat. lib. III. cap. II. Tournely Q. VII. art. I. omneſque Theologi. Quare neceſſum non eſt, ut omnia exſcribamus, ſed proferendi ſunt nonnulli ex Græcis, Latiniſque Patribus illuſtriores, Athanaſius, Nazianzenus, Chryſoſtomus, Ambroſius, Hieronymus, & Auguſtinus. Athanaſius ergo in libro de Incarnat. inquit: *Homo una perſona, & unum animal eſt, ex ſpiritu & carne concretum; ad cujus ſimilitudinem intelligendum eſt Chriſtum unum eſſe, & non perſonas duas*. Nazianzenus Orat. XXXI. *Id, quod non erat aſſumpſit, non duo factus, ſed unum ex duobus fieri ſuſtinens; Deus enim ambo ſunt, id quod aſſumpſit, & quod eſt aſſumptum: naturæ duæ in unum concurrentes, non duo filii*. Chryſoſto-

ſoſtomus in Epiſtola ad Cæſarium: *Etſi enim* (in Chriſto) *duplex natura; verumtamen indiviſibilis unio, in una filiationis perſona, & ſubſiſtentia*. Ambroſius de Incarnat. cap. 5. *Non alter ex Patre, alter ex Virgine: ſed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine*. Hieronymus contra Helvidium: *Natum Deum ex Virgine credimus, &c.* S. P. Auguſtinus cap. 5. Enchiridii: *Chriſtus Jeſus Dei filius, Deus & homo eſt, Deus quia Dei Verbum, homo autem, quia in unitatem perſonæ acceſſit Verbo anima rationalis, & caro*: & Tractatu 49. in Joannem: *Anima & caro Chriſti cum Verbo Dei una perſona eſt, unus Chriſtus eſt*. Jure itaque meritoque ex tam apertis Scripturarum teſtimoniis, atque ex perpetua traditione, quam & antiqui ſervaverant, & poſteriores Patres colluſtrarunt, proſcripſere Neſtorium Synodus Epheſina, Chalcedonenſis, Quinta Oecumenica; ſive Conſtantinopolitana ſecunda, atque univerſalis Eccleſiæ irrefragabilis auctoritas.

Confoditur denique hæreſis Neſtoriana Theologicis ratiociniis. Principio Fidei Symbola, & Apoſtolus ad Epheſios IV. 5. aliiſque in locis ſupra laudatis, Dominum Jeſum Chriſtum unum eſſe teſtantur; & Symbolum præſertim Nicænum, ut obſervatum a Rufino in Expoſit. Symboli §. 4. in ea voce *Unum* emphaſim quamdam conſtituit, εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Si hac fide revincitur error Gnoſticorum, qui Chriſtum a Jeſu divellentes, ut inquit Irenæus lib. 1. cap. 2. negabant unitatem perſonæ Salvatoris, cur etiam non refutatur Neſtoriana blaſphemia? Profecto Gnoſtici affirmantes Chriſtum Creatoris & Demiurgon tranſiiſſe per Virgnem, ut per canalem aſſolet aqua, & in illo Jeſum ex Pleromate deſcendiſſe, atque inhabitaſſe; nec non Valentiniani, qui autumabant alium eſſe *Monogenem*, Unigenitum, alium *Logon*, Verbum, & unum in alterum advolaſſe, antiquis Græcorum Symbolis damnabantur. Atque hinc factum puto, quod Occidentales Eccleſiæ, in quibus Gnoſticorum errores non adeo invaluerant, priſcis ſæculis vocem *Unum* communiter non enuntiarent. At eamdem unitionem, quam ſtatuit Neſtorius inter Verbum, & Chriſtum, illi hæreticorum aliorum anteſignani conſtituebant inter Demiurgon & Jeſum, ſive inter Monogenem, & Logon; ut res per ſe loquitur. Fides ergo Apoſtolica quemadmodum Ebionis, Valentini ac Cerinthi commenta retundit proponens unum Dominum Jeſum; ita ab initio Chriſtiani nominis illorum germen Neſtorium evidentiſſime prædamnavit.

Hæc noſtra argumentatio fons eſt, & fulcrum aliarum omnium, quas adhibuerunt in hoc dogmate Viri docti. Sunt illæ, quod ſi in Chriſto multiplicentur perſonæ, neque ſit inter iſtas unitio alia, præter eam, quam Græci appellant κατὰ παράθεσιν, *ſecundum appoſitionem*, qualis eſt inter lapides coacervatos, aut inter corpus ejuſque indumentum, ſive inter domum ibique habitantem; non magis eſt unus Dominus Jeſus

Jeſus Chriſtus, quam unum ſint Deus & templum, veſtis & homo, lignum & lapis. Quod ſi in rationabilem animum poſſit cadere; neque unus eſt Chriſtus, neque Verbum caro factum eſt, neque Salvator habuit efficaciam mundum redimendi, neque recte appellatus eſt Dei Unigenitus, neque in myſterio Dominicæ Incarnationis occurrit dignum aliquid divinum, atque admirandum. Id vero cum Chriſtianorum aures perhorreſcant; execrari debemus impiiſſimum ſceleſtiſſimumque Neſtorium, non tantum ut Gnoſticorum germen veneficum, verum etiam ut Paganum, Judæum, hoſtemque Religionis noſtræ infenſiſſimum; quod proximo capite confirmabo.

Ad Nestoriana Sophismata.

Pro hæreſi Neſtoriana poſſunt ea, quæ ſequuntur, opponi. Primum: Divina Scriptura nobis humanitatem Chriſti deſcribit comparatione templi, tabernaculi, atque indumenti. Ut ergo iſta non habent cum homine ſubſiſtentiæ communionem; ita Dei filius non habet cum aſſumpta humanitate eamdem hypoſtaſim. Ant. probatur, quoniam Chriſtus de corpore ſuo ait Joan. II. 9. *Solvite templum hoc* Idem Chriſti corpus tabernaculo comparatur Pſalmo XI. 10. & in Epiſtola ad Hebræos cap. IX. II. necnon habitui & veſtimento ad Philippenſes II. 7. & Apocalypſis XIX. 16. hæc enim loca de humanitate Chriſti Patres, atque interpretes ſolent accipere.

Reſpondeo etiam comparate ad rationalem animam dici in ſacris literis corpus domum, tabernaculum, indumentum. Apoſtolus enim in II. ad Corinth. v. I. ait: *Si terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, &c.* & infra 4. *Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati*: & ſimiliter Juda verſu 23. de corpore vitiis polluto, *Odientes eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam*: quod recte uſurpatum eſt ad commonſtrandam ſpiritualis, & corporalis naturæ diverſitatem. At de Chriſto ob aliam quoque cauſſam vocabula illa enuntiantur. *Templum* corpus ſuum appellavit, propterea quod ſicut Jeroſolimitanum ædificavit Salomon, atque illud replevit gloria Domini; ita plaſmavit Sapientia corpus Dominicum, & in eo inhabitat *omnis plenitudo Deitatis corporaliter*, ut inquit Apoſtolus ad Coloſſ. 2. 9. Sicut etiam templum illud poſtquam dirutum fuerat, magna cum gloria fuit iterum ædificatum, ita Chriſtus agens de morte triumphum reſurrexit a mortuis. *Velamen* etiam, & *veſtimentum* dicitur ejus humanitas, quoniam in ea latebat divinitas: quod Apoſtolus demonſtrat citato capite ad Philippenſes, ubi nobis proponit Chriſti humilitatem, *qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, &c.* Vide etiam, quæ diximus adverſus Phan-

Phantaſiaſtas cap. 2. hujus libri. Diſtinguo itaque ant. Chriſti humanitas comparatur templo, tabernaculo, atque indumento; quoniam diſſolvenda erat per mortem, quoniam in ea habitabat plenitudo divinitatis, quoniam ſub ea latebat divina majeſtas; concedo: ita his rebus comparatur, ut denegetur inter divinam, humanamque naturam unio ſubſtantialis & *hypoſtatica*; nego antecedens.

Præterea videntur Neſtorianum dogma confirmare complures ſententiæ Patrum: quorum aliqui cum Baſilio in Sermone de Spiritu ſancto ad Amphilochium, & in explicatione quinquageſimi noni Pſalmi appellarunt Chriſtum hominem *Deiferum*, ut adverſus anathematiſmos Cyrilli ait Theodoretus. Alii cum Auguſtino lib. XI. de Civit. Dei cap. 2. ſcribunt filium Dei *hominem* aſſumpſiſſe; alii demum cum Chryſoſtomo Hom. 3. in Epiſtolam ad Hebræos affirmant Deum, & hominem *duas eſſe perſonas*.

At hæc non ſunt alicujus momenti. Baſilius enim non hominem *Deiferum* appellat Chriſtum, ſed Σαρκαθεόφορον, *Carnem Deiferam*, eo quod revera humana caro ſit unita *hypoſtatice* Deo Verbo: quamquam ſi *hominem Deiferum*, aut Baſilius, aut alius dixerit, oppoſuit vocabulum iſtud Apollinario, qui a Verbo aſſumptam denegavit animam rationalem; ideoque Chriſtum adverſus Apollinariſtas quidam hominem *Deiferum* appellarunt, ne quis crederet divinum Verbum ſolam carnem abſque anima rationali, quæ humanæ ſubſtantiæ pars eſt præcipua, ſibimet copulaſſe. Ad commonſtrandam in Chriſto perfectam humanitatem corpore, animoque conflatam, a Verbo aſſumptum hominem Patres tradiderunt; ideoque per τὸ *hominem* non ſignificarunt hypoſtaſim, ſed naturam. Et de Auguſtino nulla quidem occurrit dubitatio; quum eo loci probet ideo Chriſtum eſſe Mediatorem Dei & hominum, quia in unitate perſonæ duas habet naturas; hominis, qua eſt via perveniendi ad Deum, & Dei, ad quam homines pervenire appetunt; ideoque ait: *Sola eſt adverſus omnes errores via munitiſſima, ut idem ipſe ſit Deus, & homo, quo itur Deus, qua itur homo*. Chryſoſtomus denique ex Epiſtola ad Hebræos refellit pervicaciam Judæorum, qui negant veniſſe promiſſum Liberatorem, hæreticoſque illius ævi, præſertim Paullum Samoſatenſem, & Marcellum Photinianum, qui oppugnarunt divinarum perſonarum diſtinctionem. Scribens ergo duas eſſe *perſonas*, Deum, & hominem, quod ibidem bis affirmat, contra Judæos primum, deinde contra Marcellum; ſignificat primo, præter Deum inviſibilem qui Chriſtum unxit, eſſe Deum hominem qui a Patre unctus eſt, exponens ea verba, *Propterea unxit te Deus, Deus tuus*: deinde inquit plures dari perſonas ſecundum *hypoſtaſim* diviſas, Filium nimirum & Patrem; atque ita myſterium Incarnationis & Trinitatis colluſtrat. Quare errant, qui putant accipi a Chryſoſtomo *Perſonam* pro *natura*; quod

omnino apud Chryſoſtomum inuſitatum eſt, & liquet ex repetitione ejuſdem ſententiæ contra Photinianos: dum enim ait S. Doctor, δύο πρόσωπα, *duas perſonas* eſſe Patrem & Filium, oppugnans Marcellum proculdubio demonſtrat per τὰ πρόσωπα hypoſtaſes, non diſcrepantes naturas. Qui vero cum Sixto Senenſi lib. VI. Biblioth. S. Annot. 329. Velloſillo Adv. in Tom. IV. Chryſoſtomi quæſt. 29. aliiſque doctis viris arbitrantur verba Chryſoſtomi in Græcis codicibus fuiſſe depravata, etſi id conantur oſtendere ex Theophilacto, & ex verborum antitheſi, manifeſtæ rationis patrocinio deſtituuntur.

Neſtoriani inſuper objiciunt: Chriſtus perfectus homo eſt; perfectio autem hominis ubi eſt, ſi natura humana nequaquam per ſe ſubſiſtat? Imo ſi natura illa propria caret ſubſiſtentia, quomodo eſt vere proprieque ſubſtantia? E contra, quum humanitatis ſubſtantia in Chriſto una ſit, quemadmodum una eſt in Socrate, aut alio naturæ humanæ individuo; habet conſequenter ſubſiſtentiam ſuam, rationemque perſonæ, quum nihil hæc ſit aliud, quam *rationalis naturæ individua ſubſtantia*. Hanc enim ex Boetio deſumptam definitionem perſonæ Theologi communiter recepere.

Reſp. in ſubſtantia diſtinguenda eſſe duo. Unum eſt οὐσία, *natura*, atque *eſſentia*, in eo ſita, quod ſit per ſe, ſcilicet non adhæreat alicui adinſtar accidentis, quod permanente eadem natura poteſt deperdi; & ſi forte alteri conjuncta eſt, ſit tamen de ſe idonea, ut exiſtat a quocunque altero ſeparata. Id in Chriſti humanitate nequaquam deeſt, quippe ex intrinſecis ſuis eſt anima rationalis, & caro, neque ita adhæret Redemptori noſtro, ut ab eo divelli poſſit, ſubſiſtente adhuc Chriſti, qui duplici conſtat natura, hypoſtatica unione: quoniam ſi humanitas abeſſet, non Chriſtus homo foret amplius, ſed Verbum in forma Dei. Eſt etiam humana Chriſti natura adeo in genere ſuo completa, ut niſi haberet cum divina communionem hypoſtaſis, ſubſiſteret per ſeipſam. Nihil ergo eorum, quæ ad οὐσίαν pertinent, illi deeſt. Alterum, quod in ſubſtantia debet ſpectari, eſt οὐσίωσις, ſubſtantiæ adventitia *habitudo*, ut quod ſubſiſtat ſe ſola, aut conjuncta alteri; id enim quemdam exiſtendi modum importat, non perfectionem, quæ requiritur ad οὐσίαν, ſive, ut inquiunt, *ad ſpeciem* conſtituendam: atque hac ratione immortalis anima *ſubſtantiam* ſuam habet, ſive conjuncta ſit corpori, ſive ab eo ſeparata; cum hoc tamen diſſcrimine, quod anima, cum *forma* ſit, adhæret carni nexu connaturali, at Chriſti humanitas, cui nihil deeſt ex modulo ſpeciei ſuæ, mirabili œconomia, & virtute Spiritus ſancti tranſiit in conſortium divinitatis. His explicatis diluuntur Neſtoriana argumenta. Si enim ſpectetur in humanitate Chriſti οὐσία, & *natura*; habetur eadem ſubſtantialis perfectio, ac in hominibus ceteris: ſi attendatur οὐσίωσις, & *exiſtendi modus*; eſt longe humanitate noſtra præſtantior: quippe me-

Digitized by Google

melius eſt eſſe Dei, quam creaturæ, & præſtantius regi divina poteſtate, quam imbecillitate mortali. Eſt etiam Chriſtus, quemadmodum Socrates, aut hominum alter, *individuum* humanum, in quantum unus homo eſt, præditus propria & ſingulari *ſubſtantia*: at non eſt in ratione *perſonæ* Filius Dei aliis hominibus æquiparandus; quoniam cum *perſona* ſit individua ſubſtantia ſui juris, & *incommunicabilis* alteri, natura Socratis a Deo non aſſumpta, neque alia communicatione fruens, quàm naturalium proprietatum, ſui juris eſt, ſive perſona creata: ſed humana natura Chriſti conjuncta Verbo, & fruens conſortio divinitatis, tranſiit ad jura divinæ perſonæ; & ideo quamvis una ſit, atque individua, caret propria *perſonalitate*, & hypoſtaſi. Definitionem itaque Boetii vera eſt, ſi nomine *ſubſtantiæ* intelligas naturam *completam*, & affectam peculiaris exiſtentiæ modo, atque, ut Scholæ loquuntur, *ultimò terminatam*; falſa autem ſi intelligas aut naturam *incompletam*, qualis eſt anima rationalis, aut naturam aſſumptam, & ad jura divinitatis evectam, qualis eſt humanitas Salvatoris.

CAPUT XIV.

An Beata Virgo dicenda ſit Θεοτόκος, *ideſt*, *Deipara*.

PRAECEDENTI affinis eſt quæſtio, an intemeratam Virginem appellare debeamus Θεοτόκον, *Dei matrem ac Genitricem*, an, ut contendebat Neſtorius, Χριστοτόκον tantum, ſcilicet *Matrem Chriſti*: quod ut rite definiatur, vis nominum eſt inquirenda. Verbum τίκτειν non ſolum ſignificat *parere*, *& in lucem fetum effundere*, ſed etiam illum gignere, atque in propriis viſceribus formatum emittere. Affert complura exempla ex Homero, Sophocle, & Heſiodo Robertus Conſtantinus in Lexico; nonnulla etiam ex Patribus, qui idem verbum uſurparunt in explicanda æterna Patris generatione, de Incarnat. lib. III. cap. 15. eruditus Petavius. Hinc apparet Neſtorii vafrities, & liquet cur aliquando viſus ſit Θεοτόκον non reprobare, in quantum Virgo puriſſima ediderit Salvatorem, at non Deum factum hominem, ſed Chriſtum, in quo ipſe Deus inhabitaverit. E contra etiamſi veriſſime genuerit illa dominum Jeſum Chriſtum, ſitque proinde Χριστοτόκος; vigente tamen Neſtoriana hæreſi, opportunum erat Χριστοτόκον non pronuntiare, ne Chriſtum, ac Deum Verbum quis in duas perſonas diſpeſceret. At explicatis vocabulis, pertractandum de dogmate.

PROPOSITIO. Virgo Maria recte appellatur Θεοτόκος, *Deipara*, quum revera Deum genuerit, atque in utero ſuo formatum ediderit.

Demonſtratur I. auctoritate Scripturarum. Principio huc ſpe-

ſtant, quæ filium hominis Deum ac dominum eſſe declarant, de quibus libro VII. cap. XI. nec non vaticinium Eſaiæ explicatum cap. I. hujus libri. Deinde manifeſta ſuntverba Apoſtoli ſcribentis ad Rom. I. 3. de Filio Dei: *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem.* Quem ergo enixa eſt Virgo mater, eſt idem Filius Dei, & quidem non adoptione, ſed nativitate, generatione, ac natura. Enimvero ſi cum aliquibus legendum putas, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, *qui factus eſt ex ſemine David ſecundum carnem*; aperte Dei Genitricem fateris; ſi contendis ſcriptum τοῦ γεννωμένου, *qui natus, & genitus eſt*, idem ſequitur apertiſſime: fateris enim Mariam non ſolum peperiſſe filium Dei, ſed etiam illum genuiſſe; & hominem efformaſſe. Neque de filio adoptivo loquitur Paulus, cum addito pronomine αὐτοῦ deſignet filium proprium ac ſingularem, illum dominum appellet, & commiſſum ſibi Evangelicum munus commendans ſcribat per ipſum Chriſtum, non per homines, ſe fuiſſe vocatum Apoſtolum, & ſegregatum in Evangelium. Atque ad Galatas IV. 4. ait idem Paulus: *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Utrumque occurrit hoc loco, γεννώμενον ἐκ γυναικὸς, *genitum, & hominem factum ex muliere*, atque γενόμενον ὑπὸ νόμον, *factum & conſtitutum ſub lege*. Ex his argumentamur. Recte appellatur Dei Genitrix, quæ concepit, peperit, genuitque Verbum unigenitum Dei filium. Maria Unigenitum Dei filium concepit, ac genuit. Recte ergo Maria ſemper virgo dicitur Dei Genitrix.

Confirmatur Catholica veritas traditione: Martyr Juſtinus in Apologetico inquit: *Verbum formatum eſt, & homo factus ex Virgine.* Ignatius in Epiſt. ad Epheſios: *Deus noſter Jeſus Chriſtus ex Maria genitus eſt.* Hyppolitus Martyr laudatus etiam a Theodoreto: *Verbum Deus, & homo, primogenitus in utero formatus.* Cyrillus Hieroſolymitanus Catech. XII. *Crede illum ipſum unigenitum filium, ex Virgine iterum genitum eſſe.* Nazianz. Orat. 51. *Si quis Sanctam Mariam Deiparam non credit, extra divinitatem eſt.* Cyrilli Alexandrini, qui adverſus Neſtorium pro honore Deiparæ decertavit, non opus eſt exſcribere teſtimonia: nam ubique Virginem eſſe Dei Genitricem contendit, in ſuis Anathematiſmis, in Epiſt. ad Acacium, ad Clericos Conſtantinopolitanos, ad Monaſteria, in ſuo Apologetico, &c. Afferamus & Latinorum aliquos. Tertullianus de Carne Chriſti cap. 17. *Ante omnia*, inquit, *commendanda erit ratio, quæ præfuit, ut Dei filius de Virgine naſceretur.* Ambroſius Epiſt. 63. *Filium coæternum patri ſuſcepiſſe carnem, natum de Spiritu ſancto ex Virgine Maria, &c.* Auguſtinus denique de dono Perſeverantiæ cap. ultimo: *Dicimus Chriſtum Deum verum, natum de Deo Patre ſine ullo initio temporis, eumdemque hominem verum, natum de homine matre certa plenitudine temporis, &c.* Niſi hæc ſufficiant vide

Coc-

Digitized by Google

Coccium lib. II. art. 2. Petavium libro III. de Incarnat. cap. 14. & 15. & Nat. Alex. diſſert. III. in Hiſt. Eccl. Sæculi V.

Addam poſtremo loco rationes. I. Qui Virginem eſſe Deiparam imperite negant, huc neceſſario adiguntur, ut Chriſtum in duas perſonas dividant, conſtituantque duos filios, unum genitum ante Luciferum, & alterum factum ex ſemine David ſecundum carnem. Id vero ſuperiori capite refutavimus. II. Aut filius Virginis verus eſt Deus, aut verus Deus non eſt. Si non eſt verus Deus, ſubvertitur Incarnationis myſterium, neque *Verbum caro factum eſt*, quod tam aperte legimus in Evangelio. Si autem filius Virginis eſt verus Deus; debemus illam appellare Θεοτόκον, ac Deiparam. III. Judæi filium Virginis crucifixerunt, quod ſe faceret filium Dei; ob eamdem cauſſam Pontifex Caiphas ſcidit veſtimenta ſua, quaſi blaſphemum fuerit, quod ipſi interroganti Matth. XXVI. 63. *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus filius Dei vivi*; reſpondit Dominus, *Tu dixiſti*. Porphyrius etiam, Julianus Apoſtata, aliique Pagani hoc maxime in Chriſtiana Religione derident, quod credamus ipſum Deum conceptum ex Virgine, natum, & crucifixum. Si Chriſtus eſt idem Filius Dei, Maria Θεοτόκος eſt; & jure meritoque Neſtorius damnatus eſt tanquam Paganus, Judæus, novus Caiphas, atque Porphyrius, aut Julianus, ut in Notis ad Synodum Epheſinam demonſtrat vir eruditiſſimus Chriſtianus Lupus. E contra ſi quem genuit Maria, non eſt idem verus, proprius, ac naturalis Dei filius: merito illum damnarunt Judæi, merito Caiphas quaſi blaſphemum redarguit, merito Pagani negant ipſum Deum crucifixum; quod cum ſit valde nefaſtum, impium, dictumque horrendiſſimum, Chriſtum Deum & hominem, & beatiſſimam Virginem Matrem Dei appellare debemus: ita Scriptura, Patres, & ratio ipſa demonſtrant; ita etiam, ne ſacros Vates hoc loco prætermittamus, lib. VI. de Laude Caſtitatis Alcimus Avitus:

Ante ævum de Patre, ex Matre in tempore natus,
Seminis hinc expers omnino, & temporis illinc.
Sic Virgo fœcunda fuit, quæ pondere caſto
Factorem portare ſuum, Dominumque perennem
Edere promeruit, dignoque agnomine dici
Virgo DEI MATER.

Objecta diluuntur.

Sequuntur contraria argumenta, quorum primum ſit. Probant Catholici Mariam eſſe Θεοτόκον, quod enixa ſit Filium Dei, genitum ex ſemine David, & factum ex muliere, ut in Epiſt. ad Rom. ſcribit Apoſtolus. At ibidem verſu 4. Chriſtus natus ex ſemine David dicitur

Digitized by Google

tur Filius Dei prædeſtinatione & gratia, non generatione & natura; nam legimus: *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei*. Corruit ergo prior argumentatio petita ex Apoſtolo. Additum eſt in hujus confirmationem, quod Chriſtus in Sacris literis dicitur Deus. Verum nonne idem nomen Moyſi, Judicibus, Regibus, Angelis, & piis, juſtiſque tribuitur? Nequit ergo Neſtorius auctoritate Scripturarum refelli.

Reſp. nego minorem; ſiquidem verborum Apoſtoli ſenſus eſt, Chriſtum fuiſſe prædeſtinatum filium Dei, in quantum prædefinitum erat, ut virtute miraculorum, & præſertim reſurrectione ex mortuis palam fieret illum eſſe, quem olim prænuntiarunt Prophetæ. Atque hunc ſenſum planum mihi reddunt ſequentia. I. Syrus ὁρισθέντος vertit, *Qui cognitus eſt*. II. ὁρισθέντος apud Chryſoſtomum idem eſt, ac δειχθέντος, ἀποφανθέντος, κριθέντος ἀπὸ τῆς ἁπάντων γνώμης, καὶ ψήφου, ideſt, *Qui demonſtratus, declaratus, & judicatus eſt omnium ſententia ac ſuffragio Filius Dei*. III. Ibidem innuit Apoſtolus, quomodo ſit prædeſtinatus, dicens: *in virtute, ſecundum ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum*. IV. Idem commonſtrat antitheſis & ordo verborum: nam primum ait Apoſtolus hunc Dei filium promiſſum in Scripturis ſanctis; deinde factum ex ſemine David ſecundum carnem; tum prædeſtinatum in virtute; non ergo de ſola prædeſtinatione, quæ eſt electio gratiæ facta ante mundi conſtitutionem, ſed de manifeſtatione divinitatis, & de prædefinita gloria Chriſti loquitur ſanctus Paulus. Si mavis tamen Chriſtum eſſe prædeſtinatum Filium Dei *ſecundum carnem*, hoc ſenſu, quod præfinitum fuerat Verbum carnem fieri, atque ita hominem eſſe ob ſubſtantialem unionem inter utramque naturam Filium Dei naturalem, hanc etiam explicationem admitto. At Filium Virginis appellari Deum attributione quadam, ut Moſes & Angeli, falſum eſſe demonſtravi lib. VII. cap. XI. ex nomine tetragrammato, ex appellatione unius Dei, ex eadem cum Patre operatione ac poteſtate, aliiſque characteribus, qui nequeunt alicui, niſi ſummo Deo, convenire.

Secundum pro Neſtorio argumentum eſt: Vox *Deipara* inuſitata penitus eſt: fruſtra illam in ſacris literis perquiras: nullam ejus mentionem fecit Nicæna Synodus. Apud Patres nunquam occurrit ante Leonem Magnum, qui omnium primus illam intruſit: noluerunt illam Symbolo addere Patres Synodi Chalcedonenſis, etiamſi id flagitarent nonnulli. Nova eſt ergo vox illa, atque repudianda.

Reſp. Nihil hac argumentatione pro Neſtorio concludi. Nam 1. neque in Scripturis invenient Neſtoriani voces Χριστοτόκον, καὶ Θεοδόχον, ideſt, *Dei ſuſceptricem*, quas pro *Deipara* impie ſubſtituebant. Deinde, ſi hæc vox in ſacris literis non reperitur, occurrit ibidem res ipſa, ubicunque Chriſtum eſſe Deum, & eſſe unum pronuntiant: ac poſſumus idcir-

idcirco reſpondere, quæ de vocabulo ὁμοουσίου ſcribit Auguſtinus in Epiſt. ad Paſcentium laudata Volumine 11. pag. 101. Præterea quælibet hæreſis, ut veritas Catholica diligentius defenderetur, impulit nos ad uſurpanda quædam vocabula, & ad quæſtiones inſtituendas, de quibus ſoliciti non erant antiquiores. Quantum ad Patres attinet, S. Cyrillus in Apologetico pag. 162. & 163. Tom. 1. demonſtrat hac voce uſos fuiſſe Petrum Alexandrinum, Athanaſium, & Amphilochium Epiſcopum Iconii, alibi laudat Antiochum, & Ammonem. Etſi non omnes Θεοτόκον expreſſe protulerint, ut animadvertit cit. cap. 5. Petavius, tradiderunt tamen vocis ſignificationem; ac ſplendide mentitur Neſtorius, dum ait vocabulum iſtud adinventum ab Apollinario, & primum in uſu receptum a Leone, quum manifeſta ſit Gregorii Nazianzeni ſententia paullo ſupra producta. Vide Not. Chriſt. Lupi ad 1. Cyrilli Anathematiſmum. Quantum vero ſpectat ad Nicænam Synodum, reſpondit idem Cyrillus in Epiſtola ad Cler. Conſtantinop. voculæ hujus non meminiſſe, quia nil ejuſmodi in controverſiam adducebatur: ſi tamen lubeat vim ſententiarum perpendere, ſacram Virginem ab eadem Synodo declarari Deiparam, dum illum ipſum, qui ex Deo Patre natus eſt, dicit incarnatum & hominem factum. Eamdem ſententiæ vim tenuerunt Patres Epheſini & Chalcedonenſes; qui *Deiparam* Symbolo non addiderunt ob graſſantem hæreſim Eutychianam; ut diximus Tomo 11. pag. 141. His ergo penitus Neſtoriana argumentatio revincitur.

Argumentum alterum Neſtorii erat: Virgo non genuit divinitatem, quomodo ergo dicenda eſt Dei mater? Huc ſpectant omnia alia ejuſdem hæreſiarchæ ſophiſmata; illud maxime, quod Mater filio conſubſtantialis eſt, ideoque qui Mariam dicunt *Theotocon*, illam faciunt Deo conſubſtantialem ac Deam, renovantque hæreſim Appollinarii, qui aſſerebat natam ex Virgine divinitatem, idem vocabulum Θεοτόκος adhibens in ſuæ impietatis ſtructuram. Addebat Neſtorius, quod cum ſit in Chriſto duplex ſubſtantia, non potuit utraque ex Virgine generari, ideoque genita ab illa eſt tantummodo ſubſtantia hominis, unde hominis Genitrix fuit, non Dei.

Reſpondeo in Chriſto duplicem eſſe naturam, divinam atque humanam, atque ut Virgo dicatur Dei parens, ſatis eſſe, quod genuerit ipſum Chriſtum, qui ob ſubſtantialem inter utramque naturam unionem ſimul eſt verus homo, & verus Deus; neque ullatenus ad hoc requiritur, ut divina ſubſtantia abſolute ſpectata ſit genita ab ipſa Virgine. Enimvero mulieres omnes, quæ genuerunt, matres dicuntur hominum, qui conſtant corpore & anima rationali; quamvis ipſam animam partem hominis nobiliorem non generaverint: neque dici ſolent genitrices corporum, quibus formam dedere, ſed perſonarum, in quibus corpora unita ſunt animabus. Audiatur Cyrillus hæc

hæc ſcribens in Epiſt. ad Monachos : *Etſi mulieres iſtæ nonniſi terrenorum ſint corporum matres ; nihilominus cum totum animal pepererint ex anima & corpore compoſitum , non ſolam ejus partem peperiſſe dicuntur . Nec aliquis dixerit , Ex. cauſſa , Eliſabetham matrem Joannis carnis eſſe genitricem , non animæ : peperit enim animatum Baptiſtam , ac ſic tanquam unum aliquid ex ambobus hominem , anima videlicet , & corpore . Hujuſmodi quippiam actum eſſe fatebimur in Emmanuelis generatione ; quippe natum eſt , ut dixi , ex Dei Patris ſubſtantia Unigenitum ipſum Verbum . Cum autem carnem ſuſcepit , eamque propriam ſibi fecit , ut filius hominis eſſet , ac ſimilis noſtri fieret , tunc minime eſt abſurdum dictu , imo neceſſario profitendum , illum ex muliere ſecundum carnem eſſe natum , quemadmodum anima una cum proprio corpore gignitur , & unum cum eo reputatur .* Præterea etſi nonnulli Patres genitam a Virgine divinitatem ſcripſerunt , quemadmodum etiam quidam appellarunt Verbum ſubſtantiam genitam ; nos nequaquam dicimus divinam naturam ex feminæ utero extitiſſe , ſed affirmamus genitam ex muliere perſonam , quæ ſecundum divinitatem eſt Filius Dei verus , & ſecundum carnem filius hominis verus ; ut recte animadvertit S.P. Auguſtinus lib. III. contra Fauſtum cap. 6. Quare illi Patres , qui ex Virgine genitam divinitatem dixere , non naturam ſolam nomine divinitatis ſignificarunt , ſed naturam cum *hypoſtaſi* ; quoniam natura ex ſe , & abſolute ſpectata , nec gignit , nec gignitur , ut dictum eſt alibi . Atque hæc notanda ſunt pro conciliandis SS.Patrum ſententiis .

Ergo ad Neſtorii argumenta reſpondeo , quod Virgo non genuit divinitatem , ſed genuit ſecundum carnem Chriſtum , qui eſt verus Deus ; atque id ſufficit , ut dici debeat Θεοτόκος : neque proinde eſt Dea aut Deo conſubſtantialis , quoniam illum non genuit ſecundum divinitatem , quam ab æterno habuit a Patre , ſed ſecundum carnem , quam ex matre ſuſcepit in tempore . Eo pacto qui Θεοτόκον fatentur , non incidunt in hæreſim Apollinarii , quoniam non inquiunt divinam Chriſti naturam ex utero Virginis primum extitiſſe , ſed ex eo carnem aſſumpſiſſe Verbum, quod in principio erat Deus . Imo ut obſervarunt docti viri , Petavius de Incarnat. cap. XIX. libri V. & Lupus in Scholiis ad Synodum Epheſinam , Anath. I. Cyrilli , probantque evidenter ex Facundo Hermianenſi , Apollinarius negabat Deum eſſe genitum ex Virgine : putabat enim ſibi partem ſubſtantiæ ſuæ , ideſt , Deitatis in carnem vertiſſe , & in Maria , non ex Maria fuiſſe incarnatum ; autumans illam carnem converſam in divinitatem conſubſtantialem eſſe Patri , non Matri . Quapropter Neſtorius Appollinarii hæreſim inſcite nimium , & audacter Catholicis objciebat . Quod poſtremo addebatur non poſſe duas ſubſtantias gigni ex una , haberent aliquid roboris , ſi gigneretur utraque ſubſtantia ſeparatim . At nos dicimus cum Ferrando

Digitized by Google

rando in Epiſt. ad Anatolium, genitam ex Virgine divinam ſubſtantiam adunando ſibi humanitatem, ſive genitam ipſam divinitatem incarnatam: aut fortaſſe melius, non divinam ſubſtantiam, ſed divinam Perſonam ſecundum carnem.

Peracutus quidam Scholaſticus, mihique etiam amicitia conjunctus ludicra quadam argumentatione ita argutabatur: Beata Anna appellari nequit Dei avia, quemadmodum definitum eſt Romæ in damnatione libri Joannis Thomæ a S. Cyrillo, *De laudibus Divæ Annæ magnæ Matris Deiparæ, dignæ Verbi Incarnati Aviæ*. Igitur Virgo Maria nequit appellari *Deipara*: atque hac argutatione contorſit valde, (tale eſt Sophiſtarum ingenium,) haud rudem Theologicæ Cathedræ Moderatorem.

Ad hanc lepidam, nec vulgarem objectationem ego quidem repoſuiſſem, poſſe Catholico ſenſu Divam Annam dici Salvatoris noſtri aviam, tametſi magis expediat ab iſtiuſmodi nimium communi abſtinere vocabulo, ne videatur adinſtar hominum ceterorum Chriſtus natus ex Virgine carnali propagatione. Eo namque pacto, quo Dominum Jeſum filium Abraham, & Davidis nominamus non ſolum ob divinas promiſſiones, verum etiam quia factus eſt ex illorum ſemine, nimirum ex Virgine ab illis progenita; non repugnat dicere ipſum Dominum nepotem Joachimi & Annæ, in quantum ex filia utriuſque genitus eſt. Revera Tom. x. Biblioth. PP. pag. 685. extant Andreæ Cretenſis Canones, & Triodia, quorum unum præfert titulum, *Die nona Decembris Conceptio Sanctæ, ac Dei Aviæ Annæ*: neque id tribuendum eſt Latino Interpreti, cum & Græcus pag. 252. Pariſienſis editionis Codex Operum Cretenſis habeat: Δεκεμβρίῳ θ'. ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας, καὶ θεοπρομήτορος Ἄννης. Qui vero aviam Chriſti dixerunt, licet non adeo conſpicui, laudantur a prædicto Joanne Thoma cap. 28. citati libri. Atque hunc proſcriptum eſſe, non ob hæreticam doctrinam, ſed ob aſpera quædam, atque ut ita dicam, nimiæ devotionis argumenta, liquet ex Indice librorum expurgandorum. Et ſanc Auctor ex quo avia Chriſti ſit Anna, pag. 392. & ſeqq. demonſtrare nititur ejuſdem Annæ cognationem eſſe divinam, eamdem appellat ſocrum Spiritus ſancti, contendit eſſe Dominam Angelorum, ait eſſe aviam Chriſti *plenius*, quam alia mulier avia ſit nepotum ſuorum, affirmat & ipſam *concurriſſe* ad unionem hypoſtaticam; ac ſcribit alia complura, in quibus erga D. Annam devotio dialectice ſyllogizans poteſt ſimpliciores in errorem inducere. Hac ergo ratione Annam Dei aviam dicere non debemus.

CAPUT XV.

Vindicatur S. Cyrillus Alexandrinus a nota hæreſeos.

NULLUS Neſtorium magis exagitavit, quam ſanctiſſimus Alexandrinus Antiſtes Cyrillus, qui anno 412. Theophilo vita functo ſucceſſerat. Is erumpente circa annum 419. Neſtoriana hæreſi ejus auctorem gravi, & erudita Epiſtola admonuit; deinde cognita Neſtorii pervicacia per aliam Epiſtolam certiorem reddidit pernicioſi erroris Romanum Pontificem Cœleſtinum. Coegit etiam adverſus Neſtorianos Synodum Alexandrinam, in qua edita fuerunt duodecim Capitula, ſive Anathematiſmi contrarii Neſtorianis blaſphemiis; quibus anathematiſmis impius hæreſiarcha duodecim alios oppoſuit. Ut ergo Neſtorius a Cyrillo redarguebatur, quod unum Chriſtum in duos filios diſpeſceret, & Virginem Mariam negaret eſſe *Deiparam*; ita Cyrillus inſimulatione erroris Apollinarii, & Arii reprehendebatur a Neſtorio, quod ſtatueret unam in Chriſto naturam. Nec defuerunt Cyrillo adverſarii clariſſimi ex eo præſertim commoti, quod ſcripſerit *unam eſſe naturam Dei incarnatam*: inter quos numerantur Joannes Antiochenus cum Orientalibus aliis, Andreas Samoſatenſis, & Theodoretus Epiſcopus Cyri: qui duo mandantibus aliis adverſus Cyrillum coactis, ſtuduerunt illius anathematiſmos ſcriptis impugnare. At Cyrillus editis vindiciis, & libro Apologetico omnem a ſe propulſavit ſuſpicionem erroris, ita, ut etiam Joannes Antiochenus cum ceteris Orientalibus tandem Epheſinæ Synodo acceſſerint, & Theodoretus inita cum Cyrillo concordia Neſtorium damnaverit. Nec ſola Apollinarii hæreſis objecta eſt Cyrillo, ſed etiam ſcelus maximum, & immane, ſcilicet, quod Hypatiam celeberrimam Philoſopham Alexandrinam ductus invidentia, & livore feciſſet a plebe membratim diſcerpi, & adverſus Oreſtem Præfectum plebem commoviſſet. Hypatiæ cædem contigiſſe anno Alexandrinæ Aeræ 406. & V. Ae. 413. demonſtrat Pagius ad annum ccccxv. num. 20.

Hanc impactam Cyrillo calumniam repellit Nat. Alex. Hiſt. Ec. ſæc. v. cap. iv. art. 14. quod plebs Chriſtianorum conſpiratione facta exacerbarit Oreſtem, & Hypatiam occiderit inſcio Cyrillo, qui tantum zelo fidei catholicæ permotus ejecerat Alexandria Judæos poſt illatam ab his ingentem cladem Chriſti fidelibus: quam ob rem Præfectus ratus a Cyrillo auctoritatem ſuam fuiſſe labefactatam, nunquam adduci potuit, ut injuſtam reprimeret indignationem. Atque hinc populi adverſus Præfectum, & Hypatiam ei ſingulari amicitia conjunctam, & forſitan altricem diſſidiorum, tumultuoſa concitatio. Illius propterea auctorem fecit Cyrillum primus omnium Damaſcius

in

in vita Iſidori Philoſophi, de quo Suidas, & H. Valeſius in Notis ad Socratem pag. 86. Verum Damaſcio nullam fidem debemus, quod fuerit, ut animadvertit Guilelmus Caveus in H. Eccleſ. Script., Chriſtianæ Religionis hoſtis acerrimus. De his plebis Alexandrinæ in Oreſtem, & Hypatiam conſpirationibus plura habet etiam Socrates lib. VII. cap. 14. & 15. nec Cyrillo admodum plaudit. Sed Socrates addictus erat Novatianis, quibus S. Antiſtes extremum bellum indixerat: ac præterea idem Socrates ſcribit Monachos Nitriæ, quibus auctoribus deteriora evenerunt, non a Cyrillo fuiſſe commotos, ſed ferventiore animo præditos jam inde a temporibus Theophili, qui illos adverſus Dioſcorum armaverat. Fatetur etiam Hypatiam interemptam, non Cyrilli, ſed Petri Lectoris conſpiratione. Hac itaque calumnia repulſa, alteram, quæ ſpectat ad inſtitutum noſtrum, nunc expungemus.

Propositio. S. Cyrillus immerito inſimulatus eſt hæreſis Apollinarii.

Theologi ſolent hanc propoſitionem demonſtrare extrinſecis argumentis ab auctoritate Summorum Pontificum, Conciliorum, ac Patrum. Cœleſtinus enim in Epiſtolis ad ipſum Cyrillum, ad Joannem Antiochenum, atque ad Neſtorium, Cyrilli ſtudium commendat, doctrinam probat, fidem confirmat, & zelum digniſſimis laudibus concelebrat. Idem præſtat Gregorius II. in Profeſſione Fidei ad ſanctum Germanum Conſtantinopolitanum Antiſtitem. Probarunt inſuper duodecim Cyrilli Capitula Epiſcopi Aegyptii, qui ad Synodum Alexandrinam convenerant. Concilium Epheſinum illa ab omni errore declaravit immunia omnium Epiſcoporum conſenſu Act. 1. & Act. 9. in Relat. ad S. Pontificem Cæleſtinum. Synodus pariter Chalcedonenſis Act. 2. conteſtata eſt, ſe idem credere quod Cyrillus: & in definitione fidei Act. 5. ejuſdem Cyrilli Epiſtolas ſuſcepit, & conſecravit. Quinta denique Generalis Synodus can. 13. eo nomine damnavit Scripta Theodoreti, quod oppugnare ſtuduerit anathematiſmos Cyrilli. Catholicam præterea Cyrilli doctrinam, & ab Oecumenicis Synodis comprobatam, ſcribit Epiphanius Archidiaconus Alexandrinus in Epiſt. ad Maximianum Epiſcopum, Joannes Sebaſtenus in literis Synodicis ad Leonem Auguſtum, Liberatus in Breviario, & alii. Nefas eſt igitur inſimulare hæreſeos ſanctum Cyrillum tam amplo, firmiſſimoque judicio ſummopere commendatum.

Hæc ſunt argumenta, quæ in defenſionem Cyrilli proferri ſolent: hæc producit Natal. Alex. Diſſert. VIII. in Hiſt. Eccl. ſæc. V. Juenin Diſſert. V. de Eſſent. Incarnat. Cap. II. Art. 2. Tournely Q. VII. de Incarnat. pag. 259. Boucat Diſſert. III. ſect. 3. &c. Neque hæc a nobis infirma putantur: ſed ſingula in compendium redacta ſunt; illiſque robur addimus ex quo Cyrillum *inviCtiſſimum Fidei propugnatorem* appellet Eccleſia Romana in Martyrologio die 27. Januarii, &

Menologium Græcorum die 9. Junii: Anaſtaſius quoque Sinaita in Hodego cap. v. Eulogius Archiepiſcopus Alexandrinus in Oratione adverſus Calumniatores SS.Patrum; Photius etiam in Biblioth. Cod.311. Idatius in Chronico, Gennadius de Script. Eccleſ. cap. 65. & poſteriores omnes Hiſtorici. Verum cum non defuerint viri improbi, qui conati ſunt adverſus Cyrillum ſtilum acuere, contendentes Synodum Epheſinam immerito illius ſcripta probaſſe, & deceptos fuiſſe in hac cauſſa quamplurimos errore facti, & Neſtoriani dogmatis ignorantia; videtur nobis opportunum vindicias Sancti Cyrilli non ſolum prædictis, ſed etiam ſequentibus argumentis contexere.

Cyrillum itaque ab errore Apollinarii fuiſſe immunem ulterius his momentis evinco. I. Qui poſt Incarnationem duas in Chriſto naturas, divinam, humanamque docuit impermixtas, atque in ſuo *eſſe* diſtinctas permanere, is non eſt proculdubio Apollinarii infectus errore. S. Cyrillus duas poſt Incarnationem naturas impermixtas, & quantum ad *οὐσίαν* attinet diſtinctas profitetur. Igitur S. Cyrillus imbutus non eſt Apollinariſtarum errore. Probatur minor. Idem Cyrillus in libro II. contra Neſtorium ait: *Ergo unum* (Chriſtum) *confitere, naturas non dividens, ſed ita, ut ſcias interim, & ſentias, aliam eſſe carnis rationem, aliam divinitatis ſibi ipſi convenientem. Non enim carnem ipſam Verbi divinitatem factam eſſe dicimus.* Et lib. III. *Altera quippe res eſt divinitas, altera noſtræ ſimilis humanitas; ſi eam, quæ naturis ineſt, naturam conſideres: verum conventione, quæ in veram unitionem fit, unus ex ambabus Chriſtus exiſtit.* Item Epiſt. ad Neſtorium: *Differentes ſunt, quæ in veram unitatem coactæ ſunt naturæ; ſed unus ex ambabus Chriſtus, & Filius exiſtit.* Plura alia afferentur in ſolutione argumentorum. II. Quidam inſimularunt Beatum Cyrillum hæreſis Apollinarii, quod ſcripſerit unam eſſe naturam Verbi incarnatam, quod inter divinitatem & humanitatem admiſerit *naturalem* unitionem, & quod prædicaverit duas in Chriſto naturas *indiviſas.* At nullam ex his præcipuis cauſſis, quas prætexerunt Orientales, poſſe labefactare fidem Cyrilli invicta argumenta commonſtrant. Immerito ergo hanc fidem quidam conati ſunt vellicare. Prob. minor quantum ad primam partem. Etiam S. Flavianus in Profeſſione Fidei, quam inſcripſit Imperatori Theodoſio probata ab omnibus Orientalibus, & relata a Sancto Eulogio Alexandrino apud Photium Codice cccxI. ait: *Etenim e duabus naturis Chriſtum poſt Incarnationem in una hypoſtaſi confitentes, unam naturam Verbi Incarnatam, & carne indutam dicere non negamus.* Dixerunt pariter unam naturam Dei Verbi incarnatam Athanaſius in libro de Incarnat. Baſilius Seleucienſis, & alii laudati a Dionyſio Petavio lib. IV. cap. 5. & 6., & in Synodo Lateranenſi celebrata contra Monothelitas ſub Martino I. damnatur anathemate

Quiſ-

Quiſquis ſecundum SS. Patres non confitetur proprie, & ſecundum veritatem, unam naturam Dei Verbi incarnatam. Immerito itaque Divo Cyrillo conflatur calumnia, quod refellens Neſtorium *unam incarnatam naturam* dixerit. Probatur ejuſdem propoſitionis pars altera: Cum Neſtoriani inter divinam humanamque naturam admiſerint ſolam unionem moralem, & *ſecundum dignitatem*; fides catholica profitetur unionem veram, & *ſecundum hypoſtaſim*, per quam Chriſtus in duabus naturis ſubſiſtens ſit verus Deus, ſit una perſona, ſit idem Dei filius, & Virginis: id vero Sanctus Cyrillus affirmat ſtatuens unionem *naturalem*; ſcribens in Declaratione tertii Anathem. Tom. 6. Regiæ edit. Pariſienſis, pag. 149. ſe duarum naturarum unitionem appellare φυσικὴν adverſus illos, *qui ſubſiſtentias poſt unionem dividunt, & ſingulas, hoc eſt, Deum, & hominem ſeparatim ponunt, talemque illarum copulam confingunt, quæ ſecundum ſolam dignitatem contingit*. Et in Apologetico pag. 167. *Si naturalem unionem dixerimus, veram intelligimus*. Igitur S. Cyrillus immerito hæreſis inſimulatus eſt, quod in Chriſto unionem agnoverit *naturalem*. Probatur ejuſdem minoris pars tertia. Appellare Chriſtum *indiviſum* eo ſenſu, quod ſit unus *ſecundum hypoſtaſim*, etſi natura humana non ſit natura divina, non eſt conſentire Apollinario, ſed myſterium Incarnationis propugnare. At Divus Cyrillus ita prædicat de Chriſto *indiviſum*, ut evincat unum eſſe *ſecundum hypoſtaſim*, manente proprietate, ac diſtinctione utriuſque naturæ: ſcribit enim in Epiſtola ad Valerianum Iconii Epiſcopum; *Confitemur quod a carne quidem eſt carnem eſſe, quod a Deo Deum eſſe; ſed idem ſecundum utraque Chriſtus, unus Filius, unus Dominus*. Et in Epiſtola ad Acacium Epiſcopum Melitenenſem teſtatur ſe cum Orientalibus *non dividere unum Filium, & Chriſtum, e Patre ut Deum, & ex muliere natum in carne ut hominem*. Sanctus ergo Cyrillus prædicans Chriſtum *indiviſum* propugnat Catholicam Fidem Incarnationis, non conſentit Apollinario, non Ario, non Eunomio, non hæreticorum alicui. III. Etiamſi in compoſito duæ ſint diſtinctæ naturæ, ut in homine natura ſpiritualis, atque corporea; poſt earum ſubſtantialem unitionem recte dicitur *una natura compoſiti*, v. g. una natura hominis; neque dicendo unam hominis naturam, ſignificatur eſſe unam eamdemque ſubſtantiam carnis, & ſpiritus, ſed eſſe unam perſonam in utraque ſubſtantia. At D. Cyrillus nunquam dixit abſolute unam eſſe in Chriſto naturam, ſed aut eſſe *unam naturam Dei incarnatam*, ut inquit in Commonitorio ad Eulogium; aut eſſe *naturam unam Verbi facti hominis, poſt unionem*, ut in Epiſt. ad Acacium; aut *unam eſſe naturam tantum in compoſito*, ut in Epiſt. ad Succeſum: imo prohibet unam naturam dicere, *quia Chriſtus eſt unus ex duabus naturis*; in eadem Epiſtola, aliiſque in locis productis a Photio in Bibliotheca pag.

pag. 850. & ſeqq. Ergo Cyrillus non ait unam eamdemque in Chriſto eſſe naturam humanam, atque divinam, ſed unam *naturam* Chriſti ſecundum *hypoſtaſim*, ſcilicet, poſt unionem eſſe unam Perſonam indiviſam ex duabus naturis compactam. IV. Orientales, qui adverſus Cyrillum convenerant, omni procul dubio duas in Chriſto fatebantur naturas, easque expreſſe diſtinguebant in Profeſſione Fidei exhibita Sancto Cyrillo a Paulo Emiſſeno. At idem Cyrillus Fidem Orientalium probavit in Epiſtola ad Acacium Melitenenſem; & Epiſtolam redditam ſibi a Paulo Emiſſeno ſcribens ad Joannem Antiochenum appellavit *irreprehenſibilem*: imo cum nonnulli accuſarent Orientales, propterea quod duas naturas confiterentur, ut ſcribit S. Eulogius, primo Cyrillus erubuit, veritus ne denegarent cum Neſtorio hypoſtaticam unionem; quippe idem Neſtorius prætextu duarum naturarum curabat etiam hypoſtaſes ſeparare: ſed Epiſtola Orientalium accurate perlecta, ſe illis per omnia conſentire affirmavit, ſcribens ad Valerianum Iconii Epiſcopum, etiam Orientales damnare hæreſim Neſtorii, Virginem fateri *Deiparam*, & unum Chriſtum perfectum in divinitate, & perfectum in humanitate, non diviſum in duos Filios, & Dominos, venerari. Si igitur Apollinariſtæ non fuerunt Orientales, qui nondum explorata veritate ſteterunt adverſus Cyrillum; neque Cyrillus ipſe Apollinario conſenſit. Hæc quatuor argumenta a nobis addita iis, quæ communiter afferuntur, reddunt cauſam Cyrilli non ſolum auctoritate munitam, verum etiam invictiſſimis rationibus definitam, ac certam.

Argumenta adversus fidem Cyrilli.

Pugnant adverſus Cyrillum primum extrinſecis teſtimoniis. Illum quippe tanquam ſuſpectæ fidei traduxerunt Joannes Antiochenus cum ceteris Orientalibus, Theodoretus, Ibas, & Iſidorus Peluſiota. Quorum auctoritas pluris facienda eſt; nam quantum ad Orientales attinet, idem Cyrillus, ut vidimus, illorum Fidem aſſeruit irreprehenſibilem, eique ſubſcripſit; neque viciſſim petiit ab iis, ut ſuis anathematiſmis ſubſcriberent. Theodoretum tanquam Catholicum recepit Synodus Chalcedonenſis, non exigens ab illo, ut revocaret quæ ſcripſerat contra Cyrillum. Iſidorus Peluſiota ab ipſo Cyrillo Patris loco habebatur. Ibas etiam a Chalcedonenſi Synodo habitus eſt Orthodoxus. Horum itaque teſtimonium adverſus Cyrillum grave eſt admodum ac æſtimandum.

Reſp. ſi ad teſtes provocemus, longe plures, atque auctoritatis præcipuæ ſtare pro Cyrillo, ac Synodum ipſam Chalcedonenſem, quam producunt in commendationem Ibæ, & Theodoreti, in definitione Fidei, quæ extat Act. v. ſuſcepiſſe, probaſſe, atque declaraſſe Or-

Orthodoxam ejuſdem Cyrilli doctrinam. Itaque omnes, qui ſiniſtre de Cyrillo judicarunt, errore facti decepti ſunt. Primo enim Joannes Antiochenus, Theodoretus, & Ibas olim opinabantur Neſtorium recte ſentire, ut liquet ex præcedenti cap. XIII. Nil ergo mirum ſi ex adverſo erroris inſimulabant invictiſſimum Neſtorii Oppugnatorem. Deinde hos revera fuiſſe deceptos demonſtrabimus capite proximo. Præterea hæreſes, quæ præceſſerant, contra ſacroſanctum Incarnationis Myſterium, & nondum explorata Neſtorii vafrities, novum etiam *unionis hypoſtaticæ* vocabulum, quod ad refellendam hæretici tergiverſationem opportune Cyrillus adhibuit, nec non unionis naturalis, & unius naturæ incarnatæ, nonnullos principio commoverunt ac perturbarunt.

Generali hac reſponſione præmiſſa; quantum ſpectat ad Orientales, ſi Cyrillus illorum doctrinam probavit, ſi Epiſtolam ſibi redditam a Paulo Emiſſeno appellavit irreprehenſibilem, ſi tandem inita pace Orientales Cyrillo adhæſerunt; profecto in fide, & dogmate minime diſcrepabant. Hac de cauſſa Cyrillus Orientalium Fidei ſubſcripſit; noluit tamen, ut illi inſtabant, profiteri ſe contra Neſtorii blaſphemias non recte ſcripſiſſe, ſed Apologeticis, & Declarationibus ſuos anathematiſmos confirmavit. Quod ſi Cyrillus reciproca inſtantia non petiit, ut Orientales iiſdem anathematiſmis ſubſcriberent; fecit id prudentiſſima œconomia; quoniam rectam in illis fidem deprehendens, ſperabat fore ut ſedatis tandem animis, & dogmate majori in luce poſito, damnarent & ipſi Neſtorium. Neque id tantum Cyrillus præſtitit, verum etiam ſtetit pro iiſdem Orientalibus adverſus eorum accuſatores: ex qua agendi ratione quantum fidei acceſſerit utilitatis, & quantum exiſtimationis Cyrillo, probavit rerum eventus, & inita Eccleſiarum concordia. Legatur Epiſtola Cyrilli ad Acacium Melitenenſem non ſemel in hoc capite laudata.

De Theodoreto plura dicam infra. Nunc ſat eſt reponere ejus contra S. Cyrillum ſcripta Quintam Synodum proſcripſiſſe. Fuiſſe etiam Theodoretum a Cyrillo nimis averſum probant quæ de illo tradit in diſſert. Hiſtorica de ipſa V. Synodo noſter Noriſius. Etenim etiam poſt initam pacem, imo Cyrillo jam mortuo, ſe erga illum eſſe amaro animo ſignificavit in Epiſtola ad Domnum, in qua ait in XII. Capitulis latere venenum. Hæc autem ſcribebat Theodoretus circa tempora Concilii 2. Epheſini, anno 449. & quinquennio poſt Cyrilli obitum. Recepit quidem Theodoretum Synodus Chalcedonenſis; ſed primum cum de ejus ingreſſu ageretur, Aegyptii omnes, Illyriciani & Palæſtini exclamarunt, *Magiſtrum Neſtorii foras*. Sedit tandem ob auctoritatem Orientalium, ſed ea conditione, ut ipſius cauſſa poſtmodum cognoſceretur. Ubi ad id abſoluta Synodo perventum eſt; coactus eſt anathematizare Neſtorium, & cum vellet coram Synodo Apo-

Apologiam recitare, fuit rumore univerſorum prohibitus. Ideo autem Synodus de ſcriptis Theodoreti ipſum recipiendo iterum non egit; quoniam actione v. illos plane abrogaverat probando S. Cyrilli doctrinam. Sed vide citatam Noriſii diſſertationem cap. xi.

Quid vero de Iba? In Epiſtola, in qua ſcribit Cyrillum lapſum in Apollinarii dogma, ait etiam Neſtorium fuiſſe Epiſcopatu privatum *judicio, & inquiſitione non facta*. In hac Epiſtola Vigilius Papa contineri dixit *profanas blaſphemias*: eamque S. Gregorius in Epiſt. ad Secundinum appellavit *non Catholicam*. Plura de hac Epiſtola citato loco Noriſius. Fuit tamen Ibas reſtitutus Sedi ſuæ, quia conſtabat ex Actis in Synodo Berytenſi, dixiſſe anathema Neſtorio, ideoque retractaſſe, quæ ſcripſerat in Epiſtola ad Marim Perſam, nimirum in illa, in qua S. Cyrillo dogma Apollinarii affricavit. Sed de his iterum. Nil ergo valet adverſus Cyrillum quod aſſeruit Ibas partibus Neſtorianis addictus, & quod ipſe coactus eſt retractare. Facundus Hermianenſis lib. vi. p. 242. ait Ibam non fuiſſe aſſecutum *intentionem dictorum beati Cyrilli*: cujus alucinationis cauſſam paullo ſupra explicavimus.

S. Iſidorus Peluſiota Epiſt. 310. lib. i. ad Cyrillum, & Epiſt. 370. ejuſdem libri, ipſum quidem hortatur ut comprimat ſimultates, atque diffidia, ſed minime ait ſe fidem præſtare iis, quæ de Cyrillo in vulgus ſpargebantur. Imo laudata Epiſt. 310. *Si ab utraque lema* (inquit) *purus, atque immunis eſſe ſtudes, noli violentas ſententias ferre: verum illata crimina juſto, & integro judicio committe*. Vide Biblioth. PP. Tom. vii. pag. 564. necnon proximam Epiſtolam 324. pag. 566.

Explicantur xii. Anathematiſmi D. Cyrilli.

Deinde objiciuntur adverſus Cyrillum ipſius anathematiſmi: in quorum primo illud carpunt, quod ſcripſerit S. Antiſtes de Virgine Deipara, *γεγέννηκε σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον*, *Genuit carnaliter incarnatum Dei Patris Verbum*. Hinc duo videntur conſequi; unum quod Verbi divinitas converſa fuerit in carnem, quæ eſt hæreſis Apollinarii; alterum, quod Deipara genuerit Dei Verbum *carnaliter*, non virtute Spiritus ſancti. Verum reſpondetur, idem eſſe *τὸ σαρκικῶς*, *carnaliter*, ac *κατὰ σάρκα*, *ſecundum carnem*; eademque voce uti Athanaſium Orat. iv. contra Arianos, & Greg. Nazianzenum in Epiſt. ad Cledonium. Male ergo Theodoretus ita hanc vocem accepit, quaſi affirmaſſet Cyrillus demutatam fuiſſe Verbi divinitatem in carnem: contra quam interpretationem S. Cyrillus ita mentem propriam expreſſit in Explanat. hujus Anathem. Tom. 6. pag. 147. *Natum eſt enim Verbum ſecundum carnem ex S. Virgine, & æque ac nos homo factum eſt, non amittens eſſe Deum, ſed exiſtens*

quod

Digitized by Google

quod erat, & in divinitatis natura permanens. Quod vero opponebant Orientales denegari a Cyrillo, quod beata Virgo Chriſtum peperit virtute Spiritus ſancti, ita idem Doctor diſpellit in Apologetico pag. 160. *Carnaliter dicere non eſt tollentis admirabilem divinitatem, neque evertentis Spiritus ſancti operationem, qua in utero formavit partum: ſed docentis potius, quod ſicut Deus gignitur divine, digne Deo, ſecundum ſuam naturam, ita homo humane, hoc eſt, caro carnaliter.*

Vellicarunt in 2. anathematiſmo quod ait Cyrillus, σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθῆναι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, *carni ſecundum hypoſtaſim unitum Dei patris Verbum.* Objecit Theodoretus hanc vocem ignotam eſſe, neque a præcedentibus Patribus uſurpatam, atque per illam ſignificari utriuſque naturæ mixtionem. At Cyrillus in Explicat. hujus anathematiſmi reſpondet adhibuiſſe ſe hæc verba contra eos, *qui ajunt hominem ſecundum ſolum dignitatis, vel auctoritatis conſortium Deo conjunctum eſſe.* Eulogius Patriarcha Alexandrinus ait ab Epheſina Synodo primum receptam vocem unionis *ſecundum hypoſtaſim*, quoniam hac refelluntur aperte Neſtoriani: non enim adverſus hos hæreticos ſufficit fateri *unionem*, ut contendebat Theodoretus; quum ipſi minime generalem hanc vocem reſpuerent. Neque inuſitatum eſt novis hæreſibus erumpentibus nova etiam uſurpare vocabula, quemadmodum Nicæna Synodus recepit adverſus Arianos ὁμοούσιον. Unius tamen perſonæ Latini Patres jam meminerant, præſertim Tertullianus adverſus Praxeam, & Auguſtinus laudatus cap. præcedenti, nec non Græcorum quamplurimi, quorum Cyrillus ſenſum, ac mentem expreſſit.

In tertio anathematiſmo notarunt Adverſarii hæc verba Cyrilli κατὰ ἕνωσιν φυσικήν, *ſecundum unionem naturalem*; quaſi utriuſque naturæ ſignificent permixtionem. At reſpondet Cyrillus in declarat. hujus anathemat. pag. 149. ſe hanc vocem uſurpaſſe primo ad demonſtrandam unitionem veram, & propriam, ac perfectiorem morali, quo ſenſu in Epiſt. ad Epheſios dicimur *natura filii iræ*, ideſt, *vere ac proprie*: deinde ait uſum ſe iiſdem vocibus adverſus Neſtorianos, *qui ſubſiſtentias poſt unionem dividunt, & ſingulas, hoc eſt, Deum, & hominem ſeparatim ponunt.* Quo autem ſenſu in hoc anathematiſmo ſcripſerit poſt unionem non eſſe in Chriſto dividendas *hypoſtaſes*, ipſe explicat in Apologetico pag. 165. ſcribens: *Dividere autem unum in duos filios, & ſolvere veræ unitionis opus, diſtinguendo ſeorſum, & ponendo privatim hominem, & privatim Deum crimen eſt impium.* Itaque laudatis verbis Cyrillus demonſtrat Chriſtum unicam eſſe perſonam. Quidam putant difficillimum eſſe intellectu, an hoc loco Cyrillus nomine *hypoſtaſis naturam*, an *ſubſiſtentiam* ſignificet: ſed opinione mea quærunt nodum in ſcirpo. Ex allata enim explicatione

ipſius Cyrilli conſtat illum aſſerere non eſſe dividendas ſubſtantias, in quantum Deus & homo non ſunt *ſeparatim ponendi*. Sive ergo dixeris, quod non ſunt in Chriſto dividendæ Perſonæ, ſive quod non ſubſiſtunt in Chriſto duæ naturæ ſeparatæ ac disjunctæ, aut ſolum unitæ morali conſortio dignitatis; eadem ratione hæreſis Neſtoriana refellitur. Nihil ergo ad hanc quæſtionem ſpectat altera de ſignificatione *hypoſtaſeos*. Opinor autem Cyrillum diſputantem contra Neſtorium, qui in Chriſto diſpeſcebat non ſolum perſonas duas, ſed etiam naturas; dum ait dividendas non eſſe *hypoſtaſes*, utrumque ſignificare, & quod Chriſtus ſit una perſona, & quod una natura non ſubſiſtat ab alia divulſa, ita, ut *hypoſtaſis* non ſolam naturam importet, ſed etiam ejuſdem naturæ ſubſiſtentiam. Ita non dividuntur in Chriſto perſonæ, quia eſt unus filius; & non dividuntur naturæ, quia licet in ſuo eſſe permaneant, non exiſtunt tamen ſeparatim.

Arguebant Orientales Cyrillum antilogiæ, quia in Epiſt. ad Monachos ſcripſerat: *Quantum ad ſuam naturam, non ſanctificatum eſſe ſolum Dei patris Verbum, neque eum, qui ex ſancta Virgine genitus eſt, unctum eſſe, & ſanctificatum ſolum*. Hinc inferebant etiam Cyrillum duas in Chriſto agnoſcere hypoſtaſes. Natalis Alexander ait, ipſum Cyrillum reſpondere, ſe duas ſubſiſtentias *duas naturas* intellexiſſe. Neſcio num verum ſit, & num revera hæc reſpondeat idem Cyrillus. Enim vero in loco, quem opponebant Orientales non occurrit vocabulum iſtud ὑπόστασις, ſed ipſi Orientales duas *hypoſtaſes* inferebant ex textu allato, qui ad hunc modum ſe habet: οὐκοῦν ὅσον ἧκεν εἰς ἰδίαν φύσιν, οὐχ ἡγίασται κατὰ μόνας ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος. εἰ δὲ τις εἴποι τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον κεχρῖσθαι, καὶ ἡγίασται μόνον. Hæc ſcripſit Cyrillus: hæc objectarunt Orientales. Vide opera Cyrilli Tom. VI. pag. 164. At hic expreſſe duæ *hypoſtaſes* minime nominantur. Et reſponſio Cyrilli eſt, ſe ad Monachos ſcribentem tradidiſſe, quod non ſunt ponendi duo filii ſeorſum, & privatim, neque Verbum Patris unctum eſſe oleo exultationis, ſeparatim ab eo, qui eſt genitus ex Sancta Virgine, ut affirmat inventor blaſphemiarum Neſtorius; ſed unum eſſe Chriſtum, incarnatum, & hominem factum unigenitum Dei Verbum, in quo ſunt quidem duæ naturæ, at non diviſæ poſt unionem. Naturas, non ὑποστάσεις appellat Cyrillus poſtremis his verbis, ſed φύσεις: omniaque præcedenti reſponſioni cohærent. Vide Cyrillum eodem Tom. VI. pag. 166.

Adverſus quartum anathematiſmum objiciebant Cyrillum affirmare, quod *Dei Verbo tribuendæ ſint voces, quæ in ſacris literis de Chriſto enuntiantur*. At id videtur duarum naturarum perimere differentiam; quoniam plura enuntiantur de Chriſto, quæ illi nequeunt convenire, niſi ſecundum naturam humanam. Quare etiam Arius, & Eunomius, ut divinitatem deprimerent, attribuebant illi quæ ſunt

in

in homine vilia, & infirma. At immerito hæc Adverſarii inſectabantur. Etenim Cyrillus nunquam aſſeruit tribuenda eſſe naturæ divinæ quæ conveniunt tantum humanæ, ſed damnavit Neſtorianos, qui dividentes perſonas Filio Dei attribuebant divina, filio Virginis attribuebant humana, tanquam προσώποις, ϗ ὑποστάσεσι δυσὶν, *duabus perſonis, ſeparatiſque hypoſtaſibus*: quibus verbis utitur in hoc Anathematiſmo Cyrillus. Hinc in ejus declaratione pag. 150. ait: *Omnes itaque Evangelii voces, ſive illæ humanum quid ſonent, ſive divinum*, ἑνὶ προσώπῳ, *uni Perſonæ tribuimus*. Atque in Apologetico pag. 170. *Arius, Eunomius, & Apollinarius, & omnes ſocietatis illorum chori, ſtudebant inducere nomen hoc* Dei Genitrix, *ut ſi commixtio fieret, & naturæ non diſtinguerentur, nihil humile de humanitate accipiendum eſſet, locumque jam haberent ipſi contra Deitatem*. Et paullo infra: *Nos vero utiliſſime anathematiſmum fecimus, non permittendo in duas dividi perſonas, & ſubſiſtentias*, εἰς δύο πρόσωπα τὲ, ϗ ὑποστάσεις, *unum Dominum Jeſum Chriſtum*. Adverte Cyrillum tam in Anathematiſmo, quam in ejus declaratione non ſolum ὑποστάσεις poſuiſſe, ſed etiam πρόσωπα, diſpellens omnem erroris ſuſpicionem.

In v. Anathematiſmo ægre ferebant Orientales, quod nollet Cyrillus *Chriſtum dici* Θεοφόρον, *Deiferum*; quum idem vocabulum etiam Baſilius, aliique uſurpaverint. Sed facili negotio Cyrillus criminationem iſtam propulſat pag. 152. demonſtrans adhibendam non eſſe hanc vocem Θεοφόρον adverſus Neſtorianos autumantes Verbum habitare in Chriſto tanquam in Sanctis, de quibus Apoſtolus in 1. ad Corinth. vi. 20. *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*: Et 11. Epiſt. vi. 16. *Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos*. Et quidem nonne etiam Ignatius Martyr dicitur Θεοφόρος in Chronico Alexandrino, in Actione prima Concilii Generalis VIII. in Græcæ Eccleſiæ Menæo, atque in ſuarum Epiſtolarum initio, ut diximus Volumine II. pag. 160? Hoc itaque nomine, quamvis nondum exortis Neſtorianis inculpate uſurpato, intempeſtive uſus foret horum hæreticorum acerrimus Inſectator. De Baſilio dictum eſt cap. XIII. præcedenti.

Movit Orientales, quod Cyrillus inquit in VI. Anathematiſmo, *Deum non eſſe Dominum Chriſti*, cum is tamen ſervus dicatur ab Eſaia. Verum Anathematiſmus ad hunc plane modum ſe habet. Εἴ τις Θεὸν, ἢ δεσπότην εἶναι λέγει τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, *Si quis dixerit Dei Patris Verbum eſſe Deum, vel Dominum Chriſti, &c.* Non ait hoc loco Cyrillus, aut non eſſe in Chriſto formam ſervi, aut non poſſe appellari ſervum Patris ſecundum humanitatem; negat alium eſſe Verbum Dominum Chriſti, & alium Chriſtum ſervum Dei Verbi, adverſus Neſtorium, qui Chriſtum a Domino divellebat. Explicat ſe apertiſſime Cyrillus ſequentibus ejuſdem anathematiſmi verbis:

Digitized by Google

bis: *Et non potius Deum ſimul, & hominem ipſum confeſſus fuerit; prout Verbum caro factum eſt, &c.* Et in libro contra Neſtorium III. cap. 2. *Ubi unquam Deus Chriſti ipſum Dei patris Verbum dictum eſt? Unus eſt enim Dominus Jeſus Chriſtus.* Nihil anathematiſmus iſte ad illam quæſtionem, num Chriſtus ſpectata natura hominis poſſit dici ſervus Patris, de qua infra: hic enim ſolummodo definitur Chriſtum non eſſe ſervum Verbi; quia nemo ſervus eſt ſui ipſius.

Adverſus anathematiſmum VII. in quo vetat Cyrillus, ne dicatur *Deum Verbum in homine Jeſu fuiſſe operatum*, opponebant Sophiſtæ negari ab eodem Cyrillo, quod tradit Paulus ſcribens ad Epheſios 1. 19. & legitur Act. Apoſt. 11. Chriſtum virtute Dei e mortuis ſurrexiſſe, & mirabilia patraſſe. Retundit hanc oppoſitionem Cyrillus in Declarat. hujus anath. pag. 176. dicens nunquam ſe denegaſſe, quod Pater in Chriſto, & Verbum in aſſumpta hominis natura fuerint operati, ſed duntaxat quod Verbum Deus operatum fuerit in homine Chriſto, tanquam in perſona ab ipſo Verbo diſtincta. *Quod Pater* (inquit) *ex mortuis reſuſcitaſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum dicatur, ex opere ſcilicet circa ejus carnem effecto, nemo eſt, qui ambigat. Ipſe autem cum ſit vita, & vivificator, & operatoria virtus Patris, ſuum vivificabat templum, juxta illud: Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Itaque quod vivificabatur non erat alienum, neque alicujus ex hominibus nobis ſimilibus, ſed proprium ipſius Verbi corpus.* Sat eſt ad omnem expellendam criminationem ipſius anathematiſmi verba expendere, Εἴ τις φησὶν, ὡς ἄνθρωπον, ἐνηργῆσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς περιῆφθαι, ὡς ἑτέρῳ παρ᾽ αὐτὸν ὑπάρχοντι. *Si quis Jeſum tanquam hominem a Dei Verbo operandi vim habuiſſe, & Unigeniti gloriam illi, tanquam alteri cuipiam ab ipſo Verbo adveniſſe ait, anathema ſit.* En aperte affirmat S. Cyrillus Verbum Deum non operatum in homine Jeſu, ὡς ἑτέρῳ παρ᾽ αὐτοῦ, tanquam in alia perſona diſtincta ab ipſo Verbo Unigenito filio Dei.

In VIII. Anathematiſmo, in quo docuit Cyrillus *una adoratione colendum eſſe Emmanuelem, neque aſſumptum hominem adorandum cum Deo Verbo tanquam alterum cum altero*, rationem afferens, quia particula *cum*, σὺν, ſignificat diſtinctam perſonam; arguebant Cyrillum ſecum ipſo pugnare, quod alibi ſcripſerit *Verbum aſſidere Deo Patri* μετὰ σαρκὸς, *cum carne*. Eſt enim vis eadem particulæ σὺν, & μετὰ. Reſpondet Cyrillus Apologetici pag. 180. utique utriuſque particulæ eamdem eſſe poteſtatem, ſed verborum complexionem eſſe ſpectandam. Nam ſi dixero, E. G. animam cum ſuo corpore honore affici; particula *cum* non demonſtrat diſtinctionem perſonarum, quia perſonæ his verbis minime ſignificantur, anima enim & caro non perſonarum ſunt nomina, ſed naturarum. At ſi dixero ſimul conglorifi-

glorificari ſervum & Dominum, hominem & Deum, poſſum innuere perſonarum diſcrepantiam, quoniam hæc vocabula non ſignificant tantum naturas, ſed etiam hypoſtaſes, ac perſonas. Bene habet. Itaque Cyrillus dicens *Verbum ſimul cum carne adorandum*, τὸν λόγον μετὰ σαρκὸς δεῖν προσκυνεῖσθαι, non multiplicat ſubſiſtentias, quia *caro* nomen naturæ eſt, non perſonæ: at Neſtorius affirmans *hominem aſſumptum una cum Dei Verbo adorandum, tanquam alterum cum altero*, τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ Θεῷ λόγῳ, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ, perſonas divellit; quia dicens *hominem, & Deum, alterum, & alterum*, deſignat ſejunctas hypoſtaſes. *Igitur factus eſt anathematiſmus contra eos, qui modis omnibus dividunt Emmanuelem in hominem ſeorſim, & Deum Verbum ſeorſim*: inquit eo loci Cyrillus.

Anathematiſmus IX. definit *Dominum Jeſum Chriſtum non eſſe glorificatum a Spiritu ſancto, tanquam ab aliena virtute*. Accuſatores Cyrilli hinc inferebant, ab ipſo denegari, quod Chriſtus plura ſigna fecerit efficientiâ, ac poteſtate divini Spiritus. At merito vir ſanctus reſpondet hanc eſſe puram putamque calumniam. Affirmans enim Spiritum ſanctum non eſſe virtutem alienam a Chriſto, imo ſtatim addens eumdem Spiritum ſanctum, per quem ſigna operatus eſt, proprium eſſe ejuſdem Chriſti, ſicut eſt Patris, docuit manifeſte Chriſtum non eſſe perſonam ſejunctam a Deo Verbo, nec ſigna patraſſe virtute aliena, quemadmodum de ſeipſo teſtatur Petrus Act. III. 12; ſed eſſe eamdem perſonam Verbi, & habere cum Spiritu ſancto unam divinitatis naturam, ac poteſtatem, ideoque operatum fuiſſe ſigna, ac prodigia virtute propria. *In propoſito anathematiſmo* (inquit in Apologet. pag. 182.) *affirmavimus manifeſte, proprium eſſe Filii Spiritum ſanctum, & quod per ipſum perfecerit divina ſigna. At illi, quamvis ſæpe affirment me oblitum eſſe meorum ſermonum, in eam progrediuntur ſtupiditatem, imo dementiam, ut putent me dicere, quod Jeſus dæmonia non ejecerit per Spiritum. An non hæc manifeſta calumnia eſt?*

Definit Cyrillus in X. Anathematiſmo, *ipſum Deum Verbum eſſe Pontificem, & Apoſtolum confeſſionis noſtræ*: quod ſane Chriſto tribuitur in Epiſtola ad Hebræos III. I. Adverſus Cyrilli aſſertum opponebant Orientales, non poſſe Deo Verbo convenire, ut dicatur ſummus Sacerdos. Nam in eadem Epiſtola ad Hebræos, III. 15. legitur hunc Pontificem, ut compateretur infirmitatibus noſtris, tentatum fuiſſe *per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*: quæ in Chriſtum ut hominem poſſunt quadrare, at in Deum Verbum non poſſunt. Præterea Sacerdos Deo offert ſacrificium: Verbum autem, cui Deo ſuo, vel quale miniſterium ſuum offerre poteſt? Hæc Inſectatores Cyrilli. Sed is reſpondet, Verbum exinanitum accipiendo for-

mam

mam ſervi, & carnem factum, quemadmodum ſacræ literæ tradunt. Ut ergo Deus Verbum dicitur exinanitum, & factum caro ratione humanitatis aſſumptæ; ita non repugnat, quod ſub hac ratione appelletur *Apoſtolus, & Sacerdos*. Quoniam vero Neſtorius ajebat Chriſtum Jeſum, & Filium Virginis eſſe alium a Deo Verbo, & paullatim ad Pontificis dignitatem fuiſſe provectum; docet Cyrillus hoc anathematiſmo, Chriſtum, qui eſt Pontifex, & Apoſtolus confeſſionis noſtræ eſſe unum, idemque Verbum Dei Patris, quod fuit ab æterno. *Quomodo enim* (inquit contra Neſtorium lib. III. cap. 4.) *progreſſus eſt, ut temere fabularis, ad Pontificis dignitatem, cum Deus ſit omnipotens?* Objectionem itaque Orientalium plane diluunt, quæ idem Cyrillus ſcribit in Apologetico pag. 189. *Quando dicis, indignum eſſe Deo, ut ſacrificet, adſtipulor & ego. Sed ſi ſolum eſſet, & abſque carne Verbum, verum diceres: at vero quia factum eſt caro, vide & ſacrificantem propter humanitatem, & in dignitatibus ultra creaturam, ſicut Deum.*

Undecimus anathematiſmus definit *Domini carnem vivificam ipſius Verbi, quod ex Deo Patre eſt, propriam eſſe, & non alterius cujuſpiam ipſi Verbo ſecundum dignitatem conjuncti*. Ipſi Orientales in hujus anathematiſmi oppugnatione affirmarunt *propriam factam dominicam carnem Verbi per unionem*: unde apparet non dogmate illos erraſſe, ſe mala verborum Cyrilli intelligentia. Suſpicati ergo ſunt ne forte opinaretur Cyrillus dominicam carnem non eſſe e nobis aſſumptam, cum hæreticis cap. 2. refutatis. Superfluum quippe eis videbatur adjicere, quod non eſt caro dominica alterius cujuſpiam, poſteaquam dictum fuerat quod eſt propria Verbi: ideoque ſuſpicabantur in his verbis latitare perfidiam antiquorum hæreticorum. At nugæ ſunt iſtæ, & putidæ cavillationes: nam Cyrillus in hoc anathematiſmo expreſſe docuit dominicam carnem non eſſe alterius cujuſpiam, *tanquam alicujus perſonæ conjunctæ cum Verbo ſecundum dignitatem*, ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν, συνημμένου μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀξίαν. Itaque vox ἑτέρου, *alterius*, non excludit conſubſtantialitatem dominicæ carnis cum materna, ex qua aſſumpta fuit ac propagata: ſed tantum demonſtrat non eſſe carnem *alterius perſonæ*, ut contendebat Neſtorius; cujus nequitiam ſi plane Orientales deprehendiſſent, nunquam certe tanta acerbitate doctrinam Cyrilli vellicaſſent.

Poſtremus anathematiſmus tribuit Deo Verbo paſſiones, ipſumque appellat *paſſum, & crucifixum*. Quomodo, inquiunt Orientales, poſſumus Deo Verbo mortem ac paſſionem adſcribere? Inepta, & nimis cavilloſa objectatio. Non ait Cyrillus divinitatem paſſam, & crucifixam; imo nec abſolute inquit paſſum & crucifixum Deum; quæ tamen num dici poſſint in ſequentibus inquiremus: ſed omni adhibito temperamento, ne quis paſſionem ac mortem tribueret divinitati

nitati cum Apollinariſtis, aut negaret Chriſtum paſſum & crucifixum eſſe ipſum Dei Verbum incarnatum cum Neſtorianis, ait idem Verbum *paſſum carne*, *crucifixum carne*, *mortuum carne*, παθόντα σαρκὶ, ϗ θανάτου γευσάμενον σαρκί. Atque ex his apparet nihil eſſe in Divi Cyrilli anathematiſmis, quod non ſit per omnia fidei Catholicæ conſentaneum.

CAPUT XVI.

De fide illorum, qui ſteterunt adverſus anathematiſmos Cyrilli.

MANIFESTUM eſt ex dictis refutaſſe Anathematiſmos Cyrilli Orientales, qui cum Joanne Antiocheno convenerant ad Pſeudoſynodum Epheſinam, & ſingularem eorumdem Anathematiſmorum Confutationem edidiſſe Theodoretum Epiſcopum Cyri. Oritur hinc quæſtio, num hi errore facti perſonæ tantum Neſtorii fuerint patrocinati, an etiam probando illius dogmata Orthodoxam fidem peſſumdederint. Et quoniam adhærebant Joanni Julianus, Orontius, aliique Epiſcopi Pelagiani e propriis ſedibus expulſi, atque in Actis ejuſdem Synodi legitur quidam Canon Pelagianam hæreſim continens; hoc etiam controvertitur, an hanc foverit idem Joannes Antiochenus Antiſtes. De Joannis, ac factionis ſuæ ſuppoſito Pelagianiſmo erudite pertractant Lupus differt. de Synodo Epheſina cap. 4. Garnerius Tom. 2. in Opera Mercatoris pag. 62. & ſequentibus, Noriſius lib. II. Hiſt. Pelagianæ cap. 9. Pagius ad annum 431. num. XXVIII. & alii permulti. Immunem fuiſſe Joannem a dogmate Neſtoriano probant cum laudatis eximiis viris Nat. Alexander differt. IX. in Hiſtoriam Eccleſ. Sæc. V. Tournely de Incarnat. pag. 256. Boucat differt. III. Sect. IV. De Theodoreto plura ibidem Lupus, Noriſius in differt. de Synodo quinta, Garnerius in Operum Theodoreti Auctario. Omnia ſingillatim ſunt proximis poſitionibus finienda.

PROPOSITIO I. Joannes Anthiochenus, & Orientales, qui ſteterunt adverſus anathematiſmos Cyrilli, neque Pelagianam, neque Neſtorianam hæreſim approbarunt.

Et quidem, licet in illo ſeditioſo congreſſu Pelagiani Epiſcopi adhærerent Patriarchæ Antiocheno, is illos minime admiſit ad ſubſcribendum damnationi XII. Capitulorum Cyrilli, ut liquet ex nomine ſingulorum, inter quos nec unus Pelagianorum enumeratur. Deinde cum Joannes Synodo abſoluta, & minacibus Theodoſii literis permotus ad ineundam cum Cyrillo pacem edidiſſet Symbolum fidei ſuæ, atque illud per Paulum Epiſcopum Emeſſenum curaſſet perferendum ad

ad ipſum Cyrillum; non ſolum Pelagiana dogmata nullatenus expreſſit, ut liquet ex eodem Symbolo, quod recitatur a Liberato cap. 8. & legitur in Actibus Epheſinis; verum etiam fidem Catholicam, & irreprehenſibilem expoſuit, ipſius Cyrilli teſtimonio probatam, & confirmatam, ut dictum eſt Capite præcedenti. Ferventibus inſuper inter Cyrillum & Joannem diſſidiis, utrinque ſibi objiciebant Pelagianiſmum, & communionem cum Cæleſtianis, ut demonſtrat Noriſius ex Epiſtolis S. Cyrilli ad Cæleſtinum, & Orientalium ad Rufum Theſſalonicenſem; quamquam calumnia erant aperta quæ adverſus Cyrillum Schiſmatici diffamaverant; Cyrilli autem ſuſpicio temeraria non erat, ſed orta ex Pelagianorum cum Neſtorianis, ipſiſque Schiſmaticis conſuetudine. At inveriſimile eſt Orientales in Epheſina Pſeudoſynodo probaſſe hæreſim Pelagianam, cujus Memnonem, Cyrillum, alioſque Orthodoxos inſimulabant. Ad hæc Sanctus Cyrillus incundo pacem cum Orientalibus nihil legitur poſtulaſſe de Pelagiano canone, quem aliqui in Synodo illa Orientalium putant fuiſſe editum: quod feciſſet utique, ſi revera Joannes eique adhærentes eumdem canonem approbaſſent; nunquam enim in communionem recepiſſet addictos erroribus Pelagianorum, quos ipſi Patres Epheſini damnaverant, & damnatos Romæ acceperant a Legatis Sedis Apoſtolicæ. Demum ipſe Neſtorius in Symbolo, quod extat in Collect. Conciliorum Edit. Ven. Tom. IV. pag. 207. Chriſtum opponens Adamo hunc originalis peccati, & præſentium calamitatum facit auctorem: ideoque ſi Neſtoriani ipſi ſaltim aperte non negabant originale peccatum, licet eumdem cum Pelagianis inſtitutorem habuerint, Theodorum ſcilicet Epiſcopum Mopſueſtenum; multo minus idem peccatum denegaſſe dicendi ſunt in Epheſino conciliabulo Joannes Antiochenus, & Epiſcopi Orientales.

Hæreſi autem Neſtorianæ numquam Joannem cum ſuis præbuiſſe aſſenſum demonſtratur primo, quia ante Epheſinam Synodum Joannes ipſe coegit Conventum Antiochenum, mandavitque ut omnes Apoſtolicis Cæleſtini Epiſtolis exhiberent obedientiam: ipſum Neſtorium de turbatis Eccleſiis, & refutata voce Theotocos acriter literis ſuis redarguit; ipſumque ad palinodiam recantandam, appellandamque *Deiparam* ſacram Virginem graviter hortatus eſt, ut liquet ex præcedenti cap. XIII., narratque in diſſert. de Synodo Epheſina Chriſtianus Lupus, Pagius ad annum 430. num. XX. aliique viri docti complures. II. Si cum primum pervenit Joannes Epheſum obſtitit Cyrillo & Synodo Orthodoxorum; plures ſimul cauſſæ virum optimum in facti errorem, ſiniſtrumque judicium pertraxere. Prima harum cauſſarum fuit celeberrima Neſtorii fama, hujuſque ad Joannem Epiſtolæ, quibus hæreticus vaferrime conteſtabatur ſe non alia ratione vocem *Thetocon* repudiaſſe, niſi ob hæreſim Apollinarii,

& ne

& ne quis impie opinaretur divinitatem fuiſſe demutatam. Acceſſit cauſſa altera, quod Epiſcopi Pelagiani ſuadente Neſtorio ex Regia urbe ad Joannem perrexerant Antiochiam, innumeris impenſiſque laudibus eumdem Neſtorium cumulantes, Cyrillum vero inſimulantes tyrannidis, hæreſeos, animique contumaciæ. Adfuit cauſſa tertia, quod cum vix perveniſſet Epheſum, & nondum excuſſo pulvere ingreſſus eſſet cubiculum, ſtitit ſe illi Candidianus comes accuſans Cyrillum, quod ſe ejeciſſet e Synodo, quod adverſarios Epiſcopos barbarice inſectaretur, & quod in Neſtorium abſque ullo examine & maturitate judicii ſententiam jam pronuntiaſset. His ergo permotus Antiochenus antiſtes, his fraudibus circumventus, quid mirum ſi indicto ſuorum Conventu irritam habuit Neſtorii depoſitionem, & ſiniſtrum de Cyrillianis Capitulis judicium protulit? III. In ipſo Pſeudoconventu nunquam legitur approbaſſe dogma Neſtorianum: Symbolum ibidem conſcriptum, atque Orientalium Apologiam idem Cyrillus in Epiſtola ad Acacium appellavit irreprehenſibilia; neque addictos partibus Neſtorianis admiſit ad ſubſcriptionem Actuum Synodalium, quemadmodum in ſuperioribus dictum eſt. IV. Quum reverſus Antiochiam rerum a ſe geſtarum Romano Pontifici, aliiſque Epiſcopis per literas rationem exhibuit, nullus Joannem damnavit crimine hæreſeos, ſed tam a Sixto III. quam a Synodo Chalcedonenſi Act. 16. accepit fidei ſuæ præclariſſimum teſtimonium. Romanus enim Pontifex hæc de illo ſcripſit: *Non ſe exuli veſtro* (ideſt Neſtorio) *frater noſter Joannes addiderat, non ejus eſt blaſphema prædicatione deceptus: nam quantum rerum exitus docet, ſuſpendit ſuam ſententiam, non negavit.* Ac Synodus Chalcedonenſis: *Sapientiſſimus Joannes Antiochenus Epiſcopus, qui hæreticorum maledicta repellens, & Apoſtolicæ doctrinæ rectiſſimum dogma declarans totius Orientis confeſſionem velut ex uno ore ſanctiſſimo Proclo, & ei qui per idem tempus mundi regebat gubernacula, deſtinavit.* V. Reverſus Joannes Antiochiam Imperatori ipſum provocanti ad ineundam cum Cyrillo pacem nullis perterritus minis reſpondit, *Præter illa ipſius Capitula Fidem meam Cyrillo dirigam, quam ſi ſuſcipiens ſubſcripſerit communicabo ei: alioqui pacificus cum eo eſſe non potero.* Et revera coacta anno 432. Antiochena Synodo Fidem edidit, quam ſupra diximus delatam ad Cyrillum per Paulum Epiſcopum Emiſſenum, & quam ipſe Cyrillus appellavit *irreprehenſibilem*, affirmans coram univerſo Alexandrino populo ita de Chriſto credendum eſse, ſicut Joannes credebat. Perlata poſthac a Paulo Antiochiam Epiſtola Cyrilli, & exhibita Archiepiſcopo, ejuſque Concilio, hi *pacem cum eodem Cyrillo, & ejus fecerunt Concilio damnantes Neſtorium*; inquit Liberatus Diaconus in Breviario cap. VIII. in Conc. Labbei Tom. V. pag. 748. Servavit itaque Joannes Antiochenus cum Orientalibus ſuis Fidem, quantum

ad dogma ſpectat, incontaminatam, ac puram; apertoque errore deceptus eſt Ricciolius, qui illum hæreticis accenſuit, jure optimo caſtigatus a Noriſio lib. 11. Hiſt. Pelagianiæ cap. IX.

Diluitur Objectio.

At Joanni Antiocheno, & celebratæ ab ipſo Orientalium Synodo jure Pelagianæ ac Neſtorianæ hæreſis notam affricari, poteſt primo evinci, quoniam in ſubſcriptione ejuſdem Synodi reperitur Julianus Pelagianorum ſignifer, qui Epiſcopatu dejectus confugerat ad Aſiaticos. Deinde in ea Synodo definitum fuiſſe, *Adæ animam peccato non eſſe mortuam*, ut inquit Gregorius Magnus Epiſtola ad Eulogium. Præterea Epiſcopos illius Synodi fuiſſe Neſtorianos conjicitur ex impugnatione ab ipſis facta Anathematiſmorum S. Cyrilli, ex quo Orthodoxæ Synodo Epheſinæ pugnaciſſime obſtiterint, & demum ex Cyrillo, aliiſque Orthodoxis qui non ſemel Orientales erroris inſimularunt, ut conſtat ex Apologia ipſius Cyrilli, & ex Epiſtola Synodica Concilii Epheſini ad Clerum Conſtantinopolitanum.

Reſpondetur hæc nullius eſſe momenti: nam ad primum aperte liquet, non Julianum Eclanenſem, de quo plura in 2. Volumine, ſed Julianum Epiſcopum Lariſſæ firmaſſe Epiſtolam Synodicam ad Epiſcopos Provinciarum, una cum aliis Act. Synodi Orientalium, in cujus ſubſcriptione conſpirarunt XLIII. Catholici Epiſcopi, nulla mentione facta ſive Juliani Pelagiani, ſive Orontii, ſive Flori, ſive aliorum Pelagianorum. Extant adhuc Acta illius Pſeudo Concilii, & Epiſcoporum nomina in Collect. Concil. Labbei Tom. 3. pag. 589. & Harduini Tom. 2. pag. 1448: ibique Juliani nomen habetur hoc pacto: Ἰουλιανὸς Λαρίσσης. Ad alterum ſatisfecit Noriſius lib. 2. H. P. cap. 9. demonſtrans ex eadem Gregorii Epiſtola Pelagianum canonem non eſſe genuinum, ſed ſuppoſitum, affirmante ibidem Gregorio, *Perſcrutantes Epheſinam Synodum, nihil in ea tale invenimus contineri: de Ravennati quoque Eccleſia vetuſtum valde codicem ejuſdem Synodi ad nos deferri fecimus, & ad Synodum, quam habebamus eum ita concordare invenimus ut in nullo diſcreparet, & nihil aliud continet in definitione anathematis & reprobationis, niſi quod duodecim Capitula beatæ memoriæ Cyrilli reprobat*. Tertium habet ex dictis manifeſtam ſolutionem; nam Cyrillus & magna Synodus Epheſina putabant Orientales probare Neſtorianas blaſphemias, propterea quod noluerant Synodo intereſſe, oppugnarant XII. Anathematiſmos, coegerant in eadem urbe Epheſi Synodum aliam, & Neſtorio addictis familiariter utebantur. At id Joannes cum ſuis fecit deceptus errore facti, nunquam Catholico dogmate labefactato; ut demonſtratum eſt ſupra.

Pro-

Propositio II. Ut de Theodoreto certum proferatur judicium, tempora, ejuſque ſcripta diſtingui debent.

Explicatur, ac ſimul probatur propoſitio. Dum primum erupit hæreſis Neſtoriana, & etiam circa tempora Epheſini Concilii, atque ante initam pacem Eccleſiarum, Theodoretus ſaltim Neſtorii perſonæ adhæſit. Id extra omnem controverſiam poſitum eſt: ac probatur primo, quoniam Theodoretus impugnavit S. Cyrilli anathematiſmos: ſcripſit ex civitate Epheſina ad Andream Samoſatenſem Epiſtolam, qua graviſſime culpat Orthodoxorum Synodum, & Theodoſium Auguſtum; & etiam conqueritur fidem Chriſti, omnemque Eccleſiam periclitari. Dedit & Epiſtolam ad Neſtorium, in qua ſcribit inique hunc fuiſſe damnatum, ipſumque blandis ac lenocinantibus verbis ſolatur, perpetuam ſpondens illi amicitiam, & S. Cyrillum tanquam Apollinariſtam inſectans. Deinde probatur, quoniam Theodoretus tanquam Neſtorianus audiit non ſolum apud Cyrillum, verum etiam apud Marium Mercatorem, Vigilium Papam, Quintam, Sextam, ac Septimam Synodum, Pelagium Secundum, Gregorium Magnum, Maximum Antiochenum, Liberatum Diaconum, & alios, quorum teſtimonia recitat, doctiſque notationibus illuſtrat Garnerius diſs. 3. Auctarii. Accedit argumentum negativum: nam nulla Synodus Oecumenica Theodoreti ſcripta probavit, nec etiam Chalcedonenſis, quæ ipſum fauſtis acclamationibus recepit: nulla pariter Synodus Catholica dogmata confirmavit depromptis ex Theodoreto teſtimoniis: nullum denique ætate ſua habuit defenſorem, qui eorum, quæ ſcripſerat adverſus Cyrillum, ſuſciperet patrocinium.

Nec ſolum Theodoretus Neſtorianis patrocinatus eſt, verum etiam aliquando tradidit illorum dogmata: quod primo ex ejus ſcriptis oſtenditur. In confutatione enim 1. Cyrilliani Anathematiſmi negat Deiparam Virginem revera Deum genuiſſe, docens generaſſe duntaxat *hominem unitum Deo, qui eum complaſmavit*. Oppugnat quoque in Anath. x. unionem *ſecundum hypoſtaſim*: atque in Pentalogio cap. v. explicat nexum duarum in Chriſto naturarum exemplo viri, & uxoris, de quibus ſcriptum eſt, *Jam non ſunt duo, ſed una caro*: & quod apertiſſime Neſtorianiſmum redolet, ait ibidem: *Sine ſua perſona nefas eſt aſſeverare ſubſtantiam*. Videatur Garnerius citato loco, & Nat. Alex. Diſs. iv. Sæculi vi. Præterea v. Synodus cap. xiii. adverſus impia Theodoreti ſcripta, vulgo *ſecundum Capitulum* nuncupata, atque in eos, qui ſcripta illa defendunt, intorſit anathema: neque Synodus hæc præſtitit adulatorie, atque ex reſcripto Juſtiniani; ſed Collatione v. perlecta fuere ipſa Theodoreti adverſus Cyrillum Excerpta, & Epiſtolæ, quas paullo ſupra commemoravi, cum alia de morte Cyrilli, de qua infra. Itaque maturo judicio Theodoreti

cauſſa peracta eſt, & ſacroſanctæ Synodi definitio etiam a Vigilio, re diligenter excuſſa, & a Pelagio, ceteriſque ſucceſſoribus confirmata plurimi eſt facienda. Demum qui huic aſſertioni repugnant, poſſunt ex memorato canone XIII. hac ratiocinatione percelli: Defendit Scripta Theodoreti quiſquis affirmat in his nequaquam contineri errorem Neſtorii. At qui defendit ſcripta Theodoreti ab Univerſali Eccleſia ſubjicitur anathemati. Igitur ſubjicitur anathemati, quiſquis affirmat in Scriptis Theodoreti minime contineri errorem Neſtorii. *Quid ergo fiet Theodoreti quibuſdam quaſi idololatris?* inquit Garnerius laudata differt. III. pag. 465.

Reſipuit tamen Theodoretus, & magis illuceſcente veritate, ac errore Neſtorii patefacto, impium ejus dogma refellit. Atque id probatur primo, quoniam ſubſcripſit Epiſtolæ Leonis Magni, in qua Neſtoriana hæreſis profligatur, & ab ipſo Leone in communionem receptus eſt, declaratus Orthodoxus, atque dignis laudibus cohoneſtatus. Deinde probatur, quia anno 451. & ipſe interfuit Oecumenicæ Synodo Chalcedonenſi, a qua receptus ex decreto Leonis, & Marciani, quamvis principio obſiſterent Epiſcopi Aegyptii, Illyriciani, ac Palæſtini, ſuſcepit Epheſinum Concilium, & S. Cyrilli Epiſtolas ad Neſtorium, & ad Orientales: ſubſcripſit etiam Act. 5. cum ceteris Epiſcopis decretis Synodalibus, dixitque anathema iis, qui in duos filios dividunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Præterea Theodoritus in Epiſtola ad Dioſcorum, aliiſque in locis diſertiſſime Catholicam veritatem propugnat, præſertim ſi conſulantur, quæ ſerius conſcripſit & circa annum 447. quo data eſt laudata ad Dioſcorum Epiſtola num. LXXX. Tandem cum abſoluta Synodo Chalcedonenſi Cauſſa Theodoreti VIII. Kal. Novembris diſcuteretur, & nollent Epiſcopi audire quam paraverat Apologiam, plena voce exclamavit: *Anathema Neſtorio, & eis, qui non dicunt Dei genitricem Virginem Mariam, &c.* Igitur Theodoretus tandem etiam Neſtorii perſonam nominatim anathematizavit, quod Sancti Epiſcopi jure meritoque mandarunt, etiamſi ille Synodo ſubſcripſerat, & probaverat Epiſtolas S. Cyrilli, propterea quod ad Eccleſiam pertineat non ſolum hæreſes proſcribere, & Catholicæ fidei dogmata propugnare, verum etiam Auctores errorum compeſcere; quia niſi damnaret hæreſes, fides Chriſti labaſceret; & niſi hæreticos ipſos perculleret, perpetuo ebullirent ſchiſmata ac ſeditiones.

Denique Theodoretus diu erga D. Cyrillum videtur fuiſſe animo iniquo, revera exiſtimans hujus anathematiſmos conſentire hæreſi Apollinarii, idque etiam poſt initam cum Joanne Antiocheno concordiam. Conſtat ex ejus Epiſtola de morte Cyrilli, de qua vide Lupum cap. 3. differt. Synodi V. Noriſium cap. 7. Pagium ad annum 444. num. 8. & Garnerium 2. p. Op. Mercatoris pag. 274. In hac Epiſtola

Digitized by Google

-ſtola dicitur Cyrillus defunctus, *cum majora & pejora pertractaret*, poſteaquam prava ſomniaverat dogmata, & perturbaverat regiam Urbem. Aſſutam quidem hanc Epiſtolam, ſuppoſitamque plures cenſent, quibus non diſſentit idem Lupus; ea ducti ratione, quod ſcripta dicatur ad Joannem Antiochenum, quem conſtat vita functum ante beatum Cyrillum: at Noriſius poſt Petrum Marcam animadvertit non ad Joannem, ſed ad Domnum fuiſſe datam, & pro *Domno* ſcriptum *Joannem* Antiochenum: cui Noriſianæ ſententiæ ſubſcribunt Pagius, & Garnerius loco citato. Producit quoque Noriſius alteram ad Domnum Epiſtolam Theodoreti num. 112. in qua Theodoretus ait in duodecim Cyrilli Capitulis latere venenum: cumque hæc Epiſtola data ſit anno 449. optime infert doctiſſimus Cardinalis potuiſſe Theodoretum etiam in alia Epiſtola contumeliis impetere Sanctum Alexandrinum Antiſtitem vita functum, quem conſtat obiiſſe anno 444. Verum, ut ſupra diximus, Theodoretus anno 451. doctrinam Cyrilli, & Synodum Epheſinam ſuſcepit. Atque ex his explicata eſt, & comprobata noſtra de Fide Theodoreti ſententia.

Ad ea, quae in contrarium objiciuntur.

Quod nunquam Theodoretus probaverit dogma Neſtorianum poſſet primum oſtendi, quia etiam in ſcriptis & Epiſtolis, quæ exaravit ante Synodum Epheſinam confitetur unum eſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. II. Quia ſummis laudibus celebratur a Facundo Hermianenſi, & maximam habuit venerationem apud Antiochenos. III. Quia fidei cauſſa vexationes complures ab Eutychianis perpeſſus eſt. IV. Quia undique veritatem Catholicam ſpirant illius Epiſtolæ ad Leonem, & ad Dioſcorum, nec non libri hæreticarum fabularum.

At hæc nullo pacto aſſertionem noſtram concutiunt. Ad primum dicimus neque Neſtorium aliquando negaſſe unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, unum ſcilicet honore, dignitate, amicitia, & animi conſenſione; nec in libris Theodoreti, ſcriptiſque prioribus aliud ad ſignificandam duarum naturarum unitionem reperiri vocabulum, quam unum ex iſtis etiam a Neſtorio uſurpatis, ἐνοίκησιν, ἔνδυσιν, ἀνάληψιν, ἐνανθρώπησιν, συνάφειαν, ideſt, *inhabitationem*, *indumentum*, *receptionem*, *permanentiam in homine*, & *connexionem*. Ad 2. reſpondemus non minorem fuiſſe famam ac celebritatem Theodori Mopſueſteni, (quem tamen conſtat non fuiſſe Catholicum,) apud cives Antiochenos, & Facundum Hermianenſem; atque hunc præſertim pro tribus Capitulis acerrime olim ſtetiſſe. Quod ſequitur nihil probat, quum e diametro pugnent hæreſes Neſtorii atque Eutychetis. Hujus generis eſt quod objicitur poſtremo loco;

nam

nam Theodoretus ſcripſit ad Dioſcorum poſt annum 447. ad Leonem anno 449. libros vero hæreticarum fabularum anno 452. Nos vero Theodoretum hoc tempore reſipuiſſe minime denegamus.

Veronenſes Presbyteri, quamquam ſententiam Noriſii de ſcripta a Theodoreto Epiſtola adverſus Cyrillum jam demortuum non audeant refellere, imo illam confirment auctoritate Marii Mercatoris commemorantis ſermonem, quem adverſus Cyrillum vita functum Theodoretus habuit Antiochiæ, in edit. Baluzii pag. 339. attamen aliqua momenta proferunt, quibus videtur infringi. Primum eſt, quia Noriſius ex arbitrio & nullius manuſcripti auctoritate nomen Joannis Antiocheni in Domnum commutavit. Alterum, quia Theodoritus poſt initam cum Cyrillo communionem, ipſius quidem anathematiſmos repudiabat, ſed ſuam in eumdem Cyrillum obſervantiam palam profeſſus eſt, in Epiſt. præſertim ad Dioſcorum, & dialogo 2. in Eraniſte. Tertium, quia hæc Epiſtola neque in Chalcedonenſi Synodo, neque a Mario Mercatore nominata fuit. Quartum, quia hæretici alias Theodoreto Epiſtolas appoſuerunt, auctore Leontio Byzantino. Proximum argumentum eſt, quod auctor Epiſtolæ ſuadet illum, ad quem ſcribit, ut ſepulcro Cyrilli imponat lapidem aliquem maximum & graviſſimum, ne poſſit ad vivos remeare; quod Antiocheno Epiſcopo nullum jus habenti in tumulum Alexandrini nequit competere. Quod autem a Mario Mercatore affirmetur Theodoretum in Eccleſia Antiochena coram Domno Cyrilli beatæ dormitioni inſultaſſe, etiam elevari poteſt, ex quo id Mercator referat ex Actis Latrocinalis Epheſinæ, in qua plura objecta fuerunt Theodoreto, quæ num ipſius fuerint omnino non liquet: & ex quo ipſe Theodoretus epiſtola 83. narret adſcriptum ſibi per calumniam habitum Antiochiæ ſermonem, quo duos filios dogmatizaverit. Præterea auctor illius ſermonis aperte ſe Neſtorianum hominem prodit illis verbis, *Homo generat hominem*; quod incredibile eſt auſum fuiſſe Theodoritum. Demum Pagius, qui ad annum Chriſti 444. pro Noriſii ſententia acriter dimicavit, magis explorata veritate illam Epiſtolam ſuppoſititiam affirmavit ad annum 553. num. 13.

Reſp. ad 1. Noriſium non ex arbitrio, ſed ratione ductum mutaſſe in Domni nomen Joannem Antiochenum: cum enim liqueat ex omni Conciliorum collectione Epiſtolam illam dormitioni S. Cyrilli inſultantem haberi in Actis v. Synodi, ibi fuiſſe lectam, & ex ea, aliiſque hæc Synodus confirmarit ſententiam Concilii Epheſini adverſus Theodoretum; atque ex alia parte inveriſimile ſit, neminem ex Patribus v. Synodi compertum habuiſſe, quod Joannes Antiochenus deceſſerat ante Cyrillum, ideoque neminem hujus Epiſtolæ deprehendiſſe ſuppoſitionem; ſequitur hanc eſſe fetum Theodoreti genuinum, ac nomen Joannis pro Domno mendoſe irrepſiſſe. Deinde etiam Epiſtola

Digitized by Google

ſtola 117. & 140. ſupponuntur ſcriptæ una ad Florentium Epiſcopum, altera ad Aſparem Conſulem; & tamen licet utriuſque inſcriptio mentiatur, nemo prudens cenſet eſſe repudiandas. Præterea ſtatim poſt hanc Epiſtolam recitatum eſt fragmentum Allocutionis, quam Theodoritus habuit Antiochiæ præſente Domno; ex quo Marca confirmat ſententiam ſuam, quod etiam præcedens Epiſtola Domno fuerit directa. Ad 2. reſp. quod Epiſtola Theodoreti ad Dioſcorum data eſt anno 447. tribus poſt obitum Cyrilli annis, cum Theodoretus, ut diximus, incipiebat reſipiſcere, & de perſona Cyrilli ſervata æquitate loquebatur, etſi improbabat adhuc ejus anathematiſmos: ſerius editi fuerunt Dialogi, in quibus aliorum Epiſcoporum poſt Cyrillum recitat teſtimonia; ut nihil dicam interim de variis circa eoſdem Dialogos opinionibus. Ad tertium hæc ſit reſponſio: Epiſtola Theodoriti ad Domnum legitur in Act. v. Synodi: & nos repetimus cum Garnerio in Auct. Theodoreti pag. 130. *Dedit igitur Domno Antiochiæ Epiſcopo Epiſtolam, quam ego ipſi malim cum Concilio generali tribuere, quam vel abjudicare cum Baronio, vel cum aliis vanas ob cauſſas ſuſpectam habere.* At Mercator non omnes prorſus Epiſtolas Theodoriti collegit: ac præterea ſi hujus auctoritatem, ut æquum eſt, recipere volumus; cur non fateamur Theodoretum in publica concione oblocutum Cyrillo, quod tam aperte affirmat Mercator? cur tantum virum deceptum opinemur actis Synodi Latrocinalis Epheſinæ? In Chalcedonenſi autem Synodo, poſteaquam Theodoretus dixit anathema Neſtorio, cauſſa ipſius abſoluta eſt; neque ejus accuſationes, neque ejus Apologia lectæ fuerunt. Reſpondeo ad 4. detur hæreticos Epiſtolas plures ſuppoſuiſſe Theodorito, ut inquit Leontius; num ſuppoſuerunt & iſtam, quam illi tribuunt cum v. Oecumenica Synodo omnes fere docti, ſi fides habenda eſt Garnerio in notis ad hanc Epiſt. pag. Auctarii 99.? Unde autem ſuppoſuiſſe probantur? An quia exiliter, & impudenter dicta continet? Scripta eſt anno 444. ſtatim poſt Cyrilli obitum; & ſcripta ab homine, qui diu bilem intime compreſſerat, ſcripta etiam ad Antiochenum familiari ſibi amicitia conjunctum. An Epiſtolæ Auctor objicit Cyrillo aliquid, quod alibi Theodoretus non carpat? Nec quidem: nihil aliud dogmatis Cyrillo objicitur, niſi quod Deum paſſum dicat, & divinitatem faciat mortalem; id ſcilicet, quod millies Theodoretus objectaverat. Sed de quarto argumento ſatis. Quod proximo loco objicitur, movit doctiſſimum Marca, ut ſuſpicaretur Epiſtolam Theodoriti agere non de Cyrillo, ſed de aliquo Epiſcopo ſubdito Patriarchæ Antiocheno: quod animadvertit etiam Baluzius. Vide poſtremam Collect. Venetam Tom. vi. pag. 127. At quis non videt Theodoritum, dum hortatur Domnum, ut Cyrilli tumulo prægrande ſaxum imponat, imitari jocularem orationem Luciani in Dia-

Dialogis de Mortuis, præſertim in Cataplo, ubi accuſante Cyniſco ſimilis pœna ſtatuitur Megapenthi; cui fortaſſis verſatus & eruditus Cyrenſis tacite comparat Cyrillum, a nonnullis, ut apud Lucianum Megapenthes, de tyrannide & patrata cæde accuſatum?

Ea vero quæ opponuntur adverſus concionem a Theodorito habitam Antiochiæ, videntur evincere oppoſitum. Si enim Mercator affirmate & abſque ulla dubitatione tribuit illam Theodorito: qua ratione in Latrocinali Epheſina ab illius æmulis ſuppoſita fingitur? cur, dum ipſius concionis fragmentum recitatum eſt in v. Synodo, nullus Orientalium, qui aderant, & impenſe Theodoreto patrocinabantur, reſpondit hæc ſuppoſita eſſe, & nunquam illum talia aut ſcripſiſſe, aut recitaſſe? Dum ergo quidam Mercatoris teſtimonium elevant, plenariæ Synodo impingunt notam ignorationis, turpiſque oſcitantiæ. At inquiunt, ipſemet Theodoretus in Epiſt. 83. quæ eſt ſua ad Dioſcorum Apologia, ait ſermonem illum ſibi per calumniam adſcribi. Id ne ait Theodoretus? Minime: recitatam a ſe Concionem non negat; negat quod in ea Concione Chriſtum diviſerit in duos filios, quod perperam negabant omnes Neſtoriani: & conſequenter ex hac Epiſtola probatur concionis γνησιότης. Inſiſtunt: At Neſtorianum ſe prodiit hujuſce ſermonis auctor. Quid inde verò? Sermo habitus eſt prope finem anni 444. quando Theodoritus adhuc cum Neſtorianis ſentiebat. Reponunt: Id nequaquam toleraſſet Domnus, & populus Antiochenus: nunquid enim erant omnes Neſtoriani? Dicimus nec toleraſſe; ea enim concione habita, conſtat Theodoretum fuiſſe apud Imperatorem accuſatum tanquam hæreticum Neſtorianum, & reum ſeditionis, atque impietatis: quod narrat Theodoretus ipſe Epiſtola 82. ad Euſebium Ancyranum. Sed vide Hiſtoriam Theodoreti in Auct. pag. 131. & notas in Epiſt. 83. pag. 221. Quid de eruditiſſimo Pagio? Is ad an. 553. num. 13. ait, Epiſtolam, quæ legitur in Actis v. Synodi eſſe ſuppoſitam, *ut recte*, inquit, *vidit Baronius*, *& ſuo loco oſtendimus*. At Pagius oſtenderat oppoſitum ad annum 444. num. 8. nec demonſtrant hæc verba, magis illum exploraſſe veritatem, ſed ob immenſam rerum copiam, quæ obverſabantur ampliſſimæ illius menti, ad ea quæ ſcripſerat non attendiſſe; aut ſaltim ſuppoſitam appellaſſe eamdem Epiſtolam, non quantum ad ejus auctorem, ſed quantum ad inſcriptionem Joannis Antiocheni.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XVII.

An recte tria Capitula tanquam Neſtoriana fuerint proſcripta?

Recepto in Eccleſiæ communionem Theodoreto in Synodo Chalcedonenſi, ut diximus ſupra, Origeniſtæ auctore Theodoro Cæſareæ in Cappadocia Antiſtite, ad ultionem eorum, quæ contra Origenem geſta fuerant, curarunt novas excitare turbas impellendo Juſtinianum Imperatorem ad damnationem trium Capitulorum, ut prædictæ Synodi Chalcedonenſis elevarent auctoritatem. Moverunt autem piiſſimum Imperatorem fraude, ac prætextu comprimendi ſectam Acephalorum, eoſque ad Eccleſiæ communionem adducendi, qui ab Alexandrino Epiſcopo quod recipiſſet Chalcedonenſem Synodum rebellarant, *Acephali* ideo appellati, quia ſine Capite dogmatizabant. Sunt autem tria Capitula, Theodoreti ſcripta contra XII. Anathematiſmos Cyrilli, Ibæ Edeſſeni Archiepiſcopi Epiſtola ad Marim Perſam, & Theodori Mopſueſteni, quem ſupra diximus Neſtorii magiſtrum, ſcripta, quæ *Judaicæ Nugæ, ac maledicta* appellantur. Horum autem Capitulorum diſquiſitio, quamvis multo poſt damnatam Neſtorii hæreſim tempore fuerint diſcuſſa, hoc a nobis loco inſtituitur propter maximam, quam habet cum ipſa Neſtoriana hæreſi affinitatem. Itaque adverſus tria Capitula Juſtinianus Edictum promulgavit anno juxta Baronium 546. juxta Garnerium 545. juxta Noriſium verò anno 543. aut initio ſequentis. Noriſio ſubſcribendum eſt, cum Imperatoris Edictum reſcripto firmaverit Euphremius Antiochenus, qui e vivis deceſſit anno 544. Vide Noriſium de V. Synodo cap. 3. Pagium ad an. 546. & defenſionem diſſertationis Noriſianæ editam a Balleriniis Tom. IV. pag. 1002.

Diviſa eſt ob Imperatoris edictum in partes Eccleſia; nam illud Orientales receperunt, at Occidentales ſteterunt pro tribus Capitulis, rati horum damnatione decurtari Synodum Chalcedonenſem, ejuſque fidem imminui. Vigilius adverſus tria Capitula *Judicatum* edidit anno 549. atque illud miſit ad Mennam Patriarcham Conſtantinopolitanum, conteſtatus ſe tria Capitula condemnare *ſalva Synodo Chalcedonenſi*, & exiſtimans hac ratione ſatisfactum iri utrique parti, Orientalium, quod tria Capitula proſcripſiſſet; Occidentalium, quod nullatenus Chalcedonenſis Synodi minueretur auctoritas. At adverſus Vigilii *Judicatum* ſteterunt quamplurimi, præſertim Facundus Epiſcopus Hermianenſis, cujus extant pro defenſione trium Capitulorum libri XII. ad Juſtinianum Imperatorem. Juſtinianus, qui anno 546. Synodum indixerat, quam ob cauſam Vigilius perrexerat

Conſtantinopolim, videns rem longius protrahi, nam abſque Occidentalium Epiſcoporum interventu noluerat Pontifex ſententiam Synodaliter pronuntiari, atque ex alia parte ob Vigilii Judicatum diſſidiis percrebreſcentibus, ſollicitatus a Theodoro Cappadoce tria Capitula condemnavit affixo edicto in Placidiana domo, & Epiſcopis omnibus tum Græcis, cum Latinis evocatis. In hoc Edicto aſſeritur Theodori nomen deletum e ſacris Eccleſiæ Mopſueſtenæ diptychis; quod compertum fuerat in Synodo Mopſueſtena celebrata anno 550. ideoque edictum iſtud diverſum eſt ab eo, quod promulgatum diximus anno 544., aut ſub finem præcedentis, atque editum eſt anno 551.

Vigilius perſpiciens Theodorum Cappadocem omnia moliri, atque his violentiis detineri Occidentales ne convenirent Byzantium, acerrime Edicto reſtitit, ſuſpenſis ab Apoſtolicæ Sedis communione iis, qui Edictis Juſtinianeis præberent aſſenſum: in Theodorum ac Mennam ſententiam dixit habito congreſſu Italorum Epiſcoporum: quam tamen paci conſulens minime duxit publicandam: fugitque eodem anno 551. Chalcedonem, non ut Baronius ſcripſit, anno elapſo. Juſtinianus proximo anno 552. videns nihil firmari poſſe Romano Pontifice reluctante, eumdem per Legatos convenit, ut publica accepta fide rediret Conſtantinopolim: ſed renuit Pontifex rerum circumſtantiis inſpectis. Proximo anno 553. rogatus ab Eutychio Patriarcha Conſtantinopolitano, ab Apollinari Alexandrino, Domno Antiocheno, & Elia Theſſalonicenſi, ut Concilium tandem celebraret, & trium Capitulorum cauſſam definiret, collaudata ipſorum fide, annuit, ut *facto regulari conventu, & ſervata æquitate* eadem cauſſa diſcuteretur. Conſentiente itaque Vigilio celebrata eſt v. Synodus generalis prædicto anno 553. cui tamen ob parvum numerum Epiſcoporum Occidentalium ipſe Vigilius minime interfuit. In Collatione iv. habita die 12. Maji, & in v. habita die 17. ejuſdem menſis, ut demonſtrant Baluzius, & Pagius, lecta fuere ſcripta adverſus Theodorum, ac Theodoretum, & Collat. vi. habita die Maji 19. diſcuſſum eſt Capitulum iii. ſcilicet Ibæ Epiſtola. Collatione viii. habita die 2. Junii, aut 4. ut contendit Baſnagius, Capitula fuerunt damnata.

Ediderat Vigilius Papa *Conſtitutum*, quo Synodi acta exauctoraverat, propterea quod non expectatis Occidentalibus Synodus coacta eſſet ex majori numero Græcorum Patrum, nec ſubeundum eſſet novum examen Theodoro, Theodorito atque Ibæ; quorum ille in pace Eccleſiæ obierat, licet peſſima dogmata aliquando aſſeruerat, hi autem, ſcilicet Theodoretus & Ibas a Synodo Chalcedonenſi fuerant abſoluti, ac dignitate priſtina decorati. At *Conſtitutum* Vigilii in Synodo, quicquid cauſſæ fuerit, lectum non eſſe demonſtrant adverſus

verſus Baronium Petrus de Marca in differt. de Vigilii decreto pro Confirmat. v. Synodi, & Pagius ad annum 553. num. xv. Ceterum Vigilius, qui in *Judicato* primum tria Capitula condemnaverat, poſtmodum Theodori fraude detecta diu hæſitaverat, & Synodum etiam illius artificio ſolicite, nec datis induciis coactam prædicto *Conſtituto* abrogaverat; eamdem Synodum approbavit vel eodem anno 553. ut ſcribit Noriſius in diſſert. de v. Synodo Cap. 8. vel proximo anno 554. ut ex altero *Conſtituto* Vigilii edito pro damnatione trium Capitulorum affirmat Pagius in hunc annum num. 4. Eamdem Synodum v. confirmarunt alii Romani Pontifices, ut dicam infra. Ex his liquet Controverſiam de Trium Capitulorum damnatione ampliſſimam eſſe, & plurimarum rerum contingentia, ac difficultate graviſſimam. Legi de ea poterunt Noriſius & Lupus in Diſſert. de v. Synodo, Nat. Alex. diſſert. IV. in VI. ſæcul. Facundus Hermian. cum notis Sirmondi, Garnerius diſſert. 4. de v. Synodo in Auctario Theodoreti, Pagius in not. ad annos ſupracitatos, & Pagius alter in Vigilio, prælaudata defenſio diſſertationis Noriſianæ, & Notæ Variorum ad ſect. 103. Anaſtaſii Tom. 3. pag. 278. & ſequentibus. Nos proxima theſi ea comprehendere curabimus, quæ quæſtionem hanc dirimant, & quæ eidem conglomerantur ſufficienter explanent.

Propositio. Fuerunt tria Capitula merito, ac jure damnata a v. Generali Concilio tanquam Neſtoriana.

Ejuſdem Concilii definitione, fide teſtium omni exceptione majorum, atque ex ipſa trium Capitulorum doctrina hæc propoſitio firmatur. Ac prior argumentatio ſit: Extra omnem controverſiam poſitum eſt Synodum v. poſt accuratam trium Capitulorum diſcuſſionem eadem in octavo conſeſſu damnaviſſe. Canone enim XII. intortum eſt anathema in eos, qui defendunt *impium Theodorum Mopſueſtenum, qui dixit alium eſſe Deum Verbum, & alium Chriſtum*. Canone XIII. in eos, qui defendunt *impia Theodoriti conſcripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Epheſinam ſanctam Synodum, & ſanctum Cyrillum, & duodecim ejus Capitula expoſuit*. Canone demum XIV. in eos, qui defendunt *Epiſtolam, quam dicitur Ibas ad Marim Perſam hæreticum ſcripſiſſe, quæ abnegat Deum Verbum de ſancta Dei Genitrice ſemper Virgine incarnatum, & hominem factum eſſe, dicit autem purum hominem ex ipſa natum, quem Templum vocat*. Atque hæc ſunt tria Capitula Neſtorianam, ut liquet, hæreſim continentia: ideoque nonniſi v. Generalis Synodi ſententiâ ſpretâ poſſunt propugnari. Neque vero audiendi ſunt, qui reponunt Quintam Synodum toleratam potius eſſe, quam approbatam. Enimvero conſtat Vigilium Papam re maturius diſcuſſa, Epiſtola decretali data ipſomet anno poſt Conſ. Baſilii 12. ideſt 553. quæ extat Tom. VI. poſtremæ Collect. Concil. pag. 239. reſciſſis

 actis

actis omnibus, quibum v. Synodum exauctoraverat, & *Conſtituto* abrogato, trium Capitulorum damnationem confirmaſſe; ut demonſtrat cap. VIII. illuſtris Noriſius: cui duo addimus, Liberati ſcilicet Breviarium cap. 23. ubi recitantur hæc Vigilii verba: *Anathematizamus Paulum Samoſatenum, Dioſcorum, Theodorum, Theodoretum, & omnes, qui eorum ſtatuta coluerunt, vel colunt*, eodem Volum. Conc. pag. 456., necnon *Conſtitutum* Vigilii erutum a Baluzio e vetuſto Codice Biblioth. Colbertinæ, in quo num. 28. legitur: *Prædicta igitur tria impia Capitula anathematizamus atque damnamus, ideſt, Epiſtolam, quæ dicitur Ibæ ad Marim Perſam, in qua nefandæ ſuperius deſignatæ blaſphemiæ continentur, & impium Theodorum Mopſueſtenum cum nefandis ejus conſcriptis, & quæ impie Theodoretus conſcripſit &c.* Vide cit. Volum. pag. 310. Datum eſt autem hoc Vigilii *Conſtitutum* VII. Kalendarum Martiarum anno 13. poſt Conſulatum Baſilii, ideſt, anno 554. & germanum, & genuinum eſſe, neque a ſtilo Vigilii diſſentire conſentiunt Eruditi cum Pagio ad hunc annum num. 4. Quare nullus jam ambigit, quin Vigilius approbaverit Quintam Synodum, ac proſcripſerit tria Capitula. Extat eodem Volumine pag. 259. liber Pelagii II. ſive Epiſtola ad Eliam Aquilejenſem, & ad Iſtriæ Epiſcopos, qui conſentire renuebant trium Capitulorum damnationi: in qua Pelagii Epiſtola non ſolum tria Capitula anathematizantur, verum etiam v. Synodi collationes in Epitomen rediguntur, atque ex teſtibus, ſcriptiſque ipſorum refutantur Theodorus, Theodoritus, & Ibas. Et ne alia producam, S. Gregorius Magnus pluribus in Epiſtolis Quintam Synodum approbavit, præſertim 36. lib. 2. in qua etiam laudat præcitatum Pelagii librum; & Ep. 24. lib. 1. ubi ait: *Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo Epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: & Theodorus perſonam Mediatoris Dei, & hominum in duabus ſubſiſtentiis ſeparans ad impietatis perfidiam cecidiſſe convincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur.* Atque his non tantum oſtenditur juſta trium Capitulorum damnatio, ſed etiam Quintæ Synodi aſſeritur auctoritas.

Alterum argumentum eſt hujuſmodi. De Theodoro Mopſueſteno ſcribit Proclus Conſtantinopolitanus laudatus in libro Pelagii, & in Epiſtola ad Joannem Antiochenum perſuaſiſſe illum Neſtorio, *quod filius Dei vivi, qui de Sancta Virgine Maria natus eſt, non eſt qui ex Patre natus eſt Deus Verbum.* Cyrillus Alex. in Epiſtola ad Lamponem Presbyterum appellat eumdem Theodorum *patrem Neſtorii.* Habuiſſe *conſonantem Neſtorii perfidiis intellectum*, ſcribit in Epiſtola ad eundem Cyrillum Rabbula Edeſſenæ Eccleſiæ Antiſtes, ubi aſſerit Theodorum primum omnium affirmaviſſe, *non eſſe vere Dei geni-*

Digitized by Google

genitricem ſanctam Virginem, tanquam Deo Verbo non ſuſcipiente ſecundum nos nativitatem. Heſychius Hieroſolymitanus in Eccleſ. H. ait Theodorum ſenectute jam cana debilitatum libros ſcripſiſſe adverſus Domini apparitionem: quo in libro tradebatur, *hunc non incarnatum Verbum, ſed hominem per vitæ provectionem, & paſſionum perfectionem conjunctum Deo Verbo*. Plura aliorum judicia extant Collat. 5. Synodi quintæ. Eumdem Theodorum expunctum e ſacris Mopſueſtenæ Eccleſiæ diptychis conſtat ex Synodo Mopſueſtena celebrata anno 550. cui præſedit Joannes Epiſcopus Anazarbi, ſeu Juſtinopolis. In hac enim Synodo die 17. Junii recognita fuerunt diptycha, nec adinventum in iis Theodori nomen: immo Martyrius preſbyterorum provectiſſimus, & qui a 60. annis in Eccleſiæ Mopſueſtenæ Clero militabat, ſacramento teſtatus eſt, nunquam inter Epiſcopos in diptychis enumeratos nomen ſe Theodori audiviſſe; ideoque jam ab anno 490. Theodorus e ſacris diptychis fuerat expunctus. Idem Theodorus numeratur inter Neſtorianos in legibus Theodoſii & Valentiniani recitatis eadem collat. 5. & denique ipſe facundus Herm. in conventu Conſtantinopolitano, apud Lupum diſſert. de v. Synodo cap. 4. ſimpliciter teſtatus eſt, ſe a contradicentium communione ſubtraxiſſe, non propter Theodorum, ſed propter Theodoretum, & Ibam. Immo lib. 2. cap. 2. ſcribit, adjecta tamen particula *ut ajunt*, Theodorum magiſtrum quidem Neſtorii fuiſſe, majore autem quam ille impietate blaſphemaſſe. De Theodoreto actum capite præcedenti. Ibam vero non ſolum Clerici Edeſſeni & Monachi, ſed & primates, & clari militiâ non ſemel accuſarunt, quod Theodori ſcripta omni plena impietate tranſtuliſſet lingua Syrorum, & ubique diſſeminaſſet, ut conſtat ex Collat. vi. Concilii v. pag. 133. *In Conſtituto* autem Vigilii num. 2. pag. 285. apertiſſime demonſtratur ipſum Ibam in Synodo Chalcedonenſi Act. 9. denegaſſe ſuam eſſe Epiſtolam ad Marim Perſam, affirmando ſe in ſecundi Epheſini Concilii nefariis geſtis injuſtitiam ab Eutychete fuiſse perpeſſum *ob falſa figmenta*: unde ait Vigilius, quod ſi apud Judices ab Iba editam doceri potuiſſet Epiſtolam, aut ab Adverſariis comprobatum eſſet, quia ejuſdem Ibæ fuerit, aut ipſe Ibas, quia ejus fuerit, fuiſſet confeſſus, *nunquam eorum ſententia Ibas meruiſſet abſolvi*. Ex quibus adverte, quam prudenter quinta Synodus Romanique Pontifices rejecerint Epiſtolam, *quam dicitur Ibas ſcripſiſſe*, quum non ſit penitus exploratum Ibam ipſius Epiſtolæ fuiſſe auctorem. Ea tamen ejuſdem Ibæ aut vera, aut falſa excuſatione liquet eſſe impiam, hæreticam, Neſtorianam. Tertiò probatur æqua trium Capitulorum damnatio ex illorum doctrina. Theodorus enim in Symbolo recitato Collat. 4. v. Synodi pag. 64. docet ideo non dici duos filios, quoniam Chriſtus cum Deo Verbo habet *conjunctionem, & communionem honoris*, item *nominationem*

tionem filii & Domini, aperte denegata ſubſtantiali unione. Lib. VI. in Joannem ſcribit Dei nomen Chriſto non convenire, niſi quatenus eſt *Templum Dei Verbi aſſumptum pro ſalute hominis*. In Evangelium Lucæ ait, Chriſtum dici filium dilectum, *ſolum per adoptionem in Baptiſmate, ſecundum comparationem Judaicæ adoptionis, nam & ad illos dictum eſt, Ego dixi dii eſtis, & filii excelſi omnes*. In III. libro contra Apollinarium inquit: *Non exiſtimandum eſt Deum de Virgine natum eſſe, &c.* Plura in citata Collat. v. collecta partim a Monachis Armeniæ, partim vero a Benigno Epiſcopo Heracleæ Pelagoniæ. In Epiſtola Ibæ, ne repetamus quæ ſupra de Theodoreto dicta ſunt, de Theodoro Mopſueſteno legitur, *Beatus Theodorus prædicator veritatis, & doctor Eccleſiæ*: de Cyrillo autem, *Cyrillus lubricavit & inventus eſt cecidiſſe in dogma Apollinarii*: & hæc profertur ratio, *quia non ponit differentiam inter templum, & habitantem in eo*. Epheſini quoque Patres dicuntur ab eodem Cyrillo *veneno obcæcante* ſeducti. Epiſtola itaque ad Marim Perſam ab Iba, ut fertur, conſcripta ſcatet hæreſi Neſtoriana, atque in Cyrillum, & ſanctam Epheſinam Synodum atrociſſimis injuriis. Ex doctrina itaque trium Capitulorum, ex teſtibus fide digniſſimis, & ex Quintæ Synodi auctoritate ſatis compertum atque exploratum eſt, tria Capitula ſervato æquitatis jure fuiſſe damnata.

Objectionum enodatio.

Prima objectio in trium Capitulorum defenſionem poteſt hac ratione compingi. Damnatio trium Capitulorum facta eſt abrupte, inconſiderate, imprudenter, nec illam cohoneſtare poteſt Synodi v. ſententia. Principio enim, ut diximus, tria Capitula damnavit Juſtinianus impellente Theodoro Cappadoce homine Origeniſta, & diſſidiorum, quæ Græcam Latinamque Eccleſiam vexarunt, auctore. At damnatio a ſæculari Principe, & illegitimo Eccleſiaſticorum dogmatum judice prolata haberi nequit rata & firmiſſima, dolo maxime hominum improborum extorta. Quinta autem Synodus eodem Imperatore jubente coacta eſt, Vigilio Romanæ Eccleſiæ Paſtore refragante, & invito: qui & adverſum ipſam Synodum edidit Conſtitutum quælibet ejus acta exauctorando. Si poſterioris ævi Pontifices, ut Pelagius II. ac Magnus Gregorius quintam Synodum approbarunt, nec viderunt Conſtitutum Vigilii, nec deprehenderunt adverſariorum fraudem, qui Vigilii Synodicam Epiſtolam, qua tria Capitula proſcribuntur, licet ſuppoſititiam ac ſpuriam, temere actis Synodi inſeruerunt. Atque ita Vigilii ſucceſſores errore facti comprobarunt trium Capitulorum damnationem ſuppoſita decretali Vigilii: qua in re nullatenus Romani Pontificis derogatur auctoritati, quoniam

gra-

Digitized by Google

graviſſima de tribus Capitulis controverſia non ſpectat *dogma* Neſtorianum, jam profligatum atque proſcriptum, ſed *facti* quæſtionem de Theodoriti, Ibæ, & Theodori perſonis aut damnandis, aut abſolvendis: atque in quæſtionibus iſtiuſmodi poteſt Romanus quoque Pontifex induci in errorem.

Vigilium quidem non approbaſſe quintam Synodum, & ſpuriam eſſe præcitatam Epiſtolam validis argumentis demonſtrat eruditus Garnerius in Auct. Theod. diſſert. 4. pag. 535. Sunt autem quæ ſequuntur. Primum in hac Epiſtola teſtatur Vigilius ſe diaboli dolo impulſum multa loquendo & ſcribendo diſſeruiſſe, ac ſubtraxiſse ſe a fratrum communione: quæ Vigilii integritatem, animique conſtantiam plurimum dedecent. Ad hæc ait tunc factam pacem Eccleſiarum; quod liquet eſse falſiſſimum. Deinde cum Vigilius paullo ante ediderit adverſus v. Synodum *Conſtitutum*, hoc reſcindendo leviſſimi animi, nimiæque in mutanda ſententia facilitatis præbuiſset indicia. Præterea ait ſequutum a ſe exemplum Auguſtini, qui propria ſcripta retractavit: cum non ſit inſtituenda inter Eccleſiæ Caput, privatumque doctorem comparatio. Accedit, quod Juſtinianus Sacra data Chalcedone pridie Idus Julias anno 553. juſſit Vigilii nomen e ſacris deleri diptychis, eumdemque Vigilium quinquennio detinuit exilio, ad annum ſcilicet 558. ut ſcribunt Halloixius, Sirmondus, Lupus apud Noriſium cap. 8. Inficiatur quidem ipſe Noriſius Vigilii exilium: at Pagius ad annum 553. num. 23. demonſtrat oppoſitum, cum ex Liberato, qui in fine Breviarii ait depoſitos, & in exilium miſsos quintæ Synodo *non conſentientes*, capite autem 22. ſcribit Vigilium ab hæreſi fuiſse *afflictum*: tum ex præcitata Juſtiniani Sacra, qua Patribus Concilii præcepit, ut a diptychis Vigilium diſpungerent. Atque ex his liquet nunquam Vigilium quintam Synodum approbaſse.

Reſp. minime nos propugnare juſtam trium Capitulorum proſcriptionem ob Juſtiniani Imperatoris edicta, quæ tamen excuſat ex parte optima reducendi ad communionem Acephalos intentio, damnat tamen uſurpata convocandi Synodum invito Pontifice juriſdictio, & inhumana erga Vigilium, ſæva, & violenta tyrannis: ſed illam proſcriptionem defendimus ob Synodi quintæ auctoritatem, firmiſſimumque Apoſtolicæ Sedis judicium. Laudatæ Synodi celebrationem factam Vigilio refragante legitimam non fuiſse fatemur; poſt Romanorum Pontificum approbationem, non eſse recipiendam negamus. Falſum eſt cauſsam trium Capitulorum inconſiderate ac tumultuarie peractam. Perlecta enim fuerunt innumera Scriptorum Theodori fragmenta, producta teſtimonia, reviſa præcedentium Conciliorum acta, & habita rerum omnium accurata inquiſitio. Garnerius ipſe diſſert. 3. de fide Theodoreti p. 465. acerrime illos redarguit qui aſſerunt canones, ſive trium Capitulorum anathematiſmos aut adu-

adulatorie ex Juſtiniani ſcripto deſumptos, aut temere conditos cauſa non attente diſcuſsa. Ac ſufficit, ut id perſpiciatur, oculos in Codicem memoratæ Synodi conjicere. Cur Vigilius *Conſtitutum* pro tribus Capitulis emiſerit, & in varias ſententias viſus fuerit diſtractus, docet in Epiſt. ad Epiſcopos Iſtriæ Pelagius II. pag. 265. quoniam ſcilicet, *Latini homines, & græcitatis ignari errorem tarde cognoverunt*: unde Pelagius infert tanto eis celerius eſse credendum, *quanto eorum conſtantia, quouſque verum cognoſceretur, a certamine non quievit*. Loquitur autem de Vigilio, eique adhærentibus Epiſcopis, quorum exemplum ad pervicaciam propriam excuſandam Antiſtites Iſtriæ afferebant. Nihil præterea in Vigilio invenitur, quod honeſtum non ſit, opportunum, ac prudentiſſimum. Dum *Judicatum* edidit, proſcripſit cum tribus Capitulis Neſtoriana dogmata ſalvo jure Synodi Chalcedonenſis. Quid magis directum & conſonum æquitati? Si emiſit *Conſtitutum*, per id temporis pactis conditionibus non ſervatis celebrabatur Synodus, fovebantur inter Græcos, Latinoſque diſſidia; cumque ſæpenumero ad Eccleſiarum pacem conducat, ſi proſcriptis hæreſibus humaniter agatur cum auctoribus, præſertim vita functis in fidelium communione, ægre ferentibus permultis damnari Theodorum, qui obierat in pace Eccleſiarum, & Theodoritum & Ibam a Synodo Chalcedonenſi abſolutos, ſperabat Vigilius eo *Conſtituto* tumultus compeſcere, præſcribens ut jam damnato Neſtorianiſmo nihil innovaretur. Poſtquam verò Vigilii *Conſtitutum* hæc non produxit, & Theodoriti ac Theodori nomen in dies audaciores reddebat Origeniſtas, Neſtorianos, atque Schiſmaticos, neceſsum fuit tria Capitula proſcribere, quod fecit laudata Epiſtola Synodica; & etiam Synodum approbare, quod præſtitit altero *Conſtituto*, proximo anno 554. Nec unquam in dogmate Vigilius a ſeipſo diſsenſit; nam tria Capitula jam damnaverat in *Judicato* anno 548. *Conſtitutum* vero, quo exauctorabat acta v. Synodi editum œconomiæ cauſa, & pacis conſilio, nec facta damnatione Synodali trium Capitulorum, provide prudenterque reſcidit. Ipſum autem *Conſtitutum* neque in Synodo lectum & diſcuſsum fuit, neque tria Capitula judicio peremptorio ac definito damnabat, ut demonſtrat vir doctiſſimus Joſeph Auguſtinus Orſi lib. 1. de Rom. Pontif. Auct. cap. xx. art. 2. & 3. in eo quippe de perſonis tantummodo actitatum eſt, neque aliquid ſub anathematis pœna propoſitum. Quod vero ſcribit Halloixius, hoc *Conſtitutum* ignotum fuiſse Pelagio II. falſum evincitur ex hujus reſponſione ad Epiſcopos Iſtriæ ſuperius citata, & pluribus refutatur a Norifio de v. Synodo cap. ix. §. 4.

Approbatam v. Synodum a Vigilio non ſolum conſtat ex Synodica ejus epiſtola eruta anno 1276. e vetuſto Codice Vaticano a Leone Cinommo, ſed etiam ex *Conſtituto* edito a Baluzio, de quo ſupra, ex Epi-

Epiſtola Pelagii II., & ex antiquorum omnium conſenſu; unde concedi poſſet ſpuriam eſſe præcitatam Epiſtolam, neque hinc aliquid adverſum v. Synodum concluderetur. At quoniam nihil probant Garnerii conjecturæ, brevi illas refellam. Principio falſum eſt ſcripſiſſe Vigilium ſe a diabolo fuiſſe impulſum; quum aſſerat tantum ſuadente humani generis inimico plures propoſitum ſuum implere ſtuduiſſe, etiam nomine ipſius Vigilii: unde coactus fuerat multa loquendo, & ſcribendo differere. Vide cit. Tom. vi. Conc. pag. 239. Deinde aſſerendo pacem tunc eſſe factam, nihil falſi narravit; non quod rediiſſent ad communionem cum Orientalibus Epiſcopi Illyrici, & Africæ, ut ſentit Natalis Alexander in Synopſi H. Ec. Sæc. vi. art. 9. conſtat enim diu ſchiſmata viguiſſe, ſed quia in v. Synodo *communi, & generali anathemate rejecti ſunt Origenes, & Theodorus Mopſueſtias Epiſcopus*, ut inquit Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Sabæ, citatus Act. 1. ſeptimæ Synodi: quo in loco Cyrillus etiam aſſerit *quatuor Patriarchas* concordi animo damnationem hanc approbaſſe. Ad tertium dicimus *Conſtitutum* Vigilii, ſi ſpectentur rerum circumſtantiæ, non eſſe levis animi argumentum, ſed prudentiſſimam vigilantiſſimi Paſtoris curantis pacem Eccleſiarum œconomiam, ac ſimul Sedis Apoſtolicæ adverſus illos, qui abſque illius auctoritate œcumenicam Synodum congregant, æquiſſimam proteſtationem, ut dictum ſupra. Quod ſequitur nimium eſt futile; quoniam retractare *Conſtitutum*, in quo diximus latam non eſſe peremptoriam ſententiam, & in hoc imitari beatiſſimum Auguſtinum, non infringit Apoſtolicæ Cathedræ firmitatem, ſed commonſtrat Vigilii humilitatem, ſapientiam, ac ſedulam veritatis perquiſitionem: quamquam facta mentione Auguſtinenſium retractationum, hæc de ſe Vigilius proloquitur gravi ac Pontifice digna oratione: *Nos quoque ſimiliter illis exemplis incitati, in controverſia trium Capitulorum ſupra memoratorum nunquam deſtitimus, quin inveſtigaremus quid de prædictis capitulis in Patrum noſtrorum literis verius inveniri poſſet*; quibus verbis conſtat exemplum Auguſtini ad ſignificandam potius aſſiduam rerum inſpectionem, quam priſtinæ revocationem ſententiæ, fuiſſe a Vigilio productum.

De *Sacra* Juſtiniani data pridie Idus Julias Chalcedone, ac de nomine Vigilii deleto e ſacris diptychis, ejuſque exilio, non conveniunt eruditi. Baluzius qui Juſtiniani literas ſeptimæ Collationi inſeruit, eas enim adinvenit una cum Præfatione Conſtantini Quæſtoris habita in eadem Collatione, in qua Imperatoris juſſu literæ Patribus exhibitæ, & lectæ fuerunt, necnon Pagius ad an. 553. genuinas agnoſcunt; & iccirco idem Pagius recedit a ſententia Noriſii negantis Vigilium deportatum fuiſſe in exilium. At argumenta plura evincunt *Sacram* illam Juſtinianeam eſſe adulterinam ac ſpuriam, atque illud in primis, quod legi non potuit Conſtantinopoli vii. Kal. Junias

Epiſtola data pridie Idus Julias ejuſdem anni Chalcedone, nec ejuſdem Epiſtolæ mentio fiat in Collatione VIII. ubi ſingula præcedentia Acta commemorantur, neque in ulla Conciliorum editione ante Baluzium, neque in aliquo vetuſto Codice; quod in ea denique falſum narretur, Vigilium ſcilicet trium Capitulorum defenſores a ſua communione repellere, quod nec Juſtinianus Synodo ſignificaſſet, cum id obſtaret potius, quam conferret eorumdem Capitulorum tanta anxietate animi quæſitæ condemnationi: de qua re legi poterit Defenſio diſſert. Noriſianæ cap. 6. & P. Orſi cit. Capit. xx. art. 3. Atque ita perſiſtit ſententia Noriſii improbantis exilium Vigilii, nam Liberatus in fine Breviarii, ubi de exilio loquitur, Vigilii non meminit, afflictumque a Juſtiniano ante abſolutam quintam Synodum nullus negat. Verum quicquid ſit de Juſtiniani *Sacra*, & de exilio Vigilii, omni procul dubio Juſtinianus anno 554. erat animo erga Vigilium amico, ut probat ex ſanctione ejuſdem Imperatoris recitata poſt Novellas eximius Noris: ideoque Vigilius anno 554. Synodum confirmaverat: quod ad præſens ſufficit inſtitutum.

Dices: At damnationi trium Capitulorum, tametſi in quinta Synodo peracta ſit, poſſumus refragari. Primo quia hæc quæſtio non circa dogma verſatur, ſed circa factum; in quo etiam Generalis Synodus, & Summus Pontifex errare poteſt. Scribit enim lib. 2. Ep. 36. Greg. Magnus, in v. Synodo *nihil actitatum de fide, ſed de Capitulis quibuſdam extra fidem, ac de perſonis tantum*. Deinde idem Gregorius in literis ad Conſtantium Epiſcopum Mediolanenſem, qui reducere conabatur ad communionem Eccleſiæ reginam Theodelindam ſeductam a trium Capitulorum propugnatoribus, inquit *recte factum*, quod Conſtantius ad Reginam non transmiſerit Gregorii Epiſtolam, *pro eo quod quinta Synodus in ea nominabatur*, cum inde Theodelinda *potuiſſet ſcandalizari*: unde aliam idem Gregorius Epiſtolam miſit, in qua ſolummodo quatuor Synodi laudabantur. Cenſuit ergo Gregorius diſſimulandum eſſe, ſi quis nolit Quintam Synodum, ac trium Capitulorum damnationem recipere. Prætcrea non ſolum Iſtriæ Epiſcopi, verum etiam Eccleſiæ Hiſpaniarum, quæ ſervabant cum aliis Eccleſiis communionem, diu Quintam Synodum repudiarunt: quod propterea etiamnum videtur tolerandum.

Reſp. Hanc de tribus Capitulis quæſtionem non eſſe de Catholico dogmate, quatenus non pertractat abſolute de fide Incarnationis, aut de hæreſi Neſtoriana, jam profligata, & proſcripta; ſed eſſe de *facto dogmatico*, in quantum verſatur circa libros ſcatentes eadem hæreſi, & circa perſonas ipſius hæreſeos diſſeminatrices. Ac in *factis dogmaticis* Apoſtolicæ Sedis judicium eſſe inconcuſſum, peremptorium, irreformabile oſtendimus ex hac quoque trium Capitulorum diſcuſſione poſtremo Capite de H. Janſeniana. Poſtquam ergo latam a v. Synodo

nodo ſententiam firmavit Vigilius, ei cuilibet fidelium erat accedendum, nec ulli contraire fas erat. Quoniam tamen, ſi Eccleſiæ omnes impium dogma refellant, non adducitur in magnum diſcrimen fides orthodoxa; ideo Vigilius principio obſtiterat trium Capitulorum damnationi; eaque proſcripſit, ubi compertum habuit poſſe ex illorum pervicaci defenſione reciſa errorum portenta iterum germinare. Ob eamdem cauſam ajebat Magnus Gregorius in v. Synodo non actitatum de fide, & *diſpenſative*, atque ad tempus permiſit ne reginæ Longobardorum Theodelindæ, quam alias conſtabat piiſſimam eſſe & catholicam, v. Synodus commendaretur. Idem cum Hiſpanis ſervatum eſt, cauſſâ œconomiæ, & prudenti diſpenſatione: nam ſi v. Synodum repellendo tentaſſent inſtaurare damnatas hæreſes, debuiſſent ad illam recipiendam Eccleſiaſticis cenſuris compelli. Ceterum Gregorius teſtatur, ſe Quintum pariter Concilium venerari; atque iſtud tanto certioris eſt auctoritatis, quanto poſt diuturnam Schiſmaticorum repugnantiam annitentibus ſummis Pontificibus, & omnibus, quæ objiciebantur, diſcuſſis, compertum eſt a Vigilio firmatum, & ubique terrarum receptum eſt: quod non diffitetur Garnerius Diſſert. 3. de fide Theodoriti pag. 465.

Secunda argumentatio erit in defenſionem Theodori Mopſueſteni, ac primi Capituli. Et primo proferri poſſunt complurium in laudem Theodori teſtimonia, præſertim Joannis Antiocheni in Epiſt. ad Neſtorium, Facundi Hermianenſis in trium Capitulorum defenſione, & Iſidori Hiſpalenſis de Viris illuſtribus.

At ad hæc reſpondet Summus Pontifex Pelagius II. *Plus Synodo primæ Epheſinæ, plus Cyrilli libris, plus Heſychii, quam aliis commodandum.* Addit laudatum a Joanne Antiocheno, dum *ejus error occultus adbuc & dubius fuit*; ſed poſtea *omnium pene magnorum Patrum ſententiis, velut immanem beſtiam, quaſi crebreſcentibus jaculis*, fuiſſe confoſſum. Profert & exemplum Origenis, quem laudarunt Gregorius Nyſsenus, Hieronymus, & Euſebius, conſtat tamen nihil *Origene in Hereſiarchis inveniri deterius*. Addimus perpauca: ac primum Joannem Antiochenum aliquando errore facti deceptum adhæſiſse Neſtorianis, & Epheſinam Synodum oppugnaſſe, quod ſupra vidimus; deinceps Theodorum magnam ſibi laudem comparaſſe Apollinarium inſectando, quamvis in oppoſitum errorem impegerit: tum Facundum Hermianenſem fuiſſe acerrimum trium Capitulorum defenſorem, ut liquet ex duodecim libris ab eo conſcriptis, completis tamen anno 548. antequam tria Capitula damnarentur, ut teſtatur Garnerius: Iſidorum denique & libros Facundi perlegiſſe, & erraſſe quoque ſcribendo Theodorum purgatum in Concilio Chalcedonenſi, in quo nihil actum de ipſo Theodoro.

Præterea objici poteſt, ſemper Theodorum tanquam Catholicum audi-

Digitized by Google

audiviſſe, & nunquam e ſacris Mopſueſtenæ Eccleſiæ diptychis fuiſſe expunctum. Enimvero diptycha perlecta in Synodo Mopſueſtena anno 550. ſuppoſita ſunt, neque enim extabat in iis nomen Macedonii qui interfuit, & ſubſcripſit Nicænæ Synodo, ſicut nec Meletii, nec Auxentii: unde Garnerius recte aſſeruit vetera Eccleſiæ Mopſueſtenæ diptycha ſuppoſitis novis deperdita, tempore, quo Cnaphæus pulſo Calendione invaſit Eccleſiam Antiochenam. Etiam edictum Theodoſianum contra Theodorum eſt confictum & ſpurium; ſiquidem tertia parte Concilii Epheſini cap. 45. extat idem edictum abſque nomine Theodori. Ad hunc ergo damnandum prolata ſunt a malevolis adverſariis apocrypha monumenta.

Reſp. Dyptycha Eccleſiæ Mopſueſtenæ perlecta anno 550. fuiſſe vetera, & genuina; probata quippe fuere nationali Synodo, & ſacramento Martyrii presbyterorum provectiſſimi: cujus aliorumque patrum fidem inique Garnerius vellicat, dum divinans, nullaque fretus ratione inquit ſuppoſita nova diptycha Cnaphæi tempore. Macedonius a fide Nicæna, quam probarat, defecit, & ſubſcripſit anno 345. Sardicenſi Arianorum Conciliabulo. Auxentius unus extat in diptychis; alter hujus nominis dicendus eſt aut Neſtorianus, aut Arianus. Meletium pariter Neſtorianum fuiſſe liquet ex Collectione Baluziana Epiſtolarum Synodicon cap. 92. Horum ergo nomina, quemadmodum Theodori, in diptychis non debebant adſcribi. Cur in lege Auguſtorum perlecta in Concilio Epheſino non reperiatur nomen Theodori, me latet: fortaſſis tunc neceſſarium non videbatur mentionem facere hominis vita functi. Deceſſerat enim Theodorus anno 427. ut demonſtrat Noriſius lib. 2. Hiſt. Pelag. cap. 4. affirmatque etiam Garnerius in Auctario Theodoriti diſſert. IV. §. 5. ſive anno 429. ut contendit Pagius ad annum 427. num. XII. In lege autem Auguſtorum altera, quæ extat etiam in Actis Concilii Chalcedonenſis, expreſſe Theodorus commemoratur.

Profertur ad hæc præcipua pro Theodoro defenſio. Iniquum videtur præclarum Antiſtitem, qui in Eccleſiarum communione fatis ceſſit, anathemati ſubjicere. In mortuos enim ſævire nimia videtur impietas, præſertim cum adverſus Theodorum nec Proclus, nec Cyrillus anathema intorſerint. Pervulgatæ huic argumentationi robur adjicimus; nam Patres V. Synodi ad damnandum Theodorum vita functum inducti ſunt momentis frivolis & leviſſimis. Præcipua, quæſo, expendamus. Protulit Eutychius Joſiæ factum, qui oſſa eorum, qui vitulis immolaverant, poſt mortem effodit atque combuſſit, 4. Reg. XXIII. 16. At Joſiæ exemplum non eſt ad rem; nam qui vitulis immolarant, non deceſſerant in pace Eccleſiæ, ut obſervat Lupus diſſert. de V. Synodo Cap. 2. Et tamen Evagrius lib. 4. cap. 38. pag. edit. Valeſianæ 413. ſcribit, *Hoc ob Eutychio aptiſſime dictum eſſe*

eſſe cuncti qui aderant cenſuerunt. Sextilianus produxit canonem 81. Eccleſiæ Africanæ, quo dicitur anathematizandum Epiſcopum poſt mortem, *ſi hæredes extraneos a conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiam conſanguineos, aut paganos Eccleſiæ prætulerit*: quod, tametſi Natalis Alex. cenſet validiſſimum argumentum, nullius eſt roboris: nam Epiſcopus condens vetitum teſtamentum juxta Cyprianum Ep. 66. ad Furnitanos, & juxta Canonicas Afrorum ſanctiones decedebat prævaricator, ac ſtatutum Concilio erat, ut ſi quis hoc feciſſet, *non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dormitione ejus celebraretur*, inquit Cyprianus pag. 246. In caſſum itaque tam exemplum Joſiæ, quam canon Africanus adverſus Mopſueſtenum fuerunt producta. Affirmavit Benignus Heraclenſis *ex Eccleſiaſtica Traditione poſſe aliquem propter impia conſcripta anathematizari poſt mortem*, quum traditio evincat oppoſitum. Nam Dionyſius Alexandrinus, auctore Euſebio lib. VII. H. Eccl. cap. 24. non auſus eſt damnare Nepotem Epiſcopum, qui tradiderat prava dogmata, ſed ex hac vita in Eccleſiæ pace migraverat. Epiphanio volenti damnare Origenem reſpondit Theotimus apud Socratem lib. 6. cap. 11. nequaquam fas eſſe in mortuum deſævire. Ipſe Vigilius in *Conſtituto* auctoritate Gelaſii, & Leonis aſerentium Eccleſiæ ſolummodo poteſtatem eſse ligandi, aut ſolvendi viventes, quoniam Petro dictum eſt, *Quodcunque ligaveris ſuper terram, &c.* ajebat Theodorum non eſse anathematizandum, ut revera non anathematizaverant Patres Chalcedonenſes, & Epheſini. Joannes etiam IX. adverſus Stephanum VII. qui damnarat Formoſum in pace Eccleſiæ defunctum inquit: *Quod nunquam deceſſorum noſtrorum temporibus factum fuiſſe traditum eſt, penitus abdicamus*. Alia plurima profert Lupus cit. loco: at hæc ſufficienter commonſtrant Patres Quintæ Synodi in Theodoro damnando vetuſtam Eccleſiæ diſciplinam, ac traditionem violaſſe.

Reſp. Benignum Heraclenſem negaviſse in V. Synodo, quod Theodorus in pace Eccleſiarum obierit: *Ille enim*, inquit, *in communione, & pace Eccleſiarum defunctus eſt, qui uſque ad mortem recta Eccleſiæ dogmata & ſervavit, & prædicavit: quod vero Theodorus non ſervavit & prædicavit recta Eccleſiæ dogmata, certum eſt ex ejus blaſphemiis*. Imo damnatum jam Theodorum innuerunt in Quinta Synodo Patres omnes, dum perlectis impio ejus Symbolo, excerptiſque quamplurimis, exclamarunt: *Hæc jam condemnavimus, hæc jam anathematizavimus, &c.* Porro, etſi non expreſse, Theodorus cum Neſtorio damnatus fuerat, cum eadem ſit utriuſque doctrina, & ſi Theodori nomini aliquandiu Patres pepercerunt, non poterant non illud execrari, cum illius immodica celebritate, & injuſta commendatione hæreſis Neſtoriana contritum caput auſu temerario erigeret. Quare damnatio Theodori non fuit in demortuum im-

impietas, ſed diſſimulatæ, nec ulterius ferendæ nequitiæ neceſsaria improbis adoratoribus exprobratio. Atque hac reſponſione diluuntur omnia argumenta, quæ videntur probare neminem in Eccleſiæ communione defunctum poſse anathematizari poſt obitum.

Falſum præterea eſt, non poſse impium a communione fidelium, poſteaquam fatis ceſſit, repelli. Siquis enim poſt mortem abſolvi poteſt & declarari orthodoxus, cur non ſubjici tanquam hæreticus anathemati? Recte Benignus adverſus Theodorum univerſæ Eccleſiæ protulit traditionem. Quæ enim Synodus Valentinum, Marcionem, Baſilidem, alioſque primi & ſecundi ſæculi hæreticos, niſi poſtquam deceſserant, condemnavit? Invenimus anathematizatum poſt mortem Dioſcorum in Schiſmate contra Bonifacium II. electum, atque Theodorum ipſum damnatum a Rabula Edeſseno, & expunctum ex diptychis Eccleſiæ ſuæ. Pelagius II. in Epiſtola ſuperius citata etiam a Synodo Epheſina Theodorum anathematizatum affirmat: *Nam*, inquit, *cum ab ejus diſcipulis dictatum ab eo Symbolum fuiſſet prolatum, illico a ſanctis Patribus cum auctore damnatum eſt*. En Theodorus, auctore Pelagio, a Synodo Epheſina recepta a trium Capitulorum defenſoribus, anathematizatus poſt mortem. Addit Pelagius dignam Romano Pontifice ſententiam: *Si Jeſum Dominum ac Deum noſtrum poſt mortem Theodorus damnavit; cur Theodorus, qui tot blaſphemiis Redemptori noſtro hoſtis extitit, non debet anathematizari poſt mortem?* Accedunt enucleata teſtimonia Auguſtini in eadem Quinta Synodo lecta, & probata, ex Collat. 3. Carthag. cap. 587. de Unit. Eccleſiæ cap. 2. & ex libro III. contra Creſconium cap. 35. & 39. In hoc adverſus Creſconium Opere, priori loco ait S. Pater: *In hac communione ſi fuerunt, quos neſcio traditores, cum eos demonſtraveris, & carne, & corde eos deteſtabor: nequaquam tamen a vivis in ejuſdem Eccleſiæ ſancta unitate manentibus propter mortuos alienabor*: & poſtremo loco, *Judicium non tantum de vivis, ſed etiam de mortuis haberi poteſt: licet enim ſit mortuus qui peccavit, nunquam illud morietur quod admiſit*. Nec minus perſpicua ſunt alia Auguſtini loca, quibus perlectis nihil aliud Patres ad damnandum Theodorum expetiverunt; tanti valere ſingulis viſa eſt Doctoris præſtantiſſimi auctoritas: ut adnotatum quoque in Florentina Synodo ſeſs. VII. Atque ex his liquet poſſe impium etiam poſt mortem ab Eccleſiæ communione repelli.

Neque oppoſitum evincunt argumenta contraria. Exemplum enim Joſiæ prolatum ab Eutychio, nec in Actibus Synodalibus inſertum eſt, erratque Evagrius ſcribens viſum iis qui aderant aptiſſimum; quamvis & id concedi poteſt, ſi cum Benigno HeracleNſi dicamus Theodorum in pace Eccleſiarum non obiiſſe. Canon pariter Africanus a Sextiliano productus nulla legitur exceptus Synodi approbatione.

ne. Nepotis Arſenoitis Epiſcopi exemplum non eſt ad rem, is enim propugnaverat errorem Millenariorum nondum ætate ſua ab Eccleſia proſcriptum; at Theodorus tradiderat uſque ad ſenectam nefarias blaſphemias damnatas in Ebionæis, atque Samoſatenſibus. Cyrillus & Vigilius humanius cum Theodoro ſeſe gerebant, quando ignorabant hæreticos jactato Mopſueſteni nomine fieri pervicaciores: ſemper tamen Theodorum *implicite* anathematizabant, dum damnabant Neſtorianiſmum; ac perſpecta hæreticorum machinatione, etiam mortuum anathemate percuſſerunt; Cyrillus quidem in lib. *De eo, quod unus eſt Chriſtus*. Vigilius autem in ultimo *Conſtituto*. Origenem damnatum poſt mortem ante Edictum Juſtiniani, etiam ab Epiphanio in Epiſt. ad Joannem Jeroſolym. *& ab omni tam Orientis, quam Occidentis Eccleſia* hæreticum denuntiatum, ut inquit 2. Apolog. contra Rufinum S. Hieronymus, invicte probat in diſsert. de v. Syn. cap. 2. Noriſius, quare Theotimus nimia uſus eſt in Origenem comitate. Dum Sanctus Leo, Gelaſius, aliique ſcribunt Eccleſiam neminem abſolvere aut damnare poſt mortem, tantum aſserunt defunctos præmium, aut pœnam conſecutos neque ſolvi a peccatis, neque ligari; ſed quemadmodum ii, qui dum viverent doctrinæ ac probitatis ſpecimen præbuerunt, poſt obitum ab Eccleſia ſacrificiis juvantur, & commendantur laudum preconio: ita æquum eſt illos, qui nefariis conſcriptis fidem peſsumdederunt, privari poſt mortem ſanctorum communione, proſcindi maledictis, & cum heterodoxis repelli. Cum mortuis neque illud judicium exerceri poteſt, quod partium conflictatione, atque interrogationibus & reſponſis peragitur: neque præcipitanter ac temere, ut in Formoſum fecit Stephanus, pronuntiandum; quamobrem Stephanus a Flodoardo dicitur

Durus qui noſtris, propriis ac durior inſtat;
Sæva quidem legat vivis, truciora ſepultis;
Folconemque minis, Formoſum concutit actis.

Sed Formoſi hiſtoriam complecti hac diſſertatione non vacat. Legi poteſt Baronius, & Pagius ad annum 897. Nat. Alex. in H. E. Sæc. IX. art. 13. & 14. Auxilius apud Morinum P. 2. de Sacris Ordinat. Papebrochius in Propylæo, Sandinus, &c.

Argumentum tertium eſt in defenſionem II. Capituli, ſcilicet Scriptorum contra Cyrillum Theodoriti. Nam ſi hunc abſolverat, ſuæque Sedi reſtituerat ſancta Synodus Chalcedonenſis, quomodo non violato hujus œcumenicæ Synodi jure poterat ſubire juſte evibratum anathema?

Verum nil concludit iſthæc objectio. In v. enim Synodo nil contra Theodoriti perſonam actitatum, ſed contra impia ejus ſcripta adverſus anathematiſmos Cyrilli: quæ ſcripta ipſemet Theodoritus *implicite* condemnavit, dum in Synodo Chalcedonenſi prææalta voce

voce dixit anathema Neſtorio, & cuicunque neganti beatiſſimam Virginem eſſe Deiparam. Patres quippe Chalcedonenſes illum *non aliter ſuſcepiſſent, niſi prius anathematizaſſet Neſtorium, & ejus blaſphemias, pro quibus antea ſcripſit defendens eas*, inquiunt Patres v. Synodi collat. 5. pag. 130. Hinc Pelagius II. citata epiſtola pag. 276. objectionem ita retundit: *Neque enim Theodoriti omnia ſcripta damnamus, ſed ſola, quæ contra duodecim Cyrilli Capitula, ſola, quæ contra rectam fidem aliquando ſcripſiſſe monſtratur; quæ tamen & ipſe damnaſſe cognoſcitur; qui in ſancta Chalcedonenſi Synodo vera confeſſus invenitur*.

Si opponas: Jam ergo Theodoritus impia dogmata proſcripſerat, jam a plenaria Synodo fuerat abſolutus. Quid opus erat hunc iterum movere lapidem, ac tantas ciere procellas?

Verbis Vigilii in *Conſtituto* num. XXVII. pag. 310. reſpondebo: *Eo quod Neſtoriani ſub ejus Epiſcopi nomine, qui a beatæ recordationis Leone Papa, & a ſancta Chalcedonenſi Synodo legitur fuiſſe ſuſceptus, eadem ſcripta ad adſtruendi ſui erroris videntur adhibere ſuffragium, non aſpicientes quod non ſolum ſancti Patres in Chalcedone congregati damnato Neſtorio cum ſuis dogmatibus, & iſta damnaverint, ſed etiam ipſe Epiſcopus Theodoretus omnia dicta, quæ beati Cyrilli in Epheſina prima expoſitis videbantur contraire dogmatibus, in Chalcedonenſi Synodo aperta profeſſione reſpuerit*. At de Theodoreto plura cap. præcedenti.

Poſtrema in patrocinium III. Capituli, ſive Epiſtolæ, quæ dicitur Ibæ, argumentatio erit iſtiuſmodi. Ibas in Chalcedonenſi Synodo, quamquam Act. x. lecta fuerit ejus ad Marim Perſam Epiſtola, declaratus eſt Orthodoxus, atque ſedi ſuæ reſtitutus. Non poterat ergo ſalvo jure Concilii Chalcedonenſis ejus Epiſtola a Synodo v. proſcribi.

Reſpondet Natalis Alexander I. in Synodo Chalcedonenſi Ibam declaratum orthodoxum, non propter Epiſtolæ dogma, ſed propter conteſtationem ab eo factam, & comprobatam ex actis Synodi Beritenſis quod conſenſiſſet paci inter Cyrillum, & Orientales initæ, & anathematizaſſet Neſtorium. II. Omnia acta judicialia peracta poſt actionem ſextam, & poſt fidei definitionem conſcriptam, *nullius penitus firmitatis* fuiſſe, quia Legati Apoſtolicæ Sedis *ad hoc tantum fuerunt directi, ut excisis hæreſibus catholicæ eſſent fidei defenſores*. Ita nimirum ſcribit S. Leo in Ep. ad Joannem Antioch. & ſimilia ad Epiſcopos Iſtriæ Pelagius II. Reſpondet 3. non fuiſſe de Epiſtola Ibæ idem Patrum ſingulorum judicium, nam licet Maximus Antiochenus dixerit etiam Epiſtolam Ibæ eſſe catholicam, alii tamen non Epiſtolam, ſed ſolum Ibam ob anathematizatum Neſtorium Orthodoxum declararunt, alii reſtituendum dixerunt, quoniam etiam ii ſu-

ii ſuſcipiendi ſunt, qui ab hæreticis revertuntur. Hæc autem omnia veriſſima ſunt, & conſtant ex Actis Chalcedonenſibus: ſed plura falſa ſupponunt, ſcilicet Patres Chalcedonenſes judicaſſe Epiſtolam eſſe Ibæ, de hac minime pronuntiaſſe illam hæreticam declarando, ut humaniter exciperent ipſum Ibam jam ſuſcipientem Synodum Epheſinam, & anathematizantem errores Neſtorii, ſaltim Maximum Epiſtolam illam judicaſſe orthodoxam. Omnes, quotquot legi, in eadem opinione verſantur, etiam noſter Lupus in Appendice ad Synod. Chalced. Act. 9.

Mea tamen ſententia eſt, Ibam fuiſſe in Synodo Chalcedonenſi abſolutum, quia nunquam ejus Adverſarii demonſtrare potuerunt ipſum revera fuiſſe auctorem Epiſtolæ ad Marim Perſam, & aliàs evidens erat tandem anathematizaſſe Neſtorium; illam tamen Epiſtolam directe contrariam definitioni Synodi Chalcedonenſis ſemper Ibam a ſe conſcriptam negaſſe, & neminem, nec Maximum Antiochenum, illam exiſtimaſſe Catholicam: atque defenſores trium Capitulorum, ſicut ex abſolutione Theodoreti ſubdole etiam ejus ſcripta contra Cyrillum contendebant fuiſſe approbata, ita ex reſtitutione Ibæ callide ſuſcepiſſe patrocinium etiam Epiſtolæ ad Marim, eidem Ibæ attributæ: ipſum denique Ibam hanc Epiſtolam in Synodo Chalcedonenſi ſaltim implicite proſcripſiſſe, quemadmodum, ut ſupra diximus, Theodoritus quoque *damnaſſe cognoſcitur* quæ ſcripſerat *contra duodecim Cyrilli Capitula*. Hæc ſi demonſtravero, nihil in hac controverſia remanebit arduum ac perdifficile.

Hæc autem evidenter probo collatione Actuum Synodicon, & *Conſtituti* Vigiliani. I. Act. IX. Chalced. Ibas libellum obtulit ſignificans ſe *ab Eutychete injuſtitiam & falſa figmenta perpeſſum*, Epheſi ſub Dioſcoro *falſam accuſationem* pertuliſſe, inventum *innocentem ab illatis ſibi calumniis*, conſtare ex Actis a Photio, & Euſtathio ſubſcriptis ſe plane fuiſſe purgatum, ſuamque Orthodoxam fidem conſtare teſtimoniis omnium Edeſſenorum Clericorum. Cum ergo hæc omnia perpeſsus fuerit ob Epiſtolam ad Marim Perſam, *Evidentiſſime declaratur*, inquit Vigilius in *Conſtituto* num. II. *a ſæpedicto Iba Epiſcopo memoratam ad Marim Perſam Epiſtolam, quia ſua fuerat, denegatum*. II. Cum producta eſſent Acta Eccleſiæ Edeſſenæ, & Photius & Euſtathius vera ac genuina eſſe teſtati fuiſſent, ex his apparuit Ibam ſe purgaſſe exhibita *profeſſione recta fidei*, & ad ſatisfactionem eorum, quæ objiciebantur, hanc ab eo exactam promiſſamque ſatisfactionem, ut in Eccleſiæ Edeſſenæ alloquio manifeſte anathematizaret Neſtorium, ac profiteretur ſe credere omnia, quæ placuerant Epheſinis Patribus, & quæ continentur in literis Conventionis inter Joannem Antiochenum, & Cyrillum Alexandrinum. At quid neceſſum erat, inquit Vigilius num. V., *de Orthodoxæ fidei*

ſinceritate quid ſapiebat ſcripto depromere, niſi vitaſſet *perfidiæ maculam* in ipſa Epiſtola, *quæ objecta fuerat*, claroſcentem? III. In *Judicato* Photii, & Euſtathii extabat Ibam *fuiſſe falſis accuſationibus impetitum*, ac propterea Ibas hoc *Judicatum* produxerat; atque ideo tale de Iba prolatum fuerat judicium, quia accuſatores intereſſe noluerunt, & Ibas aperta confeſſione anathematizavit Neſtorium. Eatenus ergo Photius & Euſtathius declararunt Ibam Catholicum, quia comprobatum non fuit eſſe illum revera auctorem Epiſtolæ ad Marim Perſam, & ex alia parte anathematizando Neſtorium, & approbando decreta Epheſina rectam fidem profitebatur. Vide *Conſtitutum* Vigilii num. VII. Præterea Patres Chalcedonenſes hac Ibæ juſtificatione non contenti, Act. x. relegi mandarunt accuſationes adverſus Ibam, & audiri Maran, & Theophilum; quumque accuſatores aſſererent Ibam non ſemel appellaſſe hæreticum S. Cyrillum, reſpondit hæreticum appellaſſe tantum ante Synodum Epheſinam, quum audiebat tanquam Apollinariſta, neque abſolute, ſed niſi recepiſſet Synodum Orientalem. Quomodo ergo poterat Ibas ſuam fateri Epiſtolam, in qua poſt Eccleſiarum unionem ſcriptor, quiſquis fuerit, Cyrillo obloquitur, Synodumque Epheſinam vilipendit? V. Cum Maras eadem Act. x. objeciſſet Ibam obloquutum Cyrillo, decretiſque Epheſinis etiam poſt initam pacem Eccleſiarum, atque ad hoc comprobandum produxiſſet Epiſtolam ad Marim Perſam,& hæc in ſacro Conſeſſu perlecta eſset; quid tum Ibas? Epiſtolam ne ſuam agnovit? Ita Patres allocutus eſt: *Jubeat veſtra Clementia relegi & literas Clericorum Edeſſenorum, ut cognoſcatis quia & ab bis, quæ mibi illata ſunt alienus exiſto, & violentiam ſum perpeſſus*. Oſtendit ergo, inquit Vigilius num. XII. *ſe per omnia alienum & ab aliis, quæ præcedenti loco ei objecta ſunt, & ab Epiſtola ad Marim Perſam ſcripta, quæ ſtatim relecta fuerat*. VI. Cur Ibas relegi curavit Epiſtolam univerſi Cleri Edeſſeni conteſtantis illum eſse Orthodoxum, Synodum Epheſinam probare, revereri Cyrillum, & nunquam ex ejus ore ſe audiviſse blaſphemiam illam, *Non ...video Chriſto facto Deo, quoniam & ego, ſi volo, poſſum fieri ſecundum illum*; quæ etiam blaſphemia Ibæ objiciebatur: cur inquam, hæc relegenda curavit, niſi ut repelleret Epiſtolæ ſibi attributæ perfidiam? Cum ergo his relectis Patres Chalcedonenſes Ibam receperint, luce meridiana perſpicuum eſt, Ibam reſtitutum, quia Epiſtolam ad Marim a ſe conſcriptam negabat, quia id non potuerunt aperte accuſatores demonſtrare, & quia aliunde ex univerſi Cleri Edeſſeni conteſtatione ejus aut orthodoxia, aut ſaltim reſipiſcentia clarebat. VII. Non ſolum hæc noſtra ſententia ex Conſtituto Vigilii apertiſſima eſt, verum etiam magis magiſque roboratur ex Collatione 6. Quinti Concilii; ubi poſtquam Theodorus Cappadox, aliique Epiſcopi affirmaſsent, *quod*

Ibas

Ibas in ea Synodo non ſolum abnegavit, ſed etiam anathematizavit Epiſtolam ad Marim Perſam; a Synodo univerſa reſponſum eſt, *Scimus & nos hæc ita ſubſequuta eſſe*: atque ad majorem cautionem juſſum, ut acta Chalcedonenſia relegerentur. VIII. Quis, niſi omnino deſipiat, ſuſpicari poteſt, aut Ibam, aut Maximum Antiochenum, aut alium ex Patribus Chalcedonenſibus exiſtimaſse probandam Epiſtolam ad Marim Perſam, quæ, ut recte v. Synodus definivit, *contraria per omnia eſt definitioni, quam pro recta fide ſancta Chalcedonenſis Synodus pronuntiavit?* IX. Ipſe Pelagius in Epiſt. ad Epiſc. Iſtriæ, quamquam recte cum Leone Magno ait licenter poſse reprehendi Epiſtolam Ibæ, etiamſi illam Epiſcopi Chalcedonenſes approbaſsent, quia in Act. vi. *Profeſſio fidei conſummatur, moxque canonum regula figitur*; inquit tamen, quod ſi quis affirmat Epiſtolam ad Marim Perſam fuiſse a Synodo probatam, *geſta ejuſdem Synodi deſtruere conatur*: addit, *quia probata ſit, aut difficulter, aut nullatenus demonſtratur*: affirmat quod *ab eadem Epiſtola alienum ſe Ibas reſpondit*; quæ nos hiſce argumentationibus demonſtravimus. X. Amuſſim omnia huic aſsertioni conveniunt. Apparet primum utriuſque Synodi Chalcedonenſis, & Quintæ conſonantia: tum claret ſingulorum Patrum Chalcedonenſium ſententia; Legati enim Apoſtolicæ Sedis judicarunt Ibam innoxium, *relectis chartis*, unde non comprobabatur adverſantium accuſatio, & Clericorum ſuorum abſolvebatur conteſtatione: Epiſcopi Cæſarienſis, & Cyzicenſis eumdem orthodoxum appellarunt ex Judicato Photii, & Euſtathii: Sebaſtenus Antiſtes illum aſseruit recipiendum ob *abnegationem* objectæ Epiſtolæ, ac Neſtorianæ perfidiæ: Juvenalis Jeroſolymitanus dignum *pervidit*, qui impetraret clementiam, nam aliqua de conſcripta ab illo Epiſtola perſeverabat ſuſpicio; ubique tandem hanc Epiſtolam cautione iſta novimus reprobatam, *quæ dicitur Ibæ*.

Inſiſtes: At Patres Chalcedonenſes ideo Ibam pronuntiarunt orthodoxum, quoniam Catholicam judicarunt Epiſtolam ad Marim Perſam. Hanc itaque Epiſtolam una cum Iba approbarunt. Probatur antec. Paſchaſinus & Lucretius non tantum dixere, *Relectis chartis agnovimus ex ſententia Reverendiſſimorum Epiſcoporum Ibam reverendiſſimum innoxium approbari*, quæ verba probant judicium latum a Photio & Euſtathio; verum etiam addiderunt, *Relata ejus Epiſtola agnovimus eum eſſe orthodoxum*; quibus Ibam etiam ex Epiſtola ad Marim Perſam, quæ poſt Judicatum Photii, & Euſtathii fuerat relecta, Ibam judicaverunt innoxium, ideoque & Epiſtolam approbarunt. Maximus etiam Antiochenus inquit: *Ex his quæ modo relecta ſunt, manifeſtum eſt, quia ab omnibus ei illatis reverendiſſimus Ibas innocens eſt repertus; & ex relecto quoque reſcripto Epiſtolæ, quæ probata eſt ab eo qui adverſarius ejus exiſtit, orthodoxa ejus de-*

 clarata

Digitized by Google

clarata eſt dictatio. Quid apertius? Maximus declaravit Ibam orthodoxum, & orthodoxam Epiſtolam ab eo *dictatam*, prolatamque ab Ibæ adverſario Mara, ideſt, ad Marim Perſam conſcriptam.

Quamvis revera hi tres Catholicam Epiſtolam pronuntiaſsent, nihil evincerent trium Capitulorum patroni, cum acta judicialia Synodi Chalcedonenſis potuerint retractari, Magno id Leone aſserente. At reſpondemus neminem præcitatam Epiſtolam per omnia ſanctæ Chalcedonenſi Synodo contrariam judicaſse orthodoxam. Legati Apoſtolicæ Sedis illis verbis, *Relecta ejus Epiſtola agnovimus eum eſſe orthodoxum*, ſignificarunt, inquit Vigilius in Conſtituto n. XIX. Ibam innocentem fuiſse repertum relecta Epiſtola Clericorum Edeſsenorum, conteſtantium *ab illius Epiſtolæ ad Marim Perſam crimine alienam Ibæ conſcientiam*. Itaque *ejus Epiſtola* non appellatur Epiſtola ad Marim, ſed Cleri Edeſseni; enimvero hæc ſupplicante Iba fuerat relecta poſt objectam illi ad Marim Epiſtolam. Neque officit quod dicatur *Epiſtola ejus*, inquit Vigilius; primo *quia ipſius appellatur, quam pro ſe relegi petiit*: deinde quia communi loquendi modo in judiciis *eorum documenta chartæ & Epiſtolæ dici ſolent, qui eis pro ſe utuntur, & quorum oſtenduntur prodeſſe negotiis*: rurſus quia magis æquum eſt, ut Ibæ dicatur Epiſtola, *quam ille pro ſuæ orthodoxæ fidei approbatione ut relegeretur exigit*; quam conſcriptam ad Marim Perſam, *quam ad Ibam oppugnandum objiciebant adverſarii*. Hæc Vigilius num. XXII. Corroboratur hæc reſponſio ſententia Maximi, qui non ait declaratam orthodoxam *dictationem* Ibæ in Epiſtola prolata ab Adverſario, ſed ex *relecto reſcripto Epiſtolæ*, ſcilicet, *ex relecto reſcripto* Edeſsenorum, quo recitato *omnia*, inquit Vigilius, *non ſolum adverſariis non probantibus, aut Iba Epiſcopo denegante, verum etiam damnante fuerunt reprobata*. Quare *dictatio* non ſignificat, ut vulgo accipitur, conſcriptionem Epiſtolæ, ſed Ibæ apud Judices actionem. Ita apud Juriſconſultos *actionem dictare* nihil eſt aliud, quam formulam intendere, ſive cum adverſariis in judicio experiri, apud Paullum L. *Non diſtinguemus. ff. illud. D. de recept. arbit.* In Græco apud Harduinum Tom. I. pag. 540. extat: ὀρθόδοξος ἐφάνη αὐτοῦ ἡ ὑπαγορεία, *Orthodoxa declarata eſt ejus ſignificatio*. Hactenus de tribus Capitulis, & de hæreſi Neſtoriana.

CAPUT XVIII.

Eutychianum dogma refellitur.

COAEVA fere Neſtorianæ, atque e diametro oppoſita eſt hæreſis Eutychetis, quam erupiſse ſcribit Anaſtaſius Sinaita decem circiter

citer annis poſt Synodum Epheſinam, nimirum circa annum Chriſti 441. Gelaſius tamen in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ exortam hæreſim illam affirmat anno 448. rationem habens illius temporis, quo Eutyches a S. Flaviano in judicium vocatus fuit, accuſante Euſebio Epiſcopo Dorylæi. Fuit Eutyches ex parentibus Orthodoxis progenitus, Presbyter Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & ampliſſimi Monaſterii ἡγεμὼν, ideſt, Archimandrita, vel Præſes. Is ægre ferens initam pacem inter Cyrillum & Joannem Antiochenum, cœpit adverſus Orientales obloqui, eoſque tanquam Neſtorianos traducere; arbitrabatur enim duas, quas illi propugnabant naturas, duas perſonas conſtituere, quæ fuerat cum Gentilium, tum ſuperiorum hæreticorum alucinatio. Quamobrem unam in Chriſto perſonam defendens ait naturas duas, humanam, atque divinam ita in Incarnatione permixtas, & confuſas fuiſſe; ut licet antea diverſæ fuerint, poſt adunationem tamen in unam tranſierint. Innovavit propterea etiam hæreſim Apollinarii, etſi in eum aliquando anathema intorſerit; quoniam docens poſt naturarum adunationem humanitatem a divinitate fuiſſe abſorptam, eam, quam appellabat Chriſti carnem, putabat eſſe divinitatem ipſam, quaſi de cælo delapſam, nullum propterea corpus Chriſti agnoſcens, niſi phantaſticum, & contendens ipſam divinitatem fuiſſe affixam cruci, & in ſepulcro reconditam. Jure itaque, meritoque Eutychianum dogma appellatur a Facundo Hermianenſi ſcitum profanum ac fatuum, & bruta contentio: & ipſe Eutyches a Leone Magno in Epiſtola ad Pulcheriam dicitur ſenex indoctus atque imperitus. Sed vide ſacrarum hiſtoriarum, aut hæreſum accuratos ſcriptores, necnon diſſertat. Lupi de Synodo latrocinali Epheſina.

Delatus, & impietatis ac hæreſis Eutyches accuſatus apud S. Flavianum Epiſcopum regiæ urbis Conſtantinopolis, hujuſque monita parvipendens damnatus eſt a Synodo Conſtantinopolitana ab ipſo Flaviano coacta VI. Idus Novembris Coſs. Flaviano Zenone, & Poſtumiano, anno nempe 448. ſubſcribentibus Synodo Epiſcopis XXXII. & Archimandritis XXIII., ut recte Pagius ad hunc annum num 7. At damnatus Eutyches per literas conqueſtus eſt apud S. Leonem agentem Pontificatus ſui annum 9. & quoniam ſignificavit iterum Neſtorianam hæreſim germinare, movit Pontificem, ut datis Epiſtolis ad Flavianum, quæ ſcriptæ fuerant proximo anno 449., zelum Eutychetis commendaret, jubens ne innocens vexaretur. Verum acceptis poſtea a Leone cum Actis Synodi Conſtantinopolitanæ literis Flaviani, Leo ipſe Eutychetem damnavit; atque impius hæreticus audacter appellavit ad prætorium Imperatoris; a quo dante operam Chriſaphio Eunucho, obtinuit ut indiceretur Synodus Epheſina, facta ipſi Eutycheti facultate Epiſcopos convocandi. Sanctus autem Leo, cum Theo-

Theodoſium a cogendo Concilio non potuiſſet avocare, miſit qui ſuas gererent vices; & Synodus quæ indicta fuerat ad Kalendas Auguſtas, celebrata eſt die VIII. ejuſdem menſis. Hæc eſt Synodus, quam dicunt Latrocinium Epheſinum, ſive Synodum Prædatoriam. Ibi enim renuentibus Legatis Apoſtolicæ Sedis, a Dioſcoro Alexandrino, & Epiſcopis aliis Eutychianis, abſoluto Eutychete, damnati fuerunt Sanctus Flavianus, Euſebius Dorylæenſis, Ibas Edeſſenus, Theodoretus Cyrenſis, & Domnus Antiochenus. Imo Flavianus interponens appellationem adeo indigne tractatus eſt, ut ex numero & atrocitate vulnerum animam efflaverit; etſi non omnes conſentiant, an Epheſi obierit, an Epipæ in Lydia, quò eum relegarant, an in itinere inter cohortes militum & catenis devinctus. Dolore tamen plagarum, quas acceperat, migraſſe ad Dominum, tradunt ſcriptores omnes, Evagrius, Liberatus, & alii apud Lupum citato loco. Hæc, aliaque Eutychianorum facinora in cauſſa fuerunt, ut defuncto interim Theodoſio, atque ad Imperium evecto Marciano, indiceretur Synodus Oecumenica. Hanc idem Marcianus cogi primum curaverat Nicææ in Bithynia, ut Eutyches damnaretur in eadem urbe, ubi proſcriptus fuerat Arius; & jam illuc Epiſcopi quamplures perrexerant: ſed cum S. Romanus Pontifex Leo optaret quammaxime, ut Synodo intereſſet etiam piiſſimus Imperator, translata eſt Chalcedonem, ibique præſidentibus ejuſdem Leonis Legatis inchoata eſt VIII. Idus Octobris, & abſoluta Kal. Novembris an. 451. Pontificatus Leonis XII., & Imp. Marciani II. In hac Synodo damnatus eſt Eutyches, proſcriptus iterum Neſtorius; at Theodoretus utrumque hæreſiarcham anathematizans fuit in ſedem ſuam reſtitutus. Expoſita nunc hiſtoria hæreſis Eutychianæ, ipſam aggredimur refutandam.

Propositio. Duo ſunt in Chriſto poſt adunationem naturæ diſtinctæ invicem, atque impermixtæ, licet ſeparatim minime ſubſiſtentes, ſed in eadem hypoſtaſi, atque perſona, unitione phyſica copulatæ.

Demonſtratur I. Dominus noſter Jeſus Chriſtus, quum ſit unus atque indiviſus, ut ſupra adverſus Neſtorianos probatum eſt; perfectus tamen eſt Deus, ac perfectus homo, præditus divinitate, & rationali anima & corpore humano: quorum primum libro VII. cap. 9. & in hoc ipſo libro cap. XIII. propoſit. 2., alterum vero cap. 2. adverſus Phantaſiaſtas fuit apertiſſime demonſtratum. Et quidem aſſumptæ a Filio Dei humanitatis invictum exhibent argumentum ea loca, in quibus dicitur filius hominis, filius Davidis, factus ex muliere, flagellis cæſus, crucifixus, atque de eo narratur vulnera ſua palpanda diſcipulis præbuiſſe: ac divinitatem ea conteſtantur, in quibus appellatur Deus, Unigenitus permanens in ſinu Patris, Filius Dei proprius, Panis qui de cælo deſcendit, antiquior

Abra-

Abrahamo, & Dominus benedictus in ſæcula. Quæ omnia divinarum ſcripturarum auctoritate comprobata neceſſum non eſt, ut iterum producamus. At ex quo Dominus Jeſus Chriſtus ſit Deus verus, divina in ipſo natura debet propugnari; & ex quo ſit perfectus homo, tenemur perfectam in ipſo humanitatem profiteri. II. Huc ſpectant verba, quibus Verbi *Incarnationem* nobis divina eloquia proponunt. Ac primo Joannes Evangeliſta, poſteaquam præclara de Verbi divinitate enuntiavit, affirmans quod in principio erat Deus, quod omnia per ipſum facta ſunt, quod erat lux illuminans omnem hominem, *Et Verbum* (inquit) *caro factum eſt*. Itaque, ut inquit S. Leo in Epiſtola ad Flavianum lecta in II. Actione Synodi Chalcedoniæ, *Unus idemque (quod ſæpe dicendum eſt) vere Dei filius, & vere hominis filius. Deus per id, quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum: homo per id, quod Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis: Deus per id, quod omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil: homo per id, quod factus eſt ex muliere, factus ſub lege*. Eadem eſt vis verborum Apoſtoli ad Philippenſes II. 6. *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*. III. Eamdem veritatem confirmant univerſa fere Chriſti opera, de quibus eadem ad Flavianum Epiſtola S. Leo: *Nativitas carnis manifeſtatio eſt humanæ naturæ; partus virginis divinæ eſt virtutis indicium: infantia parvuli oſtenditur humilitate cunarum, magnitudo Altiſſimi declaratur vocibus Angelorum. Similis eſt rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere; ſed Dominus eſt omnium, quem Magi gaudentes veniunt ſuppliciter adorare. Cum ad Præcurſoris ſui baptiſmum venit, ne lateret quod carnis velamine divinitas tegeretur, vox Patris de cælo intonans dixit: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Sicut hominem diabolica tentat aſtutia; ſicut Deo angelica famulantur officia. Eſurire, ſitire, laſſeſcere, atque dormire evidenter humanum eſt: quinque panibus quinque millia hominum ſatiare, largiri Samaritanæ aquam vivam &c. ſine ambiguitate divinum eſt. Non ejuſdem naturæ eſt flere miſerationis affectu amicum mortuum; & eumdem remoto quatriduanæ aggere ſepulturæ ad vocis imperium excitare redivivum: aut in ligno pendere, & in noctem luce converſa, omnia elementa tremefacere: aut clavis transfixum eſſe, & paradiſi portas fidei latronis aperire. Non ejuſdem naturæ eſt dicere, Ego & Pater unum ſumus; & dicere, Pater major me eſt*. Vide Tom. IV. Conc. Labbei pag. 352. His vero quid proferri poteſt aut eloquentius, aut robuſtius, aut majori auctoritate firmatum?

Addamus tamen ad frangendam penitus Eutychianam perfidiam argumentum quartum ex Patrum traditione depromptum. Plura

afferunt

Digitized by Google

afferunt teſtimonia Bellarminus lib. III. de Chriſto cap. 3. Nat. Alexander Diſſert. XXIV. ſæculi V. ac Theologi omnes. Verum nos afferemus duntaxat aliqua ex Patribus, quorum teſtimonia recitata, ac probata fuerunt Act. 2. Chalcedonenſis Synodi. Sunt hi, Hilarius, qui libro nono de Trinit. ait: *Neſcit plane vitam ſuam, neſcit qui Chriſtum Jeſum ut verum Deum, ita & verum hominem ignorat*. Gregorius Nazianz. ſcribens in Orat. de Nativitate, *Miſſus eſt quidem, ſed ut homo: duplex enim erat in eo natura*. Ambroſius, cujus in 2. lib. de Fide ad Grat. cap. 4. hæc ſunt verba: *Idem Deus, idem homo: per divinitatem Deus, per ſuſceptionem carnis homo*. Et paullo infra, *Servemus diſtinctionem humanitatis, & carnis*. Joannes Chryſoſtomus Hom. de Aſcenſione demonſtrans quare Chriſtus ſit mediator Dei, & hominum exemplo illius, qui in medio poſitus duorum altercantium litem omnem diſſolvit, *Se* (inquit) *medium Chriſtus ingeſſit, & ſociavit utramque naturam*. Similia tradit S. P. Auguſtinus in Epiſtola ad Voluſianum: *Inter Deum & homines mediator apparuit, in unitate perſonæ copulans utramque naturam*. Cyrillus Alex. in libro de Incarnat. Cap. 13. ait: *Unum, eumdemque Jeſum Chriſtum dicimus non ignorantes differentiam naturarum, ſed eas inconfuſe inter ſe ſervantes*. Ex his ab Oecumenica Synodo comprobatis liquet quænam ſit communis SS. PP. traditio: quam etiam accurate expendit in Dialogis Theodoretus, & in Epiſt. ad Leonem Auguſtum S. Leo. Accedunt definitiones Conciliorum, Conſtantinopolitani, quod celebratum diximus ſub Flaviano, an. 448. & alterius, quod ibidem habitum fuit ſub Anatolio poſt biennium; Chalcedonenſis celebrati proximo anno 451. cum interventu Epiſcoporum DCXXX. atque aliorum poſteriorum.

Denique probatur Catholicum dogma argumentationibus Theologicis: quarum prima eſt, quia niſi poſt unionem duæ in Chriſto aſſerantur naturæ; univerſa reparationis noſtræ myſteria evertuntur, atque unum ex his conſequi neceſſe eſt, aut divinitatem fuiſſe immutatam mortique obnoxiam, aut humanitatem impatibilem atque immortalem. Quare ſi Chriſtus mortuus eſt, ac mundum redemit pretio ſanguinis ſui, id perfecit in humana ſubſtantia, illam aſſumens in unitionem divinæ, atque, ut ait lib. 1. Act. Apoſt. cap. 4. Arator:

Se quoque permittens, fuſæ Genitricis ab alvo
Carnis jura pati, vitam ne perderet orbis
Maluit ipſe mori; ſed quod de Virgine facta
Naſcitur, illud obit.

Altera ratio eſt, quod nequeat percipi hypoſtatica unio, niſi utraque natura in ſua ſubſtantia permaneat. Quæ enim ad unum aliquod conſtituendum nectuntur; uno ex his modis uniri debent, quos cum Divo Thoma in IV. contra Gentiles Theologi omnes agnoſcunt: vel enim

enim uniuntur duntaxat aggregatione, utroque extremo integro, perfectoque permanente; quemadmodum ea, quæ unum *per accidens* conſtituunt, ut corpus, & habitus, aut acervus lapidum, vel cumulus arenarum; quam unitionem in Chriſto ſtatuebat impius Neſtorius ſupra refutatus: vel uniuntur ſecundum hypoſtaſim, utroque extremo ſtante per eamdem ſubſiſtentiam, ſicut unitur corpori rationalis anima ad conſtituendum hominem; & hæc unitio poſtulat naturarum diſtinctionem, quotieſcunque una in alteram nequit converti, ut ſpiritualis in corpoream; aut utraque non ita permiſcetur, ut reſultet tertia quædam ſubſtantia, ut evenit in compoſitione mixtorum. At natura divina nequit in humanam converti, & viciſſim humana in divinam; non enim Deus mutabilis eſt, nec creatura fieri poteſt eſſentialiter immutabilis. Mixtio etiam, ex qua tertia quædam ſpecies coaleſcit, abſque partium mutatione non evenit. Dantur quidem alia unitorum genera, in quibus duo inter ſe diverſa unum conſtituunt, partium natura remanente, ut in ſententia vulgari phyſicum corpus ex materia, & forma compoſitum; ſed nec hujuſmodi unitio reperitur in Incarnatione, quum nequeat divina natura habere veram propriamque rationem partis: neque hæc unio ſpectat ad refellendam hæreſim Eutychianam, quum in hac unitione ſtet naturarum diſcrepantia ab Eutychete oppugnata. Num vero repugnet quod divina natura pars dicatur, eſt alia quæſtio; quam puto nihil pertinere ad hæreticum dogma ſacris literis, traditione Patrum, atque manifeſta ratione profligatum.

Respondetur Eutychianis.

Hæreſim Eutychetis firmare videntur ea verba Joannis I. 14. *Verbum caro factum eſt*. Quod enim fit caro, in carnem vertitur. Si ergo Verbum factum eſt caro, cur verſum in carnem non eſt dicendum? Virga quidem Moſis, de qua Exodi IV. 2. legimus factam colubrum, in verum ſerpentem fuit commutata, abſorpta ſcipionis natura; uxor Lot, quam factam ſtatuam, aut columnam ſalis legimus in Gen. cap. XIX. 26. nil fuit poſthac, quam corporis humani in ſalinum converſio; & aqua, quæ in nuptiis Canæ Galilææ facta eſt vinum, Joannis II. 9., nonne priſtinam naturam commutavit? Idem ergo de illis verbis Evangelicis, *Verbum caro factum eſt*, videtur abſque ulla cunctatione aſſerendum, maxime quod verba verbis ubique reſpondent in Græcis, tameſi alicubi Latina Verſio converſionem ſignificat, quam de aſſumpta humanitate minime enuntiat. Ut enim Joan. I. 14. extat, Καὶ ὁ λογος σάρξ ἐγένετο, *Et Verbum caro factum eſt*; ita Gen. XIX. 26. Καὶ ἐγένετο ϛήλη ἁλος, *Et facta eſt columna ſalis*; Exodi IV. 2. Καὶ ἐγένετο ὄφις, *Et facta eſt ſerpens*; & Joannis II. 9. τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον,

Aquam vinum factam. Occurrit ubique idem Verbum γίνομαι demonſtrans novæ alicujus ſubſtantiæ productionem. Addamus, niſi hæc ſufficiant, exemplum ex ipſo corpore Chriſti depromptum; negari enim non poteſt quod revera panis ſubſtantia in Chriſti corpus convertatur, idque demonſtretur ex illis verbis Mat. XXVI. 26. *Hoc eſt corpus meum*. Ratione conſimili ſi recte dicitur, *Verbum eſt caro*, aut *factum eſt filius hominis*, affirmare debemus converſionem divinitatis in carnem.

Reſp. diſt. ant. Quod fit caro, in carnem vertitur, ſi fiat aſſumptione humanitatis in Deum, nego: ſi converſione divinitatis in carnem, concedo. Priori modo Verbum factum eſſe carnem, Patres unanimi ſenſu demonſtrant. Ignatius in Epiſt. ad Trallianos, Epiphanius H. 77. Ambroſius lib. 1. de Incarnat. cap. 6. Joannes Chryſoſtomus Hom. 11. in Joannem, Fulgentius de Incarnat. cap. 10. & Eccleſia demum univerſa in Symbolo Athanaſiano. Legi poterunt interpretationes Patrum apud L'Herminier Tom. 3. pag. 181. Nos enim, ut iſtiuſmodi argumentationes penitus evaneſcant, ac ſimul reſponſio noſtra ſuppeditet locorum ſimilium intelligentiam, hæc ducimus reponenda. Tam Hebraicum verbum היה, quam Græcum γίνομαι, ac Latinum *fieri*, quæ in præfatis locis occurrunt, plures habent ſignificationes; nam היה idem eſt, ac *eſſe*, *compleri*, *evenire*, & aliquando etiam *perire*, *vel frangi*; hoc poſtremum tamen in conjugatione *Niphal*, ut Daniel VIII. 27. Similiter γίνομαι valet *fieri*, *exoriri*, *naſci*, *contingere*, *conſiſtere*, necnon *conjungi*, *accedere*, atque *uniri*. Eadem, & longe amplior eſt ſignificatio verbi *Eſſe*, ac *fieri*. Itaque ex verbis Evangelicis *Verbum caro factum eſt*, optime colligimus naturarum duarum unitionem, nec neceſſe eſt intelligere converſionem, & confuſionem earumdem. At cur hanc ceteris in locis admittimus? Non ex vi verbi: ſed rerum, quæ *fieri* dicuntur. Si enim res nequeat in eam, quam *fieri* dicitur, mutari; abſurdum eſt opinari *factam* taliter, ut ſit immutata. Sic verbum mentis fit vox, dum ore profertur quod verſatur in mente; ſed quum verbum mentis ſpiritale ſit, vox autem ſonus ſenſibilis, nec ſpiritale in ſenſibile verti queat; nemo dixerit, dum loquimur, verbum quod fit vox, naturam amittere ſpiritalem; atque hoc exemplo exponit *Verbum caro factum eſt*, Doctorum Aquila Auguſtinus ſerm. 187. aliàs 17. de Tempore. At ſi natura rerum ſit mutationi obnoxia, ut panis, aqua, humanum corpus, & quælibet res creata; ubi *fieri* dicitur aliquid, ac verba ſenſum exhibent proprium, ac literalem, mutationem naturarum debemus intelligere. Accipe traditam a Divo Cyrillo regulam in Dialogo de Incarnat. Unigeniti, Tom. V. pag. 717. *At ſi Verbum, inquiunt, factum eſt caro, jam non amplius manſit Verbum, ſed potius deſiit eſſe quod erat. Atqui hoc merum delirium, & dementia*

mentia eſt, nihilque aliud quam mentis erratæ ludibrium. Cenſent enim, ut videtur, per hoc Factum eſt, neceſſaria quadam ratione mutationem alterationemque ſignificari. Ergo cum pſallunt quidam, Et factus eſt mihi Dominus in refugium: & rurſus, Domine, refugium factus es nobis, quid reſpondebunt? Anne Deus, qui hic decantatur, deſinens eſſe Deus, mutatus eſt in refugium, & translatus eſt naturaliter in aliud, quod ab initio non erat? Cum itaque Dei mentio ſit; ſi ab aliquo dicatur illud, Factus eſt, quo pacto non ſit abſurdum, atque adeo vehementer abſurdum, exiſtimare mutationem aliquam per id ſignificari, & non potius conari id aliqua ratione intelligere, prudenterque ad id, quod Deo maxime convenit, accomodari?

Addo in iiſdem Scripturæ locis talem phraſim contineri, ut non obſcure ſignificetur mulieris corpus, virgam Moſis, aquam, ac panem in ſalis acervum, in colubrum, in vinum, in corporis Chriſti ſubſtantiam fuiſſe commutata. Enim vero Geneſis XIX. 26. habet Hebraicus codex ותהי נציב מלח: *Et fuit cumulus ſalis*, ac ſimiliter Græcus, Καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός, *Et commutata eſt in columnam ſalis*: quæ ſimplex phraſis, verbique *abſque ſubjecto* expreſſio commonſtrat priorem ſubſtantiam in alteram fuiſſe mutatam: quod dici nequit de verſu 14. cap. I. Joann. ubi ſubjectum apponitur cum articulo, ὁ λόγος; Vulgata autem ibidem legit, *Verſa eſt in ſtatuam ſalis*. Veram itaque prioris naturæ converſionem iſtic phraſis ipſa demonſtrat. Idem dicendum de verſu 3. cap. IV. Exodi, ubi extat in Hebraicis ויהי לנחש *Et fuit ſerpens*: in Græcis, Καὶ ἐγένετο ὄφις, *Evaſit coluber*; in Vulgata, *Verſa eſt in colubrum*: eadem ſcilicet phraſeos ſimplicitate, ac proprietate ſermonis. Notandum præterea eſt in hebraico ſuffixum ל. quod ut plurimum veram converſionem naturæ priſtinæ innuit, ut Geneſ. 11. 7. לנפש, *in animal vivens*: ibidem v. 22. לאשה, *in mulierem*: atque ipſo capite IV. Exodi verſu 4. למטה, *in baculum*, & verſu 9. לדם, *in ſanguinem*. In Græco etiam verſu proximo converſionem virgæ in ſerpentem declarant apertiſſime ea verba: Καὶ ῥάβδον ταύτην τὴν στραφεῖσαν εἰς ὄφιν. In his ergo locis veram converſionem ipſa verba declarant, & γίνομαι, *fieri*, idem eſt, ac στρέφομαι, *converti*. In cap. 11. Joannis ſatis oſtenditur non fuiſſe cum vino permixtam aquam, ex quo architriclinus, & convivæ guſtu experti fuerint vinum eſſe merum, *bonum*, ac priori robuſtius, non autem admixtum, ſive aqua dilutum. Matth. denique 26. de Euchariſtico Pane legitur, *Hoc eſt corpus meum*, τοῦτ᾽ ἐστι τὸ σῶμά μου; neutro pronomine *hoc*, τοῦτο, tametſi maſculini generis ſint *panis*, & ἄρτος. Demonſtrat autem pronomen *Hoc* id, quod illa enunciatione ſignificatur, redditque ſenſum planiſſimum, *Hæc res*, demonſtrato Corpore Chriſti, *eſt corpus meum*. Si autem permaneret poſt conſecrationem ſubſtantia panis, non pronomine hujuſce generis uſus fuiſſet Salva-

 tor.

tor. Sed de hoc poſtremo loco dicam alibi. Nunc ex ipſa verborum proprietate liquet in omnibus locis ſupra allatis deſignari converſionem ſubſtantiæ, nec idem affirmandum eſſe de textu illo: *Verbum caro factum eſt*.

Verum eſt aliquid aliud adverſus Eutychianos in his Scripturarum textibus adnotandum. Non adeo deſipuit Eutyches, ut crederet divinitatem Verbi demutatam in carnem; ſed credidit ipſam carnem ita a divinitate abſorptam, ut tranſiens in hujus naturam divina fieret, & quod humanum eſt, & corporeum factum eſſet umbratile. Igitur nihil adducta exempla pro Eutychianis efficiunt, ſtatua enim ſalis, in quam verſa eſt uxor Lot, vera fuit, & ſuo tempore adhuc extitiſſe ſcripſerunt Joſeph lib. 1. Antiquitatum cap. 12. & Rab. Benjamin in ſuo Itinerario: imo etiamnum perſiſtere, quod incertum eſt tamen, arbitrantur Bochartus, & Adricomius citati a Tirino; &, ſi recipiendum foret Targum Jeroſolymitanum, ſtabit uſque ad mundi conſummationem. Ita ſerpentis, ac vini ſubſtantia vera ac propria dicenda eſt. Idem de Chriſti corpore in Euchariſtia docet Fides Catholicorum, probantque verba illa, *Hoc eſt corpus meum*, quarum vocum prima eſt pronomen proprium, ac ſubjecti demonſtrativum, altera eſt verbum quo exprimitur vera exiſtentia, & prædicati cum ſubjecto connexio, tertia nomen eſt proprium ſubſiſtentis carnis, poſtrema eſt manifeſta nota perſonæ; nec ulla propoſitio eſt, quæ magis expreſſe literalem ſenſum exhibeat. Si ergo tenenda eſt prædictorum locorum æquiparatio, ex illa enuntiatione, *Verbum caro factum eſt*, conſequitur tantum veram poſt Incarnationem extitiſſe carnem aſſumptam a Verbo: quod veriſſimum eſt, & immerito negatur ab Eutychianis.

Poſtremo Joannes Evangeliſta non ſolum ad demonſtrandam ſubſtantialem duarum naturarum unionem inquit, *Verbum caro factum eſt*, ſed etiam ad innuendam earumdem naturarum diſcrepantiam addidit, *Et habitavit in nobis*. Quod animadvertens beatiſſimus Joannes Chryſoſtomus hom. 11. in Joan. ait: *Quid enim ſubjicit? Et habitavit in nobis*; *tanquam ſic te alloqueretur: Vide, ne quid abſurdi ſuſpiceris ex illa voce. Non enim mutationem illam immutabilis illius naturæ ſignificavi, ſed habitationem, & commorationem. Porro id quod habitat, non eſt idem cum eo, quod habitatur, ſed diverſum*. Hoc itaque loco tam Neſtoriana, quam Eutychiana hæreſis confoditur, & quemadmodum objectio Neſtorii dividentis perſonam Verbi a perſona Chriſti, ac probantis ſolam unius in altero inhabitationem ex illis verbis *Et habitavit in nobis*, retunditur ex præcedentibus, *Verbum caro factum eſt* demonſtrantibus hypoſtaticam utriuſque naturæ unionem: ita objectio Eutychetis ambas naturas confundentis & permiſcentis, petita ex verbis illis *Verbum caro factum eſt*, revincitur ex iis, quæ proxime ſequuntur, *Et habitavit in nobis*, aperte commonſtrantibus

bus duarum naturarum proprietatem, & diſcrepantiam.

Sunt etiam aliqua veterum Patrum teſtimonia, quæ videntur facere pro Eutychianis. Etenim Tertullianus pluribus in locis appellat Chriſtum *hominem Deo mixtum*. Ita in libro de Carne Chriſti cap. 3. 15. & 21. Apologetici. In lib. autem adverſus Praxeam cap. 27. propugnat utriuſque naturæ *mixturam*, & converſionem. Idem docet in Epiſtola ad Voluſianum S. P. Auguſtinus. Eadem eſt doctrina S. Maximi Epiſcopi Taurinenſis hom. 4. de Nat. Domini, Eulogii Alexandrini apud Photium, Leporii Presbyteri, imo & Leonis Magni ſerm. 3. de Chriſti nativitate. Horum loca collegit, expenditque Lupus in Synodum Epheſinam. De Cyrillo, qui unam dixit naturam Dei Verbi incarnatam, plura cap. xv. Favet Eutychianis Julius Rom. Pontifex in Epiſtola ad Dionyſium Epiſcopum Corinthiorum, ubi aperte unam in Chriſto profitetur naturam. Sunt quidem nonnulli, qui hanc Epiſtolam ſpuriam cenſent; ſed eſſe genuinam affirmat Ephræmius Antiochenus, & Gennadius de Scriptoribus Eccl. atque hunc male reprehendi a Baronio ad annum 352. n. 6., obſervat Petavius lib. iv. de Incarnat. cap. 6. Abſque ulla deinde ambiguitate tradit dogma Eutychianum S. Greg. Thaumaturgus in celebri illa ſententia, *In Chriſto non duæ perſonæ, neque duæ naturæ*. Denique deſumi poteſt pro Eutychianis argumentum ex vetuſtiſſimo Scriptore Juſtino, qui in 2. Apologia inſtituit comparationem inter Incarnationem Verbi, & Euchariſtiæ Sacramentum; & ideo quemadmodum panis fit corpus Chriſti per converſionem ſubſtantiæ, ita Verbum per ſubſtantiæ converſionem factum eſt caro.

His reſpondentes dicimus Tertullianum, Auguſtinum, Maximum, Eulogium, & Leporium mixtionis & converſionis nomine intelligere veram aſſumptionem humanitatis, non talem permixtionem, qualis eſt corporum liquidorum, ex qua reſultat tertia quædam ſubſtantia. Et quidem Tertullianus de Carne Chriſti hunc ſibi ſcopum propoſuit, refutandi errorem illorum, qui Chriſti corpus putabant umbratile atque phantaſticum: atque in Apologetico demonſtrata utriuſque naturæ diſcrepantia commonet, ne arbitremur talem in Chriſto eſſe mixtionem, qualis fit ex auro & argento, dum efficitur electrum. At S. P. Auguſtinus in Ep. 3. nunc 137. ad Voluſianum num. 9. ait. *Inter Deum & hominem* (Chriſtus) *mediator apparuit, in unitate perſonæ copulans utramque naturam*. Itaque *mixturæ* nomine hanc perſonæ unitatem intelligit; quod ſeq. num. 11. ſic exponit: *Nam ſicut in unitate perſonæ anima unitur corpori, ut homo ſit: ita in unitate perſonæ Deus unitur homini, ut Chriſtus ſit. In illa ergo perſona mixtura eſt animæ, & corporis: in hac perſona mixtura eſt Dei & hominis; ſi tamen ſecedat auditor a conſuetudine corporum, qua ſolent duo liquores ita commiſceri, ut neuter ſervet integritatem ſuam:*

ſuam: quamquam & in ipſis corporibus aeri lux incorrupta miſceatur. Ergo perſona hominis mixtura eſt animæ & corporis: perſona autem Chriſti mixtura eſt Dei & hominis. Hanc eſſe S. Leonis doctrinam liquet ex iis, quæ deprompta ſunt paullo ſupra ex aureis ejus contra Eutychetem Epiſtolis. Idem ſenſere Eulogius, & alii, qui mixtionis nomine uſi ſunt, ne quis induceret cum Neſtorianis perſonarum diviſionem; ut de Eulogio inquit ipſe Photius, & de Cyrillo dictum eſt ſupra. Quandoquidem vero Cyrilli mentionem fecimus; dirimit ipſe omnem oppoſitionem lib. 1. contra Neſtorium cap. 3. *Mixtionis nomen* (inquit) *poſuerunt nonnulli etiam Sancti Patres, ſed quod metuere te dicis, ne qua confuſio contigiſſe exiſtimetur ad inſtar liquidorum, quæ inter ſe mutuo commiſcentur, libero te hoc metu. Non ſic illi ſenſerunt. Minime: ſed ea voce ſunt uſi, cum ſummam unionem oſtendere ſtuderent.* Julii Epiſtolam revera ſuppoſitam eſſe probat Leontius in libro de Sectis, ex quo tanquam fetum alicujus Appollinariſtæ illam commemoret, ac refellat S. Gregorius Nyſſenus in libro, quem adverſus Apollinarem conſcripſit. Ephræmius autem, qui illam recipit ut genuinam, teſtatur non *unam* ibidem *naturam* dici abſolute, ſed *unam naturam divini Verbi incarnatam*: quod jam explicatum eſt in Cyrillo: ideoque poteſt probari hæc Epiſtola, & male reprehenditur a Gennadio. Verba, quæ ex Gregorio citata ſunt, ſunt hominis Apollinariſtæ, & Sancto Epiſcopo Neocæſarienſi perperam afficta, ut animadvertit idem Leontius. Juſtinus denique in eo comparat Euchariſtiam Incarnationi, quod ſicut in Chriſto fuit vera humanitas prædita carne & ſanguine, producta divinitus per Verbum Dei; ita in Euchariſtia recipimus alimentum, quod vere ac proprie continet ſub ſpeciebus panis Jeſu Chriſti carnem & ſanguinem. Fieri autem utrobique naturarum eodem pacto converſionem Juſtinus minime affirmat: *Quemadmodum*, inquit, *per Verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus ſervator noſter: & carnem, & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſſa habuit: ita quoque illud, in quo per preces Verbi ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimentum ipſius Jeſu Chriſti Incarnati carnem, & ſanguinem eſſe edocti ſumus. Nam Apoſtoli in Commentariis a ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, tradiderunt ita ſibi præcepiſſe Jeſum, & pane accepto, gratiiſque actis dixiſſe: Hoc facite in memoriam mei, Hoc eſt corpus meum.* Nullus itaque Patrum probavit Eutychetis inſaniam; ſed omnibus eſt ſententia conſtans & inviolabilis, quod Unigenitus Dei ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, neque commixtionem paſſus, neque diviſionem, atque, ut cecinit libro 1. de Partu Virginis Honorius Fortunatus:

Non Deus in carnem eſt verſus, Deus accipit artus,
Non ſe permutans, ſed ſibi membra levans.

CA-

C A P U T XIX.

Quam inſcite & impudenter Avitus Academicus inſimulaverit Eutychianæ hæreſeos Homiliam Clementis XI. Pontificis Maximi.

OPpugnatam hæreſim Eutychetis viſus eſt ſibi deprehendere in Homilia, quam in ſacro Purpuratorum Patrum Senatu, & frequentiſſima Eccleſiaſticorum virorum concione habuit anno 1702. SS. Papa Clemens XI. in ſolemni die Dominicæ Reſurrectionis, illamque a nullo Theologo poſſe a nota hæreſeos purgari cenſuit Janſenianus quidam, qui parvum de hac homilia libellum vulgavit, cum hac inſcriptione, *De Clementina periodo, Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei*. His verbis hæreſim contineri tam audacter, tam confidenter perſuaſum habet, ut Romanæ Communionis Theologos, & præſertim Pontificiæ auctoritatis Propugnatores ita alloquatur: *Qui e Magiſtris veſtris ingenio, eruditione, calliditate præſtant, ab errore Eutychiano liberent hanc periodum, &c.* Nec eſt unde miremur hujus inſimulatoris licentiam: Janſenianus eſt enim, ideſt, ex illorum cœtu, quos memoratus Pontifex Maximus exemplo Prædeceſſorum ſuorum inſectatus ſtuduit omnino comprimere, confirmatis, noviſque editis Conſtitutionibus, quarum alibi mentionem fecimus. Sed quod ait præfatam periodum neque ingenio, neque eruditione, neque calliditate poſſe demonſtrari ab hæreſi immunem, id non ſolum arrogantiæ perverſæque mentis indicium eſt, verum etiam aut ſummæ ignorantiæ, aut exquiſitæ malitiæ, calumniæque execrabilis. Illam quippe periodum veram, libratam, & Catholicam eſſe conſequens propoſitio ſuadebit.

Propositio. Allata Clementina periodus ponderata eſt, gravis, & ab omni, vel minimo errore immunis.

Demonſtratur. Ideo Avitus Academicus Clementinam periodum tanquam Eutychianam auſus eſt inſectari, quoniam *forma* apud plures Eccleſiæ Patres *naturam* ſignificat; & conſequenter ſicut forma, & natura ſervi ſecundum Chriſtianæ Religionis effata nunquam fuit forma Dei; ſic nec in illam reſurgente Domino reverſa fuit, nec reverſura eſt unquam. Hæc tota Aviti argumentatio, nullo ingenii acumine, nulla dialectica arte, nulla, ſi ipſi fides eſt adhibenda, orationis ſollertia diſpeilenda. At *formæ* vocabulum ſæpenumero ſignificare *naturam*, præſertim apud Patres, qui Eutychetem confutarunt, verum eſt; hanc ſolam ſignificationem habere, falſum eſt penitus. Plura congerit Avitus teſtimonia, in quibus duplex forma enuntiatur de Chriſto, ſcilicet, duplex ſubſtantia. Nos omnia probamus: revera enim

enim habuit Salvator *formam Dei , in qua æqualis eſt patri , &* *formam ſervi ; qua minor eſt patre* ; inquit in Pſalmum 63. Auguſtinus. At num id tantum *forma* ſignificat ? Minime : & apud Latinos , & apud Græcos , non profanos tantum , ſed etiam ſacros , divinoſque Scriptores commonſtrat effigiem , imaginem , & externa latentis naturæ , dignitatiſque argumenta . Hoc ſenſu uſurpat vocem illam Cicerò in 2. de Officiis , & 2. de Finibus . Virgilius in 6. Aeneid. Terentius in Andria , & nullus eſt , qui non habeat in ſermonis conſuetudine , *Egregius forma , forma liberali , forma bona* . Clemens autem XI. latini ſermonis proprietatem , quantum ſingula ejus ſcripta teſtantur, novit maxime . Non ſolum latinum *forma* , etiam græcum μορφὴ cum naturam , tum externam faciem ſignificat . Duplicem naturam demonſtrat Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens : Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων , & , μορφὴν δούλου λαβών . *Qui cum in forma Dei eſſet* , & , *Formam ſervi accipiens* . Pro effigie , ac faciei imagine uſurpatur vox eadem μορφὴ , Marci XVI. 12. ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ , *in alia effigie* . Itaque Clemens XI. dum ait , *Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei* , non commixtionem oſtendit humanæ divinæque naturæ , ſed commutationem corporis tot vulneribus ſauciati , & cujus non erat ſpecies aut decor , in ſplendidum ac redivivum , ita , ut quemadmodum ex priori effigie dignoſcebatur humanitas , ita ex gloria reſurgentis fit manifeſtata divinitas . Non ergo natura in naturam reverſa eſt ; ſed noſtræ mortalitatis imago in gloriam immortalitatis : ex qua Chriſtum , quem reputarunt ſceleroſum & impium , agnoverunt eſſe mundi Reparatorem, & unigenitum Filium Dei .

Neque , ut Clementina oratio hunc referat ſenſum , indiget benigna interpretatione legentium . Senſum ipſum exhibet , & ob oculos ſtatuit , ut qui illum non percipit , aut detorquet , vel inſigniter ſit malignus , vel habeat fungum pro cerebro . Enimvero in eadem Homilia ad hunc modum loquitur Romanus Pontifex: *Hodie nimirum novus Adam non in animam viventem , ſed in Spiritum vivificantem formatus apparuit , novam mundo daturus progeniem , non terrenam & ſordidam , ſed cæleſtem & ſplendidam . Hodie verum Dei Templum Judaica nuper impietate deſtructum divina poſt triduum Omnipotentia reparavit . Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei , & exinanitio humilitatis ad priſtinæ altitudinis rediit majeſtatem . Hodie qui traditus fuerat propter delicta noſtra , reſurrexit propter juſtificationem noſtram . Reddunt inferna victorem , ſuſcipiunt ſuperna triumphantem ; infirmitas quippe in virtutem , mortalitas in immortalitatem , contumelia tranſivit in gloriam* . Vide quid ſit formam ſervi in Dei formam reverti ? Non eſt utriuſque naturæ permixtio , ſed paſſionis , & contumeliæ in gloriam Reſurgentis commutatio . Chriſtus enim reſurgens a mortuis , jam non moritur : atque *vir dolorum,*

cui

Digitized by Google

cui non erat ſpecies, neque decor, deſpectus & noviſſimus virorum, in quo poſuit Dominus iniquitates omnium noſtrum: factus eſt ſpecioſus præ filiis hominum: factus eſt incorruptibilis, qui potuit vulnerari: factus eſt immortalis, qui potuit occidi: factus eſt impaſſibilis, qui potuit crucifigi: inquit idem ſummus Pontifex homilia, quam habuit in eadem ſolemnitate anno 1704.

Cum itaque verborum ſuorum Clemens XI. ſit tam diſertus, atque accuratus interpres, neque ex eadem homilia potuerit invidus improbuſque obtrectator haurire ſuſpicionem erroris; undenam illam venefico ore potuit ebibere? Num alicubi fidei Cuſtos & Eccleſiæ Paſtor Eutychianum ſe prodit? Sed legat calumniator homiliam, quam in die dominicæ Nativitatis habuit eodem anno 1704. Pontifex ſapientiſſimus. *Ineffabile divinum Verbum*, (inquit) *quod in principio erat, & apud Deum erat, & Deus erat; è Patris ſinu prodiens, Patri coexiſtens, Patri coæternum, in ipſa Patris ſubſtantia ſemper manens, & ex ipſa ſemper effulgens, hoc ſane Verbum, ut nuper audiſtis, caro factum eſt, & habitavit in nobis: in nobis, quos Verbi ſibi divinitas coaptavit, cujus caro de utero Virginis ſumpta nos ſumus; gemina nimirum in unam Perſonam conveniente natura, verus Deus, & verus homo natus eſt Chriſtus, ut illi vera ineſſet Deitas ad miracula operum, nec vera deeſſet humanitas ad tolerantiam paſſionum*. Atque tam aperta hæreſum omnium adverſus Domini Incarnationem, & maxime Eutychianæ, damnatio nonne debuit putidum Aviti os obſtruere, & impudentem linguam frenare?

Sed quod magis damnat hominis audaciam: illa eadem Clementina periodus verbis Patrum contexta eſt. Deſumptam ex Arnoldo Carnotenſi, qui floruit ætate divi Bernardi, & cujus opera extant Tom. XXII. Biblioth. PP. animadvertit vir doctus Philippus VanWaure noſtri Ordinis, in Velitatione hæreſis Janſenianæ, quam inſcripſit *Auguſtinus Europæus*. Sed habet Auctorem longe celebriorem, ſanctiſſimum nempe Martyrem Cyprianum; qui ſermone de Reſurrect. pag. 443. inquit: *Hæc Paſchalia gaudia ipſi Angelici Spiritus, & reſurgentis Domini gloriam admirantur; lætantur, & delectantur in eo, quod forma ſervi reverſa ſit in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad depoſitæ altitudinis redierit majeſtatem*. Confer modo, Avite, cum Cypriano Clementem. Hic loquitur ad hunc modum: *Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei, ac exinanitio humilitatis ad priſtinæ altitudinis rediit majeſtatem*. Cyprianus ait: *delectantur in eo, quod forma ſervi reverſa eſt in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad depoſitæ altitudinis redierit majeſtatem*. Non opus hic eſt Magiſtris, qui præſtent ingenio, eruditione, & calliditate: eadem Cyprianum ſcribere, eadem Clementem videt enim lippiens, ac tonſor. Igitur aut Eutychianus uterque eſt, aut nec unus, nec alter.

Quis autem audeat rodere Cypriani orationem, tanquam errore Eutychiano conſperſam?

Non video, quid reſpondere poſſit Calumniator, niſi forte aliam verborum cautionem adhibendam fuiſſe Clementi longe poſt damnatum Eutychetem in conſpectu univerſalis Eccleſiæ peroranti, quæ adhibenda non fuit Cypriano antiquiori tempore, atque in privata Eccleſia concionem habenti. Quod ſi forte effutiret, id magis ipſius Aviti contunderet temeritatem. Loquens enim Pontifex in Catholica Eccleſia, atque in cœtu Orthodoxorum Procerum, *non ſe aliter intelligi arbitrabatur, tali quæſtione nullus pulſabatur, ſecurius loquebatur*. Atque hac reſponſione, qua Magnus Auguſtinus vindicat adverſus Julianum lib. 1. cap. 6. quamdam ſententiam Chryſoſtomi, ſarta tectaque eſſet Clementis oratio, quamquam foret ob aliquam texturam minus accuratam verborum ſenſus ejuſdem orationis ambiguus. Apertiſſimus eſt tamen, ponderoſus, Patrum undique auctoritate munitus, nec unum fere verbum ibidem occurrit, quod perſpicuo ſimul mirabilique artificio non ſit e Sanctorum libris depromptus. Illa quoque interpretatio, quam deſiderare poſſet Criticus ſubmoroſus, ut liquatiſſime ex dictis apparet, eidem periodo ſubnectitur. Ad frangendam præterea Janſeniani hujus audaciam accedit ſermo XXXVII. Petri Chryſologi Ravennatenſis Antiſtitis, in quo legimus: *Nonne Dominus, ut hominis faciem præferret & formam, formam propriæ deitatis aufugit?* En vocabulum *formæ* in eodem Clementinæ periodi ſenſu uſurpatum a viro doctrina ac ſanctitate ſpectabili, qui floruit vivente Eutychete, & adverſus illum glorioſe ſtilum exercuit.

Plura adverſus ſummi Pontificis imperitum, injuſtiſſimumque accuſatorem non proferam, tametſi poſſem permulta; ne forte opinetur, nos aut diſſertationem illam pluris facere, aut ab ipſa mentem noſtram quamvis perhumilem, & anguſtam plurimum coarctari. At hæc reſpondere placuit, ut agnoſceret quanta facilitate machinam, quam putat firmiſſimam, ſubvertamus. Bovem pinguem ac friſium, quem promittit ſe dono miſſurum ex Hollandia ei, qui ſatisfecerit exornatæ a ſe lucubrationi, illi det, qui ipſum a nota ignorantiæ atque audaciæ adhibito omni conatu defenderit.

CAPUT XX.

Explicantur Scholaſticorum placita circa naturam, proprietates, cauſſam, terminumque Unionis hypoſtaticæ.

PLURA Scholaſtici diſputant de *hypoſtaticæ* unionis natura, proprietatibus, cauſſa, ac termino: quorum ſi velimus prolixam habere

bere diſſertationem , prætermittenda nobis erunt utiliora , cum graviſſimæ nobis adhuc dirimendæ ſint controverſiæ . Ut ergo Scholarum placita brevi expediamus ; duarum naturarum unitionem quidam conſtituunt in *modo* ab extremis diſtincto , ut Scotus in III. diſt. I. Suarez diſput. VIII. ſect. 3. Vaſq. diſp. XVIII. cap. 3. Salmanticenſes diſput. IV. dub. I. Gabr. a S. Vinc. diſput. 2. dub. 7. L'Herminier de Un. hyp. q. 2. aliique complures : quidam vero ab extremis negant illam diſtingui , ut Cajetanus in 3. p. q. 2. art. 7. Gonet diſp. VI. art. 3. Maignan Ph. Sacræ p. I. cap. 21. Juenin diſſert. V. q. 3. Tournely quæſt. VII. art. 2. atque ex noſtratibus Aegidius in 2. diſt. 2. Gregorius Arimin. in I. diſt. 28. q. 2. Gerardus diſt. 7. q. 3. Gavardi quæſt. V. art. I. & fere omnes ab eodem Gavardi num. 8. laudati . Nos vero horum ſententiæ abſque ulla animi fluctuatione ſubſcribimus . Principio enim non admittitur a nobis *modum* eſſe *entitatem* aliquam diſtinctam a ſubjecto , licet fateamur eſſe *habitudinem* quamdam intrinſecam , ſive potius rem ipſam tali affectione præditam , & veluti ſigilli impreſſionem , inhærentem quamdam *formam* a ſubſtantia indiſtinctam ; ut diximus de relationibus , ac de habitibus diſputantes . Deinde nullam aliam *hypoſtaticæ* unionis perceptionem ex Scripturis , ac Patribus in velitatione præcedentium hæreſum productis haurire poſſumus , quam mirabilis œconomiæ , per quam Dei Verbum in unitatem perſonæ *formam ſervi* , ideſt , humanitatem aſſumpſit : cujus aſſumptionis modus captum ſuperat humanum , neque poteſt per *entitatulam* aliquam productam innoteſcere mortalium mentibus . Præterea , ne vulgarem ratiocinationem omittamus , ſi duo habeant rationem *potentiæ* , *&* *actus* , quemadmodum habent corpus & anima , materia & forma ; nullo egent ſuperaddito nexu , quo , tanquam confixo clavo duæ tabulæ , colligentur ; ſed per ſe immediate uniuntur . Inſuper , ut argumentatur citato loco Gregorius , non ſolum natura humana eſt unita Verbo , verum etiam Verbum eſt unitum naturæ humanæ ; nec tamen ad hanc unionem explicandam recurrendum eſt ad modum , vel entitatem ipſi Verbo inhærentem , cum divina perſona nequeat recipere *entitatem* aliquam , qua intrinſece aſficiatur .

Ducuntur qui oppoſitam ſententiam tenent momentis iſtiuſmodi . Primum , cum *hypoſtatica* unio ſit actio , correſpondere huic debet aliquis productus effectus , qui utique non eſt humana natura , cum potius hæc ſit terminus creationis , ideoque erit *entitas* illa , ſive *modus* ab extremis diſtinctus . II. S. Thomas 3. p. q. 2. art. 7. invicte demonſtrat unionem eſſe *aliquid creatum* , quoniam non fuit ab æterno , & quicquid incipit in tempore , creatum eſt . III. Poſſunt Verbum & humanitas ſimul eſſe , quin ſint unita hypoſtaticè . Unio ergo , inquit Maurus lib. IX. q. 25. , eſt aliquid a Verbo , & ab humanita-

te diſtinctum. IV. Quod eſt indifferens, per aliquid adventitium determinari debet. At natura creata indifferens erat, ut aſſumeretur a Verbo. Itaque per modum aliquem adventitium determinata eſt. V. Plura enuntiantur de humanitate unita Verbo, quæ non verificantur de ipſamet humanitate Verbo non unita: quarum oppoſitarum enunciationum ratio nulla eſt, niſi facta in humana natura mutatio.

Verum facile eſt hæc argumenta diſcutere: ad primum namque dicimus *Incarnationem* duas actiones comprehendere *connotative* diſtinctas, ideſt, naturæ humanæ productionem, quæ eſt creatio, & refertur ad totam Trinitatem tanquam ad cauſſam efficientem, & ad humanam naturam *in ſe ſpectatam*, tanquam ad effectum productum; & ejuſdem, naturæ humanæ terminationem, quæ eſt Verbi aſſumptio, & refertur ad ſolum Filium tanquam ad principium ſuam tribuens ſubſiſtentiam, atque ad naturam humanam *prout ſubſiſtit divina hypoſtaſi*: quare cuilibet actioni terminus reſpondet ſuus, creationi natura humana *abſolute* ſpectata, ideſt, ut a Trinitate producta; aſſumptioni natura humana ſpectata *connotative*, ideſt, ut per Verbum ſubſiſtens. Ad auctoritatem divi Thomæ reſpondet Cajetanus *eſſe creatum*, quod intervenit in unione hipoſtatica, eſſe *paſſionem qua natura humana trahitur ad eſſe Verbi*: nos eidem reſponſioni inſiſtentes dicimus, quod ſicut unio *hypoſtatica* eſt actio facta in tempore *connotativa*, *ac terminativa*, ita habet effectum ſuum creatum quidem, ſed connotantem divinum Verbum, a quo terminatur, ideſt, naturam humanam ut ſubſiſtentem: quod non repugnat divo Thomæ ſcribenti q. 6. art. 6. ad 1. *Unio naturæ humanæ ad Verbum eſt ſecundum eſſe perſonale, quod non dependet ab aliquo habitu, ſed immediate ab ipſa natura*: qua auctoritate Gonet loco cit. n. 46. ſententiam confirmat noſtram. Corruit eadem reſponſione argumentum Mauri, propterea quod nequeat non eſſe unio *hypoſtatica*, ubi eſt humanitas *connotative* accepta, hoc eſt hypoſtaſi Verbi ſubſiſtens; quamvis non præcipiatur unio, ſi humanitas in ſe tantum abſque tali connotatione ſpectetur. Non aliam reſponſionem adhibebo ad quartum; natura enim creata determinatur *ut ſit Verbi* per hujus hypoſtaſim, quæ illam *connotative* tantum immutat. Utor eadem doctrina, ut me expediam ab argumentatione poſtrema, quandoquidem ad ſalvandas enuntiationes oppoſitas ſat eſt diſtinctio *connotatorum*, ut demonſtravi lib. 11. cap. 3. atque vi hujus diſtinctionis natura humana, ut ſubſiſtens divina hypoſtaſi, dicitur Filius Dei, qualis non diciter abſolute in ſe inſpecta. Poſitis itaque principiis noſtris quamfacillime hæc prima quæſtio diluitur.

Quantum pertinet ad unionis *hypoſtaticæ* proprietates, conſentiunt Theologi omnes illam eſſe ſubſtantialem, naturalem, omnium maximam, & perpetuam atque indiſſolubilem. Subſtantialem eſſe

eſſe conſtat ex his, quæ diximus adverſus Neſtorium, a quo nulla alia inter Deum hominemque unitio admiſſa fuit, præter moralem, & extrinſecus adſcitam. *Subſtantialem* itaque illam appellamus, quatenus utraque ſubſtantia divina & humana in eadem hypoſtaſi conjunctæ perſiſtunt, ut in una perſona hominis anima ſpiritualis & caro. *Naturalem* vero hanc unionem dicimus contra Eutychetem, qui nonniſi unam naturam adſtruit confuſam atque permixtam; quippe ubi unum perit, aut in alterum permutatur, non unio intervenit, ſed mixtio, aut corruptio: ſive *naturalem* dicimus, prout idem eſt, ac vere, ſine fuco, & abſque ſimulatione, ut explicavimus in tertio Anathematiſmo Cyrilli. Nam ſi *naturale* accipiatur, prout idem valet, ac neceſſarium, naturæ debitum, aut ex naturæ conditione promanans; conſtat unionem *hypoſtaticam*, quæ maxima gratiarum eſt, divinâque liberalitate peracta, dicendam non eſſe naturalem. Eſſe autem omnium maximam facile quiſque percipiet, ſi attendat utriuſque naturæ diverſitatem, Deique & hominis diſcrepantiam: ſi animadvertat non potuiſſe humanam naturam altius attolli, ut libro proximo exponam; ſi denique inſpiciat non ad tempus divinum Verbum humanam aſſumpſiſſe naturam, ſed illam evectam ad Patris dexteram in perpetuo ac ſempiterno regno locaſſe. Atque hæc eſt tertia *hypoſtaticæ* unionis proprietas, videlicet, indiſſolubilis humanitatis cum divinitate conjunctio: quam negavit Origenes affirmans poſt reſurrectionem totam naturam corporis interituram, refutatus a Theophilo in Epiſtola 2. Paſchali, nec non Marcellus Ancyranus: de quo Euſebius in III. libro de Eccl. Theologia cap. 13. & contra eumdem Marcellum lib. II. cap. I. S. Baſilius Epiſt. 52. & Cyrillus Hieroſolym. Catech. xv. Revincitur autem aperte hæc hæreſis ex quo collata Chriſto filio Davidis poteſtas ſempiterna, & abſque fine dicatur Dan. VII. 14. & Lucæ I. 33. aliiſque in locis; eaque de omni corpore interituro ſententia ſit purum putumque deliramentum directe pugnans cum iis, quæ alibi diximus de corporum reſurrectione. Quare de unionis *hypoſtaticæ* proprietatibus hæc perpauca dicta ſint.

Diſputatur præterea in Scholis, an hæc unio facta ſit in *natura*, an in *perſona*: quæ pariter quæſtio ex refutatis hæreſibus aperte diluitur. Nam ſi ſenſus ſit, num divina & humana natura in unam coaluerint; liquet id falſum eſſe, & de fide tenendum oppoſitum adverſus hæreſim Eutychianam: ſi verò ſit ſenſus ambas naturas fuiſſe in eadem perſona conjunctas, iſtud contra Neſtorianos eſt aſſerendum. Ideoque illarum hæreſim præmiſſa refutatio iſtam quoque difficultatem eliminat. Controvertitur tamen inter eos, qui diſtinctionem intrinſecam ſtatuunt inter Verbi divinam naturam, ejuſque *perſonalitatem*, an natura *immediate*, an ratione *perſonalitatis* humanam carnem aſſumpſerit: verum nos, qui divinam eſſentiam ac hypoſtaſim unam ſimpli-

pliciſſimam rem, ſola terminorum connotatione diverſam lib. IX. cap. 2. propugnavimus, nulla hac in re dubitatione diſtrahimur, aſſerimuſque incunctanter tribuendam naturæ humanæ aſſumptionem divino Verbo, ſive perſonæ, quæ tamen eſt ipſamet Dei natura, non *abſolute* accepta, ſed tantum *connotative*; cum ſint una ſumma res, incomprehenſibilis, & ineffabilis Pater, Filius, & Spiritus ſanctus. Nam ſi humanitatis aſſumptio tribuenda foret naturæ divinæ, ideſt, ſummæ illi rei ineffabili *abſolute* conſideratæ, non ſolum Verbum carnem aſſumpſiſſet humanam, ſed etiam Spiritus ſanctus, ac Pater, & vera eſſet hæreſis Theopaſchitarum. Poſſumus tamen in verbo *aſſumendi*, ut diximus paullo ſupra, diſtinguere principium *actionis* a principio *terminationis*, & illud tribuere divinæ naturæ ſingulis perſonis communi, iſtud verò propriæ Filii hypoſtaſi, ſive *perſonalitati*; ut obſervat illuſtris Eſtius in III. diſt. xv. §. I. Nam efficientem cauſſam *Incarnationis* fuiſſe totam Trinitatem, quatenus illa actio eſt, controverti nequit, ut dicam proximi lib. cap. IV. inquirens cur divini Verbi conceptio tribuatur Spiritui ſancto, quamvis illam operata ſit tota Trinitas.

Cum nulla itaque oriri poſſit difficultas de cauſſa *Incarnationis* efficienti, diſceptatur in Scholis de cauſſa meritoria: & quæritur an *Incarnationem* mereri potuerint Sancti Patres, qui illam aſſiduis precibus ante Chriſti adventum petierunt; an beatiſſima Virgo, quæ inter omnes mulieres benedicta fieri meruit Dei genitrix; an ſaltim ſacroſancta Chriſti humanitas ad gratiam *hypoſtaticæ* unionis evecta. Conſentiunt autem Theologi omnes, nullum meritum *de condigno* potuiſſe in operibus aut veterum Patrum, aut Virginis intemeratæ inveniri, cui reſponderet tam eximium ampliſſimumque beneficium, quale eſt humanam naturam divino Verbo conjunctam eſſe ſubſtantiali unione. Et ſatis manifeſtam rationem proferunt, quoniam inter merita cujuslibet creaturæ, & maximum *Incarnationis* beneficium nulla excogitari poteſt proportio: unde illud divinæ miſericordiæ, & caritati in ſacris literis paſſim adſcribitur. At ſi loquamur de merito *de congruo*, quod hujuſmodi proportionem non exigit, tam beatam Virginem, quam Patriarchas promeruiſſe *Incarnationem* divini' Verbi, quoad *ſubſtantiam*, & quoad *circumſtantias*, ſcilicet promeruiſſe ut Verbum naturam indueret noſtram, & eam aſſumeret ex Abrahami Davidiſque poſteritate, atque citius, quam fortaſſis id perfeciſſet, ſentiunt Theologi bene multi, Alvarez diſput. XVII. num. 12. Joannes a S. Thoma diſput. v. art. I. Gonet diſput. VII. art. 6. Suarez diſp. x. a. 6. Salmant. diſput. VII. dub. 3. L'Herminier Tom. 3. p. 130. aliique. E contra Sanctos Patres promeruiſſe *Incarnationis* divinæ *circumſtantias*, ideſt, accelerationem, electionemque ſtirpis Davidicæ, & beatiſſimam Virginem promeruiſſe tantum gratiæ augmentum,

ut

ut fieret dignum divini Verbi, ac Spiritus ſancti habitaculum, non vero, ut *Incarnatio* fieret, & ipſa eligeretur in Dei matrem, tenent Theologi alii in Schola celebres, D. Bonavent. diſt. III. a 2. Scotus in IV. diſt. II. q. I. Noſter Aegidius quodlib. V. q. 4. Gavardi q. III. de Incarnat. art.3. Vaſq. diſput. XXIII. cap. 5. & alii complures; quibus ſubſcribentes aſſerimus neminem quoad *ſubſtantiam* ullo pacto divinam *Incarnationem* promeruiſſe, ſed tantum quoad *circumſtantias*.

Hujus aſſertionis fundamentum eſt, quoniam Scripturæ, Patres, ac ratio ipſa ita divinæ miſericordiæ & dilectioni tribuunt Unigeniti Filii Dei adventum in carne, ut ſatis appareat nullo hominum merito fuiſſe illectum atque permotum; ſed in hoc maxime divinam ſplendeſcere caritatem, quod per mortem Chriſti Deo reconciliati ſumus, cum eſſemus filii iræ, filii vindictæ. Videatur Apoſtolus ad Titum II. II. & III. 4. ac Joannes Epiſt. I. cap. III. 10. Quibus in locis perſuaſum mihi eſt, omne excludi meritum tam *de congruo*, quam *de condigno*: quippe nulla excogitari poſſunt merita, ubi nulla præcedunt juſtitiæ opera, & ubi nulla dilectio noſtra ſupponitur, quæ tantam Dei caritatem attraxerit. Eſt autem gratiæ maximum argumentum, ſi Dei munera nullis præcedentibus meritis conferantur. Accedit quod omnes in Adam peccaverunt, & *omnes egent gloria Dei*, ut inquit Paulus ad Rom. III. 23. ideſt, indigent omnes Chriſti Redemptione, quæ a peccato liberet, aut præſervet; & nullus prorſus poſt Adæ lapſum quicquam Deo acceptum patrare poteſt abſque gratia Liberatoris: ita enim Apoſtolicam ſententiam exponit Magnus Auguſtinus Enarrat. 2. in Pſal. XXX. num. 6. Quare omne meritum, etiam *congruum* duntaxat, gratiam ſupponit: gratia autem prædefinitam *Incarnationem*. Inſuper nullum excogitari poteſt meritum abſque fide, quam nonniſi per Chriſtum donari tradit Paulus ad Philipp. I. 29. affirmatque Auguſtinus de Grat. Chriſti cap. XXXII. num. 34. aliiſque in locis ſexcentis. Jure itaque, meritoque cum eodem Auguſtino concludimus: *Neque enim merita noſtra præceſſerunt pro quibus Filius Dei moreretur: ſed magis quia nulla erant merita, magna erat miſericordia*. Videſis in Pſalmum LXXXV. num. 2.

Suppoſita autem gratia ex prævisis Chriſti meritis collata, potuiſſe promereri antiqui fœderis Patres *circumſtantias* Incarnationis, veriſſimum eſt, quoniam gratia ac libertate præmiſſa habetur quicquid requiritur ad merendum. Atque hinc legimus de Abrahamo Geneſ. XXII. 16. benedicendas in ſemine ejus omnes gentes, quia unigenito ſuo non pepercit. Similia habentur Pſ. CIV. 9. & CXXX. II. Lucæ I. 55. Act. II. 30. Gemitus quoque, & vota Patrum promeruiſſe *Incarnationis* accelerationem colligi poteſt ex Pſalm. XL. 6. & ex Danie-

Daniele cap. IX. 24. Adſtipulatur & ratio, quam indigitat D. Thomas 3. p. q. 2. art. 11. quia ſcilicet *congruum erat, ut Deus exaudiret eos, qui ei obediebant*. Hac ratione beata Virgo ſuffulta ſupernæ gratiæ auxiliis potuit, ut ibidem ad 3. ait S. Thomas, ad illam ſanctitatis excellentiam pertingere, per quam congrue fieret Dei genitrix: quo ſenſu inquit Eccleſia, Beata viſcera Mariæ Virginis, *quæ meruerunt portare Dominum Chriſtum*, & Venantius Fortunatus:

Virginitas felix, quæ partu eſt digna Tonantis,
Quæ meruit Dominum progenerare ſuum.

Atque, ut liquet ex dictis libro XIX. cap. 8. gratia *habituali* ſuppoſita, non ſolum *de congruo*, verum etiam *de condigno* potuit beatiſſima Virgo augmentum illud ſanctitatis promereri. Quamquam hæc gratia ipſi ad promerendum collata ſupponit prædefinitionem Dominicæ *Incarnationis*, ejuſque Virginis prædeſtinationem in Dei Matrem, quia Deus ex intentione finis media impertitur; ideoque gratiæ quidem incrementum promeruit, at non ut Verbum fieret homo, & ſeipſam in matrem præeligeret. At inquiunt ſententiæ oppoſitæ aſſertores: Quum omnes prædeſtinati mereantur gloriæ conſecutionem, quamvis ipſa prædeſtinatio omne antecedat meritum; quare mereri non potuerunt veteres Juſti incarnationem *in executione*, tametſi hujus prædefinitio ſit munificentiſſimæ caritatis Dei beneficium? Huic argumentationi, quam Scholaſtici recenſiti priori loco verbis collocupletant, reſpondemus Chriſtum nobis gratiam promeruiſſe, non quatenus prædefinitus a Patre, quia in hac prædefinitione nullum habent locum ipſius merita, ut Auguſtinus docet de Præd. SS. cap. XV. n. 31. ſed quatenus Patri obediens ſubeundo crucem mundum redemit, in quo ejus obedientia meritumque deprehenditur, ut Apoſtolus ait ad Philipp. II. 8. & ad Hebræos 11. 9. & conſequenter quodlibet meritum præſupponere non ſolum Chriſti prædeſtinationem, verum etiam præſcientiam peractæ *Incarnationis*: unde ſicut mortalium nemo potuit mereri prædeſtinationem Chriſti, ita nemo mereri potuit ejus *Incarnationem* quoad *ſubſtantiam*, cum utraque omne meritum in Dei præſcientia antecedat. Aut reſpondemus *gloriam* eſſe cauſſam finalem, quæ non præexiſtit effectui ſuo, & unionem *hypoſtaticam* eſſe meritorum omnium cauſſam effectricem ac meritoriam, quæ non operatur niſi præſupponatur ipſius exiſtentia, ut diſput. VII. dub. 2. demonſtrant ipſi Salmanticenſes.

Ex his infertur, neque Chriſti humanitatem ſui cum divino Verbo unionem promeruiſſe: quod ſequenti argumentatione confirmatur. Vel enim humana natura hanc unitionem promeruit per opera præcedentia, priuſquam Chriſtus conciperetur, vel in illo *priori naturæ*, in quo percipitur producta, antequam aſſumeretur a Deo, vel per opera *hypoſtaticam* unionem conſequentia. Nequit primum affirmari, cum

cum animæ Chriſti ante *Incarnationem* præexiſtentia ſit Origenianum ſigmentum refutatum lib. XII. cap. 4. unde recte Auguſtinus citat. cap. XV. de Præd. SS. num. 30. ait: *Reſpondeatur quæſo: ille homo, ut a Verbo Patri coæterno in unitatem perſonæ aſſumptus, Filius Dei unigenitus eſſet, unde hoc meruit? Quod ejus bonum qualecunque præceſſit. Quid egit ante, quid credidit, quid petivit, ut ad hanc ineffabilem excellentiam perveniret?* Nec affirmare poſſumus humanitatem Chriſti promeruiſſe in illo *priori natura*, quo percipitur producta priuſquam aſſumeretur a Verbo Deo, quoniam in illo a nobis excogitato momento, nondum natura humana ſubſiſtebat, & incapax erat operandi, alioqui ſi ſubſiſtentià prædita eſſet, Verbum Deus aſſumpſiſſet etiam perſonam hominis, ut opinabatur Neſtorius: ideoque Auguſtinus cap. XXXVI. Ench. num. II. *Nunquid antea*, inquit, *fuit homo, & hoc ei ſingulare beneficium præſtitum eſt, cum ſingulariter promereretur Deum? Nempe ex quo eſſe homo cœpit, non aliud cœpit eſſe homo, quam Dei filius*. Denique mereri Chriſtus non potuit per opera ſubſequentia, tum quia nemo aliquid meretur, niſi ſupponatur exiſtens, ut dictum eſt nuper, ideoque omnia merita Chriſti ſupponunt peractam *Incarnationem*: tum quia ait S.Thomas citato art.II. *Gratia non poteſt cadere ſub meritum, quia eſt merendi principium: unde multo minus Incarnatio cadit ſub merito, quæ eſt principium gratiæ*. Quod & rationi conſentaneum eſt, quoniam omnis cauſſa præcedit effectum; & gratia, quæ eſt principium meriti, nequit eſſe prævìſi operis merces ac præmium, ut autumabant hæretici Pelagiani.

Solent opponi verba Pſal. XLIV. 8. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*; & Apoc. V. 12. *Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem*: quæ videntur Origenis confirmare ſententiam. Sunt & quidam, ut Suarez diſp. X. ſect. 4. Coninck de Actib. ſupern. diſput. VIII. art. 7. & Ripalda diſp. 86. qui contendunt non repugnare, quin Chriſtus unionem *hypoſtaticam* potuerit promereri: & quorum præcipuum argumentum paullo ſupra productum eſt, videlicet, potuiſſe Deum decernere *Incarnationem* executioni mandandam dependenter a meritis Chriſti, licet gratis prædefinitam; quemadmodum per merita prædeſtinati conſequuntur gloriam, ad quam electi ſunt ſine meritorum præſcientia. Addunt etiam actus caritatis diſponere ad gratiam *habitualem*, & nihilominus ab ipſa gratia produci: atque ratione conſimili poſſe unionem *hypoſtaticam*, quamvis ſit principium meriti, merito tamen rependi. Quidam denique illud afferunt, ſi principium intellectionis, ideſt, mens rationalis cadit ſub intellectione: quare principium meriti, hoc eſt, *unio hypoſtatica* non poteſt cadere ſub merito?

His brevi occurrentes reſpondemus ad primum, in Pſal. XIV. *oleum lætitiæ* ſignificare Chriſti exaltationem, hoc eſt, gloriam reſurrectionis, aſcenſionis, dominationiſque, ut Breviario in Pſalm. inquit Hieronymus: aut ſi *unctionis* nomine intelligamus unionem hypoſtaticam; *propterea*, idem eſſe, atque, *in hunc finem*, & ſenſum reddere, unctum Chriſtum *oleo exultationis*, & naturam humanam aſſumptam a Verbo, ut Redemptor noſter *condigne* fungeretur Mediatoris officio, & excellentiſſime diligeret & exequeretur juſtitiam. In quinto pariter Apocalypſeos *divinitas* idem eſt, ac divinus honor, & nominis Chriſti exaltatio, quam idem Chriſtus ſua morte promeruit, ut ad Philipp. II. 9. ſcribit Doctor gentium, ſive divinæ gratiæ profuſio, ad quam ſignificandam habent Græci Codices, non *divinitatem*, ſed πλοῦτον, *divitias*. Quod ſequitur, facillime expeditur: commentitium eſt enim decretum, quo prædefiniatur *Incarnatio* per merita ſubſequentia, quia non poteſt præcognoſci meritum ante exiſtentiam perſonæ merentis: poteſt autem decerni gloria independenter a meritis, quibus comparatur, quia finis præeligitur ante prædefinitionem mediorum. Adde quod in prædeſtinatione ad gloriam per merita comparandam, ipſa merita non præcedunt, ſed ſubſequuntur gratiam, propriamque cauſſam effectricem: at ſi Chriſtus prædeſtinatus eſſet ad unionem *hypoſtaticam* per propria merita, hæc prænoſcerentur ante ſuum principium efficiens, & effectus præcederet cauſſam, atque prima meritorum origo eſſet merces. Poſſet argumentatio proxima eludi reponendo diſpoſitiones pendere a *forma*, tanquam proprietates cauſæ *formalis*, & ad ipſam *formam* diſponere tanquam adminicula cauſæ efficientis, nec repugnare mutuam cauſalitatem in diverſo cauſarum genere; repugnare autem in genere eodem, quale profecto eſſet, ſi merita præcederent ut cauſa moralis efficiens unionem *hypoſtaticam*, quæ eſt cauſa moralis efficiens meritorum: ſed his omiſſis, dico contritionem quæ præcedit gratiam *habitualem* eſſe effectum gratiæ actualis: & ſi ſupponat gratiam *habitualem*, non ad ipſam diſponere, ſed ad ejus augmentum. At in ſolutione poſtremi argumenti non immorabor; etenim mens, ſive principium intelligendi cadit ſub intellectionem *tanquam objectum*, quod præſupponitur ante ipſam intellectionem; *hypoſtatica* autem unio caderet ſub meritum, *tanquam effectus*, qui nequit præſupponi ante cauſſam; ne repetam præmiſſam contradictionem, quod ſi gratia principium meriti caderet ſub meritum, merces ac præmium eſſet, non gratia. Hactenus de cauſſa unionis hypoſtaticæ meritoria.

Circa aſſumptam a Deo Verbo naturam plures in ſcholis inſtituuntur quæſtiones, ac præſertim, num eamdem carnem quam Filius aſſumpſit, potuiſſent etiam aſſumere Spiritus ſanctus ac Pater, num

una

una duntaxat perſona aſſumere potuiſſet naturas duas, num potuiſſet Deus terminare naturam aliam deſtitutam ratione, cur Filius, non perſona alia, noſtram induerit *formam*, cur non Angelicam ſubſtantiam; & quæſtiones alias ejuſmodi, in quibus terere nos tempus, ingeniumque torquere dictitant Inſectatores Scholaſticæ, ut vidimus in Prolegomenis. Brevi nos, non pertimeſcentes linguarum flabella, ſed aliarum rerum inquiſitioni multivolum animum addicentes aſſerimus potuiſſe omnes ſacroſanctæ Trinitatis perſonas aſſumere naturam unam, cum ſingulæ eamdem potentiam, virtutemque divinam habeant, necnon propriam hypoſtaſim ac ſubſtantiam. Nec inde ſequeretur, aſſumptum hominem eſſe unum, & non unum; quoniam τὸ *unum* ſignificat unitatem duntaxat naturæ, quæ triplici terminata eſſet hypoſtaſi; quemadmodum *unus Deus* commonſtrat unam divinam naturam in tribus perſonis ſubſiſtentem: & quemadmodum unitas perſonæ aſſumentis non infert modò unitatem naturæ aſſumptæ; ita in hypotheſi pluralitas perſonarum non inferret aſſumptæ naturæ pluralitatem. Ita S. Thomas 3. p. q. 3. art. 5. Thomas de Argentina in III. diſt. 1. q. 2. art. 3. Vaſquez diſput. XXIX. cap. 2. aliique communiter, excepto tamen Scoto, ejuſque aſſeclis: pro quorum ſententia legi poteſt Maſtrius diſp. 1. q. 8. art. 1. & Fraſſen diſp. 1. art. 2. ſect. 2. q. 3.

At poſſe eamdem divinam perſonam aſſumere naturas duas ſanctus Thomas eadem q. art. 7. Scotus in 3. diſt. 1. q. 3. & utriuſque diſcipuli, aliique omnes affirmant, eo quod divina perſona virtutem infinitam habeat, quæ per *terminationem* unius naturæ finitæ nequit exhauriri. Diſcrepant tantum Theologi, an duæ illæ naturæ eſſent unus homo, vel duo: ac futurum unum tenent Thomiſtæ, quibus accedunt Suarez diſp. XIII. ſect. 3. aliique permulti; futuros duos homines cenſet ibidem Scotus, & Fraſſenius Concl. 2. necnon Vaſquez 1. p. diſput. CLV. cap. 5. Sed hanc controverſiam inniti arbitror ſola æquivocatione vocabulorum: enimvero ſi ſubſtantivum nomen *homo* accipiatur pro *forma*, ſive natura, haud dubium, quin in hypotheſi duo homines forent dicendi: & quoniam revera nomina ſubſtantiva primariò *formam* ac naturam ſignificant, hac in parte ſubſcribendum arbitror Scoto, cui etiam ex noſtris aſſentitur laudatus Thomas de Argentina diſt. 1. art. 4. At ſi vocabulum *homo* accipiatur *concrete*, prout connotat *formam* ſimul ac ſuppoſitum, nullum eſt dubium fore in hypotheſi unum hominem, quemadmodum unus dicitur artifex idem homo pollens duabus artibus. Atque hoc exemplo confirmant D. Thomæ ſententiam Suarez loco citato, & Gabr. a S. Vincentio diſput. III. dub. V. Quamquam neſcio, num allatum exemplum ſit ad rem, cum *artifex* juxta regulam a nobis traditam lib. IX. cap. ult. nomen ſit adjectivum, connotans perſonam artifi-

artificium aliquod exercentem. Hinc S. Thomas aliam ſententiam ſequitur in Summa cit. artic. VII. aliam in III. ſent. diſt. I. q. 2. art. 5. non ſibi contradicens, ut falſo opinatur Thomas de Argentina, ſed varia nominum ſignificatione accurate ſpectata. Ad omnem ergo amphiboliam evitandam ſatius eſt dicere futuram in hypotheſi unam perſonam ſubſiſtentem in duplici natura humana; quemadmodum in præſentia dicitur Chriſtus una perſona habens naturas duas, humanam, atque divinam.

De natura irrationali, ſi veterum perpaucos, Picum Mirandulanum, ac Tournelium excipias, illam potuiſſe aſſumi a Verbo, conſentiunt Scholaſtici ea ratione ducti, quoniam quicquid gerere poteſt vicem perſonæ, ideſt, tribuere alienæ naturæ ſubſiſtentiam, poteſt quoque ſupplere munus *ſuppoſiti*, propriamque alteri communicare exiſtentiam. Fraſſen id confirmat ſect. 3. q. 1. concl. 2. teſtimoniis Patrum, eaque produxerat antea Vaſqueſius diſp. XXX. cap. 2. Addunt alii Chriſtum in triduo mortis tradidiſſe ſpiritum, ſed non fuiſſe corpus exanime a divina perſona ſejunctum: de qua re alibi. Si dicas naturam irrationalem non eſſe capacem *perſonalitatis*; optime reſponſum a Theologis, capacem eſſe exiſtentiæ, ſive terminationis *ſuppoſitalis*, non *perſonalis*. Indulgendum eſt autem tempori, atque conſuetudini, ſi hæc adhibuerunt vocabula. At indecorum eſt, inquit Tournely pag. 297. fieri communicationem idiomatum inter Deum, & creaturam ratione deſtitutam. Huic etiam oppoſitioni reſponſum a Vaſqueſio num. 14. nullam rem quantumvis ſordidam poſse divinitati vel minimam afferre maculam; quod comprobat verbis Tertulliani de Carne Chriſti cap. 4. ubi contra Marcionem irridentem tanquam indignam Deo nativitatem in carne, *Si revera*, inquit, *de lupa, aut ſue, aut vacca prodire voluiſſet, & feræ, aut pecoris corpore indutus regnum cælorum prædicaret, tua, opinor, illi cenſura præſcriberet, Turpe hoc Deo, & indignum hoc Dei filio, & ſtultum propterea qui ita credat. Sit plane ſtultum: de noſtro ſenſu judicemus Deum. Sed circumſpice Marcion, ſi tamen non deleſti: ſtulta mundi elegit Deus, ut confundat ſapientia*.

Cur Filius, non alia perſona, naturam induerit noſtram congruentias iſtas aſſignant Theologi, Eſtius præſertim in III. diſt. I. & Petavius lib. II. cap. 15. Prima eſt, ne fieret nominum confuſio, & filii appellatio tranſiret ad aliam perſonam, aut duo eſsent in Trinitate Filii, ſcilicet, filius Dei, & filius hominis. Altera, ut per eum, per quem omnia creata ſunt, omnia iterum inſtaurarentur. Tertia, ut per Verbum & Imaginem Patris reficeretur in nobis effigies ipſius Dei per Adæ culpam corrupta. Quarta, ut per Filium naturalem redderemur filii adoptivi, & meritis Primogeniti conſequeremur hæreditatem. Poſtrema ut ſecunda Trinitatis perſona fieret Dei & homi-

hominum Mediatrix. Denique cur Chriſtus non redemerit dæmones, hanc rationem reddit Petavius lib. III. cap. 10. n. 6. quia corruit Angelus nihil infirmum ex carne geſtans. Non videtur ab hac ſententia alienus Auguſtinus Tract. cx. in Joan. num. 7. Adduntur congruentiæ aliæ, quia non corruerat tota natura Angelica; & quia aſſumendo hominem præditum anima & corpore, Filius Dei utramque naturam redemit ſpiritualem atque corpoream. At quoniam indubitatum eſt propter nimiam Dei caritatem Chriſtum mortem ſubiiſſe pro impiis, recte ait ibidem Auguſtinus: *Hic ergo non meritum noſtrum, ſed Dei miſericordia commendatur*. Atque hæc dicta ſint de iis quæſtionibus, in quibus diſcutiendis permulti veterum præcipuam impendunt operam.

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER VICESIMUS SEPTIMUS

De iis, quæ ob hypoſtaticam utriuſque naturæ unitionem vere proprieque de Chriſto Jeſu enuntiantur.

MIRABILIS divinæ, humanæque naturæ in unitatem perſonæ copulatio, quam hactenus explicare, & adverſus nefarias hæreſes defendere, ac propugnare curavimus, abſque ulla contradictione illud præſtat, ut unus, idemque Dominus JESUS CHRISTUS ex æquo ſibi vindicet, quæ Dei, & quæ hominis ſunt, attributiones, atque proprietates: in quibus exponendis non ſolum quidam erraruut haud recte diſtinguentes quæ naturis duntaxat conveniunt ab iis, quæ de ſola perſona enuntiantur; verum etiam errores inſtaurarunt damnatorum hæreticorum, diſſidiiſque turbarunt Eccleſiæ tranquillitatem. Quidam enim omnipræſentiam, ſive immenſitatem tribuentes humanæ Chriſti naturæ commenti iterum ſunt permixtionem parum diſſimilem Eutychianæ; nonnulli in Chriſto, ut homine, adſtruentes alieni filii adoptionem viſi ſunt inducere alteram cum Neſtorio perſonam; aliqui novas theſes intempeſtive ac temere defenſantes, ac præſertim de Una in Trinitate perſona affixa cruci, fuerunt graviſſimarum diſſenſionum auctores. Hoc

Hoc itaque libro, ne quis diſputans de magno pietatis Sacramento, quo Deus manifeſtatus eſt in carne, abſurda vocabula, vel impia aſſerta pronuntiet, univerſales primum regulas tradimus ad enuntiationem quamlibet ad Chriſtum ſpectantem ſcite dijudicandam; deinde propoſitiones ipſas, de quibus potiſſimum diſceptatur, ſingillatim exponimus, inſertis hiſtoricis monumentis, atque Theologicis velitationibus.

CAPUT I.

De communicatione idiomatum, reguliſque in qualibet de Verbo homine enunciatione ſervandis.

Ex unione ſubſtantiali duarum in Chriſto naturarum conſequitur vocabulorum permutatio, quam Græci appellaverunt ἀντίδοσιν, Latini *communicationem idiomatum*. Nequit hæc accuratius deſcribi, quam verbis Nazianzeni ſcribentis ad Theophilum: *Propter exactam unitionem aſſumptæ carnis, & aſſumentis divinitatis mutuo transferuntur vocabula, ut humanum ex divino, divinum ex humano denominetur*. Quare Scholaſtici recte communicationem idiomatum definiunt, Eſt loquendi forma, vel modus, quo ea, quæ unius naturæ in Chriſto propria ſunt, eique vere ac realiter competunt, propter perſonæ, quæ in utraque natura ſubſiſtit, unitatem toti concreto attribuuntur. *Concreto* autem dicimus, non *formæ*, aut *naturæ*; nam quemadmodum contra Neſtorium unam in Chriſto profitemur perſonam, ideſt, unum Deum hominem, adverſus autem Eutychetem naturas duas impermixtas; ita eidem perſonæ tribuenda ſunt quæ utrique naturæ conveniunt, ſed unius naturæ attributa non ſunt in alteram transferenda. Quare qui denegant communicationem idiomatum, Neſtoriani dicendi ſunt; & qui illam adſtruunt inter utramque naturam, Eutychiani. His accedere *Ubiquitarios*, qui immenſitatem ac omnipotentiam in Chriſti humanitatem transfundunt, affirmant non tantum Scriptores Catholici, verum etiam poſt Theodorum Bezam, & Heſſiandrum hæretici poſteriores. Nefarii hujus erroris occurrunt veſtigia aliqua in Lutherana Confeſſione de Cœna Domini; at illum, ut ſcribit Beza in Præfat. ad Chriſtianum Heſſiandrum, poſt obitum Melanchthonis Brentius invexit, ac pertinaciſſime propugnavit in Apologia ad Ingloſtadianos Jacobus Andreas. Primum itaque contra Neſtorii blaſphemias, deinde contra Eutychianam, recoctamque perfidiam ſcita Theologorum explanabuntur.

Propositio I. In Chriſto admitti debet reſpectu Perſonæ communicatio idiomatum.

De-

Digitized by Google

Demonſtratur ratione ſimul, Scripturis, & Patrum auctoritate. Quemadmodum de una perſona hominis, in qua ſimul corporea ac ſpiritualis ſubſtantia conglutinantur, affirmari poteſt quod ſit ratione prædita, & morti obnoxia; quorum unum animi proprium eſt, alterum corporis: ita de Chriſto, in quo eàdem hypoſtaſi divina, humanaque natura ſubſiſtunt, poteſt enuntiari quod ſit Deus, mundi Conditor, ſempiternus, immenſus, omnipotens, ſitque homo factus ex ſemine David, affixus cruci, mortuus, ſepulcro conditus, in cælum aſſumptus, loco circumſcriptus: quorum attributorum priora competunt divinitati, alia humanitati conveniunt. At hæc eſt vocabulorum permutatio, quam denegantes repugnant rationi, quoniam ſi fatentur duarum naturarum hypoſtaticam unionem, ut probant prædictas de homine enunciationes, ita de Chriſto allatas, & conſimiles probare debent, cum utrarumque fundamentum ſit unitas individua Perſonæ: adverſantur Scripturis, quæ Chriſto homini tribuunt quæ ſunt propria divinitatis, & Chriſto Deo quæ humanitati conveniunt: opponuntur denique Patribus aſſerentibus Deum Verbum per unionem diſpenſativam propria ſibi feciſſe quæ carnis erant, non alterius cujuſdam, ſed ejus, quæ inenarrabiliter ei erat unita. Ratione itaque, Scripturis ac Patribus communicatio idiomatum ſtabilitur.

Rationem ex unitione petitam ſuppeditat Cyrillus de Incarnat. Unigeniti cap. 26. ſcribens: *Cum enim idem ſit homo ſimul, & Deus, propter unitatem propria ſua ducit humana*. Ibique demonſtrat, quomodo ob eamdem unitatem dicitur de Chriſto quod proficiebat ætate & ſapientia, & de plenitudine ipſius omnes accipiamus: quod baptizatus ſit ſecundum carnem, & ipſe baptizaverit Spiritu ſancto: quod ſanctificatus fuerit ſpiritu, & ipſe omnes ad eum accedentes ſanctificet; quæ, aliaque plura ita intelligenda ſunt, *ut nec quæ Deitati conveniunt, humanitati ipſius attribuantur, nec quæ humanitatis propria ſunt, ad deitatem detorqueantur*. Tradit conſimilia Auguſtinus libro 11. contra Max. cap. 20. *Si ergo attendas diſtinctionem ſubſtantiarum, Filius Dei de cælo deſcendit, filius hominis crucifixus eſt: ſi unitatem perſonæ, & filius hominis deſcendit de cælo, & filius Dei eſt crucifixus*. Et in Epiſt. ad Dardanum 187. num. 8. *Cum enim ſit Chriſtus Deus & homo, Deus utique unde dicit, Ego & Pater unum ſumus, homo autem unde dicit, Pater major me eſt, idemque filius Dei unigenitus a Patre, & Filius hominis ex ſemine David ſecundum carnem; utrumque in illo obſervandum eſt cum loquitur, vel cum de illo Scriptura loquitur, & quid ſecundum quid dicatur intuendum. Nam ſicut unus homo eſt anima rationalis & caro, ſic & unus Chriſtus eſt Verbum & homo. Proinde quod ad Verbum attinet, Creator eſt Chriſtus, omnia enim per ipſum facta ſunt. Quod vero*

vero ad hominem, *creatus eſt Chriſtus*, *Factus eſt enim ex ſemine Davidſecundum carnem*. Proximo num. 9. demonſtrat ex verbis Joannis III. 13. *Nemo aſcendit in cælum*, *niſi qui de cælo deſcendit*, *Filius hominis*, *qui eſt in cælo*, nec non ex Apoſtolo in 1. ad Corinth. II. 8. *Si enim cognoviſſent*, *nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*; demonſtrat, inquam, quomodo Filius hominis ſecundum divinitatem erat in cælo, & Dominus gloriæ ſecundum humanitatem crucifigebatur in terra: atque ait hæc recte de Chriſto enuntiari, quia licet eſſet in cælo ſecundum id, quod filius Dei erat, ſecundum id vero quod filius hominis erat adhuc eſſet in terra, & nondum adſcendiſſet in cælum: ac ſimiliter ſecundum id, quod filius Dei eſt, ſit Dominus gloriæ, & crucifixus ſit ſecundum id, quod eſt filius hominis; nihilominus dicitur Dominus gloriæ crucifixus, dicitur Filius hominis eſt in cælo; quoniam Filius hominis, & Dominus gloriæ una perſona eſt: *nec cum filium Dei Chriſtum dicimus, hominem ſeparamus*, *nec cum eumdem Chriſtum filium hominis dicimus*, *ſeparamus Deum*.

Producta ex Auguſtino & Cyrillo ratio unitionis habet, ut conſtat, ſanctarum literarum fulcimentum. Si enim de Filio hominis dicitur quod erat in cælo priuſquam illuc adſcenderet, & de gloriæ Domino quod ſit crucifixus: profecto enuntiantur de Deo Verbo quæ conveniunt humanitati, & de Filio hominis, quæ divinitatis propria ſunt. Neque hæc tantum in Scripturis occurrunt, ſed alia complura: Nam Chriſtus appellatur Unigenitus conſiſtens in ſinu Patris, Joan. I. 18. Genitus ante Luciferum, Pſ. CIX. 3. Deus ſuper omnia benedictus, ad Rom. IX. 5. Antiquior Abrahamo, ac ſempiternus, Joan. VIII. 56. & ad Hebr. XIII. 8. Ac pariter Deus Verbum dicitur acquiſiiſſe Eccleſiam ſanguine ſuo, Act. XX. 28. animam ſuam pro nobis poſuiſſe, 1. Joan. III. 16. appellatur Salvator, ad Titum II. 6. Agnus occiſus, Apocalyp. V. 12. Quæ omnia ſatis commonſtrant dari expoſitam permutationem vocabulorum.

Hanc agnoviſſe ac propugnaſſe Nazianzenum, Cyrillum, & Auguſtinum liquet ex dictis. Nec diſſentiunt alii Patres. Hilarius enim IV. de Trinit. inquit: *Qui erat*, *naſcitur*: *qui indemutabilis eſt*, *creſcit ætate*: *qui impaſſibilis*, *patitur*. Vigilius Martyr adverſus Eutychetem lib. IV. *Conſonat & divinitatem humanitatis*, *& humanitatem divinitatis habere vocabulum*, *ideſt*, *Verbum dici carnem*, *& carnem dici Verbum*; *non quia in ſe utrunque mutatum ſit*, *ſed quia utrunque una perſona*, *ideſt*, *unus Chriſtus ſit*. *Et ideo recte credimus*, *& prædicamus cum Apoſtolo Deum crucifixum*, *& mortuum in humana natura*, *quæ ex uniti Verbi conſortio deitatis poſſidet nomen*. His ceteri omnes aſſentiuntur. Atque hinc apparet communicationem idiomatum eſſe rationi conſonam, Scripturis innixam, Patribus conſentaneam.

Digitized by Google

Propositio II. Non eſt admittenda in Chriſto permutatio vocabulorum inter unam, & alteram naturam, ſive, ne abjiciamus Scholaſticam orationem, *communicatio idiomatum in abſtracto*.

Explicatur, ac ſimul demonſtratur. Quemadmodum in hypoſtatica unione non moraliter, ſed ſubſtantialiter utraque natura divina & humana ſpectant ad eamdem perſonam, ut tenet Catholica fides contra Neſtorium: ita eædem naturæ ſunt in una eademque perſona cum ſuis attributis ac proprietatibus impermixtæ & diſtinctæ, ut adverſus Eutychen firmiſſime profitemur. Sicut ergo admittitur communicatio idiomatum reſpectu perſonæ, ſcilicet enuntiantur de Chriſto vocabula utriuſque naturæ, propter indiviſibilem unitatem; ita nequit una natura impertiri alteri quæ ſui propria ſunt, ob impermixtarum naturarum differentiam & diſtinctionem. Quamobrem & contra Neſtorium pronuntiandum eſt, *Verbum eſt filius hominis*, *Dominus gloriæ crucifixus eſt*, *Filium Dei peperit Maria Virgo*, *Deus ſuffixus eſt cruci*, *Filius Virginis eſt conditor univerſorum*, & his conſimilia, quoniam Deus Verbum, ac Filius hominis eſt unus Chriſtus: & adverſus Eutychen, *Natura humana quam Verbum aſſumpſit in tempore non eſt divinitas quam habet ſempiternam a Patre*, *Chriſtus carne, non divinitate paſſus eſt*, *Una Chriſti natura eſt æterna, infinita, paſſionum expers, altera autem creata, finita, ac morti olim ſubjecta*: quoniam in unitate Perſonæ utraque natura ſuam retinet proprietatem. Atque ita in vocabulorum permutatione tenemus Theologicum æquamentum ac trutinam, ſi quæ Neſtorii, vel Eutychetis redolent impurum, nefariumque dogma, caſtigata locutione vitemus.

Accurate id commonent Patres: nam Cyrillus in X. Theſaur. *Duarum*, inquit, *naturarum diſcretio ex dictis & factis neceſſario facienda eſt. Quare debemus quæ vero Deo conveniunt divinitati ejus, quæ homini verò humanitati noſtræ, quam propter nos aſſumpſit, accomodare*. S. P. Auguſtinus lib. I I. contra Max. cap. 20. n. 2. demonſtrat ea verba, *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*, Matt. XXVI. 38. *nonniſi ex natura hominis intelligenda*, cum percipi non poſſit, *naturam Verbi Dei unigeniti triſtem eſſe potuiſſe*: atque hoc pacto excipit quod legitur eodem cap. XXVI. 39. *Veruntamen non quod ego volo, ſed quod tu vis*, & quod extat Joan. VI. 38. *Deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me*. Similiter Vigilius in V. contra Eutychen: *Impium, & ſacrilegum eſt ea, quæ ſunt propria carnis Chriſti, ad naturæ Verbi proprietatem referre: & quæ ſunt propria Verbi, carni adſcribere*. Item Damaſcenus lib. III. cap. 4. *Divinitatem porro cum dicimus, de ea quæ ſunt humanitatis propria neutiquam affirmamus. Non enim dicimus divinitatem patibilem, aut creatam. Sed nec de carne, hoc eſt humanitate,* præ-

prædicamus divinitatis proprietates: non enim dicimus carnem, ſeu humanitatem increatam. Ad hunc modum Fulgentius de Incarnat. & Grat. cap. 11. *In Chriſto unigenito Dei filio perſonam non dividunt propria naturarum: neque unitas perſonæ poteſt utriuſque naturæ propria confundere vel auferre.* Habent ſimilia alii Patres.

Duabus his propoſitionibus innituntur Regulæ communicationis idiomatum apud Scholaſticos pervulgatæ: in quibus tamen connumerandis nequaquam conſentiunt auctores; nam ſeptem recenſet Sylvius III. p. q. 16. art. 4. quinque Turnelius q. 9. art. 2. duodecim Petavius lib. IV. cap. 16. Harum prima eſt, quod proprietates duarum naturarum uni perſonæ tribuendæ ſunt. Sit in exemplo, dum Chriſtus ait, *Ego & Pater unum ſumus*, &, *Pater major me eſt*, de eadem Chriſti perſona enuntiatur quod ſit Patri conſubſtantialis, & quod ſit inferior Patre: quorum unum ex proprietate divinæ naturæ proficiſcitur, alterum ex conditione naturæ humanæ.

II. Regula eſt, quod interdum tota perſona ab una tantum natura, vel proprietatibus ejus denominatur: ut dum Chriſtus appellatur *Filius hominis*, *Verbum homo*, *Deus crucifixus*, *Filius Dei paſſus ac mortuus*: quarum enunciationum manifeſta ratio eſt, quoniam per hypoſtaticam unionem ejuſdem perſonæ, non alterius, eſt utraque natura cum proprietatibus ſuis; ideoque poteſt perſona vel ab una, vel ab altera denominari.

III. Tertia eſt, quod ob eamdem rationem aliquando de eadem perſona enuntiantur contraria, quæ tamen cum diverſam ſpectent naturam, nullam repugnantiam involvunt. Sit in exemplo, *Chriſtus in cruce patiebatur & gloria fruebatur: vivens mortuus eſt: regnabat in cœlo, & conditus erat ſepulcro.*

IV. Quarta præcedentis expoſitiva, quod de una quidem perſona enuntiantur oppoſita, ſed ratione diverſæ naturæ, ut ſi dicamus, *Expers patiendi quatenus Deus, paſſus eſt carne: Ut Deus coruſcabat miraculis, dum ut homo afficiebatur injuriis.*

V. Regula Abſtracta, quæ naturis conveniunt, non communicantur promiſcue, neque in abſtracto, neque in concreto: non enim recte dicitur, *Divinitas eſt humanitas*, aut, *Homo eſt æternitas*, vel, *Deus eſt mortalitas*: idque propter utriuſque naturæ impermixtam, & inconfuſam perſiſtentiam.

VI. Communicatio proprietatum non ſecundum *formam*, ſed ſecundum *ſubjectum* eſt ſemper accipienda: nam ſi dixeris V. G. *Verbum caro factum eſt*, non ſic intelligitur, quaſi natura divina humanam aſſumpſerit, ſed hoc de perſona duntaxat affirmatur: ac ſimiliter dum ais, *Filius hominis deſcendit de cælo*, ſenſus non eſt quod

deſcenderit de cælo natura humana, ſed perſona, quæ naturam humanam aſſumpſit. Enimvero, ut ſingula ad idem principium reducantur, ſive dicatur *Deus*, ſive *homo*, ſignificatur, una eadem, atque individua perſona.

VII. Dum enuntiantur de Chriſto utriuſque naturæ proprietates, affirmativæ propoſitiones abſolute proferri poſſunt, non autem negativæ. Sit in exemplo, vera eſt hæc propoſitio, *Filius Dei paſſus eſt*, quoniam id Chriſto convenit ratione naturæ humanæ; at non eſt vera propoſitio negans, *Filius Dei paſſus non eſt*, etiamſi id Chriſto conveniat ratione naturæ divinæ. Ratio eſt, quia particula *non* removet attributum a ſubjecto: & a Chriſto removenda non eſt paſſio, quam ſubiit ratione humanæ naturæ. Quare in enuntiationibus negativis apponenda eſt expoſitio ad hunc modum, *Filius Dei non eſt paſſus ſecundum divinitatem*.

VIII. Eamdem expoſitionem congruum eſt apponere in iis enuntiationibus, quæ licet alioqui veræ ſint, in pravum ſenſum ab hæreticis detorquentur. Atque ita conſultius eſt dicere, *Chriſtus eſt creatura, quatenus homo*, ne videamur ſentire cum Arianis aſſerentibus perſonam Verbi creatam eſſe; aut, *Unus de Trinitate paſſus eſt carne* ut vitetur error Eutychianorum, autumantium divinitatem, & humanitatem, qua Chriſtus paſſus eſt, unam eſſe naturam.

IX. Propoſitiones, quæ unionem hypoſtaticam non ſupponunt ſed exprimunt, excipiuntur a lege communionis idiomatum. Ita vera eſt hæc enunciatio, *Verbum caro factum eſt*, ſive, *Deus factus eſt homo*, at non contra, *Homo factus eſt Deus*: quoniam hæc, *Deus factus eſt homo*, exprimit unionem, non ſupponit; & quæ unionem non ſupponunt, non inferunt communicationem idiomatum. Hanc regulam deſumptam a Scoto in III. diſt. VII. q. 2. plurimum commendat Petavius, utpote expeditam, & perſpicue demonſtrantem, cur falſa ſit hæc propoſitio, *Homo factus eſt Deus*. At nobis videtur magis obvia hæc ratio, quod in hac propoſitione, *Deus factus eſt homo*, ſubjectum, *Deus*, eſt perſona: non eſt autem perſona ſubjectum alterius propoſitionis, *homo*; nec quemadmodum *Deus* habuit ſubſiſtentiam ante aſſumptionem naturæ humanæ, ita præexiſtebat humanitas. Quapropter nos cauſam, cur ſit falſa hæc propoſitio, *Homo factus eſt Deus*, repetimus ex præcedenti regula ſexta, quia nempe communicatio idiomatum non eſt accipienda ſecundum naturam, ſed ſecundum perſonam.

X. Nequeunt de Chriſto enuntiari concreta adjectiva, quæ deſignare poſſunt diverſam perſonam, & recte enuntiantur ea, quæ inferunt ſolummodo diverſam naturam. Ita in ſenſu Neſtorii blaſphema eſt hæc propoſitio, *Chriſtus eſt homo dominicus*, de qua infra.

XI. Si de Chriſto enuntientur quæ naturaliter & ſubſtantialiter ipſi

Digitized by Google

ipſi inſunt, appellatur communicatio idiomatum *naturalis*, ut *Chriſtus eſt homo*: ſi vero enuntientur quæ ſuſcepit miſericordia ductus, dicitur communicatio idiomatum *ſecundum habitudinem*, ut, *Factus eſt pro nobis maledictum*, *Peccata noſtra ipſe tulit*: ubi *maledictum*, *& peccatum* ſignificant pœnam, quam pro peccatis noſtris miſericorditer ſubiit.

XII. Idiomatum communicatio in Chriſto intelligenda eſt *ſubſtantialiter* & ſecundum hypoſtaſim, non *moraliter* & ſecundum attributionem, ita ut dum dicimus, *Deus eſt homo*, ſignificetur Deum, & hominem individuo nexu unam conſtituere perſonam, non unum in altero inhabitare, tanquam in templo: quod ex refutata hæreſi Neſtoriana ſatis eſt manifeſtum.

Propositio III. In humanam naturam transfuſa nequaquam eſt omnipræſentia; ideoque ſupinus eſt error, & hæreſis execranda aſſerentium aſſumptam a Verbo humanitatem eſſe ubique.

Tametſi hæc propoſitio eſt conſectarium præcedentis, confirmanda eſt ob impia dogmata *Ubiquiſtarum*, qui autumant vi unionis hypoſtaticæ convenire humanæ naturæ omnipotentiam, atque immenſitatem: quod diximus totis lacertis primum propugnaſſe Joannem Brentium, & Jacobum Andream Schmidelinum. Lutherani enim in partes diſciſſi ſunt, nec uſque ad obitum Melanchthonis, qui valide *Ubiquitatem* oppugnavit, fuit fictitia hæc omnipræſentia communi plauſu recepta. At poſtquam fatis ceſſit Melanchthon, navante operam Illyrico communem fere nacta eſt Lutheranorum approbationem, ut refert illuſtris Boſſuetius in H. Variat. lib. VIII. num. 42. Merito omnes Theologi errorem iſtum inſectantur: Eſtius in III. diſt. 22. §. 5. L'Herminier Tom. III. pag. 205. Juenin P. IV. diſſert. V. Tournely quæſt. IX. art. 2. ſed omnium luculentiſſime viri tres Societatis Jeſu doctiſſimi, Bellarminus lib. III. de Chriſto cap. 9. & ſeqq. Petavius lib. X. de Incarnat. cap. 7. & Gregorius de Valentia Tom. IV. diſp. 1. q. 2. Ampliori etiam ſtilo, omnique argumentorum genere Ubiquiſtas profligavit in Refutatione dogmatis *de fictitia carnis Chriſti omnipræſentia* Chriſtianus Heſſiander. Hanc nos Scripturarum auctoritate, Patrum traditione, & ratione Theologica breviter refellemus.

Ex Scripturis enim liquet Filium hominis noſtram aſſumendo naturam deſcendiſſe de cælis, ideſt, cum antea cælum terramque contineret, fuiſſe terreno, finitoque corpuſculo circumſcriptum, atque adveniente hora virginei partus in lucem editum, reclinatum in præſepio, poſtea vero ſublatum fuga in Aegyptum, ac ſubinde in patriam rediiſſe, & nunc in Jeruſalem, nunc in Templi ambitu, nunc deſerto in loco, & in præalto monte, aut ſecus marinum litus, aut in campeſtribus commoratum: quid plura? ſuffixum cruci, ſepultum

tum marmoreo tumulo, atque in cælum denique aſſumptum, & ad patris dexteram collocatum. Ne autem quis credat hæc ita geſta circumſcriptis in locis, ut ſimul Chriſti humanitas eſſet ubique diffuſa, quomodo legimus aliquando Deum ad hortum Eden, ad turrim Babel, ad Sinai verticem, & ad vallem Mambre, aliaque loca plurima deſcendiſse; teſtatur ſacra Evangeliorum hiſtoria eo ſenſu Chriſtum hominem conſtitiſſe uno in loco, ut inſpecta humanitate alibi non exiſteret. Enimvero Chriſtum non fuiſſe in Bethania cum Lazarus obiit, non ſolum aſſeruit pia demortui ſoror, dum ait, Joannis XI. 21. *Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus*, verum & Salvator ipſe ita diſcipulos alloquens, *Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi*. Ita & Angelus quærentibus Chriſtum ad monumentum, Matth. XXVIII. & Marc. XVI. 6. ait: *Surrexit, non eſt hic*. Et quid ſignificant illa Chriſti verba Joan. XVI. 28. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem?* quid ea Lucæ XXIV. 51. *Receſſit ab eis, & ferebatur in cælum?* quid Pauli ad Hebræos ſcribentis ratiocinatio, VIII. 4. *Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet Sacerdos: cum eſſent qui offerrent ſecundum legem munera?* Chriſtus itaque ita corpore circumſcriptus eſt, ut corporea præſentia locum aliquem ſibi vindicet, & dum in uno commoratur, ſit disjunctus ab altero.

Validiora ſunt iſta, cum accedat fida ſacrarum Scripturarum, & Eccleſiaſticorum dogmatum exploratrix, Fideique norma Traditio. Pervetuſtus enim Scriptor Hippolytus Portuenſis docet Fragm. 3. in Chriſto *Divinitatis operationem manſiſſe extra naturæ circumſcriptionem omnem, tametſi per carnem natura terminatam peracta fuerit*. Athanaſius Orat. de Fide demonſtrat ea verba, *Sede a dextris meis*, Chriſto convenire non ſecundum divinitatem, quæ cælum terramque implet, ſed ratione corporis aſſumpti, propterea quod, inquit, *Sedere idem eſt, ac eſſe circumſcriptum in loco*: quæ & repetit in libro de Communi Eſſent. Gregorius Nazianzenus in Epiſtola ad Cledonium appellat Redemptorem noſtrum *corpore circumſcriptum*. Chryſoſtomus hom. in quatriduanum Lazarum, *Corpore minime præſentem*. Cyrillus lib. 2. in Joan. *Ab Apoſtolorum conſuetudine carne*, per aſcenſum in cælos, *disjunctum*. Damaſcenus lib. III. de Fide Orthodoxa cap. 3. *creatum & increatum, mortalem & immortalem, circumſcriptum & incircumſcriptum*, exponens quomodo id accipiendum eſt de duplici ac diſtincta natura. Tradunt vero conſimilia Latini. Ambroſius in 2. de Fide cap. 4. *Neque enim* (ait) *Deus de loco ad locum tranſit, quia ubique eſt: ut homo eſt qui vadit, ipſe qui venit. In eo ergo vadit, & venit, quod eſt commune nobiſcum*. Auguſtinus in Epiſt. ad Dardanum num. 10. *Secundum hanc formam non eſt putandus ubique diffuſus. Cavendum enim eſt, ne ita divinitatem adſtruamus hominis, ut ve-*

ut veritatem corporis auferamus. Non eſt enim conſequens, ut quod in Deo eſt, ita ſit ubique ut Deus. Plura ibidem S. Pater, ubi quæſtionem hanc dirimit data opera. Magnus Leo Serm. 3. de Aſcenſione, *Ineffabili modo*, inquit, *per adſcenſionem cœpit eſſe divinitate præſentior, qui factus eſt humanitate longinquior*. Petrus Griſologus. ſerm. 63. verba faciens de Lazaro, *Et erat*, inquit, *locus ubi non erat Chriſtus? Fratres, erat ibi Chriſtus Deus, ſed ibi non erat homo Chriſtus*. Fulgentius denique lib. II. ad Traſimundum cap. 17. *Unus, idemque homo localis ex homine, qui eſt Deus immenſus ex Patre: unus idemque ſecundum humanam ſubſtantiam abſens cælo cum eſſet in terra, & derelinquens terram cum adſcendiſſet in cælum: ſecundum divinam vero, immenſamque ſubſtantiam nec cælum dimittens cum de cælo deſcendit, nec terram deſerens cum adſcendit ad cælum*. Abunde hæc ſufficiunt ad comprobandam perpetuam atque univerſalem Græcorum, Latinorumque Patrum traditionem.

Haberent ſaltim Ubiquiſtæ aliquod humanæ rationis vel tenuiſſimum fulcimentum: at nulla his affulget libratæ perceptionis ſcintillula. Principio cum myſterium Incarnationis importet in hypoſtaſis unitate naturas duas impermixtas, nullamque ſingularum naturarum proprietatem ſublatam eſſe teſtetur in Confeſs. fidei ſacroſancta Synodus Chalcedonenſis, affirmet citata Epiſtola ad Dardanum Auguſtinus, ac profiteantur adverſus Eutychen Catholici univerſi: qui autumant Chriſti humanitatem ubique diffuſam, omnipræſentiam quæ divinitatis propria eſt, transfundunt in humanitatis circumſcriptam naturam, & conſequenter magnum Incarnationis ſacramentum pervertunt. Quo argumento non ſoli catholici pugnarunt, verum etiam Theodorus Beza, Heſſiander, aliique Calviniani, nec non alter Lutheranorum prodromus Melanchthon, ut refert lib. VIII. n. 32. Boſſuetius. Imo Eutyches nulla ratione aſſequutus, quomodo humana natura abſorpta a divina retineret carnis noſtræ proprietatem, aſſerebat in Chriſto poſt naturarum adunationem corpus umbratile: dum Ubiquiſtæ pugnantia comminiſcentes putant Chriſti corpus immenſitate ſimul, & communi cum noſtra natura præditum, ipſis Eutychianis, ut etiam hæretici obſervarunt apud Boſſuet lib. XIV. n. 106., deteriores pervicacia, ingenioque obtuſiores. His accedit, quod ſi Chriſti humanitati conveniat omnipotentia & immenſitas, ob divinorum attributorum ſimul & cum natura *identitatem*, conveniat illi neceſſum eſt æternitas, independentia, eademque divinitas; quam conſecutionem denegant Lutherani: ſed hoc ab iis jure petimus, cur in humanitatem ſumma poteſtas, & omnipræſentia transfuſæ ſint, & non item attributa reliqua, ſi unum ab altero nequit diſpeſci? Etenim quum Deus ſolus ſit æternus, immenſus, omnipotens, independens; ſi humanitas immenſa eſt, omnipotens quoque eſt, æterna eſt,

eſt, independens eſt, divinitas eſt. Atque ratione conſimili divina natura erit nata in tempore, affixa cruci, ſepulcro recondita, quoniam hæc evenerunt naturæ omnipotenti atque immenſæ, ideoque divinæ. Ita *Vbiquiſtæ* Incarnationis fidem ſubvertunt, & rem creatam & circumſcriptam in divinam commutantes negant Chriſtum hominem, quia ipſi auferunt naturam circumſcriptione finitam: negant Chriſtum Deum, quia ipſi tribuunt paſſionem ac mortem ratione naturæ omnipotentis & immenſæ: negant Deum immortalem, quia morti ſubjiciunt naturam præditam omnipræſentia: me latet, num Arianos dicam, num Phantaſiaſtas, num Eutychianos, num Atheos, num omnia iſta. Tandem excogitarunt Lutherani corporis Chriſti omnipræſentiam, ut adverſus Calviniſtas facilius illud in Euchariſtia realiter adeſſe propugnarent: qua commentatione nihil potuit excogitari futilius, non enim Chriſti corpus eſt in Euchariſtia, quemadmodum in cœlis, modo viſibili ac ſenſibili, ſed modo alio ſublimiori, ac mirabili, quo in Sacramento duntaxat, non alibi exiſtit. Si etenim degat ſub ſpeciebus panis, & vini ratione ubique diffuſæ immenſitatis, non alia ratione ibidem erit, quàm in elementis ſingulis, & ubique locorum, a quibus ſejungi non poteſt immenſitas. Atque ita Calviniſtæ jure optimo contendunt, Lutheranos ad fictitiam carnis Chriſti omnipræſentiam confugientes denegare ejuſdem carnis in Euchariſtia peculiarem præſentiam, atque id aperte oppugnare, quod figmentis ſuis defendere moliuntur. Atque ex his conſtat undique in abſurda Ubiquitarios impingere, eorumque aſſerta omni genere argumentorum, quod erat demonſtrandum, everti.

At opponunt Lutherani: Chriſto omnipotentiam fuiſſe collatam teſtatur idem Salvator Mat. ult. 18. ubi ait: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra*. Eumdem ſedere ad dextram Patris legitur Pſ. CIX. 1. Matt. XXII. 44. Marc. XVI. 19. In ipſo inhabitare divinitatis plenitudinem *corporaliter*, teſtatur Apoſtolus ad Coloſs. II. 9. aſcendiſſe ſuper omnes cælos, *ut impleret omnia*, affirmat idem Apoſtolus ad Epheſ. IV. 10. Permanſurum denique in terris *uſque ad conſummationem ſæculi*, idem Chriſtus pollicitus eſt Apoſtolis Mat. XXVIII. 20. At ſi omnem obtinuit poteſtatem, cur non omnem præſentiam? Si dextera Patris nullis locorum finibus circumſcribitur, quomodo ad hanc ſedens dexteram non eſt ubique diffuſus? Si divinitas in Chriſto inhabitat *corporaliter*, qua ratione fieri poteſt, ut corporea ſubſtantia non omnia ſimul cum divinitate comprehendat? Si Chriſtus implet omnia, cur cælum terramque immenſitate propria non continet? Si tandem in cælum conſcendens cum diſcipulis permanſit in terris, quare non eſt ſimul nobiſcum, & apud ſuperos? Videtur ergo Lutheranorum aſſertum ſacrarum literarum auctoritate munitum.

Reſp. in hoc falli Lutheranos, quod ea, quæ conveniunt perſo-

næ,

Digitized by Google

næ, tribuant naturæ, quum, ut vidimus, communicatio idiomatum ſit accipienda, non ſecundum *formam*, ſed ſecundum *ſuppoſitum*. Chriſtum itaque omnipotentem eſſe, implere omnia, ubique conſiſtere, necnon eſſe æternum, ac Deum verum, quatenus hæc conveniunt perſonæ, quæ in tempore aſſumpſit humanam naturam, nemo noſtrum diſſentit; ipſi naturæ humanæ hæc omnia convenire negamus, cum in ipſa perſona una, atque individua retineat utraque natura ſuas citra mixturam proprietates. Singula nihilominus expendantur. Principio data eſt Chriſto omnis poteſtas, quemadmodum datum eſt habere vitam in ſemetipſo, & eſſe unum cum Patre; quia nimirum humana natura hypoſtatice conjuncta eſt Verbo omnipotenti, æterno, & unius cum Patre ſubſtantiæ, atque ratione hypoſtaticæ unionis ***hic homo***, ideſt, Chriſtus eſt Deus, eſt omnipotens, eſt immenſus; at non ***hic homo*** ratione naturæ humanæ, qua inſpecta eſt minor Patre, eſt natus in tempore, eſt loco circumſcriptus; ſed ratione perſonæ, quæ naturam habet aliam, divinam, incircumſcriptam, æternam. Non ſolum id tradunt Patres ſuperius laudati, verum etiam Lutherus, cujus hæc verba ab Heſſiandro adverſus Lutheranos producuntur pag. 93. *Eo ipſo momento, quo divinitas & humanitas in unitatem perſonæ conjungi cœperunt, homo filius Mariæ eſt, & dicitur omnipotens, & æternus Deus, cujus eſt ſumma poteſtas, qui omnia creavit, & ſuſtentat, per communicationem idiomatum, quatenus una cum Deo perſona eſt; de hac poteſtate loquitur Matthæus capite ultimo*: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra*. Eadem eſt cum Scholaſticis reſponſio Magiſtri in III. diſt. 14. Addo nomine poteſtatis intelligendum Eccleſiæ regimen, exaltationem nominis, judicii auctoritatem, & cetera, quæ ſpectant ad Chriſti gloriam, atque fidelium gubernationem. Conferas Act. 11. 33. Ad Epheſ. 1. 10. & ad Coloſs. 1. 16.

Dextera Patris aliquando ſignificat potentiam ac plenitudinem majeſtatis, ut ad Hebr. 1. 3. aliquando locum & gloriam Deo proximiorem, ut Mat. XXI. 21. aliquando cæleſtem beatitudinem. In priori ſenſu dextera Patris ubique eſt, ac ſimiliter Chriſtus ut Deus, ſive Chriſtus, qui Deus & homo eſt, ratione divinitatis: in ſecundo commonſtratur duntaxat Chriſti, etiam ut hominis, ſuper omnem cæleſtem, terrenamque creaturam exaltatio, ipſi debita & propter perſonæ dignitatem, & propter ſingularitatem meritorum: in poſtremo autem ſenſu retorquetur argumentatio, nam ſi Chriſtus ſecundum aſſumptam humanitatem ſedet a dextris Dei in excelſis, profecto non eſt ubique locorum diffuſus. Recte Auguſtinus contra Serm. Arianorum cap. XXXIV. n. 32. *Secundum formam ſuſcepti hominis, & ad dexteram Patris ſedet vel ſtat, & orat, & gratias agit, & Sacerdos eſt, & miniſter eſt, & ſupplex eſt, & ſubditus eſt: ſecundum autem formam*

mam Dei, in qua æqualis eſt Patri, unigenitus eſt, & gignenti coæternus, &c. Et Tract. 1. in Joannem num. 13. *Adſcendit in cælum, & non eſt hic. Ibi eſt enim. Sedet ad dexteram Patris: & hic eſt, non enim receſſit præſentia majeſtatis.* Vide & Epiſt. ad Dardanum 57. nunc 187. n. 10.

At quomodo Chriſtus adſcendit in cælum, *ut impleret omnia*? Vulgaris eſt Theologorum expoſitio, ut omnia Prophetarum vaticinia compleret. At forte melius reſpondetur Chriſtum adſcendiſſe, ut donis ſuis, ac effuſione Spiritus ſancti Eccleſiam cumularet, appoſito neutro *τὰ πάντα omnia*, pro communi. Nam Apoſtolus eo loci hortatur ad unitatem ſpiritus, demonſtrans omnia chariſmata a Chriſto fuiſſe collata ad utilitatem & ædificationem Eccleſiæ; ac præmittit ea verba: *Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* Addit poſtea verba, quæ a Lutheranis opponuntur. Tum Spiritus chariſmata enumerans ait, *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, &c.* Quid ergo manifeſtius, quam Apoſtolum loqui de copioſa gratiarum largitione, ac idem valere, *ut impleret omnia*, ac, ut daret hominibus dona uberrima, ſive, ut eadem phraſi loquitur præcedenti cap. III. 19. ut fideles implerentur *in omnem plenitudinem Dei?* Quamquam illud vellem a Lutheranis doceri, quomodo per aſcenſionem Chriſtus implevit cæleſtia, ſi per omnipræſentiam jam erat ubique diffuſus?

Quid eſt autem in Chriſto plenitudinem divinitatis habitare *corporaliter?* Theophylactus ex Cyrilli ſententia ait hoc vocabulo demonſtrari adverſus Neſtorianos unionem hypoſtaticam, ita ut ſenſus ſit, Divinitatem habitare in forma ſuſcepta indiviſibiliter, & citra mixturam, *perinde ac in corpore immoratur anima.* Conſentit Auguſtinus citata Epiſtola ad Dardanum num. 39. & in Pſalmum LXVII. num. 23. docens Apoſtolum affirmare, quod in Chriſto inhabitavit Divinitas *ſolide atque veraciter*, non vero *præfigurantibus ſignis, neque umbraliter, tanquam in Templo a Rege Salomone facto.* Idem Apoſtolus, ut adnotatum eſt alibi, uſurpat *corpus* ad ſignificandam veritatem in antiquis figuris latentem, ad Coloſſenſ. II. 17. Dum ergo ſcribit in Chriſto habitare divinitatem *corporaliter*, adſtruit unionem duarum naturarum veram, & ſubſtantialem, nec quicquam ait de fictitia aſſumptæ humanitatis omnipræſentia. Permanet denique nobiſcum Chriſtus *præſentia majeſtatis*, ut inquit paullo ſupra Auguſtinus, Eccleſiæ continuo regimine, gratiarum ſubminiſtratione, necnon ſub Euchariſtici panis velamine. Ludunt itaque operam Ubiquitarii, nec ullo muniuntur ſacrarum litterarum teſtimonio.

Putant aliquod ſe invenire præſidium in humana ratione: primum quia omnipræſentia non videtur divinitatis eſſentialis proprietas, ut eſt æternitas atque independentia: priuſquam enim crearetur

tur mundus, erat Deus, nulli tamen loco præſens. Poteſt ergo, inquiunt, communicari attributum iſtud humanitati. Deinde humanitas ac divinitas Chriſti intime ac ſubſtantialiter uniuntur: & ideo ubicumque una eſt, & altera adeſſe debet: alioquin ab invicem diſtrahentur. Præterea nonne Chriſtus Verbum Dei eſt? Itaque ſi Verbum divinum eſt ubique, ubique etiam eſt Chriſtus.

Reſp. ad primum, attributa divina eſſe eamdem divinitatis ſubſtantiam connotantem effecta aliqua, vel objecta; atque ante mundi productionem fuiſſe divinam immenſitatem *ſubſtantive*, non *connotative* acceptam, quemadmodum tunc erat providentia, dominatus, & regimen univerſorum: vel dico non in hoc ſitam eſſe immenſitatem ut actu exiſtat in omnibus, ſed in eo, quod nulla res ſit, ubi non exiſtat, neque ulla eſſe poſſit, in qua producta non exiſteret; ſicut omnipotentia ac providentia non omnia, quæ poteſt, actu exequitur, ac diſponit, ſed ea tantum quæ vult, & producit. Ad alterum reſpondeo indiſſolubilem eſſe divinitatis & humanitatis unitionem, neque unam diſtrahi ab alia, quoniam ubicunque eſt humanitas Chriſti, ibi eſt etiam divinitas: at non ſequitur ex oppoſito, Ubicunque eſt divinitas, ibi eſt etiam humanitas, quia hæc in illa ſubſtantiali unitione ſuam non amittit proprietatem, permanetque circumſcripta & finita; alioqui, ut Eutyches autumabat, una eſſet natura permixta, ac propriis affectionibus exſpoliata. Ita in plurimorum philoſophorum ſententia rationalis anima in corpore ubique diffuſa ſubſtantialiter unita eſt oculo, & ubi eſt oculus, ibi eſt anima: at non è contra ubicunque eſt anima, ibi pariter eſt oculus: nam anima eſt etiam in manu, pede, ceteriſque partibus corporis; quoniam in hac unitione non tranſit oculus in animæ rationalis naturam, neque propriam coarctatam, & anguſto comprehenſam loco deperdit. In eo quod conſequitur, non immorabor; nam ex quo Chriſtus ſit una cum divino Verbo perſona, infertur quod ſit ubique ratione perſonæ & naturæ divinæ, non ratione humanitatis aſſumptæ; ut dictum eſt ſupra.

CAPUT II.

An Chriſtus dici poſſit filius Dei adoptivus?

FELIX Epiſcopus Urgelis, urbs eſt ſita in Pyrenæi montis jugo, conſultus circa annum 783. a Toletano antiſtite Elipando quid de humanitate Chriſti ſentiret, reſpondit hunc, quatenus homo eſt, appellandum Filium Dei, non naturalem, ſed adoptivum. Eſt autem adoptivus filius, qui ab aliquo adoptione, ideſt, aſſumptione gra-

 tuita

tuita in locum filii, hæreditatemque eligitur, cum alterius ſit generatione ac natura. Diſputatur, num Felix, & Elipandus aſſerendo Chriſtum Filium Dei adoptivum, negarent cum Neſtorio hypoſtaticam unionem, & filium Virginis a Filio Dei, ſive naturalem ab adoptivo diſtinguerent; an appellarent eamdem perſonam filium naturalem ratione divinæ naturæ, ratione autem humanæ adoptatum. Hoc duntaxat dogmatizaſſe Felicem, & Elipandum, ideoque diſcrepare a Neſtoriana hæreſi Felicianam propugnat Vaſqueſius in III. P. diſp. 89. tradit Juenin diſſert. VI. de Incarnat. q. 6. dubitat Tournely quæſt. XII. art. 1. At revera ſenſu Neſtoriano locutos Felicem, & Elipandum tenent Binius & Surius in notis ad Concil. Francofordienſe, Petavius lib. 1. de Incarnat. cap. 22. Natalis Alex. diſſert. 5. ſæculi 8. Claudius Fraſſen de Inc. Tract. 1. diſput. 2. Boucat diſp. 3. art. 2. ſect. 6. & prope finem Biblioth. Joſeph Imbonatus. Et revera non deſunt e ſchola illuſtres Theologi, inter quos Durandus in III. diſt. 4. & Scotus in 1. diſt. 10. exiſtimantes Chriſtum ut hominem poſſe dici filium adoptatione, quamquam Scotus vitandum docet talem loquendi modum, ob hæreticorum vafritiem, & in uſurpandis vocabulis calliditatem. Hos Scholaſticos excuſandos ab hæreſi inquit Boucat diſſert. III. art. 3. eo quod ignoraverint definitionem Concilii Francofordienſis in lucem editi a Surio circa annum 1567. Verum nec deſunt viri docti, qui propugnant etiamnum citra fidem poſse defendi, quod Chriſtus *quatenus homo eſt* appellari queat filius adoptivus ſpectata humana natura, & gratia ſanctificante: nec ſibi conſtat laudatus Scriptor, qui præcedenti articulo tradiderat, Felicem & Elipandum adhæſiſſe Neſtorianis. Nam ſi illi a Francofordienſi Synodo fuerunt proſcripti, quod Neſtorii ſenſum intenderent; nullum habet momentum ad opinionem Scoti vel profligandam, vel excuſandam Felicianæ hæreſis ignoratio. Quare primum de opinione Felicis, & Elipandi diſſerendum eſt, deinde de Scholaſticorum ſententia: in qua nos ad eorum partes accedimus, qui cum Thomiſtis, ac noſtratibus contendunt, nulla ratione Chriſtum dici filium Dei adoptatum, nec addita illa cautione, *quatenus homo*, ſive, *ratione naturæ humanæ*.

Atque ut priorem partem expediamus; tradunt fere omnes, Felicianam hæreſim fuiſſe damnatam primo a Concilio Forojulienſi anno 791. Præſide Paulino Epiſcopo Aquilejenſi, deinde anno proximo 792. in Concilio Ratiſponenſi, ubi, auctore Eginhardo in Annalib. Felix errorem ſuum abjuravit, eodemque anno in Synodo Romana ſub Hadriano, poſtea in Francofordienſi anno 794. atque iterum Romæ ſub Felice III. anno 799. & hoc ipſo anno Aquiſgrani, ubi quidam referunt Felicem Urgelitanum celebrem Hilarii locum depravaſſe. At licet Paulinus Aquilejenſis acerrime hæreſim Felicianam ſit inſectatus, ut liquet ex libro Sacroſyllabo & Francofordienſi Concilio; Syno-

Digitized by Google

Synodus tamen Forojulienſis neque ante annum 797. celebrata eſt, nec fortaſſis adverſus Felicis errorem. Liquet enim hanc Synodum habitam anno XXIII. Caroli Magni, & XV. Pipini: Carolus autem regnare cœpit in Italia anno 774. erratumque a multis quod annos Caroli ſupputaverint ab anno 768. quo regnare cœpit in Galliis. At neque Itali aliquam hujus epochæ habuere rationem, neque annus XXIII. iſtinc ſubductus convenire poteſt cum anno Pipini XV. ut eruditus Pagius demonſtrat ad annum 791. Hæc tamen ſat eſt innuiſſe.

Propositio I. Felix & Elipandus aſſeruerunt Chriſtum eſſe filium adoptatione in ſenſu Neſtoriano.

Demonſtratur primo auctoritate Scriptorum, qui felicem in duos filios Unigenitum Dominum noſtrum diviſiſſe, ac vetuſtam Neſtorianam hæreſim ſuſcitaſſe affirmarunt. Inter quos Paulinus Aquilejenſis, Alcuinus, & Agobardus, qui eumdem Felicem profligarunt, id apertiſſime aſſerunt. Ac Paulinus quidem, *In duobus vocabulis* (inquit in primo contra Felicem libro) *proprii ſcilicet & adoptivi, veri que & nuncupativi filii, unicum eumdemque Dei filium dividere fronte impudentiſſima non formidat*. Alcuinus vero lib. I. contra eumdem Felicem: *Non ſibi ſufficiebat tantummodo Chriſtum, qui de Virgine natus eſt, negare proprium eſſe Filium Dei: ſed novo, & inaudito ſanctæ Dei Eccleſiæ nomine, nuncupativum Deum nominare illum non timet, dividens Chriſtum in duos filios, unum vocans proprium, alterum adoptivum*. Agobardus: *Timens*, Felix, *permixtionem Eutychetis incurrere, corruit in diviſionem Neſtorii*. Idem tradunt Scriptores alii. Paſchaſius Ratbertus lib. V. in Mat. inquit: *Hæreſis Feliciana, quæ veterum cineres voluit removere, duas perſonas in Chriſto introducens*. Jonas Aurelian. lib. I. de Cultu Imag. ait Felicem *anathemati mancipatum cum auctore ſui erroris Neſtorio*. Joannes Mariana lib. VII. Hiſt. cap. 8. ſcribit ſuſcitata in Hiſpania, Felice & Elipando auctoribus, *Neſtorii placita Concilii Epheſini diligentia ſopita*. Sigebertus in Chronico ad annum 793. *Feliciana hæreſis unam perſonam Dei & hominis dividens in duas perſonas, ſcilicet veri filii & adoptivi*. Baronius denique ad annum 783. n. 6. *Error erat Elipandi perditiſſimi hominis non tolerandus, quem ſacroſancta Epheſina Catholica Synodus in Neſtorio condemnarat. Iſte ſiquidem aſſerens Chriſtum Dei filium, quod ad humanitatem ſpectat, dicendum eſſe adoptivum, & non proprium ac naturalem, in neceſſariam conſequentiam deducebat, ut duas conſtitueret in Chriſto perſonas, atque aſſereret duos filios, ſicque horrendum dictu! damnata olim in Oriente hæreſis nunc opera miſeri Elipandi reviviſceret in Hiſpania*.

Demonſtratur 2. ex Confeſſione Felicis & Elipandi, quæ extat in Concilio Francofordienſi Tom. IX. poſtremæ Collect. pag. 76. *Confitemur & credimus Deum Dei filium ante omnia tempora ſine initio ex Patre*

Patre genitum, coæternum & conſubſtantialem, non adoptione, ſed genere. Et infra: *Confitemur & credimus eum factum ex muliere, factum ſub lege, non genere eſſe filium Dei, ſed adoptione, non natura, ſed gratia*. Qua in Confeſſione non tantum Feliciani autumant Chriſtum eſſe filium *gratia*, *& adoptione*, ſpectata natura aſſumpta, & gratia ſanctificante; verum etiam aperte negant filium factum ex muliere eſſe filium Dei *genere*, *& natura*, eumque ipſum, qui ante omnia tempora ex patre genitus eſt, & eſt filius *non adoptione*, *ſed genere*. Diſpeſcunt itaque apertiſſime Chriſtum in duos filios: negant apertiſſime filium Dei eſſe factum ex muliere: aſſerunt apertiſſime filium ex muliere factum non eſſe filium Dei *genere atque natura*. Qua majori impietate poterant denegare hypoſtaticam unionem, renovare hæreſim Neſtorianam, beatiſſimæque Virgini gloriam Deiparæ nefaria temeritate auferre?

Tertio demonſtratur ex ipſo Concilio Francofordienſi. Ibidem enim in lib. Sacroſyllabo pag. 60. appellant PP. Felicianum errorem *hæreſim veternoſam*, *illuſtrium virorum calcibus mirabiliter conculcatam*, *catholicaque falce olim funditus detruncatam*. Pag. 68. teſtantur Felicianos adſtruere *adoptivum Dei filium de Virgine natum*, atque *aut in utero Virginis eum adoptatum*, aut *purum hominem ſine Deo natum*, *ac per hoc poſtea*, *quaſi indiguerit adoptione*, *a Patre in filium adoptatum*. Ibi, ac ſequentibus paginis hanc hæreſim refutant omnibus Scripturæ teſtimoniis, quibus adverſus Neſtorium Epheſini PP. certarunt, demonſtrantes Mariam peperiſſe filium Dei, & hunc eſſe unicam, individuamque perſonam: quæ argumenta quorſus tanto ſtudio collecta ſunt, ſi Felix fatebatur Mariam peperiſſe Deum, & Chriſtum unicam eſſe perſonam? Sunt autem hæc argumenta deprompta ex Lucæ I. 35. *Quod enim ex te naſcetur Sanctum*, *vocabitur filius Dei*: ad Galatas IV. 4. *Cum ergo venit plenitudo temporis*, *miſit Deus filium ſuum*, *factum ex muliere*, *&c.* Mat. XVI. 16. *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*, aliaque ſupra adverſus Neſtorianos producta. Præterea in Epiſtola Synodica pag. 88. teſtantur PP. Francofordienſes, tam Neſtorium *copulationis* nomine, quam Felicem nomine *adoptionis* negare Chriſtum *unam eſſe perſonam*, *& beatam Virginem Deum genuiſſe*. Scribunt eodem loco: *Nonne olim hæreſis veſtra in Neſtorio ab univerſali ſancta Eccleſia refutata eſt*, *etiam & damnata? Quapropter forte illum anathematizare noluiſtis; dum alios*, *Bonoſum ſcilicet*, *Arium*, *& Sabellium*, *Manichæumque*, *qui prava de Dei filio ſenſerunt*, *in Epiſtola veſtra anathematizaſtis*. *Numquid non ideo damnatus eſt*, *quia beatam Mariam ſemper Virginem*, *non Dei*, *ſed hominis tantummodo credidit genitricem?* Cum ergo PP. Francofordienſes tam aperte Felicianam hæreſim appellent veternoſam, & in Neſtorio damnatam, ad eamque refutandam demonſtrent Chriſtum

unam

unam eſſe perſonam, ac Mariam virginem filium Dei genuiſſe; quo pacto, niſi forte, aut ſingulari ignorantia, aut nimia inſectatione quorumdam Scholaſticorum ſententiæ, quidam Theologi, inter quos Juenin, neque Concilium Francofordienſe aſſerere hæreſim Felicianam prædamnatam eſſe in Neſtorio, neque protuliſſe teſtimonia ad probandum Chriſtum unam eſſe perſonam, contra tam expreſſa ejuſdem Concilii teſtimonia, ex tripode ac definite pronuntiant?

Probatur ultimo. Nullum eſt argumentum invictum magis ac firmum, quo demonſtretur Neſtorium denegaſſe hypoſtaticam unionem, quam illud, quo evincitur impium hæreſiarcham affirmaſſe aſſumptum hominem a Verbo Deo, non in primo conceptionis momento, ſed poſtquam natus erat e Virgine purus homo, atque ob eam rem baptizatum, quaſi indiguerit adoptione. Atque id aſſeruiſſe Neſtorium ſcribit ſecundo adverſus eumdem libro, & undecimo Commentariorum in Joannem S. Cyrillus. Idem vero dogmatizaſſe Felicem Urgelitenſem & conjectare poſſumus ex citatis verbis Concilii Francofordienſis, atque ex lib. 2. Alcuini contra Felicem, & abſque ulla ambiguitate deducitur ex Epiſtola Albini Diaconi ad Monachos Geticos. Albinus enim hac in Epiſtola teſtatur ſe præ manibus habere quemdam Felicis libellum, quem ait edito a ſe per id temporis opere confutari, in eoque contineri prænarratum Neſtorii dogma. *Hæc conſiderantes diligentius* (inquit Albinus) *& animo tenete firmiter, & conſtanter prædicate unum filium, & unum Deum, eumdem proprium & verum & perfectum eſſe, quia omnis veritas in Chriſto eſt, & nullum figmentum, & tota plenitudo divinitatis, & nulla minoratio, nec defectio, nec unum, ſicut in libello præfati Felicis lectum eſt, baptiſmo indiguiſſe, ſed mox ſine peccato, & ſine labe peccati Spiritu ſancto conceptum eſſe Deum verum, & hominem verum*. Tam aperto teſtimonio, quod me latet num ab aliquo Scholaſtico hactenus fuerit expenſum, legi autem poterit volumine primo Miſcellaneorum Baluzii pag. 377. arbitror ſatis apparere hæreſis Felicianæ cum Neſtoriana concordiam.

Corruunt ex his Vaſqueſii, aliorumque diverſa opinantium ſophiſmata. Inquiunt Felicem & Elipandum appellaſſe Chriſtum filium Dei adoptivum *ſecundum humanitatem*, ſive *ſecundum quod homo eſt*; ita enim ſcribit Hadrianus Papa ad Epiſcopos Hiſpaniæ, Francofordienſe Concilium, Jonas Aurelianenſis, imo & liquet ex Confeſſione, quam Elipandus miſit ad Carolum Magnum. Videntur ergo non aliud dogmatizaſſe, quam nonnulli ex Schola Theologi. At reſpondemus Felicianos additamento illo *ſecundum humanitatem*, non intellexiſſe exſpoliatam propria ſubſiſtentia naturam humanam, illamque aſſumptam in conſortium divinitatis & in unitatem perſonæ; ſed humanitatem propria hypoſtaſi præditam, & divinitati unitam tantum

mora-

moraliter : quod profectò nullus Scholaſticorum unquam aſſeruit. Enimvero qui adſtruit filium in tempore factum ex muliere non eſſe genere filium Dei, qui affirmat purum hominem ex Virgine natum, qui ait filium Virginis indiguiſſe adoptione, qui opinatur hunc adoptatum in filium per ſanctificationem baptiſmatis, quæ omnia evomuerunt perditiſſimi Feliciani, nonne apertiſſime cum Neſtorio dividunt Unigenitum, propriamque hypoſtaſim aſſumptæ tribuunt humanitati?

Opponunt in ea Confeſſione, quam ad Carolum M. miſit Elipandus adſtrui hypoſtaticam unionem, & perſonam in Chriſto unam; habetur quippe: *Homo interior, in una eademque Dei, & hominis perſona deglomeratus, filius adoptivus humanitate, & non adoptivus divinitate mundum redemit*. At primo reſpondetur, liquido apparere ex altera Confeſſione, quæ extat in Synodo Francofordienſi ſuperius producta, Felicianos commentos filium factum ex muliere non eſſe illum, qui ante omnia tempora genitus eſt a Patre, & eſt filius natura & genere, ideoque in altera Confeſſione, quæ reperitur in libro a Beato Heterio contra Elipandum conſcripto non aliam adſtrui unitatem perſonæ, niſi moralem. Præterea non integra allata eſt hæc fidei profeſſio, nam iſtiuſmodi eſt: *Homo interior in una eademque hominis perſona adglomeratus, atque carnis veſtimento indutus: quia non per eum, qui natus eſt de Virgine viſibilia & inviſibilia condidit, ſed per illum qui non eſt adoptione, ſed genere, neque gratia, ſed natura: & per iſtum Dei ſimul & hominis filium, adoptivum humanitate, non adoptivum divinitate mundum redemit*. Ubi dum negatur eum, qui natus eſt de Virgine, illum eſſe qui condidit viſibilia, & inviſibilia, nonniſi *moralis* unitio ſtatuitur inter filium adoptivum, & filium genere. Rurſus nonne ob unitatem dignitatis etiam Neſtorius vetuit dici duos filios, aut duas perſonas, apud Cyrillum lib. 1. contra ipſum Neſtorium, imo nonne intorſit anathema in eos, *qui non ſecundum conjunctionem unum dixerint Chriſtum, qui eſt etiam Emmanuel ſecundum naturam?* Vide anathematiſmum III. Neſtorii eadem phraſi, ac Feliciana profeſſio, contextum.

Præterea objiciunt: Admiſit Felix communicationem idiomatum, confeſſus filium Dei hominem factum, & exinanita divinitate paſſum & crucifixum. At in primis falſum eſt Felicem ad ſenſum Catholicorum admiſiſſe communicationem idiomatum, ſi negavit mundum redemptum *per eum, qui viſibilia, & inviſibilia condidit*, & hunc *factum ex muliere*, quod revera negaſſe conſtat ex dictis. Deinde admittere communicationem idiomatum ob conjunctionem affectus, & unionem dignitatis, ob quam etiam Moſes appellatus eſt Deus, eadem eſt Neſtoriana perfidia; a qua purgari nequeunt Feliciani, ſi filiorum in uno Chriſto invexerunt pluralitatem. Accedit quod

quod Felix Urgellitanus non fuit in ſententia firmus; nam in Conventu Ratiſponenſi, nec non coram Hadriano errorem ſuum ejuraverat, quem poſtea majori pervicacia ſtuduit propugnare.

Denique opponunt: Felix & Elipandus certa propriæ ſententiæ perſuaſione rogarunt Carolum Magnum, ut in Concilio ipſorum cauſa diſcuteretur, ac oppugnatores damnarentur ſui, Beatus præſertim & Heterius. Coacto Concilio Francofordienſi, non hæreſeos Neſtorianæ inſimulati fuerunt, ſed ea de cauſa tantum damnati, quod nova intruderent vocabula, atque Chriſtum appellarent filium adoptione & gratia contra Apoſtolorum, & Catholicæ Eccleſiæ conſuetudinem. Quare ſi apud Scriptores aliquos tanquam Neſtoriani audierunt, non hoc de ipſis judicium latum eſt, quod revera Neſtorio adhærerent, ſed quod ex diſtinctione filii adoptivi, ac proprii videbatur Neſtorii hæreſis inſtaurari. Alioqui ſi Neſtoriani revera fuiſſent, quomodo Concilium exoptaſſent? quomodo Beati & Heterii poſtulaſſent condemnationem? quomodo ipſorum dogma appellatum fuiſſet novum figmentum, pluribuſque diſſertationibus refutatum, cum adverſus illud ſatis fuiſſet objicere Epheſina decreta, & contorta in Neſtorium anathemata? Verum hæc nullius ſunt momenti: nullus enim hæreticorum extitit, qui aut ſimulatione, aut erroris ſui patrocinio fabricatum a ſe dogma a pluribus probandum fore deſperaverit. Neſtorius ipſe ad Cæleſtinum Pontificem dedit literas, Epheſumque ad Synodum Oecumenicam perfricata fronte, & jam anathemate perculſus acceſſit. Conſimili confidentia Felix Urgelitenſis Carolum Magnum convenit per Epiſtolas, adiitque Synodales cœtus; quamquam non præditus incredibili Neſtorii audacia, ſed eximia tamen aut tergiverſatione, aut inconſtantia. Falſum eſt autem Felicianam hæreſim ob ſolam novitatem fuiſſe proſcriptam: cum conſtet appellatam eſſe veternoſam, antiquam, damnatam a Patribus Epheſinis, atque Neſtorianam, iiſdemque cum hac argumentationibus refutatam. Verum tamen eſt Felicem nova intruſiſſe vocabula: ſed, ut inquiunt PP. Francofordienſes, eamdem nomine *adoptionis* cudebat perfidiam, quam Neſtorius vocabulo *copulationis*. Quare novo etiam argumentorum genere Feliciana hæreſis fuit refutata, uti a Cyrillo, aliiſque Patribus Neſtoriana, jam in Ebione, in Artemone, & in Photino præfocata. Atque Felicem non ſola dogmatum conſecutione, verum etiam ſubverſione myſterii Incarnationis dominicæ Neſtorianis conſpiraſſe, argumento eſt, quod negaverit natum ex Virgine Filium Dei, & aſſeruerit filium Virginis indiguiſſe adoptione, & gratia baptiſmatis: quæ ſunt Neſtorianis placitis, ut ſibi ſunt ova ovorum, & apes apium, ſimillima.

Propositio II. Nequit Chriſtus appellari filius Dei adoptivus, etiam ſecundum humanitatem.

Demonſtratur 1. ex Scripturis: in quibus etiam ſecundum huma-

nitatem Chriſtus appellatur Filius Dei unicus, dilectus, proprius, ac talis, qui ad angelorum omnium, hominumque diſtinctionem fruitur honore, ac proprietate Unigeniti. Ac Chriſtum eſſe, atque appellari, quatenus homo eſt, filium Dei, nuſquam mentione facta adoptionis, & gratiæ, adeo apertum eſt, ut probatione non egeat. Pariturae enim Virgini inquit Archangelus Luc. I. 35. *Vocabitur filius Dei*: eumdemque filium Dei vocavit Petrus Mat. XVI. 16. *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*; nec ipſe abnuit, dum ſummus Pontifex interrogavit Marc. XIV. 61. *Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?* Judæi quoque illum morti damnarunt Joan. XIX. 7. *quia filium Dei ſe fecit*: atque filium quidem naturalem, non adoptivum, ut demonſtravimus lib. VII. cap. 9. Eſſe autem filium Dei unicum legitur in Evangelio Joannis I. 18. *Unigenitus filius, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit*: & III. 16. *Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium ſuum Unigenitum daret*. Cum vero adoptivi filii complures ſint, unigenitus filius eſt natura, non adoptione. Proprium pariter Dei filium appellat Chriſtum Apoſtolus ſcribens ad Rom. VIII. 32. *Proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*: nomenque filii ad differentiam Angelorum ipſi Chriſto deberi teſtatur idem Apoſtolus ad Hebr. I. 5. dicens, *Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?* In his quidem locis de Chriſto ut homine inſtitui ſermonem arbitror eſſe manifeſtiſſimum: nam ſecundum humanitatem in tempore natus eſt, regnumque Davidis obtinuit: ſecundum humanitatem a Patre Unigenitus in mortem traditus eſt: ſecundum humanitatem crucifixus & mortuus: ſecundum humanitatem Mediator novi teſtamenti, & Pontifex ex hominibus aſſumptus, qualem Paulus deſcribit in ſua ad Hebræos Epiſtola. Quare ſi Chriſtus etiam ſecundum carnem, *ſecundum quam eſt David filius*, ut ratiocinatur in libro Sacroſyllabo Paulinus pag. 68. *eſt filius Dei non adoptivus, ſed verus, non alienus, ſed proprius*; quomodo dici poteſt, Scripturis repugnantibus, ſecundum humanitatem filius adoptione, vel gratia?

Idem demonſtratur ex PP. inter quos connumerari principio poſſunt qui negant recte dici duos filios Dei, ut Dionyſius Alexandrin. in Epiſt. Synodica adverſus Paulum Samoſatenum, Athanaſius in lib. de Incarnat. contra Apollinarium, Nazianzenus in Epiſtola ad Cledonium, Cyrillus Alexandrinus Hom. Paſchali VIII. aliique ſuperius citati contra Neſtorium. Nam ſi filii dividi non poſſunt, nonniſi unum proprium ac naturalem fateamur neceſſe eſt. Accedunt Patres, qui negant Chriſtum poſſe aliquo modo appellari filium Dei adoptivum: inter quos S. Hilarius citatus ab Adverſariis, lib. VI. de Trinit. n. 44. recitatis nonnullis teſtimoniis Apoſtoli, quibus Chriſtus appellatus eſt Filius Dei, *Filius ſuus eſt*, inquit, *filius ejus eſt: non adoptio ejus eſt, non creatura ejus eſt. Nomen naturam loquitur, veritatem pro-*

Digitized by Google

proprietas enuntiat, fidem confeſſio teſtatur: non intelligo quid addi poſſit ad naturam filii. Proximo num. 45. *Numquid etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis eſt nomen? Apoſtolus enim volens caritatem erga nos Dei oſtendere, ut magnificentia Dei dilectionis ex comparationis genere noſceretur, non pepercisse Deum proprio filio ſuo docuit: non utique pro adoptandis adoptato, neque pro creatis creaturæ, ſed pro alienis ſuo, pro nuncupandis proprio.* In his utique Hilarius ſtilum acuit contra Arianos aſſerentes Chriſtum eſſe creaturam, ſed eos refellendo etiam ab ipſo Chriſto penitus adoptivi appellationem excludit. S. Hieronymus in cap. ultimum Matthæi p. 142. affirmat Dominum noſtrum unum eſſe filium Dei, & filium hominis *juxta utramque naturam divinitatis & carnis*, ideoque nunc magnitudinis ſuæ, nunc humilitatis ſigna demonſtraſſe, & quamquam homo eſſet, qui crucifixus eſt, qui ſepultus eſt, qui clauſus eſt tumulo: eumdem tamen filium Dei oſtenderunt ſol fugiens, tenebræ ingruentes, terra commota, velum ſciſſum, ſaxa dirupta, mortui ſuſcitati. Ita Chriſtum filium hominis eumdem ac filium Dei, ſive unum *in utraque natura* filium eloquenter demonſtrat S. P. Auguſtinus Tract. II. in Joannem n. 13. *Multi homines*, inquit, *cum filios non habuerint, peracta ætate adoptant ſibi, & voluntate faciunt, quod natura non potuerunt. Hoc faciunt homines. Si autem aliquis habeat filium unicum, gaudet ad illum magis, quia ſolus omnia poſſeſſurus eſt, & non habebit qui cum eo dividat hæreditatem, ut pauperior remaneat. Non ſic Deus: unicum eumdem ipſum, quem genuerat, & per quem cuncta creaverat, miſit in hunc mundum, ut non eſſet unus, ſed fratres haberet adoptatos. Non enim nos nati ſumus de Deo, quomodo ille unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius.* Ac Tract. VII. num. 4. *Oportebat ergo ut ille baptizaret, qui eſt filius Dei unicus, non adoptatus. Adoptati filii miniſtri ſunt unici: Unicus habet poteſtatem, adoptati miniſterium.* Et in Enchiridio cap. XXXV. n. 10. *Cum enim eſſet unicus Dei filius, non gratia, ſed natura, ut eſſet etiam plenus gratia, factus eſt & hominis filius: idemque ipſe utrumque ex utroque unus Chriſtus*, Et infra: *Unus Dei filius, idemque hominis filius; unus hominis filius, idemque Dei filius: non duo filii Dei Deus & homo, ſed unus Dei filius, Deus ſine initio, homo a certo initio, Dominus noſter Jeſus Chriſtus.* Hoc teſtimonio uſi ſunt etiam PP. Francofordienſes pag. 83. S. Fulgentius lib. III. ad Traſimundum cap. 3. *Unus eſt igitur filius ex patris natura genitus, qui ideo unigenitus dicitur, ut ex proprietate paternæ naturæ unus, & genitus demonſtretur. Quid autem filio prodeſt, ut nuncupetur unigeniti nomine, ſi privatur vocabuli veritate? Fruſtra namque unigenitus dicitur, ſi in ejus generatione non naturalis de Deo generante veritas, ſed creationis ex donante largitas prædicatur: & aliis enim,*

Oo 2 quot-

quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Quod ſi etiam unigenitus filius factus dicitur ex gratia, non vere genitus ex natura, proculdubio nomen & veritatem unigeniti perdidit poſtquam fratres habere jam cœpit, privatur enim hujus veritate nominis, ſi in unigenito non eſt de patre veritas naturalis. Vide & proximum cap. 4. pag. edit. Lugd. 65. Ildephonſus Archiep. Toletanus in libro de Illibata Virginit. Genitricis Dei Mariæ cap. XI. demonſtrat ob unitatem perſonæ Deum aſſumentem dici filium hominis, & hominem aſſumptum dici filium Dei, & inquit: *Propter quam duarum naturarum proprietatem in unitate perſonæ connexam, Dei & hominis unius Chriſti hæc ſola homo mater eſt Virgo. Ita in utraque natura unum generans filium, ut idem ſit filius Dei qui filius hominis, nec alter ſit filius hominis, quam qui ſit filius Dei*. Ubi obſervandum eſt, quod propter unitatem perſonæ ita repugnat negare Mariam Virginem eſſe Dei genitricem, ſicut repugnat negare filium ejuſdem Virginis eſſe filium Dei. Quis autem hanc propoſitionem proferret, *Maria Virgo non eſt mater Dei, ſi conſideretur Chriſtus ut Deus eſt, & ſecundum proprietatem divinitatis, quia revera naturam divinam ipſa non genuit?* Id quidem nullus aſſereret, propterea quod gigni non naturæ eſt ſed perſonæ. Verum hac de re audiemus iterum diſputantem Albinum Diaconum. Ut ad Ildephonſum revertatur oratio, in libro contra eos, qui diſputant de perpetua Virginitate S. Mariæ Tom. XII. Bibl. PP. p. 566. *Ergo non illum*, inquit, *ut ceteros adoptio filios Dei fecit filium, ſed divinitatis natura illum in proprium Dei filium exaltavit, donavit & illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: ut eſſet totus Dei filius, homo & Verbum: quia nunquam non fuit Dei filius, qui ſempiternus permanet unici genitoris unigenitus. Nunquam igitur ipſe purus homo conceptus, nec natus, ſicut ceteri naſcuntur infantes, ut ei ex adoptionis gratia, aut ex molimento virtutum prærogativa filii præſtaretur: ſed Dei Verbum, quia caro factum eſt, aſſumpſit hominem in ſe ſine perſona hominis, ut totus eſſet Chriſtus proprius Dei filius, non dono gratiæ renaſcendo, ut ceteri, ſed ſalva proprietate utriuſque naturæ*. Valde illuſtris locus eſt, & quia Felix & Elipandus aliquando auctoritate Ildephonſi abuſi ſunt, & quia adoptionis naturam paullo infra explicandam egregie colluſtrat, & quia *totum* Chriſtum, ideſt, etiam *ut hominem*, eſſe proprium ac naturalem filium Dei aperte declarat.

Ex his liquet juxta Patrum doctrinam Chriſtum *ut hominem* eſſe filium Dei proprium, filium naturalem, filium unigenitum: in ipſo locum non habere nuncupationem adoptionis; nec adoptatum, nec alienum a Patre traditum, ſed ſuum, propriumque pro adoptandis & nuncupandis. Liquet adoptionem fieri ab iis tantum patribus, qui filium, quem adoptant, non genuerunt; & voluntate duntaxat peragi,

non

non autem natura atque generatione: quamobrem maximum eſt diſcrimen inter nos & Chriſtum, quoniam hic eſt filius natura, nos gratia: ille unicus, nos multi: ille Sacramentorum habet poteſtatem, nos miniſterium. Liquet tandem filium unigenitum non eſſe filium ex gratia: filium, qui nunquam fuit purus homo, non eſſe filium renaſcentia: filium, qui eſt una perſona cum Verbo, *totam* habere proprii filii prærogativam. Atqui Chriſtus eſt, *in quantum homo*, una cum Deo Verbo perſona, nec unquam extitit abſque hujus perſonæ unitate, ac præterea eſt filius unicus, filius alterius, quam ceteri ſint, conditionis, filius proprius, ac Patris, qui eumdem quem genuerat, pro nobis tradidit. Quomodo ergo habere poteſt nuncupationem adoptionis, & per gratiam filii prærogativæ potiri?

Confirmantur hæc omnia explicatione adoptionis, ſimulque propoſitio comprobatur ratione. Adoptio itaque definiri ſolet *legitimus actus naturam imitans, quo liberos nobis quærimus*. A Græcis dicitur *υἱοθεσίας*, ideſt, alieni in filii locum aſſumptio: fitque, ut ait Agell. lib. v. cap. 19. *cum in alienam familiam, inque liberorum locum extranei ſumuntur*. Exemplum ex profana hiſtoria petitum ſit Auguſti: de quo Suetonius cap. 65. *Tertium nepotem Agrippam, ſimulque privignum Tiberium adoptavit in foro lege Curiata*. Inquit autem *lege Curiata*, quia adoptatio fit principis auctoritate, dum adoptamus eos, qui ſui juris ſunt, quæ ſpecies adoptionis dicitur adrogatio; vel imperio Magiſtratus, dum adoptamus eos, qui ſunt in parentis poteſtate. Ex quo ſequitur, requiri ad adoptionem, ut is qui adoptat liberos procreare non poſſit, ut ait Tullius inſectans adoptionem Clodii in Orat. pro Domo ſua: & adoptivos liberos eſſe, quibus naturales opponuntur, ut habetur l. ult. D. de bonor. donat. Alterum exemplum depromptum ex ſacris literis eſt Moyſis, quem genitum a viro de domo Levi filia Pharaonis Exodi 11. 10. *adoptavit in locum filii*: de quo in libro Sacroſyllabo pag. 70. *Adoptivus dicitur, cui nihil a patre adoptante debetur, ſed gratis indulgendo conceditur. Abuſive namque, & non eſſentialiter adoptivus eſt filius dictus, ſicut Moyſes in filium adoptatus eſt a filia Pharaonis, alienus ab ea, & generatione, & ſanguinis affinitate. Hoc ideo poſuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptatum, qui nondum prius fuerat proprius filius adoptantis.* Affertur ibidem exemplum alterum omnium noſtrum, qui *cum eſſemus parvuli*, inquit Apoſtolus ad Gal. iv. 3. *ſub elementis mundi eramus ſervientes*: at per Chriſti redemptionem factum eſt, *ut adoptionem filiorum reciperemus*; ex quo loco infertur *adoptivum alienum eſſe ab eo, a quo dicitur adoptatus, & gratis adoptionem tribui, quoniam non ex debito, ſed ex indulgentiâ tantummodo præſtatur*. Poſtremum exemplum ſit eorum, qui Clericali tonſura initiantur, & reciſis crinibus e laicorum cœtu in ſortem & hæreditatem Domi-

Domini adoptantur, pronuntiantque cum Epiſcopo verba Pſalmographi, xv. 5. *Dominus pars hæreditatis meæ*, *&c.* quod Paullus Diaconus lib. vi. 53. haud male obſervat eſſe imaginem quamdam adoptionis, quoniam veteres adoptabant præcidendo adoptandis capillorum extrema.

Atque ex his primo infertur nomen filii adoptivi nunquam naturæ convenire, ſed eſſe vocabulum perſonæ, ideſt, geniti, ſubſiſtentis, atque vel liberi ſuique juris, vel ſub patria poteſtate conſtituti: adoptionem vero eſſe quamdam imitationem generationis naturalis, eâque in filium adſumi, quem adoptans non genuit. Conſequenter infertur filium adoptatum eſſe natura filium alienum, non proprium, & fuiſſe aliquando ante adoptionem, cum non fuerit ſub poteſtate adoptantis, ita, ut adoptatus de non filio filius fiat, & de non hærede hæres. Item ſequitur adoptionem non generatione fieri, ſed voluntate; non natura, ſed gratia; non jure nativitatis, ſed beneficii largitione: ad ſolam autem naturam a ſubſiſtentia præciſam nonniſi impropria vocabulorum uſurpatione, & confuſione perceptionum vocabulum filii adoptivi a nonnullis Scholaſticis detorqueri.

Hinc depromitur validiſſima ratio, cur Chriſtus etiam in quantum homo, Filius Dei adoptivus nequeat appellari. Primo enim uti naturalis *filietas* non convenit naturæ, ſed hypoſtaſi atque perſonæ, non enim natura, ſed *ſuppoſitum* concipitur, gignitur, naſcitur; ita perſonæ, non autem naturæ convenire debet adoptio, quæ eſt quædam imitatio naturalis *filietatis*. At humanitas Chriſti non habet hypoſtaſim diverſam a Deo Verbo, ſive a filio Dei naturali. Non ergo competere poteſt humanitati Chriſti adoptio, & *filietas*, quæ non ſit propria, vera, ac naturalis. Hac vero argumentatione utitur Sanctus Thomas iii. p. q. 23. art. 4. Conſimiles ſunt argumentationes libri Sacroſyllabi: ac prima pag. 68. quoniam Verbum inenarrabiliter de beata Virgine aſſumpſit carnem, neque hæc præextitit creata hypoſtaſi ante inenarrabilem hanc adſumptionem, ideoque humanitas non eſt adoptata in filium in utero Virginis, in quo a primo conceptionis momento Chriſtus homo fuit eadem perſona cum filio Dei naturali: alioqui deberemus cum Neſtorianis perſonas, filioſque diſpeſcere; idque multo magis, ſi dicamus adoptatum Chriſtum hominem, poſteaquam prodiit ex utero Virginali. *Aut in utero Virginis*, inquit citatus liber, *eum ſuſpicantur adoptatum, quod dici nefas eſt, quia de beata Virgine inenarrabiliter ſumpſit, non adoptavit carnem: aut certe eum purum hominem ſine Deo natum: quod cogitare impium eſt, neceſſe eſt fateantur, ac per hoc poſtea quaſi indiguerit adoptione a Patre in filium ſit adoptatus*. Altera argumentatio eſt, quod nunquam Chriſtus fuit filius alienus: *Adoptatus autem dici non poteſt, niſi is, qui alienus eſt ab eo, a quo dicitur adoptatus*; legitur in eodem

dem libro pag. 69. Quod profecto tenet etiam de Chriſto, ut homine, quoniam Chriſtus ut homo non eſt filius alienus, ſed filius unigenitus ac proprius Dei Patris. Tertia eſt hujuſmodi: Adoptio non ex natura & generatione ducit originem, ſed ex dilectionis affectu: *Omnis enim adoptio* (legitur ibidem pag. 71.) *ex affectione ducit vocabuli ſui originem, quamquam etymologiæ ſuæ non videatur trahere ſimilitudinis ſonum. Habet namque ex utraque parte Utinam vocabulum eleganter inſitum, ut ſi dicas: Utinam ſit mihi in filium adoptivum; & e contra: Utinam merear a te in filium adoptari*. Eapropter diximus ſupra a JCC. adoptationem eorum, qui ſui juris ſunt, appellari *adrogationem*, quoniam & adoptans rogat eum, quem adoptaturus eſt, an velit juſtum ſibi filium eſſe; & is, qui adoptatur rogat adoptantem ut id fieri patiatur. Vide Juſtinian l. 2. D. de Adoptionib. At Chriſtus *ut homo* non affectu dilectionis in filium Dei aſſumptus eſt, ſed vi hypoſtaticæ unionis, & generationis æternæ: ideoque nullo pacto appellari debet filius nuncupativus & adoptivus.

Communibus his argumentationibus tria alia addi poſſunt, quarum prima eſt: Sunt quidem in Chriſto naturæ duæ impermixtæ ac diſtinctæ, divina, quam ab æterno habet a Patre, & humana, quam in tempore ſumpſit ex Virgine, & recte appellatur Deus & homo, filius Dei & filius Virginis; quemadmodum eſt in homine rationalis anima & corpus, quorum illa creatur a Deo, hoc in maternis viſceribus gignitur & procreatur, ac dicitur homo mortalis carne, & ſpiritu immortalis. At cum utraque natura, caro videlicet & anima, conglomerata ſit ſubſtantiali unitione; quis aſſereret filium ut rationalem non eſſe filium naturalem hominis, quoniam homo rationalem animam procreare non poteſt, & non potius totum hominem & corporeum & rationalem eſſe unum filium hominis naturalem ac proprium, quoniam corpori ab homine procreato ſubſtantialiter unita eſt ſpiritualis anima, hujuſque unionis vi gignitur unus filius homo rationalis, homo corporeus? *Ita Chriſtus*, inquit citata Epiſtola Albinus, *licet ſit carne mortalis, & divinitate immortalis, tamen eſt unus Jeſus Chriſtus, & unus Dei filius, ſicut dixi hominem unum eſſe filium, licet carne ſit mortalis, & anima immortalis: & nullatenus filius uni patri poteſt eſſe utrumque & proprius & adoptivus*. Sit argumentatio altera: Beata Virgo non procreavit divinitatem, & tamen Chriſtus ut Deus eſt filius Virginis, neque dividi poteſt in duos filios, ita ut in quantum homo ſit filius Virginis, in quantum Deus ſit filius Patris: ſed quoniam Deus & homo eſt una perſona Verbi, totus Chriſtus Deus & homo eſt filius Patris, totus Chriſtus Deus & homo eſt filius Virginis, adeo ut ſit blaſphemum, nefandumque aſſerere, Virgo non eſt Deipara, Virgo non peperit Deum Verbum. Pari ergo jure ob perſonæ unitatem aſſerendum eſt, Totus Chriſtus Deus

Deus & homo eſt filius Patris proprius & naturalis; non autem, Chriſtus Deus eſt filius Patris naturalis & proprius, & Chriſtus homo eſt filius Dei nuncupativus & adoptivus. *Et ſi beata Virgo proprium potuit generare ſibi filium, qui fuit ex æterno Dei filius: quomodo non potuit Deus Pater habere hominem filium proprium, qui eſt in tempore natus ex Virgine? Unus omnino eſt in utraque natura ad utrumque parentem Chriſtus, & filius Dei proprius*: inquit citata Epiſt. ad Monachos Getas Albinus. Poſtremò Chriſto ut homini genua flectimus: datum eſt enim *illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Jeſu omne genu flectatur*, inquit ad Philipp. II. 9. Apoſtolus. *Adoptivo autem Deo non flectit genu creatura, ſed vero*, ait in hunc locum Auctor Gloſſæ Ordinariæ, ideoque Chriſtus etiam in quantum homo, ut hactenus Scripturis, Patrum teſtimoniis, ac Theologicis argumentis demonſtratum eſt, dici nequit Filius Dei adoptione.

DILUUNTUR OBJECTA.

In contrarium objiciuntur primo loco verba Apoſtoli ſcribentis ad Rom. VIII. 29. *Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus*. At Chriſtus primogenitus eſt gratia, & adoptione, non autem natura, ſecundum quam eſt unigenitus, nec fratres aliquos habet. Igitur filius eſt etiam nuncupativus, & per gratiam adſcitus. Scripſerat ſupra idem Apoſtolus cap. I. 4. *Qui prædeſtinatus es filius Dei in virtute*. Quid manifeſtius, ut percipiamus Chriſtum eſſe filium Dei prædeſtinatione, & gratia; ut libro de Prædeſt. SS. cap. XV. luculenter ſanctus P. Auguſtinus affirmat?

Reſp. appellari etiam Dominum Jeſum filium Dei naturalem, unigenitum, ac proprium, præſertim a D. Paulo: dici autem primogenitum, & quoniam prius, ideſt, ante ſæcula genitus eſt, & quia per ipſum acquirimus hæreditatem, ut diximus Volum. II. pag. 71. & hoc ipſo pag. 78. Ibidem declaravimus, quo pacto dicatur prædeſtinatus, nimirum declaratus, & manifeſtatus virtute miraculorum, & per gloriam reſurrectionis, juxta interpretationem Græcorum, & prædeſtinatus etiam ad filiationem Dei, non adoptivam, ſed naturalem, in quantum nullis præcedentibus meritis prædefinitum fuit, ut Chriſtus Dominus, cum primum in virginali utero procreatus eſt, & priuſquam aliquid patraret boni, per ſummam hypoſtaticæ unionis gratiam eſſet idem naturalis & unigenitus Dei filius, qui ab æterno in ſinu Patris conſiſtit. Atque hæc eſt interpretatio Auguſtini tradita in libro de Præd. Sanctorum, proximoque capite dilucidanda.

Præterea opponunt auctoritatem Sanctorum. Irenæus enim lib. III. adv. hæreſes cap. 21. ſive ex diſt. Maſſuet 19. inquit: *Propter hoc*

hoc enim Verbum Dei homo: & qui filius Dei eſt, filius hominis factus eſt, commixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens fiat filius Dei. Hilarius lib. 11. de Trinit. ita de Chriſto loquitur: *Poteſtatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur*. Cyrillus in Dialog. 111. contra Arianos ait: *Tanquam unus ex nobis in filium adſcriptus eſt Dei, adoptatus nobiſcum, & propter nos ille verus, & germanus*. Athanaſius in diſput. contra Arium n. 28. *Filius quidem verus Dei unus eſt Verbum, & Deus. Eſt autem & tanquam alius filius adoptatus per templum corporis ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Marius Victorinus lib. 1. adverſus Candidum Arianum: *Nos adoptione filii, ille natura etiam, & quadam adoptione filius, & Chriſtus, ſed ſecundum carnem*. Eugenius denique, Ildefonſus, & Julianus Toletanæ Sedis Antiſtites in Miſſa de Cœna Domini ita dixerunt: *Qui per adoptivi hominis paſſionem, dum ſuo non indulſit corpori, &c.* Item in Miſſa de Aſcenſione: *Hodie Salvator noſter per adoptionem carnis ſedem repetivit Deitatis*. Evincitur itaque Patrum teſtimoniis Chriſtum ſpectata carnis natura filium adſcititium, & adoptivum eſſe appellandum.

Reſp. 1. Patres locutos de *adoptione* ſenſu ampliſſimo accepta, prout idem eſt, ac naturæ aſſumptio, non vero de adoptione propria quæ eſt alienæ perſonæ ad jura proprii filii libera, & gratioſa translatio: ideoque hanc, aut conſimilem loquendi methodum uſurpaſſe, *carnis humilitas adoptatur*, *tanquam filius adoptatus*, *quadam adoptione filius*, *&c.* Deinde nonnulla in particulari reponimus. Et quantum ad Irenæum; evidens eſt ex iis quæ proxime præcedunt, & quæ ſubinde pertexit, quod ait, *ut adoptationem percipiens fiat filius Dei*, non ad Chriſtum referendum eſſe, ſed ad homines, quos redemit: & falli Eraſmum, qui in Præfatione ad hunc 111. librum inquit ab Irenæo Chriſtum dici juxta humanam naturam adoptatum. Enimvero revincuntur eo loci qui Chriſtum putant purum hominem e Joſephi ſatu progenitum; quos paullo ante citata verba ait *non percipere munus adoptionis*. Atque recitatis iis, quæ objiciuntur, ſtatim ſequitur: *Non enim poteramus aliter incorruptelam, & immortalitatem percipere, niſi adunati fuiſſemus incorruptelæ & immortalitati*. Nec obſcure Irenæi ſenſum demonſtrat præſentis temporis verbum, *ut fiat*; nam ſi de Chriſto eſſet accipiendum, adhibuiſſet præteritum. Præterea in eodem capite hac aperta Sancti Martyris ſententia hæreſis Feliciana confoditur: *Ipſe*, Chriſtus, *propriè præter omnes qui fuerunt tunc homines, Deus, & Dominus, & rex æternus, & Unigenitus*.

Divum Hilarium uſurpaſſe verbum *adoptatur*, prout ſignificat *adſciſci* & *aſſumi*, conſtat ex quo id enuntiet de *carnis humilitate*, non de Redemptoris perſona; & ex quo tam aperte, ac luculenter

lib. VI. omnem a Chriſto adoptionem repellat. Eſt tamen de hoc loco diverſa Eruditorum ſententia, affirmantibus aliis cum Vaſqueſio in 3. p. diſput. 89. cap. 15, & præſtantis ingenii viro Germonio p. 2. de vet. hæret. Eccleſ. Cod. corruptoribus legendum, non *adoptatur*, ſed *adoratur*: contendentibus aliis retinendum eſſe verbum *adoptatur*, cum eximiis Scriptoribus Petavio lib. VII. de Incarnat. cap. 4. Cuſtantio in Vind. vet. codd. & Vallarſio in Præf. ad Hilarium. Ac prior ſententia nititur teſtimonio Hincmari, & Alcuini: quorum unus in Præf. ad lib. de Prædeſt. & in Tract. de non Trina Deitate ſcribit Felicem Orgelitanum tempore Caroli Magni Imperat. omnes Hilarii Codices quotquot arripere potuit adulteraſſe, & ubi ſcriptum erat, *Carnis humilitas adoratur*, ſuppoſuiſſe *carnis humilitas adoptatur*. Alter vero lib. VI. adverſus Felicem inquit hunc verba Hilarii *conſueta verſutia immutaſſe*. Afferuntur etiam pro hac ſententia vetuſti Codices Corbejenſis, & Veronenſis, qui exhibent poſtremas ſyllabas verbi *adoptatur*, ideſt, *ptatur* loco cultellis abraſo, aliena manu conſcriptas, diverſoque atramento, ut ſatis appareat fuiſſe olim ſcriptum *adoratur*. Accedit, quod nullus Codex, quem legerint aut Eraſmus, aut Badius, aut Cribellus præſeferebat *adoptatur*, cum neuter edendo Hilarium ex ſcriptis exemplaribus accurate collectis hujuſce lectionis meminerit. Tandem legendum eſſe *adoratur* etiam verborum ſenſus videtur evincere, cum eo loci agat Hilarius de exhibita a Magis adoratione, atque illa antitheſi, *Dum carnis humilitas adoratur*, proferatur cauſſa, cur inter vagitus, ſordidoſque pannos *poteſtatis dignitas non ammittitur*.

Non deſtituitur tamen oppoſita ſententia rationum præſidio. Nam Agobardus, qui ante Hincmarum de hæreſi Feliciana accurate pertractavit, attentatæ a Felice depravationis non meminit, quam tamen Hincmarus ut rem notiſſimam venditat: Alcuinus vero de verſuta potius interpretatione, quam de corrupto Hilarii loco videtur accipiendus. Deinde inter vetuſtos codices commendatur ab omnibus Vaticanus ſcriptus, ut inquit vir Cl. Mabillonius lib. V. de Re diplom. ſub finem quarti ſæculi, aut quinto ineunte; ubi abraſis literis p t aliena manu ſuperinducta eſt lit. r quod aperte demonſtrat antiquitus fuiſſe ſcriptum *adoptatur*. Atque id validum argumentum eſſe haut diffitetur ipſe Germonius cap. 9. pag. 446. Quare arbitror ante tempora Felicis Orgelitani Hilarianos Codices variaſſe, Hincmarum vero illos a Felice exiſtimaſſe corruptos, quod ipſe diverſæ lectionis Codicem haberet præ manibus, & revera Felix Aquiſgrani exhibuiſſet præferentem verbum *adoptatur*. Quæ ſi vera ſunt, haud facile erit Germonium inter & Cuſtantium controverſiam componere, genuinamque expiſcari Hilariani textus lectionem. Accedendum tamen arbitror ad partes Cuſtantii, cum ob Vaticani Codicis auctoritatem,

tatem, tum ob orationis elegantiam ſenſumque verborum: nam & oratio minus apta videtur, ſi vox *adorandi* paullo ante poſita repetatur, & in hoc ab Hilario inſtituitur antitheſis, quod gloria, poteſtas, aliaque ornamenta divinitatis conſiſtunt cum partu Virginis, vagitu infantis, pannorumque ſquallore, nec amittitur in *aſſumptione* carnis *dignitas poteſtatis*. Ceterum, quantum ad præſens attinet, ſive *adoptatur*, ſive *adoratur* legendum ſit, nullum hinc habet Feliciana hæreſis fulcimentum.

Quid autem de Cyrillo? Is cit. dialogo III. Tom. v. pag. 486. adoptionem accipit pro carnis aſſumptione; nam demonſtrat *tunc vere datum eſſe Filio nomen, quod eſt ſuper omne nomen, cum formam noſtram adſumpſit*, non autem poſt mortem tantummodo; ideoque licet ſervilem formam induerit, fuiſſe tamen a priori ſuæ conceptionis momento *Filium Dei verum ac germanum*. Imo paucis interjectis ait Chriſtum *dejectum iri, ſi ex munere habeat filii Dei appellationem*. Ac in eodem dialogo pag. 489. ita ad rem noſtram proloquitur: *Si quis autem interroget, utrum ſubſtantialem & naturalem filio tribuas filiationem, aut in ſola Patris voluntate poſitam, ſicut nimirum in nobis etiam conceditur, quid reſponderes Hermia?* B. *Subſtantialem quidem ego dixerim, ſed non videbor adverſariis vera loqui*. A. *Ita plane: ſed adjicient delirare nos, & recta ratione deſtitui. Quis enim, quæſo, iſtiuſmodi ſententiis adſtipulari nolens eorum cachinnos effugiet, qui rabie ſic efferati ſunt, & eo intemperiarum venerunt, ut cogitandum putent adſcititium eſſe filium, & in aliorum ordine poſitum?*

Citatam contra Arium diſputationem non eſſe Athanaſii obſervarunt docti viri ex ſtilo, ex argumentis plerumque invalidis ne umbram quidem referentibus Athanaſianæ ἰσχύος, & ex vetuſtis in quibus non comparet, operibus ipſiuſmet Athanaſii. Vid. edit. PP. Ben. Tom. II. pag. 205. Scopus tamen hujus ſcriptoris eſt duas in Chriſto propugnare naturas, & humanam a divina diſtinctam: quam perinde æquiparat templo, filioque adoptato: ac num. 21. pag. 215. docet Chriſtum nequaquam in duos filios dividendum eſſe, quum *unus ſit inviſibilis filius Dei, qui idem & viſus eſt; incorporeus, qui & corpus aſſumpſit; immortalis, qui & carne mortem expertus eſt; intactus idem ac tactus*: & paullo ante num. 20. animadverterat non eſſe propter humanam naturam unum Dei filium ſeorſim nominandum, quemadmodum in Imperatore non imperat *ſeorſum homo, & ſeorſum purpura*. Verus autem Athanaſius initio libri de Incarnat. Verbi pag. I. ejuſdem Volum. ait: *Qui igitur natus eſt ex Virgine Maria, Filius Dei natura, & Deus verus, non gratia, neque participatione, &c.* Eodem pacto Marius Victorinus duplicem in Chriſto naturam propugnat, & *adoptionem quamdam*, carnis ſcilicet aſſum-

 ptionem

ptionem adſtruit, non adſcititiam atque nuncupativam *filietatem*; quoniam & ipſe adverſus Arianos decertat. Ad Miſſam Toletanæ Ecclesiæ reſpondent PP. Francofordienſes in Epiſt. Synodica pag. 79. cit. Tom. IX. Ven. Collect. Concil. Gregorium Pontificem Romanæ Sedis clariſſimum toto orbe Doctorem in ſuis Orationibus ſemper Chriſtum filium Dei unigenitum nominare, atque opponunt collectam feriæ ſecundæ, & quartæ poſt Palmas, ſolemniſque diei Aſcenſionis dominicæ: quamquam in Miſſa olim a Toletanis decantata non *adoptio* in filium, ſed *adoptio* tantum humanitatis & carnis, ideſt, humanæ naturæ aſſumptio exprimi videatur.

Præterea argumentantur a ratione. I. Eſt in Chriſto non tantum humana natura, quæ eſſe poteſt filiationis adoptivæ ſubſtratum, verum etiam *habitualis* gratia, quæ tribuit ſpiritum ſanctificationis, arrham hæreditatis, & adoptionem filiorum, neque tali efficientia carere debet, cum juxta proloquium Scholaſticum effectus *formalis* neceſſario formam ſuam conſequatur. Deinde cum Chriſtus ratione humanitatis dicatur recte crucifixus ac mortuus, & juxta quorumdam ſententiam ſervus quoque, Deique famulus, curnam eodem pacto dici nequit filius nuncupativus atque adſcititius? Contra ſi in quantum homo eſt, non ſatis appoſite appellatur Deus, ne duarum naturarum intelligatur permixtio: quo jure dicetur ſecundum rationem illam, qua eſt homo, filius Dei naturalis, maxime cum idem prorſus ſit Deus, ac Filius Dei? Rurſus qui non eſt filius per generationem, non eſt filius natura. Chriſtus vero ſecundum humanitatem non eſt genitus a Patre, ideoque nec natura ejus filius. Præterea nonne in quantum homo Chriſtus eſt Patri extraneus? In eo itaque ſalvari poteſt tradita definitio adoptionis. Tandem ſunt in Chriſto duæ filiationes, æterna una, altera temporalis: ac debet utrique diverſus terminus reſpondere. At per filiationem æternam Chriſtus eſt filius Dei naturalis; igitur per filiationem adventitiam ac temporalem eſt Dei filius aſſumptus, & adventitius.

Reſp. ad primum non naturam, ſed perſonam eſſe adoptionis ſubjectum: gratiæ autem *habitualis* præcipuum effectum eſſe animi decorem, divinæque participationem naturæ, & adoptionem filiorum per hanc gratiam iis tribui, qui Deo extranei ſunt, nec habent ad hæreditatem jus proprium ac perſonale, quemadmodum habet Chriſtus, cui proinde non impertitur gratia ſecundarium effectum adoptationis propter perſonæ dignitatem ac naturalem filiationem. Atque pervulgatæ huic reſponſioni addo Spiritum ſanctum, per quem gratia, & caritas in cordibus noſtris diffunditur, eſſe Spiritum proprium filii ad Rom. VIII. 9. & I. Joann. IV. 13. ideoque gratiam in nobis efficere adoptionem filiorum & adventitium jus ad regnum, quoniam ſanctificamur per ſpiritum Chriſti, at in ipſo Chriſto jus

non

non adſcititium ſed proprium, propterea quod ſanctificatus eſt proprio Spiritu; quam reſponſionem confirmo auctoritate Cyrilli ſcribentis Dialogo III. de Trinit. Tom. v. pag. 492. *Qui ergo nos mortales filiationis gloria ornat, Spiritus nimirum, cum ſit Filii, in aliis quidem adoptionem præſtabit, nihil autem prorſus aget in eo, cujus eſt non adſcititius neque extrinſecus inductus, ſed ſubſtantialiter ejus eſt, & per ipſum Patris voluntate effunditur in eos, qui illo digno reperti fuerint*. Quod ſequitur expeditionem habet facillimam, quandoquidem hæc vocabula, *Deus*, *homo*, *ſervus*, *paſſus*, *crucifixus* ſpectant per ſe ac directe naturam, & ratione naturæ conveniunt perſonæ: adoptio autem & *filietas* perſonarum ſunt nomina, & juxta ea quæ diximus de communicatione idiomatum, vocabula, quæ ſignificant hypoſtaſim nequeunt naturæ competere: quamquam ſi naturæ humanæ conveniret filiatio ratione perſonæ, non eſſet niſi *filietas* naturalis, quia perſona Chriſti naturalis filius eſt, non adſcititius. Proximum hac ratione diluitur. Quamvis Maſtrius in III. diſput. 2. q. 5. art. 1. diſtinguat filium proprium a naturali, tradatque Chriſtum ut hominem eſſe filium proprium ob unitatem perſonæ, non eſſe naturalem ob peractam in tempore generationem, atque juxta hanc ſententiam a Belluto, aliiſque probatam ſalvetur Chriſtum ut hominem eſſe filium Dei proprium, licet non ſit naturalis: aſſerimus tamen ad filiationem naturalem ſufficere hypoſtaticam unionem, ſicuti hæc ſufficit ut beata Virgo ſit vera, propria, ac naturalis Dei mater, prout paullo ſupra explicavimus: quare negamus Chriſtum non eſſe filium Dei naturalem, etiamſi ut homo non procedat per generationem a Patre. Dicendum tamen arbitramur cum noſtro Baſilio Legionenſi Tom. I. variarum diſput. releɛt. 4. quem plurimum commendat Gabriel a S.Vinc. diſp.XXIII. dub.4. hanc filiationem naturalem repetendam eſſe ab æterna divini Verbi generatione, quia ideo Chriſtus *homo* eſt filius Dei naturalis, quia per unionem hypoſtaticam ſubſiſtit hypoſtaſi Verbi, quod vi generationis æternæ eſt naturalis Dei filius: non ut putant Vaſqueſius diſput. 89. cap. 14. & Suarez diſput. 49. ſect. 1. quia per unionem hypoſtaticam Chriſtus ut homo habet jus ad hæreditatem filiorum. Præciſa enim æterna generatione non eſſet in Chriſto naturalis filiatio, quemadmodum hæc non eſſet ſi Spiritus ſanctus, non Verbum, carnem aſſumpſiſſet humanam, quamvis non deeſſet in hac hypotheſi jus ad gloriam, & hypoſtatica unio. At quod proximo loco ſequitur, nullius eſt momenti; nec enim naturæ competit filiatio, ut dictum eſt ſæpenumero, nec natura, quæ ſubſtantialiter eſt unita, appellari poteſt extranea. Ad ultimum reponimus non unam eſſe Doctorum Scholæ de duplici Chriſti *filietate* ſententiam. Thomiſtæ enim cum Angelico Præceptore q. 35. art. 5. filiationem unicam adſtruunt, eamque æternam ob unitatem ſuppoſiti: at Scotiſtæ cum Subtili Doctore

ctore in III. diſt. 8. filiationes propugnant duas, ob æternam, ac temporalem generationem: affirmatque Franciſcus Macedo Scoti argumentationes talis generis eſſe, ut iis Cajetanus non potuerit ſatisfacere. Videſis Macedi Collat. III. diff. 3. ſect. 2. Attamen non videtur nobis diſſidium iſtud tanti, ut inquiunt, momenti; nam ſi generationes ad ſuum referantur principium, æterna ſcilicet ad patrem, ac temporalis ad matrem, duæ ſunt proculdubio; ſi ad terminum, ideſt, ad perſonam genitam, nonniſi una poteſt adſtrui: & quoniam dum *filiationem* dicimus, percipimus relationem ad perſonam genitam, magis arridet nobis opinio unam in Chriſto *filietatem* aſſerentium; quamquam ſi duas placeat adſtruere, minime conſequetur duos eſſe filios, ſed unum naturalem ac proprium duas habens veluti *habitudines*, unam ad patrem, ad matrem alteram; quoniam, ut diximus, duæ iſtæ *filietates* diſcriminabuntur ex parte generantium, non reſpectu termini, ſive perſonæ genitæ. Atque hactenus de hæreſi Feliciana.

CAPUT III.

Quo ſenſu dicatur ab Apoſtolo Chriſtus Jeſus prædeſtinatus Dei Filius.

HAERET quorumdam menti levis hæc difficultas, quare Chriſtus dici nequeat filius Dei adoptivus, ſi ad hanc filiationem evectus eſt gratia, ac prædeſtinatione divina; & qua ratione prædeſtinatus dici poſſit, ſi perſona, quæ prædeſtinationis ſubjectum eſt, extitit ab æterno, atque natura, non gratia ei convenit divina filiatio. Qua in re fuit opinio Durandi in III. diſt. VII. q. 3. non poſſe Chriſtum ſervato verborum rigore dici *prædeſtinatum* filium Dei, propterea quod nequeant alicui prædeſtinatione competere, quæ ipſum natura, vel tempore minime conſequuntur: poſſe tamen dici *prædeſtinatum* improprie, quatenus *hypoſtatica* unio eſt maxima gratiarum omnium. Verba autem Apoſtoli ſcribentis ad Rom. 1. 4. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute*, Durandus cum Græcis PP. ita exponit, ut idem ſit *prædeſtinatus*, ac *manifeſtatus* & *declaratus*: quam interpretationem & nos tradidimus hoc eodem Volumine pag. 78. & pag. 198. non ita tamen, ut Chriſti prædeſtinationem luculentiſſime ab Auguſtino commendatam rejecerimus. Non enim Græcorum Latinorumque Patrum ſententiæ pugnant invicem; quoniam contradictionem non implicat, id fuiſſe in tempore miraculorum gloria comprobatum, quod fuerat ab æterno præcognitum ac definitum.

Itaque primum dico, poſſe recte teſtimonium Apoſtoli hoc pacto

ſto exponi, ut idem valeat τὸ *prædeſtinatus*, ac certo *pronuntiatus*; ac *declaratus*. Enim vero ita habemus in Græcis, Τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει. Eſt autem ὁρισθέντος idem ac *declarati*, & *demonſtrati*, ab ὁρίζειν, quod non ſolum ſignificat *definire*, *&* *decernere*, verum etiam *certo pronuntiare*, *ac declarare*. II. Syriaca verſio Tom. v. Bibl. Walt. pag. 636. habet: *Et agnitus eſt filius Dei in virtute*. Aethiopica etiam ibidem: *Quem declaravit eſſe filium Dei*. III. Habent Græcorum Scholia citata in hunc locum ab Eraſmo: ὁρισθέντος, τοῦτ' ἐστιν, ἀποδειχθέντος, ἀποφανθέντος διά τε τῶν προφητῶν, διά τε τῶν τοσούτων θαυμάτων, διά τε τῆς ἀναστάσεως, *definiti*, *hoc eſt*, *demonſtrati*, *declarati*, *tum per prophetas*, *tum per tot divinitatis ſigna*, *tum per reſurrectionem*. Revera Chryſoſtomus hom. 1. in Paulum pag. Edit. Commelin. 8. ita textum illum exponit: *Qui declaratus eſt*, *miraculis*, *quæ edidit*, *magnum potentiæ argumentum præbens*. Theophylactus pag. 5. *Nunc igitur aſſeruit*, *quanta ratione cognitus ſit filius Dei*. Oecumenius pag. 203. edit. Pariſ. *Qui demonſtratus & manifeſtatus eſt*, *&c.* IV. Etiam D. Hieronymus in Epiſt. ad Epheſ. cap. 1. pag. edit. Martin. 326. inquit: *De filio vero*, *hoc eſt*, *de Domino*; *Noſtro Jeſu Chriſto in alio loco* (ad Rom. 1.) *ſcriptum eſt*, ὁρισθέντος: *quia ſemper cum patre fuit*, *& nunquam eum ut eſſet divina voluntas præceſſit*; *de iis verò*, *qui cum antea non eſſent*, *poſtea ſubſtiterunt*, *dicitur* προορισθέντος: quæ Hieronymus videtur mutuatus ex Origene ſimilia in eumdem locum tradente. V. Cum Apoſtolus eo loci commemoret divinam potentiam ac virtutem, ſanctificationis ſpiritum, & reſurrectionem ex mortuis, opponatque nativitati ſecundum carnem ex ſemine David æternam generationem & virtutem, qua a mortuis ſurrexit, haud obſcure commonſtrat hunc ſuorum verborum ſenſum eſſe, declaratum fuiſſe tot ſignis Redemptorem noſtrum factum ex muliere eſſe filium Altiſſimi unigenitum, ac ſempiternum.

Huic tamen interpretationi non repugnant Auguſtinus, ceteriquе aſſerentes Chriſtum fuiſſe revera prædeſtinatum filium Dei. I. Vulgata noſtra, imo quotquot ſcripſerunt ante Hieronymum legerunt *Prædeſtinatus*, nec magna caret probabilitate olim fuiſſe ſcriptum προορισθέντος, ut nititur demonſtrare Zegerus. Sane ita legit Irenæus lib. III. cap. 18. ex diſt. Maſſuet. 16. num. 3. & cap. 32. nunc 22. n. 1. προορισθέντος legit quoque Ephiphanius hæreſi LIV. quæ eſt Theodotianorum Tom. 1. pag. 467. & Origenes, non quidem in Comment. ſed lib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 4. II. Latini hanc lectionem præſeferunt, Tertullianus contra Praxeam, & Hilarius lib. VII. de Trinitate, qui Hieronymum præceſſerunt, deinde Auguſtinus de SS. Prædeſtinat. ceterique omnes. III. Etſi detur olim ſcriptum fuiſſe ὁρισθέντος, etiam ὁρίζειν, in ſacris literis idem valet ac προορίζειν; nam Lucæ XXII. 22. de Chriſti paſſione legitur, κατὰ τὸ ὡρισμένον, *ſecundum quod definitum eſt*.

& Act.

& Act. II. 23. τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ, καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον. *Hunc definito conſilio, & præſcientia Dei traditum*. Et Act. x. 42. de ipſo Chriſto legitur, ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτὴς ζώντων, καὶ νεκρῶν, *conſtitutus a Deo judex vivorum & mortuorum*: quare pro eodem frequentiſſime uſurpatur ὁρίζειν, & προορίζειν, ut prænotavimus lib. vi. cap. 9. IV. Profani quoque Scriptores uſurpant verbum ὁρίζειν pro *ſtatuere*, ac *definire*, ut erudite demonſtrat in Comment. linguæ Græcæ Gul. Budæus pag. 704. V. Si Chriſtus appellatur 1. Petri 1. 20. *Præcognitus ante mundi conſtitutionem*: quare dici nequit prædeſtinatus? VI. Hic Petri locus, in quo dicitur Chriſtus *præcognitus* ab æterno, *manifeſtatus autem noviſſimis temporibus*, egregie explicat alterum Pauli textum, conciliatque Græcorum Latinorumque ſententiam; quoniam quæ ab æterno in Dei præſcientia definita ſunt, hæc ſtatutis temporibus eveniunt & declarantur; ac proinde quod ait Apoſtolus, *Prædeſtinatus eſt filius Dei*, recte Latini interpretantur, *Predefinitus eſt ante mundi conſtitutionem*, recte Græci, *Declaratus per reſurrectionem ex mortuis*; ita ut ὁρίζειν idem valeat, ſive ſit *definire & prædeſtinare*, ſive *complere ac declarare*, quod ab æterno fuerat prædefinitum.

Explicato a nobis hac ratione Paulino textu, & ad concordiam revocatis Latinis, Græciſque Patribus, liquet admittendam eſſe hanc aſſertionem, *Chriſtus prædeſtinatus eſt filius Dei*: quam non ſolum Auguſtinus enuntiat, ſed etiam ea utitur ad refellendam hæreſim Pelagianam. Enimvero quicquid in tempore completur, præſertim ſi beneficium Dei ſit, & ad communem utilitatem præordinatum, illud omni dubio procul fuit in Dei præſcientia, ac præfinitione diſpoſitum. Si ergo Chriſtus Dominus non fuit prædeſtinatus filius Dei, nec in tempore conceptus erit ac natus, aut ſaltim non erit id ſingulare Dei beneficium, & gratiæ donum maximum ac præſtantiſſimum. *Quiſquis igitur filium Dei prædeſtinatum negat, hunc eumdem filium hominis negat*, inquit S. Pater Auguſtinus Tract. cv. in Joan. num. 8. Deinde quidnam eſt divina prædeſtinatio, niſi eorum, quæ per gratiam fiunt in tempore, æterna ac definita præſcriptio? At Salvatorem noſtrum factum Dei filium per gratiam unionis *hypoſtaticæ*, nullis præcedentibus meritis & Auguſtinus non uno in loco declarat, & manifeſta ratio demonſtrat. Attulimus Auguſtini verba deprompta ex cap. xv. de Prædeſt. SS. num. 30. eaque late explicavimus lib. vi. cap. 6. arg. 6. Legi poteſt & Tract. LXXXII. in Joan. num. 4. & lib. 1. Operis Imperf. contra Jul. num. 136. Ratio autem ab Auguſtino tradita eſt, quoniam *illam ſuſceptionem hominis nulla merita præceſſerunt, ſed ab illa ſuſceptione merita cuncta cœperunt*, inquit S. Pater Tract. nuper laudato. Quid enim mereri poterat antequam eſſet? quandonam ante *hypoſtaticam* unionem extitit Chriſtus *homo*? annon idem

idem prorſus eſt Verbum fieri hominem, & humanam naturam *hypoſtatice* uniri Verbo? *Quid* ergo Chriſtus *egit ante, quid credidit, quid petivit, ut ad hanc excellentiam perveniret?* ait de Prædeſt. SS. Gratiæ Dei invictiſſimus Propugnator. Itaque ſi aſſumptio humanitatis ad Filii Dei dignitatem munus eſt gratiæ, hanc Deus ab æterno prædefinierat. Huic conſimile eſt argumentum D. Thomæ 3. p. q. 24. art. 1. Præterea niſi in Chriſto prædeſtinationem adſtruamus, pereunt argumenta complura, quibus S. P. hæreſim Pelagianorum profligavit, evincens gratiæ, ac prædeſtinationis beneficentiſſimam largitatem ex eo quod, ſicut Chriſtus abſque præcedentibus meritis prædeſtinatus eſt Filius Dei, caput Eccleſiæ, & Redemptor univerſorum; ita nos cum eſſemus filii iræ, & luteæ maſsæ figmentum, prædeſtinati ſumus in Chriſto, ut ſimus membra ipſius, ejuſque imaginis conformes, atque, uti ſperamus, gloriæ, regnique cohæredes. Atque hinc eſt, quod idem Chriſtus bene ſapienterque appellatur *præclariſſimum lumen prædeſtinationis, & gratiæ*. Verum neceſſe non eſt, ut diu in his immoremur, neque inquiramus ſingillatim ad quæ munera fuerit piiſſimus Redemptor noſter prædeſtinatus: cum enim prædeſtinatus fuerit ad naturalem Dei filiationem, etiam prædeſtinatus fuit ad habendam in aſſumpta humanitate *claritatem*, quam habuit, ut Deus, *antequam mundus fieret*; & ad præclariſſima ornamenta, quæ Verbi Dei dignitatem, & Mediatoris officium & characterem ſequuntur, cujuſmodi ſunt ſedere ad dexteram Patris, habere in cælo, & terra pleniſſimam poteſtatem, judiciique faciendi ſummam auctoritatem.

At enim, inquis, cum Verbum æternum ſit, habeatque Filii Dei claritatem natura, & ſempiterna generatione, quomodo poteſt dici prædeſtinationis divinæ *ſubjectum*? Ut hunc nodum ſolvant, reponunt Scholaſticorum aliqui hujus prædeſtinationis ſubjectum eſſe naturam humanam, non autem perſonam Verbi. Sed, præterquamquod naturæ non convenit *filietas*, Apoſtolus inquit illum prædeſtinatum eſſe filium Dei in virtute, *qui factus eſt ex ſemine David ſecundum carnem*, ideſt, perſonam Verbi, de qua in Evangelio Joannis: *Verbum caro factum eſt*. Dicendum itaque *ſubjectum* prædeſtinationis eſſe perſonam Verbi, non in quantum Verbum eſt, ſed in quantum *caro factum eſt*; ſub qua ratione tempori ſubjicitur: ita nimirum S. Pater Tract. cv. in Joan. n. 8. *Recte quippe dicitur non prædeſtinatus ſecundum id, quod eſt Verbum Dei, Deus apud Deum. Ut quid enim prædeſtinaretur, cum jam eſſet quod erat, ſine initio, ſine termino ſempiternus?. Illud autem prædeſtinandum erat quod nondum erat, ut ſic ſuo tempore fieret, quemadmodum ante omnia tempora prædeſtinatum erat, ut fieret*. Idem propugnat S. Thomas cit. art. 1. ad 2. Neque penes me aliquid ingerit difficultatis quod aliqui opponunt,

terminum prædeſtinationis poſteriorem eſſe *ſubjecto* ejuſdem prædeſtinationis, *filiationem* autem Dei naturalem eodem momento attributam Verbo ſecundum carnem, quo ipſam carnem aſsumpſit: nam præter vulgatam reſponſionem, quod hic adeſt *prioritas* rationis, imo ipſa naturalis *filiatio* oritur ex unione *hypoſtatica*, eamque ſupponit: dum aſsero Verbum ſecundum carnem eſse ſubjectum prædeſtinationis divinæ, & ejuſdem prædeſtinationis terminum eſse Dei *filiationem*; quamvis oratione utar Scholaſtica, nihil aliud percipio, quàm Deum ab æterno abſque ulla meritorum præſcientia prædefiniſſe perficiendam in tempore *Incarnationem*, ob quam idem eſset filius hominis, & filius unigenitus Dei. Atque hanc mentis meæ perceptionem nequaquam obnubilat ſubjecti, termini, aliorumque vocabulorum caligo.

Illud potius diſquirendum eſset, quomodo ſi Chriſtus per gratiam, & nullo meritorum intuitu prædeſtinatus eſt filius Dei, nequeat tamen dici filius per adoptionem; niſi ſublata verborum æquivocatione res per ſemetipſam pateſceret. Aliud quippe eſt per gratiam naturam humanam uniri Verbo: aliud per gratiam Chriſtum hominem eſse filium Dei. Primum ſignificat unionem *hypoſtaticam*, per quam natura humana ſubſiſtit hypoſtaſi Verbi, magnam eſse gratiam, quam Chriſtus præcedentibus operibus non poterat promereri: atque hoc ultro conceditur. Aliud ſignificat perſonam ſubſiſtentem per gratiam fuiſse evectam ad *filiationem* Dei; quod falſum eſt penitus. Illud verum eſt, quia humana natura ante unionem non poterat promereri; iſtud eſt falſum, quoniam perſona ſubſiſtens eſt filius non adſcititius, ſed naturalis. Quare gratia unionem ſpectat, & ex unione conſequitur naturalis *filiatio*: unde recte diximus cap. præcedenti in reſp. ad 1. Chriſtum per gratiam prædeſtinatum fuiſse ad *filiationem* Dei naturalem. Haud obſcure id inſinuat Auguſtinus ſcribens citato cap. 15. de Prædeſt. Sanct. Salvatorem noſtrum ſingulari Dei munere, nulliſque ſuis vel operum vel fidei præcedentibus meritis fuiſse prædeſtinatum, quoniam prædefinitum fuerat, *ut ille homo a Verbo Patri coæterno in unitatem perſonæ aſſumptus, filius Dei unigenitus eſſet*. Atque hæc de prælaudato Pauli textu, & de Chriſti prædeſtinatione.

CAPUT IV.

Quare Chriſtus dicatur natus de Spiritu ſancto, *nec tamen ejuſdem Spiritus ſancti ſit filius*.

VERBA Angeli Joſephum virum Mariæ alloquentis Matt. 1. 20. *Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*, & quæ continen-

tinentur in Apoſtolico Symbolo, *Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria virgine*, moverunt Magiſtrum in III. diſt. IV. & qui in illum ediderunt Commentaria, nec non D. Thomam 3. p. q. 32. ad inquirendum, cur Chriſti conceptio tribuatur Spiritui ſancto, nec tamen ſit ipſe Spiritus pater Chriſti. Ad quam difficultatem dirimendam plurimum valere diſtinctionem particularum *de*, & *ex*, quarum illa de Spiritu, altera de Virgine uſurpatur in Symbolo, nonnulli ingenioſi Scholaſtici adnotaverunt. Sed quamquam diſtinctionem ipſam caute fateamur adhibitam: in Græco Evangelii textu, quemadmodum Matth. I. 16. de Maria Virgine legitur, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, *de qua natus eſt Jeſus*, ita verſu 20. habetur, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, *De Spiritu ſancto eſt*, eadem particula *ex* repetita. Atque hinc Eraſmus, aliique Grammatici occaſionem arripuerunt deridendi Scholaſticorum obſervationes; ſed immerito, diverſum quippe ſenſum, quem non exhibet Græcorum particula, optime expreſſit Latinus Interpres, uſu & auctoritate Eccleſiæ probatus.

Nos tamen, ut facilius difficultati occurramus, primum dicimus Verbi *Incarnationem*, tametſi efficienter a tota perfecta ſit Trinitate, ob Myſterii ſignificationem eſſe tribuendam Spiritui ſancto, eo ferme pacto, quo de ſpecie Columbæ diſſeruimus viceſimo capite libri VII. Ac prima ratio eſt, quam innuimus in Expoſit. Symboli Vol. IV. pag. 377. ſcilicet, ad commonſtrandum non ex ſemine viri Chriſtum fuiſſe conceptum, ut autumarunt Ebionæi, ſed ſupra naturæ ordinem, divinaque virtute: quæ enim divinitus efficiuntur, ſpeciali titulo Spiritui ſancto ſunt attribuenda, ut Exodi VIII. 19. patrata a Moyſe miracula, Joelis II. 28. munus prophetandi, Mat. XII. 28. expulſio dæmonum, & Iſaiæ LXI. I. ipſum opus præſtantiſſimum Incarnationis. Ob eam rem Chryſoſtomus hom. 2. in Matth. inquit Chriſtum dici natum de Spiritu ſancto, quoniam ipſius conceptio nova fuit, mirabilis, *& humanis cogitationibus ſupereminens, ſuper legem vadens omnem naturæ*. Altera ratio ex eo petitur, quod Chriſti *Incarnatio* magnum eſt, præclariſſimumque gratiæ beneficium, ut diximus capite præcedenti. Etenim Spiritui ſancto gratiarum dona tribuuntur in I. ad Corinthios VII. 4. propterea quod ipſe eſt Caritas & Amor Patris, & Filii, imo appellatur *donum Dei*, Joan. IV. 10. & Act. VIII. 20. ideoque Auguſtinus in Enchiridio cap. XXXVIII. num. 12. poſtquam oſtendit humanæ naturæ aſſumptionem fuiſſe maximam gratiarum omnium, *Quæ gratia*, inquit, *propterea per Spiritum ſanctum fuerat ſignificanda, quia ipſe proprie ſic eſt Deus, ut dicatur etiam Dei donum*. Tertia ratio illinc promitur, quod Spiritui ſancto tribuitur ſanctificatio, caſtitatis decor, peccatorum remiſſio, Dei cum hominibus habitatio, & æternæ beatitudinis arrha, ut liquet ex Epiſt. ad Rom. cap. I. 4. ad Epheſ. I. 13. & 2. ad Corinth. I.

Qq 2 22.

22. Quare dum Chriſtum natum aſſerimus de Spiritu ſancto, profitemur ejus conceptionem cujuslibet contagionis peccati fuiſſe expertem, celebramus eximii partus ſanctitatem, uberrimumque fructum Redemptionis, præſertim peccati remiſſionem, regnique cæleſtis hæreditatem.

Deinde affirmamus Chriſtum dici non poſse Spiritus ſancti filium; hancque apertiſſimam rationem proferimus, quod *filiatio*, ut ſupra diſputatum eſt, nonniſi *ſuppoſito* competat. *Suppoſitum* autem cum ſit perſona Verbi, a quo Spiritus ſanctus procedit, non poteſt ab eodem Spiritu ſancto procedere & generari: ideoque recte appellamus Spiritum ſanctum *Spiritum Chriſti*, non vero Chriſtum *filium Spiritus ſancti*. Atque hanc rationem affert etiam eximius Eccleſiæ Doctor S. Bonaventura in III. diſt. IV. art. I. Accedit altera ratio invictiſſima, quod ſervata verborum proprietate ille tantum dicitur *Pater*, qui alteri ſubſtantiam propriam communicat: Spiritus autem ſanctus Chriſto neque naturam humanam generatione impertitus eſt, quoniam Spiritus ea caret, neque communicavit divinam, quia, ut paullo ante dictum eſt, hanc potius Spiritus ſanctus per *proceſſionis* originem habet a Filio. Poſtrema ratio huic ſimilis eſt, quod Chriſtus nequit appellari Filius Dei, niſi ob æternam divinamque generationem, quemadmodum cap. 2. præced. fuit declaratum. In æterna autem, divinaque generatione Chriſtus a Patre, non a Spiritu ſancto procedit. Nequit ergo Spiritus ſanctus appellari *Chriſti pater*.

Neque officit, quod Chriſtum *natum de Spiritu ſancto* affirmet Evangeliſta. Sapientiſſimus enim Auguſtinus laudato cap. XXXVIII. Enchiridii, ubi quæſtionem hanc egregie pertractat, docet non omne quod naſcitur ex altero, ejus filium eſſe, cum aliter de homine naſcantur filii, aliter capilli, qui filii dici nequeunt; ſicuti nec aquæ dicuntur filii, ſed Eccleſiæ, qui per Sacramentum baptiſmatis regenerantur. Nimirum, ut nuper dicebam, ad conſtituendum *patrem* requiritur ejuſdem naturæ participatio, quam filius vi generationis habet ab ipſo patre. Si autem quæras, cur Chriſtus ratione creationis, atque ſanctificationis dici non poſſit Spiritus ſancti, imo ſui ipſius, & totius Trinitatis filius, cum Deum nomine Patris oraverit Joan. XVII. I. quemadmodum nos quotidie facimus in Dominica oratione: adhibenda eſt eadem reſponſio, ideſt, quod eſſe filium convenit perſonæ Chriſti ratione generationis æternæ: perſona autem genita ad ſolum Patrem refertur: atque juxta D. Thomæ doctrinam 3. p. q. 32. art. 3. qui dicitur filius ratione generationis, non debet appellari filius ob creationem, vel ſanctificationem; *quia quod de aliquo dicitur ſecundum perfectam rationem, non eſt dicendum ſecundum rationem imperfectam*. Quamobrem oratio Chriſti, quamvis totam Trinitatem exoraverit, peculiari ratione dirigebatur ad Patrem; quem-

quemadmodum ad ipſum Patrem ſpeciali titulo refertur vox, quæ intonuit in Chriſti baptiſmate, Mat. III. 17. & Lucæ III. 22. tametſi tota Trinitas vocem illam ſit operata, ut docet in quarto de Trinitate cap. 21. præclariſſimus divinarum rerum ſcrutator, Theologorumque columen Auguſtinus.

CAPUT V.

Poſſit ne Chriſtus appellari Dei ſervus, creatura, homo Dominicus, homo Deifer?

CHRISTUM Dominum appellandum non eſſe Dei ſervum tradiderunt Hadrianus I. ac Patres Francofordienſes, Joannes Damaſcenus lib. III. de fide Orthodoxa, & ex Scholaſticis Vaſqueſius diſp. VIII. cap. 3. L'Herminier Tom. III. p. 377. Du-Hamelius lib. 3. de Incarnat. cap. 6. Juenin Differt. VI. q. 5. Thomaſſinus, aliique non pauci. At oppoſitum tradiderunt complures PP. paullo poſt laudandi, iiſque acceſſit univerſa fere Thomiſtarum, & Scotiſtarum ſchola, haud repugnantibus ex noſtratibus Romano Aegidio diſt. 10. lib. 3. Gavardi de Incarn. q. VI. art. 5. Gibbon diſp. 22. dub. 6. nec non Leonardo Coquæo in cap. 34. lib. XVIII. de Civit. Dei, & Lupo in Scholiis ad VI. S. Cyrilli Capitulum. Facile autem conciliari utramque ſententiam, ſi diverſa hujus vocabuli *ſervi* ſignificatio ſpectetur, docuit Petavius lib. VII. de Incarnat. cap. 9. & Tournely q. XII. §. 2. Nam ſi *ſervum* illum dicimus, qui alteri ſubjectum eſt, eique obtemperat, ſed aliàs ingenuus eſt, bonorumque Domini particeps, quæ eſt impropria *ſervitutis* acceptio; ſervum eſſe Dominum Jeſum Chriſtum fatentur: ſecus, ſi ſervum illum intelligamus, qui omnino juris eſt alieni, & libero, ingenuoque opponitur.

Verum hi naturalem, & legalem ſervitutem videntur confundere, quam tamen accurate diſtinxerunt Scholaſtici, Gonet præſertim diſput. 22. art. 1. Maſtrius diſp. 11. q. 7. & præcitatus Gavardi. Servitus itaque, per quam famulus diſtinguitur ab ingenuo, eſt ſervitus *legalis*, quæ definitur l. 4. §. 1. de ſtatu hom. *conſtitutio juris gentium, qua quis Domino alieno contra naturam ſubjicitur*: juxta quam acceptionem *ſervus* dicitur a *ſervando*, quod Imperatores ſervare captivos, quàm occidere mallent, ut cum Juriſconſultis ait Auguſtinus lib. XIX. de C. D. cap. 15. At ſervitus naturalis illa eſt, per quam juxta naturæ legem quis alteri ſubjicitur: ſecundum quam ſignificationem *ſervus* dicitur a *ſerviendo*. Atque ad ſervitutem *legalem* illa reducitur, per quam homo dicitur *ſervus peccati*, quoniam per culpam ſubjicitur dæmoni: a qua ſervitute liberamur per gratiam Chriſti, docente

cente Apoſtolo ad Galatas IV. 31. *Non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ; qua libertate Chriſtus nos liberavit*. Ad ſervitutem vero naturalem ſpectat etiam conditio, qua filii nondum emancipati parentibus ſubjiciuntur, ſcribente eo loci Apoſtolo v. 1. *Quanto tempore hæres parvulus eſt, nihil differt a ſervo*: & potiori jure ad hanc ſervitutem reducitur ſubjectio, per quam omnis creatura dependet a Deo, eique tenetur obtemperare, quoniam filius emancipari poteſt, & ex jure patris exire, at creatura nequit ſubtrahi a dependentia, quam habet a Deo.

Noſtra itaque ſententia eſt, Chriſtum non poſſe dici ſervum Dei, ſi loquamur de *ſervitute legali*, & de *ſervitute peccati*, de qua locutos cum Hadriano Patres Francofordienſes, inde poteſt inferri, quod Felix & Elipandus deprædicabant Chriſtum filium Dei alienum & adſcititium, & qui aliquando etiam ſanctificatione indiguerit, ut liquet ex præcedenti cap. 2. Affirmamus etiam non poſſe dici ſervum *abſolute ac ſimpliciter*, quemadmodum nec *neceſſitate & naturali conditione*, in quantum perſona Verbi ſponte ac libere formam ſervi aſſumpſit. Aſſerimus tamen non repugnare, quin dicatur ſervus ratione naturæ humanæ ſervitute *naturali*, non quatenus iſtiuſmodi ſervitus Verbo Dei, & Chriſti perſonæ neceſſaria conditione conveniat, cum ſervi formam libere aſſumpſerit, ſed quatenus ratione naturæ aſſumptæ eſt revera factus ſub lege, Deo ſubjectus, eique debebat morem gerere, obtemperare, ac ſervitutem, & obſequium tanquam famulus exhibere.

Propositio I. Contradictionem non implicat Chriſtum dici ſervum ſenſu explicato.

Id enim Scripturæ, Patribus, ac rationi magis videtur conforme. Et quidem quod ait Pſalmographus LXXXV. 16. *Da imperium tuum puero tuo, & ſalvum fac filium ancillæ tuæ*; nec non Pſ. CXV. 7. *O Domine quia ego ſervus tuus: ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ*, de Chriſto interpretatur non ſolum auctor Altercationis cum Paſcentio, ſive vetus Epiſtola 178. inter Auguſtinianas, ſed etiam laudandus infra Ambroſius lib. V. de Fide cap. VIII. num. 109. De ipſomet Chriſto locutus eſt Iſaias cap. 42. 1. *Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum*: quem locum juxta Græcorum verſionem citat Matthæus c. XII. 18. *Ecce puer meus electus, quem elegi*, & Chriſto tribuendum eſſe declarat. Nullius autem eſt momenti, quod aliqui reponunt legi in Græco vocabulum παῖς, *puer*, quo non ſervus, ſed filius ſignificatur: cum & παῖς, *puer*, ſervum frequentiſſime ſonet, denotetque famulos ancillas, domeſticos, liberos etiam, omnemque familiam, exceptis parentibus. Videatur in Lexico Robertus Conſtantinus, & Eraſmus in Matth. At ambiguam hujuſce vocis ſignificationem tollit hebraicum עבדי, *ſervus meus*, quod extat in Hebræorum Codice, & in Vulgata

gata citato cap. XLII. Iſaiæ, & cap. XLIX. 6. ubi legitur: *Ut ſis mihi ſervus ad ſuſcitandas tribus Jacob*: quem pariter locum de Chriſto interpretatur Ambroſius. Similiter de Chriſto inquit Zacharias III. 8. *Adducam ſervum meum orientem*; ideoque falluntur, qui negant Chriſtum nunquam in ſacris literis ſervum Dei nuncupari. Neque nomen *ſervi* duntaxat in utroque teſtamento tribuitur Chriſto, ſed nominis etiam res ac ſubſtantia, ſcribente Apoſtolo ad Galat. IV. 4. *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege*: ad Philipp. II. 7. *Semetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*: & 1. ad Corinth. XV. 28. *Ipſe filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia*. Quid eſt autem, quæſo, fieri ſub lege, accipere formam ſervi, & ſubjectum eſſe, niſi eſſe ſervum?

His robur addunt Patrum cum Græcorum, tum Latinorum traditæ allatis Scripturæ teſtimoniis interpretationes. Nam S. Cyrillus in Apologet. 6. Anath. Tom. VI. pag. 223. ait: *Forma ſervi aſſumpta frater appellatus eſt eorum, qui ſub ſervitute erant, hoc eſt noſter: & factus eſt ſub lege quaſi homo, qui ut Deus legiſlator eſt. Quocirca ſi quis dicat eum appellatum eſſe ſervum per vocem ſanctorum Prophetarum, nullo modo offendi decet*. Theodoretus ipſe, quem nobis objiciunt, in Ezech. Tom. II. pag. 488. inquit: *Tanquam homo ipſe ſervus eſt, idque ſecundum naturam, non ſecundum dignitatem*: & paucis interjectis: *Servus igitur vocatus eſt, ut homo, & hoc ſicut dixi non ſecundum dignitatem, ſed ſecundum naturam, ſervi enim formam aſſumpſit*. Atque in Epiſtolam ad Galat. eodem Volum. p. 507. *David autem Dominum dicit Chriſtum, ut ex David ſecundum carnem oriundum, ſervum vero propter humanam naturam: cum enim in forma Dei eſſet, formam ſervi accepit. Ut aſſumptam igitur naturam oſtendat, ſervum nuncupavit, hoc eſt, ex ſervili ſecundum carnem natura ille genitus eſt. Non enim ſervus eſt omnium Dominus Unigenitus, neque enim qua Deus David nominatur, ſed qua ex David David appellatur, ſecundum aſſumptionem autem ſervus eſt*. Idem tradunt alii Græcorum, præſertim S. Athanaſius paullo poſt laudandus.

Ex Latinis tres omnium ore celebratiſſimos proferam, Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum: quorum primus epiſt. 49. novæ edit. num. 3. ait: *Etenim ſecundum formam ſervi locutus Dominum vocavit, quem patrem noverat, æqualis in Dei forma, ſervum ſecundum carnis ſubſtantiam ſe prædicans*: & proximo num. 4. *Eramus enim mortui, & ideo unus pro omnibus ſervus factus eſt*. Citato autem lib. V. de Fide cap. VIII. n. 18. *Nec ſolum*, inquit, *ex genere David ſervitutem ſuſcepit in perſona hominis, ſed etiam ex nomine, ſicut habes: Inveni David ſervum meum, & alibi, Ecce ego mittam ad vos ſervum meum, Oriens nomen eſt ei. Et ipſe Filius ait: Sic dicit Dominus, qui finxit me ex utero ſervum ſibi, & dixit mihi: Magnum*

guum tibi eſt vocari puerum meum, &c. *Cui hoc dicitur, niſi Chriſto? qui cum in forma Dei eſſet, exinanivit ſe, & formam ſervi accepit*: proximoque numero 109. *Diſce igitur quid ſit, Formam ſervi accepit, ideſt, plenitudinem perfectionis humanæ, plenitudinem obedientiæ. Ideoque dicit in Pſalmo trigeſimo: Illuſtra faciem tuam ſuper ſervum tuum. Servus dictus eſt homo, in quo ſanctificatus eſt: ſervus homo, in quo unctus eſt: ſervus homo, in quo factus ſub lege, factus ex Virgine eſt; & ut compendio dicam, ſervus dictus eſt, in qua matrem habet, ſicut ſcriptum eſt: O Domine, ego ſervus tuus; ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ*. Hieronymus in Eſaiam Tom. III. pag. 317. hæc habet: *Nec mirum, ſi ſervus vocetur factus ex muliere, factuſque ſub lege, qui cum in forma Dei eſſet, humiliavit ſe, formam ſervi accipiens, & habitu inventus ut homo*. Auguſtinus denique lib. XVIII. de Civit. Dei cap. 34. ait: *Ezechiel quoque more prophetico per David Chriſtum ſignificans, quia carnem de David ſemine aſſumpſit, propter quam formam ſervi, qua factus eſt homo, etiam ſervus Dei dicitur idem Dei filius*. Hæc profecto adeo aperta ſunt, ut enucleatione non egeant noſtra. Vide & Hilarium XI. de Trinit. num. 13.

Sunt vero hæc dicta Patrum rationi cohærentia. Primo enim qui habet formam ſervi ſervus eſt, quemadmodum qui habet formam, ac naturam domini dominus eſt, neque enim iſtiuſmodi nomina *ſervus*, *dominus*, per ſe connotant *perſonam*, ſed reſpiciunt potius *naturam*, ut hæc vocabula *Deus*, *homo*: alioqui cum tres ſint in Trinitate perſonæ, etiam tres dominos fas eſſet dicere, quod repugnat Symbolo Athanaſiano. Si autem vocabula *dominus* & *ſervus* ad naturam referuntur, quare Chriſtus ſpectata natura humana nequit dici *ſervus*, quemadmodum ratione divinæ naturæ dicitur *dominus*? Deinde in *ſervi* nomine nihil aliud percipimus, niſi dependentiam, ſubjectionem, ac præſtandam jure naturali ſupremo rerum omnium Auctori obedientiam, quæ Chriſto ut homini ineſſe nullus ambigit. Poſtremo quicquid vel humanæ naturæ, vel divinæ convenit, ob arctiſſimum vinculum hypoſtaticæ unionis illud de Chriſto poſſumus enuntiare. At naturæ creatæ convenit eſſe ſervam Conditoris ſui, a cujus auctoritate ac dominio nequit emancipari.

Quæ opponuntur, etſi plura ſint, poſſunt breviter ad tria capita revocari. Ac primo ſacræ literæ nullibi, teſte Hadriano in Epiſtola contra Felicem, & Elipandum, Chriſtum ſervum appellaverunt, ſed Dominum ac Salvatorem: eumdem Pater filium dilectum, non ſervum, delapſa deſuper voce nuncupavit: Chriſtus vero ipſum Patrem, nunquam Dominum, nec in articulo paſſionis, cum deprecabatur, ut ab eo amarus tranſiret calix, legitur appellaſſe; & Apoſtolus in Epiſtola ad Hebræos cap. 1. demonſtrat Chriſtum differentius præ Angelis nomen hæreditaſſe, quoniam hi ſpiritus ac miniſtri ſunt, ille

vero

Digitized by Google

vero filius unigenitus: atque tertio capite hoc Chriſtum inter ac Moſen ſtatuit diſcrimen, quod Chriſtus fuerit *tanquam filius in domo ſua*, Moyſes autem *in domo ejus tanquam famulus*. Deinde Patres negant Chriſtum poſſe famulum, ſervumque nuncupari. Dionyſius enim Alexandrinus in Epiſtola ad Paulum Samoſatenſem negat *Chriſtum fuiſſe natura ſervum*, exponens verba Apoſtoli *formam ſervi accipiens* de exteriori apparentia, non de intrinſeca ſervi natura. Athanaſius Orat. III. contra Arianos nunc 2. num. 14. *Etſi Verbum*, inquit, *in forma Dei exiſtens ſervi formam accepit, carnis tamen aſſumptio Verbum, qui Dominus natura erat, ſervum non effecit*. Theodoretus in fine 2. Dialogi de Apollinario ait: *Quin etiam ſervum quoque Chriſtum nuncupavit, quod nemo noſtrum dicere unquam eſt auſus*; eamdemque locutionem damnat In confut. VI. Capituli S. Cyrilli. S. P. Auguſtinus hom. 39. citata a PP. Francoford. Tom. IX. Concil. pag. 85. inquit: *Dominus noſter etiam in forma ſervi non ſervus, ſed in forma etiam ſervi Dominus fuit*. Hadrianus autem, ac iidem Francofordienſes PP. non ſolum negant convenire Chriſto ſervi appellationem, ſed ulterius id luculenter demonſtrant, primò ex commemorato ſacrarum literarum, novi præſertim teſtamenti ſilentio, atque ex Chriſti ſupra Moyſen, & Angelos ampliſſima dignitate: deinde ex eo, quod Chriſtus nos liberaverit a ſervitute, cum ſervus nullo jure poſſit libertatem conferre, ut ajebat etiam contra Arianos Fauſtinus: præterea ex quo idem Dominus nos amicos maluit in Evangelio nominare, quam ſervos. Poſtremò eadem ratio videtur eſſe ſervi atque filii adoptivi, ſicut enim *filietas* naturalis omnem excludit adoptionem, ita arcet omnem penitus ſervitutem. Ad ſervitutem quippe requiritur, ut qui ſervus dicitur, teneatur ad præſtandam obedientiam, ut non ſit juris ſui, ut cum Domino in bonis non communicet, quemadmodum erudite ſcribit Vaſqueſius: ob quam poſtremam conditionem nedum Chriſto repugnat ſervi appellatio, ſed & quibuslibet filiis etiam ſub patria poteſtate degentibus, ut docent JCC. Neque verum eſt *ſervi* vocabulum non connotare perſonam, ſcribente lib. III. de Fide cap. 21. Damaſceno, *Servitutis, & dominationis vocabula non naturæ ſunt indicia, ſed ex eorum genere quæ ſunt ad aliud, quemadmodum paternitatis & filiationis nomina: hæc enim non ſubſtantiam, ſed habitudinem ſignificant*: qui ſimilia repetit lib. IV. cap. 19. commonſtrans hac ratione eos, qui Chriſtum ſervum appellant, duas in ipſo cum Neſtorianis adſtruere perſonas. Atque ex his videtur evinci oppoſitam quoque ſententiam auctoritate plurima, & ratione valida communiri.

Hæc tamen facillima ſunt, & ex dictis ſoluta. Jure enim meritoque Scripturæ Chriſtum appellant Dominum, Dei Unigenitum, mundique Reparatorem, hiſque titulis eumdem Moſi & Angelis præferunt, quoniam revera talis eſt; quamvis ſpectata humana natura non repu-

gnet etiam ſervum illum nominare phraſi earumdem Scripturarum ſervata. Ac præterea nullum extat, in novo præſertim Teſtamento, vocabulum exprimens aut ſervitutem, quæ tribuatur perſonæ, non aſſumptæ naturæ, aut quæ Filio Dei *naturalis* ſit, non libere ſuſcepta: nam ſi *ſervi* nomen aut perſonam connotet, aut conditionem ejuſdem, profecto nec ſervus eſt Dominus Jeſus Chriſtus, nec in Prophetarum oraculis in alios, quam in Chriſti progenitores, Davidem, Abrahamum, Jacobum cadet ſervi appellatio. Quod ſcite, ſapienterque docet diſſerens contra Felicem & Elipandum Romanus Pontifex Hadrianus: nam hi veternoſam ſuſcitantes hæreſim, Chriſti perſonam, ut adſcititium filium, ita ſervum, non ratione naturæ humanæ duntaxat, & libere ſuſcepta ſervitute, ſed propria ac naturali ſervitute perſonæ, blaſphemarunt, non autem ſenſu Catholico, & a PP. uſurpato: quod & in Epiſtolam 46. Ambroſianam adnotarunt Mauro-Benedictini. Similiter Patres negant Chriſtum *ſervum* ad ſenſum hæreticorum, qui vel perſonam Verbi auſi ſunt ad conditionem creaturarum deprimere, aut unam illi tribuere naturam, illamque ſervilem, quemadmodum commenti ſunt execrandi Ariani, atque Apollinariſtæ. Ita Theodoretus ratiocinatur contra Cyrillum, quem opinabatur imbutum ejuſdem hæreſis veneno, & in Dialogo pariter ſecundo perſtringit confuſionis duarum naturarum aſſertores, ipſos non tantum redarguens quod ſervum nuncuparint Unigenitum Dei filium, verum etiam quod illum dixerint *in ſede in dextris Dei collocatum*: quod nonniſi ad ſenſum damnatorum hæreticorum decet redargui. Quare ipſemet Theodoretus *ſecundum aſſumptionem* Chriſtum ſervum eſſe diſertiſſime aliis in locis pronuntiat: quamquam ſi id negaret ubique, pluris facienda videretur ſententia Cyrilli Theodoretum impugnantis. Sanctus quoque Athanaſius laudata Oratione adverſus Arianos exercet ſtilum: in eaque num. 11. his verbis ſententiam noſtram confirmat: *Dummodo factum eum eſſe hominem concedatur, nihil ſane intereſt, ſi de eo dicatur, ſive factus eſt, ſive effectus eſt, ſive creatus eſt, ſive formatus eſt, ſive ſervus, ſive filius ancillæ, ſive filius hominis, ſive conſtitutus eſt, ſive peregrinatus eſt, ſive ſponſus, ſive patruelis, ſive frater. Siquidem omnia hæc vocabula hominum conditionis propria ſunt, eaque & ſimilia non naturam Verbi ſignificant, ſed eum hominem factum eſſe demonſtrant*. Horum ergo, aliorumque Patrum diſputantium adverſus hæreticos contrariæ ſententiæ minime evertunt communiorem Scholaſticorum opinionem. Facile quoque diluuntur rationes poſitæ loco poſtremo: nam ad primam liquet *filiationem* eſſe vocabulum commonſtrans hypoſtaſim, & ſervitutem deſignare tantummodo ſubjectionem, & in Chriſto conditionem aſſumpti hominis, ut inquit Athanaſius nuper laudatus. Quare Damaſcenus definit ſervitutem *legalem*, & ſecundario jure inter

ter homines inductam, non eam, quæ *naturaliter* ineſt cuilibet creaturæ reſpectu Dei. Quadrant ipſi tantum ſervituti *legali* connumeratæ a Vaſqueſio conditiones; nam quælibet creatura, etiam rationalis facta Dei filia per adoptionem, libera a ſervitute peccati, amicitiæ Dei particeps, & conſors gloriæ nequit a dependentia & ſervitute naturali ullatenus ſubtrahi.

Propositio II. Nec repugnat appellari Chriſtum ratione aſſumpti hominis creaturam.

Enimvero ratione formæ ſervi, & libere aſſumptæ humanitatis ad Rom. 1. 3. dicitur Chriſtus *factus ex ſemine David*: & ad Galat. IV. 4. *factus ex muliere, factus ſub lege*. Quid eſt autem eſſe *factum*, niſi creaturam eſſe? Nec Patres huic aſſertioni repugnant: nam S. Hilarius lib. XII. de Trinit. num. 45. ait: *Ultimæ diſpenſationis ſacramentum eſt, quo etiam creatus in corpore, viam ſe Dei operum eſt profeſſus: creatus autem eſt in vias Dei a ſæculo, cum ad conſpicabilem ſpeciem ſubditus creaturæ habitum creationis aſſumpſit*. Et num. 48. *Beatam autem illam & veram conceptæ intra Virginem carnis nativitatem, quia tum creaturæ noſtræ & natura & ſpecies naſcebatur, creaturam & facturam Apoſtolus nominavit*. Et infra: *Filius itaque ſuus eſt, qui eſt in homine, & ex homine factura, neque factura tantum, ſed etiam creatura*. Athanaſius citato loco appellat Chriſtum Dominum in quantum homo eſt, *factum*, *effectum*, *creatum*. Ambroſius in 1. de Fide cap. XV. num. 96. *Caro*, inquit, *Dominum agnoſcit, gloria Patrem ſignificat: creatura noſtra Dominum confitetur, caritas Patrem novit. Itaque quis ignoret quia ob cauſam incorporationis hoc dicitur? In eo igitur ſe creatum dicit, in quo & hominem teſtificatur, &c.* Sanctus Hieronymus in cap. 11. ad Epheſios Tom. IV. pag. 342. *Et quia ſemel ad nomen creaturæ venimus, & Sapientia in Prov. Salomonis dicit ſe creatam initium viarum Domini: multique timore ne Chriſtum creaturam dicere compellantur, totum Chriſti myſterium negant, ut dicant non Chriſtum in hac ſapientia, ſed mundi ſapientiam ſignificari; nos libere proclamamus non eſſe periculum eum dicere creaturam, quem vermem, & hominem, & crucifixum, & maledictionem tota ſpei noſtræ fiducia profitemur*. Auguſtinus Epiſt. 187. alias 57. ad Dardanum num. 8. *Perinde*, inquit, *quod ad Verbum attinet creator eſt Chriſtus: Omnia enim per ipſum facta ſunt. Quod vero ad hominem, creatus eſt Chriſtus: Factus eſt enim ex ſemine David ſecundum carnem*: quo in loco ſeptemdecim MSS. conſentire, & editos habere *creatura eſt*, obſervarunt Benedictini. Atque his accedit Theologica ratio: quæ enim utrique naturæ competunt, poſſunt omnia de Chriſto enuntiari; & naturam humanam *creaturam* eſſe res per ſe loquitur. Quamobrem Patres, ubi affirmant Chriſtum non eſſe creaturam, accipiendi ſunt juxta traditam Auguſtini interpretationem, *in*

quantum ad Verbum attinet, ideoque frequentiora occurrunt hujuſce generis teſtimonia, ubi refellitur hæreſis Ariana. Atque iccirco Chriſtum ſecundum humanam naturam poſſe *creaturam* dici propugnant omnes Scholaſtici, quamquam id abſolute enuntiandum negent complures, ne videamur cum hæreticis fovere errorem, ſermoniſque conſuetudinem: ob quam perutilem monitionem traditam in 3. p. q. 16. art. 8. a magno Aquinate, addam proximam theſim tertiam.

Propositio III. Congruum magis, ac religioſum eſt abſtinere ab iſtiuſmodi enuntiationibus, *Chriſtus ſervus eſt*, *creatura eſt*, ac multo magis ab illa, *Chriſtus eſt homo Dominicus*, *aut Deifer*.

Illud quippe ſedulo eſt obſervandum, ne quomodolibet probare videamur hæreticorum aſſerta, neque de Redemptore noſtro loquamur demiſſe nimis, atque irreverenter. Cum itaque hunc appellare ſervum ſit Felicianæ hæreſis contumacia, creaturam dicere ſit Ariana perfidia, & nuncupare Dominicum, aut Deiferum hominem ſit perverſa blaſphemantis Neſtorii calliditas; ſatius eſt ad horum ſcita oppugnanda omnem ambiguam, & flexiloquam vitare orationem. Ac ſi mortalium nemo terrenum principem communibus plebis vulgique nomenclationibus appellat, eique foret infeſtus, atque inurbanus, qui ipſum diceret mortale animal, rudem hominem, civem populari ſtirpe progenitum, quamvis talis eſſet naturali conditione: quis noſtrum audeat appellare Dominum Jeſum Chriſtum ſervum, & creaturam, dum formam ſervi, creatamque ſubſtantiam aſſumpſit propter nimiam erga nos caritatem, divina non amiſſa majeſtate? Rationi præterea conſentaneum eſt, unumquemque illuſtriori nomine, non titulo ignobiliori notare. Ad hæc, quæ univerſalia ſunt, argumenta accedunt circa *ſervi* nomenclationem peculiaria. Ac primum, ut ſcribit ad Hiſpaniæ Epiſcopos Hadrianus cit. Tom. IX. pag. 62. non decet nos humillimos ac miſerrimos illum nominare ſervum, quem *univerſalis Eccleſia Evangelicis atque Apoſtolicis imbuta lucidiſſimis documentis Deum ac Dominum ſuum totis medullis cordis, tota animi devotione in dextera Patris profitetur ſedentem*. Deinde quænam eſſet, ut inquit idem Pontifex, arrrogantia, *ſervum* dicere, quem Deus Pater appellat dilectum ſibi Unigenitum, cui poſt glorioſam reſurrectionem omnia ſubjecta ſunt, & in cujus nomine flecti omne genu teſtatur Paulus *mundi lilium, & Eccleſiæ pulcherrima roſa*, ut ibidem pag. 63. vocatur ab Hadriano? Dedecet inſuper, inquiunt ibidem pag. 90. PP. Francofordienſes in Epiſtola Synodica, eum dicere *ſervum*, qui Joan. XV. 14. nos *amicos* maluit nominare, quam ſervos, dicens: *Jam non dicam vos ſervos, &c.* Denique, cum nos Chriſtus Jeſus a ſervitute peccati liberaverit, magna eſſet ingratitudo Redemptorem ac liberatorem noſtrum ſervum potius,

Google

potius, quam Deum ac Dominum, & noſtræ ſalutis auctorem, incaute audacterque proferre.

Similiter abſtinendum eſſe ab appellatione *creaturæ*, plura argumenta ſuadent. Ac primo, ut ratiocinatur Hilarius lib. XII. de Trinit. num. 4. *Per Dominum Chriſtum creata omnia ſunt, & idcirco ei proprium nomen eſt, ut ſit creator*: quo nomine illum appellant Melchiſedech Gen. XIV. 19. Oſee Propheta XIII. 4. Petrus Epiſt. 1. cap. IV. 19. ne repetamus loca a nobis producta lib. VII. cap. II. Itaque, Hilarius ait, *non cadit in eum efficientiæ ſuæ & natura & nuncupatio*. Ac ſimiliter Ambroſius lib. 1. de Fide cap. XIV. n. 88. *Quis hunc induxit errorem, ut eum, qui creavit omnia, qui fecit omnia, diceret creaturam?* Præterea qui Filius Dei eſt natura, ideoque ei ſimilis, & æqualis, & ex utero ejus genitus *ante Luciferum*, appellari nequit creatura; cum creatura omnis ſit Deo longe diſſimilis, & inæqualis, necnon in tempore procreata. Deinde, ut eo loci Hilarius, & Ambroſius concordi ſententia loquuntur; de creatura ſcribit ad Rom. VIII. Apoſtolus ſubjectam eſſe vanitati, ingemiſcere, & a ſervitute corruptionis fore liberandam: quis vero his per creaturæ contumeliam ludibriis Chriſtum deputabit, ut vanitati ſubjectus ſit, ut ingemiſcat ſub ſpe longinquæ expectationis, ut maneat etiam in corruptione naturæ? Utitur eodem argumento S. P. Auguſtinus in libro contra Secundinum cap. 8. Inſuper Chriſto tribuitur æternitas, ut adverſus Socinianos & Ebionæos diximus lib. VII. cap. 8. Imo e Schola quamplurimi refellunt hanc enuntiationem, *Chriſtus incœpit eſſe*: quamquam enim aliqui cum Scoto in 3. diſt. XI. q. 3. illam propugnent, &, ſi accipiatur ſecundum aſſumptam naturam ſit vera, prolata nihilominus abſolute rejicitur a majori Theologorum numero, ut in eamdem diſtinctionem tradunt noſter Argentina, & Eſtius, necnon Thomiſtæ omnes in articulum 9. q. XVI. 3. p. Et revera, ut ibidem docet S. Thomas, in iila, aut conſimili enunciatione Chriſti nomine deſignatur *ſuppoſitum*, ideſt, Verbum, quod ante omnia ſecula extitiſſe profitetur fides Catholicorum. Atque verbum *incipere*, inquit Eſtius, negationem includit exiſtentiæ anterioris: ideoque licet recte enuntietur de Chriſto aliquando non fuiſſe hominem, non fuiſſe corpore animoque præditum, non fuiſſe quoque Mediatorem, quemadmodum aſſerit Auguſtinus Tract. CV. in Joan. num. 7. quoniam Mediatoris munus non abſque aſſumpta humanitate exercetur: abſolute tamen Chriſtum, aut hunc hominem, Chriſto demonſtrato, aliquando cœpiſſe non affirmamus, ſed potius aſſerimus cum Apoſtolo ad Hebræos ult. 8. *Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe & in ſæcula*. Illam quoque propoſitionem, *Hic homo*, deſignato Chriſto, *incœpit eſſe* gravi cenſura notatam a ſacra Falcutate Pariſienſi anno 1593. die 2. Auguſti ſcribunt Iſambertus in q. XVI. diſp. IV. art. 5. & Gabriel a S. Vincentio diſput. XVI. de In-

car.

car. dub. 9. probatamque ſacræ Facultatis proſcriptionem ab Alex. VI. teſtatur in præcitatum art. 9. q. XVI. illuſtris Thomæ Commentator Cajetanus. Nunc ut redeat, unde digreſſa eſt diſputatio: quum Chriſto tribuatur æternitas, & apud pleroſque Theologos male oleat enuntiatio illa, *Incæpit eſſe*; omnis vero creatura ſit per ipſum Chriſtum producta in tempore, & aliquando eſſe cœperit, non erit Chriſto Domino tribuenda, ſine hac determinatione *ſecundum naturam humanam*, creaturæ nomenclatio.

Multo magis abſtinendum ab illa enunciatione, *Chriſtus eſt homo Dominicus, homo Deifer*. I. Quoniam hujuſmodi enunciatio frequens erat in ore Neſtorianorum, ut ea Chriſtum unum Dei filium negarent, ipſumque in duas perſonas diſpeſcerent, quarum ex Virgine aſſumpta, ideſt, *homo*, non Deus, vel Dominus eſſet, ſed *Emmanuel*, in quo Dominus, & Deus habitaret, ut diximus lib. XXVI. cap. 13. & adverſus hanc Neſtorianam locutionem pugnat quintum Cyrilli Capitulum ab Epheſina Synodo conſecratum: *Si quis dicere audet Chriſtum non eſſe verum Deum, ſed hominem tantum Deiferum; utpote unum, naturalemque filium, quatenus nimirum Verbum caro factum carni & ſanguini perinde ac nos communicavit, anathema ſit*. II. Quoniam ſi vis grammaticalis ſpectetur, *Dominicus*, non Dominum, ſed ad Dominum attinentem, & *Deifer*, non Deum, ſed Dei bajulum denotat: ideoque neutrum horum vocabulorum de perſona, quæ Dominus ac Deus eſt, poteſt recte enuntiari. III. Quoniam Patres aperte enuntiationem ipſam rejiciunt, nam Gregorius Nazianzenus in prima ad Cledonium Epiſtola citata a Lupo in Scholiis ad v. S. Cyrilli Capitulum, ait hac voce *Homo Dominicus* uti hæreticos, *ut impoſturam faciant, viciſſimque ipſi fallantur*. Et S. P. Auguſtinus in 1. Retract. cap. 19. num. 8. caſtigans quæ ſcripſerat lib. 2. cap. 6. de ſerm. Domini in monte, ubi Chriſtum *hominem Dominicum* appellaverat, *Sed non video*, inquit, *utrum recte dicatur homo Dominicus, qui eſt Mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Jeſus, cum ſit utique Dominus*: additque, quod etiamſi occurrat hujuſmodi locutio apud nonnullos tractatores Catholicos eloquiorum divinorum, & nonnulla poſſit ratione defendi, ſe tamen *dixiſſe nollet*. IV. Tandem in dubium revocari nequit, quin *Dominici* appellentur, qui ad Chriſti familiam ſpectant, ut ibidem inquit S. Pater; *Deiferi* autem dicuntur a VI. Synodo Orthodoxi omnes Patres, eoque nomine inſignitus eſt ſanctiſſimus Martyr Ignatius, ut diximus citato cap. 13. ubi quoque diluimus Neſtorianorum objectationem. Dedecet autem quæ ſunt communes fidelium ſanctorumque notæ, maxime poſt eliminatas hæreſes, libratamque vocabulorum ſignificationem, in Unigenitum Dei filium indiſcriminatim transferre.

Ap-

A P P E N D I X.

In diſputationem trahitur in Scholis, num Chriſtus poſſit revera dici *compoſitus*, & *hypoſtatica* unio vere, proprieque appellari compoſitio; ſed hæc quæſtio tanti non videtur ponderis, ut in ea pertractanda immoremur, præſertim cum ex hactenus diſputatis poſſit ab unoquoque expediri. Enimvero, cum Chriſtus una ſit *perſona* ſubſiſtens in naturis duabus, liquet non poſſe illum appellari ex duplici *ſubſiſtentia*, aut ex duabus perſonis *compoſitum*, ſed potius dicendum cum Patribus v. Synodi collat. VIII. anath. 4. *unam ſubſiſtentiam compoſitam*, ſcilicet, unam perſonam præditam naturis duabus: quo ſenſu Chriſtum *compoſitum* appellarunt orthodoxi Patres, Cyrillus in libro de recta fide ad Theodoſium, Juſtinianus Imperator in Profeſs. fidei, ſanctus P. Auguſtinus cap. 35. Enchiridii, Joannes Damaſcenus lib. III. de Fide orthod. cap. 3. aliique bene multi. Ita nimirum profitentes Chriſtum unam *ſubſiſtentiam compoſitam*, Neſtorianam, & Eutychianam hæreſim expreſſe damnant.

Diverſæ autem Patrum & Theologorum ſententiæ, quorum aliqui unionem *hypoſtaticam* eſſe compoſitionem affirmant, aliqui negant, abſque ulla difficultate componuntur, ſi *compoſiti*, ac *partis* diverſam attendamus perceptionem: nam ſi *compoſitum* dicas illud, quod pluribus conſtat partibus incompletis, quæ habent ad invicem naturalem *habitudinem*, atque ſeſe mutuo perficiunt, cujuſmodi ſunt corpus & anima, materies ac forma; conſtat Chriſtum non eſſe perſonam *compoſitam*, neque naturam divinam habere rationem partis, ut diximus hujus voluminis pag. 74. & 249. Atque hoc ſenſu Ferrandus Epiſt. ad Severum, Hugo Victorinus, & ex Scholaſticis ſubtilis Scotus negant Chriſtum recte dici compoſitum, & Athanaſius apud Euthymium in Panoplia p. 2. tit. 15. nec non S. Pater Auguſtinus lib. 2. contra Maximinum cap. 10. negant divinitatem hujus perſonæ, quæ Chriſtus eſt, poſſe dici partem. Ac ratio ſatis eſt obvia, & etiam eo loci innuitur a magno protoparente, quoniam *Filius Dei Deus, antequam ſuſciperet formam ſervi, erat totus*: nempe divinitas non eſt pars incompleta, atque imperfecta, & quæ per unionem cum altera parte unam efficiat confuſam, permixtamque naturam. Quod ſi *compoſitum* illud dixeris, quod pluribus conſtat diſtinctis, & invicem unitis, ſive habeant propriam rationem partis, ſive potius numeri, aut rei, quæ ſimul cum alia re unum conſtituat; Chriſtum eſſe *compoſitum*, & divinam naturam aliquo ſenſu eſſe partem, non incompletam, & perfectibilem, ſed quæ ſimul cum natura humana unam conſtituit perſonam, permanens perfecta, atque impermixta, aſſerunt laudati Patres, & cum magno Theologorum numero Thomas Aqui-

Digitized by Google

Aquinas. Nec immerito; cum ad hujuſmodi compoſitionis genus ſatis eſſe videatur unio diſtinctorum. Ad hanc ergo quæſtionem dirimendam ſufficit diſtinguere duplex hoc genus compoſitionis, quod in Scholis appellant *per modum partis*, & *per modum numeri*, aut [illegible], *ex his*, & *cum his*.

Proſcriptus quidem fuit a Synodo Conſtantienſi anno 1414. articulus 4. Joannis Hus, *Duæ naturæ, divinitas, & humanitas ſunt unus Chriſtus*: ſed hæc damnatio non evincit Chriſtum ex divinitate, & humanitate non eſſe compoſitum, ſed tantum perſonam non eſſe aut unam, aut alteram naturam ſejunctim acceptam, ut arbitrabatur Witclefus, cujus errores Joannes Hus pertinaciter propugnavit. Vide Tom. XII. Conc. Labbei p. 129. Adde, quod juxta regulam VI. Communicationis idiomatum enuntiationes, quæ de Chriſto proferuntur, accipiendæ ſunt ſecundum *ſubjectum*, non ſecundum *formam*, & ita duæ naturæ ob unionem hypoſtaticam *in concreto* enuntiantur de Chriſto, ut nequeat propter utriuſque naturæ diſtinctionem quod competit uni transferri in alteram, ſive prædicari humanitas de divinitate *in abſtracto*. Hoc ergo ſenſu Chriſtus *non eſt divinitas & humanitas*; quatenus quæ enuntiantur de perſona ratione naturæ divinæ, affirmari non valent de natura humana, aut e converſo quæ ei competunt ratione naturæ humanæ, prædicari non poſſunt de natura divina: quippe non valet, *Divinitas paſſa eſt*, ſicut valet, *Paſſus eſt Chriſtus*; neque tenet, *Humanitas eſt ubique*, quemadmodum tenet, *Ubique eſt Chriſtus*. Brevî dicam: Joannes Hus confundebat concretum & formam, ſive perſonam & naturam; ut de Witclefo ſcribit Thomas Valdenſis lib. 1. art. 3. cap. 42. num. 1.

CAPUT VI.

Quid aſſerendum de ea propoſitione, Unus de Trinitate paſſus, ac mortuus eſt.

ACRIS *de Uno ex Trinitate paſſo* controverſiæ narrationem incipit ab anno 519. quo Scythæ Monachi cum Victore Diacono diſceptarunt, præclarus ſcriptor, & de Dogmatica Theologia optime meritus Dionyſius Petavius lib. 1. de Incarnat. cap. 18. At hiſtoria ab anterioribus temporibus eſt repetenda. Vita enim functo circa annum 434. Conſtantinopolitano Antiſtite Maximiano, quo ſedente tumultus maximos excitarant Neſtoriani, Proclus Maximiani ſucceſſor adverſus dogmata Theodori Mopſueſteni Neſtorianorum ſigniferi, ſuis in ſcriptis aſſeruit *Unum de Trinitate incarnatum*, ſententiam Procli approbante Joanne Antiochenorum Patriarcha. Horum vero aucto-

auctoritate, Joannis ſcilicet & Procli, *Unum de Trinitate paſſum*, (non quidem catholico ſenſu aſſertum iſtud comprobantes de Chriſto, quatenus cum Verbo eſt una perſona, ſed pravo & hæretico, atque transferentes paſſionem in unam confuſam permixtamque naturam), dogmatizabant Eutychiani, tempore præſertim Concilii Chalcedonenſis, ideſt, anno 451. Ab ipſa tamen Synodo Procli, & Joannis Epiſtolæ, ut liquet ex Relatione Synodi ad Marcianum Auguſtum, tanquam orthodoxæ receptæ fuerunt, & commendatæ.

Aſſeruit poſtea *Deum cruci ſuffixum*, addiditque Triſagio ea verba, *Qui crucifixus eſt pro nobis*, Petrus Fullo; qui, ut Baronius & Valeſius inquiunt, Antiochenum Epiſcopatum invaſit anno 471. vel ut alii ſaniori fortaſſe judicio, 463. Romano Pontifice Hilaro. Et Petri quidem ſententia erat Eutychiana; nam cum Ario, Apollinari, & Eutychete illum affirmaſſe *paſſum Deum Verbum in ipſa divinitate*, demonſtrat ex Epiſtolis Felicis III. ad eumdem Petrum, & ad Zenonem Auguſtum, eximius Lupus in Scholiis ad cap. x. Synodi Chalcedonenſis. Varia autem fuit Petri Fullonis fortuna; nam ejectus e Sede, quam invaſerat, ſententia Antiocheni congreſſus, & damnatus etiam a Romano Pontifice Simplicio, recepit ſe in Monaſterium Monachorum, quos *Acœmetas*, ideſt, *Inſomnes*, ac *Pervigilantes* dixerunt. Reſtitutus poſtea opera Baſiliſci Tyranni, iterum damnationem ſubiit ſedente Felice III. anno ſcilicet 484.

Imperante deinde Juſtino, Scythæ quidam Monachi, quorum agmen ducebat Joannes Maxentius, falsò a Voſſio lib. 1. Hiſt. Pelag. cap. 23. & a Joſia Simlero in Adnot. ad Maxentii libros, ab altero Maxentio Abbate diſtinctus, illud in profeſſione fidei addendum contendebant, *Unum ex Trinitate eſſe crucifixum*, acerrime diſputantes cum Victore Diacono, oblatiſque libellis coram legatis Romani Pontificis, qui anno 519. Juſtinum ad compeſcendum Orientalis Eccleſiæ ſchiſma convenerant. Verum Monachi nulla obtenta a Legatis ſummi Pontificis definitione, ad ipſum Romam uſque profecti, eidem fidem ſuam probare conati ſunt: ſed jubente Pontifice, ut expectarent reditum Legatorum, Scythæ diſſidiorum amatores cœperunt omnia turbare, conſcribere ad longinquos Epiſcopos libellos, & epiſtolas de fide ſua, ad ſimulacra quoque Regum confugere fidem publicam implorantes. Atque hæc inſolens agendi ratio, rerumque, quæ contigerant ſub Petro Fullone, vigens adhuc memoria in cauſſa fuerunt, ut Monachi Scythici venirent in ſuſpicionem hæreſis Eutychianæ, cujus etiam a Baronio, & Bellarmino inſimulantur, atque ut in eos juſte animadverteret ſummus Pontifex Hormiſdas. Fuiſſe tamen ab illa hæreſi immunes propugnant viri doctiſſimi, Petavius lib. v. cap. 2. Vaſquesius in 3. p. diſp. 15. cap. 3. Natalis Alex. diſſert. 2. ſæculi VI. Pagius

ad annum 519. num. 6. ac fuſiori ſtilo in Opere de hac controverſia conſcripto, aliiſque in locis Noriſius.

Compreſſo tamen Scytharum tumultu, erexere ſe iterum Neſtoriani, quaſi Hormiſdas in Monachos ſententiam dicens, nullo modo probaret perſonam Verbi, quæ eſt una ex Trinitate, incarnatam & paſſam, ſed perſonam aliam Verbo ſola morali unione conjunctam: diſſidiaque auxere Monachi alii Acœmetæ, non Eutychiani illi & ex factione Petri Fullonis, ſed quidam Monachorum Scytharum æmulatores, qui cum Neſtorianis negabant Chriſtum dici poſſe *unam ex Trinitate perſonam*, & Mariam Virginem eſſe *Deiparam*, auctore Liberato Diacono in Breviario, & Joanne Papa 2. in Epiſt. ad Imp. Juſtinianum. Hi monachi Acœmetæ ad eumdem Pontificem Joannem legatos miſere Cyrum, & Eulogium, ut opinionem ſuam apud Sedem Apoſtolicam propugnarent, ejuſdemque adverſus Scythas obtinerent approbationem. Contigit id Juſtiniani anno VII. ideſt, Vulg. Aeræ 533. At Pontifex certior factus tunc temporis propoſitionem hanc, *Unus e Trinitate paſſus eſt*, reprobari a ſolis Neſtorianis, auditis etiam Juſtiniani Legatis Demetrio a Philippis, & Hypatio Epheſiorum Epiſcopo, Acœmetas in ſententia pervicaciſſime perſiſtentes, tanquam Neſtorianos, Eccleſiaſtica communione privavit. Ex qua narratione poteſt quiſque deprehendere tam illam enunciationem, *Unus ex Trinitate paſſus eſt*, quam additamentum illud Triſagii, *Qui crucifixus eſt pro nobis*, recte in ſenſu Eutychianorum fuiſſe ab Hormiſda, & a Felice III. reprobata, recte etiam a Joanne II. approbata adverſus Neſtorianos & Acœmetas, & facile Scythas horum adverſarios purgari poſſe ab hæreſis ſuſpicione: ad utriuſque demum hæreſis execrationem ſatius eſſe, ſi ſecundam e ſancta Trinitate perſonam dicamus affixam cruci, & paſſam *ſecundum carnem*: quod ad majorem veritatis dilucidationem proximis poſitionibus confirmabo.

Propositio I. Hæc enunciatio, *Unus e Trinitate eſt paſſus*, eſt Catholica & orthodoxa.

Demonſtratur I. Ex Scripturis, & PP. præcedenti libro cap. 13. adverſus Neſtorianos productis conſtat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eſſe cum Verbo Dei unam perſonam, unigenitum filium Patris, ideoque unum ex ſancta, & individua Trinitate. Quemadmodum itaque catholica & orthodoxa eſt hæc propoſitio, *Chriſtus crucifixus eſt*, ita extra erroris periculum pronuntiari poteſt altera, *Crucifixa eſt una e ſancta Trinitate perſona*. Accedit in hujus argumenti confirmationem, quod non tantum Scripturæ ac Patres affirmant crucifixum Dominum Jeſum Chriſtum, verum etiam proprio Filio Deum Patrem non peperciſſe, annuntiaſſe nobis vitam æternam Unigenitum, qui eſt in ſinu Patris, locutum nobis Patrem noviſſime in Filio, per quem fecit & ſæcula, aliaque etiam hoc libro repetita. At conditor ſæculorum, pro-

proprius Dei filius, Unigenitus in ſinu Patris conſiſtens nonne eſt ſecunda ſanctæ Trinitatis perſona? Una ergo ex Trinitate perſona incarnata eſt, paſſa eſt, crucifixa eſt. II. Eamdem enunciationem probarunt Romani Pontifices, illamque definivit in Epiſtola 111. ad Avienum & Liberium Senatores Joannes Papa II. decernens Chriſtum eſſe, ac recte dici *unum de Trinitate*: eamdemque propoſitionem v. Synodus canone 10. his verbis conſecravit: *Si quis non confitetur Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui crucifixus eſt carne, Deum eſſe verum & Dominum gloriæ, & unum de ſancta Trinitate, talis anathema ſit*. IV. item Synodus Act. IV. approbavit Epiſtolam Agathonis Papæ, in qua Chriſtus dicitur *Una de tribus Perſonis ſanctæ Trinitatis*, necnon Epiſtolam Synodicam Concilii Mediolanenſis ſub Manſueto, in qua idem Chriſtus appellatur *Unus de tribus ſubſiſtentiis de ſancta Trinitate*. Eccleſiaſticis itaque definitionibus enuntiatio, de qua diſputatur, munita eſt. III. Nititur quoque Patrum auctoritate; nam S. Pater Auguſtinus cap. 38. Enchiridii *unum Trium* appellat unam Trinitatis perſonam quærens, *An quando Unus trium in aliquo opere nominatur, operari Trinitas intelligatur?* & de Dono Perſev. cap.ult. ſcribit humanam naturam *ſuſcipiente Deo Verbo in unicum Filium Dei ſublimatam, ita ut qui ſuſcepit, & quod ſuſcepit una eſſet in Trinitate perſona*. S. Proclus, ut diximus, longe ante exortam Monachorum Scytharum contentionem, in Epiſtola ad Armenios *poſuit ad interimendas Neſtorianorum verſutias unum de Trinitate incarnatum*, inquit cap. 10. Brev. Liberatus Diaconus. S. Fulgentius de Fide ad Petrum, cap. 13. idem plane docet his verbis: *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites unam ex Trinitate perſonam, ideſt, Deum filium, &c.* Atque de Incarnat. cap. 10. *Una ex Trinitate perſona Chriſtus Dei filius unicus, ut nos ſalvos faceret, carne conceptus, & natus eſt de ventre Virginis Matris*. IV. Patribus accedunt viri doctiſſimi, Ferrandus Diaconus, qui in Epiſtola ad Anatolium propoſitionem illam immunem oſtendit ab hæreſi Eutychiana, etſi illam in Chalcedonenſi Synodo protulerint Dorotheus, & Caroſus Eutychetis Apocriſarii, *Sæpe enim*, inquit, *per ignorantes loquitur veritas*. Dionyſius Exiguus in Præfat. ad Epiſtolam præcitatam S. Procli, ſcribit Theodorum Mopſueſtenum, ejuſque fautores, Neſtorianos nimirum hæreticos, negaviſſe *Chriſtum Dominum unum de Trinitate*; quamobrem monachi Acœmetæ idem negantes tanquam Neſtoriani fuerunt jure meritoque damnati: & Facundus Hermianenſis lib. 1. de Tribus Capitulis cap. 3. *Nihil eſt*, inquit, *quod de verbo reprehendamur dicentes unum de Trinitate incarnatum, ſive paſſum, ſive crucifixum*. V. In hac enunciatione, *unus de Trinitate paſſus eſt*, *τὸ unus* nequit ſignificare unam ſubſtantiam, non enim idem valet, ac *unus de tribus Diis*, cum in trinitate unus duntaxat ſit Deus: ſignificat ergo unam perſonam,

ſonam, ut in textu illo Geneſeos III. 22. *Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt*: eo vel maxime, quod ad ſignificandam naturam, & communem proprietatem, dici non ſolet abſolute *unus*, ſed, vel *unum* in neutro genere cum hypallage, ideſt, ſubmutatione pronominis, ut dum Chriſtus ait, *Ego & Pater unum ſumus*, & Joannes, *Hi tres unum ſunt*: vel *unus* cum additamento vocabuli exprimentis naturam, aut commune attributum, ut dum dicimus, *Unus Deus*, *unus Dominus*. In præfata itaque enunciatione nonniſi proprie loquendo ſenſus occurrit orthodoxus, commonſtrans Dominum Jeſum Chriſtum eſſe unam S. Trinitatis perſonam, quod impie negabant Neſtoriani. VI. Eutychiani aſſerentes Deum paſſum & crucifixum, tenebantur cohærenter aſſerere paſſam & crucifixam totam Trinitatem, quoniam Chriſtus in eorum ſententia paſſus fuerat in natura Deitatis, quæ eſt toti Trinitati communis, unde ex illorum errore alter Theopaſchitarum tanquam è proprio fonte manavit, aut ſi naturam divinam, in qua Chriſtus paſſus eſt, aliam dixerunt ab una natura Trinitatis, impegere neceſſario in hæreſim Arianam, & invexerunt quartam in Trinitate perſonam. At quiſquis profitetur unam de ſancta Trinitate perſonam crucifixam, (quemadmodum ratiocinatur Ferrandus cap. 12. Epiſt. ad Anatolium,) non aſſerit ſuffixam cruci totam Trinitatem, neque perſonam adſtruit quartam, ſed crucifixam profitetur unam ex tribus perſonis. Immerito itaque Eutychianæ hæreſeos inſimulatur.

Operoſum non eſt ex dictis contrarias argumentationes refutare: quarum prima eſt, hanc propoſitionem *Unus de Trinitate paſſus eſt*, ſenſum exhibere Eutychianum, quum ſignificet paſſam fuiſſe unam ſanctæ Trinitatis naturam, quod olim pluribus momentis demonſtravit Triſolius presbyter in Epiſtola ad Fauſtum Senatorem, poſtea Baronius ad an. 519. n. 80. Accedit altera, quoniam propoſitio illa damnata eſt a Synodo Chalcedonenſi, ut ſcribit Dioſcorus in *Suggeſtione* ad Hormiſdam, nec non a Felice III. contra Petrum Cnapheum cognomento Fullonem, ut nos ſupra diximus. Proxima eſt, quod ſi probetur hæc enunciatio, orthodoxum quoque erit additamentum ab eodem Fullone factum Triſagio, & canere fas erit etiamnum, *Sanctus Deus*, *ſanctus fortis*, *ſanctus immortalis*, *qui crucifixus es pro nobis*, *miſerere nobis*. Petitur argumentatio quarta ex eo, quod anno 482. Zeno Imperator devicto Baſiliſco edidit fidei profeſſionem, quam appellavit *Henoticum*, in qua legebatur, *Trinitas manſit Trinitas*, *incarnato uno de ſancta Trinitate Deo Verbo*: huic tamen *Henotico* ſubſcribere noluerunt Orientales Epiſcopi.

At ad 1. reſpondemus nullo pacto præfata enunciatione præſeferri ſenſum Eutychianum, ſi τὸ *unus* ad perſonam, non ad naturam divinitatis, referatur, uti referendum eſſe præcedentia argumenta noſtra demon-

demonſtrant: atque hac una expeditiſſima reſponſione eliduntur facillime objecta quæque Trifolii parum in hac controverſia exercitati, ad quæ tamen plura reponunt Natalis citata diſſertatione, & in hac controverſia Noriſius cap. 6. Ad alteram, nego hanc propoſitionem a Synodo Chalcedonenſi fuiſſe damnatam, etſi illam ſuis definitionibus ſacroſancta Synodus noluit inſerere, quod ea abuterentur Eutychiani, quorum tamen hæreſim per ſe propoſitio ipſa non redolet: qua in re imitati ſunt Chalcedonenſes Patres ſapientiam Majorum, qui adverſus Samoſatenſes non probarunt *homoouſion*, & contra Neſtorianos vocabulum Chriſtiparæ, quod his hæretici abuterentur, cum tamen utraque vox ſit in ſe catholica, & ab aliis Synodis, Patribuſque recepta. Deinde, etſi damnata eſſet, non repugnat eamdem propoſitionem *ad ſenſus loquentis*, ut Ferrandus inquit, modo rejici, modo approbari: quod confirmant allata exempla. Nec Dioſcorus in Suggeſtione ſcribit damnatam propoſitionem a Synodo Calcedonenſi, ſed quod illam *Eutychetis diſcipuli in Synodo Chalcedonenſi propoſuerunt*. Videſis ipſum Baronium ad an. cit. num. 79. Profecto Synodus in Allocutione ad Marcianum non damnat, ſed ſummopere commendat Epiſtolam S. Procli ad Armenios, ubi eadem occurrit propoſitio: extatque hæc allocutio Tom. 11. Conciliorum Harduini pag. 650. & Collect. Labbeanæ Tom. IV. pag. 825. Petrus autem Cnapheus non ſolum affirmabat unam de Trinitate perſonam paſſam, ſed etiam *unum de Trinitate paſſionem pertuliſſe in ſubſtantia Deitatis, juxta Arii, Apollinaris, Eunomiique blaſphemiam*, inquit Felix III. in Epiſt. ad Zenonem, eodem Tom. IV. pag. 1071. Quod ſequitur diluitur facillime, quoniam veteres omnes ſemper *Triſagium* acceperunt de Deo Trino, nunquam de ſolo Filio, ut inquit in Epiſtola de Triſagio Damaſcenus, demonſtratque Pagius ad annum 512. num. 13. Hinc Felix III. Epiſt. 111. ad Petrum pag. ejuſdem volum. 1063. ipſum redarguit, quoniam addens *Qui crucifixus es pro nobis* tertiæ Triſagii particulæ, ideſt, *Sanctus immortalis*, aſſerebat crucifixum fuiſſe Spiritum ſanctum. *Ad hæc*, inquit, *fideliſſimum Chriſti gregem in Manichæi opinionem præcipitare contendis, qui Spiritum ſanctum aſſerit crucifixum*. Quod ſi clauſula a Fullone adjecta referatur ad unam tantum S. Trinitatis perſonam, negamus non eſſe admittendam; imo perpetuo uſurpatam in Orientalibus Eccleſiis ſcribit Valeſius in Annot. ad Evagrium pag. 99. adductis verbis Ephremii Antiocheni ex Photii Bibliotheca: quamquam ex ipſo Evagrio lib. III. cap. 44. aliiſque Scriptoribus conſtat graviſſimam Conſtantinopoli ortam ſeditionem, cum Anaſtaſius Triſagio voces illas addere voluiſſet. Ad ult. dico Orthodoxos Patres merito reprobaſſe Zenonis *Henoticum*, quia, ut Semieutychianis ſatisfaceret, tres tantum Synodos ſervandas proponebat, omiſſa Chalcedonenſi, anſam tribuens hæreticis, qui hanc Synodum execrabantur, & quia

& quia etiam non ſpectat ad Cæſarem definire de fide. Affert utramque rationem lib. XII. cap. 2. Facundus Hermianenſis. Nonnulli Zenonem hæreticum putant: alii defendunt. Negari non poteſt, quin ſaltim ſupprimendo memoratam Synodum, & Epiſtolam S. Leonis ad Flavianum hæreticis Eutychianis fuerit patrocinatus, non minus ac Heraclius in Ectefi, & Conſtantius in Typo Monothelitis, ob duarum operationum vocem ſuppreſſam.

Prop. II. Monachi Scythæ, quamvis tumultuoſe, ac turbulente ſe geſſerint, ab hæreſi tamen Eutychiana fuerunt immunes.

Demonſtratur primo ex dictis, quoniam ipſorum aſſertum nulla erat hæreſis nequitia conſperſum. Deinde confirmatur luculentiſſimis teſtimoniis. Ipſe enim Dioſcorus Legatus Hormiſdæ in *Suggeſtione* nonnullos novitatis & audaciæ redarguit, & fatetur illos & hæc dicere: *Nos Synodum Chalcedonenſem ſuſcepimus: hoc ſperamus, ut jubeatis eam nobis exponi, quia non ſufficit ſic, quomodo eſt expoſita contra hæreſim Neſtorianam*. Juſtinianus in Epiſtola ad Hormiſdam citato Tom. IV. Concil. pag. 1517. teſtatur Scythicos Monachos aſſeruiſſe, *Chriſtum filium Dei Dominum noſtrum pro noſtra ſalute carne crucifixum unum de Trinitate debere prædicari*; ideoque non tribuiſſe paſſionem divinitati. Hormiſdas in Epiſt. ad Poſſeſſorem ibidem pag. 1530. non tanquam hæreticos damnavit, & ex Urbe ejecit, ut falſo præfert Epiſtolæ titulus, ſed ut ſeditioſos, ſuperbos, odia foventes, ſui amatores, ad regum ſtatuas inclamantes, & doctos crimina ferere, & obtrectationum venena componere. Nulla in hac Epiſtola Eutychianæ hæreſis mentio. *Nullam aliam notam illis ſubſcribit præter iſtam, temerariæ novitatis, contumaciæ, ac ſuperbiæ*; inquit Petavius lib. V. de Incarnat. cap. 2. num. 2. S. Fulgentius, aliique Epiſcopi Afri apud Sardiniam exules, accepto libro Petri Diaconi, in quo cap. IV. habetur hæc propoſitio, lib. de Incarnat. cap. I. reſpondent: *Veſtram ſimul alacres & fidem cognovimus, & ſalutem: imo in agnitione fidei veſtra nobis ſalus innotuit*. Vide Tom. IX. Bibl. PP. pag. 199. Joannes etiam II. certior factus a Juſtiniano ſolos Neſtorianos negare Chriſtum *crucifixum unum eſſe ſanctæ, & conſubſtantialis Trinitatis*, Epiſtola, quæ extat cit. Tomo Concil. pag. 1743. Acœmetas Monachos tanquam Neſtorii ſectatores vitandos decrevit, in Epiſtola ad Senatores ibidem pag. 1752. probans propoſitionem Scythicorum Monachorum, *Unus ex Trinitate crucifixus eſt carne*, ut etiam ſupra innuebamus. Præterea ſatis apparet fides Monachorum iſtorum ex profeſſione fidei eorumdem. Maxentius enim in Fide ſua inquit, *unum ex Trinitate eſſe Chriſtum, qui pro nobis paſſus eſt carne*; & in 4. Anathematiſmo: *Si quis non acquieſcit confiteri Chriſtum unum de Trinitate etiam cum carne propria, qui pro nobis paſſus eſt carne, quamvis ſecundum carnem non ſit de ſubſtantia Trinitatis, anathema ſit*. Et Pe-

Petrus Diaconus, aliique Scythæ citato libro ad Fulgentium pag. 197. *Hac de cauſſa* (inquit) *Trinitas etiam poſt incarnationis myſterium Trinitas manſit; quia idem Deus Verbum etiam cum propria carne unus eſt ex Trinitate, non quod caro ejus ſit de ſubſtantia Trinitatis, ſed quia caro Dei Verbi eſt, qui eſt unus ex Trinitate .... Quapropter & Deum Verbum paſſum carne, & crucifixum carne ſecundum beatum Cyrillum* (Anath. XIII.) *profitemur dicentem, Si quis non confitetur Deum Verbum paſſum carne, crucifixum carne, & mortem carne guſtaſſe, anathema ſit*. Poſtremo ex his fidei profeſſionibus etiam invicta ratio in patrocinium Monachorum Scytharum depromitur. Immerito enim inuritur Eutychianæ hæreſis nota iis, qui aſſerunt unum ex Trinitate paſſum *carne*, non ſecundum illam ſubſtantiam, ſecundum quam eſt unus ex Trinitate; cumque id tam expreſſe Scythici prædicaverint, cenſeri nequeunt inter Eutychianæ hæreſis ſectatores.

Militat adverſus hanc propoſitionem I. quod Monachi Scythæ Conſtantinopoli a Legatis Hormiſdæ tanquam Eutychiani fuerint rejecti, itemque Romà a Pontifice tanquam hæretici expulſi. II. Quod Joannes Maxentius Monachorum Abbas præfracte negavit Hormiſdæ Epiſtolam ad Poſſeſſorem, eamque ſtuduit oppugnare, imitatus perverſorum hæreticorum pervicaciam. III. Quod vaferrimi hujus hæretici, ideſt, Maxentii patrocinium ſuſcipiunt, ut inquit Philip. Labbeus Tom. XI. Conc. pag. 1533., proceres quidam & infruniti Novatores Janſenii aſſeclæ; cum ille hoc uno titulo Janſenianorum patrocinium fuerit promeritus, quia prælusit illorum in Apoſtolicam Sedem conviciis, & in ſummum Eccleſiæ Antiſtitem calumniis. IV. Quod etſi tolerari poſſit aſſertio illa, *Unus ex Trinitate paſſus eſt*, Scythici Monachi eamdem blandientis vulpeculæ artibus protulerunt, ſectantes veterum hæreticorum vafritiem. V. Quod hi Monachi *unum de Trinitate paſſum* affirmaverunt *ſimpliciter*, nulla facta carnis mentione, quod Eutychianæ perfidiæ eſt evidens argumentum. VI. Quod aſſerentes ſuffixam cruci unam è ſancta Trinitate perſonam, *perſonæ* vocabulum ad ſignificandam divinitatis naturam callide detorſerunt. VII. Quod nulla ratione ab Eutychiana labe purgari queat aſſertum illud Petri Diaconi in libro ad Africanos Epiſcopos in Sardinia exules, *Unam Dei Verbi naturam incarnatam*.

At corruunt hæc, & iis conſimilia argumenta ex præmiſſis propoſitionibus. Nam ad primum liquet ex Suggeſtione Dioſcori, & ex Epiſtola Hormiſdæ non ob pravitatem dogmatum, ſed ob diſſidiorum fomenta, ob inconſultam novitatem, & ob audaciam male Scythas tum Conſtantinopoli, tum Romæ audiiſſe, quamquam aliunde comperta ſit fides ipſorum ingenua. Alterum nihil aliud probat, quam Maxentium in Apoſtolicam Sedem irreverenter, & tumultuoſe ſe geſ-ſiſſe;

fuiſſe; cum tamen ei nequaquam morem geſſerint Scythæ alii, ut demonſtrat Noriſius in Monachorum Apologia Tom. III. pag. 927. recte cum Auguſtino affirmans *nec cauſam cauſæ, nec perſonam præjudicare perſonæ*, & Maxentium, qui nonnulla in Hormiſdam irritatus effudit, Schiſmaticum quidem fuiſſe, at non hæreticum Eutychianum. Atque ut refellamus male libratam Labbei inter Maxentium & hæreticos, atque inter defenſores Scytharum & Janſenianos comparationem: hæretici judicio Romani Pontificis aperte contradicunt; at Maxentius negat Epiſtolam illam ad Poſſeſſorem eſſe Hormiſdæ, ſcribens Tom. IX. Biblioth. PP. pag. 539. *Fertur ab inimicis ubique Epiſtola, quaſi a Romano Pontifice deſtinata*: & pag. 541. ait inveriſimile eſſe, ut Hormiſdas eam Epiſtolam dederit, cum Romano magiſtro militum dixerit Dioſcorum pelago demergendum, niſi Chriſtum unum eſſe ex ſancta Trinitate fuiſſet confeſſus, jubens, *ut ſua verba inſinuaret Imperatori*. Fatetur etiam Maxentius in eadem Epiſtola nunquam Romanum Pontificem ab Eccleſiæ Catholicæ deviare ſententia, ut obſervarunt ibidem Noriſius, & diſſert. 18. in Synodos Thomaſſinus. Neſcio, num talia unquam ab hæreticorum pectore erumpant. Neque connumerandi ſunt Janſenianis Scythicorum Monachorum patroni, ut falſo ſcribit Labbeus, cum omnia Apoſtolicæ ſedis Judicia excipiant, propugnent, vindicent, non, ut ille inquit, aut cum Maxentio ficta exiſtiment, aut cum hæreticis conviciis proſcindant. Nulla quippe Janſeniana fuligine tinctus fuit Noriſius, quicquid nebulones quidam muſſarint, nulla Lupus, nulla Thomaſſinus, nulla Du-Hamelius, nulla Pagius, nulla Dionyſius a S. Martha, ab eodem Noriſio laudati in citata Apologia pag. 898. Atque ſi hos velis, Labbee, Janſeniana oblitos fuligine, nunquid Janſenii aſſecla Gabriel Vaſquez, qui in III. p. diſput. 15. cap. 3. num. 41. ait, *Quod igitur attinet ad ipſos Monachos, exiſtimo primum eos non fuiſſe Eutychianos, unam tantummodo in Chriſto aſſerentes naturam, aut deitatem ipſam paſſam fuiſſe, cum oppoſitum in eorum ſcriptis appareat?* Nunquid Janſenii aſſecla Chriſtophorus Ortega, qui diſput. I. de Incarnat. certam. I. num. 4. animadvertens *unus* ſignificare communi ſenſu perſonam, non autem naturam, inquit, *Catholicum doctumque Maxentium, ejuſque Monachos eo proprio ſenſu locutos credendum eſt, quo a Catholicis omnibus ea propoſitio admitti debet?* Nunquid Janſenii aſſecla Dionyſius Petavius, qui lib. V. de Incarnat. cap. 2. num. 2. *Quocirca*, inquit, *Nihil in illorum facto, atque ſcriptis aliud culpes, niſi inconſultam rationem, & præcipitem ardorem inculcandæ novitatis, intempeſtivæ potius, minimeque neceſſariæ, quam aut callidæ, aut errore contaminatæ?* Atque his diluitur etiam objectio tertia. At in proximis duabus non immorabimur, cum demonſtratum ſit Monachos Scythas addidiſſe aſſertioni ſuæ, *carne*; & expreſſe docuiſſe

Chri-

Chriſtum *ſecundum carnem* non eſſe *de ſubſtantia Trinitatis*; & conſequenter falſiſſimum eſt illos & paſſionem tribuiſſe divinitati, & propoſitionem ſuam abſolute ac *ſimpliciter* pronunciaſſe. Sexta ſimiliter oppoſitio eadem facilitate diſpellitur; nam cum Scythæ confeſſi ſint unum Dominum Jeſum Chriſtum, eumque paſſum ſecundum carnem, non in natura divinitatis, etiam unam perſonam & naturas duas agnoverunt, ideoque *perſonæ* vocabulum in proprio ſenſu uſurparunt. Ad ult. reſpondemus Petrum Diaconum citato libro cap. 2. diſerte ſignificare ſe *unam Dei Verbi naturam incarnatam* aſſerere in ſenſu Cyrilli: quare ut Cyrillus, ita Petrus aliique Scythæ, quorum eſt communis illa profeſſio, ab hæreſi Eutychiana fuerunt immunes. Imo teſtatur Petrus Diaconus *unam Dei Verbi naturam incarnatam* nihil eſſe aliud, *quam duas naturas ineffabiliter unitas*, prudenter hæreſim declinans tam Neſtorii, quam Eutychetis. *Igitur*, inquit, Tom. IX. Bibl. PP. pag. 296. *juxta ſanctorum Patrum traditionem, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in duabus naturis unitis & inconfuſis, ideſt, divinitatis & humanitatis, in una perſona, ſive ſubſiſtentia confitemur. Nec illis acquieſcentes, qui unam Dei Verbi naturam incarnatam prædicantes venerabilis Chalcedonenſis Concilii fidem refugiunt; nec illos admittentes, qui duas naturas doloſe pronuntiantes unam Dei Verbi naturam incarnatam minime confitentur, exiſtimantes hoc duarum naturarum profeſſioni contrarium: quaſi aliquid aliud, quam duas naturas ineffabiliter unitas, una Dei Verbi natura incarnata ſignificet, beato Cyrillo Alexandrinæ civitatis Antiſtite ad Succeſſum Epiſcopum Diocæſariæ ita ſcribente: Si enim unam naturam dicentes Dei Verbi tacuiſſemus non inferentes incarnatam, ſed veluti abjicientes diſpenſationem, erat illis forſitan non improbabilis ſermo ſimulantibus interrogare, Ubi eſt in humanitate perfectio, aut quomodo ſubſtantia noſtra ſubſiſtit? Quoniam vero, & perfectio quæ in humanitate eſt, & eſſentiæ noſtræ manifeſtatio illata eſt per id quod dictum eſt Incarnati jam deferant arundineam virgam ſibimet ſupponentes*. Sat ne eſt tam expreſſa profeſſio? Additur cap. v. pag. 197. recipi a Scythis Monachis cum aliis conciliis, *ſanctum & venerabile quod apud Chalcedonem celebratum eſt*, amplecti *epiſtolas quoque beati Leonis*, anathematizari *univerſos contraria dogmatibus Eccleſiæ ſentientes*, facta expreſſa mentione Theodori Mopſueſteni, Neſtorii, Eutychetis, & Dioſcori. Atque hæc fidei profeſſio merito ab Africanis Patribus commendata, nonne ſufficit ad abſtergendam a Scythis quamlibet notam hæreſis? nonne omnes adverſariorum objectiones effringit? Hac itaque abſolvi poteſt apologetica pro Scythis Monachis diſſertatio.

CAPUT VII.

An Chriſtus ſit Sacerdos ſecundum Ordinem Melchiſedech?

VARIAE fuerunt circa Melchiſedechum placita, ante propoſitæ quæſtionis ſolutionem ad examen revocanda. Melchiſedeciani enim hæretici, de quibus lib. II. h. LV. Epiphanius, & S. P. Auguſtinus de Hæreſ. h. XXXIV. illum opinati ſunt præclaram quamdam Virtutem Chriſto ſuperiorem, quæ ad benedicendum Abrahamo è cælo deſcenderit: cujus hæreſis cum Tertulliano de Præſc. & Theodoreto lib. 2. hær. fab. auctorem faciunt Theodorum quemdam Argentarium, ſive Theodotum; ſed Epiphanius ibidem appellat Melchiſedecianos *a Theodotianis avulſos*. Hierax, aut Hieracha, quem ferunt vixiſſe imperante Severo, vir Aegyptiacis, Græciſque literis imbutus tradidit Melchiſedec eſſe Spiritum ſanctum: quam opinionem refutat eo loci num. 5 & hæreſi LXVII. n. 7. Epiphanius, & in Epiſtola ad Evangelium presbyterum Tom. II. pag. 570. edit. Martian. (alias 126. ad Evagrium) magnus Hieronymus illam tribuit imperito Scriptori, ei fortaſſis, qui edidit quæſtiones rejectas a doctiſſimis Mauro-Benedictinis in Appendicem Tom. III. Operum S. Auguſtini, ubi q. CIX. pag. 106. idem error propugnatur: nam id conjectant Vindingus noſter in Critico Auguſtiniano pag. 65. & Martianæus in notis ad præcitatam Hieronymi Epiſtolam. Origenes, & Didymus eò prolapſi ſunt, ut Melchiſedechum Angelum dicerent, uti refert ibidem Hieronymus: hujuſque opinionis meminit etiam Auguſtinus q. LXXII. in Geneſim. Nonnulli denique arbitrati ſunt Melchiſedeci nomen, non proprium eſſe, ſed appellativum, eoque ſolum Dei filium ſignificari; quod poſt Novatores quoſdam alios prolixe nititur demonſtrare Cunæus in Tract. de Republ. Hebr. lib. III. cap. 3. refutatus a Natali Alex. diſt. 3. in III. M. Aet. & a Friderico Koerbero Lutherano de Melchiſedeco in Typo, & Antitypo.

Inter eos vero, qui Melchiſedecum ſaniori judicio hominem exiſtimarunt, occurrit primo eorum ſententia, qui ipſum fuiſſe putant Semum filium Noe: quam ſententiam Epiphanius h. LV. num. 6. inter ſomnia connumerat, tribuitque Samaritanis. At Hieronymus in Quæſtionibus Hæbraicis Tom. 2. pag. 520. tribuit Hebræis, nec illam aperte refellit: quod & repetit laudata epiſtola ad Evangelium. Tuentur hanc ſententiam Targum Jeroſolymitanum, Abenezra, Baal Hatturim, neque improbabilis ea videtur Lyrano, Abulenſi, Torniello, Villalpando, Eugubino, aliiſque doctiſſimis Interpretibus. Communior tamen videtur quæ aſſerit Melchiſedecum fuiſſe hominem indigenam, & genere Chananæum: quam ſententiam, cum permulti

Digitized by Google

multi erudite propugnent, breviter ac nervoſe vindicant Salianus ad annum M. 2118. & Controverſia 18. Capiſuccus. Quorumdam Judæorum opinio, autumantium Melchiſedecum fuiſſe filium ſcorti, ideoque ipſius genealogiam in ſacris literis prætermitti, adeo ſcurrilis eſt, adeo impia, ut vix digna ſit quæ recenſeatur; meritoque refellitur ab Epiphanio n. 7. refutatur a Torniello ad annum M. 2118. & riſu excipitur ab omnibus tam Catholicis, quam hæreticis. Hujus generis ſunt futiles aliæ opiniones a Koerbero citatæ §. 16. illa præſertim, quæ tenet Melchiſedecum ideo ignotum eſſe & abſque genealogia, quia ejus imprecationibus terra ima dehiſcens ipſius parentes, conſanguineoſque omnes deglutierit. Atque his enarratis ſententiam exponemus noſtram, poſtea quæſtionem de Sacerdotio Chriſti inſtituemus adverſus innumeras Novatorum phalanges: qui cum negent in Miſſa verum offerri Deo ſacrificium, inficiantur quoque oblationem panis & vini, de qua Gen. XIV. 18. fuiſſe typum Euchariſtiæ, ob eamque rationem Chriſtum a Pſalmographo, & ab Apoſtolo dici Sacerdotem *ſecundum ordinem Melchiſedech*.

Propositio I. Melchiſedec non fuit Angelus, neque Virtus quædam cæleſtis, neque Spiritus ſanctus, neque ipſe Dei filius.

Demonſtratur 1. Melchiſedec fuit verus homo: duo enim characteres ei tribuuntur Gen. XIV. 18. quorum uterque nonniſi homini convenit; unus eſt *Rex Salem*, terrenæ nempe civitatis, ſive fuerit Jebus aut Jeroſolima, ut inquit Joſephus lib. VII. de Bello cap. 18. nunc lib. VI. cap. 10. ſive, ut probabilius cenſet Hieronymus epiſt. ad Evangelium, civitas alia, vel *oppidum juxta Scythopolim*. Character alter eſt *Sacerdos Dei altiſſimi*; Sacerdotis vero munus ſolis hominibus fuit demandatum, ut primogenitis in lege naturali, & filiis Aaron, ac Levitis in lege ſcripta: quare Apoſtolus ad Hebræos cap. V. 1. ait omnem Pontificem ex hominibus aſſumptum eſſe. II. Etſi Apoſtolus cap. VII. ejuſdem epiſtolæ v. 3. appellat Melchiſedecum *ſine patre, ſine matre, ſine genealogia*, non ad ſignificandum illum non eſſe hominem, quemadmodum autumant adverſarii; non ad innuendum illum fuiſſe ſpurium, ut commenti ſunt quidam Hebræorum, non ob ejuſdem in affines imprecationem, ut demonſtrat ipſius egregia virtus, typi dignitas, nominiſque celebris commendatio; ſed quia Scriptura ejus genus ac poſteritatem non enarrat, vertente Syro, ***Cujus nec pater nec mater ſcripti ſunt in genealogiis***, & propria ſignificatione vocabuli ἀγενεαλόγητος commonſtrante, non virum genus nullum habentem, ſed cujus origo literis non eſt prodita: licet, inquam, id ſcribat Apoſtolus; attamen verſu 6. proximo ait genitum eſſe Melchiſedecum ex hominibus, ſed ejus generationem minime recenſeri in Hebræorum genealogiis: id quippe ſonant ea verba, ***Cujus autem generatio non annumeratur in eis***, ideſt, ἐξ αὐτῶν, ut habet Græcus, ex

ex eis, ex eorum majoribus. Unde recte illuſtris Eſtius in hunc locum: *Hic innuitur Melchiſedech non prorſus carere genere: qui enim dicit genus ejus non recenſeri inter illos, aut ex illis, tacite ſignificat eum aliunde genus habere*. Imo Epiphanius num. 7. *Ex aliis hominibus, quam Iſraelitis genus illius pertexitur*. Quid ergo? cum innuatur Melchiſedec ex hominibus genitus, oportet ut illum hominem fateamur. III. Nomen *Melchiſedec* non appellativum eſt, ut quidam autumant, ſed proprium; nam litera Jod inſcripta in hebraica voce מלכיצדק, *Melchiſedech*, cum non ſit nota pronominis, vel regiminis, debet eſſe proprii nominis *characteriſtica*, ut in nomine filii Saul, מלכישוע, *Melchiſuah*, 1. Reg. xxxi. 2. in nomine filii Jechoniæ, מלכירם *Melchiram*, 1. Paralip. iii. 19. in nomine regis Geraræ אבימלך, *Abimelech*, Gen. xx. 2. in nomine uxoris Nabal אביגיל, *Abigail*, 1. Reg. xxv. 3. in nomine filii Beria, מלכיאל, *Melchiel*, Gen. xlvi. 17. aliiſque in locis plurimis. Omnes quoque Verſiones, ut demonſtrat in diſſert. de Melchiſedecho Martinus Van-Rein §. ix. evincunt Melchiſedechi nomen proprium eſſe: quicquid ſcribant loco citato Cunæus, & in Locis ad Pſ. 110. Enjedinus. Quare aſſentiendum non eſt Cajetano, qui Comment. in Geneſ. ait appellativum eſſe, & commune regibus Salem: quamquam opinio Cajetani nullatenus ſententiæ oppoſitæ ſuffragatur, quippe etiam Pharao, Xerſes, Cæſar, aliaque vocabula ejuſcemodi pluribus ſunt communia, & tamen nonniſi de hominibus enuntiantur. Itaque Melchiſedech proprium nomen eſt; atque ex ipſo nomine, ex genere Hebræis extraneo, & ex dignitate ſacerdotis ac regis liquet eumdem verum fuiſſe hominem.

Generatim demonſtrata theſis, etiam quoad ſingulas partes confirmatur. Et quidem Melchiſedec non fuiſſe Angelum conſtat ex priori momento, nam Angelis incorporeis non convenit externum offerre Deo ſacrificium, quod munus eſt Sacerdotum, ut inquit Eſtius. Ex eo etiam, quod Melchiſedech dicatur Rex Salem, nequit hæc ſententia firmo talo conſiſtere: viſibile quippe civitatis regimen homini, non angelo demandatur, cum ſit inter principem ac populum civilis ſocietas. Deinde Melchiſedecum non eſſe filium Dei evidens eſt ex Epiſt. Pauli ad Hebræos; nam ibidem cap. vii. dicitur Melchiſedec *aſſimilatus filio Dei*; quis autem recte dicitur ſimilis ſibi ipſi? In Græco etiam pro *aſſimilatus* habetur ἀφωμοιωμένος, quo vocabulo non ſignificatur omnimoda ſimilitudo, ſed analogia typi cum re ſignificata: unde vertit Syrus, *In ſimilitudinem Filii Dei permanet pontificatus ejus*. His ergo verbis Melchiſedech Filio Dei oſtenditur minor. In eodem cap. nec non Pſalmo cix. Chriſtus appellatur *Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech*: quis vero proprie dicitur Sacerdos *ſecundum ordinem*, *ritumque ſui ipſius*? Præterea Chriſtus, ſaltim ad oblationem faciendam, *ſemel apparuit*, ut inquit Apoſtolus eadem

dem ep. cap. IX. 26. Denique Melchiſedecum non eſſe Spiritum ſanctum præter producta argumenta hæc evincunt. Nunquam legitur Spiritum ſanctum carnem induiſſe: quomodo ergo in perſona Melchiſedech latitabat? Ac ſi Melchiſedech eſt Rex Salem, terrenæ civitatis incola, Filii Dei typus, illoque minor, quis niſi penitus cæcutiat, eumdem dixerit Spiritum ſanctum? Tandem cum omnis ſacerdos ſit inferior Deo, & huic in ſubjectionis teſſeram offerat munera ac ſacrificia, neceſſum eſt deprimat cum Macedonianis Spiritum ſanctum ad ſortem creaturarum quiſquis illum cum Melchiſedeco confundit. Hinc Hieronymus laudata ad Evangelium epiſtola: *Si omnes repuleris, tum certe ſpiritualem interpretem non recipies, qui imperitus ſermone & ſcientia Melchiſedech Spiritum ſanctum pronunciavit, ut illud veriſſimum comprobarit, quod apud Græcos canitur, Imperitia confidentiam, erudito timorem creat*. Eſt ſententia iſta Thucydidis lib. 3. ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει.

Propositio II. Incertum eſt, an Melchiſedec fuerit Sem filius Noe, an Chananæus genere; quamquam videatur hæc poſtrema opinio probabilior præcedenti.

Fuiſſe enim Semum auctore Hieronymo citata epiſt. & in quæſt. Hebraicis, tenent quamplures & fere omnes Judæi: & licet Epiphanius hæreſ. LV. num. 6. ſequutus chronologiam LXX. mathematico argumento demonſtret Semum eo tempore, quo Abrahamo occurrit Melchiſedechus, fuiſſe mortuum; attamen juxta communiter receptam ſupputationem adhuc erat ſuperſtes, vixitque uſque ad annum M. 2158. Iſaacii filii Abraham quinquageſimum: unde recte ibidem Hieronymus inquit: *Supputantes annos vitæ ipſius oſtendunt eum ad Iſaac uſque vixiſſe, omneſque primogenitos Noe, donec ſacerdotio fungeretur Aaron, fuiſſe Pontifices*. Verum hoc argumentum non videtur prorſus invictum. Ex quo enim vixerit Sem ad Iſaac uſque, non infertur fuiſſe regem ac Sacerdotem illum, qui Abrahamo occurrit: neque verum eſt Semum fuiſſe primogenitum Noe, cum major natu fuerit Japhet, ut liquet ex Geneſ. X. 2. ideoque Geneſ. V. Sem prius quam Japhet inter filios Noe commemoratur, quoniam de Sem Hebræi, de Japhet populus Gentium natus eſt: idque exacta chronologia poſſum demonſtrare, quippe ex V. Geneſis 32. Noe operam gignendis liberis primum dedit, *cum quingentorum eſſet annorum*, ideſt, anno M. 1556. & Sem biennio poſt diluvium, ideſt, anno 1658. cum eſſet centum annorum genuit Arphaxad, ex Geneſ. XI. 10. Itaque Sem natus eſt anno M. 1558. & Japhet anno M. 1556. corruitque traditio illa Hebræorum deprompta ex primogenitorum dignitate. Imo nec traditio iſta videtur inter Hebræos communis: nam Joſephus l. VII. de Bello cap. 18. ſive libro VI. cap. 10. ſcribit conditorem urbis Salem fuiſſe *Chananæorum Dynaſtam*: ab ipſa traditione recedit Abenezra,

nezra, illamque, ut diximus ſupra, Epiphanius ſelis tribuit Samaritanis. Videtur quoque ea traditio orta ex Hebræorum ſuperbia, utpote qui ægre ferunt commendari Sacerdotem ex genere Chananæorum. Ad Hieronymum quod attinet, refert quidem Hebræorum traditionem, at nihil definit: imo laudata ad Evangelium epiſtola contrariam traditionem his verbis commendat: *Verti me ad Hippolytum, Irenæum, Euſebium Cæſarienſem, & Emiſſenum, Apollinarem quoque, & Euſtathium noſtrum, qui primus Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus contra Arium clariſſima tuba bellicum cecinit: & deprehendi horum omnium opiniones diverſis argumentationibus ac diverticulis ad unum compitum perveniſſe, ut dicerent Melchiſedech hominem fuiſſe Chananæum, regem urbis Hieroſolymæ, quæ primum Salem, poſtea Jebus, ad extremum Jeruſalem appellata ſit.* Ibidem exemplo Abelis, Henoch, & Job oſtenditur mirum non eſſe, ſi deſcribatur Sacerdos Dei altiſſimi abſque circumciſione & cæremoniis legalibus. Ex quibus conſtat ſententiam Hebræorum, in quam manibus pedibuſque ierunt complures interpretes, ficulno inniti præſidio: quamvis illam ob ampliſſimum iſtorum numerum, lectorum relinquamus arbitrio.

Melchiſedecum ergo fuiſſe genere Chananæum probabilius ſuadet Patrum traditio nunc a Hieronymo commemorata, & præferenda proculdubio derivatæ a Judæorum commentationibus. Adde Epiphanium h. LXVII. num. 7. Accedit, quod Semo, ejuſque filiis ex Gen. x. 30. contigit regio a Meſſa uſque Sephar, ultra Euphratem: & Melchiſedec erat Rex Salem, cis Jordanem in terra Chanaan. Fateor non unam eſſe de *Salem* ſententiam Auctorum, quibuſdam aſſerentibus Salem eamdem eſſe ac Jeruſalem; aliis eamdem ac Salim urbem Sichimorum, de qua Gen. XIII. 18. & Joan. III. 23. Ac eſſe Jeruſalem probant permulti, quoniam Onkelos & Jonathan vertunt, *Melchiſedec Rex Jeruſalem*; & quoniam videtur in oblatione Melchiſedechi deſignatus Dei cultus in Hieroſolyma inſtaurandus. Sed Hieronymus amplectitur alteram ſententiam: quam in Epiſtola citata ad Evangelium probat ex peregrinæ linguæ mixtura, & ex quo cernerentur adhuc juxta Scythopolim ruinæ palatii Melchiſedec commonſtrantes veteris operis magnificentiam. Addit Cappellus, Melchiſedec obviam profectum Abramo in vallem *Save*, Gen. XIV. 17. ideſt, in planiciem, Jeroſolymam vero ex Pſalmo CXXIV. 2. fuiſſe vallatam montibus: quæ tamen conjectura futilis eſt, quia Melchiſedec proceſſit in occurſum Abrahami extra Salem: & haud procul a Jeruſalem fuiſſe vallem, ubi Salomon ſibi monumentum erexit, liquet ex II. Reg. XVIII. 18. Verum etiam urbs Salim fuit in regione Chanaan, ex cap. XIII. Gen. 18. Quicquid igitur de civitate *Salem* ſtatuamus, liquet regem ejuſdem urbis fuiſſe Chananæum. Nam quod reponunt Semum occulta Dei inſpiratione illic permanſiſſe, ut Sacerdotio fungeretur tanquam Noe primogeni-

genitus, nullum habet fulcrum, & refutatum eſt ſupra. Præterea de Melchiſedeco ait Apoſtolus ad Hebræos VII. 3. fuiſſe *ſine patre, ſine matre, ſine genealogia*, ideſt, ipſius genus minime in Scripturis narrari. Quomodo ergo Melchiſedec Semus, cujus novimus parentes ac filios? At enim, inquiunt, non narratur genealogia Semi ſub nomine Melchiſedechi. Quid vero inde? Principio demonſtratum eſt Melchiſedecum eſſe certi hominis proprium nomen. Deinde Apoſtolus verſu 6. inquit generationem Melchiſedec non connumerari inter Levitarum majores, cum tamen Leviticum genus recta linea aſcendat ex Levi ad Jacob, ex Jacob ad Abraham, ex Abraham ad Arphaxad, ex Arphaxad ad Sem. Ad hæc Apoſtolus non ex ſolo nomine Melchiſedec, ſed ex aliis quoque perſonæ adjunctis nobis Chriſti ſacerdotium commendat. Rurſus quis dixerit non narrari genealogiam Iſraelis, per hoc, quod ſub Jacobi nomine tantummodo recenſeatur? Itaque vulgaris illa reſponſio nequit hanc ſententiam infringere. Superſedeo ab argumentis reliquis, quæ a Saliano, ceteriſque Scriptoribus producuntur, quoniam ex dictis facile eruuntur, nec de re magni momenti in præſentia diſquiritur.

Opinionem autem eorum, qui dixerunt Melchiſedec nothum, ortumque ex adulterinis conjugiis, quamobrem prætermiſſa ſit generis ejus origo, rejiciendam inter aniles fabulas probat num. VII. Epiphanius, quia *Rahab meretrix fuit, & ejus nihilominus Scriptura meminit: ſed & Zambri, & Chasbithæ adulterium ibidem expreſſum eſt, tametſi alienæ ſtirpis hæc erat, nec Iſraelitarum ex genere originem trahens*. Confutatione pariter non eget quod nonnulli autumant patrem illius appellatum Heraclam, matrem vero Aſtariam, vel Aſtaroth, ipſiuſque Melchiſedec proprium nomen fuiſſe aut Joram, ſive Jehoram, ut inquit apud Druſium Ben-Gorion, aut Sydyc, ut ex Sanchuniathone conjectat Grotius, cum iſthæc nullo argumento probentur; quamvis ſi vera forent, magis inde confirmaretur Melchiſedechum ex gentibus genus arceſſere.

Petrus Cunæus decem protulit argumenta ad probandum Melchiſedec eſſe ipſum Dei filium, quorum quinque præcipua ſunt, alia nihil crepant ſolidi. Ac primum depromitur ex vocabulo, quod appellativum eſſe contendit, ex quo Paulus ad Hebræos VII. illud interpretetur *Rex juſtitiæ*, &, *Rex pacis*; nulluſque ætate Abrahami eſſet in terra Chanaan fidelium cœtus, quia alioqui peregrinatus non eſſet inter Ethnicos, ſed in Salem fixiſſet ſedem. Petit alterum ex verbis ejuſdem epiſtolæ v. 3. *Sine patre, ſine matre, ſine genealogia*, quæ non videntur cuipiam hominum convenire, Chriſto excepto. Fabricat tertium ex ſubſequentibus, *Manet ſacerdos in perpetuum*, in quibus enuntiatur æternitas propria ſolius Dei. Promit argumentum quartum ex eo, quod ibidem Apoſtolus verſu 7. facit Melchiſe-

Digitized by Google

decum meliorem, ac digniorem Abrahamo. Quintum urget ex cap. v. 11. ubi de Melchiſedeco legitur, *De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum*: quibus ſane verbis ineffabilem illius magnitudinem, ac divinitatem Paulus deprædicat.

At ad 1. & 2. reſponſum eſt in prima propoſitione: neque addendum modo aliud, niſi Abrahamum jam fœdus iniſſe cum habitatoribus Mambre, ex Gen. xiv. 13. nec completum adhuc, dum reverteretur a cæde Chodorlahomor, tempus divinarum promiſſionum, ideoque collocandum ei non fuiſſe in Salem domicilium. Victoriis etiam ac dignitate adauctus debuit ſuam urbem relinquere juſto, & erga ſe beneficentiſſimo Regi ac Sacerdoti Dei altiſſimi. Quod ſequitur ita accipiendum eſt, ut intelligamus Sacerdotii Chriſti nullum finem futurum, & ideo præfiguratum in ſacerdotio Melchiſedec, de cujus fine nihil in Scripturis habemus: quemadmodum ad commonſtrandum Chriſti ſacerdotium non conferri carnali generatione, paullo ante dictum eſt Melchiſedec fuiſſe *ſine genealogia*, ideſt, ſacerdotium Chriſti ſpirituale fuiſſe antitypum ſacerdotii Melchiſedechi, cujus non proditur in ſacris literis origo generis. Apoſtolus enim ex typo declarat Chriſtiani ſacerdotii dignitatem, & ibidem appellat Melchiſedec *ἀφωμοιώμενος*, *aſſimilatum* Filio Dei. Argumentum proximum nil probat, quia Melchiſedec dignior erat Abrahamo ſacerdotii munere ac typo; nam licet & Abraham tanquam princeps familiæ fuerit ſacerdos, & obtulerit ſacrificia, ut liquet ex Gen. xv. ex canone Miſſæ, & ex Divo Thoma III. p. q. 31. art. 2. Melchiſedec erat Ἀρχιερεὺς, ad Heb. vi. 20., ideſt, Summus Pontifex, gerebatque typum ſacerdotii noſtri omnium præſtantiſſimi. Ad ultimum dicimus illa verba, *de quo*, referenda eſſe ad Chriſtum, aut ad Melchiſedec, non abſolute, ſed ut Chriſti divinum ſacerdotium præfigurabat.

Tandem Melchiſedec eſſe Spiritum ſanctum probat Auctor Qq. novi & veteris teſtam. inter opera Auguſtini iiſdem prorſus argumentationibus, quæ ad Filium Dei detorſit Petrus Cunæus. Koerberus eamdem ſententiam affricat D. Ambroſio in lib. I. de Abraham c. III. Verum recte Hieronymus appellat Auctorem Qq. illarum *imperitum ſermone & ſcientia*: quem non fuiſſe Auguſtinum eruditi omnes conſentiunt, demonſtrantque invictis momentis PP. S. Mauri in Admonit. in librum earumdem Quæſtionum, Append. Tom. III. pag. 34. Qui ineptam illam opinionem tribuit Ambroſio, legens dormitabat. Sancti Doctoris hæc ſunt verba, loc. cit. num. 16. *Sacrificium denique obtulit, decimas dedit; ideoque ei Melchiſedech, qui interpretatione latina dicitur rex juſtitiæ, rex pacis, benedixit: erat enim ſacerdos ſummi Dei. Qui eſt rex juſtitiæ, ſacerdos Dei, niſi cui dicitur, Tu es ſacerdos Dei in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, hoc eſt, Dei filius, ſacerdos Patris, qui ſui corporis ſacrificio Patrem no-*

ſtris

Digitized by Google

ſtris repropitiavit delictis? Quo in loco Ambroſius tribuit Chriſto interpretationem nominis *Melchiſedech*, non hujus perſonam: de qua ad hunc modum ſe habet noſtra lucubratiuncula.

Propositio III. Chriſtus eſt Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedec, quoniam in priſca hujus ſacerdotis oblatione *panis & vini* præfiguratum fuit ſacratiſſimum Euchariſtiæ ſacrificium.

Ita Catholici omnes adverſus Novatores, qui fatentur utique Chriſti ſacerdotium præfiguratum in ſacerdotio Melchiſedechi, ob interpretationem nominis *Melchiſedec*, & *Regis Salem*; ob typum divinitatis expreſſum in eo, quod Melchiſedec dicitur *ſine genealogia*; ob perpetuitatem ſacerdotii ſignificatam iis verbis, *Manet ſacerdos in æternum*; ob diſcrimen a ſacerdotio Levitico quod Apoſtolus innuit, docens generationem Melchiſedec non connumerari inter Levitas; ob ſpiritualem unctionem, ad quam innuendam dicitur Melchiſedec factus ſacerdos non ſecundum mandatum carnalis legis, *ſed ſecundum virtutem vitæ inſolubilis*; ob præexcellentiam Chriſtiani ſacerdotii ſupra Leviticum in eo commonſtratam, quod Melchiſedec benedixerit Abrahamo, ex cujus lumbis exierunt filii Levi, ab eoque acceperit decimas: hæc, inquam, tradita ab Apoſtolo in Epiſt. ad Hebræos cap. VII. (quam tamen plerique illorum Apoſtolo abjudicant,) ultro heterodoxi concedunt: at dici Chriſtum ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedec, ſpectata oblatione *panis, & vini*, iſtud præfracte abnuunt, idque nos Scripturis, traditione Patrum, atque ratione probamus.

Depromptum ex Scripturis argumentum eſt hujuſmodi. Chriſtum eſſe Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ait David Pſ. CIX. 4. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech*: affirmat Apoſtolus ad Hebræos cap. V. 7. & VII. 15. verba Davidis eſſe de Chriſto accipienda, quod & confirmat omnium Patrum, Theologorum, atque ipſorum hæreticorum aſſenſus. At non aliter Chriſtus appellatus eſt *ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech*, niſi quia ſub ſpeciebus panis ac vini obtulit ſacrificium Corporis & Sanguinis ſui, prænuntiatum in priſca illa Melchiſedeci oblatione. Quid eſt enim eſſe ſacerdotem *ſecundum ordinem Melchiſedech*, niſi ſecundum ritum ac ſimilitudinem hujus ſacerdotis Dei ſummi? Atqui Chriſtus nequit appellari ſacerdos ſecundum ritum ac ſimilitudinem Melchiſedeci, niſi quatenus obtulit ſub ſpeciebus *panis & vini* Euchariſticum ſacrificium. Igitur ratione hujus oblationis Chriſtus appellatus eſt Pontifex, & ſacerdos *ſecundum ordinem Melchiſedech*. Et quidem niſi ita appellatus ſit ratione illius oblationis, ob quam aliam cauſam ſic appellatum putabimus? Non ob aliquam aliam oblationem, quia non legitur Melchiſedecum aliud obtuliſſe præter panem, & vinum, & ſi viva animalia mactavit, id non ſufficit ad conſtituendum peculiarem ordinem ſacerdotii, cum iſtiuſmodi cruenta ſacrificia etiam Abel,

etiam Noe, etiam Levitæ omnes obtulerint. Non propter alias Melchiſedechi dotes ſuperius connumeratas; nam illæ commonſtrant utique Chriſtum fuiſſe in Melchiſedec præfiguratum, at non evincunt fuiſſe ſacerdotem *ſecundum ordinem Melchiſedech*; quippe aliud ad figuræ rationem, aliud ad ſacerdotii ritum, ordinemque requiritur. Sat eſt ad figuræ rationem, ut typi ac ſigna præceſſerint; quare dicitur figura Chriſti Abel, dicitur Iſaac, dicitur Moyſes. At ad ſacerdotii ritum & *ordinem* neceſſaria eſt ſimilitudo etiam in re oblata, nec ſufficit ratio figuræ; alioqui diceretur Chriſtus ſacerdos ſecundum ordinem Abel, ſecundum ordinem Iſaac, ſecundum ordinem Moyſis. Immo, ut in Paulum ſcribit Eſtius, tametſi Chriſtus in ara crucis obtulerit ſemetipſum Patri ſacrificium cruentum, atque hoc præfiguratum fuerit in mactatione vivorum animalium; quia nulla in cruce eſt ritus ſimilitudo cum immolatione pecudum, nemo jure affirmabit Chriſtum eſſe ſacerdotem *ſecundum ritum alicujus ſacerdotis præcedentis, qui pecudes immolaverit*. Nulla ergo ratio typi, niſi quæ ſita eſt in rei oblatæ ſimilitudine, conſtituit Chriſtum ſacerdotem *ſecundum ordinem Melchiſedech*: & recte Tridentina Synodus Seſs. XXII. cap. I. exponens Catholicam de ſacrificio Miſſæ doctrinam ait de Chriſto: *Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus, & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo patri obtulit*.

Alterum argumentum ex traditione petitum eſt: quod omnes Patres affirmant non ſolum Chriſtum eſſe ſacerdotem *ſecundum ordinem Melchiſedech*, verum etiam in hujus oblatione, de qua Gen. XIV. 18. præfiguratum ſacrificium Chriſti incruentum, unde apparet quam commentitia ſit, quam fallax interpretatio hæreticorum autumantium oblationem illam Melchiſedeci fuiſſe civile epulum, profanamque comitatus Abrahami refectionem. At quid ex Græcis Patribus, ne proferamus omnes, Clemens Alex. Chryſoſtomus, Theodoritus? quid ex Latinis Cyprianus, Hieronymus, Auguſtinus? Clemens in IV. Strom. pag. editionis Morelli 539. *Melchiſedec*, inquit, *rex Salem, ſacerdos Dei altiſſimi, qui vinum & panem ſanctificatum dedit nutrimentum in typum Euchariſtiæ*. Chryſoſt. hom. XXXV. in Gen. pag. edit. Commel. 512. etiam in pane, ac vino a Melchiſedeco oblatis agnoſcens figuram ſacrificii noſtri, ait: *Protulit*, Melchiſedec, *panem & vinum. Videns typum cogita, oro, & veritatem, & admirare divinarum Scripturarum accuratam diligentiam, quomodo ſuperioribus ſæculis & ab initio futura præſignata ſint*. Theodoritus To. I. p. 50. ſive in Gen. Inter. 65. inquit de Melchiſedeco, *Typum enim gerebat ſacerdotii Dominici*. Mitto Euſebium Cæſarienſem, qui lib. V. de Demonſtr. Evang. cap. 3. ait Melchiſedecum nuſquam aliis functum ſacrificiis, niſi *ſolo vino, ac pane*, repræſentando corporis & ſan-

guinis

guinis Chriſti myſteria: in quem locum nonnulla erudite Tournelius de Sacram. Euch. p. 339. ad literam exſcripta, uti alia ibidem, a Becano Tom. 11. Opuſc. XI. cap. 4. num. 5. uſque ad 10. nulla Becani mentione facta. Cyprianus epiſt. 63. ad Cæcilium hæc habet: *Quod autem Melchiſedech typum Chriſti portaret, declarat in Pſalmis Spiritus ſanctus ex Perſona Patris ad Filium dicens, Ante Luciferum genui te: tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Qui ordo utique hic eſt de ſacrificio illo veniens, & inde deſcendens, quod Melchiſedech ſacerdos Dei ſummi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod Abraham benedixit*. Hieronymus in Qq. hebraicis Tom. 11. pag. 528. hæc habet: *Quod autem ait, Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, myſterium noſtrum in verbo Ordinis ſignificatur: nequaquam per Aaron irrationabilibus victimis immolandis; ſed oblato pane & vino, ideſt, corpore & ſanguine Domini Jeſu*. Idem in Epiſt. XLIV. ad Marcellam Tom. IV. p. 547. *Recurre ad Geneſim*, inquit, *& Melchiſedec regem Salem hujus principem invenies civitatis: qui jam tum in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & myſterium Chriſtianum in Salvatoris ſanguine & corpore dedicavit*. Demum S. P. Auguſtinus de Doctrina Chriſtiana lib. IV. cap. XXI. num. 45. ait: *In Sacerdote Melchiſedech Dominicum ſacramentum præfiguratum videmus ſecundum quod divina Scriptura teſtatur, & dicit, Et Melchiſedech rex Salem protulit panem, & vinum, &c.* Et in Epiſt. 95. ad Innocentium aliorum quoque Epiſcoporum nomine data, nunc 177. num. 12. *Melchiſedech prolato Sacramento menſæ Dominicæ novit æternum ejus ſacerdotium figurare*. Atque lib. XVI. de Civit. Dei cap. 22. de Melchiſedeco loquens, *Ibi quippe*, ait, *primum apparuit ſacrificium, quod nunc a Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum*. Quid ad hæc heterodoxi? Num Melchiſedec typum Chriſti geſſit tantummodo ob res principio hujus theſis commemmoratas? At Patres in oblatione panis & vini ab eo facta agnoſcunt *typum Euchariſtiæ*, typum *ordinis de ſacrificio illo venientis*, typum *menſæ Dominicæ*, typum *ſacrificii, quod nunc offertur toto orbe terrarum*. Manet itaque inconcuſſum, ideo Chriſtum dici ſacerdotem *ſecundum ordinem Melchiſedech*, quoniam in oblatione *panis & vini* præfigurabatur Euchariſtia.

Et quoniam hæretici profana eruditione tumidi, & hebraicæ linguæ peritia ſuperbientes firmiſſimæ Scripturarum ac Patrum auctoritati opponunt grammaticales quaſdam obſervationes paullo infra expendendas; ſciant etiam Rabbinos in textu Geneſeos XIV. 18. ac præſertim in iis verbis, *Obtulit panem, & vinum*, percepiſſe aliquod magnum myſterium, & oblationem illam ſacram exiſtimaſſe, non civilem atque profanam. Nam Rab. Samuel Ben-Nahaman in illa verba inquit: *Erat enim ipſe Melchiſedech ſacrificans panem & vinum*.

Digitized by Google

Rab. Moſes Hadarſan, aliique tradunt Melchiſedec obtuliſſe Abrahamo *panes propoſitionis & vinum libaminum*. R. Ben-Jahir ita exponit verbum הוציא *protulit, exire fecit*, hoc eſt, *Separavit a ceſſatione ſacrificiorum ſacrificium panis & vini*: & Rab. Johai pariter, *Tempore Meſſiæ omnia ſacrificia deficient: ſacrificium vero panis & vini nunquam deficiet*. Perlegat hæc eruditionis cupidus apud Galatinum lib. x. c. 5. Adeat & Joſeph de Voiſin de Lege Divina cap. 6. teſtimoniis Rabbinorum demonſtrantem Melchiſedecum *in oblatione panis & vini deſignaſſe Abrahamo ſacrificia & libamina, quæ oblaturus erat Meſſias*, quod vir doctus probat ex Talmud Tract. *Nedarim* cap. 2. & ex Salomone Jarchi in caput XIV. Geneſis. Addimus Commentaria Rab. David Kimchi in Oſeæ caput XIV. 8. ab eodem Auctore producta cap. 44. Ipſemet Koerberus §. 23. fatetur ex vetuſtiſſima traditione, cujus meminit Patricides, Melchiſedechum nullum obtuliſſe ſacrificium *præter panem & vinum*, nihil aliud reponens, quam labile eſſe firmatum traditione argumentum: portentoſa alia hæreticorum doctrina in libro XXIII. pluribus refutata.

Suadetur demum propoſitio Theologica ratione. Hæretici quippe negant Chriſtum appellari Pontificem *ſecundum ordinem Melchiſedechi* ratione oblationis *panis, & vini*, quoniam hanc in Melchiſedec nolunt fuiſſe actionem ſacerdotalem. At niſi id afferatur, non eſt cur Melchiſedechus ſacerdotii Chriſti geſſerit typum, cum alii characteres, nominis *juſtitiam*, & *pacem* exprimentis, regalis dignitatis, ac prætermiſſæ genealogiæ, nequeant ſacerdotii munus ritumque ſignare: unde in quartodecimo Geneſis ad commonſtrandum oblationem Melchiſedechi non fuiſſe a Sacrificio disjunctam legitur, *At vero Melchiſedech rex Salem proferens panem & vinum*, (*erat enim ſacerdos Dei altiſſimi*) *&c.* quibus in verbis oblationi munus ſacerdotale conjungitur. Additur ibidem Melchiſedecum benedixiſſe Abrahamo, ab eoque e manubiis decimas accepiſſe: unde in VII. ad Hebræos oſtendit Apoſtolus Melchiſedecum in ratione ſacerdotis fuiſſe Abrahamo ſuperiorem. Atque hæc Melchiſedeci præexcellentia non ſalvatur per ſolam regis auctoritatem, quoniam hæc ad conſtituendum ſacerdotii *ordinem* indifferenter ſe habet, & etiam Abraham princeps erat, regumque victoriis onuſtus: non per vivorum animalium mactationem, quia hæc non diſtinguit ſacerdotium Melchiſedec a Levitico, & Abraham quoque eadem cruenta ſacrificia immolavit, Gen. XV. 9. & XXII. 13. non denique per alios Melchiſedeci characteres, quoniam hi perſonæ dignitatem, non ſacerdotii *ordinem* præſignabant. Fuit ergo Melchiſedech major Abrahamo, quantum ad ſacerdotium attinet; ſpectata oblatione *panis, & vini*; in qua latebat myſterii Euchariſtici Sacramentum. Quapropter Scripturarum auctoritate, teſtimoniis Patrum, atque Theologica ratione aſſertio noſtra munitur.

CA-

CAPUT VIII.

Refutantur hæreticorum objecta.

HAERETICI verò nituntur oſtendere nullatenus oblationem panis, & vini a Melchiſedec factam, fuiſſe ſacram & myſticam; quod primò evinci autumant ex textu hebraico: in quo Gen. XIV. 18. habetur de Melchiſedeco הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן, *protulit*, ſive, *exire fecit panem & vinum*. Habent pariter *protulit*, aut, *eduxit*, aut, *fecit exire*, Verſiones reliquæ. Perperam autem hæc demonſtrantia epuli exhibitionem ad ſignificandam oblationem ſacram detorquentur. Etiam Vulgata legit, *Proferens panem & vinum*, non, *offerens*, aut, *obtulit*. Præterea extat in Græco pronomen, quo demonſtratur panem vinumque non Deo oblatum, ſed Abrahamo, ideoque actionem fuiſſe civilem, non ſacram: ἐξήνεγκεν αὐτῷ ἄρτους ϗ οἶνον, habet verſio LXX. ideſt, *protulit* ILLI *panes*, *ac vinum*. Deinde conſuctum fuit, ut victoribus proſtrato hoſte e bello redeuntibus, magnique principis tranſeuntibus copiis finitimi reges aut obſequentis animi, aut fœderis, aut benevolentiæ cauſſa ſuppeditarent cibaria. Id ergo feciſſe perhibetur Melchiſedech: quod & Joſeph hiſtoricus narrat, & aſſerit Damaſcenus, & Pontificii quidam Scriptores fatentur. Et Joſephus quidem in 1. Antiq. cap. x. alias XI. ait: *Iſte autem Melchiſedeces militibus Abrami juſta dedit hoſpitalia, iiſque omnia ad uſus vitæ neceſſarios abunde ſuppeditavit*. Damaſcenus lib. IV. de Fide Orthodoxa cap. 14. inquit: *Abrahamum ex alienigenarum ſtrage redeuntem ſummi Dei ſacerdos Melchiſedec pane ac vino excepit*. Cajetanus in Geneſim p. 74. *Nihil*, inquit, *ſcribitur hic de ſacrificio, ſeu oblatione, ſed de prolatione, ſeu extractione: quam Joſephus dicit factam ad reficiendum victores*. Etiam Gabriel Vaſquez diſp. 87. cap. 3. art. 6. ait: *Fatemur ingenue in nullo Codice Vulgato eſſe verbum*, obtulit, *aut participium* offerens, *quod* ſacrificare, *aut* ſacrificantem *denotat*, *ſed* protulit, *aut* proferens, *quod ſignificat idem*, *quod* in medium educere, *ſeu* in medium educens. Quibus Vaſqueſii verbis recitatis, exclamat geſtiens Koerberus: *Videant hic Romanenſes, quid ipſi ſuis in religione* συναξιτας *reſpondeant*. Similia effutiunt Tarnovius, Rungius, Rivetus, aliique novatores. Ex textu itaque hæbraico, & Verſionibus ſingulis, ex Joſepho, ex Damaſceno, ex ipſis Pontificiis Scriptoribus liquet oblationem Melchiſedechi non fuiſſe ſacram & myſticam, ſed civilem, & qualem commemorat liber Judicum VIII. 5. Polybius etiam l. 3. & Livius 31. ideſt, datam militibus annonam, & commeatum.

Reſpondent quamplures, non poſſe de exhibita annona, aut de epulo

epulo facto Abraham accipi laudata Geneſis verba, quoniam legitur ſupra verſu 11. Abrahami milites tuliſſe omnem ſubſtantiam Sodomorum, & univerſa, quæ ad cibum pertinent, & infra verſ. 24. eoſdem milites ex acceptis hoſtium prædis fuiſſe ſaturos. Addunt ſacri libri ſcriptorem non prætermiſſurum pretioſiores cibos, ſi tantum de convivio facto Abrahæ ſermonem inſtituiſſet. Reſponſio tamen noſtra hæc eſt, Melchiſedec cum eſſet ſummi Dei Sacerdos accepto victoriæ nuncio obviam proceſſiſſe Abrahamo, oblatoque in gratiarum actionem ſacrificio panis & vini, & de more ſacrificii parte ſacrata Deo, Abramo ejuſque pueris panem ſacrum vinumque libaminum diſtribuiſſe. Id quippe affirmant Patres, qui tradunt porrectum Abrahamo *panem ſanctificatum*, ut inquit Clemens Alexandrinus, ſive *typum menſæ Dominicæ*, ut docent alii. Idem tradunt hebræorum Rabbini, qui ſcribunt Melchiſedecum panem vinumque ſacrificaſſe, & Abrahæ protuliſſe panes propoſitionis & vinum libaminum. Hoc idem confirmat ratio, quoniam Melchiſedec venit in occurſum Abrahæ, non ut fœderatus princeps ad exhibendum commeatum, ſed ut ſacerdos ad offerendum ſacrificium in gratiarum actionem, atque ad benedicendum Abrahamo. Itaque ad hebraici textus auctoritatem fatemur hebraicum verbum הוציא, *Hotsi*, idem eſſe ac *exire fecit*, aut *exire faciens*, & recte in Vulgata reddi *proferens*, in aliis Verſionibus, *protulit*, *extraxit*, *exire fecit*; quoniam ex urbe Sacerdos ſummi Dei *exire fecit* panes vinumque ad offerendum Deo ſacrificium gratiarum actionis, & ad præbendum Abrahamo ejuſque militibus nutrimentum, non de communi pane, ſed de conſecrato, typumque menſæ dominicæ præſeferente, quemadmodum tradunt Patres ipſique Rabbinorum doctiſſimi, qui nequeunt vim hebraicorum verborum ignorare. Et quidem verbum illud uſurpari etiam ad ſignificandam rem, quæ ad peragendum ſacrificium profertur & aſportatur, demonſtrat doctiſſimus Bellarminus ex Judicum VI. 18. ubi legitur, *Portans ſacrificium, & offerens tibi*, & habet Hebræorum textus, והצאתי את־מנחתי, *Exire faciens ad ſacrificandum*. Quid, quod Rabbini in verbo הוציא arbitrantur deſignari ſeparationem ſacrificii *panis, & vini* a ſacrificiis cruentarum victimarum, ut ſupra oſtendimus?. Neque poſſunt id hæretici refutare, quoniam nunquam e ſcripturis demonſtrabunt Melchiſedec hircos pecudeſque mactaſſe. Prior ergo verſutorum hominum argutatio hebraicis voculis fabricata, ineptiſſima eſt, atque ex Hebræorum Magiſtris in eos retorquetur. Nullius eſt pariter momenti quod petunt ex græca verſione; primum quia gratis dato inſcriptum eſſe in hac Verſione pronomen αὐτῷ, *illi*, manifeſtum eſt ex dictis *illi*, ideſt, Abrahamo exhibuiſſe Melchiſedec *panem ſanctificatum*: deinde aſſerimus Codices melioris notæ, Oxonienſem, Aldinum, Vaticanum, Waltonianum quoque, ſicut & he-

& hebraicum, carere hoc pronomine. Quod ſequitur de officiis ex vetuſta conſuetudine præſtandis Regi a pugna redeunti, & de epulis, cibariiſque a Joſepho narratis, id quoque a me ultro libenterque conceditur: ſed nego Regem Salem, qui erat ſacerdos Dei ſummi, qui obviam ierat Abrahamo ad ei benedicendum, qui ſacerdotii Chriſti gerebat typum, præter conſueta regum officia, non exhibuiſſe panem ſanctificatum, ut poſtulabat ipſius ſacerdotii excellentia, ut exigebat typus futurorum, ut tradiderunt Patres, ut agnoverunt Rabbini, ut aſſeruit in præf. Pſicomachiæ Prudentius, ubi de Abrahamo cecinit:

Adhuc recentem cæde de tanta Virum
Donat Sacerdos ferculis cæleſtibus.

Etſi ergo Melchiſedec alimenta dederit Abrahamo, copiiſque ejus; ut inquit Joſephus, nec non R. Samuel in Bereſcith Rabba, atque ut facere mos erat finitimis, factum hoc tamen ſacrificio præcedente: quod etiam fatetur Grotius in Geneſim productis verbis Philonis: *ἐπινίκια ἔθυε*, *ſacra fecit victoriæ cauſſa*. Idem reſpondetur ad auctoritatem Damaſceni, qui eo loci commendat Chriſti ſacrificium ſub ſpeciebus panis & vini, ac poſt verba citata addit immediate: *Menſa illa myſticam hanc adumbrabat, quemadmodum & ſacerdos ille veri Pontificis Chriſti figuram & imaginem præſeferebat.* Qui ergo talia objectant, aut putres fungos nos credunt, aut ipſi ſunt ejuſcemodi. Quod attinet ad Vaſqueſium & Cajetanum reponeret aliquis horum duorum non tanti faciendam eſſe auctoritatem; ſed poſtulat ratio æquitatis, ut caſtigetur improba hæreticorum arrogantia. Igitur Cajetanus in III. P. D. Thomæ q. XXII. art. 6. hæc habet: *Cum Chriſtus dicitur ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, intelligitur de ordine aſſimilationis in materia ſacrificii: nam panem & vinum aſſumi inſtituit in ſuo memoriali ſacrificio pro materia Euchariſtiæ, ſicut Melchiſedech panem & vinum obtulerat in ſacrificium.* Quid his expreſſius? quid magis communi Catholicorum ſententiæ conveniens? Igitur Cajetanus, quamvis Comment. in Gen. ſcribat verbum *proferens* ſuapte natura non denotare ſacrificium, ſed *extractionem*, nec non afferat in textu hebraico, non haberi particulam *Enim*, quæ in Vulgata ſubjicitur ut cauſa oblationis; putat tamen ſacrificium, oblationemque in pane, & vino peractam, priuſquam fieret inter Abrami pueros diſtributio. At Gabriel Vaſquez diſput. LXXXVI. cap. 3. (ibi enim extant verba citata a Koerbero) ait, quod hebraicum verbum, quod reſpondet latino, *protulit*, etſi idem ſit, ac *in medium eduxit*, prout circumſtantia loci exigere videtur, *non quamcunque eductionem rei* denotat, *ſed eductionem hoſtiæ, & victimæ ad immolandum.* Addit, gratis dato quod hebraicum verbum ſignificet tantum *proferre*, *Melchiſedec prius Domino obtulit panem & vinum, poſtea oblata Domino protulit Abraham, ut ei benediceret.* Concludit porrectum exer-

exercitui Abraham panem *oblatum*, vinumque libaminum, *non commune*. Stet ſuo loco veritas. Nil iſtic Vaſqueſius habet non orthodoxum, non libratum, non rectum: ejuſque lucubratio ambiguam quorumdam interpretationem complanat. His ergo quid reſpondeant Romanenſes quæritant Fractarii? Reſponſum eſt: deſinant geſtire, & obmuteſcant.

At enim reponunt hæretici: Abierunt in eam ſententiam Papicolæ, quod in ipſorum Vulgata extet, *Erat enim ſacerdos Dei altiſſimi*, appoſita particula *enim* cauſſam ſacræ oblationis exprimente. Verum id ineptum eſt ſupra quam dici poſſit. Primo enim habet Hebraicus textus, והוא כֹּהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן, *Et ipſe ſacerdos Deo excelſo*: non particula *cauſſali* poſita, ſed *copulativa*. Deinde incertum eſt, num hæc verba ad Melchiſedecum, num ad Abrahamum ſint referenda. Præterea כֹּהֵן non ſemper ſacerdotem ſignificat; nam filii David II. Regum VIII. 18. dicuntur כֹּהֲנִים, *ſacerdotes*, quo in loco *ſacerdos*, principem, non miniſtrum ſacrum deſignat. Diſpellitur ergo multiplici ex capite Pontificiorum commentatio.

Reſp. Theologorum, quos deridendi gratia vocant *Papicolas*, illi autem hoc nomine ſe cohoneſtari gloriantur, incorruptam hoc loco eſſe & immaculatam Verſionem. Enim vero, num ſunt hæretici in hebræorum dialectis peritiores Hieronymo, qui particulam *Ve* reddidit *enim*? Num doctiores Rab. Samuele Ben-Nahaman, qui legit, *Erat enim ipſe Melchiſedech ſacrificans panem & vinum*, notans vim participii eadem obſervatione, quam in Maldonato tanquam a *Papiſta* confictam riſu Novatores excipiunt? Num Rabbinis Ben-Jahir, & Johai tradent hebrææ grammatices præceptiones? Eccur non eradunt ex priori Volumine Bibliorum Waltoni pag. 54. interpretationem textus Samaritici, *Protulit panem & vinum. Quia ipſe erat ſacerdos Deo Altiſſimo*? Negamus ergo particulam *Ve* non recte reddi per *Enim*; quemadmodum Geneſis XX. 3. ea verba, *Et habet virum*, Gen. XXX. 27. *Et benedixerit mihi Deus*, Iſaiæ LXIV. 5. *Ecce tu iratus es, & peccavimus*, recte verti, *Habet enim virum*: *Quia benedixerit mihi*: *Quoniam peccavimus*, nemo unus hæreticorum negabit. Gratis etiam dato legendum eſſe, *Et erat ſacerdos Deo altiſſimo*; petimus, quare commemorata oblatione *panis & vini*, Sacerdotalis muneris fiat mentio. Non quidem ad commonſtrandam tantummodo Melchiſedech dignitatem, nam ita Sacerdotii character cum Regia dignitate jungendus erat, legendumque, *Melchiſedech Rex Salem, & ſacerdos Deo excelſo*: non ad innuendum, cur Melchiſedech benedixerit Abramo; ſic enim Sacerdotii nota ponenda erat in illo periodi commate, *Et benedixit ei*, non jungenda præcedenti, *Exire fecit panem & vinum, & ipſe ſacerdos Deo excelſo*: poſt quæ verba tam Hebraicus codex, quam Onkelos habet *ſoph paſuch*, periodi membra diſpeſcens.

Digitized by Google

peſcens. Sive itaque accipiatur particula *Ve* pro cauſali *Enim*, ſive pro copulativa *Et*, ſtat immobilis Romanenſium Theologorum interpretatio. Vocabulum autem *Coen* referendum ad Abram, neque hæretici dicunt, niſi obtuſioris ingenii, & craſſioris Minervæ: quippe violenta hac interpretatione admiſſa; ſequeretur ea, quæ poſtea de hoc ſacerdote narrantur, eſſe Abramo, non Melchiſedecho adſcribenda. Atque ita Abramus benedixiſſet Melchiſedecho, & ab ipſo excepiſſet decimas, non è contra: quod repugnat Paulinæ ad Hebræos epiſtolæ, libroque Geneſeos. Poſtrema objectio eſt caſſa nuce deterior, כֹּהֵן quippe nonniſi perraro denotat virum principem, neque ſine aperta cauſa debemus propriam ſignificationem abjicere: ideoque omnes hoc loco *ſacrum miniſtrum* intelligunt, ſancti Patres, Judæi, Catholici, hæreticorum quoque præcipui, Munſterus, Druſius, Tremellius, Junius, Piſcator. Deinde Melchiſedec non ſolum appellatur *ſacerdos*, verum etiam *ſacerdos Dei altiſſimi*; quis autem *princeps ſummi Dei* fingi poteſt? Tandem dignitas viri principis expreſſa ſatis fuerat præmiſſis verbis, *Rex Salem*. Non ergo Melchiſedech appellatus eſt *ſacerdos*, ut filii David, hoc dignati nomine, quia *primi erant ad manus Regis*, I. Paralip. XVIII. 17. ideoque in Græca verſione II. Regum VIII. non *Sacerdotes* appellantur, ſed αὐλάρχαι, *aulæ principes*: & hebraice dicuntur כֹּהֲנִים *ſacerdotes*, ſpectata ampliori ſignificatione verbi כהן, ideſt, λειτουργεῖν, *miniſtrare*. Præcedens igitur hæreticorum objectio ſic a nobis ſit refutata.

Inſuper opponunt Apoſtolum ad Hebræos omnes Sacerdotii Chriſti characteres in Melchiſedecho præſignatos enumerare, & Chriſti Sacerdotium præferre Levitico, ex quo illud maneat in æternum, ex quo Melchiſedecho decimas dederit Abraham patriarcha, ex quo ille huic benedixerit, ex quo denique illius ſacerdotalis unctio facta non fuerit ſecundum legem mandati carnalis. Inter quæ penitus prætermittit *panis vinique* oblationem. Iſtam ergo ad Sacerdotium Melchiſedechi ſpectaſſe perperam autumant Pontificii. Addunt hæretici nos in Menſa Dominica ideo ſacrificium adſtruere, quoniam panis & vini immutationem in Chriſti corpus & ſanguinem profitemur, priſcis duntaxat manentibus *ſpeciebus*, percipientes nullum ſacrificium dari abſque oblatæ rei mutatione. At nullam in oblatione facta a Melchiſedeco rerum oblatarum immutationem invenimus: ideoque non habet oblatio iſta rationem ſacrificii; idque animadvertens Apoſtolus, oblationem ipſam alto præteriit ſilentio. Immo iſtiuſmodi oblatio nequit diſcernere ſacrificium Melchiſedecianum ab Aaronico, quoniam & filii Aaron panem vinumque offerebant. Fruſtra itaque Romanenſes opinantur in præfata oblatione latere myſteria.

Reſpondemus ipſum Apoſtoli ſcopum, cui exponendo tota hæreticorum machinatio incumbit ut veritatem labefactare pertentent,

facile priorem argumentationem elidere, quamquam eum ſolo nitàtur Pauli ſilentio, nihil habet, juxta Dialecticos, firmitudinis. Studet itaque Apoſtolus hebræorum animos a ſacrificiis Aaronicis, quæ magno adhuc habebant in pretio, novi ſacerdotii excellentiam ex typo Melchiſedeci exponens, penitus removere. Profecto in Melchiſedech præfigurata eſt ſacerdotii Chriſti *excellentia* in perpetua duratione, in decimatione Levitarum, & in unctione ſpirituali ac virtute indiſſolubilis vitæ: & præſignatus eſt *ordo*, rituſque ſacerdotii in ſimilitudine rerum oblatarum, videlicet panis & vini. Cum ergo non agat Paulus de Sacerdotii *ordine*, ſed tantum de *præexcellentia*, commemorat cetera, quibus Melchiſedech geſſit typum, & figuram Chriſti, ejuſque ſacerdotii dignitatem expreſſit; præteriitque ſilentio ſimilitudinem rei oblatæ, in qua proprie ſitus eſt ſacerdotii ritus & ordo; eo vel maxime, quod hæc oblatio, (ſi tantum panis vinumque ſpectetur,) non videatur præſtantior vivorum animalium mactatione, & ipſi Levitæ quandoque panes ac libamina obtulerint. Hac de cauſa Apoſtolus ejuſmodi oblationem prætermiſit: præmonens tamen alia in Melchiſedecho latere myſteria, quæ captum ipſorum Judæorum adhuc cruentis victimis addictorum ſuperabant, ideſt, Corporis, & ſanguinis Domini ſub ſpeciebus panis vinique præſentiam: quare cap. v. 11. ait: *De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum; quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum*: & verſu proximo, *Facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo*. Quod ſequitur breviter expeditur; panis enim immutari poterat in ſacrificio Melchiſedech coctione facta in clibano, ut Levitici 11. 4. Vinum pariter conſperſione, vel effuſione, vel ratione alia ritus Melchiſedec propria. Proximo quoque argumento hæc breviſſime retulerim: Differt in oblatione panis, & vini ſacerdotium Melchiſedec a Levitico: quia ille in pane tantum ac vino ſacrificium obtulit, non in cæſis hoſtiis, hirciſque mactatis; at Levitæ ſacrificarunt potiſſimum animalia, eaque immolarunt unà *cum libationibus*, ut liquet ex cap. XXIX. Exodi, & XXVIII. Numerorum: ideoque in ſacrificio Aaronico oblatio panis & vini non fuit ſola, non præcipua, non propria.

Tandem hoc hæretici afferunt: Si a ſimilitudine rei oblatæ deſumendus ſit *ordo* ſacerdotii, Chriſtus ſacerdos ſecundum ordinem Aaron, non *ſecundum ordinem Melchiſedech* dicendus erit. Præcipuum enim ſacrificium Chriſti, imo unicum, fuit ſacrificium cruentum crucis: at cruenta ſacrificia nunquam Melchiſedech fertur immolaſſe, quemadmodum præſtiterunt Levitæ.

Verum hoc ipſo argumento in hæreticos invehimur: quippe; etiamſi ſacrificium cruentum Chriſti præſignatum fuerit in victimarum mactatione; quoniam non eadem eſt res oblata ſuper altare Levita-

vitarum, & in ara crucis, neque ſpectata rei oblatæ ſubſtantia, neque ſpecie ac ſimilitudine, nequit appellari Chriſtus ſacerdos ſecundum ordinem Aaron. Igitur etiamſi præfiguratus fuerit in Melchiſedech ob rationes complures: niſi obtulit ſacrificium ſimile in re oblata ſacrificio Melchiſedechi, appellari non poteſt *ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech*. Quare abunde objectioni ſatisfactum eſt in priori theſis demonſtratione. Non diffiteor tamen plura obſtare, ne Chriſtus dicatur ſacerdos ſecundum ordinem Aaron, præſertim quod non fuerit ex tribu Levi, quod inſtitutus non fuerit ſacerdos ſecundum mandatum legis, quod ſacrificium crucis non fuerit typus futurorum, ſed antitypus veterum, quod ſemel fuerit oblatum omnemque conſummaverit expiationem. Ob quam rem non abjiciendum ſacrificium Miſſæ quotidie oblatum in paſſionis Chriſti memoriam, ipſiuſque applicationem, alibi demonſtrabimus. Addimus reſponſionem S. Thom. q. XXII. art. 6. ad 2. etiam participationem ſacrificii Crucis ejuſque effectuum, *in quo præcipue attenditur excellentia Sacerdotii Chriſti*, expreſſius fuiſſe præfiguratam in Sacerdotio Melchiſedech; etiamſi oblatio Crucis cum effuſione ſanguinis magis fuerit expreſſa in ſacerdotio Levitico: propterea quod panis & vinum ſignificant Eccleſiæ, ejuſque membrorum unitatem, ut inquit S. P. Auguſtinus in Pſalm. CXLVII. num. 25. & Tract. XXVII. in Joan. num. 13. & habetur in cap. *Quia paſſus*, de Conſecrat. diſt. 2.

APPENDIX.

Nullo modo propugnari poteſt ſententia eorum, qui Chriſtum ſacerdotem Leviticum dixerunt ex Pſeudohiſtoria, quam narrat Suidas Tom. I. pag. 1229. Jeſum in ſacerdotum numerum, cum adhuc eſſet adoleſcens, cooptatum, & repugnantes ſacerdotes aliquos, eo quod genus duceret ex tribu Juda, acquieviſſe ubi compertum fuit genus ejus fuiſſe mixtum. Fabuloſa enim hiſtoria illa eſt, meritoque ab omnibus refutata, cum conſtet Dominum Jeſum fuiſſe ex ſemine David, atque ex tribu Juda; quod evidentiſſime infertur ex Pſalmo CXXXI. II. Luc. I. 32. Joan. VII. 42. Act. XIII. 23. ad Rom. I. 3. & Apocalypſi XXII. 16. Manifeſtum quoque eſt ſacerdotes in veteri lege fuiſſe ex ſola tribu Levi, nulla femineæ lineæ ratione habita. Vide Exodi XXIX. 9. 44. Levit. VIII. 2. II. Paralip. VIII. 14. & ad Hebræos VII. 14. His non repugnat quod habetur Lucæ IV. 16. Jeſum in die ſabbati legiſſe in Synagoga, & explicaſſe Iſaiam Prophetam: aut quod ejecerit de Templo ementes & vendentes, Matt. XXI. 12., & Joan. II. 14. Legere enim in Synagoga, & habere ſermonem exhortationis ad plebem, non erat munus tantummodo ſacerdotum, cum idem fecerit Paulus de Tribu Benjamin Act. XIII. 16. unde quod

Digitized by Google

Auguſtinus ſcribit lib. I. de Peccat. Meritis cap. XXVI. num. 54. Chriſtum *lectoris etiam functum officio in Synagoga*, nullius ſacri miniſtri innuit ordinem; maxime quod ibidem ait Lucas traditum illi librum, & ab ipſo redditum ſacris miniſtris: *Et cum plicuiſſet librum, reddidit miniſtro*. Ejecit vero è templo vendentes & ementes permotus zelo domus Dei, divinaque præditus poteſtate, non ex æditui officio; ideoque Judæi dicebant, *Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?*

Falſum præterea eſt a Davide duos prodiiſſe ſtipites, regium unum per Salomonem, ſacerdotalem alium per Nathan; quorum unum deſcribat Matthæus, Lucas alterum. Propugnant hanc opinionem Torniellus ad annum M.4051. num.15.& 16. quia Nathan fuit filius Davidis non natura, ſed adoptione, atque ſacerdos, ut liquet ex II. Regum cap. VIII. genitus enim fuerat ab Uria Bethſabee marito de Tribu Levi. Addit hanc eſſe S. P. Auguſtini mentem quæſt. 61. ex LXXXIII. ubi ait Nathan progenitorem Joſephi, (de quo Lucas) fuiſſe Nathan prophetam, *cujus correptione David peccati abolitionem pœnitendo impetravit*. Similia tradit S. P. lib. II. de Conſenſu Evang. cap. 3. Alii etiam Patres, Ambroſius præſertim in Lucam, Hilarius can. I. in Matth. & Gregorius Nazianzenus in Carmine de Chriſti Genealogia eumdem ex utraque tribu progenitum aſſerunt. Accedit in hujus ſententiæ confirmationem, quod Maria cognata erat *Eliſabeth de filiabus Aaron*, ex Lucæ I. 5. cumque lege Numerorum XXXVI. 7. cunctæ feminæ nubere poſſent tantum ſuæ tribus hominibus, infertur Mariam Virginem & Eliſabetham fuiſſe de eadem cognatione ac tribu, ideſt, Levi.

Hæc tamen ſententia deprehenditur falſa ex dictis pag. 103. & & ſeq. neque firmo ullo momento fulcitur. Enimvero Nathan, per quem Lucas texit Salvatoris genealogiam, fuit filius Davidis generatione, non adoptione, ut liquet ex I. Regum cap. V. 14. & I. Paralip. cap. III. 5. licet procreatus ex Bethſabee uxore Uriæ. Imo, etiamſi fuiſſet a Davide adoptatus, non diceretur de tribu Levi; falſo enim ſupponitur Uriam virum Bethſabee ad hanc pertinuiſſe tribum, cum fuerit Hethæus genere; 2. Regum XI. 3. longe diverſæ cognationis ab Uria Pontifice, de quo IV. Reg. XVI. 16. Hethæi quippe terram promiſſionis circa Hebron incolebant, quæ regio ceſſerat tribui Juda. Quo autem ſenſu filii David II. Regum VIII. appellati ſunt ſacerdotes, paullo ſupra explicavi. Flacceſcit igitur ex hoc capite Tornielli opinatio. Nulla etiam firmitatem habet in auctoritate Auguſtini, qui lib. II. Retract. cap. 7. & 16. priorem ſententiam depoſuit diſtinguens Nathan filium David a Nathan propheta, nullamque adoptionem agnoſcens in Eli patre, ſecundum Lucam, Sponſi Virginis, niſi juxta legem Deuteronomii XXV. 5. ut diximus diſputantes de Chriſti genealogia. Alii vero Patres ambarum Tribuum, Regiæ & Levi-

Leviticæ permixtionem agnoſcunt ratione connubiorum; quod ſcilicet Sacerdotes in uxores acciperent etiam filias Juda, & viciſſim viri Juda ſæpenumero filias Aaron: nam liquet ex Juda ortum Dominum Jeſum, & ex hac Tribu neminem connumeratum inter Levitas. Legitote Epiſtolæ ad Hebræos caput VII. Hæc, quæ de Levitarum connubiis dixi, diluunt objectionem poſtremam: Maria enim potuit eſſe cognata Eliſabeth, tametſi hæc eſſet *de filiabus Aaron*, ex qua tribu fuit etiam Virginis mater, aut Avia: quamquam Ambroſius lib. III. in Lucam num. 5. tradat Elizabeth fuiſſe *de tribu Juda*, & hac ratione cognatam Deiparæ. Nec repugnat aſſertioni noſtræ allata lex Numerorum, quæ ſpectat tantum ad filias paternorum bonorum hæredes. Id probatur primò ex præcedenti cap. XXVII. 3. ejuſdem libri Numerorum, ubi hæc lex dicitur ſuper filias Salphaad a Domino promulgata: quarum filiarum pater *non habuit mares filios*. Deinde cap. XXXVI. 8. exprimitur finis ejuſdem legis, ideſt, *Ut hæreditas permaneat in familiis*; quo fine ceſſante, ceſſat lex ipſa. Conſtat præterea Davidem uxorem duxiſſe Michol filiam Saul ex Tribu Benjamin, Booz Ruth Moabitidem, & e contra Jojadam Sacerdotem Joſabeth ſororem regis Ochoziæ. Vide lib. I. Regum XVIII. 27. Ruth IV. 10. & II. Paralip. XXII. II. Tandem ubi Vulgata noſtra Num. XXXVI. legit, *Et cunctæ feminæ*, extat in hebraico Codice, וְכָל־בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה, *Et omnis filia hæreditans hæreditatem*: Græcus LXX: Καὶ πᾶσα θυγάτηρ ἀγχιστεύουσα κληρονομίαν, *Et omnis filia vindicans ſibi hæreditatem*: ac ſimiliter Onkelos, Samaritanus, Arabicus in Polyglottis Walt. Tom. II. pag. 710. Nec tamen id ſuccenſendum Vulgatæ, cum hæc præcitatis verbis, *Ut hæreditas permaneat in familiis*, eumdem ſenſum abſque ulla ambiguitate præſeferat.

CAPUT IX.

De aliis titulis, qui Salvatori noſtro conveniunt.

QUEMADMODUM in Melchiſedeco prænuntiatum fuerat Chriſti Sacerdotium, ita in Davide, qui reprobato Saule conſtitutus fuit Rex Iſrael, præfiguratum novum Chriſti regnum, ſcite docet in duodecimo libro contra Fauſtum cap. 33. S. P. Auguſtinus. Itaque poſt Chriſti Sacerdotium, de Regno differendum nobis eſt, brevi tamen, cum plura de hoc argumento dicta ſint lib. XX. cap. 16. prop. 4. & 5. Regem itaque eſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, extra omnem dubitationem poſitum eſt, commonſtrantque textus divinarum Scripturarum locupletiſſimi. Legitur enim Pſ. II. 6. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus*, & verſ. 8.

Dabo

Dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Pſ. LXXI. 8. *Et dominabitur a mari uſque ad mare*. Zach. XI. 9. *Ecce Rex tuus venit tibi juſtus & Salvator*. Lucæ I. 32. *Regnabit in domo Jacob in æternum*. Idem teſtati ſunt profecti ex Oriente Magi, & percontantes Mat. II. 2. *Ubi eſt, qui natus eſt rex Judæorum?* Idem aſſeruit Salvator ipſe reſpondens Pilato illum interroganti XVIII. 17. an rex eſſet, *Tu dicis, quia Rex ſum ego*. Idem confirmat cauſſa mortis ejus inſcripta cruci, Mat. XXVII. 37. *Hic eſt Jeſus rex Judæorum*. De hoc itaque nulla eſt inter Theologos controverſia.

Fatentur quoque omnes Chriſtum ſpirituale regnum habere, ac temporale, ſi habuit, intentum ſublimiori operæ Redemptionis noluiſſe exercere: non enim rex fuit *ad exigendum tributum, vel exercitum ferro armandum, hoſteſque viſibiliter debellandos, ſed rex Iſrael eſt, quod mentes regat, quod in æternum conſulat, quod in regnum cælorum credentes, amanteſque perducat*; inquit S. P. Tract. LI. In Joan. num. 4. At temporale regnum Chriſto complures denegant, aut, ſi dominium aliquod ei tribuunt in Reges terræ, nonniſi illud indirectum putant, & quatenus ad finem ſupernaturalem conducit, ipſius ſcilicet regni ſpiritualis conſecutionem. Negant vero omnimode temporale Chriſti regnum Magdeburgenſes, Molinæus, Jandunus, Marſilius Patavinus, aliique apud Capiſuccum controverſia XIX. necnon L'Herminier tom. III. p.392. Tournely q. XII. pag.394. Juenin diſſert. VI. q. 9. Indirecte tantum regiam dignitatem Chriſto in temporalibus tribuunt Banneſius, Sotus, Bellarminus, aliique.

Horum argumenta ſunt partim e Scripturis, partim ex Patribus, partim ex ratione deprompta. Enimvero ex Scripturis liquet regnum Chriſti eſſe ſpirituale & æternum; dominium autem temporale ipſum Chriſtum abjeciſſe, dum deſcriptus eſt inter Auguſti ſubditos, Lucæ II. 1. dum noluit arbiter ſedere inter fratres litigantes, Lucæ XII. 14. dum fugit in montem ne raperetur ad thronum, Joan. VI. 15. dum Pilato confeſſus eſt, regnum ſuum non eſſe de hoc mundo Joan. XVIII. 36. Deinde ex Patribus idem videtur evinci, ſcribente Ambroſio lib. 3. in Lucam, *Regnum ejus non erat in hoc ſæculo, ſupra ſæculum erat*: Hieronymo in cap. 22. Jerem. *Regnum ejus non erat terrenum, ſed perpetuum atque cæleſte*: Auguſtino Tract. CXV. in Joannem num. 3. *Neque regem talem ſe eſſe fatetur, cujus regnum putetur eſſe de hoc mundo*; & lib. XVII. de Civ. Dei cap. 7. aſſerente regnare Chriſtum, *non carnaliter, ſed ſpiritualiter*: Magno demum Gregorio hom. VIII. in Evangelia, *Quaſi in alieno naſcebatur*. His accedit multiplex ratio: ac prima, quoniam regia dignitas ad redemptionis finem erat omnino ſupervacanea: altera, quod Nicolaus III. cap. *Exiit*, definivit Chriſtum verbo & exemplo docuiſſe religioſam paupertatem, quæ dominio caret omni: poſtrema ac præcipua;

pua; quia non erat Rex Judæorum, neque gentium ceterarum; cum talis non fuerit hæreditaria ſucceſſione, neque electione populi, neque jure belli, neque dono Patris, a quo Filio conceſſum fuit regnum duntaxat ſpirituale.

Aſſerimus nihilominus, Dominum Jeſum Chriſtum, quantum ad poteſtatem, & jus regni ſpectat, fuiſſe tam ſpiritualis, quam temporalis regni pleniſſima præditum auctoritate, etiamſi hanc exercere noluerit, eamque ſinat ſæcularibus principibus demandari; quemadmodum corporalia officia ſpiritualis anima committit miniſterio membrorum, prout explicavi laudato libro viceſimo. Et revera ſe tanquam regem a ſolvendo cenſu immunem declaravit, Mat. XVII. 24. omnemque poteſtatem ſibi a Patre traditam affirmavit, ejuſdem Matth. cap. ult. 18. quæ tam univerſaliter enuntiata, fruſtra ad ſolum ſpirituale regimen coarctantur. Hujus autem generis plura in Scripturis occurrunt, ut Pſ. VIII. 7. *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*: Act. X. 36. *Hic eſt omnium Dominus*: Apoc. I. 5. *Princeps regum terræ*, & XIX. 16. *Rex regum, & Dominus dominantium*. Imo, ut alibi oſtendimus, ex ipſamet conditione regni ſpiritualis conſequitur poteſtas in temporalia; quoniam ille, ad quem pertinet finis, debet etiam diſponere de iis, quæ ſunt ad finem: unde ajebat Bonifacius Papa in Extravaganti, *Unam ſanctam*. *Oportet gladium eſſe ſub gladio, & poteſtatem temporalem ſpirituali ſubjici poteſtati*. Ex quo itaque Chriſto ſpirituale competat regnum, ei omnis poteſtas etiam temporalis ſubjici debet: quæ cum ſit a Deo, ex Apoſtolo ad Rom. XIII. 1. debet eſſe *ordinata*, atque ad ſpirituale regnum referri, tanquam medium ad finem. Quapropter & Chriſtus ſe regem orbis terrarum oſtendit excipiendo gentium munera, regiamque urbem ingrediendo tanquam rex Iſrael, univerſo populo plaudente. Sed vide quæ diximus citato cap. XX. necnon Auguſtinum Triumphum de poteſt. Papæ, & Petrum de Aragon 2. 2. q. 67. art. 1. ne commemorem exteros, Roffenſem, Almaynum, Cardinalem de Lugo, alioſque apud Capiſuccum.

Corrunt verò argumenta quæque in contrarium, ſi animadvertatur unde regia poteſtas Chriſti ſit derivata, & cur noluerit in terris degens illam immediate exercere. Veriſſimum eſt ergo, quod non eſt Chriſtus totius orbis monarcha jure ſucceſſionis hæreditariæ, cum ſit ex ſemine ac poſteritate Davidis, nullum jus habentis in regna exterorum: imo nec videtur ratione carnalis generationis habuiſſe jus in regnum Judæorum; cum virgo Maria eſſet quidem ex genere Davidis, ſed non illius familiæ, in qua ſceptrum erat, abſque regni ſucceſſione a Jechonia ad Chriſtum uſque productæ; quamquam ex hoc capite, & præſertim ex quo Meſſias eſſet, propugnari poſſit jus ad ſceptrum Judæorum ipſi Meſſiæ repromiſſum. Neque Chriſtus regiam

giam dignitatem obtinuit electione populorum; quippe nunquam ei populus univerſus, tanquam regi acclamavit, ſemper Phariſæorum, Scribarumque factione repugnante: & in Prætorio multitudo proteſtata eſt ſe nullum alium regem habere præter Cæſarem: ac multominus jus ſceptri acquiſivit vi armorum, ac poteſtate terrena. Cum itaque natura humana ad tam arctam cum Deo Verbo unionem aſſumpta eſt, ut fieret eadem cum ipſo perſona; factus eſt Chriſtus filius Dei naturalis, omnium Dominus, eique univerſa in cælo, & in terra ſubjecta ſunt, quocunque titulo ſervitutis, ac dependentiæ. Neque dicas tantam ei dignitatem non convenire, in quantum homo eſt: nam in quantum homo, ſi eſt naturalis Dei filius, eademque cum Deo Verbo perſona, debet habere abſolutam pleniſſimamque poteſtatem; ideoque præcitato cap. XIX. Apocalypſis ſpecioſus ille titulus, *Rex regum & Dominus dominantium*, dicitur ſcriptus, *in veſtimento & in femore*, quæ ſunt hominis notæ. Cumque Chriſtus hinc omnem habeat poteſtatem ac principatum, & pro humani generis redemptione ſeipſum exinanierit *formam ſervi accipiens*, ut nos ad cæleſte regnum eveheret; recte ait regnum ſuum non eſſe *de hoc mundo*, quia neque iſtud obtinuit generatione carnali, neque in iſto vim armorum & inſignia principatus oſtentat, neque ab iſtius adminiſtratione terrenos homines ſuo fungentes munere arcet.

Ad argumenta itaque ex Scripturis petita rectè alibi reſponſum eſt in Chriſto fuiſſe dignitatem regiam *quantum ad poteſtatem*, non quantum *ad poteſtatis exercitationem*, ut etiam inquit 3.p. q.59. art.4. S. Thomas: noluiſſe autem hanc poteſtatem in omnibus exercere, quia divinis intendens humana commiſit hominibus; noluiſse regni ſceptrum a populo accipere, quoniam illud habet divinitus; atque regnum ſuum non eſse *de hoc mundo*, quoniam neque a mundo regiam auctoritatem nactus eſt, neque hanc in mundo exercuit armorum violentia, ſubditorum cenſu, ac terrenæ majeſtatis oſtentatione. Eadem reſponſio adhibenda eſt teſtimoniis Patrum aſſerentium Chriſti regnum eſse ſpirituale ac æternum, ſpectata regiæ poteſtatis origine, neglecto rerum temporalium regimine, & conſiderato beatitudinis fine. Diluuntur eodem pacto argumenta a ratione: etenim ad redemptionis opus perficiendum congruebat *non exercere* regiam poteſtatem; & majus erat meritum Chriſti regis ornari ſpinea corona, quam diademate: major gloria adorari in cruce, quam in throno: major virtus domare orbem doctrina, quam armis. Verbo pariter & exemplo commendavit religioſam paupertatem reclinatus in præſepio, ac derelictus in cruce, abjiciens quicquid ſibimet jure poterat vindicare actualis dominatus, regaliſve magnificentiæ, quamvis eſset Rex regum, & Dominus dominantium: quam dignitatem, quia non poterat refutare quantum ad poteſtatem attinet, eo quod ſit a Filio

Filio Dei inſeparabilis, noluit in temporalibus immediate exercere parvipendens quicquid poteſt ceterorum hominum allicere cupiditatem, ideſt, temporalium bonorum adminiſtrationem, copiam, dominiumque omne ex jure ſanguinis, cognationis, & hæreditatis exortum. Atque ad rationem poſtremam, ex dictis liquet regiam Chriſti dignitatem profectam ex *hypoſtatica* unione, ex regni ſpiritualis in temporale dirigendum auctoritate, ex dono etiam Patris, quatenus natura humana nullis præcedentibus meritis prædeſtinata fuit, ut eſſet cum Filio Dei, qui eſt princeps regum, per quem reges regnant, & cui ſubjecta ſunt omnia, una eademque perſona.

Ex quo Chriſtus, etiam ſpectata natura humana prout in perſona Verbi ſubſiſtit, omnem habeat poteſtatem in cælo, & in terra, conſequitur eſſe Caput hominum & Angelorum: ut affirmat Apoſtolus ſcribens ad Epheſ. 1. *Et ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam*, etiam *Angelorum*, ut inquit in hunc locum Hieronymus, & S. P. Aug. conc. 3. in Pſalm. XXXVI. n. 4. Quod ut melius percipiatur, tria ad rationem Capitis requiri communis ſententia eſt, præeminentiam, unionem cum membris, & vitalem, ut inquiunt, influxum. Atque de præeminentia nullum oriri poteſt dubium, ſcribente ibidem Apoſtolo Chriſtum conſtitutum a Patre *ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro*. Similiter de unione capitis membrorumque nullam arbitror inſtituendam quæſtionem, cum etiam Angeli ad cæleſtem Jeruſalem pertineant, cum qua Eccleſia militans vinculo caritatis eſt conjuncta, & ad hoc divinum Verbum carnem aſſumpſerit, ut numero civium ſuorum non fraudaretur ſuperna civitas. Quare S. Pater laudato ſermone 3. in Pſalmum XXXVI. exponens verba Apoſtoli 1. ad Corinth. XII. 27. *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*, inquit: *Caput noſtrum Chriſtus eſt; corpus capitis illius nos ſumus. Numquid ſoli nos, & non etiam illi qui fuerunt ante nos? Omnes qui ab initio ſæculi fuerunt juſti, caput Chriſtum habent. Illum enim venturum eſſe crediderunt, quem nos veniſſe jam credimus; & in ejus fide & ipſi ſanati ſunt, in cujus & nos: ut eſſet & ipſe totius Caput civitatis Jeruſalem, omnibus connumeratis fidelibus ab initio uſque in finem, adjunctis etiam legionibus & exercitibus Angelorum, ut fiat illa una civitas ſub uno rege, & una quædam provincia ſub uno imperatore, felix in perpetua pace & ſalute, laudans Deum ſine fine.*

Quantum vero ſpectat ad gratiarum influxum, ex hac eadem auctoritate conſtat eſſe Chriſtum caput prædeſtinatorum omnium hominum, necnon fidelium etiam reproborum, qui fidem, gratiamque Chriſti participant; quamquam hi ſint corporis Chriſti membra aliquando abſcindenda, non defectu capitis, ſed membrorum ipſorum

Digitized by Google

ſanie ac putredine, voluntaria ſcilicet culpa, atque impœnitentia finali. Ampliori quoque ſenſu eſt Caput viatorum omnium degentium extra corpus Eccleſiæ, in quantum pro his quoque Eccleſiam ipſam, fonteſque gratiarum aperuit, his ſæpenumero gratiarum beneficia impertitur, ac neminem, quantum in ſe eſt, a compagine membrorum ſuorum abſcindit. Id enim ſuſcepta communis cauſa humani generis poſtulat, completumque munus Redemptoris univerſorum. Verum an ſit etiam inſpecto hoc gratiarum influxu Caput Angelorum ſanctorum, diſputant in utramque partem Scholaſtici.

Et quidam putant ex Chriſti merito omnia prorſus in Angelos gratiæ & gloriæ munera derivaſſe, ut Catharinus, Viguerius, Albertus, eo quod Apoſtolus ſcribat citato cap. 1. ad Eph. verſ. 9. *omnia in Chriſto* inſtaurata, *quæ in cælis, & quæ in terra ſunt*, ſimilia tradentibus Patribus productis a Vaſqueſio diſp. XLIX. cap. 1. Videntur in eamdem ſententiam conſpirare, qui arbitrantur ex gratia Chriſti fuiſſe ſanctorum Angelorum perſeverantiam: quod nituntur comprobare teſtimoniis Auguſtini lib. 1. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 35. Fulg. lib. 2. ad Traſimund. cap. 3. Gregorii Papæ in Pſ. 18. & Bern. ſerm. 22. in Cantic. quorum verba affert Petavius lib. XII. de Incarnat. cap. 10. num. 7. Alii tamen negant ex meritis Chriſti derivaſſe aut gratiam, aut perſeverantiam finalem, aut gloriam Angelorum *eſſentialem*; nam *accidentalem*, quæ oritur ex inſtauratis ipſorum ruinis, ex conſortio beatorum, ex glorioſa Chriſti Domini exaltatione nemo eſt qui deneget ſingulari merito Redemptoris. Atque hanc ſententiam propugnat major Scholaſticorum pars apud laudatum Vaſqueſium cap. 2. ejuſdem diſputationis: in eamque nos conſentire debemus, qui libro IV. cap. 9. & lib. VI. cap. 6. ſtatuimus ſanctos Angelos in accepta juſtitia ſtetiſſe per adjutorium *ſine quo*, ſive per gratiam Conditoris, non per adjutorium *quo*, ideſt, per gratiam ſecundi Adam potentiorem, & actualis perſeverantiæ effectricem.

Interim videtur nobis via ad hanc dirimendam controverſiam expeditiſſima, ſi in Chriſto diſtinguamus divinitatem Perſonæ a ſuſcepta pro redemptione humani generis *forma ſervi*, & Conditorem univerſi, ac Reparatorem comparate ad diverſam naturam ratione noſtra ſpectemus. Chriſtus itaque, ut Deus Verbum, & univerſorum Conditor, eſt Auctor gratiæ & gloriæ Angelorum æque ac hominum; idque tantum docent Patres a Petavio laudati: nam Auguſtinus de Conſenſu Evangeliſtarum demonſtrat Angelos habuiſſe per Chriſtum gratiam permanendi, quia *cum ipſe ſit ſapientia Dei per quam creata ſunt omnia, nullæ mentes rationales ſive angelorum, ſive hominum, niſi participatione ipſius ſapientes fiunt*. Fulgentius etiam de Deo Verbo cujuslibet gratiæ auctore inſtituit diſputationem: eòque intendit Gregorius demonſtrans Angelos *ſanctificatos in Filio* ex verbis Pſalmogra-

mographi , *Verbo Domini cæli firmati ſunt* : nec aliter eſt accipiendus Bernardus , & ex Græcis Cyrillus . At ſi conſideretur Chriſtus Dominus quatenus morte ſua Mundum reparavit ; quemadmodum omnes fatentur adverſus Origenem Chriſtum pro ſolis hominibus crucifixum , ita ad ſolos homines Chriſti gratiam fructuſque paſſionis ejus uberrimos dicendum eſt promanaſſe , ita tamen , ut etiam Angelis *accidentalis* gloriæ acceſſerit incrementum . Atque id magis confirmatur in eorum ſententia , qui putant ob ſolam Adæ culpam Chriſtum apparuiſſe , uti & nos definivimus capite libri xxv. poſtremo . Ita Chriſtus omnia *inſtauravit* , quia Eccleſiæ firmiorem poſuit baſim , & fundamentum , homineſque Angelis ſociavit : nam *inſtaurare* idem eſt , ac *conjungere* , ſcribente in hunc locum Chryſoſtomo: τί ἐστι ἀνακεφαλαιώσασθαι; συνάψαι. *Quid eſt inſtaurare ? conjungere* ; divoque Protoparente in Ench. cap. LXII. n. 16. *Inſtaurantur quippe quæ in cælis ſunt , cum id quod inde in angelis lapſum eſt , ex hominibus redditur* .

Capitis , Regiſque dignitati accedit Judicis poteſtas , & auctoritas , quam Chriſto conceſſam liquet ex Pſalmo LXXI. I. Mat. XVI. 27. XXVI. 64. Joan. V. 22. 27. Act. X. 42. XVII. 31. Apocalypſi XX. II. Debetur judicandi poteſtas Chriſto , quia cum in Judice requiratur rectitudo , ſapientia ac potentia , nemo eſt , in quo iſta præfulgeant magis ; ideoque Jeremiæ XXIII. 5. de Chriſto prænuntiatum eſt , *Regnabit Rex , & ſapiens erit , & faciet judicium & juſtitiam in terra* ; Judicandi poteſtatem competere Domino Jeſu Chriſto , in quantum Deus & homo eſt , ſcribit S. Pater Tract. XXI. in Joan. & lib. I. de Trinit. cap. 13. Verum de his legenda quæ diximus libro XXII. in Expoſitione Apoſt. Symboli ; & orandum aſſidue , ut , priuſquam nos ad tribunal Judicis evocemur , nominis Jeſu , ideſt , Salvatoris aſſequamur maximam atque inexhauſtam munificentiam , eamque , de qua proximo libro dicturus ſum , peccatorum omnium expiationem .

Digitized by Google

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER VICESIMUS OCTAVUS

De ſatisfactione Chriſti, ejuſque merito diſſertationem comprehendens.

PRAE ceteris titulis, quibus verum Deum, & verum hominem CHRISTUM JESUM, maximis fulgentem inſignibus, honore atque admiratione proſequimur, cenſendus eſt præclarum caritatis ejus monimentum, necnon perfectio, & finis rerum omnium, quæ ſpectant ad hujus Myſterii diſpenſationem, eximius ille, de quo pertractandum eſt modo, titulus ſcilicet REDEMPTORIS. Cur enim ſempiternus mortalitatem, & incircumſcriptus formam noſtram aſſumpſit, cur humiliavit ſemetipſum uſque ad mortem, cur factus eſt *peccatum*, & *maledictum*, cur denique e Cruce pependit, niſi ut profuſo pretioſi ſanguinis lytro nos a captivitate reduceret, ejiceret principem tenebrarum, diriperet inferni ſpolia, & deſtrueret regnantis mortis imperium? Aſt incredibile dictu, veriſſimum tamen, omnibuſque compertum! ingentem hanc Redemptoris beneficentiam, hanc ſoluti pretii dignitatem atque oblationem temere, audacter, ſacrilege parvipendunt hæreticorum

rum complures: quorum aliqui ad ſolos prædeſtinatos, aliqui vero ad neminem prorſus veram redemptionem extendi impiiſſime dogmatizant. Et illos quidem cum Janſenianis, ac magno aliorum Novatorum numero inſectati ſumus libro XVII. & ſi negocium adhuc faceſſant, haud erit arduum fractos devictoſque conterere: at quinam ſunt audaciores iſti, qui nos repente, & ex inſidiis adoriuntur, nondum hac in parte operà noſtrà vexati, atque univerſalis reparationis myſterium funditus evertere cogitantes? Sunt hi Poloni, ut dicuntur, Fratres, Fauſtus Socinus, Joannes Francus, Smalcius, Wolkelius, aliique perditiſſimi Ebionitæ: qui non tantum anathemata Catholicorum, verum etiam Calviniſtarum, atque Lutheranorum execrationem experti, (tam pernicioſa dogmata ſpargere tentaverunt, ut ea nefarii quoque homines diſperdenda, & eliminanda eſſe crediderint) ejecti ac profugi ab hominum conſpectu quaſi evanuerant, & vix famà præteriti ſæculi Scholaſticis noti erant. In hujus tamen ævi licentia, cum eruditionis prætextu vetuſti ſuſcitarentur errores, erupit iterum peſtilentiſſima lues, atque, ut fertur, fines hæreticorum omnes pervaſit, incolumi tantum, quæ nunquam perverſi dogmatis labe polluitur, Romana & Apoſtolica Eccleſia. Id vero me, quamquam virium mearum imbecillitatem agnoſco, nec ſoleo abſque animi trepidatione ſubire literaria certamina, fulcitus ſum tamen Catholicæ Fidei præſidio, ac tua, benevole Lector, humanitate, vehementer impulit, ut communis Redemptionis beneficium peſſundantes acri diſſertatione compeſcerem: in qua elucubranda ſi dixero nihil me contuliſſe laboris, profecto mentiar; ſi autem affirmavero hanc ſpartam pro dignitate exornaſſe, ero utique ſuperbiſſimus. Quid enim pro Unigenito Filio Dei, qui me tanto redemit pretio, præſtare ego poteram homuncio, & vermiculus? quid etiam ingenio rudis in medium proferre, adeo elaboratum, atque expolitum, ut ſuſcepto muneri conveniret? Verum quod poſſum, illud perſolvo; & facienti quod poteſt, fruſtra obloquuntur malevoli, & æquo animo boni omnes indulgent.

C A P U T I.

Exponitur Catholicorum Theologorum de Chriſti ſatisfactione ſententia, & Fauſti Socini placitum nefarium atque iniquiſsimum.

CATHOLICORUM ſententia eſt, definitam æterni Verbi Incarnationem, mortemque Chriſti teterrimam, ut pro univerſo humano genere peccati labe contaminato, dæmoniſque captivo, piiſſimus Jeſus in

in ſe iniquitatum noſtrarum pœnam transferens, & affigens cruci damnationis noſtræ chirographum, divinæ juſtitiæ condignam exhiberet ſatisfactionem, & redemptionis noſtræ pretium perſolveret. Quamvis enim ſenſerint aliqui fore ut divinum Verbum fieret caro, etiamſi nulla culpa fuiſſet expianda; ſuppoſito tamen Adæ lapſu, etiam nos reparandi Deum-hominem iniiſſe conſilium illi quoque fatentur, qui aliam adventus Chriſti cauſſam conſtituerunt. Verbum ergo carnem factum ſoluto proprii ſanguinis pretio homines reparaſſe, concordi firmiſſimoque conſenſu tradidere Theologi.

Arbitrati ſunt quidam fuiſſe Chriſti ſatisfactionem neceſſario ſummæ Dei juſtitiæ exhibendam, ſuppoſita Adami prævaricatione, alioqui nullum aliud ſalutis noſtræ potuiſſe excogitari remedium; cum nulla *pura* creatura potuiſſet ad juris apices pro ſuo, vel pro alieno peccato ſatisfacere, quam tamen rigoroſam ſatisfactionem expoſtulaverit Dei honor, & incommutabilis juſtitiæ æquitas. Pro qua opinione præter Ricardum Victor. cap. VIII. de Incarnat. citari ſolet divus Anſelmus in libris *Cur Deus homo*. Communior tamen ſententia prædictam opinionem expungit, propugnatque, ſalva omni æquitate, potuiſſe Deum optimum maximum homines non redimere, aut pro redimendis non exigere condignam ſatisfactionem; quamquam magis congruum honeſtumque videatur, ſi culpæ reſpondeat punitio, injuriæ honor, & læſæ juſtitiæ reintegratio. Et quidem potuiſſe Deum in maſſa perditionis deſerere univerſum humanum genus, demonſtrant ſacræ literæ, in quibus reparatio noſtra tribuitur gratiæ, caritati, & magnæ erga nos Dei benignitati ac miſericordiæ, ut ad Rom. v. 8. ad Epheſ. I. 5. ad Tit. II. 21. prima Petri I. 3. & I. Joannis IV. 10. comprobant argumenta omnia prædeſtinationis ac reprobationis divinæ, quibus evincitur in his, qui liberantur gratiam eſse agnoſcendam, in his vero qui damnantur juſtitiam, debitumque ſupplicium: confirmat denique idea libertatis; quia Deus pleniſſima pollens auctoritate, ac bonorum noſtrorum non indigens, quicquid ad creaturas attinet, liberrima voluntate decernit, & pro ſuo beneplacito moderatur.

Poterat etiam Deus perditum hominem reparare abſque Chriſti morte, & liberali condonatione: quod etſi negant nonnulli, quo facilius revincant Socinianos, tradunt tamen Patres omnes, Doctores Scholaſtici, & ipſorum hæreticorum permulti. Sane id aſſerunt Athanaſius ſerm. 3. contra Arianos, Gregorius Nazianz. orat. 9. S. Pater Auguſtinus lib. XIII. de Trinit. cap. 10. & 16. necnon de Agone Chriſtiano cap. II. Magnus Leo ſerm. 2. & 8. de Nativit. Gregorius Magnus lib. XX. Moral. cap. 26. Bern. epiſt. CXC. contra Petrum Abaelardum, aliique innumeri. Horum teſtimonia profert Carolus Witaſse q. 2. ſect. 4. affricans ſententiam oppoſitam,

quod

Digitized by Google

quod homo ſine Incarnationis beneficio non potuiſſet reparari, omnibus Calvinianis. Aſt, licet nil noſtra Sectariorum referat, profecto Calvinus in Joan. cap. xv. 13. inquit, *Poterat nos Deus verbo, aut nutu redimere, niſi aliter noſtrâ causâ viſum eſſet, ut proprio & unigenito filio non parcens teſtatum faceret in ejus perſona, quantam habeat ſalutis noſtræ curam*. Similia ſcribit lib. II. Inſtitut. cap. 12. Voſſius autem contra Hermannum Ravenſpergerum cap. 28. collectis ſententiis Wolfangi Muſculi, Hieronymi Zanchii, Danielis Tileni, Wolfangi Franzii, Antonii Thyſii, aliorumque multorum, manifeſto evincit, etiam Reformatæ, ut inquiunt, Eccleſiæ Theologos concedere Deum abſque Chriſti paſſione, & citra ſatisfactionem potuiſſe condonare peccata. Quare immerito Calvinianis, ſaltim omnibus, adſcribitur contraria opinio: quod tamen, ut dixi, parum, aut nihil noſtra refert. Porro cum Deus ſit omnipotens, miſericors, ac independens, cur non potuit ſolo nutu hominem reparare, ſine ſatisfactione condonare debitum, & quemadmodum in Chriſtum tranſtulit peccatorum noſtrorum pœnas, ita illas nobis miſericorditer relaxare?

Moverunt adverſa opinantes, quod juſtitia exigat punitionem culpæ, nec Deus injuſtus eſſe queat: atque ideo Anſelmus libro I. *Cur Deus homo*, cap. 12. ait: *Non decet peccatum impunitum dimittere*: quod probat proximo capite, quoniam *nihil ſervat Deus juſtius, quam ſuæ dignitatis honorem*; unde infert neceſſum eſſe, ſive ut reddatur ablatus honor, ſive ut pœna ſequatur. Capite autem 19. concludit: *Tene igitur certiſſime, quia ſine ſatisfactione, ideſt, ſine debiti ſolutione ſpontanea, nec Deus poteſt peccatum impunitum dimittere, nec peccator ad beatitudinem, vel talem, qualem habebat antequam peccaret, pervenire*.

Verum optime obſervatum a Joanne Driedone Tract. 111. de Captivitate, & Redemptione generis humani, Deum eſſe *ipſam juſtitiam*, imo omnis juſtitiæ fontem ac plenitudinem, & conſequenter *non eſſe in aliam juſtitiam ordinabilem*, ſed ad ipſum tanquam ad finem & conſummationem omnis juſtitiæ quamlibet aliam juſtitiam dirigendam eſſe: omnia vero, quæ ad finem ultimum referuntur, pro voluntate liberrima primæ cauſæ fuiſſe conſtituta ac diſpoſita. Quæ cum rectæ rationi, ac Theologiæ noſtræ principiis ſint apprime convenientia, omiſſis aliorum reſponſis, dicimus, quod non repugnaſſet juſtitiæ Dei abſque ulla ſatisfactione hominem reparare; quoniam ſi id ſtatuiſſet ac voluiſſet, talis hominum reparatio juxta divinæ voluntatis prædefinitionem referretur ad finem ultimum, quemadmodum refertur modo exhibita ſatisfactio, ideoque nihil in hypotheſi contingeret inordinatum. Neque enim inordinatum dici poteſt, quod juxta ordinem a Deo conſtitutum peragitur. Cumque Deus ſit ſuamet juſtitia, ſi remittat abſque ſatisfactione illatam ſibi injuriam, non ſit debi-

Digitized by Google

debitor ullius juſtitiæ; quoniam ſumma juſtitia non eſt alteri ſubjecta, neque in alteram ordinabilis. Aliter contingere in creaturis, quæ ſi dimittant ſcelus impunitum, ſubjiciuntur juſtitiæ Dei, res per ſe loquitur. Ab hac doctrina non recedit S. Thomas 3. p. q. 46. art. 2. ubi demonſtrat omnem Dei juſtitiam ex ejus voluntate pendere. Eamdem eſſe beati Anſelmi ſententiam liquet ex eodem Opere, *Cur Deus homo*. Libro enim II. cap. 5. ſolvens objectionem, quod ſi Deus ex neceſſitate vitandi indecentiam non dimiſit impunita ſcelera, & per Filii redemptionem ſalutem procuravit humanam, aufertur, aut minuitur benefacientis gratia; reſpondet majorem beneficio gratiam deberi, *cum aliquis ſponte neceſſitati benefaciendi ſe ſubdit*, allato exemplo neceſſitatis donandi ortæ ex promiſſione, & ejus, qui ſanctæ cogitationis vovet propoſitum. Atque hinc infert totum gratiæ imputandum, licet non deceat Deum a bono incœpto deficere, quia nihil Deus facit neceſſitate; *& bonitate ſua hominem creando ſponte, ſe ut perficeret incœptum bonum quaſi obligavit*. Capite etiam 17. demonſtrat omnem neceſſitatem, de qua locutus eſt, divinæ ſubjacere voluntati: nihil neceſſarium eſſe, niſi quia Deus ita decernit; & licet ſtatuat aliquid immutabiliter ſe facturum, nullam tamen eſſe in eo faciendi neceſſitatem, quia ſola operatur in eo voluntas. Ex quibus apparet Anſelmum loqui de juſtitia ſpectato hoc ordine rerum, & divinæ voluntatis propoſito circa hominis creationem atque reparationem, ideoque de illa neceſſitate, quam Scholaſtici appellant *ex ſuppoſitione, & conſequentem*. Quare judicio noſtro errat Vaſquez, qui in 3. p. diſput. 1. cap. 2. & 3. ſcribit juxta Anſelmum Deum ex neceſſitate ad injuſtitiam vitandam voluiſſe Filii ſatisfactionem: erratque etiam Carolus Witaſſe, qui diſp. 2. ſect. 3. ait durius Anſelmum locutum, quam ut in bonam partem poſſit facile inflecti; atque videtur is legiſſe tantum quæ ex Anſelmo Vaſqueſius exſcripſit, aliis neglectis. Inconcuſſum eſt ergo, & fere omnium conſenſione firmatum potuiſſe omnipotentem uti innumerabilibus modis ad nos liberandos, etiam non exhibita per Chriſtum ſatisfactione.

Verum facta ſtatuti ordinis hypotheſi, in qua Deus decrevit complendam hominum redemptionem reparata injuria ſibi per culpam illata, pretioque captivitatis ſoluto, quam hypotheſim congruam, ac ſupremo Numine digniſſimam eſſe defendimus; firmiſſima fide tenemus hanc ſatisfactionem exhibendam, hoc pretium perſolvendum a Deo-homine, ipſaque re illam exhibitam, iſtud perſolutum a Chriſto: qui peccatorum noſtrorum pœnas luens, & ſuper lignum perferens omnium noſtrum iniquitates, ſeipſum Deo patri pro nobis obtulit hoſtiam ac ſacrificium expiationis. Id congruum aptiſſimumque fuiſſe demonſtrant Theologi ac Patres, ex quo ſanandæ noſtræ miſeriæ convenientior modus non fuerit, quam iſte, in quo nobis Deus

Deus contulit remedium, præbuitque humilitatis, patientiæ, & dilectionis exemplum. Addunt hac ratione Deum miſericordiam & juſtitiam ſuam nobis declaraſſe, decernendo ad oſtenſionem juſtitiæ mortem Unigeniti; quem tamen ſponte dedit, & miſit in mundum, ad caritatem ſuam commonſtrandam. Ad diſpellendam quoque cæcitatem, & animi languorem ſanandum, quæ duo per Adæ prævaricationem contraximus, nihil videbatur magis idoneum, quam ab illo naturam noſtram aſſumi, qui eſt veritas, & lux vera, ac poterat exemplo, doctrina, & Spiritus ſancti communicatione abundantius præſtare Adæ poſteris, quam illis paterna tranſgreſſio attulerit nocumenti. Sed ceteris cauſis prætermiſſis, ſat eſt modo priorem repetere, ideſt, congruum fuiſſe, ne peccatum dimitteretur inultum, & ſatisfieret Deo irato; quamvis ad hunc redemptionis modum abſolute divina juſtitia coarctata non eſſet, atque in alia rerum hypotheſi, ſi voluiſſet Deus abſque ſatisfactione homines reparare, id etiam ſalva æquitate decenterque feciſſet. Atque hæc eſt de Chriſti ſatisfactione Catholicorum ſententia.

Huic opponitur portentoſus error Socinianorum, non a Fauſto, vel Lellio primum excogitatus, ſed conflatus ex Paganorum, Ebionitarum, Pelagianorumque blaſphemiis, impie recuſus, non, ut inquit Crellius, repoſitus poſtliminio. Quod ut exponam; Pagani haud percipientes peccati miſerrimam conditionem, ac multo minus Trinitatis arcanum, & Verbi facti hominis ſacramentum, difficulter aſſequuntur dari ſecundam e ſancta Trinitate perſonam, & hanc ad expianda mundi delicta naturam aſſumpſiſſe noſtram, præſertim cum ſuperis nil afferant detrimenti mortalium ſcelera, eaque deleantur ſuperni Judicis condonatione. Hanc eſse paganorum ſententiam neminem latet, demonſtratque in Præf. laudati operis Joannes Driedo. Sociniani itaque cum Paganis denegantes Catholicæ Fidei myſteria, & Chriſtum Dominum purum putumque hominem autumantes, atque gloriantes ſectari ſe, (tanta eſt perditiſſimorum hominum audacia,) Theodotum Byzantinum, Artemonem, Paulum Samoſatenum, Beryllum Boſtrenſem, & Photinum Sirmienſem Epiſcopum, quos majores ſuos agnoſcit Joannes Crellius in Præfatiuncula ad opera didactica & Polemica; conſequenter aſseruerunt non eſse Dominum Jeſum tantæ dignitatis perſonam, ut poſset Deo pro alienis peccatis exhibere ſatisfactionem, neque hanc exigi a divina juſtitia, quæ beneficentiſſima condonatione peccata quæque remittit. Hinc recentiores quidam Theologi Socinianos oppugnaturi plurimis Scripturarum ſanctarum teſtimoniis probant eſse in Deo conſtantem voluntatem puniendi peccata, juſtitiamque immutabilem; quæ tamen omnia non videntur ad rem: hæretici enim illi fatentur eſse in Deo juſtitiam oppoſitam miſericordiæ, quæ non abſolvit, ſed punit nocentes, qui per-

gunt eſse rebelles, nec reſipiſcunt, atque aſserunt peccata dimitti per juſtitiam, quæ eſt idem ac miſericordia, & diſtinguitur ab indignatione & vindicta; ſive per juſtitiam, quæ nihil eſt aliud, quam rectitudo & æquitas, quam Deus exercet condonando peccata, dum agitur pœnitentia, & ingemiſcit iniquus: quæ ideo juſtitia appellatur, quia nihil eſt divinæ naturæ æquius ac juſtius, quam beneficiis afficere humanum genus miſerum atque deſpectum. Quamobrem ad revincendos Socinianos non ſufficit commonſtrare Deum odio habere peccata, & punire ſceleſtos, quod illi annuunt; ſed opus eſt, ut demonſtretur interfuiſse in hominum redemptione juſtitiam ipſam, quæ punit, & opponitur miſericordiæ, non illam duntaxat æquitatem & rectitudinem, quæ abſque ulla ſatisfactione hominem, licet immeritum, cumulat beneficiis.

At quomodo negant perditiſſimi homines ſatisfactionem iſtiuſmodi non fuiſſe exhibitam a Chriſto Domino, cum negare non audeant hunc pro nobis crucis patibulum ſubiiſſe? Facile id percipies, ſi animadvertas Socianos ad Paganorum & Ebionitarum errores, arceſſiſſe, ſibique ulterius adoptaſſe hæreſim Pelagianam. Hujus aſſertores cum originalem labem, & gratiæ reparatricis neceſſitatem negarent, non ſalutis præſidium, ſed exemplum ſolum ponebant in Chriſto, ejus adventum ac mortem ad hoc tantum exiſtimantes valere, ut per Evangelium diſcamus quomodo vivere debeamus, & negantes ipſum Chriſtum eſſe *Jeſum*, ideſt, Salvatorem parvulorum, qui ſine culpa decedentes, quamvis a regno cælorum extorres, nulla afficerentur peccati pœna. De quo errore legi poteſt Pelagianæ hæreſis acerrimus debellator Auguſtinus lib. de Nat. & grat. cap. XL. num. 47. lib. V. contra Julianum num. 58. lib. II. Operis Imperf. num. 198. & lib. III. num. 150. Recoxit Pelagianum errorem Petrus Abaelardus quingentis ante Socinum annis, affirmans, ut ſcribit S. Bernardus Epiſt. 190. ad Innocentium, nec diabolum poſt Adæ lapſum jus aliquod in hominem habuiſſe, nec Filium Dei aſſumpſiſſe carnem, ut nos liberaret: ſed hujus nativitatem, converſationem, ac mortem ad hoc ſolum redigens, ut Chriſtus vivendo, & docendo tradiderit hominibus formam vitæ, patiendo autem ac moriendo ſuam erga nos commendaverit caritatem. Atque hoc idem aſſeruit Socinus ſcribens initio diſputationis de Chriſto Servatore: *Ego cenſeo Jeſum Chriſtum ideo Servatorem noſtrum eſſe, quia ſalutis æternæ viam nobis annunciaverit, confirmaverit, & in ſua ipſius perſona cum vitæ exemplo, tum ex mortuis reſurgendo manifeſte oſtenderit, vitamque æternam nobis ei fidem habentibus ipſe daturus ſit; divinæ autem juſtitiæ, per quam peccatores damnari meremur, neque illum ſatisfeciſſe, neque ut ſatisfieret opus fuiſſe affirmo*. Tradit conſimilia Prælectionum Theologicarum cap. 15. in reſponſionibus ad Volanum, & in Epiſto-

lis

lia ad Joannem Niemojevium: idemque profitetur Valentinus Smalcius lib. de Divinit. Chriſti cap. 11. Joannes Crellius in Reſponſione ad H. Grotium, Catecheſis Polonica cap. 8. omneſque Sociniani unanimi perverſitate: dicam verbo; fatentur Sociniani Chriſtum Dominum de ingenti Dei patris in nos caritate certos reddidiſſe, negant nobis morte ſua meruiſſe ſalutem, contendunt peccata abſque ulla compenſatione deleri, aſſerunt ſatisfactionem quam nos propugnamus obſcurare Dei gloriam, & Chriſti poteſtatem labefactare.

Cum tam pernicioſum dogma non ſolum Catholici, verum etiam hæretici execrarentur, & Fauſtum retrahere a ſententia Joannes Baptiſta Rota, & Jacobus Covetus, aliique fruſtra tentaſſent: edidit ille ejuſdem Coveti cauſa memoratam diſputationem *de Chriſto Servatore*, quatuor in partes diſtributam. At de ultima parte, quæ agit de imputatione juſtitiæ Chriſti, exagitatque hæreticam doctrinam a nobis quoque lib. xix. refutatam, nihil in præſentia diſſertandum. Prior itaque Socinianæ diſputationis pars nititur oſtendere nullam Dei juſtitiam poſtulare ut puniantur peccata, licet aliquando ſupplicio a Deo plectantur pervicaces: Chriſtum dici Servatorem noſtrum ob id tantum, quod nobis ſalutis æternæ viam annuntiaverit, & confirmaverit vita, morte, promiſſione, ac reſurrectione ſua; nullam comprobari ſatisfactionem ex quo Chriſtus dicatur Mediator, & nos per mortem ejus ſimus reconciliati. Pars altera demonſtrare nititur redemptionem per Chriſtum factam eſſe metaphoricam, nullumque in ea peragenda pretium fuiſſe ſolutum, neque oppoſitum evinci ex quo legatur in ſacris literis Chriſtum peccata noſtra portaſſe, pro nobis paſſum & mortuum eſſe, & in ara crucis ſacrificium obtuliſſe figuratum in victimarum legalium mactatione; negatque pervicaciter Salvatorem noſtrum, priuſquam cælum ingrederetur, functum fuiſſe munere Sacerdotis. In tertia parte contendit Antichriſti præcurſor Fauſtus, Deum nobis abſque ulla ſatisfactione condonare peccata, non potuiſſe divinæ juſtitiæ ſatisfieri nobis non pereuntibus, nec ſatisfactionem a Chriſto exhiberi, non potuiſſe ipſi peccata noſtra imputari, maximamque fore injuſtitiam, ſi innocens ſupplicio afficiatur pro ſceleratis. Nos ergo impium dogma breviter refutaturi eumdem ſervabimus ordinem; incipiendo tamen a ſecunda parte; nam prima eſt nefariæ ſententiæ expoſitio, & nihil continet quod in ſequentibus non recudatur. Etſi enim Hugo Grotius in ſuo adverſus Socinum Opere cap. 4. contendit argumenta, quibus is catholicum dogma it labefactatum, non ſatis recto ordine fuiſſe poſita; Joannes tamen Crellius Volum. iv. Bib. FF. Polon. pag. 99. ait ordinem illum ſatis videri commodum: nullamque nos de methodo Adverſariis litem intendimus, ſed venenata tela, undecunque ejaculentur, retundimus atque vitamus fidei lorica, clypeoque protecti.

 Non

Digitized by Google

Non hac profecto indutus armatura adverſus Socinum pugnavit Grotius, ſed poſt editum opus de Chriſti ſatisfactione, ut erat ingenio multivolus, ex Calviniano Arminianus, ex Arminiano nullius fere fidei more Academicorum effectus oppugnatori ſuo Joanni Crellio literis datis Pariſiis anno 1631. officioſe gratias egit, & librorum Crellii lectione non ſolum plurimum ſe delectari ſignificavit, ſed etiam inde interpretationes ebibit pernicioſas, paſſim in ſuis Bibliorum Commentariis diſperſas. A quibus lectori accurate cavendum recte monet in Præfat. ad 3. ſacrorum librorum volumen poſtremæ Venetæ editionis vir multijugis litteraturæ, & ſi veterum officiorum memor eſt, ſodalis noſter ac neceſſarius; quod & præmonuerat Admonitione in Pſalmos præclariſſimus Meldenſium Epiſcopus. Cumque Grotianum opus oppugnandum cepiſſet Hermannus Ravenſpergerus adjiciens illi depromptam ex Daniele inſcriptionem *Tekel*, ideſt, *Appenſus lancibus, & inventus minoris ponderis*; Ravenſpergerum confutavit Jo. Gerardus Voſſius erudita diſſertatione, quæ Grotianæ ſolet adjungi. Grotius tamen adverſariis ſuis noluit reſpondere, non quod prorſus in partes Crellianas conceſſiſſet, ut viſum pleriſque: ſed quoniam arbitratus eſt quæſtionem iſtiuſmodi talis eſſe generis, ut in ea ſalva religione ac pietate poſſint homines diſſidere, ut non obſcure colligitur ex ipſa ad Crellium Epiſtola, nobiſque, antequam hanc legeremus, in ſuſpicionem venerat; prout innuimus lib. XXII. cap. 4. differentes de fide in Chriſti divinitatem. Atque ita Grotius in hæreſi Sociniana, quam alibi appellavit ceteris nocentiorem, & venenum Eccleſiæ præſentiſſimum, non diffitetur plura doceri utilia, ac ſervari pietatem: ex quo diverſa prodierunt de Grotio judicia, nec omnino iniqua; tametſi in ſua quadam ad Voſſium epiſtola data Kal. Januarii an. 1638. retundens impactas ſibi accuſationes profiteatur de ſumma Trinitate Orthodoxam ſententiam, erroreſque Socini, Crellii, Schokii de Chriſti ſatisfactione deteſtetur. Quos breviter refutaturis cum a falſa Grotii pietate ſedulo cavendum erit, tum a Voſſii aliorumque hæreticorum palmari, atque ſupino errore circa redemptionis Chriſti participationem per ſolam fidem, & imputationem juſtitiæ ejus: iiſque prænotatis, ex Grotii quoque, & ex Voſſii conatibus plura delibare fas erit ad Socinum, ejuſque amaſios profligandos idonea. Sed erit primum, ac validiſſimum præſidium noſtrum in ſacris literis, & Catholicorum Patrum interpretamentis: quæ opponere ſtudebimus peſtilentiſſimis Fauſti & Crellii commentationibus, veri hominum Redemptoris Chriſti Jeſu, cujus cauſam agimus, implorato ſummo, divinoque auxilio.

CA-

C A P U T II.

Demonſtratur adverſus Socinianos Redemptionem noſtram per Chriſtum factam non eſſe metaphoricam, ſed in ea peragenda verum pro nobis pretium fuiſſe ſolutum, & Dominum Jeſum eſſe vere, ac proprie hominum Redemptorem.

ITAQUE adverſus Socinianos, ut illum ſervemus ordinem, quem in ſecunda ac tertia parte diſputationis ſuæ Fauſtus tenuit, demonſtrabimus decem propoſitionibus nos vere, atque interveniente pretio fuiſſe a Chriſto redemptos, idque nullatenus ſummi Dei repugnare æquitati. Erunt autem propoſitiones noſtræ, quæ ſequuntur. I. Revera Chriſtus Jeſus humanum genus redemit. II. Hanc redemptionem non ſolum exemplo, & commendatione caritatis peregit, ſed etiam ſoluto pretio. III. Hujus rei cauſa mortem pertulit. IV. In morte perferenda peccatorum noſtrorum pœnas luit. V. Fuit affixus cruci ſalutaris victima, oblatamque pro nobis ſacrificium. VI. Per hanc hoſtiam & ſacrificium, cum eſſemus filii iræ & vindictæ, reconciliati ſumus Deo. VII. Reconciliatio iſta facta eſt per veram peccatorum expiationem. VIII. Noluit itaque Deus peccata noſtra per ſolam condonationem dimittere. IX. Decebat enim quammaxime, ut divinæ juſtitiæ ſatisfactio exhiberetur condigna. X. Nec fuit injuſtum, non pereuntibus nobis, Chriſtum ſubire crucis ſupplicium, eique peccata noſtra imputari. Poſtremæ tres theſes, quoniam impetunt tertiam Socinianæ diſſertationis partem, erunt proximi capitis argumentum: in prioribus ſeptem præſens diſquiſitio verſabitur.

PROPOSITIO I. Revera Chriſtus Jeſus humanum genus redemit.

Hanc propoſitionem probant invictiſſime ſequentia divinorum librorum teſtimonia. 1. Mat. xx. 28. *Filius hominis venit dare animam ſuam redemptionem pro multis*. In Græco: ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. Indubitatum eſt τὸ λύτρον eſſe pretium ſolutum ad redimendum captivum, derivatum a λύω, quod eſt *ſolvo*, ut animadvertit in hunc locum etiam Eraſmus. II. Apoſtolus ad Galatas 1. 4. *Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſeculo nequam*: & 111. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum*. Ubi in Græco extat verbum ἐξηγόρασεν, a propoſitione ἐξ, & ἀγοράζειν, quod eſt *redimere*, & *emere* magno ſoluto pretio: de hoc tamen loco infra prop. 4. 111. Idem Apoſtolus ad Epheſ. 1. 7. ſcribit: *In quo habemus redemptionem*

ptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum. Græce: Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων; quo in loco notandum vocabulum ἀπολύτρωσιν, quod valet idem, ac *pretium*, quod ad redimendum captivum perſolvitur, denotatque redemptionem gravi peractam impendio. Occurrit idem vocabulum ad Rom. III. 24. ubi loquitur Apoſtolus de juſtificatione, quæ ita beneficium eſt gratiæ, ut ipſam tamen gratiam Chriſtus nobis promeruerit. IV. In priori ad Timotheum II. 6. ait ipſemet Paulus: *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*. Et iſtic habetur in Græco vocabulum ἀντίλυτρον, ſolutum *pretium* pro redemptione captivi. Ignatius in Epiſtola ad Trallianos legit λύτρον, *pretium*. Heſychius ἀντίψυχον. Ἀντίψυχος eſt ille, qui pro altero ſe morti devovet, ut apud Gallos Soldurii, de quibus Cæſar lib. III. cap. 22. & apud Romanos Decii, de quibus Cicero in I. Tuſcul. & S. P. Aug. lib. IV. de Civit. Dei cap. 20. Dio Caſſius ait: ἀντίψυχοι οἱ ἀποθανεῖν ἐθελήσαντες: *Antipſychi ii ſunt, qui pro altero ſe tradere morti percupiunt*. Vide etiam ad Coloſſ. I. 14. ad Hebræos IX. 15. & Apocalypſ. I. 5. Ex quibus hæc ratiocinatio fabricatur. Ille revera humanum genus redemit, qui ſoluto proprii ſanguinis *pretio*, & ad nos liberandos ſe diræ morti devovens eripuit homines a peccatorum captivitate. Id præſtitit Chriſtus Jeſus. Igitur Chriſtus Jeſus revera humanum genus redemit.

Propositio II. Cum hæc redemptio contigerit *pretio* oblato, non fuit peracta duntaxat Domini Jeſu prædicatione & exemplo.

Sequitur ex dictis; ubi enim *lytrum* intervenit, ibi non eſt redemptio metaphorica, qualem adſtruunt Sociniani. Confirmatur autem I. Apoſtolus in priori ad Corinth. VI. 20. inquit: *Empti enim eſtis pretio magno*: Græce, ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. De verbo ἀγοράζειν, quod eſt *emere* pretio ſoluto, dictum paullo ſupra. *Magno* non extat in Græco, neque in Syriaco, nec apud Tertullianum de Pudic. cap. 16. & lib. 2. ad Uxorem cap. 3. ſed τιμῆς legendum eſſe cum emphaſi oſtendit Eſtius, quoniam alioqui redundaret; non enim proprie fit emptio ſine pretii ſolutione. Recte itaque Vulgata lectio. Quod hîc notandum eſt; demonſtrat Paulus nobis incontaminate corpore, animoque vivendum ducta ab emptitiis comparatione. Nam ſicut qui pretio emuntur, non ſunt juris ſui, ſed alieni; ita nos impenſius Domino ſervire debemus, quoniam empti pretio ſanguinis Jeſu Chriſti effecti ſumus Dominici juris. Atque hæc interpretatio liquet ex ſcopo Apoſtoli hortantis eo loci ad vitandam fornicationem, atque ex Commentariis Patrum, præſertim Chryſoſtomi Hom. XVIII. p. 476. ſcribentis: *In memoriam enim revocat magnitudinem beneficii modum ſalutis oſtendens, quod cum eſſemus alienati, empti ſumus, & non abſolute, ſed pretio*. Idem tradit Theophylactus pag. 211. & Oecum.

pag.

pag. 474. qui etiam locum Apoſtoli reddunt, *Et non eſtis veſtri ipſorum: ſiquidem empti eſtis pretio*. Similia habet auctor Comment. quæ tribuuntur Ambroſio Tom. 2. pag. 132. Quænam vero eſſet Apoſtoli ratiocinatio, quænam ratio comparationis, quænam exhortationis vis, ſi redemptio noſtra fuiſſet abſque pretio peracta? II. Eumdem ſenſum habent verba Apoſtoli proximo cap. VII. 23. *Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum*, Græce: Τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων, ideſt, Cum emptitii ſitis, nec proinde veſtri juris, non debetis aliquid ad hominum gratiam factitare, & illorum juſſa, qui prava injunxerint, exequi. Videatur Oecumenius in hunc locum pag. 209. III. Petrus quoque in Epiſtola 1. cap. 1. 18. ſcribit nos redemptos a ſervitute legis, & a priſcorum rituum obſervatione debere incolatus noſtri tempore converſari cum ſumma Dei reverentia, eo quod magni æſtimanda eſt collata nobis libertas, quam non pecuniarum impendio acquiſivimus, ſed ſupereminenti pretio, ideſt, effuſo in ara Crucis ſanguine immolati pro nobis Filii Dei. *Scientes*, inquit Apoſtolorum Princeps, *quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis: ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati*. Græce: Εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ. Iſtic verbum ἐλυτρώθητε deſignat liberationem factam *ſoluto pretio* a th. λυτρόω, *pretio redimo*: idem pretium argento, auroque, quibus redimuntur captivi, præfertur; & quale ſit aſſignatur, nempe pretioſus Chriſti ſanguis: cui redemptio noſtra tribuitur ad Epheſ. 1. 7. 11. 13. ad Coloſſ. 1. 14. ad Hebr. IX. 14. X. 19. prima Joannis 1. 7. Apocalypſ. 1. 5. &c. IV. Quidnam ſignificat canticum illud novum Agno pro nobis occiſo decantatum Apocalyp. V. 9. niſi attributam Chriſto judicii poteſtatem, quoniam pro nobis immolatus iram placavit, & nova, ac mirabili expiatione peccati redemit nos proprio ſanguine? *Dignus es Domine* (ajebant ante thronum decumbentes) *accipere librum, & aperire ſignacula ejus: quoniam occiſus es, & redemiſti nos in ſanguine tuo*: Græce, Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου. Ubi *redemiſti*, eſt aoriſtus verbi ἀγοράζειν, *pretio emere*, de quo ſupra, ac pariter pretium ſanguinis deſignatur propoſitione ἐν, *in*, quæ juncta dativo idem eſt, ac *per*, denotatque cauſam inſtrumentalem. Hinc Aethiopica legit, *Mercatus es cum ſanguine tuo*, Arabica autem, Syriaca, *Emiſti nos Deo per ſanguinem tuum*. Videſis N. Teſt. Wal. pag. 944. & interpretationem Arethæ ad calcem Oecumenii. Lege etiam Auguſtinum ſerm. 329. num. 1. & 336. num. 4. egregie explicantem quomodo Chriſtus lancea transfixus in cruce, quaſi *conſciſſo ſacco* egerit grande commercium, atque totius orbis pretium fude-

Digitized by Google

ſuderit. Quare ita Socinianos revincimus: Niſi Chriſtus nos ſoluto pretio redemiſſet, nequaquam diceremur *Empti*, & ad jus Dominicum translati per Chriſti mortem; neque ſanguis Chriſti analogiam haberet cum auro, & argento, quo redimuntur captivi. Atqui id repugnat productis modo, expoſitiſque Scripturis. Chriſtus ergo nos vere, proprie, ac ſoluto pretio redemit.

Propositio III. Chriſtus eo fine, ut nos a peccato, dæmoniſque captivitate redimeret, mortem pertulit.

Enimvero Joan. XI. 50. pontifex Caiphas, *non a ſemetipſo*, ſed divino numine afflante inquit: *Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*: Græce, συμφέρει ἡμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. Conantur Sociniani ea Scripturæ loca, in quibus Chriſtus dicitur *pro nobis*, vel *propter peccata noſtra* mortuus, ita interpretari, ut particula ὑπὲρ, nihil aliud ſignificet, quam *cauſſa noſtri*, non cauſſa antecedente, & impulſiva, ſed finali duntaxat, ſive mera puta occaſione, ſcilicet, ideo Chriſtum pro peccatis noſtris paſſum fuiſſe, quia inde conſecutus eſt effectus aliquis peccata reſpiciens noſtra; non quatenus mortuus ſit ad ſatisfaciendum pro eiſdem peccatis, ſed quia inde fides gignitur nobis peccatum divina benignitate remiſſum iri. Ita Socinus Præl. Th. cap. 20. & de Chriſt. Serv. p. 2. cap. 10. At facilius Herculi clavam, quam nobis producti teſtimonii firmiſſimum præſidium extorquebunt. Etenim prophetavit Caiphas perituram totam gentem niſi Chriſtus moreretur pro populo: fuit ergo cauſa antecedens, & impulſiva mortis Chriſti imminens perditio populi. Præterea ubicunque particula illa ὑπὲρ morti, aut perpeſſionibus jungitur, ſemper antecedentem ac meritoriam cauſſam ſignificat: nec exemplum contrarium inveniri; aut in Scripturis, aut in idoneo quoquam Scriptore affirmat Voſſius adverſus Ravenſperg. cap. 17. Hoc autem loco particula illa ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, conjungitur morti Chriſti. Igitur vim habet cauſæ antecedentis & impulſivæ. Inſuper eo loci Socinus, & Crellius c. 11. adverſus Grotium contendunt *a Cajapha* nullum alium interitum conſideratum, niſi qui tum demum fuiſſet populo metuendus, ſi Chriſtus manſiſſet ſuperſtes, ideſt, futuram Romanorum militum incurſionem, de qua ipſe Caiphas verſu 48. cum ſuis ratiocinabatur, *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem*. At ineptum ſupra quam dici poſſit, ac temerarium figmentum! Ineptum quidem, nam nec Sociniana interpretatione admiſſa, inde ſequeretur Chriſtum non fuiſſe occiſum pro reparando imminenti Judæorum interitu, temporali ſaltim, & qualis ob carnalium mentem obverſabatur; nec ſequeretur Meſſiam præſtolantes eidem non credituros, ut a ſervitute Romani Imperii eo duce liberarentur. Temerarium vero, quoniam citata verba verſ. 48. ſunt

Digitized by Google

ſunt Concilii Phariſæorum, non Caiphæ, qui eis contradicens inquit: *Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit, &c.* quæ verba *a ſemetipſo non dixit*, commonſtrans ab alia ſervitute, quam a Romanorum jugo fore per Chriſti mortem liberandum populum, ideſt, a dæmonis captivitate. Ergo ut nos hinc erueret, piiſſimus Redemptor mortem oppetiit. II. Apoſtolus ad Romanos cap. v. 6. demonſtrans nos juſtificatos in ſanguine Chriſti, & reconciliatos Deo ſalvos futuros ab ira per ipſum, utitur argumento a majori ad minus, quoniam ſcilicet pro impiis mortuus eſt, ac multo magis ſalvabit juſtos, ſibique acceptos: *Ut quid enim Chriſtus*, inquit, *cum adhuc infirmi eſſemus, ſecundum tempus pro impiis mortuus eſt?* Græce: ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. Et verſu 8. *Chriſtus pro nobis mortuus eſt*. Græce: Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. His in locis particulam ὑπὲρ ſignificare *ſubſtitutionem*, ideſt, Chriſtum mortuum loco noſtri, atque ut nos ab ira Dei redderemur immunes, liquet primo, quoniam oſtendit Apoſtolus commendari caritatem Dei in nobis ex quo, cum peccatores eſſemus, pro nobis mortuus ſit Chriſtus. Si enim vix reperitur inter mortales, qui pro juſto, aut amico ſe devoveat, ut fecerunt pro Reipublicæ incolumitate Curtius, Decius, Codrus, quam ſingularis erit amor ſeſe devovere pro impiis? *Vix enim pro juſto quis moritur?* inquit Paulus. Ubi, etſi Eraſmus, imo & Hieronymus ad Algaſiam q. 7. *juſtitiam*, non perſonam intelligit, quod nullo pacto vim argumentationis infringit; perſonam accipiendam commonſtrat antitheſis, ut obſervarunt docti viri Eſtius, & Jo. Gagnæus: comprobantque Verſiones Aethiopica, & Arabica in novo Teſtam. Walt. pag. 648. At dum quis pro amico, aut juſto ſe morti devovet, pro alterius incolumitate vitam ſurrogat ſuam. Id ergo, teſte Apoſtolo, longe præſtantiori caritate fecit Chriſtus pro impiis, & inimicis. Accedit quod proximo verſu 10. id expreſſius exponens ait Paulus: *Si enim cum inimici eſſemus reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus, &c.* quibus in verbis effectus mortis Chriſti, de quo infra, ideſt, peccatorum reconciliatio apertiſſime declaratur. III. Idem Apoſtolus in prima ad Corinth. 1. 13. ne humanæ eloquentiæ, & eorum, qui ſibi Evangelium annuntiaverant merito ſe fidem crederent aſſecutos, *Nunquid*, ait, *Paulus crucifixus eſt pro vobis?* Μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; Quo ſane in loco particula ὑπὲρ, plus aliquid innuit, quam ubi ipſe inquit percupere fieri anathema pro fratribus, aut nos jubemur pro fratribus animam ponere. Ibidem quippe ſignificat Paulus neminem mortalium, niſi Chriſtum, morte nobis impetraſſe quæ ad ſalutem perducunt, licet multi & prædicatione, & exemplo, & etiam martyrio ſalutem noſtram ſtuduerint promovere, ideoque nos Chriſti eſſe, non Pauli, non Apollo, non Cephæ, ut ajebant Corinthii. Hujus

autem rei optimam profert cauſam S. P. Auguſtinus Tract. LXXXIV. in Joan. num. 2. ſcribens: *Etſi fratres pro fratribus moriantur, tamen in fraternorum peccatorum remiſſionem nullus ſanguis Martyrum funditur: quod fecit Chriſtus pro nobis*. IV. In altera ad Corinth. v. 14. oſtendit Paulus impelli nos caritate Chriſti, ut illi vivamus, *quoniam unus pro omnibus mortuus eſt*. Græce: ὅτι εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε. Iſtic quoque ὑπὲρ πάντων ſubrogationem mortis Chriſti pro vera omnium redemptione commonſtrat; quoniam Sociniano ſenſu, ad promovendam ſcilicet fidem, & caritatem commendandam, non unus, ſed compl'ures mortem oppetiere: & quoniam e veſtigio Paulus denegatam a Socinianis antecedentem cauſſam mortis Chriſti, transfuſam ſcilicet in omnes originariam prævaricationem commemorat dicens: *Quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*. Quare hinc Auguſtinus ſexcentis in locis, ut dictum alibi, probat contra Pelagianos originale peccatum. V. Non ſolum particula ὑπὲρ, occurrit, ubi Chriſtus dicitur mortuus pro nobis, ſed etiam particula ἀντὶ, in textu Matt. citato Prop. 1. quæ particula commutationem, & ſubſtitutionem ſignificat, ut demonſtrat Grotius cap. 9. ex Matth. II. 22., & XVII. 27. ex Lucæ XI. 11. ex 1. ad Corinth. XI. 15. ad Hebr. XII. 16. ex 1. Petri III. 9. quæ loca exſcripſit etiam Tournely de Incarn. pag. 175. Imo Socinus, & Crellius ea particula ἀντὶ commutationem ſignificari haud negant, comminiſcentes commutationem quamdam a ſubrogatione diverſam, veluti dum captivi inter ſe permutantur, nec tamen alter vice alterius captivus evadit. Non enim Crellius locum invenire potuit, ubi ἀντὶ commutationem non denotet. Videatur Tom. IV. Operum Crellii pag. 190. At quis percipere poteſt duorum captivorum permutationem, niſi uterque captivus ſit? Quis noſtrum redemptione peracta aſſerit quempiam remanere captivum? Quis inficias eat ex duobus captivis unum tradi in pretium & redemptionem alterius, & ideo utrunque ſolvi a captivitate, quia ſoluto pretio uterque ſolvitur a jure, & poteſtate Tyranni? Perperam ergo Fauſtus & Crellius tentant iſtinc evadere. Habet autem vim eamdem vocabulum ἀντίλυτρον 1. ad Timoth. II. 6. ſupra explicatum. Ex quibus omnibus ad theſim probandam hæc conſtruitur argumentatio. Si in locis, ubi Chriſtus dicitur pro nobis mortuus, non ſolum ſignificet particula *pro* aliquam utilitatem nobis provenientem ex Chriſti paſſione, qualem percipimus ex Apoſtolica prædicatione & exemplo; verum etiam demonſtret mortem illum oppetiiſſe, ut nos a ſempiterna erueret perditione, ut ſe loco noſtri ſubſtitueret ad placandam Dei indignationem, ut nobis impertiret gratiam, & peccatorum remiſſionem, ut nos denique a peccati captivitate redimeret; profecto Chriſtus redemptionis noſtræ cauſa mortem oppetiit. Atqui explicato nuper ſenſu dicitur *pro nobis mortuus*. Ergo Chriſtus eo fine, ut

Digitized by Google

ut nos redimeret a peccato, dæmoniſque captivitate, mortem pertulit.

Propositio IV. Chriſtus in morte perferenda peccatorum noſtrorum pœnas luit.

Chriſtum in cruce peccatorum noſtrorum pœnas pertuliſſe ex ſequentibus locis evincitur. I. Eſaias cap. liii. 4. de Chriſto, ut Socinus fatetur P.2. cap. 4. pag.149. vaticinatus, nec ſermonem inſtituens de Jeremia, ut opinatur Grotius Tom.1. pag.323. (falſo enim Tournely ſcribit pag. 177. Grotium ad ipſum Iſaiam literæ ſenſum inflectere;) etſi magis κατὰ λέξιν, *ſecundum verba*, fateatur in Chriſtum potius, ſublimiuſque vaticinium congruere: Eſaias inquam, ait: *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Hebraice: אָכֵן חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאֹבֵינוּ סְבָלָם׃ quorum verborum ſenſus eſt, *Vere debitas peccatis noſtris pœnas tulit.* Contendit Socinus verbum נשׂא, *Nasà*, idem eſſe, atque *auferre*, non *perferre*, ac *ſuſtinere*, eo quod Matthæus cap. viii. 17. hunc locum interpretetur de languoribus, morbiſque corporis, quos Chriſtus ſanavit, nec tamen tranſtulit in ſemetipſum. Idem cenſet Forerius Tom. iii. Crit. Sacr. pag. 601. At primum cum נשׂא ſignificet *pœnam luere* Exodi xxviii. 43. Ezech. xxix. 19. aliiſque in locis plurimis; quare ſenſum iſtic non præſefert eumdem? Certe Verſio Syriaca habet: *Vere paſſiones noſtras ipſe pertulit, & dolores noſtros ipſe paſſus eſt.* Arabica, *Ipſe portat peccata noſtra, & pro nobis dolore afficitur.* Græca, οὗτος ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. *Ipſe peccata noſtra portat, & pro nobis dolet.* Deinde non ſolum verbum נשׂא occurrit hoc loco, ſed etiam סבל *ſabal*, quod nullibi aliud ſignificat quam *ſuſtinere*, ac *bajulare*. Vide hebraica Biblia Gen. xlix. 15. Iſ. 46. 4. Thren. v. 7. &c. Præterea Chriſtum peccata delere quis negat? pœnas verò peccatorum ipſum non pertuliſſe Socinus undenam probat? Sane quæ ſequuntur, evincunt oppoſitum. Neque ad rem eſt præcitatus locus Matthæi. Etenim *languores* Iſaias dixit, & qui animum afficiunt, & qui in peccatorum pœnam torquent corpora; & Chriſtus utroſque curavit, quoniam *factus in ſimilitudinem carnis peccati* pertulit infirmitates noſtras ut a nobis languores animi, corporiſque morbos diſpelleret. Quare recte Matthæus, etſi loquatur de ægrotantibus corpore, utitur teſtimonio Iſaiæ, ut per corporalium morborum curationes mentem erigamus ad percipienda ſpiritualia beneficia, ut curatio corporis eſſet veluti præambula redemptionis animarum, ut ſubaperiret plurimas ægrotationes ab animi peccatis originem trahere. Videatur Joannes Chryſoſtomus hom. 28. in Matth. pag. 275. Eſtius, Arias Montanus, ac præ ceteris Taddæus noſter Peruſinus in Iſaiam, Maldonatus, Janſenius, Nat. Alex. in cap. viii. Matthæi. Sanare itaque Chriſtum animi, corporiſque languores concedimus; de utriſque loquutum Eſaiam quatenus mors, & infirmitates ſunt pœna peccati,

 haud

haud inficiamur: Chriſtum vero utriſque languoribus attuliſſe medelam, quoniam ipſe pertulit infirmitates noſtras, & peccatorum noſtrorum pœnas in ſe tranſtulit, firmiſſime profitemur. Atque id Eſaias ſequentibus verbis confirmat. Verſu enim proximo inquit: *Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra*. Hebraice: וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֺנֹתֵינוּ׃ *Et ipſe vulneratus a prævaricationibus noſtris, attritus ab iniquitatibus noſtris*. Quo in loco iniquitates & ſcelera noſtra fuiſſe mortis, ac ſuppliciorum Chriſti cauſam effectricem ac meritoriam ſatis ipſa verba declarant. Sequitur autem Propheta: *Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus*. Hebr. מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ׃ *Caſtigatio pacificationum noſtrarum ſuper eum, & in livore ejus medicatum eſt nobis*. His apertiſſime ſignificat Vates caſtiſtigationem, quam divina juſtitia pro offenſis noſtris poſtulabat, ex qua conciliatio & pax conſequeretur, Chriſto fuiſſe impoſitam; ut ex proprietate linguæ ſanctæ demonſtrat Arias Montanus Tom. 2. in Eſaiam p. 1160. Temere negat Socinus pag. 151. *caſtigationem* hoc loco ſignificare punitionem, quoniam ei conjungitur *pax*; nam punitio peccati dicitur *caſtigatio pacis*, quoniam per mortem Chriſti reconciliati ſumus Deo, ut infra oſtendam, innuitque ibidem Profeta dicens, *Et in livore ejus medicatum eſt nobis*. Habet Syriacus: *Caſtigatio pacis noſtræ ipſi imponitur, & cicatricibus ejus curabimur*. Et Arabicus, *Caſtigatio pacis noſtræ impoſita eſt ei, per ejus vulnera nos ſanati ſumus*. Tom. 3. Polygl. pag. 145. Expende totum illud caput LIII. de quo hactenus. II. Apoſtolus in 2. ad Corinth. v. 21. ſcribit: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*. Perſpicuum eſt male a quibuſdam legi, *Is*, ideſt Chriſtus, *peccatum fecit*, quam lectionem rejicit Auguſtinus cap. XLI. Ench. num. 13. ſed legendum, *Eum, qui non noverat peccatum*, ut habet Vulgata, & Græcus codex, τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ideoque ſenſus eſt, *Deus fecit Chriſtum pro nobis peccatum*, ſcilicet, *ſacrificium pro peccato*; ut oſtendimus hujus Volum. pag. 173. Nam Levit. IV. 29. ubi habet Vulgata, *Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ, quæ pro peccato eſt*, legunt Hebræi, עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת *ſuper caput peccati*, & LXX. pariter ἐπὶ κεφαλὴν τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ. Recte itaque Auguſtinus citato loco, necnon Q. 12. ſuper Num. & lib. 1. contra Maximinum cap. 2. ait *peccatum* dici ab Apoſtolo *ſacrificium, quod pro peccato offertur*: quod & demonſtrat ſcopus Apoſtoli ibidem loquentis de peccatorum reconciliatione. Poſſunt Apoſtolica verba & hunc habere ſenſum, *Fecit Deus Chriſtum ſubjectum ſuppliciis, & punitioni peccati*: quem ſenſum comprobat citato loc. contra Max. S. Pater ex alio Pauli contextu, ad Rom. VIII. 3. *De peccato damnavit peccatum in carne*: ubi in Græco eſt verbum κατέκρινε, ideſt, *condemnavit, judicavit, morti tradidit*. Sive autem dicas Chri-

Digitized by Google

Chriſtum fuiſſe pro peccatis noſtris mactatum, ſive in ipſius carne affixa cruci apparere peccati judicium, ac punitionem; quid aliud, te amabo, dices, niſi Chriſtum ſcelerum noſtrorum luiſſe pœnas? III. Invictiſſime Socinianos revincit quod ſcribit Paulus ad Galatas III. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt, Maledictus omnis qui pendet in ligno*. Hic maledictionem & execrationem dici pœnam inflictam in punitionem peccati pluribus oſtendimus contra Phereponum Tom. IV. pag. 45. & ſeq. Omnia, quæ ibidem diximus, demonſtrant verborum Apoſtoli ſenſum eſſe, Chriſtum nos redemiſſe a peccatorum pœna & execratione, a qua liberare non poterat lex ſcripta, ipſam execrationem ac pœnam in ſe ſuſcipiendo. Confirmat hanc interpretationem primo lex ipſa Deuteronomii XXI. 22. quæ agit de ſuſpenſis in patibulo ob graviſſimum ſcelus: idem commonſtrant exempla ſuſpenſorum, quæ habentur Num. XXV. 4. ob idololatriam, & ſcortationem, Joſue VIII. 29. & X. 26. ob intentatas clades Iſraelitis, cultumque Deorum, 2. Reg. XXI. 9. ob peccatum Saulis in Gabaonitas, & in divinæ vindictæ exemplar. Deinde etiam veteres Rabbini ſuſpenſum eſſe maledictum obſervant, quia peccavit coram Domino, & ſuſpenſus eſt in pœnam ſcelerum, & convitiorum, quibus Deum proſcidit. Ita Onkelos, Talmud lib. Sanhed. cap. 6. Abenezra, Kimki, aliique collecti a Coccejo, Vitringa, & Seldeno. Catholicos Interpretes laudavi cit. pag. 45. Poſtremo maledictionis cauſa non a ſuſpendio petenda eſt, ſed a delicto, alioqui mortem Chriſti maledictam diceremus, quam phraſim in Catecheſi Palatina etiam hæretici *indiſciplinatam* appellaverunt. *Non enim*, inquit Hieronymus in hunc locum, *maledictus quia pendet, ſed ideo pendet quia maledictus*. Igitur eſſe *maledictum* eſt eſſe ſuſpenſum in ligno in punitionem peccati. Cum itaque Chriſtum ibidem appellet Apoſtolus μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, *innocuum, & neſcientem labem*, & ad Hebr. VII. 26. ὅσιον, ἄκακον, ἀμίαντον, κεχωρισμένον ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, *ſanctum, innocentem, impollutum, ſegregatum a peccatoribus*, quomodo fecit illum Deus *maledictum*? Non alia ratione, niſi quia aliena peccata in ſe ſuſcepit, ut pro iis pœnas lueret; quemadmodum debitor appellatur tam qui per ſe debitum contrahit, quam qui pro alio vadimonium promittit, præs, atque ſponſor. IV. Petrus Epiſt. I. cap. II. 24. inquit: *Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*. Græce, Ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον. Carolus Witaſſe pag. 374. de Incarn. inquit Socinianos reſpondere Petrum non uſum verbo ſimplici φέρειν, quod eſt *ferre*, ſed compoſito, quod eſt *auferre & delere*. Non ita ineptiunt Sociniani, ut fateantur φέρειν eſſe *perferre*, aut diverſam habere ſignificationem ab ἀναφέρειν: ſed Joan. Crel. pag. 20. ait, quamquam dixiſſet Petrus, τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἤνεγκεν, quod eſt a verbo ſimplici

plici *εἴρει*, *non tamen verba illa protinus ſignificarent pœnæ proprie dictæ perpeſſonem*; nec forte ignorant Iſaiæ LIII. v. 4., habere LXX. *ὅυτος ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει*, ubi tamen *φέρει* interpretantur, *aufert*, *delet*. Reponunt itaque, uti eodem verbo *ἀνάφερειν* Paulum in Epiſtola ad Hebr. IX. verſu ult. ubi tamen, veritate cogente, etiam nos legimus, *ad multorum exhaurienda peccata*: unde conſtat *ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας* non eſſe *perferre* peccata, ſed *tollere* & *auferre*. Ita Fauſtus pag. 152. Addit Crellius pag. 21. verbum *ἀναφέρειν* poni a LXX. pro hebraico *Hææl ab*, aſcendere fecit, ut adnotavit Tremellius in editione Syriaca. Addat, ſi lubeat, Theodorum Bezam, & Eraſmum Schmidium. Eſt autem *adſcendere facere*, idem ac *tranſportare*, *&* *auferre*, ut de oſſibus Joſephi ex Ægypto aſportatis legitur Joſue XXIV. 32. Hæc Sociniani. At primum, ſi grammaticis ſignificationibus pugnandum eſt, *ἀναφέρειν τὴν ἁμαρτίαν*, eſt *ſcelus in aliud transferre*, ut exquiſitis exemplis demonſtrat Budæus Comment. ling. Græc. p. 401. Deinde non ait tantum Petrus, *ἀνήνεγκεν*, *tulit*, *portavit*, ſed *ἀνήνεγκε ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον*, *portavit in corpore ſuo ſuper lignum*. At corpus ſuum cruci affixit. Ergo etiam affixit cruci peccatum, ut ad Coloſs. II. 14. inquit Paulus de quo loco infra. Præterea quis noſtrum negat Chriſtum abſtuliſſe peccata? Abſtulit, delevit; ſed pro nobis luendo pœnas: quod innuit eo loci Petrus, nos exhortans ut Chriſti exemplo feramus æquo animo maledicta, & convicia. De teſtimonio autem Pauli idem omnino dicimus. Optime Vulgata habet: *Ad multorum exhaurienda peccata*; at quo pacto peccata exhaurivit? Eorum ſupplicium in cruce perferens, & corpus ſuum vulneratum, clavisque transfixum exhibens Deo *hoſtiam* propitiationis. Inquit enim ibidem Paulus, *Ad deſtitutionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit*. At quid eſt *per hoſtiam ſuam*, niſi forte *per corpus ſuum*, *quod fecit hoſtiam pro peccato*, ut obſervat in hunc locum Primaſius? Ad hæc Paulus eo loci inſtituit antitheſim inter adventum Chriſti primum, & ſecundum: & in hoc ait appariturum *χωρὶς ἁμαρτίας*, *ſine peccato*, ideſt, impaſſibilem atque immortalem. Igitur in primo adventu dicitur *tuliſſe peccata*, quatenus pro his paſſus ac mortuus eſt: alioqui inter adventum primum & ſecundum nulla ibidem exprimeretur *ἀντίθεσις*. Quod proinde ait Crellius *ἀνήνεγκε* idem eſſe, *ac adſcendere fecit*, producta Syriaca Verſione, notiſque Tremellii, excipimus gratanter. *Aſcendere fecit*, ſed ſuper lignum, quemadmodum attollebatur in ara holocauſtum pro peccato. *Nam* LXX. *Interpretes verbum iſtud* הֶעֱל, *Adſcendere fecit*, *vertunt* *ἀνάφερειν*, *ac inter alia cum de ſacrificiorum oblatione agitur*, *ubi utriuſque verbi frequens eſt uſus*. Ita Crellius. Ex cujus confeſſione infertur, quod Chriſtus in corpore ſuo affixo cruci ideo peccata ſuſtulit, quoniam corpus illud ligno ſuffixum erat pro peccatis ſacrificium & hoſtia. Ita ex invitis pectoribus erum-

erumpit veritas . Atque hæc omnia ſyllogiſmum iſtum efficiunt : Luit peccati pœnas quiſquis pro iniquitatibus confoditur , & vulneratur ; quiſquis in execrationem culpæ ſuſpenditur ; quiſquis pro peccatis tanquam hoſtia conteritur , & mactatur . Atqui hæc omnia Chriſtus perpeſſus eſt . Igitur Chriſtus peccatorum noſtrorum pœnas luit .

Propositio V. Chriſtus affixus cruci fuit pro peccatis noſtris hoſtia , & ſacrificium Deo ſponte immolatum .

Hanc theſim confirmant verba Pauli in 2. ad Corinth. v. 21. & quæ nuper diximus de loco Petri Epiſt. prima 11. 24. ex confeſſione Joannis Crellii . Sed ulterius comprobatur . I. Indubitatum eſt , neque id Sociniani audent negare , Chriſtum præfiguratum fuiſſe in ſacrificiis veteris Teſtamenti . Hoc nos demonſtravimus libri xx. nono capite ; hoc ſcribunt Patres , ut Hieronymus in caput 2. ad Epheſ. & Auguſtinus lib. xx. contra Fauſtum cap. 18. & x. de Civ. D. cap. 20. Hoc teſtatur Apoſtolus Ad Hebr. x. 1. hoc denique Chriſtus in Cruce exclamans , *Conſummatum eſt* . At ſacrificia veteris legis , ſi non omnia , plura ſaltim pro peccatorum expiatione immolabantur : quod teſtatur Apoſtolus ad Hebræos v. 1. & viii. 3. Nolunt vim hujus argumentationis hoſtes veritatis percipere . Negant antiquas victimas aliquod præſeferre veræ expiationis veſtigium : negant agnum , qui potiſſimum Chriſtum præfigurabat , fuiſſe aliquando pro peccato immolatum : negant victimas illas aliquam per ſe habuiſſe vim divinæ juſtitiæ ſatisfaciendi , atque ad id comprobandum appellant ad conſenſum doctorum virorum : addunt & rationem , quia nec inter homines & beſtias eſt ſpeciei communio , nec earum oblatione indiget Deus omnium univerſorum . Hæc Socinus P. 2. pag. 156. & ſeq. Ad quæ cum multa reſpondeat Grotius cap. 10. omnia nos facillime elidi arbitramur , ſi duo per ſe obvia prænotentur ; unum , quod *ſi totum præcedat in typo , jam non typus , ſed hiſtoriæ veritas eſt appellanda* : alterum , quod *de umbra tranſeuntibus ad veritatem , & de lege ad Evangelium , pro brevibus & præſentibus futura , & æterna ſuccedunt* : quorum primum tradit Hieronymus in cap. xi. Oſeæ , alterum in cap. xiii. Zachariæ . Etſi ergo vetera ſacrificia per ſe non delebant peccati maculam , typus tamen erant ſacrificii Chriſti , per quod peccatum expiatur ; atque ipſa peccati expiatio præſignabatur in oblatione immunditiæ legalis , & in relaxatione temporalis pœnæ , quam lex trangreſſoribus minabatur. Etenim effuſionem ſanguinis pecudum fuiſſe homini *pro animæ piaculo* , legitur xvii. Levit. verſu 11. Et quamvis Deus pecudum & arietum ſit Dominus ; ea libera mactatione , qua pro hominibus carne immundis mundæ pecudes necabantur , parcebat tranſgreſſoribus , ne iis mortem immitteret violentam . Sicut ergo per hoſtiarum ſanguinem abſtergebatur carnis inquinamentum , ita per ſanguinem Chriſti detergitur labes peccati . Vide Auguſtinum lib.

lib. XVIII. contra Fauſtum cap. 6. & Apoſtolum ad Hebræos c. IX. 13. Itaque ſive hoſtia pro peccato, quæ erat piaculum animæ, ſenſu explicato, ſive mactatio agni, ſive hirci emiſſarii, ſive oblationes pro legali immunditia, præſignarunt effectum paſſionis Chriſti, qui unico ſacrificio omnia conſummavit: nec opus eſt, ut præmonui, in typis totum præcedere, & carnalibus tribuere ſpiritualia. De mactatione agni, liquet ex cap. XII. 13. Exodi ejus ſanguinem liberaſſe *a plaga diſperdente*: immolatos agnos pro delicto patet ex Levit. XIV. 13. & Num. VI. 14. quod & fatetur Crellius pag. 205. ægre ferens a Grotio in hoc reprehendi Socinum: qua in re arbitror potius Crellium peccare; nam Socinus P. 2. cap. 1. pag. 156. negat Baptiſtam appellaſſe Chriſtum *Agnum*, reſpiciendo tanquam *ad typum*, ad agnos immolatitios, & hanc rationem profert, *Cum in vetere fœdere, ut jam dictum eſt, pro peccato nullus agnus immolaretur*. Quæ ratio cum Crellii confeſſione falſa ſit; Chriſtus dicitur *agnus Dei*, quia in peccatorum expiationem tanquam agnus occiſus eſt, ut prænuntiavit Eſaias LIII. 7. & in illius paſſione completum teſtatur Philippus, Act. VIII. 32. Vide ſupra Prop. 2. num. 3. & 4. II. Apoſtolus ad Epheſios V. 2. nos hortatur, ut ambulemus in dilectione, *Sicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis*. Græce, προσφορὰν, καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. Hoſtiam, θυσίαν, eſſe victimæ mactationem a θύω, *macto*, *ſacrifico*, negare non audent Sociniani, præſertim ſi adjungatur προσφορὰ, *oblatio*, quæ vox *nunc ipſum offerendi actum*, *nunc rem oblatam ſignificat*, inquit Crellius p. 223. oppugnaturus Grotium, qui inter θυσίαν, & προσφορὰν haud male diſtinguit, cum non omnis oblatio ſit mactatio hoſtiæ, ut res per ſe loquitur. At ſi diſcrimen illud approbes, aperte ſequetur Chriſtum non ſolum pro peccatis noſtris oblatum caritate, & amore, verum etiam effuſo ſanguine mactatum atque immolatum: ſi oblationem accipias pro ipſo actu mactationis; conſequetur ſacrificium quod pro nobis Chriſtus obtulit, cruenta ſanguinis effuſione fuiſſe peractum. Quicquid ergo affirmes, negari nequit Chriſtum eſſe pro peccatis noſtris oblationem & hoſtiam. acceptis προσφορᾶς, & θυσίας vocabulis pro *concreto*, nam Chriſtus tradidiſſe *ſemetipſum*, innuit ibidem Paulus. Quamobrem bene ſapienterque Interpretes noſtri obſervarunt Chriſtum Dominum eſſe ſimul hoſtiam & Sacerdotem. At enim reſpondet Crellius, in mactatione nullam haberi rationem ſacrificii, cum & Levitæ ſacerdotio privati holocauſta victimaſque mactarent, Ezech. XLIV. 10. 11. Verum ibidem verſu 15. ſacerdotes appellantur, qui offerunt Domino *adipem & ſanguinem*: quibus verbis verum ſacrificium deſignari p. 224. fatetur Crellius. Cum itaque Chriſtus obtulerit ſe Deo hoſtiam, & cruentatam victimam, ut inquit Apoſtolus; ſacrificium pro nobis obtu-

obtuliſſe negat fruſtra idem Ebionita. Subtilius aliquid videtur reponere, dum ait illorum verborum *in odorem bonæ fragrantiæ* vix ullum eſſe uſum, cum de expiatoriis ſacrificiis eſt ſermo. Sed primo de holocauſtis ea verba uſurpantur Gen. VIII. 21. de mactatione arietis Exodi XXIX. 16. de immolatione avium Levit. I. 17. de hoſtia boûm, & ovium Num. XV. 3. Deinde etiam de hoſtia, *quæ pro peccato eſt*, ea phraſi fit ſermo Levit. IV. 31. Verum tamen eſt ubique appellari ſacrificium *in odorem ſuavitatis* non mactationem pecudis, aut effuſionem ſanguinis, ſed aduſtionem holocauſti, & cremationem adipis: ignis enim, inteſtina, incenſum, & ſuffimenta caritatem, animique rectitudinem, ad quam Deus attendit, ſignificant. Itaque Apoſtolus ſacrificium Chriſti tanta caritate ac dilectione peractum, rectiſſime appellat *hoſtiam in odorem bonæ fragrantiæ*; gerebatque typum mortis Chriſti victimarum mactatio; dilectionis autem, & flagrantiſſimæ caritatis crematio adipis. III. In epiſtola ad Hebr. oblati pro nobis ſacrificii pluribus mentio fit, inter Sacerdotium Leviticum, & Chriſti allato diſcrimine. Ac primum cap. VII. 27. Chriſti commendatur ſanctitas ac perfectio, quod non habuerit neceſſitatem, quemadmodum Sacerdotes, quotidie offerre hoſtias pro ſuis delictis, deinde pro populi: *Hoc enim fecit ſemel ſeipſum offerendo*, in ara Crucis, ut recte Tridentini Patres ſeſſ. 22. cap. I. ſubaudi *pro delictis populi*, nam verſu præcedenti dicitur Chriſtus *ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus*. Hanc oblationem in cælis fieri perperam autumant Poloni fratres, nam Apoſtolus loquitur de oblatione hoſtiæ, hanc ſemel peractam ait, ſtatuitque diſcrimen inter cruentam mactationem victimarum ſæpenumero repetitam, & immaculati Agni occiſionem ſemel peractam. At in cælo *ſemper vivit ad interpellandum pro nobis*, ait eodem capite Paulus, nec mactatur denuo, ſed inceſſanter effuſi ſanguinis pretium exhibet Patri. Deinde Apoſtolus c. IX. 11. inquit: *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum*, *&c.* quibus verbis ſempiternum ejus Sacerdotium commendat, per quod cæleſtem nobis aditum reſeravit, *& per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa*. Et hic ludunt operam Socinus, Crellius, Smalcius, Wolchelius, aliæque peſtes, aſſerendo Chriſtum nonniſi in cælo Sacerdotis munere fungi, ut ſummus Pontifex Aaronicus quotannis ingrediebatur ſanctuarium cum ſanguine hircino, & vitulino, ut legitur ibid. verſu 25., & Levit. XVI. 2. At revera mentita eſt iniquitas ſibi: enimvero illa verba, *Chriſtus aſſiſtens Pontifex*, Græce habentur, Χριϛὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς *Poſtquam advenisset Pontifex*, ideſt, poſteaquam in ſua incarnatione factus eſſet Pontifex: & ſi in cælum ingreſſus dicitur διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, *per proprium ſanguinem*, ſive ut legit Arabs, *cum ſanguine*; profecto jam ſanguinem effuderat, & obtulerat hoſtiam. Atque ita Aaron

ingredi non poterat ſanctuarium, niſi antea obtuliſſet *vitulum pro peccato, & arietem in holocauſtum*, citato cap. Levitici verſu 3. Nec inferre poterat ſanguinem intra cælum, niſi prius mactaſſet *hircum pro peccato populi*, ibid. verſ. 15. Omnia ergo quadrant adamuſſim, ſi dicamus Chriſtum effuſo ſanguine obtuliſſe ſacrificium in cruce, cujus pretium indeſinenter exhibet Patri. Eodem cap. IX. ad Hebr. verſu 14. producto typo junicis rufæ, de qua Num. XIX. 2. ait Apoſtolus: *Quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram*, deſignans longe perfectius eſſe ſacrificium ſanguinis Chriſti immaculati, & abſque omni prorſus labe, quo emundantur conſcientiæ ſordes, quam fuerit ſanguis & cinis vaccæ rufæ ſanctificans inquinatos *ad emundationem carnis*. Dicent ne Socini gregarii factam hanc oblationem in cælo? At de vacca rufa legitur Num. XIX. 3. immolatam *extra caſtra*: & de Chriſto ad Hebr. XIII. 12. *Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt*. Videſis IV. volum. hujus op. pag. 78. In eadem ad Hebræos Epiſt. citato cap. V. 22. habetur: *Semel in conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit*. Dictum *apparuit* in primo adventu, nam ſequitur, *ſecundo ſine peccato apparebit*. Dum ergo inquiunt hanc hoſtiam immolari in cælis, delirant FF. Poloni. Non debent permoveri illis verbis *in conſummatione ſæculorum*; nam & his deſignatur tempus Dominicæ Incarnationis, ad Galatas IV. 4. & ad Epheſ. I. 10. Denique Apoſtolus laudata Epiſtola ad Hebr. cap. X. 12. ait: *Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextra Dei*. Audio cavillatores: *ſedet offerens*, inquiunt, non obtulit in cruce pendulus. At quis non videt antitheſim præcedentium verborum, *Omnis Sacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſemper offerens hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata*? Itaque ſenſus eſt: Chriſtus una oblatione peracta in cruce *conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*; cum ſacrificia Aaronica eſſent quotidie innovanda. Ita Apoſtolus proximo verſu 14. cujus ſenſum optime aſſecutus eſt ſuis in Paulum Adnotationibus ſodalis noſter, Joannes Thomas de Bonis. Addo pro *offerens* extare in Græco προσενέγκας, participium præteriti temporis, idem valens, ac, *cum obtuliſſet*. Adeas Eſtium in Paulum. Offert itaque Chriſtus in cælo illam eamdem hoſtiam quam obtulit in cruce; eamdemque nos in altari immolamus in commemorationem, & applicationem illius ſacrificii, quod *conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*. Atque his abunde refutavimus hæreticos, qui negant Chriſtum in terris degentem functum munere ſacerdotis, & ſeipſum in ſatisfactionem pro peccatis noſtris ſacrificaſſe. Poſſunt autem dicta hac ratiocinatione concludi: Eſſe antitypum victimarum legalium, tradere ſemetipſum oblationem & hoſtiam Deo, ac ſemetipſum immolare

lare

Digitized by Google

lare pro delictis populi, idem eſt, ac pro peccatis offerre ſacrificium. Atqui Chriſtus in ara Crucis fuit antitypus victimarum legalium, tradidit ſemetipſum oblationem, & hoſtiam Deo, atque pro delictis populi immolatus eſt. Ergo Chriſtus in ara crucis ſemetipſum pro peccatis noſtris obtulit ſacrificium.

Propositio VI. Per hanc hoſtiam, & ſacrificium reconciliati ſumus Deo.

Reconciliationem hominum per Chriſtum factam, quatenus noſtram procuravit converſionem, & effecit ne pœnam, quam promeriti fuimus, ſentiamus, fatetur Socinus P. 2. cap. 8. & Crellius in reſponſ. ad cap. 7. diſſert. Grotianæ. Negant tantum morte Chriſti iram Dei fuiſſe placatam, & Deum nobis reconciliatum intuitu paſſionis ejus: quam impiam tergiverſationem ſuperioribus, & ſequentibus argumentis refutamus. I. Apoſtolus ad Rom. III. 24. & ſeq. de noſtra juſtificatione ſermonem inſtituens, inquit: *Juſtificati gratis, per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt, in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipſius*. Clariſſimus Pauli interpres doctiſſimus Seripandus pag. 57. Apoſtoli verba hac perſpicuitate declarat. Juſtificati gratis: *abſque ullo eorum promerito*. Per gratiam ipſius: *non per opera legis, ſed per bonam, liberalem & benignam Dei erga nos voluntatem*. Per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu: *In hoc Dei erga homines præclara voluntas excelluit, quod pretium, quo redimerentur a ſervitute peccati, non in auro, non in argento, non in humanis quibuſcunque, aut operibus, aut divitiis poſuit, ſed in carne unigeniti filii ſui Jeſu Chriſti*. Abeant nunc in malam crucem inimici Redemptoris. Inquiunt, Si reconciliati ſumus gratis, quomodo per ſanguinis Chriſti placamentum? At *gratis* ait Apoſtolus, excludens noſtra promerita, & legis opera, de quibus paullo ſupra, *Ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro*, non excludens *redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu*; ſive ἀπολύτρωσιν, ut legunt Græci, *pretium*, quo redimuntur captivi: quod ſane pretium gratiam non tollit, quoniam libera Dei voluntas propoſuit nobis Chriſtum *propitiationem*, ἱλαστήριον, *iræ placamen*. Reponunt nuſquam extare ſcriptum quod Deus reconciliatus ſit nobis, ſed quod nos reconciliati ſimus Deo. Quid vero inde? Reconciliatio percipi nequit, niſi intelligatur placari, qui averſo erat animo. At non Deo nos, ſed nobis Deus iratus erat, ipſe pœnalem legem ſtatuerat, ipſe erat offenſus. Ita ergo Deo reconciliati ſimus, ut ipſe placatus ſit, pœnamque debitam relaxaverit. Dicitur autem in ſacris literis *propitiari Deo peccatorem*, ut dicitur ſummus Sacerdos, ad Heb. II. 17. *repropitiare delicta populi*, ideſt, placare Deum ob delicta populi iratum, conſueta Scripturarum locutione, quam dicunt Grammatici *enallagen*, ſcilicet, permutationem. Ajunt non

eſſe tribuendam hanc placationem ſanguini Redemptoris; quoniam ſi Deus propoſuit Chriſtum *propitiationem*, jam ſalutem noſtram concupierat, & media, quæ ad eam pertinebant, ſtatuerat; ideoque nullam adverſus nos fovebat indignationem. Sed ait Apoſtolus hanc propitiationem poſitam *in ſanguine ipſius*, & proximo capite v. 10. affirmat nos, *cum inimici eſſemus*, reconciliatos Deo *per mortem filii ejus*: de quo loco etiam ſupra Prop. 3. Itaque ſanguis & mors Chriſti hanc propitiationem effecerunt: neque id gratiæ & miſericordiæ repugnat, quia, ut diximus cum Seripando, reconciliationis pretium libera Dei voluntas *propoſuit*. II. In 2. ad Corinth. v. 19. ait Paulus: *Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi*. Ubi nota Chriſto tribui *reconciliationem*, Apoſtolis autem qui pro Chriſto legatione funguntur, *miniſterium reconciliationis*: quod exercent diſpenſatione verbi, & adminiſtratione ſacramentorum. Chriſtus ergo proprio ſanguine non ſolum Dei reconciliationem annuntiavit, ſed etiam promeruit. III. Et reconciliationem, & placamentum, & ſanguinem, & crucem Chriſti complectitur Doctor gentium ad Coloſſenſ. 1. 20. ſcribens, *Per eum* (complacuit Deus) *reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus*. Legit Oecum. pag. 121. *Pace facta per ſanguinem crucis ſuæ*. Perperam itaque a reconciliatione placamen, a placamine ſanguinis, & Crucis Chriſti efficientiam ſejungunt Sociniani. IV. Joannes Epiſt. prima 11. 1. 2. ſcribit. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*. Quid ad hæc Socinus, quid Crellius? Ille lib. 1. cap. 7. contendit Chriſtum dici advocatum noſtrum, ac mediatorem, quia, ut Moſes, internuncii munus geſſit, non quod *pacificatoris* locum teneat; ſed aliter ſuadet Paulus 1. ad Timot. 11. 5. ſcribens: *Unus eſt mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus: qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*; de quo loco propoſ. 1. & ad Hebr. IX. 15. *Et ideo novi teſtamenti mediator eſt, ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, &c.* Chriſtus ergo eſt Mediator, & advocatus ſpeciali titulo, quia tradens ſemetipſum ἀντίλυτρον, *pretium* liberationis, factus eſt propitiatio pro peccatis noſtris: quod nec Moſi convenit, nec ulli mortalium. Crellius autem reponit pag. 147. a Joanne nullam mortis Chriſti mentionem fieri, & dici ipſum Chriſtum advocatum apud Patrem, quia ſemper vivit *ad interpellandum pro nobis*, ut ad Hebr. VII. 24. Verum meminiſſe oportebat, paullo ſupra ſcripſiſſe Joannem, *Et ſanguis Jeſu Chriſti filii ejus emundat nos ab omni peccato*. Illud quoque obſervandum erat, Paulum ad Hebræos commonſtrare eo loci ſempiternum Chriſti Sacerdotium, redemptionem æternam, & aſſiduam pro nobis interceſſionem, quia ſemel obtulit ſeipſum hoſtiam perfectam pro delictis populi. Quam-

obrem

obrem ubicunque Chriſti mediatio, officiumque advocationis commendatur, ſanguinis ejus placamentum non excluditur, ſed ſupponitur. Immobilis ſtat ergo theſis noſtra, quandoquidem reconciliati ſumus Deo per Chriſtum, tanquam per hoſtiam pro nobis mactatam; ſi in ejus ſanguine habeamus propitiationem, & ob mortem crucis ipſe fuerit pacis noſtræ ſequeſter ac mediator. Atqui in ſanguine Chriſti propitiationem habemus, & ipſe per ſupplicium crucis ſequeſter pacis, & Mediator noſter effectus eſt. Ergo per ipſum, tanquam per hoſtiam, & ſacrificium placaminis, reconciliati ſumus Deo.

Propositio VII. In hac reconciliatione a peccatis expiati fuimus, deleto per paſſionem Chriſti delictorum noſtrorum chirographo.

Adverſus Socinum, qui lib. 2. pag. 173. cap. 20. ait expiaſſe quidem Chriſtum peccata noſtra, quatenus ea peregerit, quibus peractis veniam delictorum noſtrorum jam nobis ſponte decretam, & promiſſam conſecuti ſimus, vel etiam eam veniam nos conſecutos eſſe declaratum ſit, non autem quatenus obtulerit pro nobis ſacrificium expiatorium, pugnant quæ diximus quinta propoſitione. Ut appareat modo, Chriſtum in cruce non declaraſſe peccata noſtra expiata, nec tantum ingeneraſſe nobis fidem, qua a peccatis in poſterum retrahamur, ut inquit Crellius cap. 10. contra Grotium pag. 210. dicimus nos per Chriſtum a peccato expiatos, quatenus ipſe per crucem & mortem ſuam verè divinæ juſtitiæ a nobis pœnam exigenti cruciatibus ſuis ſatisfecerit: quod non ſolum præcedentium conſectarium eſt, verum etiam apertiſſime traditur ab Apoſtolo. I. Is enim ait ad Galat. 3. aliiſque in locis, Chriſtum, ut nos ſolveret a maledicto legis, ideſt, a pœna nobis infligenda, factum pro nobis *maledictum*, hoc eſt, ſubjectum punitioni, ac ſupplicio. Vide ſupra IV. Prop. Quid eſt autem aliena expiare peccata, niſi delere reatum, & ſacrificiis purgare noxium a ſcelere? Quod cum factum ſit etiam ſubſtitutione Unigeniti, pro inimicis aliàs damnandis, nil reſtat ad veram ſatisfactionem conſtituendam. II. Idem Apoſtolus ad Coloſs. II. 14. ait: *Delens quod adverſum nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci.* In quem locum Chryſoſtomus hom. 6. p. 1357. *Vides quantum poſuerit ſtudium, ut deleretur chirographum. Utpote eramus omnes obnoxii peccato, & pœnæ. Ipſe punitus ſolvit & peccatum & pœnam: punitus autem fuit in cruce. Illic ergo ipſum affixit, tanquam qui haberet poteſtatem, ipſum diſrupit. Quodnam chirographum? Aut id, quod dicebant Moſi, Quæcunque dixit Deus faciemus, & audiemus. Aut ſi non hoc, quod Deo debemus obedientiam. Aut ſi non hoc, quod id tenebat Diabolus chirographum, quod Deus fecit Adamo dicens, Qua die e ligno comederis, morieris. Hoc ergo chirographum tenebat diabolus: nec id nobis dedit Chriſtus, ſed ipſe id ſcidit.* Idem ſcribunt Occu-

Oecumenius pag. 132. & Theophylactus pag. 651. Auctor etiam Comment. quæ tribuuntur Ambroſio, pag. 269. tom. 2. chirographum interpretatur *peccatum, quod ex Adæ erat prævaricatione, quod nos a mortuis reſurgere non ſinebat*. Socinus P. 2. cap. 24. pag. 181. reſpondet ex verbis Pauli non Chriſtum ſed Deum deleviſſe chirographum: nec in cruce deletum, ſed poſtquam deletum erat, affixum cruci. Ingenioſa cavillatio, niſi in Græcis extaret, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ubi *affigens* exprimitur participio præteriti temporis, quo ſignificatur deletum chirographum, poſtquam fuerat affixum. Deinde ait Socinus, hujuſmodi chirographum eſſe veterem legem, & cæremonialia præcepta, quoniam de iis loquitur Apoſtolus: unde concludit poſtmodum, *Nemo ergo vos judicet in cibo, aut potu*. Illud peterem a Socino; ſi cæremonialia præcepta non fuerunt abrogata, niſi in morte Chriſti; quomodo *chirographum*, quo hæc præcepta ſignificantur, erat deletum antequam Chriſtus eſſet affixus cruci? Sed me aliquantulum commovet, quod *chirographum* hoc loco legem Moſaicam interpretatur etiam Grotius Socini adverſarius. Quid mihi cum Grotio? Sodalis quoque noſter Joannes-Thomas: imo & Eſtius, qui eamdem ac Socinus rationem profert, quod Paulus loquatur adverſus judaizantes, qui Coloſſenſes abrogatæ legi ſubjicere conabantur: additque Eſtius hunc ſenſum præcipue a Græcis interpretibus probari, & eos, qui *chirographum* interpretantur aut legem datam in Paradiſo, aut mortis æternæ obligationem, quam omnes incurrunt peccando, ſenſum hujus loci ultra Pauli mentem extendere. Qua in re Eſtium recedere ab interpretatione Græcorum, quos tamen pro ſe laudat, ex dictis eſt manifeſtum. Quamobrem Grotii, Eſtii, Sodalis noſtri, aliorumque interpretatio, niſi accipiatur, ut inquiunt, cum grano ſalis, nihil eſt aliud, quam evaſio Sociniana. Itaque verum eſt, agere Apoſtolum de abrogatione legis Moſaicæ, quod optime probat Eſtius, imo & Socinus: ſed lex non dicitur *chirographum* eo ſenſu, quod ea premebantur; ſed quia legem, quæ peccata arguit, profitentes fatebantur ſe reos legis, prævaricatores, & obnoxios pœnæ, a qua ſola Chriſti mors poteſt nos liberare. Eſt enim chirographum propriæ manus ſyngrapha, qua aliquis ſe debitorem fatetur; unde Apoſtolus addit: *Et expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo*, ideſt, vicit diabolum ac dæmones nobis peccatorum reatum objicientes, ut exponit lib. IX. Confeſs. cap. 13. num. 36. Auguſtinus: qui etiam diſputans contra Pelagianos *chirographum* appellare ſolet culpæ debitum. Verum eſt ergo Apoſtolum loqui de abrogatione legis; ſed nihiloſecius in abolitione legis deletum ait, quod adverſum nos erat, *chirographum*, ideſt, peccatum, & pœnam, quam promerebamur *mortui in delictis*, quæ lex Moſis arguebat & increpabat. Et quo-

Digitized by Google

quoniam peccato, quod lex accuſabat, non ſanabat, obnoxii fuimus non ſolum tranſgreſſione legis ſcriptæ, ſed etiam prævaricatione Adæ, præferendam puto interpretationem Chryſoſtomi, maxime quod *chirographum decreti* Græce dicitur *χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν*, *decretis*, plurali numero; atque ita etiam legit S. Pater Epiſtola 59. ad Paulinum, nunc 149. num. 26. Quam facile hac præmiſſa explicatione dirumpatur rete, quod in araneolis texit Fauſtus Socinus, eliquatiſſimum cenſeo. III. Peccatorum expiatio ſpeciali titulo morti, & ſanguini Chriſti tribuitur. Adeas Matth. XXVI. 28. ad Rom. III. 24. & V. 9. ad Epheſ. I. 7. ad Coloſſenſ. I. 14. ad Hebr. IX. 20. 22. aliaque loca ſuperius explicata. At mors, & effuſio ſanguinis juſtitiam potius, quam miſericordiam commonſtrant, licèt caritas fuerit maxima Unigenitum Filium Dei pro inimicis ſupplicio affici: quare ad Rom. III. 25. 26. Chriſtus dicitur mortuus *ad oſtenſionem juſtitiæ*. Fidem quoque excitare potiori jure videtur prædicatio, patratio miraculorum, & præſertim reſurrectio, quam mors in ſe duntaxat ſpectata: nam ſi dixeris reſurrectionem ipſam, & fidem effectus eſſe mortis Chriſti, id etiam nos profitemur. Cur ergo morti ac ſanguini tribuitur expiatio culparum, non vero miraculis, quibus permulti crediderunt in Chriſtum, non terræ concuſſioni, aliiſque ſignis, quibus viſis Centurio, aliique e Golgotha *revertebantur percutientes pectora ſua*, non reſurrectioni, qua comprobata Chriſto Judæorum quamplurimi nomen dederunt? Ipſe Socinus veritate cogente lib. 2. cap. 3. p. 147. hanc aſſignat rationem: *Neque enim ea analogia, ſive proportio eſt reſurrectionis Chriſti ad pretium, quæ mortis. Chriſtus ſiquidem reſurgendo nihil de ſuo dat aut impendit; ſed moriendo vitam ſuam & ſanguinem perfundit*. Ergo non fidem ingenerando, ſed ſanguinem profundendo nos Chriſtus a peccato expiavit: qua expiatione facta, & *reconciliati Deo per mortem filii ejus*, ut inquit Apoſtolus ad Rom. V. 10. ad juſtificationem diſponimur, credentes vera eſſe quæ divinitus ſunt revelata, atque illud in primis juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu. Vide lib. XIX. cap. 4. Atque his prior abſolvitur diſſertatio. Enimvero reconciliati ſumus per Chriſtum Deo vera exhibita ſatisfactione; ſi hæc reconciliatio facta ſit ſubſtitutione mortis, deletione chirographi, & ſanguinis effuſione. Liquet autem ex Apoſtolo factam hanc reconciliationem ſubſtitutione mortis Chriſti, abolitione chirographi, & ſanguinis profuſione. Ergo liquet nos Deo reconciliatos eſſe per Chriſtum vera exhibita ſatisfactione.

CA-

CAPUT III.

Sequitur perverſi dogmatis FF. Polonorum confutatio.

Videndum modo qualem in ſatisfactione Chriſti locum habeat divina juſtitia: qua in re, ut præmonui priori capite, ſolent quidam Theologi ad refellendos Socinianos demonſtrare, quod ſit in Deo juſtitia vindex peccatorum repoſcens pœnas, & conſtans voluntas puniendi ſceleſtos. Id vero accuratius præſtant, qui ſtudioſorum teruntur manibus, A. Boucat diſſert. VII. ſect. 1. art. 1. Honoratus Tournely Q. V. art. 1. Carolus Witaſſe Q. II. ſect. 5. cap. 1. & Nicol. L'Herm. pag. 399. volum. 3. Atque ſunt argumenta illa deprompta ex pœnis, quibus Deus in impios animadvertit, ſit in exemplo mors primo homini inflicta, univerſale diluvium, Sodomorum everſio, immiſſio ignitorum ſerpentium, Aſſyriorum captivitas, ac Jeroſolymorum vaſtatio. Accedunt prophetica, & Evangelica oracula, quibus in impios ira, maledictio, ultio, gehenna prænuntiantur: ut Deut. VII. 10. Ezech. V. 13. ad Rom. 1. 18. ad Galat. III. 10. aliiſque in locis ſexcentis; quæ ſat erit in præſentia commemoraſſe. Enimvero Socinus de Chriſto Servat. pag. 122. illam in Deo agnoſcit juſtitiam, qua Deus perdit contumaces, & qua etiam impios non perditæ ſpei punit ac deſerit, iiſdem teſtimoniis, quæ nunc in eum contorquentur, ad hanc juſtitiam comprobandam accitis, ac præſertim Exodi XXXIV. 7. num. XIV. 18. Luc. XIII. 2. ad Rom. II. 4. 5. Crellius vero non ſolum vindicem juſtitiam fatetur, ſed etiam in lib. de Attributis divinis pag. 69. ait hujus juſtitiæ effectus eſſe iis, qui non reſipiſcunt ſemper negare veniam, nonnunquam illos, eorum reſipiſcentia non expectata, e medio tollere, & aliquando oculos ſponte claudentibus lucem veritatis ſubtrahere. Etſi ergo laudatorum Theologorum probo conatus, miror eruditionem, & ipſorum quoque lectione me profeciſſe, ſi profeci tamen, confiteor; opportunius arbitror non permiſcere in gravi hac controverſia quæ de Juſtitia vindice peccatorum nobiſcum hoſtes propugnant, ſed illud inquirere, quod controverſiæ caput eſt, an hæc juſtitia pœnam ab iniquis repoſcens interfuerit in hominum redemptione. Atque hoc pacto non poterunt reponere adverſarii, quod novimus Coveto reſpondiſſe Socinum citato Op. pag. 123. *Quod igitur ais Deum iniquitatem impunitam non relinquere, hoc quidem verum eſt, idque perpetuo, ſi obſtinatam, hominis malitiam ejuſque perſeverantiam in malis perpetrandis intelligis: ſed ſi de ea iniquitate, in qua quis non perſiſtat, verba facis, id a veritate quamlongiſſime abhorret, præſertim ſi de ea punitione loqueris, qua Deus ſummo jure agens in de-*

licta

licta hominum vindicare poteſt. Proſecuturus itaque nefariæ hæreſis confutationem ſtatuam proximas poſitiones.

Propositio VIII. Noluit Deus in hominum redemptione peccata dimittere non exhibita divinæ juſtitiæ ſatisfactione.

Ac primo fatetur Socinus in Deo eſſe juſtitiam, atque ſeveritatem, qua animadvertit in homines pervicaces, qui perſiſtunt in perpetrando ſcelere, nec reſipiſcunt. At ubi de originali peccato & de gratia Chriſti diſputatum eſt, vidimus filios Adæ naſci culpæ obnoxios, peccati captivos, concupiſcentia, animique languore affectos, ſcribente Apoſtolo ad Rom. v. 18. *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem*. Diximus quoque neminem abſque gratia poſſe a peccatis reſipiſcere, imo nec bonam concipere voluntatem. Hæc autem gratia ſi non ex Chriſti donaretur merito, & aliunde haberi poſſet juſtitia, gratis idem Chriſtus mortuus eſſet: quare nil in Paulo expreſſius, quam nos habere per Chriſtum acceſſum in gratiam iſtam, nec amplius peccatum dominari, quia ſumus ſub hac gratia. Quid ergo? Niſi Chriſtus ſolviſſet maledictionem, & ſicut per inobedientiam Adæ regnavit delictum, ita per Chriſti obeditionem ac meritum ſuperabundaret gratia; dominaretur peccatum, nec quis noſtrum de reſipiſcentia cogitaret. Atqui aſſentitur Socinus divinam juſtitiam punire & damnare pervicaces, qui ad bonam frugem non redeunt. Igitur niſi Chriſti mors maledictionem ſolviſſet antiquam, & obedientiæ merito per ipſum regnaret gratia; juſtitia puniret omnes; quia omnes pervicaces forent, in omnes eſſet judicium ex uno in condemnationem, in omnibus regnaret mors, dominaretur peccatum, perſiſteret vetuſta captivitas. Intuitu ergo meritorum Chriſti, & ſatisfactionis ejus ab ira, & a punitione ſalvi erimus. II. Revera redemptionem noſtram, non condonatione tantum, ſed judicio, ac juſtitia fuiſſe peractam literæ evincunt ſacræ: quas priuſquam profero, peto an condonatio ſit, an juſtitia, ſi reus ad tribunal judicis ab adverſario compulſus, cum miſerrimus ſit, & ad ſolvendum impar, nactus miſericordem Advocatum, vademque ditiſſimum, hujus opera ac ſolutione abeat immunis? Gratis quidem reus abſolvitur, ſi attendas ipſius miſeriam; at ex juſtitia, ſi conſideres Advocati officium, & ſolutum a Vade pretium. Ad hunc plane modum Chriſtum nos redemiſſe ſacra teſtantur eloquia. Illuſtre eſt vaticinium Michææ VII. 9. *Ego autem ad Dominum adſpiciam, expectabo Deum Salvatorem meum, audiet me Deus meus. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciat judicium meum*. Et Dominus Jeſus paſſioni proximus, Joan. XII. 31. ait: *Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*. In hoc judicio Pater non tantum perſonæ offenſæ vices gerit, ſed & judicis: quem proinde Advocatus noſter Chriſtus Jeſus,

clientulorum cauſam *ſuam* dicens, ad hunc modum alloquitur, Pſ. VII. 9. *Judica me Domine ſecundum juſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me. Conſumetur nequitia peccatorum.* Et Jerem. Thr. III. 58. *Judicaſti Domine cauſam animæ meæ. Vidiſti Domine iniquitatem illorum adverſum me: judica judicium meum.* Recte in hunc locum Auctor Comment. inter Opera Hieron. Tom. V. p. 829. *Judicavit Dominus cauſam animæ Chriſti, quando innocentis mortem pervenire fecit ad ſalutem generis humani.* Adverſarium noſtrum, & accuſatorem fuiſſe diabolum, in Chriſti paſſione privatum principatu ac dominio, quo in pœnam peccati, & tanquam divinæ juſtitiæ miniſter captivum tenebat genus humanum, liquet ex verbis Chriſti Joan. XII. nuper citatis: nos reos eſſe, debitores, & impares ad ſolvendum, ſatis per ſe conſtat. Omnes ergo, qui ad conſtituendum judicii actum concurrunt, in redemptione noſtra interfuere, Judex, reus, Advocatus, accuſator. Judex Deus, reus homo, Advocatus Chriſtus, accuſator diabolus. III. Ne putes advocatum nullo ſoluto pretio reportaſſe de accuſatore triumphum, tria animadverte. Ac primum nullam in Chriſto ſine labe concepto actionem habuiſſe adverſarium: unde ajebat Dominus Joan. XIV. 30. *Venit enim princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam.* Pilatus etiam Lucæ XXIII. 14. *Nullam*, inquit, *invenio cauſam in homine iſto*. Deinde obſerva, ſponſoris, & præſertim ſi idem ſit ſponſor & advocatus, eamdem cum reo cauſam eſſe: quare cauſa Chriſti fuit cum ipſius morte finita, quia procurandam ſuſceperat ſalutem noſtram, & ſe pro nobis vadem fecerat ac ſponſorem. Hinc cauſa ſupra ejus crucem poſita fuit, Matth. XXVII. 37. & Marc. XV. 26. *Hic eſt Jeſus rex Judæorum*. Et quamquam Pontifices dixerant præſuli, ut non titulum hunc præfigeret cruci, ſed, *Quia ipſe dixit, Rex ſum Judæorum*, nempe ut ſpectatores perciperent, Jeſum damnari ob uſurpatam regni auctoritatem; Pilatus tamen, qui illum invenerat innocentem, noluit cauſam illam mutare, reſponditque, *Quod ſcripſi, ſcripſi*. Recole *Jeſu* nomen fuiſſe Salvatori noſtro impoſitum, quia ipſe debebat *ſalvum facere populum ſuum a peccatis eorum*, Mat. I. 21. Luc. I. 31. Hæc itaque, (non regni uſurpatio,) eſt cauſa mortis ejus inſcripta Cruci. Nota poſtremo, non poſſe cogi advocatum ad ſatisfaciendum pro reo, niſi etiam ſit vas, ejuſque vadimonium Judex acceptet. Acceptaſſe Patrem hanc Vadis noſtri ſponſionem liquet, quia *irruere fecit Dominus in eum iniquitatem omnium noſtrum*, Iſ. LIII. 6. id vero non quoad culpæ maculam, ſed quoad debitum duntaxat, ac pœnæ repetitionem. Hoc debitum a Chriſto ſolutum, ipſemet teſtatur ore Pſalmographi Pſ. LXVIII. 5. *Quæ non rapui, tum exſolvebam.* Pſalmum hunc eſſe de Chriſti paſſione perſpicuum eſt: atque hæc verba ſignificant Chriſtum, licet non rapuerit

puerit Deo honorem tranſgrediendo legem, reddidiſſe tamen quæ rapuerat homo tranſgreſſor, ſingulari obedientia ac paſſione. Præclare Auguſtinus in eumdem Pſalmum num. 9. *Non rapui, & exſolvebam: non peccavi, & pœnas dabam*. Conſimilia habet Tractatu LXXIX. in Joan. num. 2. conſentit Hilarius in hunc Pſ. num. 7. Hieronymus Brev. in Pſalt. Tom. 2. pag. 295. aliique nobiliores interpretes. In hac ergo redemptionis cauſa quis juſtitiæ ſatisfactum eſſe non videt? IV. Dum hac ratione refellitur Socini dogma, ei penitus obſtruitur os putidum. Objicienti quippe redemptionem eſſe opus miſericordiæ, & gratis nos eſſe redemptos, annuimus toto capite: magna eſt enim miſericordia & caritas Dei tradere Unigenitum pro inimicis, & juſtum pro injuſtis, ac ſumma Domini Jeſu benignitas exſolvere quæ non rapuerat. Contigit etiam remiſſio debiti abſque debitoris diſpendio, dum ſolvit ex propriis ſponſor. Opponenti Socino diabolum non eſſe creditorem, cui eſſet ſatisfaciendum; reſpondemus non creditorem eſſe, ſed accuſatorem, utpote qui, id ſupremo Judice in pœnam peccati permittente, factus princeps impiorum, ac tenens ſub tyrannide humanum genus ægre ferebat ejici ſe foras, ſuperboque dominatu exſpoliari. Denique objicienti Deum eſſe partem offenſam, quæ injuriam pro ſua poteſtate, plenoque jure remittit; dicimus eſſe quoque Judicem, ſupremumque rectorem zelotem honoris ſui, vindicemque improborum. Sed ne videamur ſcholaſticam abjeciſſe methodum, ex dictis ita adverſarios perſtringimus. In humani generis redemptione locum habet juſtitia vindex, ſi Deus in illa ſe geſſerit ut Judicem, & Dominus Jeſus impleverit vices vadis atque ſponſoris, ac debitum ſolverit pro clientibus. Atqui Deus in hac redemptione exercuit munus Judicis, & piiſſimus Jeſus Advocatus noſter & ſponſor pro nobis clientulis ſuis ſolvit debitum. Ergo in humani generis redemptione locum habuit juſtitia vindex.

Propositio IX. Decebat quammaxime, ut divinæ juſtitiæ condigna exhiberetur ſatisfactio.

Non illo ego utar argumento, quod Juſtitia vindex ſit de conceptu eſſentiali divinitatis, nec fieri poſſit quin Deus retribuat male agentibus debitam pœnam, ut contendunt Tournely loco ſupra citato, aliique perpauci. Abſolute enim potuiſſe Deum ſalvare humanum genus abſque divini Verbi *Incarnatione*, & ſola voluntate homini perdito afferre ſalutem, ut diximus cap. 1. tradunt Patres, & conſentiunt antiqui Theologi. Si autem poterat Deus ſolo nutu mortis dominatum evertere; non video, quomodo probetur neceſſitas ſatisfactionis Chriſti, ex quo Deus concipi nequeat ſine juſtitia vindice. Non deſunt præterea, qui negant hanc juſtitiam eſſe proprie in Deo, imo illam quamplurimi a numero divinorum attributorum ſejungunt, ut Vaſquez 1. p. diſput. 85. cap. 4. & Suarez Opuſc. de

Juſtit. ſect. 5. Præterea ſicut per injuriam conſtituitur debitor is, quî injuriam infert, non qui recipit; ita per culpam nulla Judici ſupremo accedit ratio debiti, per quam teneatur de culpa vindictam ſumere, quemadmodum tenentur judices alii, qui ſuperiorum leges cuſtodire debent. Accedit quod ſententià noſtrà divina attributa diſtinguuntur comparate ad effectus productos; erga quos nulla eſt in Deo neceſſitas, niſi conſequens liberam voluntatis ejus præfinitionem. Quod ergo in hoc rerum ordine, & facta hypotheſi, quod Deus talem legem ſtatuerit, ut pœna ſit comes individua peccati, non poſſit Deus non animadvertere in impios, veriſſimum eſt, ac traditum ab Auguſtino lib. xxvi. contra Fauſtum cap. 3. aliiſque in locis: quod vero Deus teneatur abſolute punire iniquos, idque ſit *de conceptu Dei eſſentiali*, ut tenet memoratus Theologus, id tarditas ingenii mei non aſſequitur. Quod ait Deum neceſſario habere odio peccatum, verum eſt: at non eſt verum, ex odio conſequi neceſſario vindictam, ſi id quod odio habetur, poſſit ſine vindicta deleri. Nec putes ea ſententia facilius revinci Socinianos: cum potius illius falſitas fecerit Crellium audaciorem, iſque dogmati Sociniano aliquam peperit exiſtimationem, ubi contra incautos adverſarios demonſtraſſe viſus eſt, Deum eſſe ſupremum Dominum ſub nullo judice conſtitutum, qui propterea habeat liberam pœnas condonandi poteſtatem. Ita in reſponſ. ad caput 2. Grotii a pag. 60. uſq. ad 88. Non ergo nos hoc levi, incertoque prælio velitabimur. Deus eſt ſupremus Dominus potuitque cedere juri ſuo, debitamque ſceleſtis pœnam gratis remittere. Quid ni? Cuinam ſi id feciſſet, irrogaſſet injuriam? At ex iis, quæ Socinianis concedimus, hanc adverſus ipſos deducimus conſecutionem: Supremus Dominus poteſt cedere juri ſuo, & gratis pœnam remittere; ergo potuit jus ſuum repoſcere, & debitam pœnam infligere. Si remittat, exercebit miſericordiam; ſi repoſcat, judicium. In ſatisfactione autem, quam nos propugnamus, relucet miſericordia, & relaxatio debiti in redemptione miſerrimi hominis; juſtitia, & inflictio pœnæ in paſſione Unigeniti. Ubi ergo Socinus miſericordiam a juſtitia disjungit; nos in ipſa miſericordia juſtitiam commendamus, repetentes cum Davide Pſ. lxxxiv. 11. *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt*. Atque nil hic adverſarii excogitare poterunt, quod non ſit undequaque honeſtum, & ſupremo Domino dignum. II. Si ipſum ſummum Judicem, Rectoremque ſpectemus, non ſolum in hoc liberationis modo oſtendit, quantum ſit *miſericors, & juſtus Dominus*, verum & ob oculos noſtros ſtatuit quanta ſit peccati turpitudo, ut ex remedii qualitate penſemus morbi conditionem, & deinceps vitemus pericula: atque hinc Auctor de Cardinalibus Chriſti Operibus inter ſcripta Cypriani, ſerm. 14. ait: *Hoc vult intelligi, quæ ſit cauſa mortis, quis quæſtus; ut*

ut utraque re cognita peccatum appareat, & gratia; & quanti ponderis ſit utrumque, rerum probet effectus: cum originali morti nullum, niſi in Chriſti morte potuerit eſſe remedium; nec reconciliare Deo potuerit exules, & damnatos quælibet oblatio, niſi ſanguinis hujus ſingulare ſacrificium. Et ſine hoc holocauſto poterat Deus tantum condonaſſe peccatum; ſed facilitas veniæ laxaret habenas peccatis effrenibus, quæ etiam vix Chriſti cohibent paſſiones, &c. Habet ſimilia S. P. Auguſtinus lib. XIII. de Trinit. cap. 17. num. 22. & Bernardus Epiſt. 190. adverſus P. Abaelardum, cujus impium dogma Socinus, ut prænotavimus, revocavit ab Orco. III. Magna exhibendæ Deo ſatisfactionis congruitas etiam ex ipſo Redemptore noſtro depromitur; erga quem, cum *juſtus pro injuſtis* mortuus ſit, & exhibuerit pretium, quod nemo noſtrum potis erat perſolvere, facilius excitatur compaſſionis affectus, gratique animi recordatio. Legantur quæ ſcribit Magnus Gregorius lib. XX. Moralium cap. 26. IV. Etiam utilitatem hominum peccantium promovet magna, quam Deus in redemptione exercuit, juſtitiæ æquitas, tum quia, ut diximus, inflictio pœnæ cohibet iniquorum licentiam; tum etiam quia ex pretio, quo redemptus eſt homo, imaginem Dei pluris æſtimare didicit, gratiarum beneficia penſitare, & ne iterum incidat in laqueum diaboli præcavere: impenſius quoque exhibet Chriſto ſervitutem, eumque *glorificat in corpore ſuo* abſtinens ab omni immunditia, dum ſe emptitium conſiderat, & alieni juris, ut inquit Apoſtolus 1. ad Corinth. VI. 20. de quo loco præced. cap. prop. 2. Eapropter S. P. Auguſtinus cit. libro XIII. de Trinit. cap. 10. docet, *non alium modum*, nos liberandi, *poſſibilem Deo defuiſſe, cujus poteſtati cuncta æqualiter ſubjacent, ſed ſanandæ noſtræ miſeriæ convenientiorem modum alium non fuiſſe, nec eſſe oportuiſſe*. Similiter Athanaſius ſer. 3. contra Arianos ait: *Poterat ſine ullo adventu Chriſti ſolummodo loqui Deus, & ſolvere maledictionem. Ceterum ſpectandum hic eſt quid hominibus ſit utile, non quid ſitum ſit in Dei omnipotentia*. V. Inſpecta etiam dæmonis tyrannide, videtur magis congruum ex Dei juſtitia, quam ex potentia repetere redemptionem. Etenim cum homo in peccatum non impellente neceſſitate, ſed libera voluntate prolapſus ſit, dæmon debito dominatu ſibi tyrannicum jus in hominem vindicabat: quo jure merito privatus eſt, dum Chriſtum nullius peccati conſcium ſupplicio crucis affecit: debet enim jure exſpoliari, qui illo in perniciem innocentis abutitur. Hac ratione S. P. Auguſt. citato lib. XIII. cap. 13. num. 17. & cap. 15. num. 19. demonſtrat *placuiſſe Deo ut propter emendum hominem de diaboli poteſtate, non potentia diabolus, ſed juſtitia vinceretur*; & motivis quibuſdam aliis adductis, *Ut*, inquit, *quia eos diabolus merito detinebat, quos peccati reos conditione mortis obſtrinxit, hos per eum*

eum merito dimitteret, quem nullius peccati reum immerito pœna mortis affecit. Item S. Leo ſerm. 2. de Nativ. cap. 3. *Verax miſericordia Dei, cum ad reparandum humanum genus ineffabiliter ei multa ſuppeterent, hanc potiſſimum conſulendi viam elegit, qua ad deſtruendum opus diaboli non virtute uteretur potentiæ, ſed ratione juſtitiæ. Nam ſuperbia hoſtis antiqui non immerito ſibi in omnes homines jus tyrannicum vindicabat, nec indebito dominatu premebat, quos a mandato Dei ſpontaneos in obſequium ſuæ voluntatis illexerat. Non itaque juſte amitteret dedititii generis ſervitutem, niſi de eo quod ſubegerat vinceretur*. Habet ſimilia in celebri ad Flavianum Epiſtola cap. 2. & 3. Ex quibus apparet hæc momenta, non ex neceſſitate vindictæ, ſed ex convenientia juſtitiæ petita, eſſe conſentanea tam rationi, quam Patrum auctoritati. Quamobrem hac valida ratiocinatione adverſarios urgemus: Redemptio humani generis peracta cum ſatisfactione juſtitiæ fuit convenientiſſima ad æquitatem Dei commonſtrandam, ad Chriſti commendandam caritatem, ad infirmitatem ſanandam noſtram, & ad diaboli tyrannidem evertendam. Igitur decebat ſummopere, divinæ juſtitiæ in hominibus redimendis condignam exhiberi ſatisfactionem.

Propositio X. Non fuit injuſtum, non pereuntibus nobis, Chriſtum ſubire crucis patibulum, eique peccata noſtra imputari.

Ac primo, cum id factum ſit, & magnopere æquitati congruat, illud etiam juſtiſſimum fateantur adverſarii, quod ſupremo univerſorum Domino viſum fuerit; quidnam apparere poteſt in hoc, quod Deo decernente executioni mandatum eſt, juſtitiæ repugnans? Arripiam confeſſionem Crellii ſcribentis pag. 60. col. 2. adverſus Grotium: *Quia Deus omnium hominum, ut aliarum quoque rerum univerſarum, Dominus eſt abſolutus: ideo etiam in Chriſtum qui natura homo erat,* (adde & Deus ſummus,) *inque ejus vitam ac corpus jus dominii abſoluti habebat. Itaque pro eo jure ipſum noſtræ ſalutis cauſa poterat in mortem tradere, & corpus ipſius cruci affigendum dare*. Ex qua ratione liquet, quam imperite objectent poſtmodum Sociniani, fas non eſſe cuique mortalium inſontem pro ſceleſto devovere ſuppliciis, quaſi ſit eadem auctoritas ſupremi Judicis, & eorum, qui illius legi ſubjiciuntur. Adde poſſe Deum compenſare necem illatam innocenti, immortali vita, reſurrectione corporis, & nominis exaltatione; quemadmodum compenſatum cum Chriſto teſtatur Apoſtolus ad Philip. II. 9. Et Crellius ibidem, *Quia Deus*, inquit, *omnes* (Chriſti) *cruciatus præmio infinitis partibus majori compenſaturus erat, jure tanquam Dominus abſolutus de eo ſtatuendi habuit arbitrium*. Quod ſi Deus potuit decernere mortem Unigeniti, ſpectato duntaxat dominii jure; cur non accedente etiam conſilio populum ſuum redimendi? Sane id expedire, per os Pontificis aſſeruit Spiritus veritatis. Vide

Pro-

Digitized by Google

Propoſ. 3. Ex parte itaque Dei, ſive attendas jus ſupremum, ſive conſilium reparandi perditum hominem, ſive prædeſtinationem gloriæ Unigeniti, nihil apparet in hoc negotio injuſtum. II. Dignoſcitur alterius juſtitiæ æquitas ſpectata Redemptoris noſtri perſona. Is quippe non invitus ad necem perductus eſt, ſed habens *poteſtatem* animæ ſuæ, *oblatus quia voluit*, ut legimus Iſ. LIII. 7. & Joan. X. 17. 18. Eſt autem juris proloquium etiam vulgi ſermone tritum, *Volenti nulla fit injuria*. Debemus etiam illum conſiderare ut ſponſorem, & vadem, cui volenti noſtra imputarentur delicta, ob quam cauſam ibidem Propheta eum appellat *percuſſum & humiliatum*; quoniam *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra, & diſciplina pacis noſtræ ſuper eum*. Nec inuſitatum eſt, legique repugnans, ſponſorem plecti & multari pro reo. Nam id in re pecuniaria evenire non diffitetur Socinus P. III. cap. 3. & liquet ex L. *Si quis reum*. D. de cuſtod. & exhibit. reor. & L. *Si a reo*. D. de fidejuſſ. Hæc cum objeciſſet Grotius, reſpondit Crellius pag. 115. non eſſe eamdem rationem de ſolutione pecuniæ, & afflictione corporis, quoniam pecunia unius poteſt fieri alterius, non item afflictio: addidit nec fidejuſſorem liberare abſentem reum ab obligatione pecuniæ, quam poteſt repetere. Sed quid hæc efficiant, non video. Primo enim pecunia a fidejuſſore ſoluta non fit debitoris, ſed creditoris; atque ita pretium ſanguinis Chriſti non peccatoribus, ſed Deo creditori perſolutum eſt: deinde cum poſſit fidejuſſor pecuniam donare, cur non poteſt Dominus Jeſus *habens poteſtatem animæ ſuæ* illam pro nobis impendere? Inſuper & ipſe poteſt a nobis ſanguinem proprium exquirere, niſi animam magno a ſe emptam pretio ſine crimine exhibeamus: nam & ad hoc accepit poteſtatem judicium faciendi, *quoniam occiſus eſt, & redemit nos Deo in ſanguine ſuo*. Vide Apoc. V. 9. Præterea non tantum in re pecuniaria, verum etiam in capitalibus inſontes pro reis plecti conſueverunt, quod Grotius probat ex hiſtoria Damonis, & Pithiæ. Eamdem affert Witaſſe ſect. III. in reſp. ad object. 2. in qua caput IV. diſſertationis Grotianæ expilavit. Huic tamen reſponderat Joannes Francus pag. 116. adducendum non eſſe in exemplum, quod a Dionyſio crudeliſſimo tyranno ſemel factum eſt. At ſtat in ſuo robore quod ait Grotius; jus enim in alienam vitam ſi innocens ſit occidendus, nulli mortalium conceditur: Deo tamen illud ineſſe fatentur Sociniani, comprobatque exemplum Iſaac, quem Dei juſſu a Patre immolatum ſacra proponit hiſtoria. Id ergo, quod præter fas juſque homines præſtiterunt, vindicat ſibi Deus inviolata æquitate. Addit Grotius exempla obſidum, quos hoſtes etiam humaniſſimi trucidarunt, Theſſali, Romani, Daci, alii: ideoque non confirmatur veritas uno Dionyſii facto. Non ſolum Chriſtus Sponſor noſter eſt, ſed etiam Rector, & Paſtor, qui de ſemetipſo inquit Joan. X. 11. *Bo-*

nus

nus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Et decebat quammaxime, ut oves propria morte redimeret, ut fures & latrones qui mactabant illas & perdebant, non poſſent repetere, prout innuit ibidem Evangeliſta, & nos præced. propoſitione explicavimus. Ponendo etiam animam ſuam pro ovibus ſuis magnum ſibi apud Patrem meritum comparavit; cujus intuitu diximus majori honore, & gloria fuiſſe honeſtatum. *Propterea*, ait ipſemet Salvator cit. cap. x. 17. *me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam*: & Apoſtolus ad Hebr. 11. 9. *Videmus Jeſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum*. Itaque nulla injuſtitia Chriſtus pertulit mortem, quam ſponte ſubiit, qua implevit Redemptoris officium, & quæ illi ſummam contulit dignitatem. III. Poſtremo nec contra naturam pœnæ eſt, ſi ea publicæ ſalutis cauſsâ afficiantur innoxii. In filiis enim, & poſteris Deum viſitare peccata parentum liquet ex cap. xx. 5. & xxiv. 7. Exodi, ex Jerem. Thr. 1. 5. & v. 7. &c. Ob delictum Chami punitum Chanaan, ob crimen Saulis crucifixos ſeptem filios, ob peccatum Davidis periiſſe ſeptuaginta hominum millia, conſtat ex Geneſ. ix. 25. 1. Regum xxi. 8. xxiv. 15. Hujuſmodi pœnæ permutatio, cum fiat, ubi qui plectuntur nequeunt Deo ſatisfacere, vel ad incutiendum timorem poſteris, vel ad augendam peccantium confuſionem; fiatque iis invitis, qui loco aliorum puniuntur: quanto magis abſque injuſtitia fieri poteſt, dum is, qui pro alienis peccatis afficitur ſupplicio, ſponte morti ſubjicitur, ac moriendo liberat reos, Deum placat, divinæque juſtitiæ ſatisfacit? Quare dum Crellius pag. 106. & ſeq. ad prædicta Scripturarum exempla reponit, innocentes filios afflictos in pœnam & ignominiam parentum, & poſt punitionem aliorum in reos adhuc ſævitum, non oppugnat pœnæ permutationem, ſed illam argumento a fortiori confirmat. Quod enim licet ad malorum perniciem, id multo magis ob Dei gloriam, hominumque reparationem poteſt ſalva æquitate permitti. Duo etiam ſunt in cauſa, cur in punitione aliorum abſoluti non fuerint Saul, Achan, & Jeroboam, quorum facta Crellius perſequitur: ſcilicet, quod illatam Deo per peccatum injuriam nulla hominum punitio expiaverit, nec potuerit ſontibus veniam promereri, eiſque gratiam ad reſipiſcendum conferre: quæ duo præſtari a morte Chriſti agnoviſſet Crellius, ſi de ejus divinitate, ac gratia melius ſenſiſſet. At nos quemadmodum divinitatis naturam, ita redemptionis gratiam in Domino Jeſu Chriſto pro viribus propugnamus; & quod attinet ad hanc theſim, dicta hoc ratiocinio colligimus: Non debet cenſeri injuſtum, quod non repugnat ſupremi Judicis æquitati, quod non opponitur Chriſti innocentiæ, quod non adverſatur merito delictorum. Sed Chriſtum ſubiiſſe crucis patibulum in punitionem peccatorum noſtrorum non adverſatur delictorum merito, non opponitur inno-

innocentiæ Chriſti, non repugnat ſupremi Judicis æquitati. Ergo quod Chriſtus crucifixus fuerit in peccatorum noſtrorum pœnam, non debet cenſeri injuſtum.

CAPUT IV.

Catholicum dogma perpetua Patrum traditione roborari.

Quamquam nihil eſt apud hæreſum propugnatores ſolemne magis, & uſitatius, quam Patrum contemnere documenta, ac Sociniani præſertim fulgidiſſimis Eccleſiæ luminibus præferre audent nonnullos a fidelium cœtu dejectos, lucifugas, atque tenebriones: attamen cum veritatis argumentum ſit invictiſſimum, univerſorum, præſertim doctrina, probitate, & ceterorum exiſtimatione præſtantium in eodem dogmate conſenſus & conſpiratio, atque hinc percipiant orthodoxi teneri a ſe antiquam, & Apoſtolicam traditionem; hoc loci, brevi, quantum fieri poterit, prædeceſſorum noſtrorum ſententiam inveſtigabimus. Ac primo S. Martyr Juſtinus in dialogo, quem habuit cum Tryphone ſcribit Chriſtum *ex omni mortalium genere omnium maledictionem ſuſcepiſſe*: in Epiſt. ad Diognetum ait Deum dediſſe *proprium filium pretium redemptionis pro nobis*: & in reſponſ. ad q. xcix. ad orthod., ſi tamen hoc opus Juſtino jure adſcribitur, docet etiam victimas ratione carentium animalium ex divina benignitate ita acceptas, *perinde atque animam ſuam hoc modo legis prævaricator offerret*: ubi aperte traditur *ſubſtitutio*, quam in veteribus ſacrificiis perperam negant Sociniani. Irenæus lib. iv. adverſus hæreſ. cap. 18. ſive ex diſtinct. Maſſuet 8. ſcribit Chriſtum ſummi Sacerdotis operam perfeciſſe, *moriens ut exſiliatus homo exiret de condemnatione*: quo in loco adnotavit Feuard. ex Hebræorum lege mortuo Pontifice exules domum rediiſſe. Habes autem iſtic paucis verbis expreſſam redemptionem, & peractum a Chriſto Sacerdotis munus in morte. Ait ibidem Irenæus Chriſtum *propitiaſſe pro hominibus Deum*. Fugit tam inſignis locus comprobans veram redemptionem, ſacrificium Chriſti, & ſanguinis ejus placamentum, tam Grotium, quam illius recentiores expilatores. Vide & lib. v. cap. 21. ubi multa de Satanæ, qui captivum duxerat hominem, facta per Chriſtum alligatione. Tertulliani adverſus Judæos cap. 13. eſt præclara ſententia: *Hunc enim oportebat pro omnibus gentibus fieri ſacrificium, qui tanquam ovis ad victimam ductus eſt, & velut agnus coram tondente ſe ſine voce, ſic non aperuit os ſuum*. Origenis innumera extant loca: Hom. 3. in Levit. demonſtrat quomodo ſacrificium

Pontificis fuerit mortis Chriſti figura. Hom. IV. in Num. ſcribit: *Si non fuiſſet peccatum, non neceſſe erat Filium Dei agnum fieri, nec opus fuerat eum in carne poſitum jugulari, ſed manſiſſet hoc, quod in principio erat, Deus Verbum. Verum quoniam introiit peccatum in mundum, peccati autem neceſſitas propitiationem requirit, & propitiatio non fit niſi per hoſtiam, neceſſarium fuit provideri hoſtiam pro peccato*. In primo autem contra Celſum, Chriſtum comparat iis; *qui ſponte ſe morti devoverunt ad averruncandam graſſantem in ſua patria peſtilentiam, & qui ultronea morte obita pro republica totos populos, totaſque gentes a calamitatibus liberarunt*: additque *traditum fuiſſe, utpote purum, pro omnibus, qui peccaverant*. Cyprianus de Lapſis pag. 378. *Veniam peccatis, quæ in ipſum commiſſa ſunt, ſolus poteſt ille largiri, qui peccata noſtra portavit, qui pro nobis doluit, quem Deus tradidit pro peccatis noſtris*. Idem in Epiſt. ad Fortunatum ait Chriſtum paſſum *pro alienis peccatis*. Carmen de Paſſione Domini Lactantio attributum ſic incipit:

Quiſquis ades, mediique ſubis in limina templi,
Siſte parum, inſontemque tuo pro crimine paſſum
Reſpice me, me conde animo, me in pectore ſerva.

Idem Lactantius lib. IV. de vera Relig. & ſap. cap. 25. ſcribit: *Diſcant igitur homines & intelligant quare Deus ſummus, cum legatum & nuncium ſuum mitteret, ad erudiendam præceptis juſtitiæ ſuæ mortalitatem, mortali voluerit eum carne indui, & cruciatu affici, & morte multari*. Euſebius Cæſar. lib. I. demonſtr. Evang. cap. 10. erudite de ſacrificiorum origine pertractans ratione, & auctoritate divina demonſtrat in ſacrificiis *brutorum animam* pro anima hominum fuiſſe oblatam, & ideo unumquemque, dum ſacrificabat, capiti victimæ manus habuiſſe injectas, quaſi *pro ſuo capite* hoſtiam exhibuiſſet; ſublatiſque antiquis ſacrificiis veniſſe Chriſtum Dei *inſtar pecudis pro toto genere humano interficiendum*. Hinc infert ideo dici Agnum Dei, qui tollit peccata mundi, & eſſe *magni æſtimandum pro redimendis pretium, pro toto mundo piaculum, pro anima cunctorum hominum ſacrificium, pro omni macula, & peccato puriſſimam hoſtiam*. Et in præf. ad lib. X. oſtendit Chriſtum dici agnum de noſtro grege aſſumptum, ductum ad cædem, oblatumque *pro reliquis cognatis agnis, & pro omni humano grege, Deo victimam*. Proximo capite primo ad hunc modum loquitur: *Ceterum non modo rebus his geſtis Dei Agnus, verum etiam pro nobis tormenta paſſus, ſupplicioque affectus, quo ipſe quidem dignus minime erat, ſed nos ipſi propter multitudinem peccatorum, ut peccata nobis dimitterentur auctor extitit: utpote qui pro nobis & mortem ſubierit, & verbera, & probra, & contumelias, quibus nos digni eramus, in ſeipſum tranſtulerit: & execratio pro nobis factus, execrationem, quæ nobis debebatur ad ſeip-*

ſeipſum attraxerit. Hæc aliaque plura ab Euſebio ſacris literis confirmata ſuppeditabunt ſtudioſo lectori adverſus hæreticorum tela clypeum munitiſſimum. Sequitur beatiſſimus Athanaſius, qui de Incarnat. Verbi Dei, adventus Chriſti cauſis luculenter expoſitis, num. 9. inquit: *Hinc corpus, quod ſibi accepit, velut hoſtiam, & victimam omni puram macula morti offerendo, id quod debebatur, in morte ſolvit*: & num 10. *Mortem, in quam illi incurrerant, proprio oblato corpore delevit*. Et infra: *Idcirco ipſum Verbum ſibi corpus accepit, ut victima pro ſimilibus corporibus fieret*. Ac num. 21. *Mortuus eſt, ut pretium per omnibus ſolveret*.

Hilarius Pictavorum Epiſcopus in Pſalm. LXIV. num. 4. ait: *Scientes tandem vetera delicta, & antiquæ impietatis crimina Deo propitianda eſſe per Chriſtum. Ipſe enim ſecundum Apoſtolum noſtra placatio eſt, &c.* In cap. X. Matth. n. 18. *Et quidem, quæ ſub peccato vendita ſunt, redemit ex lege Chriſtus: ergo quod venditur, corpus & anima eſt; & cui venditur peccatum eſt: quia Chriſtus & de peccato redemit, & animæ ac corporis eſt redemptor*. In Pſalmum CXXXV. num. 15. *Redemit nos, cum ſe pro peccatis noſtris dedit, redemit nos per ſanguinem ſuum, per paſſionem ſuam, per mortem ſuam, per reſurrectionem ſuam. Hæc magna vitæ noſtræ pretia ſunt. Magno enim, ait Apoſtolus, pretio redempti eſtis: & redempti ab inimicis, a diabolo, ab angelis ejus, a filio perditionis, a principibus aeris, a mundi potentibus, ab inimica morte*. Optatus Milev. lib. III. de Schiſmate Donatiſt. num. XI. *Quis eſt ille neſcio quis angelus, qui nundinas fecit animarum, quas ante ejus adventum diabolus poſſidebat? has ſanguine ſuo Chriſtus Salvator noſter redemit, Apoſtolo dicente, Empti enim eſtis pretio magno*. S. Baſilius in Pſalm. XLVIII. *Quid enim uſquam tanti eſt momenti, quod homo poterit dare pro redemptione animæ ſuæ? Inventum tamen unum eſt pro omnibus ſimul hominibus dignum pretium, nempe ſanctus, & omni pretio ſuperior pretioſus ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem pro nobis omnibus effudit: quamobrem pretio ſumus empti*. Gregorius Nyſſenus magni Baſilii frater in libro de Chriſtiana perfect. ad Olympium docet ab Apoſtolo appellari Chriſtum ἀπολύτρωσιν, *redemptionem*, quia *ſeipſum ut nos redimeret pretium dedit*; probatque ex hac pretii ſolutione, illum *nos e morte a ſe per vitam coemptos propriam ſibi poſſeſſionem effeciſſe*. Ambroſius de fuga ſæculi cap. 7. num. 44. *Ideo ergo ſuſcepit Jeſus carnem, ut maledictum carnis peccatricis aboleret; & factus eſt pro nobis maledictum, ut benedictio abſorberet maledictionem, integritas peccatum, indulgentia ſententiam, vita mortem. Suſcepit enim & mortem, ut impleretur ſententia, ſatisfieret judicato: Maledictum carnis peccatricis uſque ad mortem*. Idem de Joſeph Patriarcha cap. 4. num. 19. *Pretio igitur noſtrum debitum, non ſua æra contraxit, chirogra-*

rographum ſuſtulit, fœneratorem removit, exuit debitorem: uuus exſolvit, quod ab omnibus debebatur. Non licebat nobis exire ſervitio. Suſcepit hoc ille pro nobis, ut ſervitutem mundi repelleret, libertatem paradiſi reſtitueret, gratiam novam conſortii ſui honore donaret. Et lib. VII. in Lucam num. 117. *Etenim adverſarius tanquam captiva mancipia vilioris pretio æſtimationis addicit: at vero Dominus tanquam ſpecioſa ſervitia, quæ ad imaginem & ſimilitudinem ſui fecit, idoneus ſui operis æſtimator magno pretio nos redemit, ſicut ſanctus Apoſtolus dixit: Empti enim eſtis pretio magno. Et bene Magno, qui non æſtimatur ære, ſed ſanguine, quia pro nobis mortuus eſt Chriſtus, qui pretioſo nos ſanguine liberavit, &c.* Epiphanius lib. II. h. LV. quæ eſt Melchiſedecianorum, num. 4. de Chriſto inquit: *Qui ſacerdotale Patri ſuo munus offert, accepta ex natura hominum maſſa, ut pro nobis Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedec ſucceſſione omni carentem conſtituatur. Manet enim, & aſſidue dona pro nobis offert. Imprimis quippe ſemetipſum obtulit, ut perfectiore, vivaque pro totius mundi ſalute mactata hoſtia, veteris Teſtamenti ſacrificium aboleret. In quo quidem ipſe victima fuit, ipſe ſacrificium, ipſe Sacerdos, ipſe altare, ipſe Deus, ipſe homo, ipſe Rex, ipſe Pontifex, ipſe ovis, ipſe agnus, &c.* Hieronymus in cap. LIII. Iſaiæ Tom. III. pag. 384. *Quod enim nos pro noſtris debebamus ſceleribus ſuſtinere, ille pro nobis paſſus eſt, pacificans per ſanguinem crucis ſuæ, ſive quæ in terra, ſive quæ in cælis ſunt.* Infra: *Qui igitur oblatus eſt Pilato, quia ipſe voluit, & non reſpondit, ut patibulum pro nobis damnatus adſcenderet, ipſe ſicut ovis ad occiſionem ductus eſt.* Ac paucis interjectis: *Hic agnus eſt, in cujus typo immolabatur agnus, cujus cruor linitus in poſtibus exterminatorem fugabat Aegypti, qui non ſolum ſanguine ſuo nos redemit, ſed & lanis operuit, ut algentes infidelitate ſua veſte calefaceret.* Et prope finem ejuſdem capitis: *Peccata enim noſtra portavit in corpore ſuo, ligno crucis affigens ea, ut deleret chirographum, quod diabolo & angelis illius feceramus, ſcriptum manibus animæ, ideſt, operibus ejus.* Sanctus P. Auguſtinus in Pſalm. XCV. num. 5. *Venit redemptor, & dedit pretium; fudit ſanguinem ſuum, emit orbem terrarum. Quæritis quid emerit? Videte quid dederit, & invenite quid emerit. Sanguis Chriſti pretium eſt. Tanti quid valet? Quid, niſi totus orbis, quid, niſi omnes gentes?* In Pſalmum CXXIX. num. 7. *Sacerdos noſter a nobis accepit quod pro nobis offerret. Accepit enim a nobis carnem: in ipſa carne victima factus eſt, holocauſtum factus eſt, ſacrificium factus eſt. In paſſione ſacrificium factus eſt: in reſurrectione innovavit illud, quod occiſum eſt, & tanquam primitias tuas dedit Deo, &c.* Vide lib. IV. contra duas Epiſt. Pelagian. cap. 4. num 8. & contra Fauſtum lib. XIV. cap. 4. Joannis Chryſoſtomi, Gregorii Magni, Leonis alio-

Digitized by Google

aliorumque ſententiæ duobus præcedentibus capitibus ſunt productæ. Cyrilli Alexandrini præclara teſtimonia, & ad revincendam quamdam cavillationem Fauſti Socini ſatis idonea, proferam proximo capite ad 3. oppoſit. Digniſſima lectu eſt D. Paulini Epiſt. IV. ad Severum pag. edit. Plantinianæ 52. & Bernardi CXC. ad Innocentium cap. 5. & 6. nunc inter Tractatus Tom. IV. pag. 114. Venantius Honorius Clementinianus Fortunatus ſecundum de Cruce Domini librum ſic auſpicatur:

Crux benedicta nitet, Dominus qua carne pependit,
Atque cruore ſuo vulnera noſtra lavit.
Mitis amore pio pro nobis victima factus,
Traxit ab ore lupi, qua ſacer Agnus oves:
Transfixis palmis ubi mundum a clade redemit,
Atque ſuo clauſit funere mortis iter.
Hic manus illa fuit clavis confixa cruentis,
Quæ eripuit Paulum crimine, morte Petrum.

Expreſſiſſimis hiſce SS. Patrum teſtimoniis colluſtrantur quæ de ſacris literis, earumque ſenſu diximus paullo ſupra, ſimulque nefaſtiſſima FF. Polonorum hæreſis firmiſſimo Orthodoxorum conſenſu revincitur. Nam inepte redemptio adſtruitur metaphorica, ubi intervenit magnum pretium, ubi ſolvitur debitum, ubi ſatisfit judicato: audacter denegatur ſacrificium Crucis expiatorium, in qua incontaminatus agnus ſeipſum pro nobis obtulit, ductus tanquam ovis ad victimam, holocauſtum factus, & pro totius mundi ſalute mactata hoſtia; impie ac temere ſubſtitutionem, ac ſurrogationem Chriſti pro iniquis inficiantur Sociniani, ſi ipſe peccata noſtra portaverit, execrationem ad ſeipſum attraxerit, ſupplicia, quibus nos eramus digni, in ſemetipſum tranſtulerit. At Patres Orthodoxi diſertiſſime affirmant in humani generis redemptione magnum interceſſiſſe ſanguinis Chriſti pretium, eoque empta corpora & animas peccato vendita: luculentiſſime tradunt Chriſtum Dei Agnum factum in cruce hoſtiam, victimam, ſacrificium, holocauſtum, ac pro toto mundo piaculum: apertiſſime docent Unigenitum Dei Filium omnium maledictionem ſuſcepiſſe, verbera, probra, & contumelias toleraſſe, pro nobis affectum cruciatu, pro nobis interfectum, pro nobis morte multatum. Itaque Sociniani inepte adſtruunt Redemptionem impropriam, & metaphoricam: audacter negant ſacrificium Crucis expiatorium; & impie ac temere inficiantur mortis Chriſti pro nobis ſubrogationem, atque ſubſtitutionem.

CA-

Digitized by Google

CAPUT V.

Fauſti Socini referuntur, & refutantur ſophiſmata.

AT objicit Fauſtus: Chriſtus non ideo hominum Servator eſt, quia illos redemerit ſoluto pretio, ſed ob alias cauſas a divina Scriptura aperte commemoratas. Prima eſt, quod nobis viam ſalutis annuntiaverit; ideo namque dicitur miſſus, ut teſtimonium redderet veritati, & prædicaret Evangelium. Ita legitur Marci 1, 38. Lucæ IV. 18. 19. 43. Joan. XVIII. 37. Atque hinc appellatur Apocal. I. 5. *Teſtis fidelis*, & dicitur ab Apoſtolo in prima ad Tim. II.6. & VI.13. *teſtimonium temporibus ſuis*. Id vero ſublimiori titulo competit Chriſto, quam Apoſtolis; nam ille *teſtis* ſimpliciter dicitur, iſti autem Act. I.8. *teſtes* tantummodo *Jeſu Chriſti*, propterea quod non propriam, ſed Chriſti doctrinam prædicaverint: quare non elidunt Socini argumentum, qui Apoſtolorum exemplo nituntur oſtendere redemptionem nihil aliud importare, quam æternæ ſalutis annuntiationem. Deinde appellatur Chriſtus Salvator hominum, quia veritatem confirmavit ſanguinis effuſione: nam ob eam rem pretioſus ille ſanguis dicitur ſanguis *novi fæderis*, Mat. XXVI. 28. & ad Hebræos XIII.20. nimirum quia meliora annuntiat, ac loquitur, quam ſanguis Abel, ut Apoſtolus ibidem ait cap.XII. 24. Conſtat etiam ex cap.XXIV. Exodi verſu 8. in vetere fœdere ſanciendo effuſum ſanguinem, quod & priſcarum gentium ſervavit conſuetudo. Fruſtra reponeres id in Martyres etiam quadrare; cum hi ſancitum a Chriſto fœdus confirmarint, iccirco appellati Act.XX. II.20. & Apoc. VII. 17. *Teſtes Jeſu Chriſti*. Tertio ſacræ literæ appellant Chriſtum hominum Servatorem, quia mortuus eſt, ut ipſum imitantes conſequamur æternam vitam: quod expreſſe docet Apoſtolus ad Rom. XIII. 13. ad Epheſ. IV. 20. & Petrus I. Epiſt. II. 21. Præterea dicitur Chriſtus Redemptor noſter, quoniam reſurgens a mortuis nos in fide & juſtificatione firmavit. Videatur Apoſtolus ad Rom. VI. 5. ad Corinthios prima, VI. 14. ad Epheſ. II. 6. ad Philipp. III. 12. Ratio manifeſta depromitur ex quo per reſurrectionem declaratus filius Dei firmiorem nobis fidem ingeneraverit. Videſis Joan. XX. 31. Act. XIII.33. Apoſt. ad Rom. I. 4. Tandem Chriſtus Reparator eſt noſtri, quia nobis æternam vitam daturus eſt, ut colligitur ex Matt. XXVIII. 18. Joan. XVII. 2. ad Hebræos IV. 14. Cum tam apertas cauſſas Scriptura proferat, cur Chriſtus dicatur Reparator humani generis, ... ceſſum eſt recurrere ad exhibitam ſatisfactionem, ad ſolutionem pretii, ad pœnarum ſubrogationem?

Reſpondetur nihil concludi pro Socino, etiamſi omnia quæ hactenus objecta ſunt, concedantur. Quæ enim inepta magis, & futilis

tilis conſecutio, quam hæc Sociniana, Servator noſter vitam annuntiavit æternam, fœdus ſancivit novum, reſurrexit ne vana eſſet fides noſtra, nobiſque ſalutem impertitur; ergo nos ſoluto pretio non redemit? Imo ſi ob auctoritatem Scripturarum ſanctarum, quæ in antecedenti præmittuntur vera ſunt; veriſſimum eſt etiam nos a Chriſto fuiſſe magno pretio coemptos, pretioſum ipſius ſanguinem eſſe *lytrum*, ac ſatisfactionis medium, & pro nobis immaculatum Agnum fuiſſe in cruce mactatum, hoſtiam, ſacrificium, placamen, id pariter ſacris literis conteſtantibus: in quibus ſi propria ſatisfactio erat nobis ſignificanda, quæ verba magis idonea uſurpare poterant divinitus afflati Scriptores? Poterant aſſerere Chriſtum pro nobis dediſſe animam ſuam, fudiſſe ſanguinem, ſolviſſe pretium? Affirmare factum pro nobis *maledictum*, portaſſe peccata noſtra, fuiſſe prævaricationibus noſtris percuſſum ac vulneratum? Demonſtrare nos ejus morte a dæmonis poteſtate erutos, reconciliatos Deo, a peccatorum inquinamento expiatos? Aſſeruerunt, affirmarunt, demonſtraverunt. Propriam ergo redemptionem fruſtra Sociniani Scripturis oppugnant. At cur noſtra redemptio prædicatione etiam, miraculis, & reſurrectione peracta eſt? Cum Deus hominem condiderit liberi arbitrii, is non a Deo humanum genus inſtituente, neque impellente & cogente cauſa aliqua, ſed propria voluntate ſuggerenti diabolo aſſenſum præbens, venumdatus eſt ſub peccato. Ut ergo venditioni reſponderet redemptio, non tantum Chriſtus pretium ſolvit, hoſtemque devicit; ſed etiam voluit, ut homo erueretur a diaboli poteſtate non reluctans & invitus, ſed Deo invitanti ac trahenti libere obtemperans. Atque hinc eſt, quod licet omnes redempti ſimus perſoluto pro ſingulis pretioſi ſanguinis pretio; degunt tamen complures ſub dæmonis captivitate, quia per liberum arbitrium nolunt reſipiſcere. Tantummodo parvulis abſque motu voluntatis propriæ applicatur per Sacramentum regenerationis fructus paſſionis Chriſti, quoniam illi abſque propriæ voluntatis actu peccaverunt in Adam: ab aliis jure voluntatis aſſenſus requiritur, quoniam diaboli illecebris volentes, non inviti detinentur captivi. Mortuus eſt ergo Chriſtus, ut effuſo ſanguine redemptionis noſtræ pretium ſolveret: prædicavit, ut deliteſcentes in tenebris veritatem agnoſcerent: patravit miracula, ut increduli præberent fidem: reſurrexit, ut in fide complantati ad juſtificationem diſponerentur: promiſit vitam æternam, ut traherentur ad gratiam meliorum bonorum expectatione. Atque ita, licet ad redemptionem ſpectent omnia Chriſti opera, ratione tamen præcipua tribuitur ipſa redemptio ſanguinis effuſioni, ut vidimus cap. 2. prop. 2. quia ſanguis habet rationem pretii, cetera ſpectant ad alliciendam captivi hominis voluntatem: in quibus ſi præſertim ſita eſſet redemptio, hæc non paſſioni, ſed Chriſti miraculis,

culis, & reſurrectioni ſpeciali titulo conveniret. Hæc vero a[1] ùnde convellunt Sociniana ſophiſmata. Brevi ad primum reponimus Marcum cap. 1. aſſerere Chriſtum veniſse ad prædicandum, ſed in hoc tantum ſitam redemptionem divinat Fauſtus. Lucas cap. IV. non ſolum ait Chriſtum evangelizaſse, ſed etiam prædicaſse *captivis remiſſionem*: neque iſtic habes hac prædicatione mundum fuiſſe redemptum. Joannes pariter cap. XVIII. ait Chriſtum in mundum veniſſe, ut teſtimonium perhiberet veritati: nil aliud hoc loci. Apoſtolus in prima ad Timoth. VI. præter teſtimonium commemorat etiam *redemptionem*, & quidem Græco vocabulo ἀντίλυτρον: de quo cap. 2. prop. 1. Apocalypſis addit, *Et lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo*. Diſcrimen inter Chriſtum, & Apoſtolos ac Martyres in eo ſitum, quod Chriſtus ſolus crucifixus ſit pro humani generis redemptione; ceteri habeant reconciliationis miniſterium, vidimus cit. cap. 2. prop. III. num. 2. 3. 4. 5. & prop. VI. num. 2. Hoc tamen diſcrimen tollitur, ſi redemptio in ſola prædicatione conſtituatur. Ad ſecundum dicimus Chriſti ſanguinem eſſe *ſanguinem fœderis, ac teſtamenti*; quia cum factum ſit peccatorum noſtrorum placamen, pactum Dei cum juſtis initum, & ob iniquorum culpas confractum firmiori nexu ſancivit. *Fœderis* quoque vocabulum, factum Moſis Exodi XXIV. & gentium conſuetudo ineundi fœdera effuſo hoſtiarum ſanguine catholicam ſententiam confirmant; quia cum antiquitus fœderum tranſgreſſores capite plecterentur, facta per ſanguinem expiatione hoſtes reconciliabantur, hoſtia loco fœdifragorum mactata. Vide Lippomanum in Exodum pag. 234. Illa quoque cæremonia ſignificatum veteribus, fractores fœderum more mactatarum pecudum diſcerptum iri, ut oſtendit de Conviviis Vet. cap. VIII. Joſ. Laurentius Lucenſis. Itaque ſanguis Chriſti appellatus eſt *ſanguis fœderis*, quoniam & pro tranſgreſſoribus effuſus eſt, & novum Dei pactum firmavit. Et ideo melius loquitur, quam ſanguis Abel, quia effuſus in remiſſionem peccatorum loquitur veniam & gratiam, cum ſanguis Abel loqueretur ſupplicium, atque vindictam, Gen. IV. 10. Ad tertium dico recte ſanguinem Chriſti nos hortari, ut ejus veſtigia ſectemur, cum Chriſtus *veniens non verbis tantum nos hortatus ſit, ſed & factis, poſt omnes injurias & contumelias paſſus quoque & crucifixus, ut nos pati & mori exemplo ſuo doceret, ut nulla ſit homini excuſatio pro ſe non pati, cum paſſus ſit ille pro nobis, & cum ille paſſus ſit pro alienis peccatis, multo magis pro peccatis ſuis pati unumquemque debere*. Ita Cyprianus Epiſt. ad Fortunatum, ſive de Exhortat. Martyrii cap. 5. & Auctor Carminis de Paſſione Domini inter Lactantii Opera ſic Dominum Jeſum nos alloquentem inducit:

Sectare meæ veſtigia vitæ,
Ipſaque ſupplicia inſpiciens, mortemque ſeveram,

Cor-

Corporis innumeros memorans, animique dolores,
Diſce adverſa pati, & propriæ invigilare ſaluti.

Quartum argumentum retorquetur adverſus Socinum; nam ſi Chriſtus declaratus eſt filius Dei per reſurrectionem, in morte autem cum ſceleratis reputatus eſt; aut redemptio potiſſimum non conſiſtit in fidei confirmatione, aut per reſurrectionem, non per mortem Chriſti principaliter redempti ſumus. At Socinus redemptionem noſtram tribuendam præſertim Domini Jeſu paſſioni, non uno in loco fatetur, neque tam audax eſt, ut id queat denegare. Citatis autem locis reſurrectioni potius fidei firmitudo & juſtificatio tribuitur, quam expiatio delictorum, & ſolutio captivitatis: nimirum Chriſtus, ut inquit Auguſtinus citatus cap. præcedenti, *in paſſione ſacrificium factus eſt, in reſurrectione innovavit illud quod occiſum eſt, & tanquam primitias dedit Deo*. Hinc Apoſtolus ad Rom. IV. 25. de Chriſto ait: *Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram*; non quod Chriſtus reſurgendo a mortuis juſtitiam noſtram promeruerit, ſed quia traditus eſt, ut ſua morte peccatorum noſtrorum pœnam lueret; & reſurrexit, ut juſtitiæ, & novitatis vitæ typum quemdam præferret, ſive, ut loquitur Eccleſia in Præfat. Paſchali, *Mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo reparavit*. In quinto neceſſum non eſt immorari; quippe Chriſtum nobis æternam vitam dediſſe, & omnem poteſtatem adeptum eſſe, ut legitur in locis poſtremo a Socino citatis, eſt prorſus indubitatum; ſed æque indubitatum eſt hanc vitam nobis teterrimæ ejus mortis beneficio comparatam: quia *Chriſti ſanguis ſic in remiſſionem peccatorum omnium fuſus eſt, ut omne peccatum poſſit delere*: quod docet S. P. Auguſtinus Tract. XCII. in Joan. num. I. nec everti unquam poterit Socinianis machinationibus.

Pergit objectare Socinus: Redimere nihil aliud eſt, quam captivum liberare nullo ſoluto pretio. Primo namque populus Iſrael dicitur ex Aegypto redemptus, Exodi XV. 13. & Deut. VII. 8. nec ulla tamen in hac redemptione interfuit pretii ſolutio. Moſes quoque Act. VII. 35. appellatur Redemptor, & quidem Græco vocabulo λυτρωτής, nec tamen pro reducendis ſuorum tribubus fudit ſanguinem. Eo prorſus pacto ſe abſque ullo pretio redemptum a Domino in Pſal. XXX. 6. ait regius Vates. Præterea redimere ac vendere ad invicem opponuntur: at Scripturarum phraſi is dicitur ſub peccato venumdatus, qui nullo pretio in ſervitutem traditur, ſubjicitur, mancipatur. Aperte id colligitur ex Deut. XXXII. 30. Judic. III. 8. & Iſaiæ L. I. Idem dicendum de redemptione liquet ex eodem Propheta cap. LII. 3. Ad hæc redemptionem nihil eſſe aliud, quam remiſſionem peccatorum affirmat Apoſtolus ad Coloſs. I. 14. Hanc autem remiſſionem nobis gratis impendi idem Apoſtolus docet in primo ad Eph.

verſu 7. Fruſtra itaque ex verbo *redimendi* infertur Chriſtum pro nobis ſatisfeciſſe.

Reſp. *Redimere* nihil aliud eſſe, quam captivum ſoluto pretio liberare, id fatente Socino cap. I. ſecundi libri, nec aliam ſignificationem habere hebraicum verbum פדה, & græcum λυτροῦσθαι: & quamvis eadem verba aliquando accipiantur metaphorice pro liberatione a miſeria, quemadmodum vendere interdum dicitur Deus quem a ſua miſericordia alienat, ſpecie, ut Lorinus inquit in Pſ. VII. 3. uſurpata pro genere; non fit conſequens quod ubi de humani generis reparatione occurrit ſermo, verbum *redimere* ſenſum non præſeferat proprium. Non enim redempti tantum dicimur, ſed redempti ſanguine, empti pretio magno: & ſanguis Chriſti hujus redemptionis appellatur λύτρον, & auro, argentoque, per quod redimuntur captivi, præfertur. Atque illud mirandum eſt, Socinianos, qui acuti dialectici videri volunt, ex quo verbum *redimere* alicubi accipiatur ſenſu ampliori, nullibi, nec ubi pretium innuitur, propriam illi tribuere ſignificationem. Itaque ad primum concedimus populum Iſrael abſque pretio redemptum ex tyrannide Pharaonis: ſed dicimus hanc liberationem appellari Redemptionem ob typum, quia Paſchalis Agnus tunc immolatus præfigurabat Chriſtum, cujus morte redempti ſumus: nec oportet, ut omnia prorſus conveniant in figura, & in veritate; ut vidimus cap. II. prop. 5. quamquam populus Iſrael non dicitur de Aegypto redemptus pretio, ut nos dicimur empti a Chriſto, ſed iiſdem in locis, quæ Socinus objicit, dicitur Deus redemiſſe populum ſuum *in brachio excelſo*, *in manu forti*, *in miſericordia*, *in fortitudine*; ita, ut Scriptura ipſa innuat hanc liberationem peractam fuiſſe divina virtute, ac potentia miraculorum. Quod additur de Moſe, eamdem habet ſolutionem: ſiquidem in Actis dicitur λυτρωτὴς, quatenus gerebat Chriſti typum; ut etiam Cyrus appellatus eſt *Chriſtus*, præſignans libertatem a captivitate peccati, aliique permulti Meſſiam præfigurarunt. Ut ergo nomen *Chriſti* de Cyro propter typum, de Jeſu Nazareno ob veritatem enuntiatur: ita nomen Redemptoris de Moſe improprie, de Domino Jeſu, qui non ſolum internuncii functus eſt munere, ſed etiam tradidit ſemetipſum, ſanguiniſque pretium effudit, aſſeritur proprio ſenſu. Hinc Baſilius in Pſalmum XLVIII. pag. 280. & S. P. Auguſtinus lib. IV. contra duas Epiſt. Pelagianor. cap. 4. num. 8. demonſtrant Redemptoris ac Mediatoris nomen proprie Chriſto duntaxat competere. Vide ſupra cap. 2. prop. 6. Addo Syriace Moſen dici, non *Redemptorem*, ſed דינא, *diremptorem litium*, a radice דין, *judicare*: in verſione autem Arabica, & Aethiopica, *liberatorem*; quamvis liquet ex Græco, ex Hieronymo, & ex vetuſtiſſimo Codice Vaticano præferendam eſſe lectionem Vulgatæ, ac decipi Lutherum, Bezam, ac

Schmi-

Schmidium abjicientes vocabulum *Redemptoris*. Quod ſequitur de venditione diluitur ex dictis; ut enim qui vendit, rem a ſuo dominio alienat, ita Deus iniquos abjicit, traditque miniſtris juſtitiæ ſuæ puniendos: ac dicitur gratis vendere, quaſi vili æſtimet, ac parvipendat. Ita redimere valet aliquando idem, ac liberare a vexatione & tyrannide: quod tamen in humani generis reparatione non gratis perfectum eſt, ſed pretio perſoluto. Nec oppoſitum evincit Iſaias cap. LII. ubi dicimur ſine argento redempti, quoniam non captivorum promeritis, ſed Chriſti paſſione contigit liberatio. Atque his refutatur poſtrema objectio, quod Apoſtolus doceat nos gratis juſtificari: de qua recole quæ dixi Prop. III. num. 2. & Prop. VI. ubi vitrea Socini tela fuerunt contrita. Addo nunc præclaram Auguſtini adnotationem q. XVII. in librum Jud. ſcriptum a propheta nos *gratis* eſſe venumdatos, non autem redemptos gratis & ſine pretio, ſed redemptos *ſine argento*, ut pretium redemptionis intelligamus, quale dicit Apoſtolus Petrus, *Non enim auro, vel argento redempti eſtis, ſed pretio ſanguinis Agni immaculati*. Itaque Iſaias ait, *ſine argento redimemini*, quoniam precio quidem ſanguinis Chriſti, non tamen *pretio pecuniario* eramus redimendi. Hæc Auguſtinus. Addamus ulterius, etiam in venditione peccatorum pretium aliquod intercedere, licet non ſemper pecuniarium, ſcribente Polybio lib. 4. ὤνια πανταχῆ τὰ κακὰ γίγνεσθαι, *mala quælibet eſſe venalia*, cum nemo ſine maximo impendio ſectetur crimina. Vide quæ de Jaſone narrat Auctor 2. lib. Machab. cap. IV. 8. Quæ ab improbo amatore extorquet libido recenſet lib. IV. Lucretius, & quæ ab avaro fames auri, Perſius Satyra V. ab eo verſu, *Mane piger ſtertis, &c.*

Tertio loco opponit Fauſtus Socinus: *Portare peccata* nihil eſt aliud, quam illa auferre ac delere: fruſtra itaque hinc ſatisfactionem Chriſti nituntur comprobare Catholici. Ac primo ſunt loca permulta, in quibus *ferre*, & *auferre* idem ſonant, ut Exodi XXXIV. 7. & Joannis XX. 5. Deinde celebris Iſaiæ textus cap. 53. *Vere languores noſtros ipſe tulit*, in Evangelio Matth. VIII. 16. exponitur de corporis infirmitatibus, quas tamen Salvator in ſe non tranſtulit. Ad hæc, Levit. XVI. 22. dicitur hircus emiſſarius portaſſe *iniquitates in terram ſolitariam*, cum tamen non mactaretur in expiationem peccati, ſed vivus emitteretur in deſertum. Præterea licet portare peccata ſit ſcelerum pœnam ſubire, nulla inde conſequitur ſatisfactio; nam & Judæi in captivitate dicuntur portaſſe patrum ſuorum iniquitatem Jerem. Lam. cap. V. 7. nec tamen Deo ullam exhibuerunt ſatisfactionem.

Reſp. Chriſtum eo ſenſu portaſſe peccata omnium noſtrum, quatenus propter ſcelera noſtra attritus eſt; quatenus pro nobis factus eſt peccatum & maledictum, ſcilicet ſacrificium & hoſtia; quatenus pec-

peccatorum noſtrorum pœnas luit: ut oſtendimus cap.2. prop.4. ideoque, etſi *portare* ſit idem alicubi, atque *auferre*, dum agitur de Redemptione importat quoque ſupplicium peccato debitum, præſertim cum Salvator non ſolum dicatur *portaſſe peccata*, verum etiam ea *ſuſtuliſſe in corpore ſuo ſuper lignum*, crucemque latronum. De cap. VIII. Mat. plura nuper citata propoſitione. Quod vero attinet ad hircum emiſſarium, reſpondent quidam fuiſſe typum Chriſti, nec de typo ad antitypum valere comparationem. At in primis eodem cap. XVI. Levit. aſſeritur alium hircum *pro peccato populi* fuiſſe mactatum: qui cum pariter fuerit Chriſti typus, commonſtrat hunc proprio ſanguine ſcelera noſtra expiaſſe. Quomodo autem mactatione hoſtiarum peccata olim expiarentur, dictum cap. II. prop. 5. Deinde hircum quoque deportatum in ſolitudinem, ſi Hebræis interpretibus habenda eſt fides, e ſublimi loco præcipitatus dabatur neci, aut ſaltim illa in ſolitarium locum abactio ei mortem ex ferarum laniatibus minabatur. Sed detur hircum emiſſarium non fuiſſe in præcipitium actum, atque diſcerptum: cum omnia vetera ſacrificia fuerint typus Chriſti, in re ſignificata hircus mactatus non eſt ſpectandus tanquam aliquid ab hirco ablegatitio diverſum. Alloquemur itaque Socinum verbis, quibus Cyrillus Alex. lib. IX. p. 301. urget Julianum: *Cerne ergo, cerne myſterium etiam in capris duobus recte adumbratum. Caper enim, ſive hircus pro peccatis ſacerdotis & populi mactabatur ex præſcripto legis. Ut enim ait Eſaias propheta: Omnes ſicut oves erravimus, & Dominus tradidit eum pro peccatis noſtris. Duo ſiquidem hirci aſſumuntur, non tanquam duo Chriſti ſint, aut duo juxta nonnullos filii, ſed potius, quod oportebat eumdem immolari pro nobis, & mori quidem ſecundum carnem, vivere autem ſecundum ſpiritum*. Facit etiam ad rem noſtram, quod Sacerdos imprecabatur capiti hirci emiſſarii, ut quicquid malorum venturum erat ſuper filios Iſrael, caderet ſuper hircum, cui etiam tradunt ligatas ad caput ſchedas peccatis inſcriptas. Verum de his Joan. Lorinus in Levit. pag. 503. Tertullianus de hirco emiſſario lib. 3. adv. Marcionem inquit: *Circumdatus coccino, maledictus, & conſputatus, & convulſus, & compunctus a populo extra civitatem abjiciebatur in perditionem, manifeſtis notatus inſignibus Dominicæ paſſionis*. Depromptus ex Lament. Jeremiæ locus demonſtrat quomodo *portare peccata* aliquando idem ſit ac *propter peccata puniri*: atque hoc ſenſu Chriſtum portaſſe peccata noſtra, ut pro illis ſubiret mortem, nos affirmamus. Quare hinc revincitur Socinus contendens quod portare peccata ſit illa *auferre*, non *perferre*: quod ipſemet in multis Scripturæ locis ſignificari fatetur cap.21. ſuarum Prælectionum. Chriſtus vero non ſolum peccata pertulit, ſed etiam pro nobis ſatisfaciens illa delevit, quia pro nobis vulneratus eſt, & nos

ejus

ejus livore ſanati ſumus, atque factus pro nobis maledictum nos redemit de maledicto. Sed perlege laudatam IV. propoſitionem cap. 2.

Rurſus Sociniani objiciunt: Dum Chriſtus dicitur *pro nobis* mortuus, ſenſus eſt morte ſua nobis beneficium maximum contuliſſe conteſtans ſuam erga nos caritatem, ac Patris miſericordiam promittens; nullo autem pacto infertur loco noſtri fuiſſe mactatum. I. Quia particula ὑπὲρ, *pro*, ſignificat occaſionem, cauſamque finalem, non autem perſonæ ſubſtitutionem. II. Joannis 1. cap. III. 16. legitur nos debere *pro fratribus animas ponere*, exemplum ſectantes Chriſti, qui *pro nobis poſuit animam ſuam*. At nos fratribus utilitatem afferre poſſumus, non ſatisfacere pro iiſdem. III. Dicitur Chriſtus *pro nobis* mortuus, quatenus nos exemplo ſuo in ſempiternam vitam tranſtulit, & in ejus nomine baptizamur; ut colligitur ex 1. ad Corinth. 1. 13. *Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* IV. Idem Apoſtolus ad Heb. II. 9. inquit Chriſtum *gratia Dei* pro omnibus guſtaſſe mortem. Ideo dicitur ergo mortuus pro nobis, quia declaravit nos *gratiam*, maximumque beneficium fuiſſe aſſecutos. V. Joan. X. 11. ſe comparat Jeſus Paſtori, qui *animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Paſtor autem ſe propter oves ſervandas periculo exponit, ſed nullam illis moriens affert libertatem: imo ſi moriatur, quomodo ſervantur oves? VI. Frangens apud Lucam panem Euchariſticum cap. XXII. 19. ait Chriſtus: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur*; nec tamen in Cœna pro homine redimendo fuit immolatus. VII. Dum quis pro redimendo captivo ſubſtituitur, loco illius captivus permanet. Si ergo Chriſtus mortuus pro nobis eſſet, ut nos redimeret, loco noſtri manſiſſet captivus. Itaque dum Chriſtus dicitur *pro nobis mortuus*, particula *pro* finalem tantum cauſam importat, non perſonæ ſubſtitutionem.

Reſp. refelli hæc inania ſophiſmata prop. 3. capit. 2. ubi oſtendimus quod licet particula ὑπὲρ aliquando ſignificet tantummodo utilitatem aliquam, in redemptionis negocio denotat ſubſtitutionem, cum Chriſtus ſit mortuus pro impiis, ut ipſi eriperentur a perditione. Oſtendimus ibidem haberi etiam in Scripturis particulam aliam ἀντὶ, quæ adverſariorum confeſſione demonſtrat permutationem. Ad primum ego reſpondemus nuſquam de fidelibus legi quod debeant pro fratribus animam ponere, ut eos ſolvant a maledicto, ut illi reconcilientur Deo, ut eruantur a damnatione Adæ; quemadmodum de Redemptore noſtro id affirmatur. Joannes itaque exemplo Chriſti nos ad caritatem hortatur, *ex quo ſimul empti ſimus, & unum ſit pretium omnium noſtrum*, ut S. Pater demonſtrat Tract. VI. in cit. Epiſtol. num. 12. At non poſſumus in ponendo animam pro fratribus Chriſto eſſe pares: *ille enim poteſtatem habuit ponendi animam ſuam, & iterum ſumendi eam*;

eam ; nos autem nec quantum volumus vivimus , & morimur etiamſi nolumus : ille moriens mox in ſe occidit mortem ; nos in ejus morte liberamur a morte : illius caro non vidit corruptionem ; noſtra poſt corruptionem in fine ſæculi per illum induet incorruptionem : ille nobis non indiguit ut nos ſalvos faceret ; nos ſine illo nihil poſſumus facere : ille ſe nobis palmitibus præbuit vitem ; nos habere præter illum non poſſumus vitam . Poſtremo etſi fratres pro fratribus moriantur , tamen in fraternorum peccatorum remiſſionem nullius ſanguis Mirtyris funditur ; quod fecit ille pro nobis . Hæc idem Aug. Tract. in Joan. LXXXIV. n. 2. Ex quibus verbis apparet quantum in *ponendo* pro aliis *animam* Chriſtus a nobis differat . At quod ſequitur in Socinum retorquetur ; nam Paulus Corinthios hortatur ad unitatem ſpiritus , & ad vitanda ſchiſmata ex quo ſolus Chriſtus *pro nobis ſit crucifixus* , ejuſque virtute ac merito conſecuti ſimus in baptiſmo remiſſionem peccatorum . Eo itaque pacto , quo Chriſtus pro nobis eſt mortuus , nemo mori poteſt pro fratribus : ſed ille fudit ſanguinem ob redemptionem , alii ad exemplum , & communionem caritatis . Quod ſequitur ex cap. 2. ad Hebræos demonſtrat Chriſtum *guſtaſſe* mortem, non neceſſitate ductum , ſed caritate , ac redemptionis noſtræ cauſſa ; ut legitur quoque ad Rom. v. 8. ad Titum III. 4. aliiſque in locis . Eſt autem in Græco : ὅπως χάριτι θεοῦ , & vocula ὅπως modum , non finalem cauſam ſignificat ; unde legit Syrus , *Per gratiam ſuam* , & Arabs , *Ex Dei gratia* , ideſt , per humanitatem , beneficentiam , φιλανθρωπίαν . Vide Bibl. Reg. N. Teſt. pag. 442. & Valton. 853. Ad proximum æque facilis eſt reſponſio : quippe *Bonus Paſtor* ut oves redimeret , dedit animam ſuam ; & ne iterum lupi gregem diſcerperent , ne gloriarentur Judæi quaſi prævaluerint , ſurrexit a mortuis ; quamobrem e veſtigio addit , *Ego pono animam meam , ut iterum ſumam eam* . Ex quo etiam Chriſtus dicatur antonomaſtice *Bonus Paſtor* , infertur neminem in ponendo pro ovibus animam ſuam eſſe illi ſimillimum . At legendus Auguſtinus Tract. XLVII. in Joan. num. 3. & 10. Quod additur ex Luc. XXII. de Pane Euchariſtico , ſi ea verba , *Quod pro vobis datur* , conferantur cum Epiſt. I. ad Corinth. XI. 24. ubi legitur, *Quod pro vobis tradetur* , & cum iis , quæ ibidem apud Lucam habentur verſu 20. de ſanguine , *Qui pro vobis fundetur* ; liquet poſſe habere ſignificationem futuri , ac idem eſſe , ac *pro vobis dabitur* in mortem : etſi nos profitentes in conſecratione panis verum ſacrificium haud negamus ſignificationem præſentis temporis , ut idem ſit *datur* , ac , *offertur* . Quod ſi ad hujus loci verſiones confugiamus , his Lucæ verbis refellitur omnis Socini tergiverſatio : legitur quippe in Arabica : *Quod commutabitur pro vobis* : in Aethiopica , *Quod datur propter vos in redemptionem* : in Syriaca , *Quod pro vobis tradetur* . En commutatio victimæ loco noſtri : en expreſſa redemptio : en futura

Digitized by Google

tura in cruce immolatio. Adeas N. Teſt. Walt. p. 378. & Bibl. Max. Tom. XIV. pag. 254. Poſtremum nihil evincit; nam Chriſtum pro captivis ſubſtitutum ultro fatemur, ſed ei non erat in captivitate permanendum, quia Diabolus, qui captivum tenebat humanum genus, Redemptorem noſtrum nullius peccati reum pœnâ mortis afficiens devictus & ejectus eſt; ideoque Chriſtus abſtulit ejus arma, & ſpolia diſtribuit, Luc. XI. 22. elevatus in cruce omnia ad ſeipſum traxit, & quos redemit, emptitios fecit, ſuique juris, ac hujus mundi principem ejecit foras, Joan. XII. 32. & denique a mortuis reſurgens, atque in altitudinem cælorum adſcendens, ad fidem redigens qui erant ſub tyrannide diaboli, captivam duxit captivitatem, Pſ. LXVII. 19. & ad Epheſ. IV. 8. Colluſtrabunt hanc reſponſionem quæ diximus cap. III. prop. 9. num. 5.

Præterea opponunt: Ita per Chriſti ſanguinem reconciliati ſumus, ut ille nullatenus fuerit redemptionis noſtræ *lytrum*, ac pretium. Ac primo ad Rom. V. 10. legitur: *Si enim cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus per mortem filii ejus: multo magis reconciliati ſalvi erimus in vita ipſius*; ubi magis vitæ, quam morti Salvatoris noſtra tribuitur ſalus. Deinde idem Apoſtolus 2. ad Corinth. V. 19. inquit: *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum*. Vides quo pacto reconciliati ſumus per Chriſtum? Sola non imputatione peccati. Addit Paulus: *Et poſuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos*. Itaque hortatione, miniſterio verbi, & internuncii completo munere nos Chriſtus reconciliavit Patri. Denique ex eodem Apoſtolo ad Epheſ. IV. 32. ut ad Rom. III. 24. *gratis*, ideoque abſque pretio juſtificamur.

Reſp. hæc omnia fuiſſe abunde refutata cap. 2. prop. 3. Brevi nunc ad primum dicimus ibidem Apoſtolum aſſerere nos eſſe reconciliatos *per mortem filii ejus*, & *in ſanguine ipſius*. Sanguini itaque & morti reconciliatio noſtra præcipue tribuitur, & ideo per vitam ſalutem conſequimur, quia reconciliati ſumus per mortem. Quod ut aperte percipias, animadverte Apoſtolum inſtituere *antitheſim* inter inimicos & reconciliatos, inter mortem & vitam Chriſti. Verborum itaque illorum ſenſus obvius, & apertiſſimus eſt: Si cum peccatores eſſemus, redempti ſumus pretio ſanguinis, & reconciliati per mortem: curnam ſi juſti erimus, eo vivente, nunquam morituro, & interpellante pro nobis, reconciliati & amici ſalutem non aſſequemur? Præclare Chryſoſtomus hom. IX. in Paul. p. 93. *Vides quantum locus hic fundamentum habeat ad adſtruendam futurorum ſpem: ante hunc enim duo quidem erant ad ſalutem noſtram difficilia; & quod peccatores eſſemus, & quod ſalus per Domini mortem neceſſaria: quod ipſum minus perſuaſibile erat, antequam fieret,* ac ma-

Digitized by Google

ac magnam adeo caritatem requirebat, ut fieret; nunc autem poſteaquam hæc evenere, reliqua faciliora ſunt. Etenim amici facti ſumus, nec morte amplius opus eſt, &c. Et S. Pater Aug. lib. XIII. de Trinit. cap. XVI. num. 21. *In vita ſalvi, quia per mortem reconciliati. Quis enim dubitet daturum amicis vitam ſuam, pro quibus inimicis dedit mortem ſuam?* Quod ſequitur, inepte ad hanc rem detorquetur a Socino; etſi enim reconciliatio fieret per ſolam non imputationem peccati, ut tenent hæretici plurimi, minime excluderetur Chriſti redemptio, quoniam ait ibidem Paulus nos reconciliatos *eſſe in Chriſto*, & ad Coloſs. 1. 20. *per ſanguinem crucis ejus*. Ceterum non juvat hic locus nefarium aliud de juſtificatione placitum; quoniam Apoſtolus explicat reconciliationem ex parte, quæ continet abolitionem offenſæ; non excludit gratiam habitualem, per quam reddimur ſancti, & immaculati, ut demonſtrat in h. l. illuſtris Eſtius, & nos vidimus lib. XIX. cap. 2. Alterum in Socinianos retorquetur: nam Paulus tribuit Apoſtolis miniſterium reconciliationis ob prædicationis officium, & munus legati atque oratoris; Chriſto autem tribuit ipſam reconciliationem, ideoque is non ſolum prædicatione & exemplo, verum etiam ſolutione pretii, ſanguiniſque effuſione reconciliationis eſt auctor. Recte Chryſoſtomus hom. XI. in 2. ad Corinth. p. 821. *Ob idque etiam dicebat Apoſtolus, Deus erat mundum ſibi reconcilians in Chriſto, hoc eſt, per Chriſtum. Quoniam enim dixerat, Qui dedit nobis miniſterium reconciliationis, temperamento quodam utitur, perinde ac ſi diceret: Non eſt quod exiſtimetis ſummam hujus rei auctoritatem penes nos eſſe, miniſtri tantum ſumus. Deus eſt qui totum hoc efficit, qui per Unigenitum ſuum terrarum orbem in gratiam recepit.* Comprobat hanc expoſitionem S. P. Aug. ſerm. CLII. de Verbis Apoſtoli num. 10. ex iis, quæ apud Paulum ſequuntur, *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*: ubi *peccatum* ſignificare hoſtiam pro peccato, etiam ibidem tradit S. Doctor: quod nos oſtendimus prop. IV. num. 2. Scimus contendere Socinum pag. 137. de Chriſto Servatore, *peccatum* non hoſtiam ſignificare, ſed hominem habitum ut peccatorem. Sed præterquamquod refellitur ex dictis ibidem: quid infertur ex interpretatione verſutiſſimi hominis, niſi Chriſtum, ut nos Deo reconciliaret, factum eſſe *peccatum*, id eſt, *tanquam peccatorem aliquem pœnis obnoxium*, ut exponit quoque pag. 639. Oecumenius? Stat ergo reconciliationem noſtram ex morte Chriſti eſſe repetendam. Ad ult. dictum eſt cit. prop. 6. nos juſtificatos eſſe gratis, *& per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu*, ut *gratis* ad noſtra promerita, non ad exhibitam a Chriſto ſatisfactionem debeat referri.

Ad hæc Sociniani objectant: Sacrificio Crucis nulla inerat vis expiandi; legales enim victimæ erant figura paſſionis Chriſti, ut ſerpens

pens æneus, de quo Num. XI. 9. At quemadmodum qui reſpiciebant ſerpentem illum, eripiebantur a morte; ita qui Chriſto credunt, non pereunt, ſed habent vitam æternam, ut inquit Joan. III. 14. Item arca Noe, mare rubrum, & aquæ, quæ fluxerunt de petra, præfigurabant baptiſmum ex Apoſt. I. ad Corinth. x. 6. 11. & I. Petri III. 21. quamvis nullam haberent vim expiandi. Præterea victimæ nullam ſanctificationem afferebant, & tamen omnia illarum ſanguine ſecundum legem mundabantur, ut Apoſtolus docet ad Hebr. IX. 22. quia ſacrificiis peractis Deus plenam remiſſionem credentibus conferebat. Præterea falſum eſt Chriſtum Sacerdotis munere functum, priuſquam cælum ingrederetur. I. Quia Apoſtolus ad Heb. II. 17. ait debuiſſe Chriſtum per *omnia fratribus ſimilari, ut Pontifex fieret*: aſſimilatus eſt autem per mortem; ideoque nondum in cruce fuerat Pontifex conſtitutus. II. Quia in eadem epiſt. cap. v. 5. legitur, *Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut pontifex fieret; ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te*: quæ verba de reſurrectione eſſe accipienda liquet ex Act. XIII. 33. non ergo ante reſurrectionem Chriſtus Pontifex erat. III. Quia in eadem ad Hebræos Epiſt. VII. 26. habetur: *Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cælis factus*. Priuſquam ergo Salvator ab impiis ſegregatus cælum conſcenderet, nequaquam Sacerdotali functus eſt munere. IV. Quia in capite ejuſdem epiſt. VIII. 4. extat, *Si ergo eſſet ſuper terram, non eſſet Sacerdos*. Quomodo ergo ſacerdos erat e ligno pendens?

Reſp. Aperte jam a nobis prop. 5. cap. 2. demonſtratum cruentum, atque expiatorium crucis ſacrificium, oſtenſumque qualem vim expiandi haberent olim mactatæ pecudes, & quo pacto præſignarent immaculati Agni immolationem. Ad illud ergo, quod priori loco objicitur, dicimus diverſis typis, non uno duntaxat, Chriſtum præfiguratum, ut diverſa ejus munera innuerentur; & conſequenter neceſſum non eſſe in unoquoque typo ſacrificii rationem adinveniri: quamquam & ſerpens æneus Chriſtum exaltatum in cruce, & petra, unde fluxerunt aquæ latus illius apertum lancea, & Arca Noe Chriſti incarnationem, mortem, reſurrectionem, & Eccleſiam præſignarint; ut accurate exponit S. P. Aug. ſerm. 6. ad populum, alias 17. de diverſis num. 7. Tract. XII. in Joan. num. 11. q. 35. in Num. & libro XII. contra Fauſtum cap. 14. & ſeq. Quod additur de victimis, ſatis citata prop. 5. dilutum eſt, quippe, licet illæ non impertirentur vi ſua animarum ſanctitatem, eam præfigurabant, quatenus loco tranſgreſſorum mactatæ illos eruebant a pœna temporali, & mactationes animalium erant *promiſſivæ figuræ* illius ſacrificii, per quod habemus remiſſionem peccatorum, prout explicat idem S. P. lib. XXII. contra Fauſtum cap. 17. Hinc S. Thomas I. 2. q. 102. art. 3.

ad 5. ait: *Per occiſionem animalium ſignificatur deſtructio peccatorum; & quod homines erant digni occiſione pro peccatis ſuis, ac ſi illa animalia loco eorum occiderentur ad ſignificandam expiationem peccatorum*. Et quoniam Sociniani negant victimarum pro tranſgreſſoribus ſubſtitutionem; dicant, quæſo, cur Levitæ ſuper caput immolandi vituli manus imponerent, Lev. I. 4. & IV. 4. cur ſuper caput hirci poſita utraque manu confitebatur ſacerdos omnes iniquitates filiorum Iſrael, & imprecans capiti ejus illum in ſolitudinem emittebat, Levit. XVI. 21. cur dicebatur hircus ille portare omnium iniquitates, ibidem verſu 22. niſi ut eo ritu demonſtraretur victimam illam hominum iniquorum eſſe, pro illis immolari, ejuſque ſanguinem eſſe pro animarum *piaculo*, ut habetur eodem libro Levit. XVII. 11.? Si ad hæc oculos aperire nolunt miſerrimi Sociniani; videant ſaltim Geneſ. XXII. 13. pro Iſaac in holocauſtum offerendo immolatum arietem inter vepres hærentem cornibus: quo exemplo non tantum comprobatur victimæ pro homine ſubſtitutio, verum etiam præſignatur Chriſti immaculati agni pro nobis oblatio. Quare bene ſapienterque Chryſoſtomus hom. XLVII. in Gen. pag. 665. *Hæc autem omnia figura fuerunt crucis: propterea & Chriſtus Judæis dicebat, Abraham pater veſter exultavit, ut videret diem meum; & vidit, & gaviſus eſt. Quomodo vidit, qui tot annis præceſſit? Per figuram, per umbram. Sicut enim hic ovis oblata eſt pro Iſaac, ita & rationalis agnus oblatus eſt pro mundo*. Similia Ambroſius lib. I. de Abraham c. VIII. num. 74. & S. P. Auguſt. lib. XVI. de Civit. Dei cap. 32. num. I. & lib. II. contra Maxim. 2. 9. Quæ adduntur ad probandum, Chriſtum priuſquam cælum adſcenderet, non obtuliſſe ſacrificium, ſunt prorſus futilia; quum introierit *per proprium ſanguinem*, & jam ſacrificio peracto: unde ſacrificium ab illius applicatione, & mactationem hoſtiæ ab ejus repræſentatione hæretici non diſtinguunt; nec animadvertunt, olim Pontificem victimam extra ſanctuarium immolaſſe, poſtea intuliſſe ſanguinem intra velum: ac pariter Jeſum prius fuiſſe oblatum in cruce, poſtea ingreſſum cælos, ut pretium ſanguinis jam effuſi Patri exhibens ſemper viveret *ad interpellandum pro nobis*. Facta hac ſemel peractæ mactationis, & repræſentationis, oblationiſque perpetuæ diſtinctione, quam faciendam eſſe oſtendimus laudata prop. V. num. 3. corruit tota machina Socinianæ perfidiæ. Ad quatuor autem loca paullo ſupra ex Epiſtola ad Hebr. petita laborioſum non eſt reſpondere. Nam priori loco docet Apoſtolus nos non habere Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, cum fuerit *tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*, ut infra cap. IV. 15. ſed miſericordem ac fidelem, qui vere illud efficit quod nomine, officioque ſuo pollicetur, ideſt, Deum placat, atque ad hoc efficiendum formam induit noſtram, *ut per*

mortem

mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, *ideſt*, *diabolum.* Ita nimirum ſeſe explicat Apoſtolus præced. verſu 14. Quamobrem non docet ibidem quando Chriſtus conſtitutus ſit Pontifex, ſed quod factus ſit particeps conditionis ac mortalitatis noſtræ, ut fieret Pontifex miſericors, & iis, quos fratres appellare dignatus eſt, aſſimilatus laborem ſuſtineret, anxio eſſet animo, mortem ſubiret, & dolores noſtros expertus facilius nobis condoleret: quod cum præſtiterit ſuffixus cruci, in cruce factus eſt Pontifex miſericors & fidelis. Legi poteſt in hunc locum Ribera. At cap. v. ait Paulus Chriſtum non ſe extuliſſe, ut fieret Pontifex; ſed glorificatum a Patre, qui illum filium appellavit. Quamvis ergo Chriſtus fuiſſet filius Dei tantum poſt reſurrectionem; nihil afferret adjumenti hac in re locus iſte Socinianis. Declaratus eſt tamen filius etiam ante mortem, dum baptizaretur in Jordane, Mat. III. 17. dum glorioſus appareret in monte, Mat. XVII. 5. & 2. Petri I. 17. Imo cum ſit filius generatione, ut etiam infertur ex cit. cap. XIII. Act., nunquam fuit non filius proprius, ac naturalis. Quo autem ſenſu ea verba, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quadrent reſurrectioni, dixi libro VII. cap. 9. In tertio loco non immorabimur, cum ibi aſſerat tantum Apoſtolus aſſumptæ humanitatis Chriſti exaltationem in cælis poſt peractum crucis ſacrificium, ſicut olim Pontifex ingrediebatur in ſancta mactato vitulo; ideoque ſicut is erat Sacerdos, & ſacrificium obtulerat antequam ſanctuarium ingrederetur; ita Dominus Jeſus, cum cælos penetravit, erat Pontifex, & peregerat ſacrificium. Poſtremi loci planiſſimus ſenſus eſt, quod ſi Chriſtus eſſet ex genere ſacerdotum illorum, qui ſuper terram offerunt victimas, ut erant ſacerdotes Levitici, ipſe non eſſet ſacerdos, quia munera a ſacerdotibus Leviticis oblata ſuos habebant miniſtros lege ſtatutos, inter quos non poterat connumerari Chriſtus ortus de tribu Juda: unde poſt ea verba, *Si eſſet ſuper terram nec eſſet ſacerdos*, addit Paulus, *Cum eſſent, qui offerrent ſecundum legem munera*. Poteſt & ſic intelligi, ſi eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: quam enim victimam, niſi moreretur, offerret? Pecudes? minime, quia non eſſet ex genere Levitarum. Seipſum? nequaquam, quia ſe cruentam hoſtiam obtulit moriendo; incruentam vero, ut mortem ſuam hominibus applicaret. Itaque ſi viveret ſuper terram, ſacerdos non eſſet. Oecumenius in Paulum Tom. II. pag. 375. aliam reſponſionem ſuppeditat minime contemnendam ſcribens: *Si mortuus non fuiſſet, neque reſuſcitatus aſſumptus fuiſſet, ne ſacerdos quidem eſſet. Eſſent enim alii, & jam ſeditio eſſet in hac re*: nimirum perſiſteret adhuc ſacerdotium Leviticum; nam, ut ſequenti cap. IX. 8. docet Apoſtolus, ſtatum habuit prius tabernaculum, antequam Chriſtus ſeipſum offerret hoſtiam placabilem, & per proprium ſanguinem introiret ſemel in Sancta. Quod ſi

Digitized by Google

diſtinguas duo illa munera ſacerdotis paullo ante explicata, ſacrificare, & inferre ſanguinem intra velum; adhibere poteris aliam reſponſionem, quam præ ceteris arripuit Witaſſius de Incarn. pag. 394. fuſe autem explicavit Cameron volum. VII. Critic. Sacr. pag. 1029. ideſt, ſi Chriſtus permanſiſſet in terra, defuturam Sacerdotio Chriſti partem illam præſignatam in ingreſſu Pontificis intra velum, ſcilicet, oblationem, qua peracto ſacrificio ſiſtit ſe ante Deum pro nobis interpellando. De qua oblatione accipiendum quod legitur eodem cap. VIII. 3. *Neceſſe eſt, & hunc habere aliquid quod offerat*; maniſeſtius expreſſum proximo cap. IX. 24. *Non enim in manufacta ſancta Jeſus introivit exemplaria verorum, ſed in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in ſancta per ſingulos annos in ſanguine alieno; alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi, &c.* Ex quibus verbis etiam liquet factam in cælis oblationem nihil aliud eſſe, quam exhibitionem illius mortis, qua non frequenter mactatur, *ſed ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata*, ibid. verſu 28. Obſtruamus igitur ora Socinianorum verbis Theophylacti p.964. *Cum oblatione ingreſſus eſt, qua poſſet placare Patrem. Pontifex quotannis ingreditur, Chriſtus vero ſemel. Ille in ſanguine alieno, taurorum & hircorum; Chriſtus autem in proprio. Si ſæpe oblaturus erat ſeipſum, oportebat eum & ſæpius mori, quandoquidem per proprium ſanguinem oblationem facere debuiſſet*. Nil his proferri poteſt Paulinæ Epiſtolæ congruentius, nil ſimplicius, nil ad frangendam pervicaciam robuſtius.

Deinde nititur Socinus commonſtrare repugnantiam ſatisfactionis ex parte Dei, ejuſque miſericordiæ. Ad hanc vero repugnantiam demonſtrandam utitur primo veterum juſtorum exemplo, qui abſque ulla Chriſti ſatisfactione ſalutem ſunt aſſecuti, ut Abelis, de quo Mat. XXIII. 35. & ad Hebr. XI. 4. Noe, de quo I. Petri III. 20. aliorumque multorum. Affert 2. teſtimonia Scripturarum, quibus reſipiſcenti repromittitur venia, nulla alia appoſita conditione, quam ut iniquus ingemiſcat, & convertatur ad Dominum. Vide Deut. IV. 30. Pſalm. XXXII. 19. & Jeremiæ IX. 24. Idem confirmat ex quo, etiamſi ſententiam Deus tulerit, ſi peccatorem pœniteat, omnium iniquitatum illius obliviſcitur; ut idem Jeremias inquit XVIII. 8. necnon Ezech. XXXIII. 14. hujuſque rei profert experimentum in Ezechia, in Achab, in Ninivitis. Cum ex his appareat Deum nulla accepta ſatisfactione condonare peccata, nonne Dei miſericordiam obſcurat decantata a Catholicis ſatisfactio? An non pugnant invicem miſericordia & punitio, liberalis condonatio & debiti repetitio, beneficentiſſima largitas magnique pretii ſolutio? Præterea qui in hoc putant Deum liberaliſſimum, quod pro nobis tradiderit Unigenitum,

ſa-

Digitized by Google

faciunt ipſum Deum injuſtum magis & iniquum. Quis enim regem tenacem & avarum non dixerit, qui cum poſſit debitas condonare pecunias, eas ab illo, qui nihil ipſi debebat, repetierit? Ad hæc ille dicendus eſt munificus & liberalis, non qui eſt cauſa ut alter beneficio afficiatur, ſed qui de ſuo donat atque largitur: & ideo Dei miſericordiam obſcurat quiſquis opinatur dediſſe filium ut nos redimeret, & benefactis cumularet, non vero gratis debita condonaſſe. Quid? quod miſericors Deus non miſit Filium ſuum in mundum, ut diſſolveret debitum, ſed *ut omnis, qui credit in eum non pereat*, teſte Joanne III. 16. Inſuper Apoſtolus hortatur, ut ſimus *invicem benigni, miſericordes donantes invicem ſicut & Deus in Chriſto donavit* nobis, ad Epheſ. IV. 32. Similia repetit proximo cap. V. 1. & ad Coloſſ. III. 13. Si ergo nos debemus ita proximo condonare injurias, ut non repoſcamus ſatisfactionem; Deus quoque nihil a nobis repetens peccata donavit: quod verum non eſt, ſi aut nos, aut pro nobis quiſpiam alter perſolvat. Inſuper nec Deus ratione ſui, nec ratione alterius poteſt exigere ſatisfactionem: non ratione ſui, quid enim emolumenti ipſi afferre poteſt ſolutio debiti? quid ei ablatum fuit tranſgreſſione & peccato, niſi forte extrinſecus honor, qui ſine punitione peccati ei redditur per reſipiſcentiam iniquorum? Nemo autem eſt alter, cujus intuitu debitum velit repoſcere. Quis enim erit? Peccator? At is miſer ac reus nullum jus habet repetundarum. Diabolus vero? Sed nihil debetur carnifici, atque tortori, nullaque eſt illi actio adverſus ſupremum Dominum. Denique repoſcit Deus ab iniquis pœnitentiam, ac bona opera in ſcelerum ſatisfactionem: atque id quo jure, ſi pro nobis abunde ſatisfecit filius ejus Unigenitus? Num poteſt aliquis ſolutam pecuniam repetere? Repugnat ergo ex parte Dei illa redemptio, quæ non fiat per ſolam condonationem.

Reſp. Chriſti ſatisfactionem Dei miſericordiæ, quæ nunquam a juſtitia divellitur, eſſe magnopere congruentem, ut III. cap. prop. 9. explanavimus, quæ vero ad hanc veritatem labefactandam Sociniani producunt, eſſe portenta vetuſtarum hæreſum, gerraſque germanas. Ac primum Pelagius, ejuſque diſcipuli a gratia Redemptoris excludere nitebantur veteres juſtos, ut Auguſtinus ait de Peccat. Origin. cap. 26. n. 30. & lib. 2. contra Julianum Operis Imp. n. 188. Refellitur autem aperte hæc hæreſis ab eodem Auguſtino, ex quo ſolus Chriſtus ſit Dei hominumque Mediator juxta Apoſtolum I. ad Timot. II. 5. ex quo nullum aliud nomen ſit ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri, prout habetur Act. IV. 12. & ex quo veteres juſti eumdem cum nobis habuerint ſpiritum fidei, ut legitur 2. ad Corint. IV. 13. quorum argumentorum primum urgetur a ſtrenuiſſimo Pelagianorum Debellatore lib. de Perfect. juſt. cap. 19. n. 42. & lib. 1.

Digitized by Google

& lib. 1. Operis Imp. num. 124. alterum De peccat. origin. cap. 24. num. 28. tertium Epiſt. 190. num. 6. & de Patientia cap. 21. num. 18. Huc ſpectant quæ ſcripſimus lib. XXIII. cap. 7. prop. 1. de neceſſitate fidei in mediatorem. Prima itaque objectio Socini nullius eſt ponderis, quoniam in antiquis Juſtis operabatur virtus futuræ paſſionis Chriſti, qua & redempti fuerunt, & adepti ſunt gratiam; veluti abſolvitur debitor intuitu fidejuſſoris pollicentis definito tempore pretium perſolvere. Quæ de miſericordia Dei ſubjiciuntur, nihil pro Socino efficiunt; quippe non repugnat idem opus eſſe ſummæ miſericordiæ reſpectu hominis nullum habentis promeritum, & juſtitiæ reſpectu Chriſti ſolventis quæ non rapuerat; præſertim cum ipſa Dei caritas hunc Unigenitum ſalutis noſtræ cauſa in mundum miſerit: quæ cum dilucide explicata ſint citata prop. 9. & 6. præced. neceſſum non eſt iterum inculcare. Nobis itaque pœnitentiam agentibus miſericordiam impendi, & ſi noverimus vitam renovare, mutari quoque divinas comminationes, veriſſimum eſt; ſed cum reconciliati ſimus per mortem Chriſti, divinæ liberalitatis exercitatio non excludit, ſed ſupponit Redemptoris ſatisfactionem. Accedit quod abſque Chriſti meritis expertes gratiæ, & facti ſervi peccati nec poſſemus agere pœnitentiam, nec de reſipiſcentia cogitare; ut diximus prop. 8. cap. 3. ideoque ipſa Dei ad pœnitentiam invitamenta ex beneficio peractæ redemptionis proficiſcuntur. Neque avaritia eſt, ſed æquitas repetere pecuniam ab eo, qui nihil debebat, ſi fidejuſſor ac ſponſor ſit; hoc enim ipſo, quod fidejubet, debitor conſtituitur. Ineptum vero eſt, & ſupra quam dici poſſit futile, ac ludicrum quod ajunt non eſſe in Catholica ſententia ſummum Deum munificum & liberalem, quia de ſuo non donat: proprius enim Dei filius eſt, cui pro nobis non pepercit, eumque non coactus neceſſitate, ſed caritate beneficentiſſima tradidit, id ſacris eloquiis aſſerentibus, Joan. III. 16. & ad Rom. VIII. 32. At iſtic, inquit Socinus, dicitur Chriſtus traditus ut credamus. Recte, quia fides neceſſaria eſt, ut nobis meritum paſſionis Chriſti applicetur, ut paullo poſt explicabo; quum unus redemptionis effectus alterum non excludat, nec fides ſatisfactionem innumeris aliis teſtimoniis expreſſam. Proxima objectio petita ex cap. IV. ad Epheſios diluitur a D. Anſelmo lib. 1. *Cur Deus homo* cap. XII. pag. 57. his verbis: *Nulla in hoc eſt repugnantia, quia Deus hæc præcipit nobis*, (ut condonemus invicem) *ut non præſumamus quod ſolius Dei eſt. Ad nullum enim pertinet vindictam facere, niſi ad illum qui Dominus eſt omnium, &c.* Quod ſi reponas inutilem fore Pauli hortationem, ſi Deus in condonandis delictis reſpiciat ad Filii mortem; dico ex hoc etiam capite Apoſtolica verba nos vehementius ad condonandas injurias permovere: quod evidenter oſtendit eloquentiſſimus Joannes Chryſoſtomus hom. XVII. in Ep. ad Epheſ. Tom. 2.

pag.

pag. 1139. ea verba, *Sicut Deus in Chriſto donavit nobis*, ſic apte graviterque exponens: *Hoc quoque magnum habet ænigma. Non abſolute, inquit, ſed cum periculo filii. Ut tibi ignoſceret, ſacrificavit filium. Tu autem ſæpe videns condonationem & ſine periculo, & ſine ſumptu, non facis*. Ac pariter Theophylactus pag. 547. *Deus donavit nobis. Quomodo? In Chriſto, hoc eſt, cum periculo filii ſui, mactationeque ejus. Tu fortaſſe citra periculum donas; ille vero non ſic: ac tu quidem fratri tuo; ille vero tibi, cum hoſtis eſſes, remiſit ac donavit.* Ad inſequentem Socini objectationem dico nos redemptos a diabolo, non tanquam a Domino, ſed tanquam a miniſtro divinæ juſtitiæ, & lictore, a quo congruum erat nos liberari, non ſola Dei omnipotentia, ſed juſtitia; quoniam ipſe jure aliquo hominem tenebat captivum, prout explicavi citata prop. IX. n. 5. Quoniam tamen pretium ſolvitur Domino & proprietario, non miniſtro aut cuſtodi; ſummo Deo, non diabolo, pretium redemptionis noſtræ fuit perſolutum. Quæris quid Deo acceſſerit emolumenti? Profecto nihil intrinſecum, ſed gloria, & honor, quem ei abſtulit primus homo: nam quemadmodum Deus puniendo pervicaces, licet in ſui uſum non convertat aut vitam quam aufert impio, aut beatitudinem quam ei denegat, ſicut homo convertit pecuniam ablatam debitori in propriam utilitatem; *hoc tamen quod aufert* (inquit Anſelmus lib. 1. *Cur Deus homo* cap. 14. pag. 58.) *utitur ad ſui honorem per hoc quia aufert: auferendo enim peccatorem, & quæ illius ſunt, ſubjecta ſibi eſſe probat*. Ita Dominus Jeſus nulli obnoxius peccato, & factus obediens uſque ad mortem crucis, atque hac obedientia naturam noſtram tanquam victimam Deo ſubjiciens reddidit ei honorem, ac ſupremi Domini cultum, quem inobedientia denegaverat Adam prævaricator. Ad ultimum omnes Theologi reſpondent, Chriſtum quidem pretium pro nobis perſolviſſe, nec tamen inanes eſſe conatus noſtros, ac bona opera ſupervacanea; quoniam mors Chriſti neceſſaria erat ad ſatisfaciendum divinæ juſtitiæ, & ad redimendum humanum genus, noſtra autem opera requiruntur ad applicationem paſſionis Chriſti, ejuſque fructus percipiendos: neque id ejuſdem paſſionis merito quicquam detrahit, quia non tollit exquiſiti medicamenti virtutem neceſſitas applicationis; atque *Chriſtus ſua paſſione nos a peccato liberavit cauſaliter, ideſt, inſtituens cauſam noſtræ liberationis, ex qua poſſent quæcunque peccata quandocunque remitti vel præterita, vel præſentia, vel futura: ſicut ſi medicus faciat medicinam, ex qua poſſint quicunque morbi ſanari etiam in futurum*. Ut vero paſſio Chriſti ſortiatur effectum ſuum, debet applicari *per fidem, & caritatem, & per fidei ſacramenta*. Ita & nos docuimus Volum. III. pag. 355. magni Aquinatis verba adhibentes. Quod ſi petas, cur ad applicationem iſtam cooperatio requiratur noſtra;

ſtra; reſponſionem exhibent quæ diximus ad primam objectionem Socini, nimirum homines libero arbitrio præditos, & nulla neceſſitate cogente factos peccati, dæmoniſque mancipia ſoluto quoque redemptionis lytro, volentes tantum, non invitos erui a captivitate; ideoque ad prædictam applicationem requiritur motus liberi arbitrii, & conatus eo major, quo majori voluntate adhærent peccato, ita, ut relapſis etiam pœnitentia ac tabula poſt naufragium ſit neceſſaria, gravatis autem conſuetudine vehementior niſus, & contumacis animi compreſſio. Adeat qui plura cupit Joannem Driedonem inter medii ævi Scholaſticos de his accuratiſſime pertractantem in elaborato Opere de Captivit. & redempt. humani generis Tract. III. pag. 66. editionis Lovanienſis.

Inſuper Socinus demonſtrare conatur fieri non potuiſſe, ut divinæ juſtitiæ ſatisfieret, nobis non pereuntibus: quod ut evincat opponit. I. Pœna peccato conſtituta eſt mors æterna, & hæc a nemine ferri poteſt, niſi qui peccavit; unius quippe pecunia poteſt alterius effici, at non mors inflicta, ac ſempiternum ſupplicium. II. Quamvis homines libidine excæcati vindictæ aliquando in juſtum deſæviant; nunquam tamen plectunt aliquem innocentem, incolumi ſponte dimiſſo qui intulit injurias. At ſi homines barbari nunquam de innocentibus pœnam ſumunt, conſulto dimiſſis nocentibus; quomodo id pluſquam immane ac ferinum cenſeri poterit dignum Deo? III. Vituperationem promeretur exemplum Zaleuci Locrenſis, qui cum deberet utrunque oculum eruere filio, ſibi unum, filio alterum effodit; ac dum ſimul parcere nocenti filio, & legi ſatisfacere curat, neutrum facit. Ita in Catholicorum ſententia nec filio unigenito pepercit Deus, nec punivit iniquos. IV. Omnium gentium exemplo comprobatum eſt non debere, nec poſſe corporalem pœnam, quam unus debet, ab alio perſolvi; quod & ſupremus legumlator Deus apertiſſime docuit, Deut. XXIV. 16. *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, ſed unuſquiſque pro peccato ſuo morietur*. Habentur conſimilia IV. Regum XIV. 6. & Ezechielis XVIII. 20. Si autem pro patre ſatisfacere nequit filius conjunctiſſima patri perſona; quomodo ſatisfacere potuit pro ceteris hominibus Chriſtus? V. Si Deus erga homines voluit exercere miſericordiam, cur filium affecit ſupplicio? Si juſtitiam, cur non potius animadvertit in eos, qui deliquerant? Num repones exercuiſſe utrumque? Non eſt perfecta miſericordia, quæ cum peccatum condonare valeat, non condonat: nec perfecta juſtitia, quæ pœnam non exigit a delinquentibus. VI. Vera ſatisfactio eſt plena debiti perſolutio. Unuſquiſque debebat divinæ juſtitiæ mortem æternam. Igitur nequit juſtitiæ ſatisfactum iri, niſi unuſquiſque mortem illam perſolvat. VII. Quomodo poteſt quis eam corporalem pœnam pro aliis ſolvere, quam ipſe debeat? VIII. Si dixeris

Digitized by Google

xeris Chriſtum non fuiſſe obnoxium morti, utpote qui nihil deliquerit, unicam tamen habebat vitam, quæ ſubſtitui non poterat pro vita hominum ſingulorum, ſicut qui habet tantum centum aureos nummos, ſatisfacere nequit pro innumeris debitoribus, quorum ſinguli debeant centum nummos aureos. IX. Non poteſt unius juſtitia, alterius qui injuſtus fuerit juſtitia cenſeri. Igitur nec pœna unius pœna alterius: ait enim Ezechiel citato cap. XVIII. 20. *Juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum.*

Reſp. his quoque Socini argumentationibus a me ſatisfactum c.3. prop. 10. Ad priorem ergo nego quod non poſſit pro vita nocentium ſubrogari vita Innocentis, ſi vas ille ſit ac fidejuſſor, ſi poteſtatem habeat ponendi animam ſuam, ſi non invitus, ſed lubens ad ſupplicium trahatur, & ſi debitum perſolvat ſupremo Domino, qui accepta exhibita ſatisfactione, oblati innocentis mactationem, ob meritum ſpontaneæ immolationis, compenſet vita meliori ac ſempiterna. Et ſi innocens, qui mortem ſubit, ſit Deus homo; nego etiam ejus cruciatus corporiſque vitæ profuſionem, quamvis factam exiguo tempore, non eſſe propter infinitam perſonæ dignitatem cum ſempiterna univerſorum hominum punitione, æquali ac majori pretio æſtimandam. Verum id proximo capite eſt demonſtrandum. Hæc divina perſona pleniſſimo vitæ ſuæ dominio prædita, poteſt illam pro aliis profundere, non minus ac fidejuſſor propriam pro debitore pecuniam; nam ideo inter homines ſit pecuniarum, non vitæ ſubrogatio; quoniam hanc ſupremus Dominus juri ſuo reſervavit, præcipiens ne quis abſque divina auctoritate funderet humanum ſanguinem. Ad 2. dico homines vindictæ excæcatos libidine non ſpectare æquitatem, ſed hoſtium ſuorum necem ac perditionem, ac propterea nunquam illos dimittere incolumes, ſi detur poteſtas ulciſcendi. At Deus juſtitiam ſuam ſpectans, hominumque incolumitati proſpiciens, his ob Unigeniti mortem pepercit; maxime quod non oderat creaturam ſuam, cum ſcriptum ſit, *Nihil odiſti eorum quæ feciſti*, Sap. XI.25. ſed oderat iniquitatem, quam incolumi opera manuum ejus punivit in Filio. Atque ita juſtus exemplo Domini ſui *magis cupit inimicum ſuum corrigi, quam puniri, & cum in eum videt a Domino vindicari, non ejus delectatur pœna, quia non eum odit, ſed divina juſtitia, quia Deum diligit. E contra malevolus animus contriſtatur, ſi ejus inimicus correctus evaſerit pœnam: & cum puniri eum videt, vindicari ſe ita gaudet, ut non juſtitia Dei, quem non diligit, ſed illius quem odit miſeria delectetur.* Hæc ſapientiſſimus Auguſtinus Enarrat. in Pſ. LXXVIII. n. 14. Ex quibus apparet cur in hominibus vindictæ cupidis appareat ferinum odium, & veſana libido; in Deo autem æquitas ſimul, & caritatis munificentia ſplendeſcat. Perlegas & S. Patris librum contra Adimantum cap. XIII. num. 3. Ad id,

quod ſequitur, primum liquet imperite a Socino proferri exemplum Zaleuci, cum mortalium nemo queat manus in ſeipſum inferre; ac ſupremus Dominus, Socino non diffitente, addicere potuerit teterrimæ morti Filium nullius criminis conſcium, idque perditiſſimus hæreticus aſſerat, quamvis non credat Dei Unigenitum peccata noſtra portaſſe, noſtrumque fuiſſe vadem, atque fidejuſſorem; id quod difficilius eſſe intellectu, quam ſi affirmes oblatum, quia voluit, ut lytrum pro nobis ſolveret, & nos a captivitate reduceret, percipit quilibet homo cordatus. Vidit propterea hujus exempli incohærentiam idem Socinus, vir, ſi bene uſus fuiſſet ingenio, nec rudis, nec incultus, ſcribens pag. 195. de Chriſto Servatore, *Sed jam inepto hoc exemplo valere juſſo*. Deinde Zaleucum commendant Heraclides de Politiis Græcorum, Ariſtoteles de Locrorum Republica, Diodorus lib. XII. Strabo libro VI. Aelianus lib. III. Clemens quoque Alex. in I. Stromatum: & de exemplo, quod objicitur a Socino, ſcriptum ab Emmio de Rep. Locrenſium, Tom. IV. Antiq. Græc. pag. 595. *Sic & filio conſultum, & legi ſatisfactum, & robur majus additum*. Quarto loco imperite Socinus opponit Gentium univerſarum conſuetudinem; primum, quia citata prop. 10. demonſtravimus exemplo Damonis, Pythiæ, obſidum, & eorum quos Græci appellant ἀντιψύχους, ideſt, *animæ alterius vicarios*, ſumptum apud Gentes etiam de inſontibus ſupplicium, ſi devoti eſſent, aut vades ac fidejubentes; quod non ſolum teſtatur Auſonius, & Diodorus in Excerptis Pareſianis, verum etiam S. Pater Auguſtinus Epiſt. 54. ad Macedonium, nunc 153. num. 17. De qua re legi poteſt Grotius de Jure belli & pacis lib. 2. c. 21. n. 11. Nec repugnat iniquum & atrox viſum fuiſſe Narſeti, Scipioni, aliiſque de innoxiis obſidibus ſupplicium ſumere: nam & nos id inhumanum exiſtimamus, quia nihil juris eſt homini in vitam ſuam, vel alterius, ſed tantum in alias res, quæ in proprietatem veniunt, & quarum transfertur dominium. Quamobrem Gentes ejuſmodi jus uſurpantes arbitrabantur fas eſſe ſævire in vitam innocentium; & quia hoc jure carebant, ab aliquo probo viro redarguebantur: cum Deus, qui pollet ſupremo jure, poſſit inviolata æquitate plectere innoxium, maxime non invitum, & ſe conſtituentem alterius vadem, ut inde Dei gloria, hominum ſalus, peccati abolitio, vitaque proveniat æterna. Atque hinc eruitur reſponſio altera, ideſt, quod ſi ab hominibus morte tantummodo afficiantur innoxii, dum pereunt juſti, ſceleſti autem evadunt incolumes, labefactatur reſpublica: quod ſane incommodum non oritur ex Chriſti morte, cujus efficacià deleta eſt culpa, & inſtituta ſunt peccatorum omnium remedia. Inſuper non eſſe contra naturam pœnæ ſi ea plectantur innoxii demonſtratum eſt prop. 10. num. 3. pluribus Scripturarum teſtimoniis, eiſque addi poſſunt Heſiodi, & Vir-

Virgilii carmina, & profanarum hiſtoriarum exempla partim collecta a Juſto Lipſio lib. 2. de Conſtantia pag. 23. tom. 2. partim vero a Jo. Lorino in cap. 24. Deut. tom. 2. p. 213. Socinianis ergo mirantibus quod nos credamus irruiſſe in Chriſtum debita peccatis noſtris ſupplicia, æquum eſt, cum eodem Lipſio reſpondere: *Hem! itane hoc novum, aut mirum? Imo miror ego mirari iſtos miriones.* Atque hinc habes objecta Scripturarum loca eſſe accipienda de lege ordinaria, quando filii ab originali noxa expiati legem cuſtodiunt, quando ex illorum punitione nullum commodum capeſſit reſpublica, quando juſtis ſupplicio affectis improbi pervicaciores perſiſtunt, & quando judicia exercentur ab homine nullam habente in vitam alterius poteſtatem. Quare his finibus non continetur altiſſimum homines reparandi conſilium, executioni mandatum pro impiis ſcelere paterno inquinatis, mortem Chriſti decernente ſupremo Domino, eamdem ſubeunte Unigenito ſumma prædito poteſtate, atque hinc commodis innumeris prodeuntibus. Ad 5. patet reſponſio ex 9. prop. ubi oſtendimus quomodo in hominum redemptione *miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt.* Quamvis vero ſit imperfecta miſericordia, quæ delectatur morte delinquentium; perfectiſſima eſt, quæ delectatur juſtitia, non peccatorum miſeria: ac talis fuit miſericordia Dei, cui accepta fuit paſſio Chriſti non propter Filii cruciatus, ſed propter hominum liberationem: nec deeſt huic miſericordiæ liberalis condonatio, quia ipſa donavit proprium filium, qui ſatisfaceret; nec deeſt perfectio juſtitiæ, quia cum ſatisfacere non poſſet debitor, condignum pretium exegit a Vade: ac ſi Deus vel peccata gratis condonaſſet, vel ſatisfactionem exegiſſet ab homine, (quamvis cum ſit ſupremus Dominus facere potuiſſet utrumque,) minus appareret miſericordia, quia non donaſſet hominibus proprium Filium; & minus juſtitia, quia non exegiſſet condignam ſatisfactionem. *In hoc ergo apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum*, inquit Joannes Epiſt. 1. cap. IV. 9. Præclara ſunt etiam S. P. Auguſtini verba ſerm. CCVII. alias 71. de diverſis num. 1. *Quæ autem major eſſe miſericordia ſuper miſeros potuit, quam illa, quæ cæli Creatorem de cælo depoſuit, vel terreno corpore terræ induit conditorem; eum qui in æternitate Patri manet æqualis mortalitate coæquavit & nobis, formam ſervi mundi Domino impoſuit, ut ipſe panis eſuriret, ſatietas ſitiret, virtus infirmaretur, ſanitas vulneraretur, vita moreretur? Hoc autem ut noſtra paſceretur fames, rigaretur ariditas, conſolaretur infirmitas, extingueretur iniquitas, ardeſceret caritas. Quæ major miſericordia, quam creari creatorem, ſervire dominatorem, vendi redemptorem, humiliari exaltatorem, occidi ſuſcitatorem?* Ad 6. 7. & 8. dictum paullo ſupra, & proximo capite repetendum,

 vitam

vitam unius Domini Jeſu Chriſti majoris eſſe pretii, quam ſit vita hominum univerſorum, & illam voluntaria immolatione profuſam ſatis eſſe ad totius mundi exhaurienda peccata. Ad ultimum dicimus poſſe juſtitiam Chriſti eſſe juſtitiam noſtram *efficienter*, ideſt, nobis promerendo caritatem & gratiam, per quam *formaliter* juſtificati lavacro regenerationis, & renovationis Spiritus ſancti, hærentes Domino, *per occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ ſpiritalis* ſalvi ſimus ab ira *in vita ipſius*; ut explicatum eſt libro XIX. cap. 2. Quare ſi juſtificemur in Chriſto, de nobis ob Chriſti merita recte enuntiabitur, *Juſtitia juſti ſuper eum erit*; ſicut de iniquis, qui a gratia exciderunt, *Et impietas impii erit ſuper eum*.

Conatur inſuper Socinus evincere Chriſtum neque ſatisfeciſſe pro nobis, nec ſatisfacere potuiſſe. Ac primum probare nititur ad hunc modum. Priuſquam, inquit, Chriſtus in mundum veniret, jam Deus erat placato erga nos animo: ait enim Joannes Epiſt. 1. cap. IV. 10. *Ipſe Deus dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris*. Jam ergo nobis condonaverat illatas ſibi injurias. Deinde non ſubiit Chriſtus æternam mortem, alioquin non reſurrexiſſet, & multo minus expertus eſt pœnas damnatorum; ac proinde non pertulit quicquid peccato debetur. Præterea ad hoc ut ſuperaret mortem, neceſſarium fuit, ut reſurgeret: ergo ſatisfactio noſtra vitam Chriſti potius requirit, quam mortem. Quid enim opus fuerat per reſurrectionem mortem ſuperari, ſi peccatis deletis eadem mors amplius non poterat dominari? *Aculeus mortis peccatum*, inquit Paulus 1. ad Corinth. XV. 56. Si igitur peccatum auferas, mors caret aculeo, & nocere non poteſt. Ineptum eſt quod reſpondere ſolent Catholici reſurrectionem fuiſſe neceſſariam ad fidem. *Nunquid enim*, ait Socinus pag. 198. *ſi aliquis pro me creditori meo ſatisfecerit, & pecunia reipſa meo nomine ſolverit, quam repetere jam non poſſit, neque ſolutum, neque ſatisfactum erit, niſi prius ego id verum eſſe credam?* Ad hæc ante reſurrectionem nihil fuit in Chriſto, quod in nobis futurum non ſit, nam & nos reſurgemus in æternum regnaturi, Apoc. XXII. 5. Non ergo ante reſurrectionem pro nobis ſatisfecerat, præſertim cum ſcribat Apoſtolus cit. Epiſt. 1. ad Corinth. XV. 15. nos in peccatis noſtris futuros fuiſſe, niſi Chriſtus reſurrexiſſet. Accedit, quod in nos adhuc dominantur mors corporis, & calamitates quamplurimæ, quæ peccatum conſequuntur; & innumeri homines plectuntur ſempiternis quoque ſuppliciis, ac magnus numerus parvulorum excluditur a cæleſti regno: quod ſalva æquitate fieri non poſſet, ſi pro peccatis omnium Chriſtus ſatisfeciſſet. His ergo momentis conſtat nullum redemptionis pretium fuiſſe ab eodem Chriſto ſolutum. Sed neque id fieri potuit: primo quia ipſemet factus erat *ſub lege*, ad Galatas IV. 4. Legi itaque ſubjectus,

quc-

quomodo pro aliis ſatisfacere poterat? deinceps erat innocens, ac omnis pœna peccatum ſupponit, ut non ſemel eſt repetitum.

Reſp. facillime ſuperatis aliis eludi conatus iſtos Socinianorum infirmiores. Et priorem quidem difficultatem proponit majori etiam vi, quam Socinus faciat, S. Pater Auguſtinus lib. XIII. de Trinit. cap. XI. n. 15. eamque in ſequentibus luculentiſſime ſolvit. Quærit primum cur jam placatus Pater proprio Filio non parcens pro nobis illum tradiderit, & nihilominus Filius pro nobis mortuus ſit, & reconcilietur nobis Pater per mortem ejus: quorum unum docet Apoſtolus ad Rom. VIII. 31. alterum ad Rom. V. 10. nec tamen una ſententia alteri ſit adverſa? Deinde ait Patrem dilexiſſe nos, non ſolum antequam pro nobis Filius moreretur, ſed etiam antequam conderet mundum, ipſo teſte Apoſtolo ad Epheſ. 1. 4. ipſumque Filium Patre ſibi non parcente non invitum eſſe traditum, ſed dilectione & caritate ſua, ut ſcriptum eſt Galat. II. 20. ſanctum quoque Spiritum, quum pariter & concorditer cum Patre & Filio operetur noſtram reconciliationem decreviſſe, & tamen nos juſtificatos eſſe in Chriſti ſanguine, & reconciliatos Deo per mortem Filii ejus. Explicans deinde quomodo id factum ſit, narrat quadam juſtitia Dei in poteſtatem diaboli fuiſſe traditum genus humanum, & non potentia, ſed juſtitia fuiſſe eruendum, quod factum eſt beneficio mortis Chriſti; quia cum in eo nihil morte dignum inveniretur, occidit eum tamen diabolus: atque ita juſtum erat, ut quos debitores tenebat, liberi dimitterentur, quia occiſus liber a debito mortis ſolvit quæ non rapuerat, in remiſſionem peccatorum noſtrorum innocente ſanguine effuſo. Hæc Auguſtinus demonſtrat teſtimoniis Scripturarum invictiſſimis uſque ad cap. XIV. num. 18. & omnia cohærent cum his, quæ diximus cap. 3. prop. 8. num. 3. & prop. 9. num. 5. hoc de Trinitate Opere laudato. Præcedit itaque miſericordia tradens Filium, ſequitur juſtitia vincens diabolum. Et quoniam Socinus objectat priorem Joannis Epiſtolam, adeat eumdem Auguſtinum Tract. VII. num. 9. reſpondentem, ideo Deum prius dilexiſſe nos, quia *miſit Filium ſuum litatorem pro peccatis noſtris*, & ipſe Filius non inveniens *hoſtiam, quam puram volebat offerre, ſeipſum obtulit*. Sed quid plura, cum idem eo loci affirmet Joannes verbis, ut inquiunt, quadratis? Ad illud, quod proxime ſequitur, diximus Chriſti mortem æquivalere, imo præponderare cuilibet alteri pretio. Ad alterum reſponſum eſt in 1. harum objectionum claſſe num. 4. ubi diximus reſurrectionem fuiſſe neceſſariam ad fidei confirmationem; quia articulo reſurrectionis ſublato concidit ſpes noſtra, inanis eſt fides, & Apoſtoli faciunt Deum mendacem, falſique ſunt teſtes. *Nam ſi mortuus non potuit reſurgere, neque abolitum eſt peccatum, neque mors eſt perempta, nec ablatum eſt maledictum & execratio, & non ſolum nos inania prædicamus, ſed vos quoque*

que credidiſtis inania, inquit ibidem Apoſtolus verſu 14. & 15. Chryſoſtomo interprete, Hom. XXXVIII. Tom. I. in Paulum pag. 675. Petit Socinus, quid neceſſum erat reſurgere, ſi mors carebat aculeo? Quid ſit aculeus, ſive ſtimulus mortis docet Apoſtolus ſcribens v. 56. *Stimulus autem mortis peccatum*. Mors ob Adæ culpam *in omnes homines pertranſiit*, teſte eodem Apoſtolo ad Rom. v. 12. nec pertranſiit tantum, dominabatur quoque, & *habebat imperium*, ad Hebræos II. 14. At poſt reſurrectionem *mors ultra non dominabitur*, ad Rom. VI. 9. quia *mortale hoc induet immortalitatem*, ad Corinth. XV. 53. Neceſſum ergo erat, ut Chriſtus a mortuis reſurgeret, & reſurrectionem prænuntiaret noſtram; ut perciperemus ceſſaſſe mortis imperium, & fore ut aliquando diceremus, *Ubi eſt mors victoria tua? Ubi eſt mors ſtimulus tuus? ideſt, ubi eſt mors victoria tua, qua omnes ſic viceras, ut etiam Dei Filius tecum confligeret, teque non vitando, ſed ſuſcipiendo ſuperaret? Ubi eſt aculeus tuus, hoc eſt, peccatum, quo puncti & venenati ſumus, ut te etiam in noſtris corporibus figeres, & ea tam longo tempore poſſideres?* Audis, opinor, Socine, quis loquatur, Auguſtinus is eſt in III. de remiſſione peccat. libro cap. XI. num. 20. Mortuus eſt ergo Chriſtus, ut nullus eſſet mortis aculeus: reſurrexit, ut nulla eſſet mortis victoria. Quod ſi reponas per nos contrahi a pueris originale peccatum, adeoque habere adhuc mortem aculeum; aperta eſt ex dictis reſponſio, neceſſarium eſſe, ut conſepulti ſimus Chriſto in baptiſmo, & complantati ſimilitudini mortis ejus, ad hoc ut redemptionis fructum percipiamus: quod ipſe docet Apoſt. ad Rom. VI. 4. ad Coloſsen. II. 12. & Petrus I. Epiſt. III. 21. Aliud eſt enim de redemptione loqui, aliud de ejus applicatione. Ergo, ut ad Socini argumentationem revertar, ſurrexit Chriſtus ne inanis eſſet fides noſtra, id Apoſtolo abſque ambage ulla aſſerente in I. ad Corinth. XV. 15. Nec requiritur fides noſtra, ut pretium ſit reipſa a Chriſto ſolutum, ut muſſat tergiverſator; ſed ut pretium applicetur nobis, quemadmodum ſemel, iterumque explicatum eſt ſupra. Quod ait nos poſt reſurrectionem in æternum regnaturos, ſi ſe excipiat, alioſque miniſtros Satanæ, nec non improbos omnes ingratos Redemptori, id credimus & ſperamus: ſed ideo regnabimus, quia agnus occiſus redemit nos in ſanguine ſuo, & fecit nos Deo noſtro regnum; quod pariter legimus in Apocalypſi V. 10. aliiſque in locis compluribus. Illud, quod proximo loco objicitur de morte, ceteriſque miſeriis etiamnum debacchantibus, diluitur a magno Auguſtino lib. 2. de peccat. merit. & remiſs. cap. 31. num. 50. & ſeqq. quia niſi homines a Chriſto redempti experirentur corporis mortem, *carni quædam felicitas adderetur, minueretur autem fidei fortitudo*: deinde quia nemo *ad illam vitam, quæ poſt iſtam mortem beata futura eſt, per virtutem*

etiam

etiam contemnendæ ipſius mortis feſtinaret: ulterius quia dum ſeminatur corpus animale, & reſurgit ſpiritale, Redemptor *plus fidelibus ſuis ſine dubitatione donavit*: inſuper quia *res*, *quarum reatum ne poſt hanc vitam obſint*, *Deus ſolvit*, *tamen ad certamen fidei ſinit manere*, *ut per illas erudiantur*, *& exerceantur in agone juſtitiæ*. Revera, ut S. Pater ait proximo cap. 33. num. 53. propter peccatum *ſpinas & tribulos* parit terra: propter peccatum dixit Deus homini, *In ſudore vultus tui veſceris pane*. Gen. III. 19. propter peccatum dictum eſt mulieri, *In dolore paries*, ib. verſ. 16. & tamen nonne poſt remiſſionem peccatorum terra germinat aſpera? nonne labor permanet? nonne feminæ dolores parturiendo patiuntur? Negare itaque non poteſt Socinus, niſi alienus a fide catholica etiam ſacris literis adverſetur, mortem, & calamitates, quæ *ante remiſſionem ſunt ſupplicia peccatorum*, *poſt remiſſionem eſſe certamina exercitationeſque juſtorum*. Ita Pelagianorum argumentationes recoquenti Socino cum Pelagianorum oppugnatore reſpondemus. Legi item poſſunt quæ de hoc argumento ſcribit Athanaſius de Incarnat. Verbi Dei num. 21. Tom. I. pag. 65. Quod autem addebatur de iniquis pereuntibus, & de infantibus decedentibus ſine regenerationis lavacro, cum dictum ſit ſupra neceſſariam eſſe applicationem per fidem, per caritatem, & per Sacramenta, ut Chriſti paſſio effectum ſortiatur ſuum, alia modò confutatione non eget. Ad rationem, quæ in poſtrema parte nobis opponitur, reſpondeo ad hunc modum. Tres cauſſæ ſunt, propter quas Chriſtus, tametſi legi ſubjectus, potuit nihilominus pro nobis ſatisfacere. Prima eſt, quod huic ſubjectioni ſponte ſeſe addixit, ut haberet quod poſſet immolare pro nobis, accipiens *formam ſervi*, *& in ſimilitudinem hominum factus*, ut docet Apoſtolus ad Philipp. II. 7. imo & eodem loco, qui opponitur ad Galat. IV. 4. aſſumendo autem formam ſervi, & factus ſub lege, non amiſit quod erat in principio, ideſt, formam Dei, per quam eſt æqualis Patri, ideoque potuit eſſe Redemptor, ac Mediator inter Deum & homines, inter juſtum & injuſtum, inter immortalem & mortales, quia *aſſumpſit aliquid ab inimicis & mortalibus ſervans aliquid cum juſto & immortali*, inquit S. P. Auguſtinus ſerm. 361. alias 120. de diverſis num. 16. Altera cauſa eſt, quia habebat *poteſtatem ponendi animam* ſuam, Joann. X. 10. & conſequenter *mortem carnis non conditionis neceſſitate*, *ſed miſerationis voluntate ſuſcepit*, ait idem Auguſtinus in Pſalm. LXXXVII. num. 3. Tertia cauſa eſt, quia mors homini inflicta eſt in pœnam peccati, & cum Dominus Jeſus aliquid non haberet quare juſte moreretur, carnem aſſumens noſtram *de peccato damnavit peccatum in carne*, ad Rom. VIII. 3. *Unde illa mors Domini dignationis fuit*, *non debiti*, inquit prælaudatus Auguſtinus in Expoſitione prop. ex Ep. ad R. n. 48. Poſtremum abunde refutatum eſt ſupra.

Tan-

Digitized by Google

Tandem Socinus contendit nos Chriſti ſatisfactionem defendere philoſophicis inventis, dum ad probandum exhibiti pretii valorem confugimus ad perſonæ divinæ infinitam dignitatem. Quod ut probet decem urget argumenta, aut ineptias potius aniles. Principio, inquit, nulla eſt apud Deum perſonarum acceptio. Deinde iſtud urget: Nunquid ſi vir princeps unius horæ exilio mulctetur, idem erit, ac ſi homo plebejus perpetuo damnetur exilio? Tertio repetit Chriſtum paſſum non fuiſſe damnatorum pœnas, & quamvis non defuerint qui id ſenſerint, exploſam tamen eſſe communi ſuffragio ſententiam iſtam. Præterea opponit: Chriſtus ad gloriam ea quam antea habebat infinitis partibus majorem evectus eſt: quomodo ergo ejus paſſio tanti fuit pretii, ut promereretur pro aliis? Addit quinto loco: Finiti ad infinitum, ut dici ſolet, nulla eſt proportio: pœnæ Chriſti exiguo tempore finitæ fuerunt; nullam ergo proportionem habent ad noſtras perpetuo non finiendas. Argumentum ſextum illud eſt: Creditur Chriſtus a Catholicis verus Deus, ſed falſo, non enim opus fuiſſet, ut tot acerbos cruciatus, mortemque tam diram perferret. Inſuper argutatur: Dato quod Chriſtus Deus ſit, ut Deus non poterat quidquam pati; paſſus itaque eſt, ut homo. Nec ſufficit unio, quam dicunt hypoſtaticam, ad conferendam paſſioni humanitatis majorem efficaciam: nam qua majori prædita eſt vi ſumptio cibi vel potus in homine, quam in ceteris animantibus? Ergo plaga corpori hominis inflicta nullam aliam vim habet, quam ſi inflicta fuiſſet beſtiæ, nec aliam mors illata homini Deo, quam ſi illata eſſet puro homini. Illud quoque objicit: Divina natura non potuit afflictari, ſicut animantia, quæ dum corpus affligitur, perſæpe dolent; nullam igitur vim contulit afflictationibus naturæ humanæ. Octavo illud affert: Etiamſi Deus ſit infinitus, non tamen operationes Dei, quantumvis maximi, infinitum habent pretium; non enim tanti æſtimatur mundus, homo, & quælibet res creata, quanti ſummus Deus Auctor, & Conditor. Idem aſſerendum de Chriſti operibus. Aliam quoque rationem adjicit, nimirum, quod ille qui ſatisfacit, debet eſſe ejuſdem generis & naturæ, cujus ille eſt, pro quo ſatisfacit; unde infert opus fuiſſe, ut Chriſtus ſatisfaceret in quantum homo: quod ob finitam humanitatis conditionem fieri non potuit. Poſtremum argumentum hoc pacto intenditur: Ipſa divina natura ipſe Deus erat, cui erat ſatisfaciendum; quomodo ergo Chriſtus ut Deus poterat ſatisfacere? Si recurras ad divinarum perſonarum diſtinctionem; nonne ipſius Filii perſonæ, non minus, quam perſonæ Patris ſatisfaciendum fuerat? Hæc Socinus: qui, ut ex dictis apparet, quicquid adverſus Chriſti ſatisfactionem afferre poterat vel perfidia hæreſis, vel fallax dialectica, vel dæmonis inſpiratio, & quicquid ipſius gregarii ore peſtifero evomuerunt, retexit & propinavit: & quem nos data opera oppugnare

Digitized by Google

gnare ſtuduimus everſo funditus univerſo ejus ſyſtemate: nam quæ objecta ſunt nuper Scholaſtici omnes norunt, & contriverunt in quæſtione proximo capite inſtituenda.

CAPUT VI.

An ſatisfactio Chriſti fuerit condigna, atque ad juris apices?

CONTRA poſtremas Socini argutationes ferunt nobis ſuppetias omnes e Schola Theologi in ea quæſtione, utrum Chriſti ſatisfactio fuerit æquivalens, & ex ſtricta juſtitia. Omnes enim condignam & æquivalentem fatentur propter perſonæ ſatisfacientis infinitam dignitatem; quamvis Scotus, Durandus, & Gabr. in diſtinct. XIX. libri 3. ac nonnulli alii eorumdem ſectatores negent fuiſſe ex rigoroſa juſtitia, ſi omnes conditiones ſpectentur juſtitiæ hujus, quas ſinguli approbant. Sunt vero conditiones illæ quatuor: ac prima, ut ſatisfactio ſit æquivalens, & creditori quantum ablatum eſt perſolvatur: ſecunda, ut ſit ad alterum: tertia, ut ſit ex propriis bonis perſonæ, quæ ſatisfacit, eaque bona ſint aliàs indebita: ultima, ut non interveniat ex parte creditoris alicujus partis debiti gratioſa remiſſio. Addunt quidam conditiones alias, ut ſatisfactio ſit libera, ut ſit a perſona offendente, ut denique creditor teneatur illam acceptare: quas tres conditiones arbitror non eſſe modo expendendas; nam quantum ad libertatem attinet, requiritur tantum ratione meriti, & Chriſtum mortuum pleniſſima libertate conſentiunt omnes: ſatisfactionem exhibendam ab ipſa perſona offenſa verum eſt, ſi nullus adſit fidejuſſor, qui ſolvat; ac demum nullam in Deo creditore reperiri neceſſitatem abſolutam, ſed hypotheticam tantum, ac ſuppoſita redimendi humanum genus gratuita prædefinitione, liquet ex priori capite hujus libri. Occurrit ergo difficultas de quatuor illis conditionibus principio poſitis, præſertim cum illuſtris Scotiſta Maſtrius fateatur diſp. IV. q. 4. dub. 3. poſtremas ab omnibus non requiri.

His conditionibus non obſtantibus, ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ad juris apices tenet univerſa Schola Thomiſtarum, ac noſtra, ſubſcribentibus Salmant. diſp. 1. dub. 7. Sylvio quæſt. 1. art. 2. q. 3. Suareſio diſp. 4. ſect. 5. L'Herminierio Tom. 3. pag. 115. Du-Hamel lib. IV. diſſert. 1. cap. 2. Tournely quæſt. V. art. 3. Witaſſe quæſt. XI. art. 2. quos e magno numero ſat eſt laudaſſe. Nec deſunt, qui ſententiam oppoſitam appellent ſacrilegam, impiam, & Chriſto Domino indignam, ut Barth. Medina, Capreolus, Soto, Cabrera, apud præcitatos Salm. num. 214. Sed cum illius auctores pretii valorem non minuant, ac tantum de his conditionibus diſſentiant, temperandum

eſt a cenſura, quam hac ratione propulſat Maſtrius loco citato. Diſtinguenda itaque eſt illa quæſtio, an Chriſti ſatisfactio fuerit æquivalens & condigna, ab altera, an fuerit ad ſtrictos apices juris: quarum primam negative reſolvere eſſet meritis Chriſti detrahere, & inſtaurare ad bellum confractas Socini vires: alteram affirmative propugnare, licet id catholica fides non exigat, eſt omnino extremos ejuſdem Socini impetus confringere, cum & ipſe, ut vidimus, iiſdem juſtitiæ conditionibus objectis tela ejaculet: quod nonnulli ad concertationem domeſticam, quam ad hoſtium conflictum paratiores, minime præviderunt. Duabus ergo propoſitionibus id, quod quæritur, explanabimus.

Propositio I. Satisfactio Chriſti nedum æquivalens eſt, verum etiam ſuperabundans.

Probatur I. ex Scripturis: nam Pſam. cxxix. 7. legimus: *Copioſa apud eum redemptio*; ubi non ſolum advertendum eſt redemptionem dici *copioſam*, *multam*, *eximiam*; verum etiam addi, *Ipſe redimet Iſrael*, ad commonſtrandum, inquit Auguſt. Enarrat. in hunc Pſalm. n. 12. *quia Iſrael vendere ſe potuit, & fieri venumdatus ſub peccato; redimere ſe ab iniquitatibus non poteſt: ſed ille potuit redimere, qui ſe non potuit vendere*. At ſatisfactio imperfecta etiam ab homine, qui ſe vendidit, poterat exhiberi. II. Ad Rom. v. 20. inquit Apoſtolus: *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*: quo in loco fieri ex contrariis collationem probat adverſus Jul. S. P. Aug. lib. 2. Op. Imperf. n. 217. cum *ex una parte generatio ponatur, & ex altera regeneratio; ex una regnum mortis, ex altera regnum vitæ; ex una abundantia, ex altera remiſſio peccatorum*. Atqui, ait Sylvius, peccatum de rigore juſtitiæ intulit damna, quibus homo erat obnoxius. Ergo gratia Chriſti etiam de rigore juſtitiæ damna illa reparavit. Aperta eſt in eumdem locum ſententia Theophylacti pag. 54. *Veluti igitur contrariæ inter ſe ſe pugnantes acies conſtituuntur, peccatum quidem militem habuit mortem, gratia vero juſtitiam.* III. Idem Apoſtolus ad Hebr. x. 12. 14. inſtituens comparationem inter legales hoſtias, & Chriſti mortem, de illis inquit: *Numquam poſſunt auferre peccata*; de hac autem: *Conſummavit in æternum ſanctificatos*: atque utitur hac ratione, ut oſtendat cur olim Sacerdos quotidie præſto eſſet miniſtrans, eaſdemque *ſemper* offerens hoſtias, Chriſtus vero unam *ſemel* obtulerit: quod ſane nihil evinceret, niſi Chriſti ſatisfactio omne debitum perſolviſſet æquivalenti pretio, nam & ſacrificia legalia purgare poterant ex Dei liberalitate peccata; & juſta adeſſet cauſa aliam quotidie hoſtiam mactandi, niſi Chriſtus ſemel oblatus ſanguinis ſui magno pretio peccata omnium exhauriiſſet. Audias in hunc locum Oecumenium Tom. 2. pag. 395. *Unica enim oblatione, quam obtulit Chriſtus, perfecte a peccatis liberavit*. Et infra:

fra: *Quæ neceſſitas eſt multarum oblationum quum unica illa, quam exhibuit Chriſtus, fuerit ſufficiens ad auferenda peccata?* IV. Huc ſpectant omnia fere argumenta, quibus cap. 2. & 3. ex ſacris literis probatum eſt nos emptos pretio magno, damnatum peccatum ex peccato, Chriſtum peccata noſtra portaſſe, & cetera, quæ repetere non eſt opus.

Deinde probatur ex Patribus: nam Chryſoſtomus hom. x. in Epiſt. ad Rom. pag. 100. *Quemadmodum*, inquit, *ſi quis eum, qui obulos decem ſibi debeat, in carcerem conjiciat, nec eum tamen ſolum, ſed ejus cauſa tum uxorem, tum liberos, tum famulos; atque hîc ſuperveniens unus aliquis decem quos dixi obulos non numeret modo, ſed cum infinita item auri talenta largitur, tum vero in aulas regias vinctum illum introducat, cum eo ſummum honorem, reliquumque principalem ſplendorem communicet, non poſſint utique poſteà oboli illi decem illius memoriæ obverſari, qui eos numeraverit mutuaveritque; ſic & in nobis evenit: multo enim plura iis, quæ debebamus dependit Chriſtus, atque adeo tanto plura, quanto mare immenſum ad puſillam guttam collatum majus eſſe poſſit.* Cyrillus Jeroſolymit. Catech. XIII. pag. edit. Morelli 316. *Cuſtodivit enim & decreti veritatem, & benignitatis virtutem. Aſſumpſit Chriſtus peccata in corpore, in lignum: ut per mortem ipſius nos peccatis mortui juſtitiæ viveremus. Non parvus erat, qui mortuus eſt pro nobis. Non erat ovis ſenſilis. Non erat ſimplex homo: non erat angelus tantum; ſed Deus incarnatus. Non tantum erat peccantium peccatum, quanta pro illis morientis juſtitia; non tantum nos peccavimus, quantum ille juſte egit, qui animam pro nobis poſuit, qui poſuit quando voluit, & rurſus accepit quando voluit.* S. P. Auguſtinus lib. XIII. de Trinit. cap. 13. num. 17. ait: *Diabolus non potentia Dei, ſed juſtitia ſuperandus fuit*: quod poſtea pluribus probat, repetitque cap. 1. Ench. num. 14. Et in Pſ. 95. num. 15. & 129. num. 3. docet quomodo Chriſtus *pro toto pretium dedit: delevit omnia peccata nocentium: redemit omnes captivos*. Sed plura ex Auguſtino præcedenti cap. ſunt producta. Magnus Leo ſerm. XII. de Paſſione Domini cap. 3. pag. 59. inquit: *Effuſio enim pro injuſtis ſanguinis juſti tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut ſi univerſitas captivorum in Redemptorem ſuum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent: quoniam, ſicut Apoſtolus ait, Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia. Et cum ſub peccati præjudicio nati poteſtatem acceperint ad juſtitiam renaſcendi, validius donum factum eſt libertatis, quam debitum ſervitutis.* Divus Bernardus contra Petrum Abael. cap. 8. pag. 117. *Fuit vero ſanguis, qui effuſus eſt, tam multus ad ignoſcendum, ut ipſum quoque peccatum maximum, quo factum eſt ut effunderetur, deleret, ac per hoc de antiqui illius utpo-*

utpote levioris deletione nullam omnino dubietatem relinqueret. Ac ne repetamus quæ attulimus tertio capite, Clemens V. in Extrav. *Unigenitus*, de pœnit. & remiſs. cap. 2. hæc Tarraconenſi Archiepiſcopo ſcripſit: *Non enim corruptibilibus auro & argento, ſed ſui ipſius agni incontaminati & immaculati pretioſo ſanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet, ſed copioſe velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe: ita, ut a planta pedis uſque ad verticem capitis nulla ſanitas inveniretur in ipſo*. Ubi animadvertit Sylvius, Pontificem pro cauſa, cur una gutta pretioſi ſanguinis ſuffeciſſet, adferre humanæ naturæ unionem ad Verbum, & ideo ineptum eſſe quorumdam reſponſum, Clementis verba exponentium, *divina acceptatione ſuppoſita*. Accedit Triburienſe Concilium celebratum tempore Formoſi Papæ anno 895. cap. 19. Tom. IX. Collect. Lab. pag. 451. cauſas afferens cur Sacra non conficiantur ſine aquæ vinique mixtione, præter allatas a Florentino in decreto Eugenii ad Armenos Tom. XIII. p. 536. & a Tridentino ſeſs. 22. cap. 7. Tom. XIV. 854., de quibus alibi, præcipere, *ut duæ partes ſint vini, quia major eſt majeſtas ſanguinis Chriſti, quam fragilitas populi; tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ*.

Tertio comprobatur propoſitio ratione: Chriſtus erat, quantum ad perſonam attinet, verus Deus, & licet paſſio, & quicquid ei convenit ratione aſſumptæ naturæ ſit phyſica *entitate* ſpectata finitum, quia tamen perſona ad ſua jura transfert naturæ utriuſque actus, nam illa humanitatem regit, cum ea conjunctim operatur, & quicquid operis ab ea elicitur, tribuitur ipſimet perſonæ; nulla fuit Chriſti actio libera ac meriti laude condecorata, cui non ineſſet valor infinitus, ſummumque pretium. Ejus itaque ſatisfactio non ſolum omnium hominum iniquitati diluendæ fuit æquivalens, verum etiam pluris æſtimanda ac præponderans, cum nihil Verbo Deo excogitari poſſit præſtantius. Nota hic obiter ab infinita dignitate perſonæ repetere ſatisfactionis æqualitatem cum Patres, tum Theologos præſtantiſſimos: nam Cyrillus Jeroſolymit. laudata Catech. 13. demonſtrat Chriſtum plene pro nobis ſatiſdediſſe; quia non erat ψιλὸς ἄνθρωπος, *parvus* ac finitus *homo*, ſed *filius Dei unigenitus*, ἀλλὰ υἱὸς Θεοῦ μονογενὴς ὁ ὑπεραποθνήσκων, *qui pro nobis mortem ſubiit*. Cyrillus alter Alex. in caput 1. Joann. Tom. IV. pag. 27. oſtendit quomodo gratia per quam filii Dei conſtituimur nobis ſit conferenda per Chriſtum, quoniam ipſe duntaxat *proprie filius eſt, non ſpurius, neque falſo nuncupatus: unus ex uno, ſemper coexiſtens, & patri inſitus*. Et in Epiſt. ad Monachos Aegypti Tom. V. 2. p. pag. 18. demonſtrat contritam mortem, quia temere hoſtiliterque inſultavit corpori, *quod ipſius vitæ*

Digitized by Google

vitæ corpus erat, τῷ τῆς ζωῆς σώματι. Damaſcenus lib. III. de Fide Orthod. cap. 26. declarat quomodo ipſum Verbum omnia carne ſuſtinuerit, etiamſi divina natura ab omni doloris ſenſu permanſerit incolumis, quoniam *unus ex divinitate & humanitate compoſitus* vere patiebatur, atque hinc meriti illius ſeq. cap. repetit granditatem. Idem Latini docent. Ambroſius enim lib. v. in Lucam num. 102. probat ex divinæ perſonæ teſtimonio nihil poſſe majori pretio æſtimari, quam Dei Unigenitum *ſe obtuliſſe pro mundo*. Auguſtinus lib. x. Confeſs. cap. 43. num. 68. ait Mediatorem debuiſſe utramque ſibi copulare naturam, ut *per juſtitiam conjunctam Deo evacuaret mortem*: quod repetit ſerm. XXVI. num. 7. & CCXL. num. 5. Anſelmus lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 6. demonſtrat non potuiſſe Deo ſatisfacere *niſi Deum*, & cap. proximo ſatisfeciſſe Chriſtum, *quia eſt Deus homo*, & quia duæ naturæ integræ in eo convenerunt in unam perſonam, quemadmodum corpus & anima rationalis conveniunt in unum hominem. Atque ex his infertur nullatenus poſſe repudiari rationem, quam pro hac aſſertione proferunt Scholaſtici cum D. Thoma in 3. diſt. xx. 3. & 3. p. q. 48. art. 2. & D. Bonav. in Breviloq. p. 4. cap. 7. petitam ex quo vita, quam pro nobis Salvator dependit, quamvis corporalis, fuerit tamen *vita Dei hominis*.

Ex his diluitur vulgaris objectio, quod omnis actio Chriſti fuerit finita, ſi loquamur de actionibus humanis ex natura aſſumpta prodeuntibus, quibus proculdubio peracta eſt generis humani redemptio. Miſſis enim reſponſis aliis, videtur nobis facile præfatam objectionem elidi, ſi reponamus actionem quoque finitam & humanam eſſe ſummo pretio æſtimandam, ſi efficiatur ab *homine Deo*, in hac enim hypotheſi divina perſona, quæ agit in utraque natura, trahit ad jus ſuum quicquid in humana operatur, & revera dicitur: Hanc mortem pertulit ipſe Deus: ad hanc humilitatem exinanivit ſemetipſum qui permanet in forma Dei; ac proinde hæc humilitas, hæc paſſio æſtimanda non eſt tanquam *puri* hominis, ſed tanquam Dei, licet nihil acciderit divinitati: quemadmodum mors inflicta corpori hominis, non eſt æque æſtimanda, ac mors illata beſtiæ, licet non interficiatur ſpiritualis anima; ſed recte dicitur mors rationalis hominis, quia vita illa corporis, quamvis communis ſit beſtiæ, non erat vita cujuslibet animantis, ſed hominis: ita nimirum a dignitate perſonæ, cujus vita eſt, mutuatur ipſa vita rationem pretii. Quamobrem utroque pollice ſubſcribendum cenſeo magno Aquinati cit. loco ſcribenti: *Vita corporalis Chriſti habebat quemdam infinitum valorem ex conjuncta divinitate, in quantum non erat vita puri hominis, ſed Dei & hominis*.

Dices: cum ſcribat Apoſtolus ad Coloſs. 1. 24. *Adimpleo ea quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne mea, pro corpore ejus quod eſt Eccleſia*; dicen-

dicendum eſt aliquid defuiſſe exhibitæ a Chriſto ſatisfactioni, ideoque non fuiſſe tanti, ut inquiunt, pretii. Reſp. minime aſſerere Apoſtolum, quod aliquid deſit Chriſti paſſionibus *in ſeipſis inſpectis*, ſed affirmare deeſſe tantum aliquid in *carne noſtra*, & in corpore Eccleſiæ; quoniam, ut ſupra explicavimus, compati debemus, ut conglorificemur cum Chriſto: & licet ipſius Chriſti paſſio ſufficiens ſit ad univerſorum ſalutem; debet nihilominus adnitentibus nobis, & opera bona exercentibus applicari, ut effectum ſuum ſortiatur. Audias Auguſtinum ſummum Theologorum culmen in Pſalm. 86. num. 5. *Videte quid dixit Apoſtolus, quia in ipſo Chriſtus patiebatur. Ut adimpleam, inquit, quæ deſunt preſſurarum Chriſti in carne mea. Ut adimpleam: quid? quæ deſunt. Cui deſunt? preſſurarum Chriſti. Ubi deſunt? in carne mea. Nunquid aliquid preſſurarum deerat in illo homine, quod factum eſt Verbum Dei nato de Maria Virgine? Paſſus enim eſt quicquid pati deberet ex ſua voluntate, non ex peccati neceſſitate: & videtur quia omnia. In cruce enim poſitus accepit acetum ultimum, & ait, Perfectum eſt.* Poteſt etiam reſponderi, Apoſtolum preſſuras, quas patiebatur, ut Chriſto reconciliaret Eccleſiam, *non ſuas velle paſſiones eſſe, ſed illius*; quia ipſe Chriſtus per miniſtros ſuos curam gerit Eccleſiarum, & quicquid hi præſtant, tribuendum eſt Redemptoris noſtri ſolicitudini ac merito. Atque hæc interpretatio cum ceteris, quæ ibidem tradit Paulus, mire cohærens, eſt Chryſoſtomi Hom. IV. in eamdem ad Coloſs. Epiſtolam pag. 1342. edit. Commel. necnon Theophyl. p. 642. Addit Oecumenius pag. 125. *complere* hoc in loco nihil eſſe aliud, quam ἴσως καὶ ὁμοίως παθεῖν, *æque ac ſimiliter pati*; & omnes nos debitores conſtitutos, *ut ipſi etiam toleremus, & viciſſim ſuſtineamus afflictiones pro Chriſti Eccleſia*. S. Thomas in cap. 1. ad Coloſs. lect. 6. *Hoc deerat*, inquit, *quod ſicut Chriſtus paſſus erat in corpore ſuo, ita pateretur in Paulo membro ſuo, & ſimiliter in aliis*; quia nimirum Deus in ſua prædeſtinatione prævidit ſanctorum ſuorum merita, inter quæ connumerantur paſſiones martyrum: & licet capitis merita ſint infinita, quilibet ſanctus exhibet aliqua merita, *ſecundum menſuram ſuam*: quæ juxta eumdem Apoſtolum ad Epheſ. IV. 7. eſt menſura *donationis Chriſti*, gratia ſcilicet meritis ejus collata. Id vero a præmiſſa Auguſtini interpretatione parum, vel nihil differt.

Propositio II. In Chriſti ſatisfactione omnes conditiones interfuerunt, quæ requiruntur ad exactas juſtitiæ leges.

Ut hanc poſitionem firmemus momentis Patrum auctoritate munitis, aliqua præmittemus. Ac primum ſit, nullam Redemptoris operationem, ſive agat aſſumpta forma, ſive divina, ſejungendam eſſe a communione perſonæ; quoniam, ut diximus lib. XXVI. cap. 11. licet caro exequatur quod carnis eſt, & divinitas pariter quod proprium

prium habet; utraque natura, divinitatis, & carnis aſſumptæ operatur in una perſona Unigeniti Dei Patris *inconfuſe atque indiviſe*. Vid. ſupra pag. 158. Ratio hujus rei apertiſſima eſt, quia ſicut niſi ageret utraque forma, Chriſtus non eſſet Deus & homo; ita niſi operaretur eadem indiviſa perſona, Chriſtus & Mediator non eſſet unus. Hinc ſequitur, quod mors & paſſio, quæ ſi ſpectetur tantummodo forma humanitatis aſſumptæ, nota eſt infirmitatis ac ſubjectionis, ſi attendatur perſona, quæ ſibi humanitatem *hypoſtatice* univit, eſt pleniſſimæ poteſtatis ac libertatis. Ac ſic in Chriſti ſatisfactione gratior facta eſt in humilitate juſtitia, quia *niſi* Chriſtus *homo eſſet, non potuiſſet occidi; niſi Deus eſſet, non crederetur noluiſſe quod potuit, ſed non potuiſſe quod voluit: nec ab eo juſtitiam prælatam fuiſſe, ſed ei defuiſſe potentiam putaremus. Nunc vero humana pro nobis paſſus eſt, quia homo erat: ſed ſi noluiſſet, etiam hoc non pati potuiſſet quia Deus erat*. Hæc Auguſtinus lib. XIII. de Trinit. cap. 14. num. 18.

Animadvertendum deinde eſt, quod juxta plurimorum doctrinam, etiamſi quælibet rationalis creatura teneatur Deo omne obſequium & reverentiam præſtare, ſuppoſita tamen rectiſſima juſtitiæ præſcriptione, ut mors ſit pœna peccati, ſi ſponte creatura innocens mortem ſubeat, Deo exhibet quod pro ſe non debet. Quamquam enim vita creaturarum omnium ſit Dei; poſteaquam illam beneficentiſſima largitate impertitus eſt, libero ſubjiciens arbitrio, ac ſtata lege, ut perpetuo creatura vivat, niſi conceſſa libertate abutatur, ſi quis habens vitæ ſuæ poteſtatem hanc profundat, dat aliquid proprium, ſuique juris, nec alio titulo debitum: quemadmodum etiam ſervus data ſibi dono pecunia a Domino, facta ei facultate, ut illam induſtria ſua det mutuam, aut pro libito impendat, non tenetur titulo ſervitutis Domino ſuo reportatum inde lucrum rependere; & filius emancipatus, ſuique juris, poteſt iis, quæ in dominium ipſius transferuntur, ſatisfacere patri; licet neque inter Dominum & ſervum, neque inter patrem & filium vera intercedat juſtitia in iis, quæ non tranſeunt in ſervorum, filiorumque dominium. Hoc pacto mundi Redemptor, quamvis deberet ſupremo Domino præſtare obedientiam, & omnia mandata ejus implere; accepta tamen pleniſſima poteſtate ponendi animam ſuam, ſubeundo mortem debitam tantummodo filiis Adæ peccato obnoxiis, ipſe nulla culpa inquinatus, & perſolvens quod non rapuerat, dependit pretium a ſe non debitum. Neque hujus pretii valorem imminuit mandatum Patris præcipientis ut ſubiret ſupplicium crucis, quia Pater non tantum poteſtatem in mundi redemptione, ſed etiam judicium exercens, ideſt, juſtitia utens, non ſola auctoritate dominii, ideo præcepit Chriſto ut moreretur, quia erat fidejuſſor in quem irruerant omnium hominum ſcelera; alias id non præcepturus, quia decreverat antea, mortem non

eſſe

eſſe infligendam niſi in pœnam peccati. Quare S. Anſelmus lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 11. *Si dicimus* (inquit) *quia dabit ſeipſum ad obediendum Deo, ut perſeverando & ſervando juſtitiam ſubdat ſe ejus voluntati; non erit hoc dare, quod Deus ab illo non exigat ut debitor: omnis enim rationalis creatura debet hanc obedientiam Deo.* Ac poſtea: *Videamus ſi forte hoc ſit vitam ſuam dare, ſive ponere animam ſuam, ſive tradere ſeipſum morti ad honorem Dei. Hoc ex debito Deus non exigit ab illo: quoniam namque non erat peccatum in illo, non debebat mori.*

Præterea notandum eſt, eſſe quidem in Deo unam operationem, quia eſt una virtus effectrix, nec non unam ſummam majeſtatem, quæ a peccatoribus afficitur injuria, quia eſt una divinitas, una poteſtas, unum bonum incommutabile: ſed propter incomprehenſibilem trium perſonarum in una divinitatis natura coexiſtentiam, ita quæ ejuſdem naturæ propria ſunt, æqualiter conveniunt tribus perſonis, ut quæ ad perſonarum proprietatem attinent, competant uni, non alteri. Singulis enim perſonis convenit ex æquo æternitas, immenſitas, omnipotentia; at ſoli Patri eſſe expertem originis, ſoli Filio nativitas, atque ſoli Spiritui ſancto ab utroque procedere. Atque id non niſi ab ineffabilis Trinitatis perfectione repetendum eſt. Itaque cum nihil in Trinitate ſit ratione operationis diviſum, Verbi Incarnatio E. G. a tota Trinitate peracta eſt, quatenus eſt opus aliquod, ut inquiunt, *ad extra*, & Filius non ſolum dicitur miſſus a Patre, ſed etiam a Spiritu ſancto; imo & Filius ipſe, in quantum exiſtens *in forma Dei*, miſit ſemetipſum ut exiſtentem *in forma ſervi*; alioquì divideretur operatio, nec *eadem* eſſent, *opera patris, & filii*, contra teſtimonia ſcripturarum, ac primæ cauſæ propriam trium perſonarum rationem. Verum, ut dixi, cum hac indiviſa operationis unitate, proveniente ex individua divinitatis natura, conſiſtit diſcretio quædam orta ex diſtinctione perſonarum in iis, quæ ipſarum perſonarum ſunt propria: per quam diſcretionem Pater dicitur mittens, Filius miſſus, Spiritus ſanctus illuminans: atque ita, ubi eſt in actione communio propter unitatem ejuſdem ſubſtantiæ, adinvenitur ſingularis proprietas ob diſcretionem perſonarum. Hæc, quæ ad catholicam fidem ſpectant, gravi & eloquenti oratione declarantur a Leone Magno ſermone 3. de Pentec. cap. 2. pag. 76. his verbis: *Una eſt ibi benignitas miſericordiæ, una cenſura juſtitiæ: nec aliquid eſt in actione diviſum, ubi nihil eſt in voluntate diverſum. Quæ ergo illuminat Pater, illuminat Filius, illuminat Spiritus ſanctus. Cumque alia ſit perſona miſſi, alia mittentis, alia promittentis, ſimul nobis & unitas manifeſtatur & Trinitas: ut eſſentia habens æqualitatem, & non recipiens ſolitudinem, & ejuſdem ſubſtantiæ, & non ejuſdem intelligatur eſſe perſonæ.*

ſonæ. Quod ergo ſalva cooperatione inſeparabilis Deitatis, quædam Pater, quædam Filius, quædam propriè Spiritus ſanctus exequitur noſtræ diſpoſitio redemptionis, noſtræ ſalutis eſt ratio. Si enim homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus in ſuæ honore naturæ manſiſſet, nec diaboli fraude deceptus a lege ſibi poſita per concupiſcentiam deviaſſet; Creator mundi creatura non fieret, neque aut ſempiternus temporalitatem ſubiret, aut æqualis Deo patri filius Deus formam ſervi, aut ſimilitudinem carnis peccati aſſumeret. Sed quia invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum, & aliter ſolvi captivitas humana non potuit, niſi cauſam noſtram ipſe ſuſciperet, qui ſine majeſtatis ſuæ damno & verus homo fieret, & ſolus peccati contagium non haberet: diviſit ſibi opus noſtræ reparationis miſericordia Trinitatis; ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus ſanctus igniret. Hactenus Magnus Leo.

Ex his prænotationibus tanta auctoritate firmatis videor mihi ampliſſimam quæſtionem de Chriſti ſatisfactione perfecta, & ad ſtrictos apices juris, finitam eſſe, & etiam quorumdam Scholaſticorum cavillationibus cumulatiſſime ſatisfactum. Verum enim vero ex priori notatione ex Auguſtino deprompta liquet in Chriſti ſatisfactione interfuiſſe pretii æqualitatem, non alicujus partis debiti liberalem condonationem; quoniam vita, quam pro reparatione noſtra profudit, erat vita Dei, qui pati non poterat, ſi tantum *in forma Dei* permanſiſſet, atque ut pateretur aſſumpſit *formam ſervi*, ſine qua non potuiſſet occidi. Quare errant, me judice, qui paſſionem Chriſti, & quælibet opera carnis propria ſpectant *in ſeipſis*, ut ex horum finitate inferant inæqualitatem ſatisfactionis; cum debeat attendi infinita perſonæ dignitas: cujus perſonæ erat caro quæ pependit in ligno, ſanguis qui effuſus eſt, & ſpiritus morte divulſus a corpore. Neque in re tanti momenti obſequendum arbitror humani ingenii excurſionibus; quibus in humanitatem, qua Chriſtus eſt paſſus, non in Verbum divinum, cujus eſt humanitas ipſa, ſolent quidam dirigere mentis aciem: ſed, *ut appareat gratior in humilitate juſtitia*, attendendum eſt Jeſum pro nobis paſſum eſſe verum hominem & verum Deum, & tam humanitatis, quam divinitatis operationes ad eamdem pertinere perſonam.

Infertur ex eadem prænotatione, & ex proxima colluſtrata verbis beati Anſelmi, Redemptoris noſtri ſatisfactionem fuiſſe ex propriis, & aliàs indebitis: quoniam aſſumpta a Verbo natura hominis tranſlata eſt in jus divinæ perſonæ, quæ cum Deus ſit, habet pleniſſimam poteſtatem *ponendi animam ſuam*, & hanc omni jure ſibi vindicans, dum illam offert Patri hoſtiam *placationis*, dat quod ſibi proprium eſt, ac magis proprium, quam ſit ſolventis debitum pecunia, utpote unitam ſibi *hypoſtatice*, & ſubſtantialiter; unde recte

citato loco Auguſtinus, *Si noluiſſet*, inquit, *hoc non pati potuiſſet, quia Deus erat*. Et quamvis quidquid Chriſtus habet, acceperit a Patre, ut merito ipſum his verbis alloqueretur, Joann. XVII. 10. *Omnia mea tua ſunt*: in quantum tamen data ſunt Filio coæterno & conſubſtantiali, ita ſunt dona Patris, ut ſimul tranſeant in jus Filii, in cujus manu ſunt *omnia*, Joan. III. 35. & qui habet *vitam in ſemetipſo*, v. 26. liberam *ponendi animam* ſuam facultatem, X. 18. atque *poteſtatem omnis carnis*, XVII. 2. Ergo & aſſumpta forma hominis, & anima, & vita, & innumera beneficia gratiarum, quæ inveniuntur in Chriſto, propria ejus ſunt, & ab omni prorſus ſoluta debito; quoniam omnia ſibi in proprietatem vindicat perſona Verbi, quæ eſt Deus ſummus. Atque hoc pacto, ſi *hypoſtatica* unio attendatur, quam diximus in hoc ſatisfactionis negotio accurate ſpectandam; pretium pro nobis ſolvit perſona a quocunque debito immunis. Id vero aperte ſequitur ex doctrina Auguſtini. Dato enim, quod in Chriſto Domino attendatur ratio creaturæ duntaxat, quæ eſt ſubjecta Deo, eique debet obtemperare (tametſi præmonui ab hac, ut inquiunt, *præciſione* cavendum Theologo caſtigate diſputanti de Deo homine Chriſto Jeſu,) dirimit ſubtiliter diſputantium oppoſitiones Anſelmus, demonſtrans neque a creatura exigi *ex debito* mortem, quando nulli eſt obnoxia peccato; cum divina juſtitia ipſam mortem infligat hominibus, qui peccaverunt in Adam: quod ſupra ejuſdem Anſelmi verbis, & pervulgato exemplo fuit declaratum.

Præterea ex prænotatione tertio loco poſita, & verbis Magni Leonis ſuffulta apparet nimium eſſe litigioſos, qui negant Chriſti ſatisfactionem fuiſſe *ad alterum*. Mirabilis quippe divinitatis unitas, & perſonarum diſcretio præſtat, ut *Incarnatio* ſit opus Trinitatis indiviſum, & divinum Verbum exiſtens *in forma Dei* miſerit ſeipſum ut exiſtens *in forma ſervi*. Pari ergo jure tribus perſonis infertur per peccatum injuria; & nihilominus Verbum divinum ut exiſtens *in forma ſervi* potuit ſatisfacere ſibi ipſi, quatenus eſt offenſum ut exiſtens *in forma Dei*. Ut ergo ſatisfactio Chriſti dicatur *ad alterum*, ſufficit duplex in eo natura: per quam, licet ſit una perſona, eſſe poteſt ſatisfaciens & creditor; quemadmodum eſt Deus & homo, mittens & miſſus. Explanant id nonnulli Scholaſtici exemplo tutoris, qui pupilli nomine, ſi creditor etiam ſit, poteſt ſatisfacere ſibi ipſi. Verum ne aliunde petantur exempla; etiam mittere & mitti, præcipere & obtemperare dicunt ordinem *ad alterum*, non minus, ac ſolvere debitum & ſatisfacere: & ſi aſſumpta *forma ſervi* ſat eſt, ut Chriſtus ſit miſſus a tota Trinitate, ut toti Trinitati factus ſit obediens uſque ad mortem, ut a tota Trinitate ſit exaltatus & clarificatus; non percipio mehercule, cur id non ſufficiat, ut revera toti Trinitati plenam exhibuerit ſatisfactionem. Quare conditiones neceſſa-

Digitized by Google

ceſſarias ad pleniſſimam ſatisfactionem facile inveniemus in Chriſto, ſi in Deo inſeparabilem deitatem a proprietatibus perſonarum, & in ipſo Chriſto unitatem perſonæ a duplici natura ratiocinando minime divellamus. Ita enim intelligemus quomodo hæc ſatisfactio ſit debitis peccatorum æquivalens, ac proinde nulla pars debiti remiſſa ſit gratis: quomodo ſit ex propriis, & aliàs indebitis; quomodo etiam ſit ad alterum: quod erat hac propoſitione inquirendum.

His nobis videtur poſſe Subtilis Scholæ Theologos acquieſcere; neque aliud cenſemus reponendum eſſe ad illorum argumentationes ab Auctoribus principio laudatis multifariam diſcuſſas. Duo tamen ex illa ſchola prodierunt percelebres viri, quorum placitum poſtulat animadverſionem aliquam noſtram. Eſt unus Claudius Fraſſen, qui diſput. 1. de Incarnat. art. 7. ſect. 3. q. 4. propugnat ſatisfactionem Chriſti *ſuppoſito divino pacto* habere omnes conditiones, quæ requiruntur ad ſatisfactionem ex rigoroſa juſtitia, atque id eſſe ſententiæ Scoti magis conforme. Verum & nos divinum beneplacitum in humana redemptione interfuiſſe concedimus; quia nullo noſtro præcedente promerito, cum poſſet ſupremus Dominus omnes homines perdere, nulla neceſſitate abſoluta ductus, dignatus eſt tradere pro nobis proprium Filium, ut pretium, cui ſolvendo non erant debitores, perſolveret Fidejuſſor. At poſteaquam id pro beneplacito voluntatis ſuæ definivit, non poteſt datam a tanto Fidejuſſore ſatisfactionem reſpuere: & quod reſpectu noſtri munificentia eſt, comparate ad Redemptorem noſtrum habet veram rationem juſtitiæ, ut non ſemel ſupra explicavimus. Si ergo Fraſſen Scoti mentem eſt aſſecutus; poſſumus etiam cum florentiſſima ipſius Schola facile convenire.

Theologus alter eſt Franciſcus Macedo, qui Collat. v. differentia 4. demonſtrat juſtitiam Dei longe eſſe diverſam ab ea, quam agnoverunt Philoſophi: ab illa procul eliminandam omnem rationem debiti ac dependentiæ, quæ repugnant ſupremo dominio Dei, & nihilominus perfectiſſimam juſtitiam eſſe: ſicuti perfectiſſima eſt ſapientia, quæ caret diſcurſu, quamvis ad ſapientiam homines diſcurrendo pertingant. Atque hæc Macedo ornate, & luculenter demonſtrat. His autem poſitis miratur Theologos tanto ſtudio contendere Deum eſſe juſtum eo modo, quo nos juſti ſumus, redarguit ſodales quod formam juſtitiæ noſtræ in Deum transferant, ait controverſiam hanc tantis animorum diſſidiis exagitatam pendere a notione juſtitiæ, concludit denique ſatisfactionem Chriſti non eſſe ex rigore illius juſtitiæ, quam Ariſtoteles invexit, eſſe tamen ad apices juſtitiæ illius ſublimioris, quæ cum ſit independens, nulli obligationi, niſi ex liberrima voluntate Dei ſubjicitur, atque id nihil detrahere dignitati Chriſti, quoniam rigoroſa juſtitia, quæ Deum debitorem conſtituat, eſt indigna ipſo Deo, eique aufert rationem independentiæ. At non eſt, cur Macedo

Theologos alios redarguat, ac multo minus cur animadverſionem hanc ſuam, ut novam lectori proponat. Nullus quippe Theologorum tam demiſſe ſentit de divina juſtitia, ut credat illam ab ea, quæ verſatur inter homines, nulla ratione differre. Inter Scotiſtas Cardinalis de Laurea Tom. 2. in 3. p. diſput. xx. art. 1. demonſtrat in Deo eſſe quidem juſtitiam erga homines, ſed hanc eſſe ipſam Dei voluntatem, & juſtitiam *non ſimpliciter* eſſe appellandam, ſed tantum *ſecundum quid*; quoniam Deus nulli legi ſubjicitur, coronat dona ſua, & obligatur tantum ex ſua liberalitate. Suarez diſput. iv. ſect. v. & lib. 12. de Grat. cap. 7. demonſtrat Deum non poſſe conſtitui debitorem, niſi ex ſui promiſſione. Vaſquez citatus cap. 3. prop. 9. negat juſtitiam commutativam eſſe proprie in Deo, ac inter Thomiſtas Deum non poſſe conſtitui debitorem, *niſi ex ſui promiſſione*, nec aliquid habere rationem meriti, *niſi ex ſuppoſitione ordinationis divinæ*, tenent cum Angelico Doctore 1. 2. q. 114. art. 1. & 3. p. q. 46. art. 2. Joannes a S. Thoma, Alvarez, aliique complures apud Salmant. diſput. 1. dub. 8. Quod ergo tanquam novum, & peracutum proponit Macedo, id in triviis, & frequenti loco perſæpe audierat. Sed repoſuerant etiam Theologi, non requiri, ut unus teneatur acceptare quod offertur ab altero, ad hoc ut inter ipſos vera juſtitia intercedat: *nam etſi* (inquit Sylvius) *Rex, aut mercator non teneatur acceptare juſtum captivi, vel mercis pretium; ſi tamen acceptet, vera intercedet juſtitia, modò ſit æqualitas rei ad rem*. Attamen ſi placeat huc revocare controverſiam, ut in Deo præſupponatur ad conſtituendam juſtitiam illius promiſſio, & liberalis voluntas; dicimus diſtinguendam duplicem neceſſitatem: *abſolutam*, quæ nunquam in Deum cadit in iis quæ pertinent ad creaturas, & *hypotheticam*, cui abſque ullo independentiæ præjudicio Deus poſitis prædefinitionibus ſuis ſubjicitur, atque hac neceſſitate acceptaſſe Deum ſatisfactionem Chriſti Domini, poſteaquam ob nimiam erga nos caritatem illum miſerat *in ſimilitudinem carnis peccati*, ita, ut in humani generis reparatione ſibi juſtitia & pax obviaverint, & quod eſt gratiarum maxima ſi attendatur Chriſti prædeſtinatio, ſit ſumma æquitas ſi inſpiciantur ampliſſima illius merita: quod non ſemel aſſerui in præcedenti Sociniani dogmatis refutatione.

CAPUT VII.

In quo refelluntur poſtrema argumenta capitis quinti.

REDEO nunc ad Socinum, qui non aſſereret defendi a nobis Chriſti ſatisfactionem philoſophicis inventis, ſi in obſequium Fidei, qua

qua nos profitemur Unigeniti divinitatem, captivaſſet anguſtum & ſæpe numero aberrans ingenium. Quoniam ergo in ſola humana ratione, & in dialectica arte cenſet locandum eſſe veritatis præſidium, abjicitque divinarum rerum agnoſcendarum æquiſſimam rectiſſimamque normam, idest, Catholicæ Eccleſiæ doctrinam; fatendum illi eſt, ſe potius, quàm nos ſuperno fidei lumine fultos, confugere ad inventa philoſophorum. Illud ergo, quod in claſſe poſteriorum argutationum obtinet primum locum, ſcilicet, apud Deum nullam eſſe acceptionem perſonarum, neſcio quem ob finem Socinus proferat. Paulus in VI. ad Epheſ. 9. utitur ea ſententia, *Perſonarum acceptio non eſt apud eum*, eaque in ſacris literis frequenter occurrit; ac ſemper hunc præſefert ſenſum, legem Domini nullam noſcere differentiam, communiter Deum omnibus benefacere, & Judæo ſimul & Græco, dummodo bonum operentur, retribuere mercedem. *Unuſquiſque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, ſive ſervus, ſive liber*, inquit ibidem Apoſtolus, ac ſimilia II. ad Romanos. II. Optimam affert rationem Chryſoſtomus Hom. XXII. pag. 1181. quoniam apud Deum nulla eſt ratio vel ſervi, vel liberi; nam etiam inter homines non induxit ſervitutem jus primarium, ſed illam peperit *avaritia, ſordidus & illiberalis quæſtus, atque inſatiabilitas*. Verum ex hac communi ſuprema lege omnibus æquo animo benefaciendi, minime ſequitur teneri Deum ad impertiendum beneficia iniquis hominibus, quoniam nulla eſt perſonarum acceptio, niſi *ille qui judicat relinquens cauſæ meritum, de qua judicat, alteri contra alterum ſuffragatur*; ut demonſtrat Auguſtinus lib. 2. contra duas Epiſt. Pelagian. cap. VII. num. 13. Quis enim dixerit acceptatorem perſonarum creditorem, qui debitori uni dimittat debitum, ab altero exigat, aut vineæ dominum, qui operarios æquales facit in mercede, nulli denegando denarium, de quo pactus fuerat? Ex Apoſtolica ergo ſententia, ſi Socinus inferat potuiſſe Deum Optimum Maximum ſine acceptatione perſonarum dare Redemptorem hominibus & non dæmonibus, eligere Jacob ac reprobare Eſau, & etiam redemptione peracta unum præveniente miſericordia trahere ad fidem, alterum in pœnam perverſitatis deſerere, quia nulla eſt acceptio perſonarum *in debitoribus æqualiter reis*; dicet aliquid in confeſſionem gratiæ Redemptoris, quam ipſe negat cum Pelagianis: ſed cum ex eadem ſententia, impia conſecutione deducit tam iniquum, quam juſtum Deo acceptos eſſe, aut nullam dari diſcrepantiam meritorum, aut nullum verſari diſcrimen inter perſonam Unigeniti, & hominum ceterorum; profecto ludit operam, & ex abyſſo in abyſſum prolabitur.

Quod addit Socinus de Viro principe ad unam horam pulſo in exilium, nullius eſt momenti: nam ſi ſpectetur exilium in ſe, pluris

ris quidem æſtimandum eſt hominis alterius e plebe exilium diuturnum atque perpetuum; ſed conditione perſonarum ſpectata, quis dixerit idem eſſe exulare regem, ac minimum ipſius famulum? At in ſatisfactione Chriſti conſiderandam eſſe mortem, non in ſe tantum, ſed comparate ad perſonam, quæ illam ſubiit, capite præcedenti monuimus. Corruit hac reſponſione tertia argumentatio; nam mors hominis Dei majori pretio æſtimanda eſt, quam ſempiternum damnatorum ſupplicium. Quod ſi neget Socinus; iſtud ab eo petam cum Anſelmo lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. XIV. pag. 72. *Si præſens eſſet homo ille, & quis eſſet ſcires, & diceretur tibi, Niſi occidas hominem illum, peribit mundus iſte totus, & quicquid Deus non eſt, faceres hoc pro conſervanda omni alia creatura?* Si reſpondeat Socinus, ut ibidem Boſo, *Non facerem, etiamſi mihi infinitus numerus mundorum oſtenderetur*; ex ſui ipſius conſcientia diſcet quanti vita Domini Jeſu ſit æſtimanda: ſi reſpondeat autem, *Facerem*; abeat impiiſſimus cum manu in foro Præſidis conclamantium, *Tolle, tolle, crucifige eum*. At Pater, inquit, illum abſque immanitate tradidit crucifixoribus. Dixi cap. III. prop. 10. tradidiſſe, quia ipſe voluit, quia ſe exhibuit ſponſorem noſtrum ac vadem, quia nullum aliud inveniri poterat pretium condignæ ſatisfactionis: unde ipſa juſtitiæ æquitas commendat Patris caritatem, ſicut mors tam dira commonſtrat quanti ponderis ſit peccatum, quod nonniſi morte Unigeniti filii Dei poterat expiari. Solvitur eadem reſponſione quarta Socini argumentatio: quandoquidem cum ſatisfactio Chriſti ſit infiniti valoris, poterat ob valorem pretii facere ſatis juſtitiæ, & ob meritum obedientiæ obtinere tantam Chriſti exaltationem; non enim oblatus eſt invitus, ſed *quia voluit*: unde Apoſtolus, qui pretio ſanguinis noſtram tribuit redemptionem ad Epheſ. I. 7., ait quoque ad Philipp. II. 8. exaltationem nominis Jeſu eſſe præmium ſingularis obedientiæ, & maximæ humilitatis.

Argumentatio quinta nullam aliam poſtulat reſponſionem: ſed redarguenda eſt tamen Socini audacia, dum detrahit paſſioni Chriſti, ex quo peracta ſi exiguo temporis intervallo. Plura enim ſunt, quæ paſſionem ejus ſupra humanum captum adaugent. I. Quod in ejus mortem homines cujuſcunque ordinis conſpirarunt, Pontifices, Sacerdotes, Præſides, Eccleſiaſticum, & Sæculare forum, Judæi, Ethnici, viri, ac mulieres. Accuſarunt eum falſi teſtes, abnegavit Petrus, vendidit Judas, damnarunt contribules, deriſerunt milites, improperavit latro, deſeruerunt propinqui. II. A planta pedis ad verticem uſque capitis dolores maximos pertulit: caput ſpinea corona circumdatum, facies colaphis palmiſque contuſa, cæſum diris flagellis dorſum, extenſa brachia, manus pedeſque transfixi. III. Quolibet exteriori, & interiori ſenſu eximiam pœnam expertus eſt, excipiens auribus

ribus improborum convicia, labiis amaritudinem fellis, oculis piiſſimæ Matris lacrymas, animo peccatorum noſtrorum aculeos. IV. Perpeſſus eſt famæ, rei, & vitæ jacturam, appellatus ſeductor, poſthabitus homicidæ, inter latrones ſuffixus, venditus vili pretio, exutus veſtibus, nudus expoſitus, vitamque profundens ad ultimum uſque ſpiritum. V. Ejus paſſio diuturnitate ſuperavit ceteras, expectata a priori conceptionis momento, ſemper præſens menti, frequenter prænuntiata, prolixam habens agoniam, afflictationes innumeras, & mortem, cum qua diu luctatus eſt, non capite truncatus, non abſumptus igne, non aqua demerſus, ſed in cruce ad horam uſque nonam blaſphemiis, ſubſannationibus, ludibriis objectus. VI. His accedit corpus divina virtute formatum, ut eſſet hoſtia placaminis, ſenſus vegetior, mens perſpicacior, vita innocentior, honoris ſui major quàm dici poſſit exiſtimatio, cujuſque conſolationis voluntaria abjectio, ut mors in illum vehementiori atrocitate ſæviret. Videat ergo Socinus, an Redemptoris noſtri cruciatus leves ſint, & exigui; an potius de his vaticinatus fuerit in Threnis I. 12. Jeremias, dum ait: *O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus*. Adeas, Lector, Auguſtinum in Pſ. LXVIII. Thomam Aquinatem 3. p. q. 46. art. 5. & 6. Joan. Driedonem de capt. & red. hum. gen. 3. p. 2. cap. 2. tract. art. 1. &c.

Ea, quibus Socinus impetit perſonæ Chriſti dignitatem, percurram breviter, ne hoc loco longior ſim, quam neceſſe eſt. Fatemur itaque unam pretioſi ſanguinis guttam fuiſſe redemptionis humanæ ſufficiens lytrum: & nihilominus affirmamus Chriſtum tot cruciatus mortemque acerbiſſimam haud inutiliter pertuliſſe; quandoquidem oſtendit primum quid ſit cauſa mortis, & quæſtus peccati, quanta prævaricationem Adæ conſecuta ſint damna, quantum divinam juſtitiam pertimeſcere debeamus, quali ſtudio cohibenda ſit vitiorum licentia. Deinde nimiam erga nos caritatem teſtatam fecit, præbuit invictæ patientiæ exemplum, oſtendit ingentem humanæ ſalutis ardorem, deprecatus eſt veniam interfectoribus; & quia venerat non ſolum redemptor, ſed etiam novæ vitæ inſtitutor, tanta paſſus eſt, ut ſequamur veſtigia ejus. Voluit præterea, ne qua juſtitiæ pars deeſſet, iiſdem rationibus delere peccatum, quibus admiſſum fuerat, expiare obedientia culpam inobedientiæ, qua primus parens deliquerat, & per ſalutiferum Crucis lignum ſuperare infenſiſſimum hoſtem humani generis, qui per lethiferum interdictæ arboris lignum protoparentem deceperat; mortem denique *ſtipendium peccati*, ut dicitur ab Apoſtolo, ad Rom. VI. 23., moriendo deſtruere, æternamque vitam iis, qui morti ejus complantantur, conferre. Hæc perpolita oratione de Paſſione Domini, plurimum ab Alexandro VI. pro-

probata, & quam Aldus Manucius geſtabat in ſinu, & legendam tradebat omnibus, proſequitur noſter Lippus: quibus addenda ſunt momenta a nobis capite tertio præmiſſa.

Ad confutationem ſeptimi faciunt quæ diximus poſtremo capite. Revera enim Chriſtus ſatisfecit, ut homo; ſed natura humana, in qua paſſus eſt, erat *hypoſtatice* unita divino Verbo: *Et divinitas* (inquit Damaſcenus lib. 3. de Fide orthodoxa cap. 15. pag. 245.) *miracula perpetrabat, ſed non citra carnem; caro rurſus humilis & abjecta efficiebat, ſed non a divinitate ſejuncta. Nam & patienti carni connexa erat divinitas ab omnis doloris ſenſu incolumis permanens, & ſalutares cruciatus efficiens: ac rurſus operanti Verbi divinitati mens ſancta conjuncta erat, cogitans & intelligens ea, quæ patrabantur.* Imperite ergo in ſatisfactionis negotio attenditur humanitatis natura, non Verbi perſona, abſque cujus regimine ac nutu illa nec exiſtebat, nec patiebatur. Eadem reſponſione eliditur inſequens Socini objectio; quippe & mundi productio, & quælibet alia operatio ſummi Dei, tametſi comparate ad *terminum*, ſive ad rem creatam atque productam, finita ſit, habet ex parte cauſæ effectricis infinitam virtutem. Ideo autem mundus in ſe finitum habet pretium, quia infinita illa virtus cauſæ efficientis eſt extrinſeca rei creatæ: ſed perſonæ dignitas eſt ratio intrinſeca merito, quoniam ipſa perſona eſt, quæ pretium exhibet, quæ ſacrificium offert, quæ oblatæ rei dominium habet ac poteſtatem. Et quoniam in iis, quæ abſque deliberatione patrantur, nulla deprehenditur ratio meriti; ſatis apparet, quam inſcite producat Socinus exemplum beſtiæ cibum, potumque ſumentis, & naturalem facultatem confundat cum libera; beſtia ipſe, ac monſtrum naturæ, ſi neget rationalem hominem promereri jejunio, quo ſine ullo merito belua fame laborans atteritur. His nona quoque objectatio refutata eſt.

Poſtrema eludi primum poteſt repetito diſcrimine duarum naturarum, quæ in Chriſto conveniunt in unitatem perſonæ: illo enim diſcrimine poſito, potuit Verbum in humana natura ſubſiſtens ſibi tanquam Deo ſatisfacere: de qua re plura prop. 2. præced. cap. Deinde, quoniam nobis concertatio eſt cum hæreticis omnium pervicaciſſimis, dicimus Chriſti perſonam, quamvis una eſt, moraliter cenſeri unam, & alteram, quoniam conſtans naturis duabus, vindicat ſibimet divinitatis, atque humanitatis jura: cumque habeat divinitatis plenitudinem, & *formæ*, quam aſſumpſit, poteſtatem; hanc *ut homo* in redemptionis pretium exhibet, quam *ut Deus* acceptat in ſatisfactionem juſtitiæ. Idem quippe homo habens jus creditoris, & poteſtatem tutandi eum, qui nondum pervenit ad pubertatem, ob hæc duo jura in capite libero conſtituta poteſt ſatisfacere ſibi ipſi, ac debitum pupilli perſolvere, ut diximus eadem

2. pro-

Digitized by Google

2. propoſitiones. At mittamus Socinum, qui nos coegit in hac controverſia diutine commorari, & celerius reliqua percurramus.

CAPUT VIII.

An pura creatura poſſit Deo pro peccato proprio, vel alieno condignam exhibere ſatisfactionem?

EX his, quæ ſæpe repetita ſunt, *Incarnationem* divini Verbi neceſſariam fuiſſe facta hypotheſi, quod Deus decreverit ſervato omni jure æquitatis redimere captivum hominem, manifeſta illatione conſequitur, nullam creaturam a divina perſona *hypoſtatice* non aſſumptam, neque ad conſortium, nexumque ſubſtantialem divinitatis evectam, poſſe munus mediatoris, ac redemptoris implere tali ſoluto pretio, quod æquare valeat peccati magnitudinem, ac debitum prorſus delere. Qua in re, etſi Scholaſtici, ut ſolent, vel in oppoſitas partes abeant, vel etiam uni adhærentes producta ab aliis momenta ſtudeant exagitare; geram me temperanter admodum, & pacate, certior factus Patrum documentis, & majori etiam Scholarum aſſenſu, fieri non poſſe, ut exhibita ab homine, vel ab angelo ſatisfactio tantum honoris perſolvat ſupremo Domino, quantum illi prævaricatoris iniquitas intulit injuriæ. Verum quia de hominibus originali peccato obnoxiis, & de creatura quæ poſſet a Deo produci gratiæ decore exornata, proferenda non cenſeo omnia indiſcriminatim argumenta, quæ inveniuntur apud divinarum rerum tractatores; conſilium eſt eadem ſejunctis theſibus ad hunc modum diſponere.

Propositio I. Rationalis creatura obſtricta peccato nequit vel pro ſe, vel pro aliis condigne Deo ſatisfacere.

Demonſtratur primo ex Scripturis, quæ docent ideo Chriſtum nos a maledicto ſolviſſe, *eo quod iniquitatem non fecerit*, Iſ. LIII. 9. quia *peccatum in eo non eſt*, 1. Joan. III. 5. quem in locum ait Auguſtinus Tract. IV. num. 8. *In quo non eſt peccatum, ipſe venit auferre peccatum. Nam ſi eſſet & in illo peccatum, auferendum eſſet illi, non ipſe auferret*. Quomodo ergo creatura aliqua inquinata peccato poteſt culpam abſtergere, & ſolvere maledictionem? II. Confirmatur concordiſſima SS. Patrum traditione. Divus enim Irenæus lib. III. adverſus Hær. cap. 20. & ex diſtinct. Maſſuet 18. n. 2. ait: *Non erat poſſibile eum hominem, qui ſemel victus fuerat & eliſus per inobedientiam, replaſmare, & obtinere bravium victoriæ, &c.* S. P. Auguſt. in Pſ. XXIX. num. 12. *Quia Iſrael vendere ſe potuit, & fieri venum-*

Digitized by Google

datus ſub peccato, redimere ſe ab iniquitatibus non poteſt. Euſebius Emeſſenus hom. 6. de Paſchate ita loquitur: *Non ſubvenire peccato poterat ſimili peccato obnoxius, nec intervenire pro ſervis adſtrictus legibus ſervitutis*. Vide ceteros ſimilia tradentes apud Dionyſ. Petavium lib. II. de Incarnat. cap. 12. III. Idem Theologica ratione firmatur; quoniam, ut diximus IV. Volumine pag. 235. mortale peccatum, in quantum eſt Dei offenſa, infinitam habet malitiam, cui nullum bonum opus quantavis caritate ab homine *puro* peractum, poteſt æquivalere: quod repetam paullo infra. Deinde fieri nequit, ut homo æternam mortem, quæ peccato mortali debetur, uſque ad ultimum quadrantem perſolvat, quippe æterna punitio non habet fines, qui poſſint attingi: atque temporalis quælibet pœna, niſi ſit perſonæ ſempiterna, maximaque majeſtate fulgentis, æquiparari non poteſt cum perpetuo gehennæ ſupplicio. Cum inſuper anima, quam impius peccato vendidit, ſit Dei imago tot, tantiſque divinæ beneficentiæ muneribus decorata; (ut repetam verba divinæ Sapientiæ ore prolata, Mat. XVI. 26.) *Quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Ac tandem, cum omnia creaturarum bona ſint a Deo, ſi quid ipſi exhibeat homo, vel angelus; id non ex propriis ſolvit, ſed ex liberalitate Creatoris: neque enim quod habet a ſupremo Domino, poteſt creatura aliqua in jus ſuum vindicare; ut præcedenti capite VII. diximus de Unigenito Filio Dei, qui cum ſit Deus ſummus, habuit a ſeipſo quicquid dependit pro humani generis redemptione: mortem vero, quam juxta Anſelmi doctrinam, ex debito Deus ab innocente non exigit, qui ſemel legem tranſgreſſus eſſet, omni jure perſolveret; nec in ſatisfactionem juſtitiæ poſſet impendere vitam, quæ poſt peccatum evaſit indebitum beneficium, inter bona, quorum jus habeat iniquus, nullatenus recenſendum.

Propositio II. Nulla creatura, quantumvis gratia, meritoque exornata, poteſt exhibere Deo pro mortali peccato coæqualem ſatisfactionem.

Id primo evincitur ex Scripturis, aſſerentibus tantummodo Domino Jeſu Chriſto competere, ut ſit *Mediator Dei, & hominum*, ad Tim. II. 5. & ad Heb. IX. 15. ut pacem conciliet noſtram, quia *fecit utraque unum*, ad Epheſ. II. 14. ut nobis ſit *Pontifex impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cælis factus*, nec habens neceſſitatem pro ſuis delictis hoſtias offerre, ad Hebr. VII. 26. Hæc non ſolum in hac rerum conſtitutione valere exiſtimanda ſunt, ut quidam ſentiunt, verum etiam in quocumque rerum ordine, quoniam non poteſt eſſe mediator, niſi qui utriuſque habeat naturam, nec ſanguinem in redemptionem fundere, qui non habeat poteſtatem ponendi animam ſuam, quemadmodum diximus Patrum aucto-

auctoritate ſuffulti diſputantes contra Socinum. Sed aperta ſunt verba Pſalmographi XL. VIII. 8. *Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem ſuam, & pretium redemptionem animæ ſuæ*: quæ fatentibus omnibus de Chriſto ſunt prænuntiata. Ita eſt, inquis, ſed fieri tamen potuit, ut redimeret *frater*. Hæc quidem Scholaſticorum nonnulli. Quid autem in hunc Pſalmum Baſilius? Is Tom. 1. pag. edit. Morel. 280. *Neque enim*, inquit, *fratrem in redemptionem quærit, ſed unum aliquem, qui noſtram exuperet naturam: non item hominem nudum, ſed hominem Deum Jeſum Chriſtum, qui ſolus pro nobis omnibus Deo propitiationem dare poteſt*. Similia Ambroſius Tom. 1. pag. 949. Et Auguſtinus in eumdem Pſ. num. 8. ſerm. 1. quaſi eam prævidens reſponſionem, inquit mirabundus: *Aliquis homo redimet, ſi Filius hominis non redimit?* Audis ergo non tantum nos a Filio hominis fuiſſe redemptos, verum & non poſſe hominem *nudum*, qui non excedit communem naturam, dare Deo placationem. II. Et quoniam ad Patres progreſſa eſt diſputatio; Irenæus lib. III. cap. XVIII. num. 7. aſſertum noſtrum extra omnem hæſitationem his verbis confirmat: *Niſi homo conjunctus fuiſſet Deo, non potuiſſet particeps fieri incorruptibilitatis*. Addit quod ſupra diximus, non poſſe officium Mediatoris exerceri, *niſi ab homine Deo*. Addit etiam quod nulla ratione poſſemus fieri participes adoptionis filiorum, *niſi per Filium eam, quæ eſt ad ipſum, recepiſſemus communionem*. Athanaſius lib. 2. contra Apollin. habet ea verba, quæ laudantur Act. 8. Synodi VI. *Niſi in ea, quæ peccaverat, natura impeccabilitas viſa eſſet, peccatum in carne damnari non potuiſſet*. S. P. Auguſtinus in Enchir. cap. CVIII. num. 28. ait: *Neque per ipſum liberaremur unum Mediatorem Dei & hominum Jeſum Chriſtum, niſi eſſet & Deus*. Fulgentius lib. II. ad Traſim. cap. 2. pag. edit. Lugd. 457. demonſtrat nec Angelum potuiſſe reparationis munus obire, quoniam eſt juvaminis egenus, nec poteſt propriæ ſtabilitati ſufficere: & de Incarnat. & Grat. cap. 4. pag. 636. docet nunquam naturam humanam idoneam futuram eſſe ad auferendum peccatum, *niſi in unionem Verbi Dei, non naturali confuſione, ſed ſolum perſonali unitate tranſiret*. Loca producunt alia Petavius lib. II. de Incarnat. cap. 12. & 14. L'Herminier pag. 105. Witaſſe q. 2. cap. 2. Tournely q. V. pag. 161. Verum a nobis ſelecta videntur inſigniora, & ad aliam confugientium hypotheſim diruunt perfugium: quippe nulla ſimplex creatura eſt Deus & homo, nulla perſonali unitate conjuncta eſſet Deo, nulla per communicationem proprii ſpiritus impertiretur filiorum adoptionem; quod tam expreſſe tradunt Eccleſiæ Patres. III. Auctoritati accedit ratio, & ea primum, quam ſupra dixi petendam eſſe a pravitate peccati: de quo licet ſit in Scholis fervida partium contentio, veriſſima ſententia eſt infinitam habere labem ac turpitu-

pitudinem. A majeſtate enim perſonæ offenſæ æſtimatur gravitas injuriæ, quamvis damnum illatum dignoſcatur a pretio illius rei, quæ aufertur: quod puto etiam manifeſtum fieri ex ipſa hominum conſuetudine. Nam ſi per vim regium diadema legitimo ablatum principi, imponas capiti alicujus tyranni, quamvis poſtea reddas quod rapueras, non tamen illatum dedecus poteris facile compenſare: & ſi aliquam inter homines etiam diſparis ordinis compenſationem inveneris, fruſtra illam *nudus* homo ſatagct ei dare, a cujus majeſtate infinitis intervallis recedit. Quare videntur mihi qui mortale peccatum finitum faciunt, minus accurate diſtinguere inter peccati, ut inquiunt, *entitatem*, atque malitiam. Sane hæc ratio inconcuſſa viſa eſt D. Anſelmo lib. 1. *Cur Deus homo*, cap. 21. pag. 63. ubi demonſtrat quanti ponderis ſit peccatum, ex eo etiam, quod nemo illud perpetraret, divina majeſtate perſpecta, quamvis univerſi moles rueret, & redigeretur in nihilum. Neque arbitror diverſa ſentire mortalium aliquem, qui Deum timeat. Liquet ergo ex ipſa hominis recti conſcientia plus horroris incutere peccatum, quam mundialis machinæ, & creaturarum univerſarum ruinam, profecto propter divinæ Majeſtatis contemptum, cui nihil poſſumus comparare. Hoc propterea momento deprompto *ex infinitate divinæ majeſtatis* utitur D.Thomas 3. p. q. 1. art. 2. Aeg. diſt. 1. p. 2. q. 1. S. Bonav. diſt. xx. q. 4. Suarez diſp. xv. q. 1. art. 2. ſect. 7. Eſtius diſt. 20. §. 3. Sylvius Q. 1. q. 4. art. 2. & ne alios commemorem, noſtræ, ac Thomiſticæ ſcholæ univerſi. Spectata itaque gravitate peccati, ut in hiſtoria Dominicæ Paſſionis carmine conſcripta cecinit F. Adam Januenſis vir Inſtituti noſtri pius, atque eruditus,

Iſta ſalus hominis ſub opaca mole ferenda
Tanti erat, ut totum natura creata, vel omnis
Angelica humanum Genus inſtaurare nequiret.

Atque id non ſolum de redemptione hominum univerſorum, ſed etiam de rigoroſa ſatisfactione pro uno duntaxat impio, propter peccati granditatem eſt aſſerendum.

Sunt præterea, qui idem non ſentiunt de magnitudine peccati; & tamen negant poſſe puram creaturam ad æqualitatem Deo ſatisfacere ea ducti ratione, quod Deus ſupremum ordinem teneat, creatura autem medium, aut infimum, & aſſerentes opus eſſe, ut injuria ac ſatisfactio ordinis ſint ejuſdem. Si enim plebejus colaphum impingat regi, finitam quidem injuriam infert, non tamen huic ullo actu obſequii ſatisfacit: nec damnum illatum honori compenſatur ſolutione pecuniæ; propterea quod rex & plebejus, fama ac divitiæ teneant ordines diſcrepantes. Et quamvis contingat aliquando, ut in hominum æſtimatione minimum damnum ordinis præſtantioris, fit in exemplo, famæ, cenſeatur ad æqualitatem compenſatum per eximiam

Digitized by Google

miam ſatisfactionem inferioris ordinis, v.g. per ingentem ſolutionem rei pecuniariæ; quam ob cauſam Vaſqueſius diſput. IV. cap. 4. n. 36. Cardin. de Lugo diſput. V. ſect. 4. aliique rationem illam refellunt: poteſt tamen hæc valide propugnari, quoniam inter unum, & alterum ordinem creatarum rerum datur quædam propinquitas, per quam inferiorum ſuprema poſſunt ad infera ſuperiorum pertingere; ſed hæc propinquitas inveniri nequaquam poteſt inter ſupremum Dominum & creaturam. Si cui autem placeat hac incedere, facem ei præferet L'Herminier pag. 106. Suareſius quoque præcitata ſect. 7. & Auguſtinenſis Gibbon diſput. 11. dub. 6. quamvis hæc ſemita minus trita ſit, & a via ampliori, quam ſequimur, parum diſtet.

Quæ adverſus poſitionem hanc objiciuntur, ſunt iſtiuſmodi. Primum *ſimplex* homo eliciens actum contritionis perfectæ tantumdem reddit Deo, quantum ei abſtulit gravitate delicti: & quemadmodum ſe per noxiam cupiditatem converterat ad bona commutabilia, & finem ultimum conſtituerat in rebus creatis; ita per caſtam delectationem retrahens animum a fluxis bonis, & ad incommutabile vergens, locat finem ſuum in Deo, compenſatque merito ſanctæ caritatis quicquid prava dilectione contraxit. At ſi creditori reſtituas omne, quod abſtuliſti, ſatisfacis ad juris apices. Per actum ergo perfectæ contritionis potes exhibere Deo ſatisfactionem condignam. Præterea contritione perfecta promereris remiſſionem peccatorum; & ſi ornatus fueris ſanctitatis decore, erit tibi vita æterna condigna merces, & corona juſtitiæ. Si tantum gratia condecoratus mereri potes, cur non ſatisfacere pro peccati injuria? Inſuper conferre tibi poteſt ſummi Dei liberalitas adeo eximiam ſanctitatem, ad quam nemo unquam pervenerit: ac talem ſaltim dignitatem nactus, par eris ſolvendo peccati debito. Ad hæc, ſi Deus rationalem creaturam conſtituat Caput morale ceterarum, ut fuit Adam poſterorum hominum, poterit illa ſuam in alios juſtitiam transfundere, quemadmodum Adam ipſe communem naturam vitiando homines univerſos infecit. Poſtremo ratio deprompta a gravitate peccati, eſt admodum imbecillis; quoniam ſi a dignitate perſonæ offenſæ deſumenda foret turpitudo peccati, neque eſſet diſcrimen inter veniale & lethiferum, neque unum mortale excederet fœditatem alterius, neque pro minima culpa poſſet condigne ſatisfieri: quarum aſſertionum duæ priores redolent impietatem, & hæreſim; tertia verò fere ab omnibus improbatur.

Ad primum igitur ſic reſpondeo. Duo in mortali peccato attendi debent, quod aufertur, & cui aufertur, ſive, ut inquiunt cum Sylvio quidam e Schola, injuria *realis*, ac *perſonalis*: quorum illud æſtimatur ex rei pretio, alterum penſatur ex perſonæ amplitudine ac dignitate. Neque enim tantum refert expendere, an furatus ſit quiſ-

quiſpiam obulum, vel aureum; an inflixerit colaphum, aut vulnus; ſed etiam an damnum illatum ſit diviti vel pauperi, an plaga inflicta plebicolæ vel principi; & quid diſcriminis interſit inter eum qui ignominiam inurit, & qui eamdem perpetitur. Atque reſtituta re oblata, obulo nimirum, vel aureo, & vulnere inflicto pro vulnere, alapa impacta pro alapa, perſolvendum quoque eſt, ni locum habeat hoſtimentum & talio, debitum contumeliæ, aut loris, aut triremi, aut ſuſpendio, idque facta offendentis offenſique comparatione: nam ſi ſervus conſervum percuſſerit, eadem ſaltim pœna multabitur; ſi quemdam procerum, exilio; ſi regem, furca. Injuriam vero irrogatam Auctori ſuo, maximo, atque beneficentiſſimo, quæ multa multabit? Diſtinguo itaque majorem propoſitionem: Contritione perfecta redditur Deo tantumdem, quantum peccato ablatum fuerat, ſpectata duntaxat rei magnitudine, & *reali injuria*, concedo: attento Deum inter, hominesque diſcrimine, atque *injuria perſonali*, nego. Deinde per actum contritionis cuinam peccato ſatisfacies? Proprio? Minime, quoniam caritatem gratis, & eo fine ut reſipiſceres, tibi Pater luminum inſpiravit: nec eſt ex propriis, aut condigna ea ſatisfactio, in qua tibi remittitur debitum carendi gratia, ac novo obſtringeris beneficio. Alieno ne? Nequaquam: pro illa enim gratia, quæ te exornat, ne interim commemorem debita alia quamplurima, debes Deo tuo, quicquid habes. Sed de primo quidem argumento ſatis. Ad alterum nego quod per contritionem mereatur quis remiſſionem peccati, merito *de condigno*: juſtificatio enim gratia eſt, non corona, vel merces. Vitam vero æternam homo juſtus meretur quidem, etiam *condigne*, ſed quia Chriſto tanquam palmiti inſeritur, & Chriſti gratia fit in eo *fons aquæ vitæ ſalientis in vitam æternam*; & quia accepta adoptione filiorum habet quoque hæreditatis pignus & arrham: ideoque meritum a gratia *habituali*, non ab opere in ſe ſpectato, talem habet condignitatem. Accedit, quod non eſt eadem ratio merendi, atque ſatisfaciendi: quippe in merito intervenit divina promiſſio, cum nequeat Deus conſtitui debitor creaturarum ſuarum, niſi ſua largitate; in ſatisfactione autem attenditur perſonæ offenſæ amplitudo, & pravitas injuriæ. Vide lib. XIX. cap. 6. & 8. Illud, quod tertio loco objicitur, nullius eſt ponderis: nam ſanctitas quælibet creaturarum, quantumvis eximia, finita eſt: &, ſi etiam infinita fingatur, diſtat a Dei majeſtate infinito intervallo, ut infinitum accidens ab infinita ſubſtantia, & infinitum in quantitate ab infinito in omne genere; & ideo nunquam erit inter meritum creaturæ, & injuriam Deo illatam proportio. In ſolutione argumenti quarti me vano labore non frangam; ſiquidem *nudus* homo poteſt eſſe morale caput in ordine ad transfuſionem peccati, quia illius prevaricatio habet infinitam turpitudinem, & peccatum

tum originale transfunditur vitiata generatione, cujus homo primus eſt auctor: at meritum cujuslibet ſimplicis creaturæ finitum eſt, nec ejus intuitu tenetur Deus gratiam poſteris impertiri, niſi ex ſua promiſſione; & conſequenter *purus* homo nequit conſtitui morale caput, ex quo non ex Dei munifica largitate, ſed ex juſtitia profluat gratia, & ſanctitas ceterorum. In poſtremo pariter argumento haud multum operis & verborum inſumam. Dixi enim libro XXI. cap. 8. offenſam, quæ commenſuratur cum dignitate perſonæ, eſſe illam, quæ conjuncta eſt cum deſpicientia & contemptu; & ideo veniale peccatum, licet ſit Dei offenſa, caret illa gravitate, quæ eſt in mortali, per quod conſtituitur finis ultimus in creatura. Affirmavi præterea adverſus Jovinianum dari inter peccata mortalia diſcrimen, quia licet omnia afficiant injuria ſupremum Dominum, habeantque ex hoc capite maximam turpitudinem, ratione tamen violandi præcepta, & conſiderata cujuſcunque peccati materia, unum eſt gravius altero, quia habet majorem voluntatis perverſitatem, magiſque recedit a regula incommutabilis æquitatis. Sed neceſſum non eſt, ut eo loci expoſita repetantur. At, inquis, pro veniali peccato poteſt ne *purus* homo ſatisfacere ad juris apices? Attenta peccati turpitudine poteſt quidem; idque tenent e ſchola permulti: nam cum veniale peccatum non habeat infinitam gravitatem, poteſt juſtus boni aliquid præſtare, quod illi æquivaleat. Negant id tamen alii, quia hæc ſatisfactio eſſet ex gratia, non vero ex propriis. Ceterum non videtur omnibus momentum iſtud invictum, quoniam peccato duntaxat veniali non contrahitur debitum carendi ipſa gratia; neque hæc collata eſſet poſt ejuſdem venialis peccati perpetrationem, ut ratiocinatur Suareſius diſp. IV. q. 1. art. 2. ſect. 9. Poteſt autem, inquiunt, fieri ſatisfactio etiam ex bonis dono acceptis, dummodo non conferantur poſt contractum debitum, & eo fine, ut iſtud deleatur, ſicuti pecunia dono collatâ perſolvitur inter homines debitum aliunde proveniens. Verum, ſi cui inhæreat oppoſita perſuaſio, reponet nunquam creaturam vindicare ſibi jus donorum Domini ſui; licet id eveniat inter homines, quos inter transferri poteſt dominium. Adde gravitatem peccati, niſi infinita ſit, ſpectare nihilominus ordinis diverſitatem: quæ omnia declarata ſunt paullo ſupra. Ex quibus colliges me in poſtremam ſententiam propendere, altera tamen in ſuo jure relicta.

CA-

CAPUT IX.

Ad univerſos homines, etiam feminei ſexus, non vero ad dæmones pertinere Chriſti Domini redemptionem.

CIrca humani generis redemptionem tria adhuc remanent inquirenda: quorum primum eſt, an pro omnibus, ac ſingulis hominibus piiſſimus Jeſus ſanguinem fuderit, an duntaxat pro electis ante Mundi conſtitutionem: quod poſtremum commenti ſunt Calvini aſſeclæ, Janſeniani, & quorumdam opinione Prædeſtinatiani hæretici quinto Eccleſiæ ſæculo, & vertente 9. Gotheſcalcus, damnatus in Cariſiaca Synodo ab Hincmaro Remenſi coacta. De quibus poſtremis quid ſentiamus, vide lib. vi. cap. 14. Immitem hanc, rigidamque ſententiam, non ſolum a prælaudata Synodo, verum etiam a Tridentina ſeſs. vi. cap. 2. ac poſtea in v. propoſitione Janſenii Romanorum Pontificum definitione damnatam, contumelioſam Chriſto, ejuſque flagrantiſſimæ, maximæque caritati derogantem, 3. capite lib. xvii. refutavimus. Contraria eſt enim divinis Scripturis, aſſerentibus *unum pro omnibus mortuum eſſe: dediſſe ſemetipſum redemptionem pro multis: pro omnibus guſtaſſe mortem: Salvatorem eſſe omnium; nec pro noſtris tantum peccatis propitiationem eſſe, ſed etiam pro totius mundi*. Hæc enim leguntur 2. ad Corinth. v. 14. prima ad Tim. ii. 6. ad Heb. ii. 9. ad Tim. iv. 10. ac 1. Joan. ii. 2. Quæ loca, quoniam producta ſunt eodem libro xvii. & repetita hoc, in quo verſamur, contra Socinum, neceſſum non arbitror prolixius, diuque inculcare. Repugnat quoque ſententia illa impia, ac blaſphema traditioni Patrum univerſorum; Irenæi aſſerentis cap. 17. lib. v. Chriſtum *propitiaſſe pro omnibus Patrem*: Clem. Alex. ſcribentis in vii. Strom. illum *prorſus omnium, nullo excepto, Servatorem eſſe*: Origenis in iv. adverſus Celſum conſcribentis, *non iis tantum mederi voluiſſe, qui in uno erant orbis angulo, ſed quantum in ipſo fuit, iis qui ubique ſunt*: Nazianz. Orat. 42. *univerſum orbem inſtauraſſe*: Ambroſii in 2. lib. de Abel & Cain, cap. 3. *pro ſalute univerſorum adveniſſe*: S. P. Auguſtini tract. xxxvi. in Joan. *veniſſe ut ſalvaret eos etiam, qui ſalvari noluerunt*: Proſperi ad object. ix. Gallorum, *rectiſſime dici pro totius mundi redemptione crucifixum*: Anſelmi in primam ad Tim. cap. 2. *mortem pro omnibus ſuſtinuiſſe, ut omnes a morte redimeret*. Atque hæc pariter, cum obvia ſint iis omnibus, qui vel in noſtras, vel in aliorum diſſertationes oculos conjecerunt, ſatis eſt recapitulatione quadam recenſuiſſe. Adverſatur tandem placitum illud hæreticorum rationi, quæ petitur ex originali peccato, cui

cui omnes filii Adam naſcuntur obnoxii: ex oratione, quam pro omnibus tenemur effundere: ex Eccleſia, quæ in ſui gremium quoſcunque excipit: ex Evangelii prædicatione per univerſum terrarum orbem: ex Domini *Jeſu* nomine: ex Mediatoris officio: ex Judicis poteſtate: ex ſacrificii ejus valore: ex caritate, qua proditorem amplexus eſt, qua pro crucifixoribus exoravit, qua tota die ad populum non credentem, & contradicentem manus extendit; quæ item produximus Tom. III. pag. 349. & ſequentibus.

In hac tamen univerſali redemptione permultos eſſe, qui mortis ejus beneficium non recipiunt, expreſſa eſt definitio Tridentini ſeſs. VI. cap. 3. ac tradita olim ab Auguſtino in Pſ. 87. & Tract. in Joan. 45. a Proſpero ad ob. Gallorum 9. necnon a Valentina Synodo cap. 4. & a Lugdunenſi Eccleſia in Epiſt. *de tenenda Eccleſiæ veritate*: & quam comprobat experientia reproborum multorum; quorum aliqui prædicato Evangelio non credunt, aliqui ſuſcepta fide traſgrediuntur mandata, aliqui a juſtificatione ſtatim decidunt, aliqui demum juſtitiam, quam diu ſervaverant, miſerando lapſu peſſundant. Id tamen communi Redemptioni, qua Chriſtus pro univerſis hominibus profudit ſanguinem, minime derogat: ſive dicamus Chriſtum ſua paſſione omnes redemiſſe *inſtituendo cauſam noſtræ liberationis*, ſed paſſionem ipſam ſuo carere effectu, niſi applicetur *per fidem*, *per caritatem*, *per Sacramenta*; quæ eſt ſententia noſtra præcitato Volumine pag. 355. imo D. Thomæ 3. p. q. 49. art. 1. ſive aſſeramus, quod idem prorſus eſt, requiri ad percipiendum fructum redemptionis aſſenſum noſtrum, quo non inviti, ſed libero arbitrio cooperante divinæ gratiæ, accedamus ad Chriſtum, & corpori ejus coaptemur; ut explicavimus præcedenti cap. 5. ſive cum Theologis plurimis dicamus adeſſe ſingulis beneficio Chriſti ſufficientem gratiam, qua poſſint ſalutem conſequi: ſive denique affirmemus gratiam ipſam univerſis præparari, atque exhiberi, neque denegari ulli mortalium, niſi quis ſua culpa, rectiſſimoque judicio Dei permittente, veræ luci, quæ *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, claudat oculos: quod nos pariter diximus Tom. III. pag. 455. in qua ſententia nihil derogari voluntati, quæ in Deo eſt, ſalvandi omnes, & beneficio univerſaliſſimæ redemptionis, hinc colligitur, quod non eſt tribuendum Soli, *ſi quis generali lucis beneficio ſe fraudet, quia clauſis feneſtris immiſſos radios excludat*; ut diximus eodem volum. pag. 548. & docuerat ante nos S. Thomas 1. 2. q. 79. art. 3. ante Thomam vero iiſdem verbis Ambroſius in Pſ. 118. ſerm. 8. n. 57.

Verum tamen eſt, quod pro ovibus ſuis, in ſempiternum regnum prædeſtinatis non tantum Chriſtus mortuus eſt *cauſaliter*, & inſtituens *cauſam liberationis*, ſed etiam iis mortis ſuæ fructum impertitur, & ſalutiferum remedium reapſe applicat: quod eſt re-

demptionis ſingularis quædam proprietas; veluti ſi medicus non ſolum faciat medicinam, ex qua poſſint morbi omnes ſanari, verum etiam quibuſdam ægrotis illam applicet: quod eſt peculiaris benevolentiæ argumentum, haud imminuens virtutem medicaminis inſtituti pro omnibus, exhibiti ſingulis, & adverſus omnium morborum genera efficaciſſimi. Specialem hanc erga electos dilectionem probant ea Scripturarum, Sanctorumque teſtimonia, quibus abutuntur hæretici, ut imperitis ſuadeant Chriſtum pro ſolis electis ſanguinem profudiſſe; reſpicientes, ut ajebat beatus Proſper, ad infidelium partem, qui delectati captivitate redimi noluerunt, aut ad eamdem ſunt ſervitutem reverſi, non vero ad Sacramenti virtutem, atque ad mortem, quam Redemptor ſubiit propter communem omnium hominum perditionem. Nos itaque redemptionem, ejuſque fructum, Auguſtino, Proſpero, D. Thoma, ac Tridentinis Patribus erudientibus, accurate diſtinguentes nulla Novatorum cavillatione percellimur. Nec quod illi ajunt Chriſto perſpectam fuiſſe reproborum pervicaciam, ac damnationem, nos aliqua ratione perſtringit: quia non debebat munus ſuum ob aliquorum perverſitatem deſerere; ſicut publicus medicus viſitat omnes in xenodochio laborantes, & publicus Advocatus damnandorum quoque agit cauſſam: ne quis dicat, ille medici culpa deceſſit, is ſtrangulatur indiligentia advocati. Communi ergo ſuſcepta cauſa, debuit Chriſtus pro omnibus immolari; ne perditiſſimi homines vel pretium ſanguinis ejus parvipenderent, vel prætermiſſo Mediatoris officio propriam adſcriberent damnationem. Atque his ſummatim, omnibuſque ſimul comprehenſis pertractata iterum eſt controverſia de univerſali hominum Redemptione.

De Mulieribus.

Nunc vero præconceptam a nobis juſtiſſimam indignationem adverſus Redemptoris noſtri inimicos, deliniam lepida quæſtiuncula, quæ eſt hujus capitis pars altera, an mulieres quoque ſint a Chriſto redemptæ. Id etiam, inquis, in diſputatione poſitum eſt? nonne & mulier formata ex una coſtarum Adæ habet nobiſcum ejuſdem generis corpus, animumque ratione præditum? quiſnam tam inſanus fuit, ut ad hoc inſinuandum ipſe voce & ſenſu obbruteſceret, aut ſacrilegio jocaretur? Fuit is quidam Horatius Plata in opuſculo typis edito Lugduni 1647. ejuſque meminit in Hiſtoria hæreſum Dominicus Bernini Tom. 1. pag. 30. ac refutavit tam ſupinum errorem Philippus Maria Boninus edito adverſus Platam libro vernacula lingua conſcripto, & poſtea Opere, cui titulus, *Advocatus mulierum*, Franciſcus Bordonius.

At primo manifeſtum eſt, mulieres eamdem nobiſcum naturam ge-

gerere, quia Gen. I. 26. poſt ea verba, *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, ſequitur, *Maſculum & feminam creavit eos*: quo textu non utor modo cum Bordonio, ut probem in femina, ſicut in viro, imaginem Dei relucere, quippe ibidem, & verſu proximo, necnon cap. v. verſu I. Dei imago ſingulari numero tribuitur ipſimet viro, eique revera titulo convenit ſpeciali, tametſi etiam mulier ratione mentis, & animi divinam imaginem præſeferat; ſed interim illud tantum aſſumo, quod pronomen *eos* nequeat ad aliud referri vocabulum, niſi ad præcedens, *hominem*; ideoque tam maſculus, quam femina *homo* eſt. Deinde volucres, jumenta, ac beſtias terræ, ſive maſculini ſint generis, ſive feminei, ſpecies habere ſuas, atque in his maſculum & feminam non eſſe diſſimiles, conſtat ex eodem cap. I. Geneſis, verſu 24. & ex cap. VI. 19. Quare autem brutis conceditur ejuſdem naturæ fœmella, non autem viro? Præterea II. Geneſ. verſ. 18. appellatur mulier *adjutorium ſimile* Adamo: atque Adam ipſe cap. III. 12. ſuam illam vocavit *ſociam*. Ineptit autem Plata, dum ait mulierem eſſe viri adjutorium, ut ſutoris acus, & agricolæ aſellus; quandoquidem mulier eſt *adjutorium ſimile*: non ſexu, ut per ſe liquet, adeoque natura. Si enim ad ſimilitudinem ſufficit ratio tantum adminiculi, vel inſtrumenti; irriſorem feminei ſexus dicemus jure ſimilem aſino, ſi unquam hoc animal ipſum proprio dorſo vectavit. Eſt inſuper mulier procreata in viri adjutorium, ut eſſet gignendorum liberorum auctrix; quod, ut commonſtrat idea generationis, requirit naturæ ſimilitudinem. Societas quoque eſt ratione utentium mutua conſuetudo, Philoſophorum nemine repugnante. Demum, ut vir, ita femina corpore, animoque prædita eſt. Et de corpore quidem ait Adam Gen. II. 23. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*: de anima vero, ſive per *metonymiam* de perſonis anima non deſtitutis, Petrus Epiſt. I. cap. III. 20. *Octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam*: in quibus connumerari uxores Noe, & filiorum ejus conſtat ex Geneſ. VII. 7. quo etiam in libro cap. XLVI. 27. *Animæ domus Jacob* ingreſſæ in Aegyptum dicuntur *ſeptuaginta*: animæ ſcilicet *filiorum*, & *filiarum*, ut habetur eodem cap. verſu 15. Eſt ergo mulier animal præditum anima & corpore. Nec dici poteſt animam mulierum deſtitutam eſſe ratione; divina enim Scriptura, Patres, Hiſtorici, noſtrorum quoque temporum experientia commendant mulieres plurimas, nulli virorum ſanctitate, prudentia, doctrina, & rerum agendarum experimento poſthabendas. Quis enim præſtantior Sara, Rebecca, Juditha Eſtere, Anna, aliiſque in veteris Teſtamenti hiſtoria magnopere commendatis? Quis eloquentior apud Ethnicos Aſpaſia, Amphiclæa, Sapho, cæteriſque compluribus? Claret Hieronymi laudibus Euſtochium, Paula, Fabiola,

Digitized by Google

Marcella; Auguſtini præconio Monnica, Italica, Florentina: laudat Clemens Alexandrinus Arthemiſion, Didymus Anaxandram, Euſebius Hypatiam. At ſanctarum martyrum, ac virginum glorioſa pro fide certamina, & virtutum omnium decora nec recenſere poſſumus, nec digne admirari. Una tantum femina hominum, & angelorum univerſorum merita ſuperavit, Genitrix Dei, & perpetua Virgo Maria. Verum illuſtriores apud Gentes mulieres laudarunt Boccacius, Ribera, Alexander Piccolomineus: inter Divos relatas recenſent Sanctorum Acta: eas autem, quæ florent ætate noſtra ingenii acumine, morumque honeſtate, celebrabit venerabunda poſteritas.

Sunt ergo feminæ ejuſdem cum viris naturæ, ideoque redemptæ a Chriſto, qui communem cauſam ſuſcepit. Et quantum ſpectat ad Redemptionem; apertiſſimum eſt, etiam in mulieres debacchari mortem, & calamitates innumeras, quæ conſequuntur antiquam maledictionem, ad quam ſolvendam venit humani generis Reparator. Is ergo debuit etiam pro mulieribus ſubire mortem. Nam ad quos pertranſit pœna primæ prævaricationis, ad illos omnes extenditur paſſio Chriſti; ut demonſtrat ſerm. 214. Tom. 2. pag. 154. Albertus noſter Patavinus, vulgari diſticho:

Mortis homo calicem guſtavit ut omnis in uno;
Omnis in unius morte revixit homo.

Et quidem legimus Act. II. 17. tam filios hominum, quam filias frui participatione Spiritus Chriſti: in priori ad Corirth. VI. 18. nedum filiis, ſed & filiabus adoptionis filiorum Dei beneficium conferri: ad Philipp. IV. 3. mulierum quoque nomina eſſe in libro vitæ: in prima Petri III. 5. etiam mulieres ſanctas ſperare in Deo, & verſu 7. cohæredes eſſe *gratiæ vitæ*. Quomodo autem iis, quæ non ſunt participes redemptionis, conferri poteſt Chriſti gratia, communicatio Spiritus ſancti, & pignus hæreditatis? Præterea Chriſtum geſſiſſe ſalvandarum mulierum ſolicitudinem comprobatur ex miſericordia qua excepit Chananæam, ex illius cum Samaritana colloquio, ex ejus ad Martham exhortationibus, ex ingenti erga hujus ſororem caritate, ex ſuſcepto adulteræ patrocinio, ex collocutione facta, dum Golgotham adſcenderet, cum filiabus Jeruſalem: licet præbens nobis exemplum nimiæ familiaritatis vitandæ, a feminarum contuberniis diligentius caveret, quam a conviviis publicanorum. Apoſtoli denique mulierum ſalutem æque ac virorum procurarunt. Paulus in I. ad Corinth. VII. docet quæ cura habenda ſit virginum: ad Philipp. IV. admonet Evodiam, ut cum Syntyche concordi ſit animo: ad Timoth. I. cap. V. plura habet de viduis: Petrus Epiſt. I. cap. 3. inſtituit, atque erudit ad probitatem junctas marito. Ita Clemens Alex. Tertullianus, Ambroſius, aliique Patres de Pedagogiis puellarum, de

de habitu mulierum, & de Inſtitutione Virginis pertractarunt: non cauſa duntaxat noſtri, quo fine reguntur & beſtiæ; ſed ut ipſæ mulieres conſequerentur nobiſcum ſempiternam felicitatem; quippe non ſolum eis tradiderunt regulas domeſticorum officiorum, verum etiam capeſſendæ æternæ vitæ præcepta. Hanc ergo tam viri, quam mulieres aſſequi poſſunt beneficio paſſionis Chriſti.

Ex LII. argumentis, quæ urget Plata adverſus mulieres, hæc ſunt præcipua. Primum femina non eſt producta ad imaginem Dei. Non itaque participat rationalem animum, in quo ſita eſt hæc imago. Antecedens probatur ex Geneſ. I. 27. ubi legitur: *Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: ad imaginem Dei creavit illum, maſculum & feminam creavit eos*. Similia habentur cap. V. I. & utrobique imago Dei tribuitur tantum viro. Accedit Apoſtolus, qui in I. ad Corinth. XI. 6. ait de muliere: *Velet caput ſuum*: at de homine, verſu proximo inquit: *Vir quidem non debet velare caput ſuum, quoniam imago, & gloria Dei eſt*. Ergo mulier juxta Apoſtolum non eſt imago & gloria Dei. Item in cap. *Hæc imago*, Cauſſa XXXIII. q. 5. num. 13. Auguſtini verbis ſic Apoſtoli ſententia explicatur, *Mulier autem ideo velet, quia non eſt imago Dei*. In eamdem rem conſpirat Ambroſius in I. Epiſtolam ad Corinthios. Præcitatus Auguſtinus libro XI. de Gen. ad lit. cap. 42. num. 58. aſſerit Apoſtolum mulieri imaginem Dei non tribuere: idem ſenſit Magiſter Sent. diſt. XVIII. lib. II. n. 2. Præterea objicit Plata. Mulieres deſtitutas eſſe ratione, inde colligitur quod nec peccati labem, nec remiſſionis gratiam habere queant. Si enim peccatum contrahunt, cur pro ipſis inſtitutum non fuit originariæ contagionis remedium, uti pro maſculis circumciſio? Etiam baptiſmum pro viris tantum inſtitutum fuiſſe colligitur ex cap. ult. Mat. verſu 19. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos*. Non iſtic occurrit feminini generis pronomen, ut exigebat τὸ *Gentes*, ne quis crederet mulieres ſacro tingendas eſſe lavacro. Rurſus opponit, feminas ſubjici dominio viri, ut beſtiæ & jumenta Geneſ. I. 26. ſubjecta ſunt Adæ: ineptas eſſe ad Reipublicæ regimen, eiſque prohiberi docendi munus in prima ad Timoth. II. 12. necnon cap. *Mulierem*, Cauſ. XXXIII. q. 5. n. 17. Ex quibus liquet quantum intercedat inter feminas, viroſque diſcrimen. Poſtremo nullam habere illas in redemptione partem, infert Plata ex quo ſatis demonſtratum ſupponat in humano genere non comprehendi: additque fuiſſe Chriſto Domino ſummopere exoſas: cani comparaſſe mulierem Chananæam: eidem dixiſſe ſe non pro feminis miſſum, ſed pro ovibus domus Iſrael, Matth. XV. 24. nullum mulieribus beneficium præſtaſſe; nam & puella, quam fertur revocaſſe ad vitam, Lucæ VIII. 52. dormiebat: præcepiſſe ut relinquerentur uxores, Mat. XIX. 29. & Lucæ XIV. 26. non permiſiſſe tangi ſe a muliere poſt reſurrectionem,

nem, Joan. xx. 17. Quid plura? etiam Matri hoc reſponſum dediſſe, Jo. 11. 4. *Quid mihi, & tibi eſt, mulier?* Indiciis igitur tam apertis oſtendit Dominus, quam vehementer ſexum femineum aſpernaretur. Hæc improbus deriſor, ineptus joculator, & peſſimus dialecticus.

Reſpondetur ad primum, levis hujus ſcrupuli eximendi rationem eſſe, ſi quid importet Dei imago attendamus. Hæc primum ſita eſt in facultate intelligendi ac volendi, deinde in dominio, quo rationalis creatura præeſt cunctis animantibus; tandem in productione, qua primus homo omnes ex ſua poſteritate præcedit. Diſſeruimus de hac re Vol. 11. pag. 14. & 482. Ergo ſi accipiamus imaginem Dei pro facultate intellectrice, in qua conſiſtit natura hominis, tam maſculus, quam femina refert imaginem Auctoris ſui; ſi pro dominio erga res homini ſubjectas, hæc imago principaliter in homine, deinde etiam in muliere invenitur; ſi denique pro initio & prima cauſa effectrice humani generis, ſolus vir eſt gloria & imago Dei. Itaque in primo Geneſis ratio divinæ Imaginis maſculo ac feminæ indiſcriminatim tribuitur, ubi legitur, *Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam*; hic enim *homo* eſt maſculus, & femina, nam ſequitur, *maſculum & feminam creavit eos*; nimirum uterque productus fuit præditus corpore & animo. Ibidem tribuitur tam viro, quam mulieri dominium in alia terræ animantia; legitur enim ibidem, *Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris, &c.* Nihilominus quia vir prior, quam femina creatus eſt, de illo ſingulari numero repetitur, *Ad imaginem Dei creavit illum*. Liquet vero quod ſi accipiatur *imago* hoc poſtremo ſenſu, etſi tribuatur duntaxat viro, non infert in illo naturæ diverſitatem, nam alias nullus filiorum Adam eſſet homo, quoniam prior factus eſt Adam, quam filii poſſent ab eo gigni. Apoſtolus pariter docens feminas humilitatem & verecundiam, uſurpat vocabulum *imaginis* quatenus in homine effulget regiminis dignitas, & principatus: unde ait, *Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro. Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum.* Atque hinc recte ſequitur, caput mulieris velandum eſſe, quia velamen in capite indicium eſt poteſtatis alterius, teſte eodem Apoſtolo, qui ibidem verſu 10. pro velamine uſurpat *metonymice* vocabulum poteſtatis, ſcribens, *Debet mulier poteſtatem habere ſupra caput*: & e contra non velare caput ſuum, ut Auguſtinus inquit ſerm. IV. in Octava Paſchæ, nunc 376. num. 2. *eſt indicium libertatis*. Eodem pacto accipitur Dei imago in Cap. XIII. Cauſſa 33. q. 5. quippe legitur eo loci, *Hæc imago Dei eſt in homine, ut unus factus ſit quaſi Dominus, ex quo ceteri oriantur, habens imperium Dei, quaſi vicarius ejus*. Opus tamen Quæſt.

vet.

Digitized by Google

vet. & novi Teſt. ex cujus cap. 106. deſumptus eſt canon, non eſſe Auguſtini conſentiunt Eruditi. Mitto reſponſionem Auctoris libri *de nobilitate mulierum*, Etruſco idiomate eloquenter conſcripti, editique anno 1549. pag. 15. Ambroſio etiam falſo tribuuntur Commentaria in Epiſtolas Pauli; ubi tamen adverſus Platam legitur, *Quamvis una ſubſtantia ſit vir & mulier*. In lib. XI. de Gen. ad lit. loquitur Auguſtinus eodem ſenſu, quatenus mulier ſubjicitur *viro regenti, & diſpenſanti*: at S. Pater Dei imaginem locat etiam in rationalis animi perceptione, & amore, lib. VII. de Trinit. & XXIV. contra Fauſtum. Atque his omnibus ſubſcribit Magiſter, cujus citato loco hæc ſunt verba: *Per hoc imago Dei in homine apparuit, quia ſicut Deus omnibus rebus extitit principium creationis; ita homo omnibus hominibus principium generationis*. Dicam verbo, Mulier non eſt imago Dei, ratione *naturæ*, nego: ratione *poteſtatis*, concedo. Vide quæ ſcripſimus lib. XII. cap. 7.

Ad argumentum alterum hoc habeto reſponſum: ſi mulier peccare nequit, cur Levitici XX. adverſus illas, quæ viris alienis commiſcentur, æque, ac viris ipſis mors præſcribitur? cur in adulterio deprehenſæ ait Jeſus, Joan. VIII. 11. *Vade, jam amplius noli peccare?* cur mulieri, *quæ erat in civitate peccatrix*, inquit, Lucæ VII. 48. *Remittuntur tibi peccata?* Pro feminis ergo inſtituta remedia peccatorum indubitatum eſt; cum in Levitico pro utroque ſexu occurrant ſacrificia, atque expiationes; & licet ignoremus quale fuerit olim remedium pro originali peccato, quantum ad feminas attinet, negare non poſſumus extitiſſe; ſicut fateri tenetur adverſarius de maſculis ante inſtitutam circumciſionem. De baptiſmate vero ſcriptum eſt, *Baptizantes eos*, digniori genere conſueta oratione uſurpato pro epicœno & promiſcuo, ut Gen. I. 27. *Maſculum & feminam creavit eos*. Mirum! quod adeo inſanierit Plata, ut mulieribus denegarit regenerationis lavacrum, tam labili fundamento innixus. Quomodo enim in ejus mentem cadere potuit nullam extitiſſe feminam in domo Stephanæ, quam baptizavit Paulus, I. ad Corinth. I. 16. nullam in familia cuſtodis carcerum, cujus domum totam baptizatam legimus Act. XVI. 36. nullam in multitudine trium millium, de quibus eodem libro, cap. II. 41.? Atque ſi id quoque potuit comminiſci; nonne in ipſis Apoſtolorum Actibus cap. XVI. 15. de Lydia purpuraria muliere civitatis Thyatirenorum habetur, *Cum autem baptizata eſſet, & domus ejus?* nonne legimus præcedenti cap. VIII. 12. *In nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri, ac mulieres?* Vide ergo quam Plata deliret, dum in patrocinium erroris ſui advocat ſacras literas.

At argumentum tertium ſic refellitur. Nedum viro, ſed & mulieri dictum eſt Gen. I. 28. *Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cæli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram*; non ergo

ergo eo pacto, quo jumenta, viris ſubjectæ ſunt feminæ; a quibus domum quoque regendam docet Paulus in priori ad Timoth. v.4. Debebat vero uxor ſubdi marito, quoniam in quolibet bene inſtituto regimine, unus præeſt; ut imperator exercitibus, civibus princeps: nec tamen ratione carent qui reguntur, alioqui beſtia fuit Plata alieno ſubjectus imperio. Ut mulieres in Eccleſia taceant, recte monet Apoſtolus I. ad Corinth. XIV. 34. & ad Timoth. II. II. nam docere publico in loco eſt auctoritatis indicium; atque hæc cauſa affertur præcitato Canone, *Mulierem conſtat*: ſed eſſe feminas ad perdiſcendum idoneas aſſerit Apoſtolus utroque in loco; in primo quidem ſcribens, *Si volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent*: in altero, *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione*. Imo non defuerunt, quæ, ut olim apud Græcos Aſpaſia, apud Italos in publico Licæo tradiderint diſciplinas, Patavii præſertim, ac Bononiæ, ubi etiamnum ingenii ſui ſpecimina exhibet lectiſſima mulier Laura Catharina. Num optime id factum, non quæro; nam ſat eſt hinc inferre, uti maſculos, ita feminas pollere mentis acumine, ingeniique præſtantia.

Ultimum vero argumentum indignum eſt, ut a nobis reſponſum habeat; perlegat ergo adverſarius Evangeliorum hiſtorias, & inveniet Mariam ſororem Marthæ a Chriſto laudari Lucæ X. 42. ſanatam ab ipſo ſocrum Simonis, IV. 39. feminam alteram habentem decem & octo annos infirmitatis, XIII. 12. *reverſum* eo jubente *ſpiritum* mortuæ puellæ VIII. 55. exhibuiſſe illum Samaritanæ *aquam vivam*, Joan. IV. 10. dilexiſſe Martham ac ſororem XI. 5. commendaſſe Matrem diſcipulo, XIX. 27. plorantem mulierem fuiſſe ſolatum, XX. 15. Quærit cur de Filia principis ſynagogæ dixerit, Lucæ VIII. 52. *Non eſt mortua puella, ſed dormit?* Etiam de Lazaro vita functo inquit Joan. XI. II. *Amicus noſter dormit*; quia poteſt Dominus *tanta facilitate excitare mortuum e ſepulcro, quanta* nos non excitamus *dormientem de lecto*; ut ait Tract. XLIX. num. 9. Auguſtinus. Petit cur Chananæam comparaverit *cani?* Ipſe quoque appellatus eſt *Agnus*, & quemadmodum Chriſtus *Agno* comparatur propter humilitatem, ita Gentes *canibus* aſſimilantur, quoniam colentes idola quaſi *lapides lingunt*, ut animadvertit S. P. ſerm. 74. de Chananæa, nunc 77. num. 10. Inquirit cur Dominus ſe miſſum dixerit *ad oves Iſrael?* Etiam pro hominibus non Iſraelitis genere paſſum Chriſtum, fatetur Romanus homo mulierum deſpector; & Judæis Dominus ita *ſui corporis præſentiam* exhibuit, ut oves, *quas habebat in gentibus non contemneret*, inquit Auguſtinus citato Serm. num. 4. In cap. XIX. Matth. & Lucæ XIV. non ſolum uxores dicuntur relinquendæ, ſed etiam filii, parentes, ac fratres. Nullus ergo hominum eſt homo? Quis ita deliret? Immo uxores diligendas amore quodam peculiari, legimus Gen. II. 14. Matth. V. 32. ad Eph. V. 25. & ad Coloſſ. III. 19. Mulieres

lieres ergo, (quomodo & ceteri hominum) fugiendæ ſunt, *ſi in Dei nobis itinere obſiſtant*, inquit hom. 37. in Evang. Gregorius Magnus. Noluit Chriſtus poſt reſurrectionem tangi a muliere, quia hæc figurabat Eccleſiam de gentibus, *quæ in Chriſtum non credidit, niſi cum adſcendiſſet ad Patrem*, juxta Auguſtinum Tract. in Joan. cxxi. num. 3. vel quia *non eſt quærenda gloria, donec perveniamus ad Patrem, ubi ſit gloriatio omnis jam ſecura*, juxta Bernardum ſerm. v. de Omnib. SS. num. 7. Præſtitiſſe Jeſum Genitrici obedientiam filii conſtat ex Lucæ 11.51. In Cana autem Galilææ cur illam appellaverit *mulierem* communi vocabulo, diximus hoc eodem Volumine pag. 100. Si quis ergo joculari audacia tecum nugas agat ineptiens cum Plata; hac noſtra lucubratiuncula, juxta vetus adagium Proverb. xxvi. 5. *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.*

De daemonibus.

Tertio loco quærendum eſt, an Chriſtus dici poſſit redemptor dæmonum, & damnatorum hominum: Origenes enim hom. 1. in Levit. Comment. in Joannem, & in Epiſt. ad Rom. etiam angelos, imo & aſtra, quæ arbitratus eſt ſpiritali animo prædita, cenſuit morte Chriſti fuiſſe purgata; quod & ſenſit Didymus in Epiſtolam 1. Petri, Tom. iv. Bibl. vet. PP. p. 325. & quamquam Vaſqueſius iii. p. diſput. 49. cap. 5. ſcribat falli Sixtum Senenſem, qui lib. v. Bibl. An. 117. adſcribit prædictum errorem Origeni Com. in Leviticum, & videatur de aliis Origenianis locis ambigere; ipſe tamen Vaſqueſius, inquit eruditus Petavius lib. xiv. de Incarnat. cap. 10. *falſus eſt*. Profecto Origenem in ea fuiſſe ſententia, quod perpetua non ſit pœna dæmonum & damnatorum, (qui error eſt huic valde affinis,) exploratiſſimum eſt, ut diximus lib. x. cap. 17. Verum aliquando illius pœnæ finem videtur adſcribere ſacrificio Crucis jam peracto; aliquando autem tradit iterum venturum Dominum, ut pro angelis crucifigatur, uti legitur in Epiſtola Juſtiniani Imperatoris ad Mennam, quæ extat in Actis v. Synodi, aliiſque in locis paullo poſt proferendis. Nonnulli eumdem errorem de redemptis a Chriſto angelis tribuerunt S. Hieronymo, poſt Rufinum in priori Invectiva. Vaſquez citato loco ſcribit non ſatis conſtare, an Hieronymus ex propria, an ex alterius ſententia ita docuerit; ſed paullo poſt caſtigatius loquens, exiſtimo, inquit, errorem memoratum non docuiſſe ex propria ſententia; ſed ex aliorum libris, aut Origenis, aut Apollinarii, aut Didymi ad verbum tranſtuliſſe. Id extra omnem dubitationem poſitum eſſe demonſtravi tertio Volumine pag. 338. Divinum Verbum Angeli induiſſe naturam eſt hæreſis vetuſtior Origene, refutata a Tertulliano cap. xiv. de carne Chriſti: ſed Tertullianus ibidem non

Digitized by Google

redarguit aſſerentes a Chriſto redemptos dæmones, ut falſo ſcribunt recentiores quidam eruditi; ſed ex quo angeli non ſint redempti, refellit nonnullos, qui opinabantur, non Chriſtum eſſe ſalutis noſtræ auctorem, ſed angelum, quem Chriſtus induerit: quod conſtat ex ipſo Tertulliano, & adnotatum eſt a Jacobo Pamelio num. 110.

At primum Origeniana ſententia refellitur iis momentis, quibus alibi demonſtravimus ſempiterna fore dæmonum, aliorumque reproborum ſupplicia: quod expreſſe habetur Dan. XII. 2. Matth. XXV. 41. Marci III. 29. ad Theſſalon. ſecunda 1. 9. in Epiſtola Judæ verſu 13. Apoc. XIV. 11. ac traditur ab Irenæo lib. IV. cap. 47. nunc 28. a Tertulliano cap. 13. Apologetici, a Lactantio in ſecundo Inſtitut. libro cap. 12. ab Hilario Canone 27. in Matth. ab Ambroſio in Octonario 20. Pſ. 118. a Hieronymo in cap. 25. Matth. ab Auguſtino lib. XXI. de Civit. Dei, a Magno Gregorio lib. XXXIV. Moralium cap. 16. nec non ab aliis Patribus, quorum conſtantiſſimam traditionem neceſſum non eſt iterum explorare. Deinde ex ſacris literis colligitur Chriſtum eſſe Mediatorem *Dei & hominum*, 1. ad Timoth. II. 6. Salvatorem *omnium hominum*, ibidem cap. IV. 10. dediſſe *ſemetipſum pro nobis*, ad Tit. II. 14. Ubi autem legitur, eſſe Mediatorem Angelorum, Salvatorem dæmonum, Redemptorem damnatorum? Præterea ineptum eſt, putidumque commentum, aſſerere divinum Verbum induiſſe Angelorum naturam, cum Joannes cap. I. 14. affirmet tantummodo factum carnem, & in nobis habitaſſe, Paulus ad Heb. II. 16. ſcribat nunquam ab illo apprehenſos *Angelos*, ſed *ſemen* duntaxat *Abrahæ*; ipſe Dominus teſtetur Lucæ XV. 4. adveniſſe ſe ad inveniendam ovem unam perditam, in qua Patres figuratum agnoſcunt humanum genus: atque aperte aſſerat capite ejuſdem Lucæ XI. 22. a ſe dæmonis ſpolia diripienda, Joan. XIV. 30. nihil ſibi negocii eſſe cum principe tenebrarum, & præcedenti cap. XII. 31. foras hunc ejiciendum eſſe, atque exturbandum. Inſuper apertiſſime Patres hanc veritatem confirmant. Tertullianus citato cap. XIV. de carne Chriſti inquit: *Nullum mandatum de ſalute angelorum ſuſcepit Chriſtus a Patre: quod Pater nec repromiſit, nec mandavit, Chriſtus adminiſtrare non potuit*. S. P. Auguſtinus in Ench. ad Laurentium cap. LXI. n. 16. ait: *Non enim pro Angelis mortuus eſt Chriſtus*. Greg. Magnus lib. III. in Regum libros Tom. I. pag. 115. ſcribit malos angelos *pœnitentiam agere de perpetrata ſuperbia nunquam poſſe*: & in IV. Moral. cap. 12. Tom. 2. pag. 382. *Idcirco namque Redemptor noſter, non angelus, ſed homo factus eſt, quia hoc proculdubio fieri debuit, quod redemit, ut & perditum angelum non apprehendendo deſereret, & hominem in ſemetipſo apprehendendo repararet*. Ad hunc modum loquuntur alii Patres. Ad hæc vel Angeli mali ſalvari poſſunt beneficio mortis Chriſti jam præteritæ, vel juxta Origenianum delirium morte, quam ite-

iterum Chriſtus perferet. Non beneficio mortis Chriſti tranſactæ; quoniam, ut vidimus, in hac devictus eſt diabolus, non redemptus; expulſus & judicatus, non factus ſalvus: perſeveratque etiamnum inimicitia inter ſemen mulieris, & antiquum ſerpentem: cui nihil moleſtum magis & odioſum, quam Chriſti glorioſiſſimum nomen, fideique & Eccleſiæ propagatio. Multo minus futura Chriſti morte ſalvabuntur cum membris ſuis angeli tenebrarum; nam *Chriſtus reſurgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*, inquit Paulus ad Rom. VI. 9. Quo teſtimonio Bernardus ſerm. 54. in Cantica num. 5. Origenianum delirium refutat, damnatque *impudentis mendacii*: quemadmodum illud appellaverat *ſacrilegium* Hieronymus in Epiſt 59. nunc 94. ad Avitum, & apud Hincmarum loco citato Theophilus Alexandrinus in ſecunda Synodali, *vecordiam*, atque *dementiam*. Tandem, ut eo loci Theophilus & Hieronymus obſervarunt, fabricatum eſt Origenis commentum ex revolutione animorum: in qua ſicuti opinabatur omnia circumagi, donec in meliorem ſubſtantiam commutentur, ita credidit Redemptorem noſtrum qui ſalutem operatus eſt in medio terræ, iterum pro dæmonibus ac ſpiritualibus nequitiis in aere, vel apud ſuperos affigendum cruci. Ut ergo ea revolutio, & animorum migratio eſt Platonicornm, Pythagoreorumque delirium, a nobis exploſum lib. XII. cap. 6. ita eodemque jure ſubruitur, hoc fundamento ſuffoſſo, ſuperſtructa hujus & ceterorum errorum compago.

Opponebant Origeniſtæ duo Pauli loca: unum ex Epiſtola ad Eph. 1. 10. ubi legimus inſtaurari in Chriſto omnia, *quæ in cælis & quæ in terra ſunt*: alterum ad Coloſs. 1. 20. ubi legimus omnia per Chriſtum reconciliata, & pacificata, *ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt*. His addi poteſt illuſtris ſententia Hieronymi ſcribentis in Epiſtolam ad Epheſios Tom. 4. pag. 337. *Poteſt itaque reſponderi, quod abſque peccato nullus ſit, & ſidera ipſa non ſint munda coram Deo, omniſque creatura paveat Creatoris adventum. Unde & crux Salvatoris non ſolum ea quæ in terra, ſed etiam ea quæ in cælis erant, purgaſſe perhibetur*. Accedit quod Chriſtus Agnus Dei, ut inquit Joannes 1.29. *tollit peccatum mundi*, atque, ut idem Joannes ait Epiſt. prima cap. II. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis totius mundi*.

Verum hæc nil pro Origenianis evincunt: prioris enim loci ſenſus eſt, quem tradit Auguſtinus cap. 62. Ench. num. 16. his verbis: *Inſtaurantur quippe quæ in cælis ſunt, cum id, quod inde in Angelis lapſum eſt, ex hominibus redditur: inſtaurantur autem quæ in terris ſunt, cum ipſi homines, qui prædeſtinati ſunt ad æternam vitam, a corruptionis vetuſtate renovantur*. Si autem contendas idem eſſe *inſtaurare*, ac *recapitulare*, cum extet in Græco, ἀνακεφαλαιώσασθαι, *in unum colligere*; ſenſus erit, quod *omnis diſpenſatio, quæ eſt ante*

 mun-

mundum, *& poſtea eſſe cœpit in mundo*; *tam inviſibilium*, *quam viſibilium creaturarum*, *adventum Dei Filii pollicebatur*; inquit Hieronym. citato loco pag. 330. Chryſoſtomus hom. 2. pag. 1038. ait per peccatum abſciſſa fuiſſe *cæleſtia a terreſtribus*, & per Chriſtum fuiſſe iterum conjuncta: & *inſtaurare* nihil eſse aliud, quam *conjungere*. Exponendus eſt eadem ratione locus alter; quoniam Angeli per Chriſti redemptionem cum hominibus redierunt in gratiam, *poſt inimicitias*, *quas inter homines*, *& ſanctos angelos peccata fecerunt*; inquit S. P. Auguſtinus cap. 61. Ench. & Hieronymus eodem loco pag. 345. *quod Chriſtus in ſuo ſanguine terrena & cæleſtia copulavit*, *quæ inter ſe antea diſſidebant*. Ac Joannes Chryſoſtomus hom. 111. p. 1337. *Quæ autem ſunt in cælis quomodo pacificavit? Illic quoque erat bellum*, *& pugna*. *Abſciſſa erat terra a cælo*: *bellum gerebant Angeli adverſus homines*, *videntes ſuum dominum probro*, *& contumelia affectum*. Nihil ergo in Epiſtolis Pauli pro dæmonum redemptione. Sed nec in Joanne: nam mundi nomine intelliguntur homines in toto terrarum orbe diffuſi, tam mali, quorum princeps diabolus dicitur *princeps mundi*, Joan. XIV. 30. quam boni, ex quorum corde *princeps hujus mundi*, ideſt, ipſe diabolus *ejicitur foras*, Joan. XVI. 11. Legitote Auguſtinum Tract. LII. in Joannem num. 10. Innumera ſunt Scripturarum loca, in quibus *mundus* pro terra, & inhabitantibus in ea hominibus uſurpatur, Mat. XXVI. 13. Marc. XIV. 9. XVI. 15. Joan. I. 10. III. 17. VIII. 23. XII. 19. XVI. 28. ad Rom. I. 8. &c.

Quantum ad Hieronymum attinet; ſi quæ ſunt in ejus Commentariis ad Epiſtolam Pauli ad Epheſios, quæ redolere videantur Origenianum dogma, ipſi Hieronymo nequaquam ſunt tribuenda. Reſpondet enim Rufino ſimilia objicienti libro 1. Apologiæ pag. 365. Tom. IV. *Ego in Commentariis ad Epheſios ſic Origenem & Didymum & Apollinarium ſequutus ſum* (*qui certe contraria inter ſe habent dogmata*,) *ut fidei meæ non amitterem veritatem*. *Commentarii quid operis habent? Alterius dicta ediſſerunt*: *quæ obſcure ſcripta ſunt*, *plano ſermone manifeſtant*: *multorum ſententias replicant*, *& dicunt*: *Hunc locum quidam ſic ediſſerunt*: *alii ſic interpretantur*: *illi ſenſum ſuum*, *& intelligentiam his teſtimoniis*, *& hac nituntur ratione firmare*: *ut prudens lector*, *quum diverſas explanationes legerit*, *& multorum vel probanda*, *vel improbanda didicerit*, *judicet quid verius ſit*: *& quaſi bonus trapezita*, *adulterinæ monetæ pecuniam reprobet*. *Num diverſæ interpretationis*, *& contrariorum inter ſe ſenſuum tenebitur reus*, *qui in uno opere*, *quod ediſſerit*, *expoſitiones poſuerit plurimorum*? Vide hujus Operis Tom. II. pag. 338. Addendum eſt modo, S. Hieronymum in fine Præf. Commentariorum in Epiſtolam ad Epheſios, in qua Præfatione obſecrat Paulam, Euſtochium, & Marcellam, ne *maledicis & invidis* opuſcula ſua tradant,

dant; aſſerere ſe dediſſe operam, *ut ſtudioſus ſtatim in principio lector agnoſceret*, an *hoc opus* ſuum eſſet, *vel alienum*: unde arbitror in Hieronymi autographo fuiſſe accurate diſtincta, quæ ſunt Origenis, quæ Apollinarii, quæ Didymi: ea vero poſtmodum indiligentia Amanuenſium permixta nonniſi difficulter diſtingui. Præterea dato, quod verba ſuperius objecta ſint Hieronymi, poſſunt facile exponi ex dictis: aſſerendo ſcilicet, eatenus per crucem Salvatoris fuiſſe purgata omnia, quatenus terrenis & cæleſtibus copulatis, inter ſanctos angelos, & homines inita eſt amicitia. Idem enim Hieronymus ſeſe aperte explicat infra pag. 345. *Et hanc totam intelligentiam ad angelos, virtuteſque cæleſtes, & ad animas temperabit humanas: quod Chriſtus in ſuo ſanguine terrena, & cæleſtia copulavit, quæ inter ſe antea diſſidebant: & bonus paſtor morbidam ad montem revectans ovem, fecerit eſſe cum ceteris; drachmamque quæ perierat, drachmis quæ ſalvæ fuerant copulaverit: & mandata legalia ad illa retraxerit dogmata, ad quorum typum, & imaginem Moyſes quæ eſſent in tabernaculo fabricanda conſpexit. Atque ita fieri, ut crux Domini non ſolum terræ, ſed & cælo profuerit: non ſolum hominibus, ſed & angelis: & omnis creatura Domini ſui cruore purgata ſit*. En aperte Hieronymus *purgationem* creaturarum omnium, de qua ſupra pag. 337. ſcripſerat, *Crux Salvatoris non ſolum ea quæ in terra, ſed etiam ea quæ in cælis erant, purgaſſe perbibetur*, nihil aliud eſſe declarat, quam hominis, qui perierat, & angelorum, qui nunquam Deo contrarii fuerant, copulatio.

Præterea objiciunt Chriſtum ad inferos deſcendiſſe, ut inde erueret etiam incredulos impioſque, ſcribente Apoſtolorum Principe in Priori Epiſt. cap. III. 18. 19. 20. *Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu. In quo & iis, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam, cum fabricaretur Arca*. Verum perdifficilis Petri textus, etſi omnium fere interpretum torquet ingenia, nullo tamen pacto probat, incredulos, qui ſine pœnitentia diſceſſerant, fuiſſe extractos a Chriſto e ſempiternis gehennæ ſuppliciis: ſed accipiendus eſt uno, vel altero ſenſu ex iis, quos innuimus IV. volumine p. 381. ideſt, quod Chriſtus ſpiritu divinitatis prædicarat olim incredulis, quemadmodum adveniens in carne Judæis primum, deinde Gentibus Evangelium nuntiavit; ſive quod ad inferos deſcendens, detentis in Patrum *lymbo* ſpiritibus lætum attulerit nuntium redemptionis peractæ, inter quos & ii conumerabantur, qui dum fabricaretur Arca, quamvis aliquandiu increduli fuerint, nihilominus priuſquam fluctibus mergerentur, egerunt pœnitentiam. His addo Petrum eo loci nos hor-

hortari ad ferendum adverſa, & calumniantium dicteria; propoſito nobis exemplo Chriſti: qui cum juſtus eſſet, mortem oppetiit pro impiis, nec deſeruit pervicaces; ſed, ut olim ad pœnitentiam vocavit incredulos, ita venit ad filios Iſrael, qui ipſum recipere noluerunt: nec ad hos tantum, etiam ad nos delitefcentes in tenebris & idolis addictos, quos ſalvos fecit, & per lavacrum regenerationis locavit in Eccleſia, cujus typum gerebat Arca Noe. Atque de hac planiori interpretatione legi poterit noſter Baſilius Poncius P. 1. variarum diſputationum quæſt.9.expoſitiva nam hunc præ ceteris Petri verba accurate enodaſſe liquet ex Indice illuſtriorum interpretum Fabiani Juſtiniani.

Nunc ego, quoniam prior interpretatio eſt Auguſtini in Epiſtola 164. ad Evodium, & poſtrema traditur a præclariſſimo Ordinis noſtri Theologo, in utramque pauliſper intendam animum. Interpretationem Auguſtini refellit doctiſſimus Bellarminus, modeſte tamen, eoque conſilio, ut ex loco producto Petri demonſtret adverſus Novatores catholicum dogma de Chriſti deſcenſu ad inferos. Ait ſe ideo ab Auguſtino recedere, quoniam & ipſe fatetur ſe hunc locum minime intellexiſſe, rogatque, ut qui commodiorem invenerit interpretationem, ipſi impertiat: alia autem ex parte expoſitionem diverſam ſuppeditant Patres; & momenta, quibus dnctus eſt Auguſtinus, videntur infirma, cum Chriſti *ſpiritum* non ad animam referat, ſed ad virtutem divinitatis, & nomine *carceris* intelligat cuſtodiam corporis, non inferna animorum receptacula. Cornelius a Lapide Auguſtinianam illam interpretationem non rejicit, ſed inquit eſſe potius ſymbolicam, & myſticam. Benedictus Juſtinianus ait, ab hac Auguſtini ſententia parum admodum diſcrepare Novatores. Permulti illam abſque nota ulla recenſent, præferunt tamen allatam paullo ſupra ſecundo loco.

Principio itaque affirmo Auguſtinianam expoſitionem nulla eſſe cenſura notandam; cum in eadem Epiſtola num. 3. non ſolum Auguſtinus aſſerat Chriſti deſcenſum ad inferos, verum etiam hunc demonſtret ex Pſalmo xv. 10. & ex Act. 11. 24. 27. concludatque in hæc verba: *Quis ergo, niſi infidelis, negaverit fuiſſe apud inferos Chriſtum?* Quibus ſimilia habet lib. XII. de Gen. ad lit. cap. 33. n.63. & de Civit. Dei lib. xx. cap. 15. Nihil ergo habet Auguſtinus affine damnatis placitis Novatorum. Deinde aſſero, non ſolum Auguſtini ſententiam probari a Beda, a D. Thoma, atque ab Interpretibus a Cornelio a Lapide laudatis, verum & ab aliis, ut a Joanne Gagnæo, a Tacito Nicolao Zegero, a Franciſco Titelmano, ceteriſque compluribus: Divum autem Thomam non probare illam duntaxat, ſed exiſtimare alia qualibet meliorem; nam 3. p. q. 52. art. 2. ad tertium inquit: *Auguſtinus tamen melius exponit in Epiſtola ad Evodium, ut refera-*

referatur non ad deſcenſum Chriſti ad inferos, ſed ad operationem divinitatis ejus, quam exercuit a principio mundi. Affirmo præterea, Auguſtinum exiſtimaſſe traditam a ſe expoſitionem, non ambiguam & fluxam, ſed talem, quæ non poſſit de falſitate convinci, & ex ſingulari ejus modeſtia non eſſe arripiendam anſam eam refellendi, ſed apprehendendum documentum alias quoque interpretationes Sanctorum debito obſequio excipiendi, ut nos præſtare ſtuduimus præcitato volumine quarto. Ad hunc enim modum loquitur S. Pater in ipſa ad Evodium Epiſtola num. 22. *Hæc expoſitio verborum Petri, cui diſplicet, vel cui, etiamſi non diſplicet, non tamen ſufficit, quærat ea ſecundum inferos intelligere. Qui ſi valuerit illa, quibus me moveri ſupra commemoravi, ita ſolvere, ut eorum auferat dubitationem, impartiat & mibi: quod ſi factum fuerit, poterunt illa verba utroque modo intelligi; ſed iſta ſententia de nulla falſitate convincitur.* Dico inſuper probabilius videri, quod Petrus ſermonem inſtituat de prædicatione facta incredulis, dum adhuc detinerentur in carne. Enimvero pro *iis, qui in carcere erant,* habent nonnullæ Verſiones, *iis, qui in carne concluſi erant:* neque ita legit ſolus Thomas Anglicus, quem unicum citat A Lapide; verum etiam hanc lectionem præfert Venerabilis Beda: eamdem occurrere in nonnullis codicibus vetuſtioribus ſcribit Zegerus: idem affirmat Correnſis apud Eraſmum. Præferendam tamen cenſemus vulgatam Verſionem, cum extet in Græco, *ἐν φυλακῇ, in carcere:* atque arbitramur ſapientiſſime adhibuiſſe Petrum eam verborum phraſim, dum ageret de incredulis; eo quod uno vocabulo deſignavit corpus, quo concluditur anima, & mentis cæcitatem, & captivitatem dæmonis, in qua deliteſcunt increduli: unde Auguſtinus laudata Epiſt. num. 16. ait: *Ad illum ergo ſenſum, qui te movet, ideo videntur adtracti qui hoc Petrum ſenſiſſe crediderunt, quia dixit concluſis in carcere ſpiritibus prædicatum; quaſi animæ non poſſint intelligi ſpiritus, quæ tunc erant in carne, atque ignorantiæ tenebris velut carcere claudebantur: de quali carcere ſe deſiderat liberari ille, qui dicit, Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo; quæ alibi umbra mortis appellatur. De qua non utique apud inferos, ſed hic liberati ſunt, de quibus ſcriptum eſt, Qui ſedebant in umbra mortis, lumen ortum eſt eis.* Neque in uno tantum loco, ſed in multis infideles & iniqui dicuntur ſedentes in tenebris, mortui, captivi; tametſi vitam agant corpoream: ut Iſ. IX. 2. LXI. 1. Matth. IV. 16. Luc. I. 79. IV. 18. Rom. V. 15. VI. 11. VII. 6. Tandem aſſero particulas illas, *In quo,* ſi referantur ad *ſpiritum,* quod, ut dicam paullo infra, non eſt neceſſarium omnino, melius ſignificare *ſpiritum divinitatis,* quo Filius Dei antequam veniret in carne, venit ab initio mundi ad homines commonendos, quàm *animam,* in qua deſcendit ad inferos. Si enim atten-

Digitized by Google

attendatur verborum ordo, inquit Petrus Chriſtum fuiſſe mortificatum carne, vivificatum vero ſpiritu: *in quo* ſpiritu, in eo ſcilicet, quo vivificante reſurrexit, prædicavit & illis ſpiritibus, qui increduli fuerant aliquando in diebus Noe: præſertim cum difficile ſit demonſtrare eos pœnitentiam egiſſe, & rationem afferre, cur iis Chriſtus apud inferos prædicaverit, aut Petrus iſtorum potius, quàm aliorum mentionem fecerit, atque hac in re tot fere inveniantur ſententiæ, quot capita.

Ex quibus omnibus infertur Auguſtinianam expoſitionem de nulla poſſe falſitate convinci: & ad eam corroborandam ulterius animadverto, S. Hieronymum in caput LIV. Iſaiæ abſque ulla ambiguitate referre verba Petri ad prædicationem factam in diebus Noe, & dum inferebatur diluvium. *Unde* (inquit Tom. III. pag. 395.) *Dominum feciſſe diluvium, qui juxta Apoſtolum Petrum occiſus eſt carne, vivificatus ſpiritu, & prædicavit ſpiritibus in carcere conſtitutis, quando Dei patientia expectabatur in diebus Noe, diluvium impiis inferens*. Audin quando prædicavit? *In diebus Noe*. Vides quomodo? *Diluvium inferens*. Revera de quo argumento pertractat Apoſtolorum Princeps? Aut de perferendis contumeliis, ut mihi ſatis perſpicuum videtur; aut de Eccleſia, quam ibidem comparat Arcæ Noe. Ad perferendas contumelias movet quidem plurimum, ſi dicamus etiam Chriſtum juſtum pro injuſtis paſſum fuiſſe deglutiendo pro nobis mortem, nec detrectaſſe Evangelium nuntiare Judæis, quamvis credere noluerint, quemadmodum diluvii tempore vocavit ad pœnitentiam incredulos, eos quoque, qui perierunt extra arcam: ſed quam vim habeat ad hoc comprobandum commemorare beneficia facta iis, qui egerant pœnitentiam, id mehercule non ſatis aſſequor. Quid enim habet roboris hæc exhortatio, Patimini eos, qui detrahunt vobis, veſtramque calumniantur converſationem; quoniam & Chriſtus evangelizavit ſpiritibus olim incredulis, ſed juſtis poſtmodum, ac fidelibus? Nonne habere videtur majorem efficaciam hortatio iſtiuſmodi: Patimini, quoniam etiam Chriſtus olim ſpatio centum annorum pertulit incredulos, poſtea Judæis pervicacibus in carne apparuit, deinde pro iniquis ſubiit crudeliſſimum ſupplicium crucis, & modò vos omni labe inquinatos purgavit baptiſmate? Itaque Auguſtini interpretatio ſcopo Petri cohæret quammaxime. Quod ſi dicas hunc inſtituere comparationem inter Arcam Noe, & Eccleſiam; nec illud percipio, quomodo gentibus, quæ venerunt ad fidem, æquiparari poſſint increduli, qui extra Arcam demerſi ſunt, & qui typum geſſerunt damnandorum, ut legimus Matth. XXIV. 37. & Lucæ XVII. 26.

Ut modo expoſitionem Auguſtini cum Baſilio Legionenſi referamus etiam ad pervicaces Judæos, quibus Chriſtus adveniens in carne præ-

Digitized by Google

prædicavit, & percipiamus quomodo & ii ſint, *qui fuerunt increduli, dum fabricaretur Arca*; obſervandum eſt, quod ſupra dixi, particulas illas, *in quo*, non eſſe neceſſario accipiendas de *ſpiritu*. Habere enim vim cauſſalis, & idem valere, ac, *ideo*, *propter quod*, *quapropter*, tradunt ſcholia Græcorum, & Oecumenius præſertim ſcribens Tom.2. pag.514. τοῦτο ἀντὶ τοῦ διὸ, *Hoc*, ἐν ᾧ, *cauſaliter ſumitur pro ideo*. Idem Poncius plura indigitat loca, ubi propoſitio *In* ſexto juncta caſui eſt idem, ac *propter*: ut Pſalmo LXV. 3. *In multitudine virtutis tuæ*. Michææ III. II. *Principes ejus in muneribus judicabant*. Mat. II. 6. *Beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*: quibus in locis conſtat ſenſum eſſe, *Ob multitudinem virtutis tuæ*, *Propter munera*, *Propter me*. Illis quoque verbis, *In diebus Noe*, cenſet Baſilius ſupplendum *ſicut*; ut ſenſus ſit, *Propter quod*, ideſt, ut nos offerret Deo *mortificatos quidem carne, vivificatos autem ſpiritu*, veniens prædicavit etiam illis, qui aliquando fuerant increduli, *ſicut* increduli fuerant homines, cum fabricaretur Arca. At videtur Legionenſis probare lectionem quorumdam Bibliorum, ut Plantinianorum anni 1583. Sixti V. anni 1590. & Complutenſium: quum proculdubio legendum ſit *mortificatus*, & *vivificatus*, ut habet modo Scriptura Canonica, necnon correctior Sixtina anni 1592. in cujus margine aureis notis propria manu conſcriptis Angelus Rocca demonſtrat hanc lectionem eſſe ceteris præferendam. Retenta hac tamen, perſiſtit adhuc ſententia Legionenſis, ſi dicamus morem eſſe cum profanorum, tum ſacrorum Scriptorum, dum alloquuntur præſentes, eis tribuere, quæ eiſdem antiquitus acciderunt, veluti dum idem populus putatur, qui nunc extat, & qui fuit majorum ætate, aut plurimis ab hinc annis. Atque exempla apertiſſima hujus rei occurrunt apud Marc. x. 3. Joan. VI. 32. VII. 19. Act. VII. 38. & apud Latinos quoque, Græcoſque Scriptores laudatos a Grotio lib. 2. de Jure belli & pacis cap. 9. Hanc loquendi conſuetudinem eo magis ſervare debebat Petrus, quo pervicaces, & increduli, quibus prædicavit Chriſtus, aut in ſpiritu Chriſti prædicarunt Apoſtoli, non minus ac ii, qui vixerunt ætate Noe, degebant ſub peccati captivitate; & quemadmodum ad naufragium vitandum tunc Arca conſtruebatur, ita Chriſti, & Apoſtolorum temporibus ad ſalutem credentium ædificabatur Eccleſia. Recte itaque Baſilius Poncius ſupplendum cenſuit τὸ *ſicut*, nec male Petri locum explicavit de incredulis in carne viventibus: quod poſtea fecerunt alii citati a Calmet, & nuperrime Joannes-Thomas Melitenſis.

Infertur ex hactenus dictis poſſe utramque ſententiam Auguſtini, ejuſque diſcipuli ſimul defendi, & commodiorem eſſe intelligentiam Apoſtolici textus, ſi dicamus proponi nobis ad patientiæ exemplum Dominum Jeſum Chriſtum, qui pro injuſtis affixus eſt cruci;

Digitized by Google

qui venit ad oves quæ perierant domus Iſrael; qui poſt reſurrectionem ex mortuis per Apoſtolos prædicavit ſpiritu virtutis ſuæ gentibus idololatris, ſicut olim antequam appareret in carne, aut per ora prophetarum, aut occulto divinitatis ſuæ ſpiritu increpaverat improbos, rectoſque docuerat, ut unumquemque erueret e dæmonis captivitate: quæ fuſiori ſtilo dicta ſint ad vindicandam Auguſtini expoſitionem, ad explicandam alteram eximii Auguſtinenſis Theologi, ad enodandum Scripturæ locum, in quo expediendo ſudant quamplurimi; ſalva tamen interpretatione meliori, & perſiſtente Catholico, & Orthodoxo dogmate de Chriſti deſcenſu ad inferos, quod libro XXII. cap. 7. adverſus hæreticos propugnavimus.

CAPUT X.

De Chriſti merito, oratione, & Mediatoris officio.

Factis ex præmiſſis diſputationibus infertur quid Candidati noſtri tenere debent in ceteris quæſtionibus apud omnes fere Scholaſticos pertractatis, circa Chriſti meritum, orationem, atque munus, officiumque Mediatoris: ſed nihilominus eas in hujus libri poſtremo capite diluere curabimus, ne rudiores querantur, quod illæ non ſint a nobis ſingillatim expoſitæ. Ergo circa meritum Chriſti illud primo loco definimus, quod revera fuerit merendi capax: nam fuit in ipſo neceſſaria ad meritum libertas, cum oblatus ſit quia voluit, & poteſtatem habuerit ponendi animam ſuam, Iſ. LIII. 7. & Joan. X. 18. Servavit præterea mandatum Patris factus obediens uſque ad mortem, ad Philipp. II. 8. Fuiſſe plenum Spiritu ſancto, & gratia exornatum liquet ex Iſ. XI. 2. Dan. IX. 24. & Luc. II. 35. Ad hunc quoque finem in mundum venerat, ut ſalutem noſtram operaretur, atque honorem libera prævaricatorum culpa Deo ablatum, voluntaria ſui ipſius immolatione reſtitueret, Joan. III. 16. & Epiſtola prima IV. 9. Ejus præterea ſingulari obedientiæ retributum a Deo præmium exaltationis nominis ſui, Patris glorificationem in univerſo terrarum orbe, necnon omnium redemptionem, juſtificationem multorum, atque electorum ſuorum gloriam, manifeſte colligitur ex Iſaia LIII. 10. Joan. XVII. 5. 9. Rom. V. 2. 9. II. Fuerunt autem hæc omnia ſuis quæque locis comprobata. Nihil ergo ad Chriſti meritum deeſt: non arbitrii libertas, non gratiæ ornamentum, non obedientiæ perfectio, non denique Dei præordinatio, ac promiſſio.

Quærunt deinde nonnulli, quandonam Chriſtus Dominus inceperit promereri: qua in re arbitramur ſubſcribendum ſententiæ communiori, quam propugnat Magiſter in III. diſt. XVIII. S. Thomas

mas q. 34. art. 3. Scotus in diſtinct. præcitatam, Argentinas ibidem q. 1. art. 3. Gavardi q. VIII. art. 1. Gabr. a S. Vincent. diſp. XIX. dub. 2. Juenin differ. VI. q. 6. Witaſſe q. x. ar. 3. & cum his propemodum infiniti, quod nempe Chriſtus meruerit a primo ſuæ conceptionis momento. Ac præter Scriptorum auctoritatem, conſtat 1. ex Apoſtolo ad Hebræos x. 5.7. Dominum Jeſum in exordio vitæ ſuæ, & mundum ingrediendo ſeſe obtuliſſe Deo hoſtiam & oblationem pro peccato, cum ad hoc expiandum ſatis non eſſent holocautomata, eoque priori momento divinæ voluntati obedientiam præſtaſſe: *Ingrediens mundum dicit: Hoſtiam, & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi: holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam, Deus voluntatem tuam.* Diximus præterea lib. x. cap. 15. nec Angelis id denegandum, quin promeruerint in primo inſtanti; quamvis ordine cauſalitatis ipſorum mentis perceptio præceſſerit motum liberum voluntatis: quod multo magis eſt aſſerendum de Chriſto, in quo fuit plenitudo ſcientiæ, neque ad deliberandum potuit præcedere hæſitatio ulla animi fluctuantis. Inſuper affirmavimus eo loci, nunquam juxta Magnum Gregorium lib. 1. in Ezech. hom. 6. beatiſſimam Chriſti animam fuiſſe abſque merito. Ad hæc Chriſtus & lumine gloriæ, & gratiæ virtute ſuffultus fuit. Ut ergo per lumen gloriæ ſtatim vidit Dei eſſentiam; ita per effectricis gratiæ virtutem ſtatim promeruit. Demum quod movit perpaucos ſententiæ oppoſitæ aſſertores, requiri ſcilicet ad meritum liberum arbitrium, ad iſtud vero indifferentiam, non videtur alicujus eſſe ponderis. Alia eſt enim indifferentia ſuſpenſionis, quæ ſita eſt in hæſitatione animi, & per quam quid agendum ſit, conſultatione quadam inquiritur: alia eſt indifferentia libertatis, qua ita operamur, ut poſſimus non operari propter mediorum liberam electionem. Prior quidem indifferentia nequit conjungi cum actu; ſed cum proveniat ex ignorantia, & ſit arbitrii defectus, locum non habuit in Chriſto. At indifferentia altera cum ipſo actu perſiſtit, cum ſit exercitium libertatis; quamvis idem actus a voluntate perſpicuo ſcientiæ lumine colluſtrata abſque ulla mora exeratur. Vide Tom. 1. pagina 408.

Tertia, eaque præcipua quæſtio eſt, an Chriſti merita infiniti ſint pretii: ſed hanc etiam dirimunt quæ præcedenti capite ſexto diſſerui de Chriſti ſatisfactione. Infinita quippe eſſe Chriſti merita inde colligimus, quia etſi meruit per actiones tantum humanæ naturæ, cujus proprium eſt Deo ſubjici, & ipſius mandatis obtemperare; ipſæ tamen actiones erant hominis-Dei, & a perſona, quæ in ſua jura eas vindicabat, habebant ſummum, maximumque valorem. Demonſtravimus enim Patres ideo ſatisfactioni Chriſti tantam vim tribuere,

Digitized by Google

buere, ut non ſolum ſufficiens fuerit ad omnia exhaurienda peccata, verum etiam ſuperexcedens, pluriſque æſtimanda, quoniam non homo nudus paſſus eſt, ſed homo-Deus: neque a forma aſſumptæ humanitatis ſegreganda eſt divinæ perſonæ majeſtas. Quare, ut cum Damaſceno, & Leone Magno dictum eſt, patienti carni connexa erat divinitas; & licet aliud ſit Creator, aliud creatura, aliud deitas inviolabilis, aliud caro paſſibilis; in una tamen perſona concurrit proprietas utriuſque ſubſtantiæ, ut ſive in infirmitatibus, ſive in virtutibus, ejuſdem ſit contumelia, cujus eſt gloria. Verum ab iis repetendis, in quibus multum locavi operis, ſuperſedeo.

Prætermittendum non eſt autem, negare quoſdam infinitum meritorum Chriſti valorem; propterea quod promeruerit operibus naturæ humanæ finitis, & finita quoque fuerit gratia ipſius, effectrix cauſa promeriti. Illud quoque nonnullos movet, quo pacto ſi infinita fuerunt Chriſti merita, non ſit una tantum actione conſummata humani generis redemptio. Quærunt denique quomodo diverſa merita in Chriſto ſint, ſi infinitum eſt unumquodque, neque in ſuo genere poteſt perfici.

Verum hæc omnia diluimus diſputantes contra Socinum. Ad primum enim dictum eſt, ſtare cum humano opere, & finita gratia promeritum ſummum atque infinitum, ſi perſona, ex cujus dignitate æſtimatur opus, ſit Deus ipſe. Ad alterum reſponſum eſt, Chriſtum actionibus plurimis, quarum unaquæque ad nos redimendos ſufficiens erat, dediſſe nobis ſalutaria præcepta, & ingentem erga nos caritatem manifeſtaſſe. Adde fuiſſe in eo poteſtatem referendi vel mortem, vel opus aliud ad hominum reparationem, cum ſit Deus ſummus pleniſſima pollens auctoritate. Ad ultimum dicimus unum quidem eſſe ſingulorum operum Chriſti valorem attenta dignitate perſonæ, ſed eſſe multiplicem reſpectu operum & objectorum: quemadmodum eſt una Dei actio, ſi referatur ad ejus omnipotentiam; multiplex, ſi ad res creatas: ſervato tamen diſcrimine, de quo ſuperiori capite VII.

Quid, & quibus Chriſtus meruerit, hoc loco non repetam; quum ex cap.20. libri XXVII. conſtet non potuiſſe ſibi promereri hypoſtaticam unionem, ac primam gratiam, quæ duo merita quæque præcedunt. Eadem ratio eſt de beatifica viſione, & ſanctitatis ornatu, quæ unionem ipſam hypoſtaticam conſequuntur: non enim cadunt ſub merito, quæ in primo conceptionis momento alicui tribuuntur. Meruit ergo Dominus Jeſus ſibimet gloriam corporis, nominis exaltationem, cultum populorum, creaturarum omnium obſequium, dæmonum ſubjectionem, & Eccleſiæ ſuæ firmitatem, atque incrementum. Quæ omnia licet ſibi deberentur jure divinæ generationis, ad noſtræ tamen profectum virtutis comparare voluit profuſione ſanguinis, maximorumque meritorum impendio. Illuſtris eſt ſententia Hugonis

Digitized by Google

gonis Victorini q. 150. in Epiſt. ad Rom. ſcribentis: *Mereri geminam habet ſignificationem: dicitur enim mereri, cum per bonum opus efficitur dignus aliquo qui prius non erat dignus; ſecundum quam ſignificationem videtur nobis quod nec ſecundum divinitatem, nec ſecundum humanitatem Chriſtus aliquid meruit, etiam in ipſa morte. Dicitur etiam aliquis mereri, cum bonum aliquod facit, quod ſit dignum remuneratione; ſecundum quod Deus dicitur etiam mereri, cum beneficia præſtat pro quibus tenemur eum in æternum laudare, & Chriſtus ſecundum humanitatem in ſua paſſione meruit nobis introitum vitæ æternæ*. Vide Thomaſſ. lib. v. cap. 16. & Du-Hamel lib. iv. cap. 1. At nobis Chriſtum promeruiſſe redemptionem, remiſſionem peccatorum, omniaque gratiarum munera, quæ juſtificationem præcedunt, vel ſubſequuntur, liquet ex 11. capite hujus libri: quid demum præſtiterit Angelis dictum eſt ſupra pag. 354. Hæc itaque de Chriſti merito.

De Christi Oratione.

De oratione autem illud principio ſtatuendum eſt, Chriſtum Dominum Patrem oraſſe: quod extra controverſiam omnem poſitum cenſeo. Lucæ enim vi. 12. legitur: *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. Joann. xvii. 1. *Et ſublevatis oculis in cælum dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te*. Ibidem verſu 20. *Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me*. Legimus quoque oraſſe dum in Bethania ſuſcitaret Lazarum, Joan. xi. 41. in horto Gethſemani, Mat. xxvi. 39. necnon e cruce pendens, Lucæ xxiii. 34. Atque id factum optime, primo ut nobis demonſtraret unde petendum ſit auxilium, & quomodo in corporis animique anguſtiis divinam voluntatem debeamus eligere; ut præclare demonſtrat hom. 38. in Mat. pag. 707. Jo. Chryſoſtomus. Deinde ut omnia referret ad Patrem, inquit Epiphanius hæreſi 69. quæ eſt Arianorum, num. 30. Tum ut nobis Filii perſona innoteſceret, & ſermo deprecantis alterum nobis fidem Trinitatis & Incarnationis inſinuaret, juxta doctrinam Hilarii libro x. num. 22. præterea, ut impleret Mediatoris officium, Sacerdotis munus, Capitis noſtri partes, optimique Magiſtri munia; quemadmodum exponunt Auguſtinus in Pſalm. lxxxv. num. 1. & Damaſcenus lib. iii. de Fide orthodoxa cap. 24.

Secundo loco animadverto Chriſti orationem non tam illum verum hominem demonſtraſſe, quàm oſtendiſſe majeſtatem divinitatis: quod ſummopore notandum eſt adverſus Arianos. Primo enim orans pro electis ſuis, Joan. xvii. 10. dixit ſua eſſe omnia, quæ Patris ſunt: & verſu 21. rogans, *ut omnes unum ſint*, ait, *ſicut tu, Pater, in me*,

me, & ego in te; non vero, *ut tu in nobis, & nos in te*, aperte ſe a creaturis ſeparans, inquit Ambroſius lib. IV. de Fide cap. 3. num. 37. Item orans eodem cap. verſu 5. *Nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipſum, claritate quam habui priuſquam mundus eſſet, apud te*, oſtendit, *Unigenitum, quod ad divinam quidem naturam ſpectat, gloria ſibi convenienti non eſſe deſtitutum*; inquit Cyrillus lib. XI. in Joan. cap. 4. Lazarum pariter ſuſcitaturus, Joan. XI. 43. poſtquam Patri gratias egerat, ait voce magna, *Lazare veni foras*, quæ vox imperantis eſt, non precantis, demonſtratque internam Chriſti gratiam vivificantem, & divinitatis potentiam, juxta Auguſtinum Tract. XLIX. in Joan. num. 24. Demum, ne alia exempla proferam, Lucæ XXIII. 34. exoravit veniam crucifixoribus ſuis, ſed ibidem verſ. 43. ait Latroni, *Hodie mecum eris in Paradiſo*, oſtendens, quomodo propria auctoritate regnum dabat, ut inquit Ambroſius citato libro IV. cap. 5. num. 56. Itaque, ut eo loci concludit ſanctus Antiſtes, *Rogat quando paſſurus oſtenditur, imperat quando filius Dei creditur*. Atque hinc duo inferuntur digna notatu; perperam Arianos ex oratione, qua Chriſtus comprobavit propriam humanitatem, impugnare divinitatis ſubſtantiam: & Paulinum Aquilejenſem, dum libro I. adverſus Felicem tinctum pice Neſtoriana, videtur aſſerere Chriſtum non oraſſe, intelligendum eſſe de illa oratione, quæ divinæ perſonæ deprimit majeſtatem.

Affirmo tertio loco quamlibet Chriſti orationem, abſolutam, atque proficiſcentem ex voluntate regimine rationis directa fuiſſe a Patre exauditam, ut docet S. Thomas 3. p. q. 21. art. 4. Sylvius, ac Thomiſtæ omnes ibidem, Eſtius in diſt. XVII. §. 4. aliique unanimiter. Atque id in ſacris literis expreſſum eſt. In Pſalmo enim XX. 3. de Chriſto Rege legimus prænuntiatum: *Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum*. Martha Joannis XI. 22. ait: *Sed & nunc ſcio, quia quodcunque popoſceris a Deo, dabit tibi Deus*. Ipſemet Chriſtus eodem capite verſ. 42. *Ego autem ſciebam quia ſemper me audis*. Paulus denique in Epiſtola ad Heb. V. 7. *Qui in diebus carnis ſuæ, preces, ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſalvum facere a morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia*. Et quidem duo ſunt, quæ non ſinunt quemquam de hac re dubitare: unum, quod Chriſtus nullam habens voluntatem rationis contrariam Deo, nil poterat abſolute precibus petere, quod nollet idem Deus elargiri; ideoque exaudiri debuit omnis oratio iſtiuſmodi voluntatis interpretativa; quæ eſt ratiocinatio D. Thomæ: alterum vero, quod cum omnia quæ petuntur in Chriſti nomine, cunctis, juxta Evangelica eloquia, concedantur, Mat. XXI. 21. Marc. XI. 24. Joan. XIV. 13. multo magis credendus eſt accepiſſe quicquid petiit Unigenitus filius: cujus orationi

tioni neque caritatis fervor defuit, neque fiduciæ firmitas, neque expetendarum rerum honeſtas, neque præſtantia meritorum.

Hæc cum ita ſint, illud principio a me quæritas, Eccur quando oravit ad Patrem, Matth. XXVI. 39. *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte*, nequaquam fuerit exauditus? Sed quamquam id Chriſtus peteret commonſtrans humanam infirmitatem, ac ſenſum, pro quo mortem refugiebat; in ipſa tamen oratione expreſſit deſiderium ratione directum, atque abſolutum & efficax, ut Patris adimpleretur voluntas, idque iterum, ac tertio dicens, *Fiat voluntas tua*, & *oſtendens*, ut diximus paullo ſupra cum Chryſoſtomo, *voluntatem ſe Dei omnino continere, & ubique voluntatem Dei quærendam, & eligendam eſſe*. Quamobrem in hac oratione non ſolum attendi debet voluntas, quæ ſentiens triſtitiam mortis, exclamavit, *Tranſeat a me calix iſte*, verum etiam imperium rationis, quo addidit, *Fiat voluntas tua*: atque iſtud præſertim, cum voluntas quæ ſequitur rationis deliberationem, ſit abſoluta & propria; quæ vero ſectatur motum ſenſualitatis, (inquit ibidem S. Thomas) ſit potius *velleitas*. In illa ergo oratione quod Chriſtus abſolute petiit, & deliberata voluntate exoravit, impletum eſt: atque huic reſponſioni lubens ſubſcribo. Eſt tamen ſententia beati Hilarii lib. x. de Trinit. num. 37. 38. & 41. non ſibi orationem illam Chriſtum feciſſe, ſed Apoſtolis, qui per calicem Dominicæ paſſionis tentandi erant: at Hilarius de Chriſti divinitate ibidem diſſerens demonſtrat mortis triſtitiam non potuiſſe perturbare mentem divinitati conjunctam, quod evenire utique poteſt hominibus ceteris; ideoque non indigebat Chriſtus auxilio ad voluntatis reprimendam obluctationem: quale auxilium Martyribus implorabat. Quare, ni fallor, poteſt Hilarii ſententia propugnari ſimul cum præcedenti. Idem dicendum arbitror de reſponſione quorumdam aſſerentium orationem Chriſti exauditam fuiſſe, non ut mortem evaderet non patiendo, ſed ut mortem vinceret reſurgendo, quod videtur conforme verbis Apoſtoli ad Hebr. v. 7. Recurrit enim reſponſio prima; quoniam ut mortem vinceret erat divina voluntas, idque Chriſtus orabat voluntate deliberata: quamquam, me quidem judice, ea verba, *Tranſeat a me calix iſte*, non mortis victoriam ſignificant; ſed afflictionem potius atque paſſionem, calicis poculo comparatam Matth. XX. 22. & Joan. XVIII. 11.

Quæris præterea, quomodo exaudita fuerit altera Chriſti oratio, qua in cruce clamavit, Luc. XXIII. 34. *Pater, dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt?* Complures enim teterrimæ illius mortis auctores, atque magna Judæorum in illam conſpirantium pars miſerrime perierunt. Reſpondet autem S. Thomas citato art. 4. ad 2. non oraſſe Chriſtum *pro omnibus crucifixoribus, ſed pro iis ſolum, qui erant*

erant prædeſtinati, ut per ipſum vitam conſequerentur æternam: quam reſponſionem omnino tenendam eſſe demonſtrat ibidem Sylvius ex verbis Chriſti Joannis XVII. 9. *Ego pro eis rogo, non pro mundo, ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt*: quo loco & nos uſi ſumus Tom. III. pag. 352. ad demonſtrandam in Chriſto pro ſalute electorum peculiarem ſolicitudinem. Accedit ad hanc reſponſionem corroborandam Auguſtinus, cujus Tract. XXXI. in Joan. num. 9. hæc ſunt verba: *Videbat quoſdam ſuos inter multos alienos: illis jam petebat veniam, a quibus adhuc accipiebat injuriam*. Verum cum ſæpenumero dictum ſit mortem Chriſti omnibus, etiam reprobis, attuliſſe redemptionem, ac paraſſe ſalutarem medicinam, quamvis illius mortis beneficium ſinguli non accipiant, ſed ii tantum, quibus per fidem, per caritatem, & per ſacramenta applicatur: cohærenter aſſero, Chriſtum in cruce pro electis oraſſe, *ut ſalutem conſequerentur*, quod optime expreſſit D. Thomas; pro reprobis vero oraſſe, ut iis quoque pararetur ſalubre medicamentum, neque ulli mortalium pœnitentiam agenti denegaretur venia, atque in utraque parte exauditam fuiſſe Chriſti orationem. Audiendus eſt Auguſtinus ſerm. 175. aliàs 9. de verbis Apoſt. num. 2. & 3. *Ille autem*, inquit, *etiam cum occideretur medicus erat, vapulabat, & curabat: patiebatur phreneticum, nec deſerebat ægrotum: tenebatur, alligabatur, colaphis percutiebatur, arundine plagas accipiebat, irridebatur, inſultabatur ei, poſtremo occidebatur, damnabatur, ligno ſuſpendebatur, undique circumferebatur, & medicus erat. Agnoſcis phreneticos, agnoſce & medicum. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Illi perdita mente ſæviebant, & medici ſanguinem ſæviendo fundebant: ille etiam de ipſo ſanguine ſuo ægrotis medicamentum faciebat. Non enim fruſtra dixit: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt; orat Chriſtianus, & exauditur: orat Chriſtus, & non exauditur? Prorſus exauditus eſt. Ibi erant, ibi ſæviebant. Erant in ipſo populo, a quo ipſe medicus occidebatur, & in ejus ſanguine etiam ipſis antidotum parabatur*. Hactenus de Chriſti oratione.

De Christo Mediatore.

Poſtremo loco dicenda nonnulla ſunt de officio Mediatoris. Ac primo Chriſtum Mediatorem eſſe peculiari quodam titulo, & ad differentiam Sanctorum, quatenus ipſe ſolus nos redemit, ac pretio ſanguinis ſui debita perſolvit noſtra, quamvis etiam Sancti per Chriſti gratiam, & redemptione peracta, pro nobis fungantur interceſſorum officio, ſatis ſuperque demonſtratum eſſe contra Socinum, ac traditum ab Apoſtolo 2. ad Corinth. v. 18. prima ad Timot. II. 5. aliiſ-

aliiſque in locis innumeris. Inquirendum remanet, ſecundum quam naturam Chriſtus ſit Mediator, an ſecundum divinam, an ſecundum humanam, an ſecundum utramque. Miſſis itaque Socinianis, qui divinam in Chriſto naturam negant, aliiſque Arianis & Ebionitis; ſciendum eſt Andream Oſiandrum Lutheri diſcipulum, cum refutaret ſententiam aliorum Novatorum, autumantium juſtificari homines per ſolam fidem, excogitaſſe abſurdiorem alteram, quam amplexi ſunt Joachimus Weſtphalus, & Joannes Wigardus, fieri ſcilicet juſtificationem per ipſam juſtitiam *ſubſtantialem* Chriſti ſanctis inhabitantem. Quem errorem oppugnaturus Franciſcus Stancarus Mantuanus addictus partibus Lutheranis in Apologia edita adverſus Witembergenſes, docuit Oſiandri ſententiam labili innixam eſſe momento, cum Chriſtus ſit mediator, & juſtificationis auctor, ſpectata tantum natura humana, quæ nequit juſtis ſingulis inhærere. Ita Oſiander divinæ tantum naturæ, Stancarus humanæ duntaxat tribuit Mediatoris officium. Legatur Florimundus Ræmundus lib. II. cap. XIV. num. 6. & cap. XV. num. 1. Contra Stancarum conſcripſit Joannes Calvinus duas ad Polonos epiſtolas: in quibus mediam ingreſſus viam tradidit Chriſtum Mediatorem eſſe ſecundum utramque naturam. Sed nec Calvinus recta inceſſit, autumans juxta utramque naturam Chriſtum perfunctum Mediatoris officio: quum ſententia Catholica teneat, Chriſtum utique eſſe Mediatorem ut Deum & hominem, ſed ex humana tantum natura tanquam a principio, ut inquiunt, *formali*, prodiiſſe opera redemptionis; quæ a perſona Verbi exequentis quæ carnis erant, habebant pretium, valorem, ac dignitatem.

Hæc ſi probe diſtinguas, nihil occurret in hac materia difficultatis: & quamquam ad ea diſtinguenda ſatis ſuperque ſufficiunt quæ diximus in confutatione trium hæreſum, Monothelitarum, Neſtorianorum, Eutychianorum: majoris tamen perſpicuitatis gratia affirmo primum, non fuiſſe Chriſtum Mediatorem, prout eſt homo a perſona Verbi præciſus. Quod probatur primo, quia in noſtræ Redemptionis negotio non debet humanitas conſiderari a divinitate ſejuncta; quoniam Chriſtus non potuit occidi niſi ut homo, & non potuit morti ſuæ tantum conferre pretium, niſi ut Deus. Atque id præcedenti cap. VI. ratione, & auctoritate probatum eſt. Deinde ipſum Mediatoris nomen commonſtrat, debuiſſe Chriſtum habere aliquid cum Deo, & cum hominibus commune, quemadmodum docet Irenæus lib. III. cap. 20. nunc 18. num. 7. Joannes Chryſoſt. hom. VII. in Epiſtolam 1. ad Timotheum, Theodoretus Dialogo III. Lactantius lib. IV. cap. 25. & S. P. Auguſtinus in Enchirid. cap. 108. n. 28. lib. X. Confeſs. cap. 42. num. 67. ſerm. 2. in Pſ. 90. n. 1. aliiſque in locis ſupra productis. Depromitur præterea illuſtris ratio ex ipſomet

Auguſtino lib. 1. de Conſenſu Evangeliſtarum cap. 35. num. 53. quæ ex Theologiæ noſtræ principiis ſponte fluit: & quam ut percipias, recole immutabilem virtutis regulam nihil eſſe aliud, quam ſapientiam Dei: rectam eſſe rationalem Creaturam, dum hujus ſapientiæ particeps facta caſto amore adhæret ſummo bono; impiam vero, dum avertens mentis obtutum a luce ſapientiæ, convertit ſe ad imaginem rerum commutabilium, atque his adhæreſcit amore noxiæ cupiditatis. Ut ergo hinc animus divellatur, & ad ſuprema redeat, opus habet ipſa Dei ſapientia, quæ nos ex imis attrahat ad ſuperna. Audi nunc citato loco Auguſtinum: *Quia omnia, quæ in contrarium pergunt per aliquod medium reducuntur, & ab æterna juſtitia temporalis iniquitas nos alienabat; opus ergo erat media juſtitia temporali, quæ medietas temporalis eſſet de imis, juſta de ſummis, atque ita ſe nec abrumpens a ſummis, & contemperans imis, ima redderet ſummis. Ideo Chriſtus mediator Dei & hominum dictus eſt, inter Deum immortalem, & hominem mortalem Deus & homo, reconcilians hominem Deo, manens id quod erat, factus quod non erat.*

Nihilominus aſſero, quod ſi attendantur opera, per quæ Chriſtus partes Mediatoris implevit, Mediator eſt in quantum homo. Principio id affirmat Apoſtolus in 1. ad Timoth. 11. 5. ſcribens: *Unus Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus.* Præterea Auguſtinus de Peccat. Origin. cap. 28. num. 33. inquit: *Non autem per hoc Mediator eſt, per quod æqualis eſt Patri.* Similia habet Tract. 82. in Joan. num. 4. & lib. x. Confeſs. cap. 43. num. 63. Deinde idem tradit Magiſter diſt. 19. & antiqui omnes Scholaſtici, necnon S. Thomas q. XXVI. art. 2. Sylvius ibidem, Eſtius in diſt. XIX. §. 7. Denique ratione conſtat mortem, obedientiam, orationem, ſacrificium crucis, & cetera Mediatoris officia peracta quidem eſſe a perſona divina, ſed ratione naturæ aſſumptæ. Quamobrem mirari ſoleo recentiores aliquos, qui longam inſtituunt diſputationem, ut oſtendant hæc non juvare Scantarianos. Iſti enim cum Neſtorio negabant Verbi perſonam redemptionis opera perpetraſſe, affirmantes τὸν λόγον adfuiſſe tantum naturæ humanæ, ut poſſet paſſionem perferre, ut inquit citato loco Ræmundus, Caniſius in Præmonit. ad librum 1. de Corruptelis Verbi Dei, necnon Vaſqueſius diſput. 83. cap. 2. At nos ipſum Dei Verbum paſſum, mortuum, & Mediatoris officio perfunctum profitemur ratione humanitatis aſſumptæ, quam a Verbi perſona minime ſeparamus, refutantes hac fidei profeſſione Stancari, Oſiandri, Calvini, aliorumque omnium hæreticorum errores.

Habes hinc, Lector, quantum in Mediatoris officio Dominus Jeſus diſcrepet a Sanctis ſuis. Primum quia humana natura Chriſti eſt Verbo unita *hypoſtatice*, Mediator eſt, ut inquiunt Theologi, per

Digitized by Google

mediationem ſubſtantialem, ideſt, Mediator noſter non morali tantum affectu, ut ſancti alii, ſed *ſubſtantiali* unione conjunctus eſt Deo. Ille inſuper eſt reconciliatio & propitiatio pro peccatis totius mundi: alii habent miniſterium reconciliationis. Fecit ille proprio ſanguine ægrotis medicamentum: ceteri tantum dant operam, ut ægrotis medicina applicetur. Chriſtus eſt fons gratiarum, lux, via, veritas, vita; alii Chriſti gratiam ſuppliciter petunt, lumen quærunt, viam commonſtrant, veritatem docent, vitam annuntiant. Chriſtus denique eſt Eccleſiæ caput, vivus Panis, Sacerdos & holocauſtum: ſancti autem ſunt Chriſti membra, paſcuntur ad Chriſti menſam, offerunt Chriſti victimam.

Denique inquirunt aliqui, an etiamnum ſedens a dextris Dei orando, atque interpellando pro nobis exerceat piiſſimus Jeſus officium Mediatoris. Exercet utique. Nam Apoſtolus ad Rom. VIII. 34. ait: *Chriſtus Jeſus qui mortuus eſt, imo qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*: & ad Hebr. VII. 25. *Semper vivens ad interpellandum pro nobis*. Joannes etiam in priori Epiſtola cap. II. 2. *Advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum*. Legatur Auguſtinus Epiſt. 59. ad Paulinum quæſt. 5. nunc 149. num. 14. & 17. & Tract. 1. in Epiſt. Joan. num. 8. Joannes Chryſoſtomus hom. XVIII. in Epiſt. ad Rom. hanc profert rationem, quoniam Chriſtus in cælis *noſtri curam non depoſuit, & adhuc eamdem caritatem conſtanter ſervat*. Scribit idem Theodoretus Tom. III. pag. 70. Theophylactus in cap. VIII. ad Rom. ac Patres alii. Me non latet eruditum Vaſqueſium diſp. LXXXII. cap. 2. contendere Patrum teſtimoniis, quod Chriſtus in cælis non oret, niſi naturam noſtram in Patris dextera collocatam inceſſanter Patri manifeſtando, ut inquit Paulinus Aquilejenſis in libro Sacroſyllabo, Nazianzenus orat. 36. num. 52. & Gregorius Magnus libro 22. Moralium cap. 13. Verum manifeſtat quidem Salvator Patri ſuſceptam pro nobis humanitatem; ſed non abſque interpellatione, atque oratione: quam ſi aliqui Patrum denegare videntur, aut ſermonem inſtituunt de oratione illa, quam fecit in diebus carnis ſuæ cum lacrymis & clamore valido, ut inquit Apoſtolus ad Hebr. V. 7. vel de oratione, qua petitur redemptio hominum, non redemptionis applicatio; vel de ea, quæ ſita eſt in vocibus oris, non in cogitationibus cordis. Priori ſenſu loquuntur Nazianzenus & Paulinus, poſtremo autem Gregorius: nam illi oppugnant hæreticos deprimentes perſonam Chriſti; hic vero demonſtrat æternam vitam corde potius, quam ore petendam eſſe. Profecto orationem Chriſti nihil gloriæ & majeſtati ipſius derogare, demonſtrat citato loco Theodoretus duorum regum exemplo: quorum unus ſi a regni conſorte petat, ut ei quiſpiam reconcilietur, *hoc ne* (inquit Præſul Cyrenſis) *de ejus qui*

Digitized by Google

petit dignitate detrahit? *Nequaquam*. Atque hæc dicta ſint de humani generis redemptione, de Unigeniti Filii Dei nimia erga nos caritate, de magno Sanguinis ejus pretio, & de beneficiorum omnium maximo perpetua contemplatione in memoriam revocando.

Hoc igitur pretio captivi cum redimuntur,
Agnoſcant quali concluſi carcere, quove
Obſeſſi fuerint morbo: quibus eripiendis
Succurri haud aliter potuit, quam morte Medentis:

inquit in Carmine de Ingratis cap. 54. alias 43. Aquitanorum decus, & Auguſtinianæ doctrinæ vindex, beatus Proſper.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER VICESIMUS NONUS

In quo diſputatur de tempore perfectæ Reparationis.

NEscio, qua de cauſa recentiores Scholaſtici dantes operam Theologicis inſtitutionibus politiori ſtilo tradendis, graviſſimas diſputationes de Chriſti ætate, ac de rebus ab ipſo geſtis omittant; niſi forte, quod hujuſmodi diſſertationes difficillimæ ſint, eaſque ſibi ſacrarum Hiſtoriarum Scriptores, Chronologi, & Critici ſoleant jure ſuo quodammodo vindicare. At ego illas penitus non prætermittam, propterea quod Chronologicæ ſaltem neceſſariæ videntur, ut percipiantur libri xxv. ſupputationes; præſertim cum noſtratium plurimi, non viri ſummi, ac domeſtici Noriſii, ſed Alexandri Natalis, doctiſſimi quidem, ſed cum Uſſerio, ceteriſque poſtremi ævi Chronologis haud recte de Chriſti ætate diſſerentis, dediti pervolvendis lucubrationibus; atque aſſueti duntaxat lectioni Theologicorum librorum, qui nuper e Galliis ad nos cum magna Auctorum fama delati in dies typis Italicis recuduntur, niſi forte in controverſiis ceteris, in his falſim a vero exorbitant: nec Noriſii tantum, quod in Auguſtinenſibus doleo magnopere, ſed & Auguſtini de Chriſto affixo

fixo cruci Coſs. duobus Geminis ſententiam aut deſerunt, aut ignorant, necnon, ſi probe ſcio, in ſupputatione hebdomadum Danielis ignoranter, ac temere oppugnant. Perpaucis itaque diſputationibus exornandis, quæ ad domeſtica limina Noriſianam Chronologiam revocarent, dicandos putavi conatus iſtos tenuiſſimi ingenii mei, fortaſſis Inſtituti noſtri ſodalibus haud inutiles, exteriſque minime ingratos. Et quoniam etiam ſunt, qui ut uno, vel altero ſtudiorum anno ſe plurimum profeciſſe videantur, vix conjicientes oculos in Serrium, Tillemontium, Honoratum, aut Criticum alium, vel Hiſtoricum recentiorem, pervulgatis controverſiis rejectis, diſputare ſolent abſque delectu de re aliqua, ſciolis nova, & jucunda litteratulorum congreſſibus; ut iis ſimul morem geram, oſtendamque quid in vellicandis receptis traditionibus ſit periculi, & audaciæ, inſeram Chronologicis diſcuſſionibus aliquam animadverſionem in Chriſti vitam. Ero tamen hac in re brevis, tum quia plura non patiuntur voluminis hujus anguſtiæ; tum etiam quia opinione noſtra Scholaſtica Theologia methodo, & ordine a nobis ſervatis tradenda eſt, ut juvenes his ſtudiis peractis, certiſque imbuti elementis, aut Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, aut lectioni ſacrorum Canonum, aut Patrum monimentis ſe totos libero, ac maturo judicio devoveant. Si quis vero nobis auſcultet; illum forte conſilii non pœnitebit: neque ætate grandævus mirabitur ſe perperam diu luſiſſe operam, quod nos feciſſe maximo cum dolore experimur. Ceterum, ut me revocem ad munus penſumque meum; Doctores quoque Scholaſtici multa de rebus a Chriſto patratis diſſeruerunt, Divus Thomas, Alexander Alenſis, Suareſius, Sylvius, alii: ut mihi ſuccenſendum non ſit, quod nonnulla tradam neceſſaria admodum, & quibuſdam forſitan eruditulis hactenus incomperta.

C A P U T I.

Expoſita ſententia noſtra de genere Herodis, hujus Epocha figitur, & explanatur.

CUm natus ſit Jeſus, teſte Evangeliſta, in diebus Herodis regis; priuſquam definiam annum ſalutiferæ nativitatis, ſtatuere cogitavi Epocham Herodianam: quod nunc faciam, inveſtigato genere ejuſdem regis. Non conſentiunt Auctores, cujas Herodes fuerit. Genus illum traxiſſe a primoribus Judæorum ait Nicolaus Damaſcenus apud Joſephum lib. XIV. Antiq. cap. 2. nunc 1. num. 3. Fuiſſe Idumæum genere ſcribit eo loci Joſephus, necnon lib. 1. de Bello cap. 5. nunc 6. num. 2. Aſſentiuntur Hegeſippus lib. 1. cap. 14. Pho-

Photius in Biblioth. num. 238. Petavius lib. x. de Doctrina Temp. cap. 5. Natalis Alex. vi. Aet. M. diſſert. 9. Valeſius in Notis ad Euſeb. lib. 1. cap. 6. Uſſerius ad an. P. Jul. 4642. Ezech. Spanhemius in Stemm. Herodis, Cellarius in Hiſt. Herod. Noldius in Hiſtoria Idumæa, Sam. Baſnagius in principio Annalium; innumeri denique, cum orthodoxi, tum hæretici. Fuiſſe Aſcalonitam genere, ejuſque patrem Antipatrum poſtea ab irruentibus Idumæis in Idumæam adductum, Aſcalone in templo Apollinis functum officio æditui narrat Euſebius lib. 1. cap. 6. ex Epiſtola Africani ad Ariſtidem, & S. Epiphanius Hæreſ. 20. quæ eſt Herodianorum: idem propugnat Baronius in Apparatu, Salianus ad annum 3989. n. 12. in ſingulari opuſculo de Herode Nicolaus Serarius, nec diſſentiunt Magdeburgenſes Cent. 1. lib. 1. cap. 3. Sive Idumæus fuerit, ſive Aſcalonita, fuiſſe alienigenam eſt communis traditio Patrum, quam defendunt Serrius Exerc. de Chriſt. 17. Tournelius q. 3. de Incarnat. art. 1. Witaſſe q. 3. art. 1. cap. 1. Cenſendum eſſe indigenam, & Judæum genere contendunt Joſeph Scaliger in Animadverſ. Euſebianis ad an. 1983. Caſaubonus exercit. 1. in Baronium, Torniellus ad annum. 4018. num. 7. Daniel Huetius in Demonſtr. Evangelica prop. ix. cap. 4. & Claudius Fraſſen diſp. 1. art. 1. ſect. 3. q. 5. Sententiam noſtram proxima theſi explicabimus.

Propositio I. Herodes alienigena dicendus eſt: an Idumæus fuerit, an Aſcalonita, incertum; videtur tamen probabilior opinio eorum, qui illum exiſtimant Idumæum.

Demonſtratur prima pars teſtimonio Judæorum. In omnibus quippe Hebræorum Chronicis, Regnum Herodianum appellatur regnum *Proſelytorum*: deinde Joſephus lib. xiv. Antiq. cap. 2. nunc 1. num. 3. ait Antipatrum fuiſſe *genere Idumæum*; fuit autem Antipater pater Herodis. Ibidem ait Nicolaum Damaſcenum deducentem Antipatri genus *a primoribus Judæorum*, mentiri *in gratiam Herodis, quem fortuna ad Hebræorum regnum evexit*. De eodem Antipatro ſcribit lib. 1. de Bello cap. 5. nunc 6. num. 2. *Erat autem genere Idumæus, & nobilitate, & opibus, & alia poteſtate gentis ſuæ princeps*. Probatur præterea traditione Patrum, quorum ſinguli Herodem faciunt *alienigenam*, etiamſi non videantur convenire in eo, an fuerit Idumæus genere, an Aſcolonita; ſed hanc eſſe nominis, verborumque diſcrepantiam merito aſſeruit citato loco Petavius. Sive enim dixeris Antipatrum Aſcalone natum, & illinc abductum ab Idumæis cum Africano, atque Epiphanio; ſive Idumæum genere, & Aſcalone commoratum, ut dicam paullo infra, perſiſtit ſententia Herodem adſtruens alienigenam, & cohærentia inter eos, quorum aliqui Herodem Aſcalonitam appellant, aliqui vero Idumæum. Torniellus & Fraſſen reſpondent non eſſe attendendam traditionem Patrum, quod nec de genere Herodis hi data opera pertracta-

tractarint, nec hæc quæſtio ad fidem pertineat. Sed cum omnia argumenta, quæ adverſus traditionem iſtam proferuntur, inepta ſint, & futilia; intemperanter ſe gerunt, qui putant Patres omnes in errore fuiſſe verſatos, maxime cum Patribus ipſis compertum fuerit tradi Judæorum hiſtoriis literiſque certiſſimis, *primum alienigenam Herodem regem fuiſſe in gente Judæorum quo tempore Chriſtus natus eſt*, ut inquit Auguſtinus lib. XII. contra Fauſtum cap. 42.

Herodem itaque fuiſſe Aſcalonitam probant primò ex Julio Africano, qui in Epiſt. ad Ariſtidem apud Euſebium inquit *Herodem Antipatri fuiſſe filium: huic vero Herodem quemdam Aſcalonitam unum ex numero ſervorum templi Apollinis, quod Aſcalone eſt, fuiſſe patrem: Antipatrum, cum admodum puer a latronibus Idumæis captus eſſet, cum iiſdem diutius vixiſſe, eo quod pater præ inopia pretium pro redemptione illius ſolvere non valeret; moribus poſtea, atque inſtitutis Idumæorum innutritum Hircani Judæorum Sacerdotis amicitiam fuiſſe conſecutum*. Idem confirmant ex Epiphanio eamdem hiſtoriam narrante ad hæreſim XX. Herodianorum. Accedit S. Ambroſius lib. III. in Lucam num. 41. Ad hæc Herodem *Aſcalonitam* appellant S. Martyr Juſtinus in Dialogo cum Tryphone, Theodoretus dialogo primo, Severus Sulpitius lib. 2. Hiſtoriæ ſacræ, Photius etiam in Bibliotheca num. 76. licèt Cod. 238. faciat *Idumæum*, Eutychius denique Alexandrinus in Annalibus editis a Pocochio. Qui hanc ſententiam propugnant, aſſerunt Herodem ab aliis Patribus dici Idumæum a nativitate, cum ab avorum origine fuerit Aſcalonita. Atque ita facile ſingulos revocant ad concordiam.

At fuiſſe *Idumæum* genere affirmant longe plures, quibus adſtipulatur, ut vidimus, Flavius Joſephus. Hegeſippus pariter lib. I. cap. 14. ſcribit de Antipatro: *Is erat Idumæus genere, moribus apud ſuos clarus, non tenuis pecuniæ, & prævalidæ potentiæ*. Rupertus libro 9. in Gen. cap. 29. *Herodes*, inquit, *Alienigena, patre Idumæus, matre ortus Hebraica*. Qui autem huic ſententiæ ſubſcribunt, poſſunt reponere ab aliis Patribus Herodem dici *Aſcalonitam*, quia etſi Idumæus genere, quandoque Aſcalonem inhabitaverit; quæ videtur ſententia Noriſii diſſert. v. de Epoch. Syromacedonum Tom. II. pag. 542. Ex his probatur propoſitionis noſtræ pars prima: Omnium prorſus conſenſu Herodes vel Idumæus eſt, vel Aſcalonita: aut fuerit Aſcalonita genere, & nativitate Idumæus; aut Idumæus origine, Aſcalonita domicilio atque ſede. At ſive Aſcalonitam, ſive Idumæum dixeris, ſemper alienigena eſt. Igitur Herodes eſt alienigena. Recte Serarius de Herode cap. 9. *Modò ex Hebræa gente non fuerit Herodes, cujuſque gentis alterius fuerit, alienigena ſemper contra Scaligerum intelligitur*.

Quærenti a me tamen, cui parti potius adhæream, primum re-

Digitized by Google

reſpondeo me ſummopere eos commendare, qui vitantes ejuſcemodi conflictum dicunt abſolute Herodem alienigenam: atque ut id aſſeram, ducor hiſce momentis. Primum eſt, quod hac ratione ſtat ſua cuique Patrum auctoritas. Alterum, quod docti viri ajunt hanc eſſe verborum conflictationem, & cum poſſunt facile componi Scriptorum diſſidia, non opus eſt ſingula expendere minutatim. Tertium quod Euſebius commendans traditionem Africani, laudat quoque ſententiam Joſephi ſcribentis Herodem paterno genere fuiſſe Idumæum. Quartum denique, quod inter Patres præſtantiſſimi vocant Herodem alienigenam & proſelytum, nihil de ipſius patria definientes: ut Hieronymus lib. I. in Oſeam cap. 3. & lib. III. in Matth. cap. 22. S. P. Auguſtinus lib. XVIII. de Civit. Dei cap. 45. num. 3. atque lib. XII. contra Fauſtum cap. 42. necnon Cyrillus Alexandrinus lib. VIII. contra Julianum pag. 260. quorum teſtimonia magis videntur expedita ad eos revincendos, qui arbitrantur Herodem Judæum genere.

Deinde affirmo videri mihi probabiliorem ſententiam eorum, qui Herodem exiſtimant *Idumæum*. Movet autem me primò numerus & eruditio eorum Scriptorum, qui ſententiam iſtam propugnant. Deinde S. Ambroſius lib. III. in Lucam num. 41. ait opinionem alteram tradi *ab his, qui ſive argumentati, ſive ſimpliciter docentes, ſive vera adſtruentes* Herodem fecerunt Aſcalonitam: in quæ verba adnotarunt Benedictini, *Narratio illa ut prorſus fabuloſa, & commentitia rejicitur, neque omnino probatur Ambroſio*. Præterea non conveniunt Africanus atque Epiphanius, cum unus *Hierodolum*, ſive æditumm Apollinis faciat Antipatrum, alter Herodem Antipatri patrem; & aliunde conſtet patrem Antipatri appellatum fuiſſe *Antipatrum Antipam*, ex Joſepho lib. XIV. Antiq. cap. 2. nunc 6. quamquam fateor hæc poſſe facile conciliari, ſi Antipatro ac patri idem tribuamus in templo Apollinis miniſterium, & avo Herodis nomen *Herodis* ſimul atque *Antipatri*. Verum gratis id fingitur. Inſuper conciliari nulla ratione poteſt, Antipatrum fuiſſe non tenuis pecuniæ & prævalidæ potentiæ virum, ut cum Joſepho ſcribit Hegeſippus; ac non potuiſſe *præ inopia* redimi ab Idumæis, quemadmodum Epiphanius inquit poſt Africanum. Item quod de Antipatro ſcribit Joſephus ex hoc redditur probabilius, quod vir miſerrimus & captivus non adeo facile veniſſet in amicitiam Hircani ſummi Judæorum Pontificis, neque is Mariamnem neptem ſuam formæ venuſtate inſignem, & nobiliſſimo exortam genere Herodi locaſſet in matrimonium. Inſuper pater Antipatri, auctore ibidem Joſepho, tenuit totius Idumææ præfecturam: quomodo ergo Antipater captivus in Idumæam a latronibus adductus eſt? Ad hæc cum Africanus opinionis ſuæ neminem alium laudet auctorem, quàm privatam traditionem quorumdam, qui

ſe faciebant Domini cognatos, Joſephus autem gentis ſuæ origines; hiſtoriaſque conſcribat, antiquior etiam ſit, & ætati Herodis proximior, hujuſque avum, parentes, uxores, filios, univerſamque familiam recenſeat; huic potius, quam illi videtur fides præſtanda. Hæc ſunt quæ me permovent, ut Herodem aſſeram Idumæum.

Non hinc tamen infertur, male a multis Patribus dictum *Aſcalonitam*. Enimvero conſtat ex Joſepho citato loco Antipam patrem Antipatri *feciſſe amicitiam cum Arabibus, Gazæis, & Aſcalonitis, eoſque ſibi multis & magnis muneribus conciliaviſſe*. Factum id, uti adnotavit diſſert. v. de Epoch. Syromaced. Noriſius, ut ſi forte æmulorum invidia excideret a gratia Alexandri regis, poſſet Aſcalonem ad amicam urbem ſecedere. Valde itaque probabile eſt majores Herodis quandoque Aſcalone fuiſſe commoratos. Confirmat ſententiam ſuam Noriſius, ex quo Herodes ad regnum evectus, memor priſtinæ amicitiæ, & paterni domicilii conſtruxerit *Aſcalonitis balneas & fontes magnificos, prætereaque periſtylia tam opere, quam magnitudine ſuſpicienda*, ut ait Joſephus lib. I. de Bello cap. 16. nunc 21. num. 11. Cæſar etiam Herodis *ſorori Salomi ædes regias in Aſcalone largitus eſt*, ut inquit idem Hiſtoricus lib. 2. de Bello cap. 4. nunc 6. num. 3. Igitur Herodes & Idumæus, & Aſcalonita recte dicitur; *Idumæus* genere, *Aſcalonita* domicilio, ſemper tamen *proſelytus*, *atque alienigena*.

Qui Herodem putant Judæum, opponunt primo teſtimonia Scriptorum, Nicolai Damaſceni, de quo ſupra: ipſius Joſephi, qui lib. XX. cap. 6. nunc 8. num. 7. ſermonem inſtituens de rixa inter Judæos, & Syros orta Ceſareæ, inquit: *Judæi primas ſibi deferri volebant, quod Rex illorum Herodes fuerit Judæus*. Libro etiam XV. Antiq. cap. 14. Judæi ab Herode dicti ſunt *viri ejuſdem originis*, ἄνδρες ὁμόφυλοι. Strabo quoque lib. XVI. Geographiæ Herodem vocat ἄνδρα ἐπιχώριον, *virum indigenam*. II. Si Herodes fuiſſet Idumæus genere, ad ſolium evectus ſtuduiſſet Idumæorum ritus inducere, quemadmodum Hircanus coegerat Idumæos ad Judæorum legem, ac politiam. III. Ex Joſepho lib. XV. cap. 7. num. 9. Coſtobarus Idumæus factus gener regis indignum exiſtimabat Idumæos ſervire Judæis. Herodes ergo Idumæos ipſos in ſuam libertatem vindicaviſſet, ſi ortus eſſet eodem genere. IV. Hircanus alienigæ non locaſſet in matrimonium neptem ſuam Mariamnem, cum id Exodi XXXIV. 16. & Deut. VII. 3. inhibeatur. V. Præſetulit Herodes Judaicæ legis zelum maximum, adeo ut Cæſar apud Macrobium lib. 2. Saturn. cap. 4. cum audiſſet Herodem occidiſſe filium ſuum, dixerit, *Melius eſt Herodis eſſe porcum, quam filium*. Ejuſdem religionis argumentum ſunt inſtauratum ab ipſo Templum, ſolicitudo ne ſtatua Caji Cæſaris perſiſteret in ſacris ædibus, aliaque hujus generis facinora. VI. Niſi Judæus Herodes fuiſ-

fuiſſet, falſitatis convinceretur vaticinium Geneſis XXV. 23. *Major ſerviet minori*, quandoquidem Idumæi originem ducentes ab Eſau imperaſſent Jacobi poſteritati. VII. Multo magis corrueret oraculum Jacobeum Gen. XLIX. 10. de non auferendo ſceptro de Juda uſque ad Meſſiæ adventum; nam ablatum foret anno ante Chriſtum 35. dum Herodes regnum Judæorum adeptus eſt. VIII. Matth. 22. commemorantur Herodiani. Hi exiſtimabant Herodem eſſe Chriſtum, juxta Epiph. h. 20. Incredibile eſt autem habitum fuiſſe, ut Meſſiam, principem non Judæum. IX. Tandem Idumæi quoque erant Judæi: ſi ergo Herodes fuit Idumæus, Judæus fuit.

Reſp. ad primum nil probare prædictorum Scriptorum teſtimonia, nam Nicolaum Damaſcenum in gratiam Herodis mentitum affirmat Joſeph lib. XIV. cap. 1. num. 3. Ad ſeipſum, ceteroſque intelligendos, facem præfert idem Hiſtoricus lib. XIII. cap. 9. num. 1. ubi de Idumæis ab Hircano devictis inquit: *Illi vero patriæ ſuæ amore tum circumciſionem admiſerunt, tum vitam in ceteris ſimiliter ac Judæi agere conſtituerunt. Atque eo tempore ipſis contigit, ut deinceps Judæi eſſent.* Hoc ſenſu dici ὁμοφύλους *Judæos*, atque *Idumæos* a Stephano, & a Strabone, compertum eſt. Ergo Judæi, Idumæique *idem genus* ſunt, quatenus Judæorum nomine veniunt recutiti, & ritibus Moſis addicti; non quatenus deſignantur eo nomine poſteri Jacob. Alterum diluitur iis, quæ de moribus Herodis narrantur lib. XV. Antiq. cap. 9. num. 6. *Cogebatur a receptis moribus decedere & patria inſtituta violare, dum & urbes ambitioſa ſui oſtentatione conderet, & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam Judæi nunquam tuliſſent, cum nobis interdictum ſit ſtatuas & ſimulacra Græcorum more colere, ſed alias regiones & urbes ita inſtruxit & ornavit, Judæis ſemet purgans, quod non ſuapte ſponte, ſed ex juſſu & mandatis hoc faceret, a Cæſare vero & Romanis gratiam iniens, quaſi non adeo patriis moribus, ac eorum honori ſtuderet.* Itaque Herodes non induxit ritus Idumæos, ne Judaicum populum adverſum ſe concitaret, & quoniam Hebræorum ſtatutis imbutus veram noverat religionem. Ad tertium reſpondeo Coſtobarum fuiſſe *de genere Sacerdotum Coze, quem Deum exiſtimant Idumæi*, ſtuduiſſe autem, ut Judæorum excuteret jugum, *quod arbitrabatur acciſis Herodis viribus facile ſe poſſe gentis Idumææ dominatum adipiſci*, inquit Hiſtoricus lib. XV. cap. 7. num. 9. Perperam itaque comparatur proſelyto & regi homo principatum affectans atque idololatra. Ad quartum dico primum, vetitum Judæis jungere connubia cum idololatris, ut liquet ex locis objectis; Herodem vero fuiſſe *proſelytum*: deinde peto a Torniello & Fraſſenio, qui adeo commendant Herodis pro lege zelum, & has argutiunculas objectant, cur Herodes Coſtobaro Idumæo, apud Joſephum cit. loco, *Salomen ſororem ſuam nuptui dedit?* Ad quintum

 idem,

Digitized by Google

idem, ac ad ſecundum eſto reſponſum; ne longior ſim narrando ſervitutem qua Herodes Judæos premebat, inſidias quas ſtruxit Ariſtobulo, cædem Hircano illatam, interfectam Mariamnem, aliaque flagitia innumera. In argumentatione ſexta non immorabimur, longo enim tempore poſteri Jacob tenuerunt principatum in filios Eſau, at non ſemper. Quod ſequitur nullius eſt ponderis; tempore quippe Herodis ſceptrum penitus ablatum eſt, & quia ipſe fuit Rex primus alienigena, & quia non permanſit eo regnante *Dux de femoribus Juda*, ait Hieronym. lib. 3. in Matth. cap. 22., *Rex de ſemine Juda*, inquit Auguſtinus lib. XII. contra Fauſtum cap. 42. *Principes ex tribu Juda & David qui per ſucceſſores ſceptrum ad regnum Herodis uſque tranſmiſerunt*, ſcribit Cyrillus lib. VIII. contra Julianum 260. Quo autem pacto ad Herodem uſque ſceptrum permanſerit non ſolum in Judæorum populo, ſed etiam *in tribu David, in ſemine Juda, in duce ex hujus femoribus orto*, diximus alibi. Si vero cum viris doctis ſceptrum referas ad ſolum regem genere Judæum; dico ablatum quidem paullo ante Chriſtum, ſed non eſſe vaticinium Jacobæum ad punctum & particulam temporis coarctandum: nam & in magnis rerum eventis ſolet tempus diutinum deſignari, ut dum dicimus adventurum Antichriſtum in fine mundi: & ſignum debet rem, quam promittit, præcedere. Sane Jacobi vaticinium eventum omnium maximum portendebat: & ſceptri Judaici finem tanquam ſignum illius eventi prænuntiabat. Fateor tamen non poſſe falſitatis convinci celeberrimum vaticinium, etiamſi Herodes dicatur *indigena*, quoniam ſucceſſor ejus Archelaus non obtinuit a Cæſare *regii nominis honorem*, ut legimus lib. XVII. Antiq. cap. 13. nunc 11. num. 4. Quare ſententia Tornielli, Fraſſenii, & Huetii nullatenus enervat, ut quidam arbitrantur, oraculum Jacobeum: ſed rejicitur a nobis tantummodo tanquam falſa. Ad objectionem octavam dico in ſententia Hieronymi Herodianos fuiſſe *Herodis milites*, & S. Doctoris lib. III. in Matth. pag. 104. Tomi IV. hæc verba legi: *Quidam Latinorum ridicule Herodianos putant, qui Herodem Chriſtum eſſe credebant: quod nuſquam omnino legimus*. Sed dato id Herodianos crediciſſe; quid mirum hos Herodem pro Meſſia coluiſſe, quum Joſeph Hiſtoricus Meſſiam dixerit Veſpaſianum, aliique Simonem Magum, & Doſithæum Samaritas? Adde hoc argumento, ſi quid evinceret, etiam probari Herodem eſſe filium Davidis, atque de Tribu Juda, quoniam verus Meſſias e ſemine David expectabatur. Poſtrema objectio facillime ex dictis diluitur, quoniam Idumæi erant quidem Judæi religione, ſed genere atque origine ἀλλόφυλοι, *proſelyti, alienigenæ*; qualem fuiſſe Herodem dixi hactenus: nunc de Epocha.

PROPOSITIO II. Duplex diſtinguenda eſt Epocha Herodiana, quarum prima figenda eſt anno U. C. 714. P. Julianæ 4674. Coſs. Domitio

tio Calvino II. & Aſinio Pollione: altera anno U.C. 717. P. Jul. 4677. Coſs. M. Vipſanio Agrippa, & L. Caninio Gallo.

De priori Epocha conſentiunt accuratiſſimi Chronologi, Petavius lib. x. de Doctrina Temp. Noriſius diſſert. 2. Cenot. Piſan., diſſert. v. de Epoch. Syromaced. & in Paræn. ad Johan. Harduinum, Uſſerius ad annum 3964. Calviſius in Auguſto, Pagius in Apparatu num. 80. Baſnagius ad an. P. Jul. 4711. Auctor Chronologiæ ad Biblia Antonii Vitrè, & poſt doctrinam temporum majori in lumine collocatam, omnes propemodum. Demonſtratur autem I. Joſeph lib. xiv. Antiq. cap. 14. num. 5. olim cap. 26. inquit de Herode: *Ille regnum ſuſcipit Olympiade centeſima nonageſima quarta, Cajo Domitio Calvino iterum, & Cajo Aſinio Pollione Conſulibus*. Eadem repetit lib. 1. de Bello, cap. xiv. n. 4. Perſpicuum eſt autem Conſulatum Calvini, & Aſinii Pollionis concurrere cum anno Auguſti Imperatoris quinto, correctionis Julianæ ſexto, P. Jul. 4674. & U. C. 714. nullo Chronologorum diſſentiente. II. Utroque loco Joſephus narrat Herodem decreto Senatus ſalutatum regem, *quod etiam ad Parthicum bellum expediret ut rex fieret*. Atqui Parthi aggreſſi Syriam ducibus Pacoro regis Parthorum filio, & Labieno, univerſam ſubegere anno U. 714. ex Dione Caſſio lib. 48. pag. 372. edit. Hanoviæ, atque ex ipſo Joſepho lib. xiv. Antiq. cap. 2. Igitur eodem anno U. 714. Herodes a Romanis declaratus eſt Rex. III. Joſephus eo loci ſcribit occupatam Syriam a Parthis altero anno ab adventu Antonii in Aſiam. Antonius vero in Aſiam ſe contulit anno Romæ 713. ex Dione ibidem. Sequenti ergo anno 714. Herodes ſenatusconſulto declaratus eſt rex Palæſtinæ & Judææ. De priori hac regni Herodiani Epochà nulla difficultas ſupereſſe videtur, inquit Cl. Pagius in App. num. 90. Similia Noriſius de Nummo Herodis Antipæ Tom. 2. pag. 655. Emanuel a Schelſtrate diſſert. 1. Antiq. Eccl. cap. 2. art. 1. aliique complures.

Altera Epocha figenda eſt in anno, quo captis a Soſio & Herode Jeroſolymis, atque interfecto Antigono, ipſe Herodes rerum potitus eſt: quod etſi non omnino ſit exploratum, contigiſſe arbitramur anno U. Romæ 717. Conſ. Agrippa, & Gallo. I. Joſeph. lib. xiv. Antiq. cap. 28. nunc 16. num. 4. ait accidiſſe Jeroſolimitarum cladem *M. Agrippa & Caninio Gallo conſulibus, olympiade centeſima, & octogeſima quinta, menſe tertio, jejunii ſolemnitate, tanquam recurrente in idem temporis momento illata a Pompejo Judæis calamitate: nam & eodem die ab illo poſt ſeptem & viginti annos Hieroſolyma capta fuerat*. Memoratum conſulatum incidere in annum U. 717. commonſtrant Faſti. Occupatam a Pompejo Jeroſolymam *Coſſ. M. Cicerone, & Antonio*, ideſt, anno Romæ 691. narrat etiam Dio lib. 36. pag. 36. Hinc ergo connumeratis annis 27.

per-

pervenitur ad conſulatum M. Agrippæ, & Caninii Galli, & duplici nota, Faſtorum ſcilicet, & devictæ a Pompejo Jeroſolymæ, conſtat hanc a Soſio, & Herode fuiſſe occupatam anno 717. urbis Romæ. II. Conſentiunt omnes captam Jeroſolymam proximo anno poſt ſecundam victoriam, quam de Parthis retulit Ventidius. Is Labienum Parthorum ducem priori conflictu devicit anno U. 715. juxta Dionem lib. 48. pag. 380. Id confirmat Cl. Pagius in App. num. 91. & ſeq. ex quo Ventidius ab Antonio miſſus fuerit ad reprimendos Parthos poſt ultimum fœdus initum cum Cæſare, ut liquet ex Vellejo cap. 77. libri 2. & Appiano lib. 5. de Bello civ. At de pace pertractatum non eſt, niſi labente anno 714. ex ipſo Dione libro 48. pag. 376. dum Sextus Pompejus occupata Sicilia vaſtabat Italiam; ideoque non potuit Ventidius Lambienum ſuperare, niſi vertente anno U. 715. Atqui ſecunda victoria Parthica, qua P. Ventidius Pacorum in Syria Cyrrheſtica prælio vicit, contigit elapſo anno poſt primam e Labieno relatam: non ergo accidit ante annum U. 716. quo etiam anno narratur a Dione libro 49. pag. 404. cumque Chronologis omnibus aſſentientibus Soſias & Herodes Jeroſolymas expugnaverint anno proximo poſt ſecundam victoriam P. Ventidii, idque colligatur etiam ex Joſepho lib. XIV. Antiq. cap. 27. nunc 15. num. 7. & lib. 1. de Bello cap. 12. nunc 16. num. 6. conſequens eſt Jeroſolymitanam cladem conſignandam eſſe anno Romæ 717.

Dixi tamen id omnino exploratum non videri. Doctiſſimus enim Noriſius differt. 2. Cenotaph. Piſan. contendit captas Jeroſolymas anno U. 716. Claudio, & Norbano Coſs. quoniam hoc anno conſignatur a Dione facta a Soſio & Herode expugnatio lib. 49. pag. 405. ubi etiam Dio addit: *Anno inſequenti nihil memoratu dignum a Romanis in Syria actum eſt*. Addit Scriptor Eminentiſſimus Joſephum deceptum anno Sabbatico, qui inchoatus fuit anno U. 716. menſe Tiſri, exiitque vertente anno 717. ideoque Joſephum annum captæ urbis illum putaſſe, quo exibat annus Sabbaticus, cum revera fuerit A. U. 716. Vide Tom. III. pag. 231. Ita valde probabile eſt, ex Dione corrigendum eſſe Joſephum. Fateor tamen me in priorem ſententiam propendere: primum quia ubique Joſephus ſibi conſtans ait Herodem caſtra prope urbem metatum anno tertio poſtquam Romæ declaratus rex fuerat, & regnaſſe annos 34. ab interfecto Antigono, poſtquam vero rex deſignatus eſt a Romanis, 37. Ita lib. 1. de Bello cap. 13. nunc 17. num. 8. & cap. ultimo num. 8. Videntur ergo tres anni inter unam, & alteram Epocham ſtatuendi. Præterea Joſpehus conſignans cladem Jeroſolymitanam anno U. 717. diem, menſem, olympiadem, & priorem expugnationem commemorans ſatis oſtendit quantum hac in re fuerit accuratus. Deinde præcedentia argumenta ipſius Dionis teſtimo-

ſtimoniis corroborata aperte evincunt Dionem, non Joſephum erraſſe; quod Toinardus, Pagius, aliique viri doctiſſimi hujus problematis inquiſitioni toto ingenii niſu inſudantes rem nunc definitam, & in luce poſitam arbitrantur. Verum tanta eſt Noriſii in Chronologicis difficultatibus enodandis diligentia, tantum argumentorum ejus pondus, & tanta ipſius apud omnes exiſtimatio, ut illius judicium nec poſſim, nec debeam extrudere; præſertim cum id parum ſcopo hujus diſceptationis afferat adjumenti.

Propositio III. Herodes deceſſit ante feſtum Paſchatis anni U. C. 751. a palilibus, ſive antequam exiret annus U.C. 750, Auguſti 41. correctionis Jul. 42. & P. Julianæ 4710. quo autem menſe præciſe, arduum eſt definire.

In priori propoſitionis parte conveniunt recentiores Chronologi, in altera plurimum diſſentiunt; nam Herodem fatis ceſſiſſe circa feſtum Paſchatis anni U. C. 750. putant Petavius lib. XI. cap. I. & lib. XIII. ad annum P. Julianæ 4710. Henſchenius & Papebrochius in Apparatu ad Chronolog. Pontificiam, quæ præmittitur Tom. I. Act. SS. Aprilis, Tillemontius in Hiſt. Imp. Tom. I. p. 2. pag. 1041. aliique viri doctiſſimi. Herodem vita functum eodem anno U. 750. die 25. Novemb. tenent Uſſerius ad annum P. Jul. 4710. Schelſtratius diſſert. I. Antiq. Eccleſ. Franciſcus Blanchinus in Chronolog. Conſul. Tom. 2. Anaſtaſii Prolog. p. 164. Antonius Pagius in App. n. 142. nec diſſentit Noriſius in diſſert. de nummo Herodis Antipæ Tom. 2. p. 654. ſed Pagius hoc aſſerit ex ſententia Uſſerii, nec aperte negat contigiſſe mortem Herodis ſequenti anno circa feſta Paſchalia, quod & propugnat Noriſius diſſert. 2. Cenotaph. Piſan. Tom. III. pag. 232. & ſeq. Hi enim duo viri de Chronologia optime meriti certo ſtatuunt Herodis obitum ante feſtum Paſchatis anni Romæ 751. a palilibus, diem ex ſententia Uſſerii duntaxat innuentes. Eo denique anno 751. non vertente 750. ad fata Herodem veniſſe ſcribunt loco nuper laudato Noriſius, Aegidius Bucherius in Belgio Romano lib. II. ſect. 3. Samuel Baſnagius ad annum P. I. 4711. ſive 43. Juliano, & U. 751. His poſitis primam theſis partem ſic demonſtro. I. Herodes regnavit annos ab interfecto Antigono 34. & ex quo ſalutatus fuerat rex a Romanis 37. Scribit enim Joſephus lib. 17. Antiq. cap. 10. nunc 8. num. I. *Quinto poſt occiſum Antipatrum die vitam finivit, cum regnaſſet poſt interfectum Antigonum annos triginta quatuor, poſtquam autem rex a Romanis creatus fuerat, triginta ſeptem.* Et lib. I. de Bello cap. ult. num. 8. *Poſtquam autem a filii cæde quinque dies vixiſſet, mortem obiit, cum ſcilicet regnaſſet annos quidem triginta quatuor, ex quo Antigono interfecto rerum potitus eſt, triginta vero ſeptem ex quo rex a Romanis declaratus eſt.* At ſive ſupputentur anni 37. ab anno U. 714. quo demonſtratum eſt Hero-

dem

dem acclamatum fuiſſe regem; ſive anni 34. ab anno U. 717. quo cum Soſio Jeroſolymas expugnavit, pervenitur ad annum Romæ 751. Hoc ergo anno Herodes magnus interiit. II. Poſt Herodis obitum ejus filii Romæ apud Auguſtum de paterna hæreditate judicio diſceptarunt: atque hoc judicium habitum Lentulo & Meſſalino Coſs. conſtat ex quo eidem interfuerit Cajus Cæſar ſuperiori anno Kalendis Januariis Conſul deſtinatus, nec intereſſe potuerit Lucius Cæſar. deſignatus conſul anno inſequenti, Conſ. Auguſto XIII. & Silvano, ideſt, anno Romæ 752. a palilibus. Deceſſerat ergo Herodes ante Azymorum feſtivitatem Cornelio Lentulo, & Valerio Meſſalino Conſulibus, & anno Urbis 751. Præterea Archelaus ſucceſſor Herodis, accuſantibus fratribus ac primoribus Judæorum ab Auguſto Viennam in Galliis relegatus eſt, *anno regni nono*, ex Joſepho lib. 2. de Bello cap. 6. nunc 7. num. 3. ſive *anno decimo*, ex eodem Auctore lib. 17. Antiq. cap. 15. nunc 13. num. 4. ideſt, expleto anno *nono*, & *decimo* inchoato. Pulſum vero in exilium Archealum *nono* principatus ſui exacto anno conſentiunt omnes, Euſebius ad annum Auguſti 56. Beda Tom. 7. p. 195. Philippus Bergomas Hiſtoricus Ordinis lib. VIII. Supplem. Petavius, Noriſius, Pagius, Tirinus, Uſſerius, Scaliger, omnes. Diſceptatur tantum de anno hujuſmodi exilii. Et quamquam Eccleſiaſticorum Annalium Parens id contigiſſe contendat anno U. 767. paullo ante mortem Auguſti, quem fatis ceſſiſſe hoc anno duobus Sextis Conſulibus, 14. Kalendas Septembris, *eſt doctorum omnium ſententia*, inquit Faſtorum Pater Panvinius lib. 2. Faſt. cap. 302. attamen compertum modo eſt Archelaum pulſum in exilium anno Romæ 760. Coſs. Gretico, & Nerva, ſeptem annis ante Auguſti obitum. Relegato enim Archelao Quirinius ejus facultates redegit in cenſum, *anno poſt Actiacam pugnam trigeſimo ſeptimo*, ex Joſepho lib. XVIII. cap. 3. nunc 2. num. 1. Cumque pugna Actiaca contigerit anno Urbis 723. Coſs. Auguſto III. & Meſſala, annus 37. a pugna Actiaca incœptus eſt triceſima die menſis Auguſti anno U. C. 760. Ab hoc ergo anno retro enumeratis integris annis novem, devenitur ad annum U. 751. ideoque hoc anno Herodes magnus obierat. Liquet autem ex dictis Joſephum ſibimet per omnia conſtare, & perperam damnari a multis antilogiæ. IV. Julia Auguſti filia in exilium deportata eſt anno U. C. 752. Coſs. Auguſto III. & Silvano, ob turpem vitam, & deditam libidini conſuetudinem. At Philippus Tetrarcha filius Herodis Bethſaidam urbem ornatam ſplendidiſſimis ædificiis è nomine filiæ Auguſti appellavit *Juliam*; non ut quidam autumant in honorem Liviæ Auguſti uxoris, urbem *Juliæ* confundentes cum ædificata ab Herode Antipa fratre Philippi *Juliade*. Vide lib. 18. Antiq. cap. 3. nunc 2. num. 1. At numquam Julia ingrata Cæſari, adulteriiſque infamis a Philippo tales habuiſſet hono-

Digitized by Google

honores. Præcedenti ergo anno Philippus Tetrarchiæ potitus Bethſaidam ornaverat, & appellaverat *Juliam*.

Ex his conſtat Herodem vita functum ante Paſcha anni Romæ 751. Dixi autem perdifficile eſſe definire præciſum mortis tempus. Obiiſſe illum anno 750. ante Paſcha, videtur colligi ex eclipſi lunæ hujus mortis prænuncia, ut legitur lib. 17. Antiq. cap. 8. ſive 6. n. 4. quam eclipſim Keplerus, & tabulæ Aſtronomicæ conſignant die 13. Martii tribus oris ante ſolis ortum, apud Bucherium in Belgio Rom. lib. 2. pag. 79. & Petavium lib. XI. de doctr. Temp. Tom. 2. pag. 292. Præterea conſtat ex Dione lib. 55. pag. 567. Archelaum trans alpes relegatum M. Aemilio Lepido, & L. Arruntio Coſs. ideſt, anno U.C. 759. ideoque exordium habuit Archelai principatus ab anno 750. Inſuper liquet ex nummo Rigordiano, de quo extat erudita diſſert. Noriſii, Herodem Antipam attigiſſe Tetrarchiæ ſuæ annum. 43. extat enim in poſtica, ΗΡΩΔΗϹ. ΤΕΤΡΑΡΧΗϹ. L. ΜΓ. *Herodes tetrarcha, anno quadrageſimo tertio*. Atqui in altera nummi parte cuſum eſt nomen Caji Cæſaris, cujus poſtremus imperii annus eſt U. C. 793. Ab hoc ergo anno detractis 43. adinvenitur annus Urbis 750. ac primus tetrarchiæ Herodis Antipæ. Obiter nota Rigordii nummum Pariſios delatum ab omnibus eruditis judicatum fuiſſe antiquiſſimum, & germanum, & Cl. Noriſium, qui initio dubitabat num eſſet adulterinus, depoſuiſſe tandem omnem dubitationem. Legendus Schelſtrate diſs. 1. p. 32.

Deceſſiſſe Herodem eodem anno 750. labente Novembri, conjiciunt alii ex cit. lib. 17. Ioſephi, ubi narrat poſt prædictam eclipſim, ſumptumque de Matthia, ceteriſque ſeditioſis ſupplicium, Herodem ingraveſcente morbo, & pœnam impietatis exigente Numine, profectum ultra Jordanem calidis aquis ſe foviſſe apud Callirrohen, reverſum deinde Hierichuntem, vocatos ad ſe Judæorum nobiliores concluſiſſe in circo, aliud teſtamentum condidiſſe, mandaſſe necem Antipatri, & exactis ab hujus morte diebus quinque ceſſiſſe fatis. Quæ omnia longiori egent tempore, quam quod inter diem 13. Martii, & feſtum Paſchatis interceſſit. Præterea Hebræi die ſeptima menſis Ciſleu, ideſt, die 25. Novembris feſtum celebrant ob mortem Herodis, ut liquet ex ספר תענית, *Sepher thabanith*, ſeu ex Volumine Jejunii edito Amſtelodami anno 1659. ubi cap. 9. pag. 45. legitur, בשבעה ביה יום טוב יום שמת הורודוס מפני שהיה הורודוס שונא את החכמים, *Septima die hujus, feſtiva dies; in hac enim mors Herodis: & habuit odio Herodes ſapientes*. Fertur autem volumen illud Jejunii ſcriptum a ſociis Rab. Eliezer Ben-Chaninà, qui floruit paullo poſt obitum ipſius Herodis. Atque hoc argumentum præcipuum eſt Livellii, Uſſerii, Emanuelis a Scheleſtrate, Graveſonii, aliorumque multorum; quod diximus prorſus non rejici a viris eruditiſſimis Pagio, & Noriſio.

Demum qui putant Herodem deceſſiſſe ante feſtum Paſchatis anni Urbis 751. atque Paſchate ipſo imminente, his momentis ducuntur. Primo melius in hac ſententia enumerantur anni Herodis 37. de quibus ſupra, & triginta quatuor a morte Antigoni; cum hi anni menſe Novembri A. 750. vix fuerint inchoati. Deinde ſi Herodes obiit paullo ante Paſcha, fatentibus adverſariis, annus triceſimus ſeptimus, ex quo Herodes declaratus fuit rex a Romanis, nec inchoatus erit; quoniam declaratus fuit rex labente autumno anni U. 714. Objiſſe autem paullo ante Paſcha, præter conſenſum omnium omnino veterum Chronologorum, videtur aperte demonſtrari ex ipſo Joſepho, quia lib. 17. Antiq. cap. 11. nunc 9. num. 3. narrat inſtante feſto Azymorum nonnullos Judæorum defleviſſe Matthiam, aliosque Aquilæ aureæ violatores ab Herode ſupplicio affectos, *clamoribus, & ejulatu in defunctum regem jactantes convicia*: quod Hiſtoricus repetit lib. 2. de Bello cap. 1. & licet Judæi ad tempus animi amaritudinem ſimularint, perperam tamen aſſeritur a Novembri ad Paſcha conceptum dolorem corde intimo compreſſiſſe; præſertim cum Herode mortuo neceſſaria non fuerit hæc ſimulatio ad regis indignationem evitandam.

Quamquam vero is ego non ſum, qui poſſim hunc nodum diſſolvere, atque ad inſtitutum meum ſat eſt, Herodem vita functum ante feſtivitatem Azymorum anni U. 751. quod puto evidentiſſime demonſtratum: fateor tamen videri mihi poſtremam ſententiam probabiliorem. Ad quam confirmandam tria addam argumenta. Ac primum ſit. Joſeph citato cap. 2. lib. 2. de Bello narrat Archelaum diebus ſeptem in lugendo patrem conſumptis, epuliſque feralibus populo exhibitis, indutum candida veſte proceſſiſſe ad Templum ſolioque aureo reſidentem cunctis in gratiam populi poſtulatis annuiſſe. Deinde celebratis hoſtiis, invitaſſe amicos ad epulas: & ea die poſt meridiem excitatum fletum eorum, qui plorabant damnatos ob Aquilam auream. *Deinde* (inquit Hiſtoricus ibidem n. 2.) *re divina facta cum amicis convivia inibat. Ibi igitur ſub veſperam non pauci ex illis, qui novis rebus ſtudebant congregati, quando pro rege in communi luctu eſſe deſierunt, vicem ſuam lamentari cœperunt eos lugentes quos ſupplicio affecerat Herodes propter Aquilam e templo auream e templi porta exciſam*. Paucis ergo diebus poſt Herodis funera ſeditionis auctores tumultus excitaverunt; cumque id factum ſit inſtante feſto Azymorum, quis non videt Herodem paullo ante Paſcha obiiſſe? Accedit argumentum alterum. Ait eo loci Joſephus hac ſeditione irritatum fuiſſe Archelaum, *quod Romam proficiſci omni feſtinatione pararet*, nimirum eò iter arripuerat Antipas paterni regni competitor. Hinc metu perculſus Archelaus immiſſo tribuno cum cohorte militum ſtuduit cohibere ſeditionis auctores, deinde irritata multitudine

tudine immiſit exercitum , pedites per civitatem , equiteſque per campum , dum omnes ſacris faciendis intenti eſſent : atque ita compoſitis rebus , & relicto Philippo , ut ſimul regias tueretur , ſuamque domum curaret , *Ipſe cum matre , nec non & Popla , & Ptolomæo , & Nicolao amicis ad mare deſcendit* . Vide & lib. XVII. Antiq. cap. 11. nunc 9. num. 3. At magna profectò eſset ſolicitudo , & itineris feſtinatio , diſcedere Jeroſolymis poſt feſtum Azymorum , cum pater ſex antea menſibus e vita migraſset ! Tertium argumentum eſt hujuſmodi . Eodem libro 2. de Bello cap. 1. nunc 2. num. 2. ait Hiſtoricus : *Illis autem* (Archelao & ſociis) *Cæſareæ obviam fit Sabinus Syriæ præſes , in Judæam aſcendens ad pecunias Herodis cuſtodiendas* . Sabinum in itinere *properaſſe* & ratio proficiſcendi commonſtrat , & tradit idem Hiſtoricus lib. XVII. Antiq. citato loco , pagina poſtremæ edit. Amſt. 851. At eſt prorſus incredibile Sabinum e Syria adventaſse Cæſaream duntaxat poſt Paſcha , dum properabat ad cuſtodiendam demortui regis pecuniam. Hæc itaque me in tertiam ſententiam magis trahunt .

Si quis ergo hanc præferendam ſentit , momentis , quibus aliæ ſententiæ nituntur , poterit reſpondere eclipſim , quæ contigit ante Herodis obitum , fuiſſe quemdam lunæ pallorem , ut ſolis deliquium, de quo idem Hiſtoricus lib. XIV. Antiq. cap. 21. nunc 12. num. 3. & quod eclipſim ſolarem non fuiſſe demonſtrat Petavius lib. X. de doctr. Temp. cap. 66. quare illuſtris Pagius in App. n. 142. ait , ex illa eclipſi annum mortis Herodis *certo non detegi* . Et revera anno 42. Juliano , quo eclipſis contigit , ante Paſcha non attigerat Herodes annum regni trigeſimum ſeptimum : quare ſecundæ ſententiæ patroni putant commemorari a Joſepho eclipſim aliam , quæ contigit eodem anno Juliano , & Urbis 750. die quinta Septembris , a qua Herodem protraxiſſe contendunt languidam vitam uſque ad Novembris viceſimam quintam . De exilio autem Archelai ſtandum ſententiæ Joſephi , præſertim cum Dio eodem libro 55. pag. 567. Archelaum appellet Herodem Palæſtinum , eodemque anno U. C. 759. ſcribat partem dictionis ejus in publicum redactam , quod factum conſtat anno inſequenti ; niſi mavis aſſerere accuſatum quidem Archelaum a fratribus anno 759. ſed anno proximo pulſum in exilium : quo pacto omnia concilientur . Ad Volumen Jejunii , dicendum pugnare cum hiſtoria , & nihili eſſe faciendum , ut cenſent in Conatu Chronologico Papebrochius , & ad annum , 751. U. C. Samuel Baſnagius . Et quidem in Hebræorum Kalendario Tom. 2. Bibl. Rabbin. Julii Bartolocci pag. 558. nihil aliud die ſeptima menſis Chisleu adnotatur præter jejunium ob combuſtum a *Jeojakim* volumen legis conſcriptum a Baruch . Nummus denique Rigordianus aut cuſus eſt cum ſententia Romæ jam lata nondum promulgata eſſet in Galilæa ; aut He-

Herodes Antipa in exilium detruſus eſt, cum vix annum tetrarchiæ 43. attigiſſet. Verum cum petitum ex hoc nummo argumentum ſit talis ponderis, ut etiam Noriſius, qui in Cenotaphiis Piſanis tradiderat Herodem deceſſiſſe *circa feſtum paſchatis*, Tom. 3. p. 232. in Epiſt. ad Pagium de eodem nummo differens conſignet cum Uſſerio obitum Herodis in labente autumno anni Urbis 750. Tom. 2. pag. 654. & idem Pagius in App. num 142. poſt conſignatum cum Uſſerio Herodis obitum in autumno anni U. 750. non audeat negare quin *anno ſequenti mortuus fuerit*: hinc fidenter pronuntio Herodem magnum deceſſiſſe ante Paſcha anni U. 751. ignorans num eodem anno, num verò autumno elapſo migrarit e vita, proferens momenta, ob quæ in priorem ſententiam propendeam, & haut denegans propriam miſerabilem ignorantiam. Ergo Herodes ante feſtum Azymorum anni Romæ 751. deceſſit; quo autem menſe, vel die, me fugit.

Adverſus ſtatutam Epocham Herodianam objiciunt 1. Herodes, cum illi Antipater Galilæam commiſit, *quindecim tantum annos natus erat*, ex Joſepho lib. XIV. Antiq. cap. 17. nunc 9. num. 2. commendata autem fuit Galilæa Herodi anno U. 707. Cum ergo vixerit annos ſeptuaginta, ex eodem Hiſtorico lib. XVII. cap. 8. nunc 6. n. 1. & lib. 1. de Bello cap. 21. nunc 33. num. 1. ſequitur Herodem obiiſſe anno U. C. 759. Ita Baronius ad annum Chriſti VIII. num. 1. Præterea Archelaus in exilium pulſus eſt duobus Sextis Coſs., ideſt, anno U. 767. paullo ante mortem Auguſti. At relegatus ille eſt nono principatus ſui anno, ex Joſepho lib. 2. de Bello cap. 6. Igitur anno U. 759. obtinuerat ſuam, mortuo parente, tetrarchiam. Hæc idem Baronius ad annum Chriſti XVI. num. 1. Inſuper Herodes magnus urbem Cæſaream in Judæa condidit, & ſplendidiſſimis ædificiis ornatam dedicavit *anno regni ſui duodevigeſimo*, ex Joſ. lib. XV. Antiq. cap. 9. nunc 5. num. 1. Perfectam Cæſaream an. U. 745. Druſo, & Criſpino Conſulibus demonſtrant accurati quidam Chronologi. Si autem annus 28. regni Herodis incidat in annum Urbis 745. trigeſimus ſeptimus ac poſtremus concurret cum anno U. 754. primo Vulgaris æræ, quo anno Herodem objiſſe tenent quidam recentiores, ſtatuentes Chriſti nativitatem in anno præcedenti 753. Lentulo, & Piſone Coſs. Tandem ex eodem Joſepho lib. XV. Antiq. cap. 12. nunc 9. num. 1. liquet annum, quo Herodes condidit Sebaſtem, fuiſſe regni ſui *decimum tertium*, paullo ante, quam Aelius Gallus in Arabiam felicem ſuſceperit expeditionem. Expeditio Aelii Galli contigit ex Dione anno U. 730. Sebaſte ergo condita fuit anno U. 729. Coſs. Auguſto IX. & Silano, ut demonſtrat Noriſius differt. V. de Epochis Syromacedonum §. 1. Tom. 2. pag. 559. Ab hoc ergo anno Romæ 729. & decimotertio regni Herodis, enumeratis aliis 24., (regnavit enim Herodes annos 37.) inchoabitur trigeſimus ſeptimus anno U.C.

Digitized by Google

U. C. 753. ut demonſtratum quoque eſt præcedenti argumentatione.

Hæc argumenta, ſi primum excipias, ſententiam noſtram confirmant, & miramur ſummopere eſſe inter Sodales noſtros, qui eadem plurimum urgeant, magni Noriſii in nos auctoritatem contorquentes, qua ipſimet penitus profligantur. Ac de exilio Archelai ſatis dictum ſupra: ſive enim conſignetur cum Joſepho anno U. 760. ſive cum Dione anno præcedenti, utcunque res ſe habeat, ſemper Herodes ante feſtum Azymorum anni U. 751., ut Noriſius docet, fatis conceſſerat. Perfectam Cæſaream anno 28. Herodis concedo: ſed ſi annos Herodianos numeras *a nece Antigoni*, & annum regni Herodis 28. refers in annum U. 745. reſidui ſunt vitæ Herodis anni ſex tantum, quoniam ab interfecto Antigono non regnavit Herodes annos XXXVII., ſed XXXIV. Ergo hoc eodem argumento petito a dedicatione Cæſareæ evincitur obiiſſe Herodem anno U. 751. quandoquidem ſex anni additi anno *vigeſimo octavo* complent numerum annorum XXXIV. additi vero anno U. 745. conſtituunt annum Romæ 751. Quod ſi anni regni Herodiani ſupputentur ab anno U. C. 714. quo declaratus fuit rex a Romanis, *Cæſarea perfecta fuit anno V. Romæ* 742., inquit Noriſius in Par. ad Harduinum Tom. 3. p. 1284. non anno R. 745. Ab anno autem 742. ad annum 751. ſunt anni 9. qui una cum 28. conſtituunt annos regni Herodiani XXXVII. Quocunque ergo te vertas, ex ipſis quoque argumentis in me contortis liquet anno U. 751. Herodem fuiſſe mortuum. Nec aliud ſequitur ex argumento poſtremo. Noriſius diſſert. v. de Epochis Syromaced. Tom. 2. pag. 559. inquit: *Cum vero Joſephus ait Sebaſtem conditam anno* XIII. *regni Herodis, annos regni, non quidem a Triumviris primum A. V. C.* 714. *accepti, ſed poſt necem Antigoni legitimi Judæorum regis A. V.* 717. *ab Herode initi, intelligit*. Bene habet. Enimvero ſi primus annus Herodiani regni inchoatus eſt anno Romæ 717. decimuſtertius initium ducit ab anno U. 729. poſtremus vero, & trigeſimus quartus ab anno U. C. 750. Mortuus eſt ergo Herodes, etiam juxta adverſariorum noſtrorum calculos, ante feſtivitatem Azymorum anni U. DCCLI.

Itaque ad argumentum deprómptum ex lib. XIV. Antiq. cap. 9. quo videtur evinci mortuum Herodem anno Romæ 759. liquet primum inde potius erui quod obierit anno U. 762. quod nemo unquam ſomniavit. Cum enim Herodes vixerit annos 70. ſi annus 707. fuit Herodis decimuſquintus, ſuperadditis annis vitæ Herodis LV. perveniemus ad annum 762. Reſpondent ergo doctiſſimi viri Poſſevinus Tom. 1. Bibl. Tom. 2. cap. 6. Langius de annis Chriſti lib. 2. p. 1. cap. 6. Caſaubonus exercit. 1. in Baronium, Keplerus de Anno Nat. Chriſti pag. 52. Noriſius in Cenotaphiis diſſert. 2. cap. 6. Pagius in Appparatu num. 62. Hudſonus Adnot. in hunc locum, aliique permulti legendum

dum eſſe κέ. xxv. non ιέ, xv. quæ literæ potuerunt facile ab Amanuenſibus permutari, quamquam ιέ legit etiam Photius in Bibl. Cod. 238. pag. 970. Et quidem Uſſerius, & Pagius putant Ptolomæum, & Nicolaum Damaſcenum Joſepho antiquiores, non ιέ, xv. ſed κέ, xxv. ſcripſiſſe. Noriſius verò mendum in Joſephi textum irrepſiſſe invicte demonſtrat, quoniam Herodes anno U. C. 687. jam vivebat, cum proximo anno una cum fratre Pherora, qui Herode erat major natu, datus ſit ab Antipatro obſes Aretæ regi Arabum. Herodes ergo anno U. 707. quando illi commiſſa eſt Galilæa, jam annum vigeſimum exceſſerat: ideoque in textu Joſephi xxv. non xv. legendum eſt. Atque mire cohærent omnia; ſi enim Herodes anno U. 707. expleverat annos tantum xxv. anno U. 751. inchoaverat annum vitæ ſuæ ſeptuageſimum, quem non expleviſſe conſtat ex Joſepho lib. 1. de Bello cap. 21. nunc 33. num. 1. Quod ſi petas, quomodo Herodes annos natus 25. dici potuerit *adoleſcens*, ſive, ut habetur in Græco, νέος, *omnino juvenis*, reſpondent viri prælaudati, etiam Cæſarem a Salluſtio in Catil. appellatum *adoleſcentem*, dum annos natus 27. ſuperavit Q. Catulum in petitione Pontificatus: a Cicerone in Divinat. contra Verrem, M. Cecilium jam ad Prætoris dignitatem evectum: a Tacito lib. 1. An. anno U. 760. Cæſarem Germanicum, cum ageret 29. ætatis annum. Itaque adoleſcentia, atque νεότης, etiam adultis juvenibus convenit, imo iis potius, quàm primum exeuntibus a pubertate, & quos accuratiores Scriptores non adoleſcentes dixerunt, ſed egreſſos ex ephebis, aut hirquitallos. Tandem ſi in textu Joſephi legendum contendas cum Chriſtiano Noldio in vita Herodum pag. 342. xv. non xxv., dices cum eodem auctore, Herodem vixiſſe annos LX. non LXX. quod non rejicit Schelſtratius pag. 16. Tom. 1. Antiq. Eccl. Verùm ſcribente Joſepho citato loco de Bello, necnon lib. XVII. Ant. cap. 8. nunc 6. num. 1. Herodem vixiſſe annos fere LXX. ejuſque invaletudinem nimium fuiſſe gravatam *ſenectute pariter, ac mœrore*, non videtur hæc reſponſio alteri præferenda. Atque hæc de Epocha Herodiana.

CAPUT II.

In quo pertractatur de tempore Dominicæ Nativitatis.

ANNO Herodis emortuali firmato, inquirendum eſt de anno Nativitatis Dominicæ. Ut autem in re admodum dubia utamur certioribus Chronologiæ principiis, non diſputabimus de anno Mundi, ſed de annis Julianis, Auguſteis, Urbis conditæ, Romanorumque Conſulum; quoniam iſtorum fixa eſt Epocha Tom. 11. pag. 430.

Digitized by Google

430. eorumque ignorantia *nonnullos coegit errare*, ut lib. 2. de Doctrina Chriſt. cap. 28. recte Auguſtinus animadvertit. Et quidem quam variæ ſint annorum ſupputationes a condito orbe ad Reparatoris adventum, legi poteſt in Elementis Hiſt. Vallemontii, apud Sciſellium in diſſert. de quarta ætate mundi, atque in Tabulis Chronologicis Bibliorum nuper editorum Venetiis. At ſi fixis epochis inſiſtamus, videntur nobis tantorum Auctorum opiniones, ſaltim quæ fulciuntur momento aliquo, ad ſeptem nunc ſervato annorum ordine recenſendas poſſe commode revocari. Eſt itaque ſententia prima, quæ tenet natum Dominum anno U. C. 748. Conſulibus Balbo & Vetere, ſive anno Juliano 40. Cæſ. Auguſti 39. ac tertio Olym. 193. quam ſententiam propugnant doctiſſimi viri, Antonius Pagius in App. Pagius alter in Brev. Summ. Pontif. in præfixa Operi ſerie Auguſtorum, Emanuel a Schelſtrate Diſſert. 1. Antiq. Eccl. cap. 2. art. 4. Franciſcus Blanchinus in Chronologia Conſulari Tom. 2. Anaſtaſii Biblioth. pag. 164. aliique recentiores. Secunda ſententia refert Natalem Chriſti in annum proximum U. C. 749. Coſs. Auguſto XII. & Sulla, ſive in labentem annum Julianum 41. Cæſ. Auguſti 40. & 4. Olympiadis 193. quam ſententiam propugnant Decherius apud Petavium lib. XII. de Doctr. Temporum cap. 6. Chronicon Weingartenſe, Cornelius a Lapide in cap. 2. Lucæ, Noriſius in Cenotaph. Piſanis diſſert. 2. Uſſerius, Cappellus, Tirinus, Baſnagius, Alexander Natalis, Graveſonius, Antonius Vitrè, aliique complures. Locat ſententia tertia Nativitatem Chriſti in anno U. C. 750. Coſs. Calviſio Sabino II. & L. Paſſieno Rufo, ſive in anno Juliano 42. Cæſ. Auguſti 41. & 1. Olymp. 194. & hanc ſententiam defendit in Apparatu Chronologico Bern. Lamy, neque ab ea videntur abhorrere Irenæus, Tertullianus, Hieronymus, & Severus Sulpitius, quamquam incertum eſt, unde hi ſupputent annos Auguſti. Sententia quarta natum Chriſtum tenet proximo U. anno 751. Coſs. Lentulo ac Meſſalino, ſive anno Juliano 43. Auguſti 42. & 2. Olym. 194. atque ita ſentiunt Baronius, Gerardus Voſſius, Scaliger, Langius, Calviſius, Marianus Scotus, Salianus, Sigebertus, & Cornelius a Lapide in Pentath. quam tamen ſententiam retractavit, ut diximus, in cap. 2. Lucæ. Quinta ſententia eſt Faſtorum Conditoris Panvinii contendentis Chriſtum natum anno U. C. 752. Coſs. Auguſto XIII. & M. Plautino Silvano, ideſt, anno Juliano 44. Auguſti 43. & Olymp. 194. anno 3. a qua ſententia non videntur recedere ex Patribus Epiphanius, ex Hiſtoricis Euſebius, Nicephorus, & Sigonius, atque ex ſacrarum literarum Interpretibus Pererius, & Maldonatus. Accedit ſententia ſexta referens Natalem Chriſti ad annum U. 753. Coſs. Cornelio Lentulo, & L. Calpurnio Piſone, Julianum 45. Cæſ. Auguſti 44. poſtremum Olympiadis 194. Habet & hæc ſententia aſſertores plurimos, eoſque gravi-

viſſi-

viſſimos, Joannem Lucidum, Dionyſium Exiguum, Apollinarium Laodicenum, Burgenſem, Toſtatum, Genebrardum, Labbeum, quos nuper ſequutus eſt noſter Auguſtinus Aetini ſummopere Chronologicis ſtudiis addictus. Poſtrema ſententia eſt eorum, qui protrahunt Chriſti nativitatem ad annum U. 754. Coſs. C. Jul. Cæſare Auguſti F. & L. Aemilio Paullo, ad annum nempe Julianum 46. Auguſti 45. & Olympiadis 195. annum primum. Traditur hæc ſententia ab Auctore Faſtorum, quos laudat Joannes Cuſpinianus, ac plurimum deſiderari ajebat Aegidius Bucherius, erutos autem ex vetuſta membrana Bibliothecæ Cæſareæ vulgavit primum ad calcem Operis de Epochis Syromaced. Noriſius noſter, poſtea Schelſtratius in Append. Tom. 1. Antiq. Eccleſ. & Collector Epitomes Romanarum Hiſtoriarum edit. Florentiæ an. 1723. Videtur in eamdem ſententiam conſpirare Cl. Boſſuet in Epitome Univerſ. Hiſt. in Latinum converſæ ab Emmanuele de Partenay pag. 92. ſed vir doctiſſimus loquitur de principio Ae. Vulgaris, & Natali Chriſti Dionyſiano, quem a vero Natali diſtinguendum præmonuimus Tom. 2. pag. 428. ac paullo poſt demonſtrabimus. Cum enim vir doctiſſimus affirmet Romam conditam anno M. 3250. & Chriſtum natum deſinente anno M. 4999. conſequenter ſupponit veram Chriſti nativitatem conſignandam anno U. C. 749. deſinente, ut fert ſententia, quam utpote probabiliorem amplectimur.

Propositio I. Chriſtus natus eſt anno U. C. 749. P. Julianæ 4709. Olymp. 193. anno 4. Coſs. Auguſto XII. & Sulla, anno Juliano 41. Cæſaris Auguſti 40. aut ſaltim præcedenti anno Romæ 748.

Demonſtratur. Suppoſita Epocha Herodiana Chriſtus natus eſt ante feſtum Azymorum an.U.C.751. At primo non poteſt retrahi Chriſti Natalis ad annum U. 747. Chriſtus enim natus eſt *toto orbe in pace compoſito*, ex communi & vetuſtiſſima PP. traditione. Atqui conſtat anno U. C. 747. Tiberium Neronem Coſ. II. Kalendis Januariis poſt devictos Germanos triumphaſſe, ac paullo poſt coortis iterum in Germania motibus ad bellum fuiſſe profectum, Noriſio diſsert. 2. Cenotaph. Piſan. cap. 10. id evidentiſſime commonſtrante. Non ergo ad annum U. 747. retrahi poteſt annus Chriſti Natalis. II. Nec differri poteſt poſt annum 750. Enimvero Chriſtus natus eſt *in diebus Herodis Regis*, atque, ut fert Eccleſiæ traditio inferius comprobanda, VIII. Kal. Januarias. Deceſſit autem Herodes ante Paſcha anni U. C. 751. Eodem ergo anno, Decembri menſe, & Herode e vivis ſublato, Chriſtus naſci non poterat. III. Multo minus conſignari poteſt Chriſti Natalis, an. U. C. 752. aut ſequentibus; quoniam & Herodes obierat, & eo anno erupit bellum, contigit Caji Cæſaris expeditio in Orientem, atque exinde Parthicum bellum per tres annos perduravit: ideoque nec anno 752. nec tribus ſequentibus natus eſt

Rex

Rex pacificus, mundique Redemptor. Nec bellum tantum Parthicum, verum etiam Arabicum, & Armenicum erupit prædicto anno U. 752. *& circa exitum ejuſdem anni*, inquit Noriſius, *univerſus Romanus orbis armorum fragore reſonabat*. III. Chriſtus baptizatus eſt, cum eſſet annorum *quaſi triginta*, ex Luca III. 23. idque retinendum *auctoritate Evangelica*, docet S. P. Auguſtinus lib. 2. de Doct. Chriſt. cap. 28. Baptizatus eſt autem anno U. C. 779. ut cap. 5. demonſtrabo. Si ergo retrocedas per annos XXX., vel trigeſimus inchoatus tantum erit, & incides in annum U. C. 749. vel exactus, incœpto jam anno XXXI. & pervenies ad annum U. 748. At quæris, ex his duabus ſententiis quænam eſt probabilior? Arbitror primam, eo quod verba Lucæ, *quaſi annorum triginta*, videantur ſignificare potius triceſimum annum inchoatum, quàm exactum, ut ſuo loco diſcutiendum eſt: & quoniam anno U. 748. etſi nuſquam geſta a Romanis bella commemorentur, Dio tamen apud Zonaram narrat quoſdam Armeniæ tumultus, quos Cæſ. Auguſtus conſtituto Armeniis rege Artavaſde compeſcuit. Quia tamen ſedari poterant hi tumultus ante hiemales brumas, nec parvi ponderis eſt argumentum petitum ex nummis Quintilii Vari paullo poſt producendum, fateor ſententiam referentem Chriſti natalem ad annum U. C. 748. non poſſe aperte revinci, quamvis non ſit, ut fidenter quidam pronuntiant, exploratiſſima, & alteri præferenda. IV. Vulgaris Aera Dionyſiana incipit, ut mox oſtendam, anno U. C. 754. Atqui conſtat ex vetuſtis Aegyptiacis monumentis apud Laurentium-Alexandrum Zacagnium Tom. I. Collectan. Monum. Vet. Eccl. Græcæ & Latinæ, ac noſtrum Guilelmum Bonjour Exercit. in Mon. Coptica Vaticana, vulgarem Aeram ſolido quadriennio anteverti a Chriſti Nativitate: ibi enim Euthalius Epiſcopus Sulcenſis ſcribit uſque ad Conſulatum Leonis Auguſti, (qui conſulatum iniit anno Aer. vulgaris 458. Indict. XII. & Epochæ Diocletiani 173.) exactos fuiſſe a Dominica Nativitate *annos quadringentos ſexaginta duos*. Igitur ſolido quadriennio ante annum U. 754. ideſt, anno 749. labente natus eſt Chriſtus. Obiter nota ſententiam noſtram, priuſquam calculis recentiorum Chronologorum probaretur, fuiſſe olim apud Aegyptios exploratiſſimam, atque receptam.

PROPOSITIO II. Vulgaris Aera incipit anno U. C. 754. Coſs. C. Cæſ. Auguſti F. & L. Aem. Paulo, anno nempe Juliano 46. Auguſti 45. Olym. 195. anno primo, & P. Julianæ 4714. ſolido quadriennio poſt veram Chriſti Nativitatem.

Adverſus Scaligerum, qui in Animadverſionibus Euſebianis aſſeruit Aeram Diocletianam, ſive Martyrum Alexandrinorum initium ducere ab anno Chriſti 288. demonſtrarunt apertiſſime viri clariſſimi, Noriſius in diſſert. de duobus Nummis Dioclet. & Licinii, Pagius

gius ad annum Chr. 284. Petavius lib. xi. de Doctr. Temp. c. 29. Em. a Schelſtrate diſſert. 2. Antiq. Eccl. cap. 8. revera initium imperii Diocletiani incidere in annum V. Ae. 284. & in Conſulatum Carini Auguſti II. & M. Aurelii Numeriani Aug. II. Atque id evincitur primo ex Cod. Juſtin. lib. 3. l. *Ut nemo*, quæ habet Reſcriptum, *Dat. Id. Octob. Carino II. & Num. Coſſ.* Deinde confirmatur ex Conſulatu anni proximi Ae. V. 285. quo idem Diocletianus una cum Ariſtobulo Conſul prodiit, poſteaquam xv. Kal. Octobris elapſi anni Chalcedone renuntiatus fuerat Imperator, ut liquet ex Chronico Alexandrino. Præterea idem probatur ex Epiſt. Ambroſii ad Epiſcopos Aemiliæ, in qua annum vulgarem 373. quo luna 14. incidit in diem nonum ante Kal. Aprilis, appellat S. Antiſtes *annum Diocletiani octogeſimum nonum*; & annum 377. quo luna 14. incidit in v. Id. Aprilis vocat *annum Diocletianum nonageſimum tertium*. Detractis autem annis 89. ab anno Chr. 373. reſidui erunt anni 284. detractiſque annis 93. ab anno Chr. 377. erunt pariter reſidui anni 284. ideoque hoc anno incipit Aera Diocletiani. Idem eruitur ex Inſcriptione, quæ extat Romæ in atrio ædium Tiberii Cævuli, & apud Gruterum pag. 279. n. 3. in qua Diocletianus nominatur TRIB. POTEST. COS. II. At Diocletianus iniit Conſulatum II. cum Ariſtobulo anno Vulg. Aeræ 285. ut dictum eſt paullo ſupra. Igitur Tribuniciam poteſtatem conſecutus fuerat anno præcedenti 284. Ita ratiocinatur Baronius ad hunc annum, & Petavius lib. xi. de Doctr. Temp. cap. 30. Denique Diocletianam æram initium ducere ab anno vulgari 284. eruitur ex Apographo Græco Faſtorum edito a Du-Cange, & latine reddito a Schelſtratio, ubi ad Conſulatum Carini & Numeriani apponitur titulus, τὰ ἀπὸ Φιλίππου μέχρι Διοκλετιανοῦ τὸ Β. ἔτη χζ. *Anni a Philippo uſque ad Diocletiani ſecundum*, 607. quod inditium eſt eodem anno incipere Epocham Martyrum. Hoc autem evidentiſſime demonſtrato ſequitur aſſertum noſtrum manifeſta illatione: quippe ſi anni 284. retro numerentur a Conſulatu Carini & Numeriani, & ab U. C. 1073. pervenietur ad Conſulatum Cæſaris & Pauli, ideſt, ad annum U. C. 754. & conſequenter erit iſte vulgaris Aeræ annus primus.

Opp. 1. adverſus primam propoſitionem. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 7. ait *teſtem fideliſſimum Dominicæ Nativitatis* eſſe cenſum a Saturnino in Judæa actum, & inquit acta illius cenſus *in Romanis Archivis cuſtodiri*: quod repetit cap. 19. Deſcriptio itaque, quam Lucas cap. 2. ait factam *a Præſide Syriæ Cyrino*, per Saturninum peracta eſt; unde Valeſius in Notis ad H. Eccl. Euſebii lib. 1. cap. 5. demonſtrare nititur pro Cyrini, aut Quirinii nomine, ſcriptum olim in Evangelio nomen *Saturnini*. Atqui Sentius Saturninus anno U. C. 748. Syriæ præfecturam abſolvit; nec in ſuperiorem annum retrahi poteſt Chriſti Natalis ob bella, quæ tunc graſſabantur

per

per Romanum orbem. Igitur anno U. C. 748. natus eſt Chriſtus. Et quidem hoc anno Saturninum Syriæ abſolviſſe præfecturam, conſtat ex nummis Quintilii Vari apud Noriſium de Epoch. Syromacedonum cap. 7. Pagium in Apparatu ad Annal. Harduinum in Antirrhetico, Schelſtratium in App. Tom. 1. ex quibus liquet Varum jam ab anno U. 748. Syriam adminiſtraſſe: unde Noriſius, qui in Cenotaph. Piſ. ſcripſerat Saturninum præfuiſſe Syriæ anno U. 749. ſuos confeſſus eſt anachroniſmos, & Parergon Præſidum reformavit.

Reſp. 1. A me quoque hanc opinionem exiſtimari probabilem. Deinde, ut appareat hoc argumento non refutari ſententiam alteram ætati Chriſti, & vetuſtis monumentis magis conſentaneam; concedo Varum præfuiſſe Syriæ anno U. 748. & nego deſcriptionem totius orbis factam tempore Dominicæ Nativitatis vel actam fuiſſe a Quintilio Varo, vel indictam a Saturnino. De Varo quidem nullam aliam afferunt conjecturam, niſi quod erat tunc temporis præſes Syriæ. Sed quid Syriæ præſidi cum regno Judææ, vivente rege, licèt Auguſti beneficentia ad ſolium evecto, nondum tamen vectigali, quemadmodum factum eſt demortuo Herode, & denegato filiis regio titulo? Peractum ergo cenſum illum univerſalem ab adminiſtrante Syriam Præſide eadem facilitate rejicitur, qua aſſeritur. Ac dato etiam actum cenſum illum a Syriæ præſide, nullibi legitur peractum a Varo, & etiam dato hoc, Varus anno U. C. 749. non diſceſſerat a Palæſtina. Indictum vero cenſum a Saturnino, principio, miſſa auctoritate Tertulliani, abſque ulla temeritate negare poſſum. Cyrinum apud Lucam lego, Cyrinum apud Ignatium diſputantem cum Tryphone, Cyrinum apud ceteros Patres univerſos. Eſt ne magis æquum, ut Evangelio credamus, ac Traditioni univerſæ, an uni Tertulliano? Deinde nego Tertullianum agere de cenſu acto tempore Dominicæ Nativitatis, ubi meminit Saturnini. In cap. 7. adverſus Marcionem, in quo de Dominica Nativitate verba facit, cenſum quidem commemorat, Saturninum verò nequaquam. Cap. autem 19. ait utique, *Sed & cenſus conſtat actos ſub Auguſto, nunc in Judæa per Sentium Saturninum*. At iſtic non loquitur Tertullianus de cenſu acto tempore Dominicæ Nativitatis, ſed de aliis, quos ille opinatur actos a Saturnino, cum in Syriæ adminiſtratione ſucceſſit Piſoni, anno Ae. V. 19. ſive U. C. 772. jam Chriſto adulto: atque ita Tertullianus, & Lucæ Evangelium mire concordant, & perperam iſtud emendandum contendunt Valeſius, Cappellus, & alii, qui pro Cyrino legendum putant Saturninum; necnon Huetius, qui ſubſtituendum cenſet Quintilium, nullius vel antiqui Scriptoris, vel Ms. auctoritate. Profecto Tertullianum citato cap. 19. loqui de cenſu acto per Saturninum adulto Chriſto, demonſtrat particula *Nunc*, id eſt, dum illum Mater fratreſque requirebant, ut liquet ex textu: ex vetere ſcriptura ad

marginem Rhenani, quæ talis eſt, *Nunc, ideſt, cum Chriſtus illa diceret nuntiantibus adeſſe matrem, & fratres*; & ex notis in hunc Tertulliani locum Nic. Rigaltii pag. 100. Mirum hæc non obſervaſſe aut Pagium, aut Schelſtratium, qui unice ob Tertulliani teſtimonium ſententiam noſtram repudiarunt. Sane C. Sentium Saturninum præfuiſſe Syriæ anno U. 772. & Ae. Vulg. 19. probat ex Tacito idem Schelſtratius Tom. 1. Antiq. Eccl. pag. 123. & Pagius Tom. 1. pag. 16. num. 3. Nego itaque deſcriptionem univerſi orbis factam tempore Nativitatis Dominicæ per Saturninum, & nego id aſſerere Tertullianum: quem cenſus alios ab eo, quem egit Cyrenius, innuere eodem lib. IV. contra Marcionem cap. 36. illum vero neque cap. 7. ejuſdem libri, neque adverſus Judæos pag. 219. adſcribere Saturnino, ex ipſo Tertulliano facile deprehendet lector.

Opp. 2. Natus eſt Chriſtus dum deſcriberetur univerſus orbis, & hæc deſcriptio facta eſt a Cyrino Syriam adminiſtrante. Auguſtus, ut inquit Suetonius in Octavio, *cenſum populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium ſolus*. Quo tempore acti fuerint ſinguli, conſtat ex lapide Ancyrano, quem attulit e Byzantina Legatione Busbequius, apud Andream Schottum in Scholiis ad Epitomen Aurelii Victoris, & apud Janum Gruterum lib. 1. Inſcript. pag. 230. num. 2. Peractus eſt prior cenſus Auguſto & Agrippa Coſs. anno 726. & cum Lap. Ancyrano concordat Dio lib. 53. Alterum cenſum peractum conſtat anno U. 746. ſi cum Juſto Lipſio legatur in fragmento lapidis, *Cenſorino, & Aſinio Gallo Coſs.* Tertius peractus eſt Coſs. duobus Sextis, paullo ante Auguſti obitum, anno U. 767. Horum cenſuum nullus incidit in annum U. C. 749. Cyrinus vero, aut Quirinius in Judæam redactam in provinciam venit poſt Archelai relegationem anno U. C. 760. ut dictum eſt cap. præcedenti, aut juxta Dionem anno 759.

Reſp. 1. Non probari, quin deſcriptio facta tempore Dominici Natalis fuerit media, quam Auguſtus egit ſolus: nam anno U. 746. nullum cenſum commemorat Dio: Conſulum nomina abraſa ſunt; ac neceſſum non eſt, ut aſſeramus actum cenſum ubique terrarum eodem anno. Deinde reſpondeo præter cenſus actos ob exigenda tributa, factam ab Auguſto deſcriptionem omnium capitum, ut ederet totius Imperii Breviarium: quod ſcriptum reliquiſſe legimus apud Dionem lib. 56. Suetonium in Octavio cap. 102. Suidam in voce, Ἀπογραφή. Hujus Breviarii conficiendi cauſſa in omnes provincias ſelectos viros dimiſſos, ibidem Dio & Suidas teſtantur. De hac univerſali deſcriptione loquitur S. Lucas, dum ait: *Exiit edictum a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis*. Miſſus ad hanc rem, non ut Syriæ præſes, ſed extraordinaria legatione Quirinius, nam in Judæa nondum exigebantur tributa, Herode magno ſuperſtite; nec

nec opus erat ad cenſenda Judæorum capita Syriæ Præſidibus. Eorum itaque verborum, *Hæc deſcriptio prima facta a præſide Syriæ Cyrino*, ſenſus magis planus hic eſt: Hæc deſcriptio eſt prima facta a Quirinio, qui ad hunc conficiendum cenſum prius venit, quàm rediret relegato Archelao redacturus illius pecunias in fiſcum, Præſes tunc Syriæ ordinarius. Cur enim dicitur deſcriptio illa πρώτη, *prima*, niſi reſpectu alterius ab eodem Quirinio peractæ? Quod ſi velis, Quirinium faciendæ deſcriptioni præpoſitum, & fortaſſis anno U. C. 749. in Judæa, quæ ditio populi Romani amica erat, poſt devictos Homonadenſes commorantem dici Syriæ præſidem, quatenus imperium aliquod obtinebat, non prout fungebatur munere Proprætoris, neque id abſurdum erit; cum vox ἡγεμὼν, qua utitur Evangeliſta, omnem rectorem, ducemque ſignificet, penes quem eſt arbitrium. Denique ſi contendas geminam Quirinii delegationem eſſe commentitiam, potes reſpondere, poſitivum πρώτη habere vim comparativi προτέρα reſpectu genitivi ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου, ut ſenſus ſit: Hæc deſcriptio eſt prior ea, quæ poſtea fuit inſtituta adminiſtrante Syriam Cyrenio. Reſponſio prima eſt apud Interpretes vulgaris, plana, ceteriſque præfertur a Petavio lib. XII. de Doctrina Temp. cap. 8. Fraſſenio in diſquiſit. Bibl. pag. 396. aliiſque permultis. Alteram, quæ cum prima conciliari poteſt, probat Pagius in Apparatu num. 129. & Noriſius diſſert 2. Cenot. Piſan. Tom. 3. pag. 509. Uſſerius ad annum M. 4000. pag. 531. Adhærent tertiæ Georgius Hervvartus Chron. cap. 241. Henſchenius in App. ad Chronologiam Pontif. Exercit. 2. Samuel Baſnagius ad an. U. C. 749. pag. 109. Verum quocunque anno locaveris Natalem Chriſti, hoc tibi argumentum ſolvendum erit, cum Quirinius ordinarius Syriæ præſes fuerit anno 37. Actiaco, U. C. 760. & Ae. V. 7. ut diximus capite præcedenti.

Opp. 3. Chriſtum natum anno ab U. condita 752. & anno Imp. Octaviani Auguſti 42. tenet Eccleſia in Martyrologio Romano: aſſentitur Caſſiodorus vir Conſularis, omniumque ſcientiarum ſplendore clariſſimus in Chronico ad Regem Theodoricum; Euſ. in Chronico, Epiph. in Panario lib. I. H. 20. aliique profitentes Chriſtum natum anno Octaviani 42. Ad quam ſententiam accedunt omnes, qui natum Dominum cenſent anno ejuſdem Octaviani 41. quoniam hi non a nece Julii Cæſaris, ſed a Triumviratu conſtituto Auguſti annos enumerant.

Reſp. Eccleſiam in Martyrologio Romano adhibere Aeram Dionyſianam, & Vulgarem, licèt hæc minime ſit exacta, ut vidimus ſupra, idque prudentiſſime, ne ob tricas & diſſenſiones Chronologicas, Aeram ſemel receptam exantiquando quiſque in annorum computatione propriam opinionem ſequatur: quod inde liquet, quia ibidem

dem in Martyrologio ſequitur Eccleſia ſupputationem Bibliorum Græcorum, aſſerens Chriſtum natum anno a creatione mundi 5199. ob reverentiam antiquorum Patrum, qui LXX. Interpretum ſecuti ſunt chronotaxim; cum tamen præferat in Vulgata hebraicam ſupputationem. Uſus autem Vulg. Ae. in Eccleſia perantiquus non eſt, ſed illam ſuadente Blondo adhibuit primum in publicis tabulis Eugenius IV. cum olim in Eccleſia uſus obtinuerit annos numerandi per Græcorum Olympiades, per Faſtos Conſulares, & per Aeram Alexandrinam. Ac Baronius editor novi Martyrologii, (in vetuſto enim Martyrologio Eccleſiæ Occidentalis, a Caſſiodoro, Beda, aliiſque appellato Hieronymi, & ex probatæ fidei codicibus an. 1668. edito a Florentinio, illa annorum partitio non legitur, ſed tantum, VIII. *Kal. Nativitas Domini, & paſſio Anaſtaſiæ Virginis*:) ideò vulgarem Aeram deduxit ab anno U. 752. quoniam imperante Gallieno expunxit Conſulatus duos ordinarios, ideſt, anno Chriſti 259. Aemilianum & Baſſum, & ſeq. anno 260. Cornelium Secularem, & Julium Donatum, neque in viam rediit rectæ Chronologiæ, niſi anno V.Ae.280. Similiter Conditor Faſtorum Panvinius eamdem Aeram adſumens in uſum, ac ſtatuens Chriſti nativitatem Anno Juliano 44. & Auguſti 43. in aptando faſtis primorum ſæculorum hiſtorias integro ſemper anno aberravit, donec anno Chriſti 217. prætermiſſo Conſulatu Probi & Paulini, quem exiſtimavit ſuffectum, in rectam ſeſe reduxit. Neque nos imperiti de viris maximis Baronio, & Panvinio hæc dicimus; ſed qui Faſtos & Annales emendarunt, Noriſius ac Pagius: effoſſi autem lapides, ac nummi, quos illi cernere non potuerunt, excuſant ipſorum errorem; horum vero perſpicacitatem commendant. Iſtorum beneficio Conſulares Faſtos, Herodianam Epocham non vidimus modo, ſed contrectavimus: nec poſſumus iis aſſentiri, qui diverſis ſupputationibus, & diſcrepantibus ſententiis Veterum conantur nobis oſtendere natum Dominum eo anno, quo Herodem regem invenire non poſſumus inter vivos. Supputantur utique anni Auguſti a nece Julii Cæſaris, ſive ab anno U. 710. a conſtituto Triumvirato, ideſt, ab anno inſequenti 711. necnon ab Actiaca pugna, & ab anno U. 723. ſed nequeunt calculi arithmetici dies Herodianos producere, vel curtare.

Opp. ultimo. In vetuſtis Conſulum Faſtis ſupra commemoratis ad annum U. C. 754. ſcriptum eſt: *Hoc Conſ. Chriſtus natus eſt* VIII. *Kal. Jan. lun.* XV. Igitur vulgaris Aera incipit ab anno Natali Reparatoris. Reſpondeo in iiſdem Faſtis hæc verba præter fidem Codicis addita eſſe ad commonſtrandum initium Aeræ Dionyſianæ; nam anno 782. ibidem ſignatur Paſſio Chriſti, nec poteſt circumſcribi univerſa Salvatoris noſtri ætas annis duntaxat XXVIII. quot ſunt ab anno 754. ad 782. Eodem anno 754. die 25. Decembris luna ſignari debebat

bebat XVII. cum ibi proximis Kalendis Januariis ſignetur luna XXIV. & nihilominus ſignata eſt luna XV. quæ duo ſunt manifeſta factæ additionis argumenta. Compertum denique eſt Faſtos ipſos non eſſe tantæ, ut olim credebatur, antiquitatis, ſed Conradus Janningus in Epiſtola ad Schelſtratium ait vix attingere ætatem 500. annorum, Schelſtratius putat nec ſuperare ætatem annorum 300. Vide Append. ad Opus Chronologicum pag. 541.

CAPUT III.

In quo demonſtratur natum Chriſtum VIII. *Kalendas Januarias.*

NON ſolum de anno, verum etiam de menſe ac die Dominicæ Nativitatis litem nobis intentant quamplures. Nonnulli apud Clem. Alex. lib. 1. Stromatum pag. 340. edit. Morelli natum Dominum autumarunt die 25. Pachon, ideſt, 20. Maji juxta Chriſtamanum, & Sylburgium, juxta Baſnagium 25. Quin etiam eo loci quidam dixerunt natum Chriſtum die 24. vel 25. Pharmuthi, Aprilis 19. aut 20. Epiphanius hæreſi 51. num. 24. & 29. ſcribit Chriſtum natum VIII. Idus Januarias, qui eſt apud Rom. Januarii dies 6. Aegyptiis autem Tybi 11. Syris, Græciſque Andynæi 6. Et quidem in Eccleſia Orientali celebratam olim ex antiqua traditione Epiphàniam ſimul, ac Domini Nativitatem affirmat etiam Caſſianus Collat. x. cap. 2. Hinc Novatores plurimi aſſerunt nihil certum haberi, & falſam eſſe Eccleſiæ Romanæ vulgarem opinionem, ut Gerardus Voſſius Tom. 6. p. 81. Samuel Baſnagius ad an. ante Chriſtum 5. num. 34. Clericus in diſſert. 1. Harm. Evangelicæ ſubjecta. At Caſaubonus Exercit. 2. in Baronium ſtandum putat ſententiæ Epiphanii, & Domini Nativitatem ac Theophaniam, diemque, ut Græci appellant, ſanctorum Luminum eſſe unam eamdemque. Joſeph Scaliger natum Chriſtum contendit exeunte Septembri, vel Octobri ineunte, quæ fuit etiam ſententia Matthæi Beroaldi, Hoſpiniani, & Henrici Wolphii gravi cenſura notata in Martyrologio Hiſpano Tom. 11. pag. 386. & a Gretſero lib. 1. de Feſtis cap. 29. pag. edit. Ingolſtadii 216. & tamen hanc recudit Harduinus in Antirrhetico cuſo Pariſiis anno 1689. pag. 65. Recentiores Critici quamvis natum Chriſtum VIII. Kal. Januarias aut certum, aut ſaltim probabile fateantur; negant tamen id ſequi ex Dominica Incarnatione peracta, ut fertur, die 25. Martii: quod poſtremum vellicant Thomaſſinus lib. 2. de Feſtis, Tillemontius Annot. 1. in Jeſum Chriſtum, Serrius Exercit. 31. num. 3. & in Vit. SS. 25. Martii art. 7. Bailletus. Nos a Romanæ Eccleſiæ traditione nulla-

nullatenus recedentes ſententiam noſtram ſequenti propoſitione explicamus.

Propositio. Chriſtus natus eſt VIII. Kalendas Januarias.

Hæc enim ſententia ſemper in Romana Eccleſia obtinuit, nec quando recepta ſit demonſtrare poterunt adverſarii. Auctor Conſtitut. Apoſtol. lib. 5. cap. 13. pag. 312. inquit: *Dies feſtos cuſtodite, fratres, in primis Natalem, qui celebratur a vobis die 25. x. menſis: poſt quem Epiphaniæ dies ſit in maximo honore*. Vetuſtiſſimum Ms. Regium laudatum ibidem a Cotelerio habet: *Sciri debet, quod Annuntiatio facta eſt die Martii 25. Nativ. vero die 25. Decembris*. Laudat ibidem Cotelerius Ms. Regium alterum num. 1819. Idem tradit Chronicum Alexandrinum. Idem Kalendarium pervetuſtum editum a Bucherio. Idem omnia Martyrologia Occidentalis Eccleſiæ, cum reformato a Baronio. II. Hujus veritatis fulcimentum eſt maximum Traditio Patrum, cujus teſtem locupletiſſimum laudamus Hieronymum, qui initio Commentar. in Ezech. diem Epiphaniorum a Natali aperte diſtinguit, hac producta ex *Epiphaniæ* etymo ratione, *Tunc enim abſconditus eſt, non apparuit*: quo in loco Hieronymum contrarium eſſe præceptori ſuo Nazianzeno, immerito queritur, ut mox videbimus, Iſacius Caſaubonus. S. P. Auguſtinus idem docet in Pſalm. 132. lib. IV. contra Creſconium cap. 37. & lib. IV. de Trinit. cap. IV. nec ex vulgi opinione, ſed *ex traditione majorum*. Ut nonnullos ex Græcis proferam, miſſa Epiſtola Joannis Nicæni edita a Combefiſio, quam ſpuriam arbitrantur permulti, ac miſſis teſtimoniis aliorum, de quibus plura Suareſius q. 31. de vita Chriſti, & Natalis Alex. diſſert. 2. ſæc. 1. S. Joannes Chryſoſtomus homilia in Natalem Domini, quam laudat etiam Voſſius Tom. VI. pag. 78. ait, ſententiam noſtram *Occidentem incolentibus jam a ſuperioribus temporibus notam*: addit, *ab illis, qui exacte hæc norunt, hunc diem ſe accepiſſe*: concludit veritatis ſignum eſſe apertiſſimum, quod repente hæc ſententia increverit, & ab omnibus recepta fuerit. Vide Tom. v. edit. Com. pag. 446. Produci etiam poteſt altera Chryſoſtomi Homilia de Nativitate Domini, in qua ait traditionem de die Servatoris noſtri Natali in Romana Eccleſia fuiſſe ſervatam, atque in Occidente doceri nos a Petro, non in Oriente, ubi ortæ ſunt hæreſes, & diſcordiæ: quæ Homilia extat Tom. 2. edit. Baſileenſis pag. 1090. ac Lugdun. 522. Quamquam enim apparet ſpuria, neque Chryſoſtomi habet ſalivam, & a Sixto Senenſi lib. IV. Bibl. S. aliiſque rejicitur; accurate notandum eſt, a Tito Boſtrenſi fuiſſe collectam ex Commentariis Chryſoſtomi in Lucam, qui licèt magno litterariæ Reipublicæ detrimento perierint, a Chryſoſtomo tamen editos affirmant Suidas, & Euthymius. Aſſervari enim Florentiæ in D. Marci Bibliotheca perantiquum Ms. collectum ex Commentariis Chryſoſtomi in Lucam,

Tit.

Digitized by Google

Titi Boſtrorum Epiſcopi inſcriptum nomine, in quo hæc eadem oratio eſt ſecunda numero, ſcripſit olim ad Joannem Caſam Chriſtophorus Sarrarigus. Atque iis defendi poſſunt, qui hujus homiliæ ducuntur auctoritate. III. Annunciatio quoque Deiparæ Virginis die 25. Martii recte colitur, atque ita *traditum a Majoribus*, ſcribit citato libro IV. de Trinit. cap. 5. S. P. Auguſtinus. Auctor Chronici Alexandrini & die 25. Martii Dominum conceptum aſſerit, & enumeratis diebus ab apparitione facta Zachariæ menſe Septembri explicat, quomodo in Virginis Annunciatione Eliſabeth ſextum menſem ageret a Præcurſoris conceptu, Tom. XII. Bibl. PP. pag. 924. Idem demonſtrat Chryſoſtomus præcitata homilia in Servatoris noſtri Natalem; comprobatque Præcurſoris Nativitas, quæ contigit, *ſicut tradit Eccleſia*, VIII. *Kal. Julias*, ut inquit Auguſtinus in Pſalmum 132. Conceptum Dominum die 25. Martii tradit Tom. IX. Bibliothecæ Patrum pag. 939. Anaſtaſius Antiochenus, & Auctor Chronici Paſchalis apud Honoratum in Animadv. Criticis Tom. I. pag. 267. Accedunt vetera Martyrologia, antiquiſſimum Anglo-Brittanicum ante annos mille exaratum, de quo Henſchenius Tom. III. Martii, attributum Hieronymo apud Salianum ad annum Chriſti 34. antiquum Corbejenſe, & Ms. Reginæ Sueciæ nongentorum fere annorum apud Florentinium pag. 396. Si autem VIII. Kal. Aprilis conceptus eſt Chriſtus; quare in dubium revocatur traditio de die Natali, cum omnes fere infantuli diebus 276. quot numerantur ab illa die uſque ad 25. Decembris, ideſt, novem menſibus materno in utero claudantur? IV. Denique non deſunt congruentiæ, cur debuerit in Decembri Salvator naſci: quandoquidem tempus, quo frigus riget, & creſcere incipiunt dies, commonſtrat mundi Reparatorem pro nobis vitæ hujus incommoda ſuſcepiſſe, atque ortum juſtitiæ Solem, ut nos de tenebris revocaret ad lucem; præbuiſſe nobis exemplum ferendi æquo animo ingruentes calamitates, dum ipſe, cujus in arbitrio erat quodcunque vellet eligere tempus, natalem ſuum aſperrimo moleſtiſſimoque alligavit; naſcendo tandem in fine anni extremam mundi ætatem adventu ſuo conſecratam in mentem hominum revocaſſe. Verum de his Auguſtinus citata enarrat. in Pſalm. 132. num. 11. Bernardus ſerm. 3. de Nat. Dom. Guilelmus etiam Durandus lib. VI. Enchiridii divinorum Officiorum cap. 13. num. 2.

Oppones I. Nequit ex traditione certo colligi dies Chriſti natalis, cum apud Clementem Alexandrinum diverſæ de hac re notentur ſententiæ, & Græci, ut liquet ex Epiphanio, & Caſſiano ſupra laudatis, Domini Nativitatem cum Epiphania ſimul celebraverint.

Reſp. I. Traditionem, ſi apud Orientales aliquandiu fuit incomperta, viguiſſe perpetuam atque incorruptam in Eccleſia Romana aliarum omnium Magiſtra: unde Chryſoſtomus citata homilia

in Servatoris noſtri Natalem interprete Petro Pantino, ait: *Quare non erraverit, qui eumdem diem novum ſimul & antiquum nuncupet: novum quidem, quod nunc demum exacta ejus notitia ad nos provenerit: antiquum vero & vetuſtum, quod celeriter vetuſtioribus ætate velut ſuppar redditus ſit, & ad eumdem cum ipſis temporibus commenſum evaſerit. Ut enim generoſæ & nobiles ſtirpes (etenim ſimul terræ inſeruntur, etiam celeriter in altitudinem magnam ſuccreſcunt, fructibuſque onerantur,) non aliter hic dies, cum ab exordio iis qui in Occidente habitant cognitus fuerit, nunc ad nos demum non ante multos annos tranſmiſſus, repente ita increvit, talemque fructum tulit, qualem nunc cernere licet ſeptis noſtris ubique refertis, temploque univerſo præ multitudine concurrentium anguſtato*. Deinde reſpondeo Orientales utique priſcis ſæculis ſimul Natalem Chriſti, & Theophaniam celebraſſe, ut liquet ex Menologio per Sirletum edito, & ex diſſert. de Dominicis Græcorum Leonis Allatii, num. 32. Græcorum tamen complures nativitatem ab Epiphania, Epiphaniam a Theophania, ſive diem qua Chriſtus apparuit in carne naſcendo, ab illa, qua manifeſtatus eſt gentibus diſtinxiſſe. Theodorus enim Studita 37. catecheſim ſic incipit: Αἱ ἑορταὶ ἤδη παρῆλθον, τότε θεοφάνια, καὶ ἐπιφάνια: *Jam feriæ tranſiere, cum Theophaniæ, tum Epiphaniæ*: Gregorii Nazianzeni Orat. 39. titulum præfert de ſecundis Epiphaniis appoſitus, ut inquit Cotelerius ad lib. 5. Conſtit. Apoſt., a Rufino. *Duas Epiphanias*, unam qua Chriſtus apparuit Paſtoribus, alteram qua revelatus eſt gentibus, diſtinguit etiam Iſidorus lib. VI. Origin. cap. 18. & Auctor ſermonis olim 18. inter Ambroſianos, nunc 137. in Appendice Auguſtinianorum. Poteſt ergo Latinorum, Græcorumque traditio facile conciliari, dicendo Orientales duas Apparitiones ſimul celebraviſſe: unde plurali numero hujus celebritatis diem nuncuparunt *Epiphaniorum*, *Theophaniorum*, *Sanctorum luminum*. Ita Nazianzeno ſecundas Epiphanias agnoſcenti non adverſatur Hieronymus, ut conqueritur Caſaubonus. De Clemente Alexandrino plura non dicam, cum duas ſententias a noſtra diverſas repudiet, affirmetque primam a curioſis quibuſdam confictam, a Baſilidianis poſtremam.

Opp. 2. Non ex Veterum traditione, ſed duplici alia ex cauſa alligavit Romana Eccleſia Natalem Domini VIII. Kal. Januarias: quarum cauſarum una eſt, quod Ethnici celebrabant eadem die ortum Solis; in Kalendario enim Romano de Mithra, ideſt, Sole extabat, VIII. *Kal. Jan. N. Inv.* hoc eſt, *Natalis Invicti* Invictum vero eſſe Solem recte notavit Grævius, & ex Nummis Gallieni demonſtravit Harduinus. Igitur congruum viſum eſt eodem die Chriſti, qui eſt Sol juſtitiæ, recolere natalitia. Cauſam alteram præbuit falſa opinio, quod Zacharias fuerit ſummus Sacerdos: unde quidam inferunt menſe Septembri, in feſto Tabernaculorum, ingreſſo Ponti-

fici

ſici in Sancta, quò ſemel tantum in anno fas erat ingredi, Gabrielem Archangelum prænuntiaſſe nativitatem Joannis Baptiſtæ, & ſexto poſt menſe, ut legimus Lucæ 1. 36., nempe Martio, factam Virginis Annunciationem, ac novem revolutis menſibus natum Chriſtum in Decembri. Id autem & valde dubiam habet ſupputationem, & falſum ſupponit; quia revera Zacharias non fuit ſummus Sacerdos, ſed ex una ex 24. familiis, quæ non uno tantum die in Sancto Sanctorum, ſed per unam hebdomadam, juxta familiarum viciſſitudinem & ſortitionem, extra velum, ubi erat ara ſuffitus, adminiſtrabant liturgiam: quod innuit ibidem Evangeliſta verſu 8. illis verbis, *cum Sacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ*.

Reſp. ineptam eſſe primam ex hiſce duabus cauſis: nunquam enim Eccleſia Chriſti celebritatum ſuarum normam accepit ab Ethnicis, imo ex adverſo dæmon ſuperſtitionis auctor cultus ritusque inſtituit in veræ religionis contemptum; & hæc cæremonias ſuas ad idololatriam eliminandam: quare ex ea ratione potius iuferendum eſt, Orientales olim non celebraſſe Domini natalitia proprio die, ut ſe opponerent Ethnicis celebrantibus ortum Mithræ, quàm Occidentales ex hujus cultu in diem impropriam tranſtuliſſe ſolemnia ſalutiferæ Nativitatis. Cauſam alteram nos quidem non produximus: nequit enim labefactari antiqua traditio per hoc, quod in ea comprobanda quidam ſcripſerint aliquid falſi; quoniam traditio antiquitate ſua, & Eccleſiæ auctoritate roboratur, non ratiocinantium additamentis. Sive ergo Zacharias ſummus Sacerdos fuerit, ſive non fuerit; potuit Joannes naſci die XXIV. Junii, potuit Chriſtus concipi die XXV. Martii: atque ita factum eſſe accepimus a Majoribus. Age tamen, nonnulla etiam de hac re diſſeramus. Zachariam ſimplicem fuiſſe Sacerdotem non ſolum tradunt Etherodoxi, verum & Noſtratium plurimi, Lyranus, Salmeron, Janſenius, Barradas, Sylveira, Didacus Stella, aliique Interpretes in Lucam. Adde Sigonium de Republica Hebr. lib. V. cap. 3. & Card. Gotti Tom. IV. de Verit. R. Ch. cap. 7. Sed Zachariam fuiſſe Pontificem affirmat Joannes Chryſoſtomus citata Homilia in Servatoris noſtri Natalem pag. 473. Auctor Chronici Alexandrini a Radero latine reddito Tom. XII. Bibliothecæ Patrum pag. 924. Anaſtaſius Sinaita Tom. IX. pag. 939. Theophylactus in Lucam pag. 300. Ambroſius (quamquam is utitur verbo, *videtur*,) lib. 1. in Lucam num. 22. Auguſtinus Tract. 44. in Joannem 2. parte Tom. 111. pag. 629. Venerabilis Beda Tom. V. pag. 219. Nec repugnat Hieronymus, qui Epiſtola 4. ad Ruſticum in edit. Martian. 95. appellat Joannem Baptiſtam *filium Pontificis*. Arbitror non poſſe pro ſententia oppoſita talem Patrum numerum laudari, imo pro ſe nullum citati Interpretes proferunt: quare majori ducuntur auctoritate Hoſmeiſterus, Paulus Burgenſis, & Cajetanus, qui Zachariam connume-

numerant inter Pontifices. Videtur id magis conforme etiam Evangelio Lucæ, ubi verſu x. legitur: *Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi*; ſiquidem Levitici xvi. 17. præcipitur, ut *nullus hominum ſit in Tabernaculo, quando Pontifex ſanctuarium ingreditur*: ibique notatur in margine prædictus verſus 10. Lucæ. Verſu etiam proximo legitur, *Apparuit autem illi Angelus Domini ſtans a dextris altaris incenſi*: nimirum, quod Pontifex ſemel in anno deprecaretur ſuper cornua Altaris, ut legitur Exodi xxx. 10. Addit Evangeliſta verſu 21. *Et mirabantur quod tardaret ipſe in templo*; quæ aut ſignificant Zachariam plebe expectante latitaſſe intra velum, aut ſaltim ſolum, & nullo Sacerdote comitante ingreſſum in Sancta: alioquî rei novitas ceteris innotuiſſet. Præterea probabilitate non caret intra velum fuiſſe ſitum altare thymiamatis: quod non ſolus Auguſtinus affirmat, ut inquit Lyranus, verum etiam Chryſoſtomus citato loco ſcribens, *Altare ſacrificiorum & holocauſtorum foris erat, intus verò incenſi*: imo Apoſtolus ad Hebr. ix. 4. ait *thuribulum* fuiſſe *poſt velamentum ſecundum*: quod multum torſit interpretes, & perdifficile fatentur Salmeron diſput. 32. Tom. 2. Joan. de la Haje in 30. caput Exodi. At, ſive θυμιατήριον ſit menſa, ſive batillum cum prunis; cur intra velum collocabatur, niſi ob adolendum incenſum? Probabilis eſt ergo ſententia Patrum, quam temere nonnulli vellicant, de Zachariæ ſummo Pontificatu. Nam quod ajunt habitaſſe in montanis, non Jeroſolymæ, ubi morabatur Pontifex, & dici Sacerdotem *de vice Abia*, ſolutum eſt ab Auguſtino præcit. Tract. 49. num. 27. ubi ait olim quidem unum fuiſſe ſummum Sacerdotem, cui mortuo ſuccederet alius, ſed poſtea conſtitutum, ut plures eſſent, & ſingulis vicibus miniſtrarent: idemque affirmat Beda ſuperius laudatus, & ſerm. 92. Chryſologus. Ex Evangelica quoque Hiſtoria Luc. iii. 2. liquet fuiſſe eodem tempore Sacerdotum principes Annam & Caipham; & ex verbis Joannis xviii. 13. *Qui erat Pontifex anni illius*, infertur Pontifices ſingulis annis fuiſſe ſorte ac viciſſitudine permutatos. Hæc tamen omnia dicta ſint in defenſionem ſententiæ Auguſtini, aliorumque Patrum; quamvis in oppoſita adhuc perſiſtat vetus traditio de tempore Dominicæ Nativitatis.

Opp. 3. Ea nocte, qua eſt natus Salvator mundi, *Paſtores erant vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum*, Lucæ ii. 8. At incredibile eſt ſumma hieme armenta, ac paſtores ſub dio pernoctaſſe. Reſp. Wolphii, & Beroaldi argumentum, etſi probatum Scaligero, & ab Harduino recoctum, ſicut & affine aliud, quod cenſus non fuiſſet indictus a Cæſare cum tanto populorum incommodo, dici a Gretſero vanitatem, & ratiunculam, necnon parum ſolidum etiam a Caſaubono Exercit. ii. ſect. 7. & a Voſſio num. 13. quia etiam in Anglia, ubi nullus eſt a lupis, & aliis noxiis animalibus me-

metus, armenta toto anno in agris pernoctant, idque Voſſius, cum ſæpius per Angliam iter faceret, a ſe compertum teſtatur: ac veriſimilius eſt, ſi loquamur de Palæſtino agro, non adeo glacie, nivibuſque obſito; & ſi ulterius animadvertamus paſtores mapalia conſtruere, ingredi palearia, ſuccendere arbuſta, ac ſe veſtire cæſi pecudis pellibus. Rejicimus tamen ſententiam eorum, qui Lucæ textum exponunt de diurnis excubiis, eo quod ἀγραυλεῖν potius ſit ſub *dio agere*, quam *excubare*: etenim quod ſequitur, φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς, *Cuſtodientes vigilias noctis*, nocturnas excubias ſatis exprimit.

Opp. 4. Etiamſi detur conceptum Dominum die 25. Martii, non ſequitur natum 25. Decembris, cum aliquando infantes ultra novem menſes geſtentur materno in utero, aliquando in lucem breviori tempore proferantur. Reſp. 1. Nos attendere ad Eccleſiæ traditionem. Deinde dicimus cum Auguſtino lib. IV. de Civit. Dei cap. 5. parientibus feminis imputari decem menſes, ideſt, novem menſes & ſex dies, & licèt non omnes ad ſextum diem poſt nonum menſem perveniant, corpus tamen Domini diebus 276. fuiſſe perfectum, quia tot computantur ab VIII. Kalendas Aprilis ad VIII. Kal. Januarias. Addimus ſi citius, aut tardius emittatur fœtus, vel cauſam eſſe hujus imperfectionem, vel matris invaletudinem. Denique de Eliſabeth legimus Lucæ 1. 57. *Impletum eſt tempus pariendi*, & de Maria Virgine Lucæ II. 6. *Impleti ſunt dies, ut pareret*: quæ verba nullibi in univerſa Scriptura leguntur, niſi de partu Joannis, & Chriſti, ut percipiamus ſervatum in his ordinarium tempus maturandi partum, quamvis unus fuerit de ſterili, alter de puella conceptus.

Opp. ult. Ammianus Marcellinus de Cæſare Juliano Apoſtata inquit: *Feriarum die, quem celebrantes menſe Januario Epiphaniam dictitant, progreſſus in eorum Eccleſiam, ſolemniter Numine adorato diſceſſit*: quod referens Tom. III. Annal. Zonaras ait, *Ipſe Natali Domini Eccleſiam ingreſſus, adorato Numine diſceſſit*. Dies ergo Epiphaniæ, & Natalis eſt idem prorſus. Reſp. nego conſeq. nam Julianus tunc verſabatur in Galliis, inquit Cotelerius, ubi more Occidentali dies Nativitatis & Epiphaniæ ſeparate obſervabantur. Ad hæc nonne potuit utraque die Julianus adire templorum limina? Tandem Zonaras appellare poteſt *diem Epiphaniorum* diem Natalem, quod Græci olim duas ſimul Apparitiones recolerent, ut dictum eſt ſupra. Nota Caſaubonum ipſum refellendo ſententiam Scaligeri de Chriſto nato exeunte Septembri hæc verba veritate cogente protuliſſe, *Vetuſta traditio Eccleſiæ non temere nobis rejicienda*. Dignum, quo diſſertatio noſtra abſolvatur, proloquium.

CA-

CAPUT IV.

Vindicantur nonnulla, quæ in vita Chriſti ante baptiſmum acta perſtringunt moroſi Critici.

ITAQUE VIII. Kal. Januarias anno Cæſ. Auguſti XL. cum Joſeph a Nazareth, ſed familia Bethlehemenſis, & Maria deſponſata illi uxor Bethlehemum ſe contuliſſent, cauſa cenſus a Cæſare indicti, ut capita omnia provinciarum, regnorumque amicorum deſcriberentur; impletis diebus ut pareret Virgo habens in utero de Spiritu ſancto conceptum Deſiderium gentium, ac mundi Reparatorem, enixa hunc eſt, & reclinavit in præſepio, cum nullus eſſet ei locus in diverſorio referto hoſpitum multitudine. Paullo poſt advenerunt Jeroſolymam Magi quærentes Regem Judæorum nuper natum, cujus ſtellam inuſitato lumine radiantem in Oriente a ſe conſpectam dixerunt; reique novitate Herode rege, & Jeroſolymorum civibus perturbatis, cum aſſererent Scribæ Chriſtum naſciturum in Bethlehem Judæ oppido, juxta Michææ vaticinium, illuc dimiſſi Magi profecti ſunt, & adorato Puero, auri, thuris, & myrrhæ munera illi obtulere. Nec ad Herodem reverſi ſunt; ſed diverſum arripientes iter, illuſo rege ipſorum reditum expectante, patrios lares adierunt. Tunc Herodes infantes omnes bimulos, minoriſque ætatis in finibus Bethlehemiticis immaniſſime trucidavit; at interim Chriſto circumciſo, ceteriſque peractis ſecundum conſuetudinem legis, Joſeph, cum Maria ac puerulo, ab Angelo monitus in Aegyptum confugit; ibique permanſit uſque ad Herodis obitum: quo vita functo, Angelo pariter commonente, Joſeph cum Virgine, divinoque Pignore in patriam reverſus habitavit in Nazareth, quæ eſt civitas Galilææ diſtans a monte Thabor duabus leucis, & ab urbe Jeroſolyma trium dierum itinere. Ab illa autem civitate, Domini primum conceptione, Lucæ 1. 26. deinde vero incolatu, Matth. II. 23. celeberrima, & eo grandiori, quo Judæi dictitabant e Galilæa nullum prophetam, atque e Nazareth nihil eſſe boni oriturum, Joan. 1. 46. & VII. 52. ab illa, inquam, civitate Jeſus Chriſtus appellatus eſt Nazaræus.

I.

Quantum ad Domini præſepe, & incunabula attinet, arguunt nos quidam nimiæ credulitatis, quod perſuaſum nobis ſit præſepi alligatos bovem & aſinum. Sunt autem argumenta eorum, quæ ſequuntur. Primum ea verba Iſ. 1. 3. *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui*: & quæ habentur Habacuc III. 2. *In medio duorum animalium cognoſceris*, non ſecundum literam debent acci-

accipi, ſed primum locum exponunt Patres de Judæorum erga innumera Dei beneficia ingrato animo: alterum de Gentibus, quæ ad Chriſtum venerunt, aut de Teſtamentis duobus, ut nos etiam cum Hieronymo, & Auguſtino diximus Tom. 2. pag. 434. ac præterea ita legitur juxta LXX. cum Vulgata & Hebraica habeant, *In medio annorum*. Bos ergo & aſinus ad præſepe accubantes ſunt *irrationabiles gentes pecudum intra præſepia more viventes*, inquit Ambroſius lib. 1. in Lucam num. 43. & Prudentius in Cathemerinon hym. XI.

Adorat hæc brutum pecus,
Indocta turba ſcilicet,

Argumentum alterum eſt Lucæ ſilentium, qui paſtoribus ab Angelo hoc brutorum indicium ad puerum inveniendum minime datum commemorat. Ad hæc duo reducuntur quæ adverſus piam fidelium traditionem objectant Eraſmus in notis ad præfatum hymnum pag. edit. Hanoviæ 174. Rich. Montacutius P. 1. Originum Eccleſiaſticarum n. 30. Baſnagius ad annum 5. ante Chriſtum, num. 21. Tillemontius Annot. 5. in *Jeſum Chriſtum*, Serrius Exercit. XXX. n. 4. & ſeqq.

Nunquam verò ad oppugnandam veritatem producta ſunt infirmiora ſophiſmata. Etenim quod bruta *per anagogen* commonſtrent populum Judaicum, vel Gentilem, nil profecto hiſtoriam elevat: aliàs nihil fere in veteri Teſtamento geſtum eſſet, cum omnia ibidem narrata aliquid præſignarint. Reprobat idem Baſnagius aliorum, ratiocinationes ad ſola teſtimonia Scripturæ nos provocans, nec negans Patres bene multos tradidiſſe, quod bos, & aſinus ad præſepe Dominicum accubuerint. *Nobis conſtat*, inquit, *non allegorice duntaxat Patres eſſe locutos, ſed etiam fide hiſtorica. Allegorica ſiquidem explicatio in hiſtoria nititur*. Incaute Novator ille quicquid alii exſtruxerunt, evertit. Sed vicit aliquando etiam tenebriones aperta veritas. Hieronymus in Epiſt. 27. nunc 86. ad Euſtochium Tom. 4. p. 674. abſque ulla morali interpretatione *ſimpliciter* de Paula inquit: *In Bethlehem ingreſſa & in ſpecum Salvatoris introiens vidit ſacrum Virginis diverſorium, & ſtabulum, in quo agnovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui*. Paulinus epiſt. XI. ad Sev. pag. edit. Platin. 139. *In Bethlehem quoque, ubi cognoverat bos poſſeſſorem ſuum, &c.* Nazianzenus orat. 38. pag. edit. Morelli 623. *Cognoſce ut bos poſſeſſorem tuum, & cum aſino præſepe Domini tui, cum ſtella curre, cum Magis adora, cum Angelis tripudia*. Quid eſt ad literam Scripturæ verba intelligere, ſi hoc non eſt? Vere ſtella anteceſſit, vere Magi adorarunt, vere Angeli gaudium magnum nuntiarunt. Ergo vere bos, & aſinus ad Chriſti incunabula cubuerunt. Imo & Ambroſius priuſquam myſticum innueret ſenſum, præcedenti num. 42. inquit: *Non audis bovis Dominum agnoſcentis mugitus;*

gitus ; necnon Prudentius appellaverat cunabula divini puereli, *Mutis & ipſis credita*, ideſt, (inquit Georgius Fabricius ejuſdem edit. Hanoviæ pag. 343. quem opponimus Eraſmo Roterodamo,) *pecoribus, quæ vocem non proferunt. Bos & aſellus gratiores fuerunt, quam homines*.

Ad primum itaque argumentum reſpondemus ſtare allegoricam Patrum interpretationem cum veritate hiſtoriæ: ac priorem locum ex Eſaia promptum a Patribus etiam aptari præſepi Dominico: alterum vero etiam ab Eccleſia in Officio Nativitatis & Circumciſionis ad puerum Jeſum referri. Neque obſtat quod ſit in Hebraico, *In medio annorum*, ac ita pariter in Vulgata: quia utrumque cohæret, *In medio annorum*, ſi loquamur de tempore; *In medio animalium*, ſi loquamur de loco. Etiam in Græca LXX. verſione ζωῶν valet, *animalium*, &, *vitarum*; cum olim neque circumflexus accentus fuerit in ſecundo *omega*, neque acutus in primo: quare *vitarum* habent Cyrillus Jeroſolymitanus, & Theophylaƈtus, *animalium* ceteri. Utrumque ſignificaret etiam hebraicum בקרב חיים, quemadmodum legiſſe LXX. opinantur nonnulli. Non ergo exploditur decantata leƈtio, *In medio duorum animalium*, ut inquit Serrius num. 6. Utramque leƈtionem probat Eccleſia, utramque tradunt Patres, utramque non ſolum Verſio LXX. verum etiam Hebraici Codices patiuntur. Ad alterum argumentum breviter reſpondemus, dum Lucas mentionem fecit præſepis, ſatis innuiſſe locum, in quo jacebat infantulus; nec neceſſe erat fœnum, animalia, & cetera hujuſmodi commemorare, quæ non eſſe in præſepe nequit niſi temere denegari; cum ibidem eſſe non repugnet, fatente Baſnagio. At quod Lucas non ſcripſit, tradiderunt Majores. Mirum quod Critici ſubſcribant Broccardo aſſerenti in deſcript. Terræ ſanƈtæ præſepe illud fuiſſe *exciſum in rupe*, ac ſtudeant Broccardum componere cum iis, qui *lateritium* faciunt atque ex luto coƈtili, & cum Eccleſia, quæ in Baſilica Liberiana *ligneum* veneratur: ac nolint poſtea allegoricam ſignificationem cum hiſtoria componere! Sed nec illud ſatis congrue conciliant, dum inquiunt *lateritiam* fuiſſe cavitatem, cui ad majorem firmitudinem incluſum erat vas *ligneum*, & utrumque, vas, & cavitatem reƈte dici *præſepe*. Præſepe enim proprie eſt locus præſeptus, ubi pecudes ſtabulantur, a *ſepio* diƈtus, atque hic locus eſt lapideus, vel *lateritius*; & per ſynecdochen præſepe dicitur *linter*, in quo pabulum jumentis ponitur, atque hic eſt vimineus, aut *ligneus*. Docet hæc etiam *Calepinus*, ſive Latinum lexicon, ita a celebri familiæ noſtræ Grammatico nuncupatum.

II.

De Magis etiam Chriſti adoratoribus complures nobis ſuccenſent, quod Reges illos populari credulitate arbitremur. De qua re pla-

placet mihi admodum exhortatio viri cl. Melchioris Cani lib. xi. de Locis cap. 5. ubi, poſteaquam dixerat extremæ dementiæ eſſe fruſtra niti, & nihil aliud quam laborando odium quærere, *Sine*, inquit, *plebem probabiliſſimam opinionem, præſertim quæ penitus inſedit & inveteravit, cum ſuis majoribus retinere*. Quod monitum, cum etiam Rich. Montacutius pag. 206. probarit, & omnibus hic legendum propoſuerit, decet nos quammaxime cuſtodire. Sed quoniam Magos fuiſſe reges negant præfracte, ac ſe evidenter demonſtrare opinantur Caſaubonus adverſus Baronium, Stolbergius, & Dan. Rhoden Tom. 2. Theſ. Theol. Philologici, Schmidius in Matth. aliique Etherodoxi, necnon in Carm. de Epiph. Domini Mantuanus, & Hyacinthus Serrius Exercitat. 34. num. 2. idque incertum ſaltim atque inexploratum ſcribunt Calmet, Tillemontius, & alii; ideo non videtur omnino hæc quæſtio prætermittenda. De qua, ſi quis poſtea iis, quæ ſubjicimus, plura deſideret, adire poterit Baronium ad annum 1. Chriſti num. 3. Joannem Eckium hom. 2. de Epiphania, Hieronymum a S. Fide Tom. 26. Bibl. Patrum, Salmeronem Tom. 3. Hiſt. Evang. tract. 37. Maldonatum, Barradium, Sylveiram, Janſenium, Cornelium a Lapide, & Natalem Alex. in Evangelia, necnon Aegidium Gelenium in Faſtis Colonienſibus, Suarcſium Tom. 2. in 3. p. diſput. 14. ſect. 2. Vincentium Cardinalem Gotti Tom. iv. Verit. Relig. Chriſt. cap. xi. §. 2. Honoratum in Animadv. Criticis Tom. 2. pag. 206. & Richardum ipſum Montacutium P. 1. Originum Eccleſ. pag. 202. ex quorum omnium lectione poterit etiam de hac noſtra lucubratiuncula proferre judicium.

Ac primum non video quæ adverſus piam populorum traditionem urgeri queant, niſi inſequentia. I. Magi dicuntur, qui in rerum contemplatione, ac præſertim in inſpectione ſiderum ſunt occupati; ſic dicti, quaſi מהגים, ab radicali, הגה, *meditari*, juxta Voſſium in Etym. & Hofmannum in Lexico. Eraſmus in Matthæum *ſophos*, aut *philoſophos* appellat; quidam alii ex Apulejo in Apolog. *idolorum ſacerdotes*. Nec deſunt, qui in pravum ſenſum nomen iſtud accipiant, quatenus magia eſt *theurgia*, cultuſque dæmonum, in qua ſignificatione dicuntur magi præſtigiatores Aegypti, Simon, & Elymas. De his plura Rhoden, & Storbergius. At ſive Chriſti adoratores dicas inſpectores aſtrorum, ſive ſapientes, ſive ſacerdotes, ſive ariolos, nihil id eſt ad comprobandam regiam eorum dignitatem. II. Quamquam olim Magi regali apud Perſas auctoritate pollerent; tempore tamen Natalis Chriſti dudum ceſſarat in Magis imperium, ſcribente Strabone lib. 1. eoſdem Magos *non amplius ad regios faſces extolli*: quo argumento utitur in Matth. Schmidius. III. Barradius, aliique interpretes traditionis ſuæ ficulneum auxilium quærunt a licentia pictorum; atque hinc refelluntur a Caſau-

Digitized by Google

bono. IV. Evangeliſta Magorum regium comitatum, & cetera, quæ in Dei honorem cederent, minime prætermiſiſſet, cum & *Reguli* meminerit, cujus filium Chriſtus reſtituit ſanitati. Accedit veterum quoque Patrum ſilentium. Scripturæ teſtimonia; quæ huc a quibuſdam adducuntur, non ſunt peculiariter accipienda de Magis, ſed univerſe de regibus gentium advocandis ad Chriſti fidem. VI. Si reges fuiſſent Magi, quomodo non præmiſſis nunciis ingreſſi fuiſſent ditionem Herodis? quomodo Herodes ipſe cum imperio egiſſet cum illis, dicens, *Ite, & interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis renuntiate mihi?* Poſtrema argumenta ſunt Walæi in Matth. aliorumque. Vidit hæc & Mantuanus, dum cecinit:

Nec reges, ut opinor, erant, nec enim tacuiſſent
Hiſtoriæ ſacræ Auctores genus iſtud honoris,
Inter mortales quo non ſublimius ullum.
Adde quod Herodes, ut magnificentia Regum
Poſtulat, hoſpitibus tantis regale dediſſet
Hoſpitium, ſecumque lares duxiſſet in amplos.

Ut iis reſpondeam ex ordine, ac ſimul vindicem piam, ac valde probabilem fidelium traditionem; animadvertendum eſt ſplendidiſſime mentiri Caſaubonum Exercit. 2. in Baronium, & Theodorum Bezam in Matthæum, dum inquiunt Romanam Eccleſiam ſola tyrannide tradere, ut fide certum, inſignitos fuiſſe Magos dignitate regali, nec pati aliud quomodolibet opinantes. Movit id ſtomachum etiam Mantacutio, qui Caſaubono reſpondet, aliter de pia traditione loquendum: non prodiiſſe hanc e gurguſtio; ſed fulciri Patrum multorum auctoritate. Diximus qua moderatione loquatur Canus: eamdem adhibet Cornelius Janſenius in Concordia cap. 9. Cardinalis Gotti pag. 236. & qui vel ſententiam oppugnant, vel nihil definiunt, ut præcitatus Mantuanus, & Calmet. Atque nos pariter communiori ſententiæ ita aſſentimur, ut adverſariis nullatenus indignemur. Primum itaque argumentum confirmat potius regiam in Magis dignitatem, quàm evertit. Etenim in Oriente, & præſertim in Perſide neminem regio potitum faſtigio, qui non calleret Magorum diſciplinam affirmat Cicero in primo de divinatione num. 41. atque olim Magos imperium obtinuiſſe ſcribunt Strabo lib. 1. Geograph. Plato in Alcibiade, Plinius lib. 3. cap. 1. Juſtinus lib. 1. Hiſtor. cap. 9. Ammianus Marcell. lib. 24. Severus Sulpitius lib. 2. Hiſt. ſacræ cap. 13. Ex quo ergo Magi fuerint ſapientes, & in aſtrorum contemplatione occupati, quomodo eoſdem non fuiſſe Reges evincitur? At, inquit Schimidius, Magi ex Strabone ab honore priſtino ceciderant. Utique: non erant amplius Monarchæ; ſed tamen honore adhuc conſpicui, regni *primores*, ut appellantur a Juvenco pio quarti ſæculi Vate, ſive Dynaſtæ, Toparchæ, reguli, ac alte-

alterius principis tributarii: quales permultos tunc temporis extitiſſe demonſtrant ſubjecti Romano Imperio, Ariobarzanes, Aretas, Tigranes, Dejotarus, Herodes ipſe. Neque enim credibile eſt dejectos Magos ad fortunæ ludibrium, ſive apud Perſas, ſive apud finitimas gentes; quibus ſemper fuit nomen inſpectorum ſtellarum, Sophorumque præclarum atque honeſtiſſimum. Quod picturas attinet, nec recentiores omnino, nec plebis inventa dicendæ ſunt quæ Magos referunt reges; quippe x. ſæculi extant nummi, ubi ſculpti viſuntur tres reges puerulum Jeſum adorantes; de quibus vide Anſelmum Bandurium Numiſm. Imp. Tom. 2. & Cangium in Familia Zimiſcæ pag. 152. edit. Billainii.

Cur Evangeliſta, qui & *Reguli* meminit, & Herodem immaniſſimum tyrannum non fraudavit regis titulo, regiam iſtorum conditionem nequaquam expreſſerit, rationes ſatis congruas reddiderunt Interpretes. Prima ratio eſt, quod ad veritatem occultam confirmandam regia appellatio otioſa erat, Magorum vox opportuna & præclara. Ita Canus. Alteram afferunt Palacius & Salmeron, ut commoneret Evangeliſta neminem mortalium coram ſummo principe Chriſto regia appellatione eſſe dignum. Tertiam aſſignat noſter Simon a Caſſia, quoniam reges quidem erant, ſed parvi. Non militat eadem ratio de Herode, quia erat rex appellandus, ut diſtingueretur ab Herode Tetrarcha, atque ut ex rege alienigena innueretur Meſſiæ adventus. Joannis IV. 46. Regulo non aliud tribuitur nomen, quo diſtinguatur: at Magi proprio deſignati ſunt charactere. Quid præterea, ſi inficiamur hunc *Regulum* fuiſſe parvum regem? Si Capharnaites erat, & ſub Herodis Tetrarchia, quomodo Rex? *Regulum* dictum arbitror, quoniam erat Herodis, aut Tiberii miniſter. Βασιλικὸς, *Regius*, habent Græci Codices vetuſtiores, & Syrus, & Arabs, *Servus regius*. Non repugno tamen legendum Βασίλισκος, *Regulus*, & Chriſtum etiam primoribus attuliſſe ſalutem: ſed quid cavilli valeant, oſtendo duntaxat. Regium apparatum utique in Matthæo non legimus, quod humilis fuerit Chriſti Adoratorum inceſſus: legimus tamen ad eorum adventum commotam urbem univerſam: legimus liberos ab Herode dimiſſos: legimus obtuliſſe munera *apertis theſauris*; quod in reges maxime quadrat.

Quod ſpectat ad Patres, fatemur permultos regiam dignitatem in Magis non celebrare, quoſdam etiam id non aſſerere quod contendunt quidam Interpretes. Sed Magos tamen fuiſſe reges probabilius eſt, quod nullus Patrum id expreſſe neget, nonnulli diſerte affirment. Tertullianus adverſus Judæos cap. IX. inquit: *De hoc auri munere etiam David dixit, Et dabitur illi de auro Arabiæ: & iterum, Reges Arabum & Saba munera offerent illi. Nam & Magos reges fere babuit Oriens, & Damaſcus Arabiæ retro deputabatur, an-*

Digitized by Google

tequam tranſcripta eſſet in Syrophœnicem ex diſtinctione Syriarum, cujus tunc virtutem Chriſtus accepit. Ubi Judæis objicientibus Chriſtum Meſſiam non eſſe, quoniam non accepit Damaſci ſpolia, neque regum obſequia, reſpondet id completum in Magis, quoniam & reges erant, & ex Arabia, cui deputabatur Damaſcus. Idem tradit in III. contra Marcionem cap. 13. & utrobique, quicquid alii ſentiant, literalem ſenſum exponit, rationem afferens, cur Magi ſint Damaſci ſpolia, atque in iis completum fuerit vaticinium Pſalmographi. Quare ut vere juxta Tertullianum erant Damaſci robur, quia Arabes, ita vere erant reges. Auctor Hom. de Baptiſmo Chriſti inter Opera Cypriani inquit: *Non ſatis eſt quod Angeli locuti ſunt Paſtoribus, quod apparuerit ſtella Regibus, &c.* Theophylactus in cap. 2. Matth. ait: *Judæi quare turbantur? Oportebat enim gaudere potius, quod regem ipſi habituri eſſent, qui a Perſicis regibus adoraretur*. Innocentius III. ſerm. 1. de Epiph. *Secundum hiſtoriam iſti Magi tres Reges fuerunt*. In vetuſtiſſimo hymno, quem Damaſo adſcribunt, legitur:

> *Ecce paſtores ovibus relictis*
> *Convolant Bethlehem, videant ut ortum*
> *Principem mundi, properant & acti*
> *Sidere Reges*.

His accedunt Cæſarius ſerm. 43. in Append. Auguſtinenſium, Paſchaſius Radbertus in cap. 2. Matth. & alii. Addere poſſumus Martyrologia Uſuardi, & Germanicum apud Bollandum Tom. 1. pag. 8. & 323. Ms. Florarium apud eumdem Bollandum die XI. Januarii, Molanum in Addit. Uſuardi, vetuſtum Codicem Carthuſianum, Geleníum, & Broelmannum eodem Tom. 1. pag. 664. Flavium Lucium Dextrum in Chronico ad an. 70. qui omnes communem traditionem reddunt probabiliorem, & quartam objectionem abunde refellunt.

Sacræ quoque literæ piam ipſam traditionem confirmant: nam Iſaiæ LX. 3. de Chriſto prænuntiatum eſt, *Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui*: ac Pſal. LXXI. *Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent*. Accipienda hæc de vocatione Gentium fatemur, ſed gentium fuerunt Magi primitiæ. In iis propterea implendum vaticinium, & ad Meſſiæ incunabula adventuros Reges agnoverunt veteres quoque Rabbini, de quibus Joannes a S. Fide cap. 6. & Raymundus Martini Pug. Fidei P. 3. diſt. 3. cap. 10. Atque impletum reapſe videtur tenere Eccleſia, quæ dum celebrat Magorum adventum, laudata verba frequenter intonat, affirmatque diſertiſſime Leo III. & Fidei propugnator Eckius in homiliis ſupra laudatis. Et quidem tria in his vaticiniis prænuntiantur: lumen & ſplendor ortus, oblatio munerum,

rum, & regalis conditio. Primum completum eſt in ſtella, quæ apparuit in Oriente: alterum in auro, thure, ac myrrha: cur tertium quoque non putabitur adimpletum? Accedit quod ſi Magi ex Arabia veniſſe dicantur, ut ſententia fert noſtra, etiam aliæ præcitati Pſalmi notæ in ipſos quadrant. Dicuntur enim verſu 9. *Aethiopes* hebraico vocabulo ציים, quo intelliguntur incolæ *Aethiopiæ Orientalis* habitantes *circa Arabicum ſinum*, juxta Strabonem lib. 2. pag. 89. Aethiopes enim Occidentales appellantur, כושים. Dicuntur *reges Tharſis & inſularum*, מלכי תרשיש ואיים, nempe, ut Pagninus, & Marinus reddiderunt, incolentes *inſulas maris*. Dicuntur denique *Reges Arabum, & Saba*, מלכי שבא וסבא, ubi *Saba* ſcriptum cum ש, Hieronymo interprete, *Arabiam* deſignat, cum ס, vero *urbem* Aethiopicam. Quare ſi dicamus Magos veniſſe ex Arabia, vel, ut quidam tenent, e Carmania, ex Strabone lib. xv. pag. 449. Arabis, Perſiſque contermina, non erit in Pſalmi LXXI. nono, ac decimo verſu lexis aliqua, quæ Magis ad literam non conveniat. Ipſi Aethiopes, ipſi Arabes, ipſi inſularum incolæ, ipſi Sabæi, ipſi poſtremò Reges.

Quod in eos Herodes cum imperio ſe geſſerit, illius ſuperbiæ tribuit cum Interpretibus ceteris noſter Sanctotiſius pag. 144. in Matth. Addo verba illa *Ite, &c.* non eſſe præcipientis, ſed cum ſimulatione dimittentis. In tanta enim perturbatione, ſi fas ei fuit exercere in Magos imperium, cur ut redirent indictis pœnis eos non coegit? Cur dies ad redeundum non præſcripſit? Cur liberos abſque ſatellitibus dimiſit? Optime nimirum noverat, (ut in Catena inquit ex Chryſoſtomo D. Thomas,) quod tales viros non potuiſſet blandimentis flectere, nec minis terrere, nec auro corrumpere. Nam in regiam urbem ingreſſi, quamquam ſcirent Herodem illic regnare, natum tamen Regem Judæorum, eique ſe detuliſſe munera palam teſtati ſunt, quamquam regi alienigenæ nil poſſet nuntiari moleſtius, quam ortus regis proprii, ac legitimi. Talis ergo conditionis erant Magi, ut Herodis indignationem minime pertimeſcerent.

Baptiſtæ denique Mantuano Carmelitæ doctiſſimo opponimus alium ejuſdem Inſtituti virum celebrem Joannem Mariam Verratum Ferrarienſem, qui in *Catena* docet Magos fuiſſe *ſapientes ac reges*. Et ſi Poetarum verſibus certandum eſt; ſententiam pangunt noſtram Alvarus Gomez in Thalichriſt. lib. 7. & Emmanuel Pimenta lib. 3. ſacrorum Poematum. Contentus ero antiquo Epigrammate:

Dant tibi Chaldæi prænuntia munera Reges.
Mirrham homo, Rex aurum, ſuſcipe thura Deus.

Claudiano tribuitur a multis, eique adſcribendum ex Cujaciano libro omnium optimo affirmat Joannes Camers in Vita Claudiani, &

Gaſ-

Gaſpar Barthius in notis. Hunc tamen Poetam fuiſſe a Chriſti nomine alienum ſcribunt Auguſtinus lib. v. de Civit. Dei cap. 26. & Oroſius lib. v. Hiſtoriarum cap. 35. Ceterum, *ſi Claudiani non eſt, certe elegantiſſimi poetæ eſt*, inquit Canus.

III.

De exhibita a Magis adoratione autumarunt Sociniani non fuiſſe religioſam, & quæ poſſit divinitatis Chriſti præbere argumentum, ſed qualem Orientis populi regibus ſuis exhibere conſueverunt. Idem ſcripſit in caput ſecundum Matthæi Grotius; atque in dubium vertit, de qua adoratione loquatur Evangeliſta, Auctor verſionis Gallicæ Bibliorum, quæ typis Trevoltienſibus cuſa eſt anno 1702. ejuſdemque verſionis Apologiſta adverſus Cenſuras eodem anno emanatas a Meldenſi doctiſſimo Epiſcopo Boſſuetio, & a Cardinali de Noailles Archipræſule Pariſiorum, ſive Apologiſta ille fuerit Simonius, ſive alius quiſpiam. Refellitur autem pernicioſus error ipſa Evangelica hiſtoria, traditione Patrum, myſterio munerum, necnon manifeſta ratione. Primò enim ex Evangelio colligimus, Magos ex Oriente profectos non ſpectaſſe ad Judaici Regni ditionem, ut deberent nato regi Judæorum, tanquam regi ſuo in faciem procidentes præſtare obſequium, atque hujus rei cauſa ex longinqua regione, ſponte, ac tanta animi alacritate diſcedere, digna Deo munera offerre, & jacentem anguſto in loco puerulum abſque ullo majeſtatis apparatu, tam demiſſe venerari; ac tametſi Grotius, & Sociniani obſervarunt Joſephum de Davide Saulem venerante ſcripſiſſe, *Adorat eum in faciem procidens, ut moris erat*; attamen in novo Teſtamento, nullibi, quem viderim, locus occurrit, ubi ea phraſis πεσὼν προσκυνεῖται, *procidens adorat*, aliam ſignificet adorationem, quàm Deo dignam. Nam Apoſtolus 1. ad Corinth. XIV. 25. ait: πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ Θεῷ, *Cadens in faciem adorabit Deum*: ac diabolus, qui non aliam affectabat adorationem, niſi divinam, inquit Matthæi IV. 9. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*, quæ phraſis etiam uſurpatur de Chriſto Patrem adorante Mat. XXVI. 39. de Petro ad Chriſti genua provoluto Lucæ V. 8. de leproſo Samaritano, cujus fides ceteris præfertur Lucæ XVII. 16. de ſenioribus ante Dei thronum proſtratis Apocal. XIX. 4. ubique iiſdem Græcis verbis appoſitis. Hiſtoria itaque Evangelica verborumque accurata proprietas commonſtrant revelatam Magis puerulí Jeſu divinitatem. II. Patres diſerte affirmant Magos exhibuiſſe Chriſto adorationem, tanquam Deo. Irenæus lib. III. cap. 10. nunc 9. num. 4. ſcribit, *deductos Magos a ſtella ad Emmanuel per ea quæ obtulerunt munera oſtendiſſe quis erat, qui adorabatur*. Origenes lib. 1. contra Celſum ait decreviſſe adorare eum, quoniam e ſtella prænunciatrice conjectarant *potentiorem eſſe omnibus dæmoniis*. Nazianzenus Orat. 38. pag.

pag. 623. *Cum ſtella curre: cum magis dona: offer aurum, thus, mirrham, ut Regi, ut Deo, ut tua cauſa mortuo*. Theophylactus in Matth. pag. 14. *Vide animæ illuſtrationem. Pauperem videbant, & adorabant; multis enim argumentis didicerant quod eſſet Deus: ideo & ei offerunt munera ut Deo, & ut homini*. Conſentiunt Græcis Latini PP. quos inter Ambroſius lib. 2. in Lucam num. 48. *Et cognoverunt hanc eſſe ſtellam, quæ hominem, Deumque ſignificat. Adoraverunt parvulum: utique non adoraſſent, ſi parvulum tantummodo credidiſſent*. Hieronymus in cap. 2. Matthæi pag. 10. Tom. IV. *Pulcherrime munerum ſacramenta Juvencus presbyter uno verſiculo comprehendit, Thus, aurum, myrrham, regique hominique Deoque Dona ferunt*. S. P. Auguſtinus ſerm. 200. aliàs 30. de Temp. num. 3. inſtituens antitheſim inter Judæos, & Magos, *Iſti*, inquit, *in membris parvis Deum agnoverunt, illi in factis magnis nec tanquam homini pepercerunt*. Et ſerm. proximo num. 1. *Numquid tanta devotione requirerent, tanto pietatis affectu deſiderarent, niſi eum agnoſcerent regem Judæorum, qui rex eſt etiam ſæculorum?* Gregorius Magnus lib. 1. in Evang. hom. X. num. 6. *Eum ergo Magi quem adorant, etiam myſticis muneribus prædicant: auro Regem, thure Deum, myrrha mortalem*. III. Ex iis conſequitur, quod tertio loco poſuimus, Magos fidem ſuam oblatis muneribus conteſtatos, quod expreſſit etiam auctor antiqui Epigrammatis Claudiano attributi, nec non Sedulius lib. 2. num. 97.

Aurea naſcenti fuderunt munera Regi,
Thura dedere Deo, myrrham tribuere ſepulto.

Magos denique puerum Jeſum veneratos tanquam Deum, comprobat ipſamet ratio: primò, quia illi erant *primitiæ Gentium*, atque ut ait S. Pater ſerm. 31. de Temp. nunc 201. num. 1. *Inde cœpit, quod in univerſo mundo fructificaret & creſceret*; fides nempe Evangelica, qua profitemur Chriſti divinitatem. Præterea hanc *mirabilem* in Magis *fidem* oſtendit Chryſoſtomus hom. 8. in Mat. pag. 73. ex eo, quod admoniti ne redirent ad Herodem, *in nullum hinc ſcandalum commoventur, nihilque omnino turbantur, neque ipſi ſecum diſputant dicentes: Si magnum quiddam eſſet hic puer, & potentiæ aliquid haberet, nobis adoratoribus ejus quid opus eſſet fuga, occultuſque diſceſſus?* Incredibile demum eſt, *viros ſuperni luminis ductum, & pravii fulgoris indicium intenta contemplatione comitantes, ad agnitionem veritatis gratiæ ſplendore non perveniſſe*, ut inquit S. Leo ſerm. 1. de Epiph. cap. 2. præſertim cum ſacramentum fidei ſuæ intelligentiæque manifeſtarint, & quod cordibus credebant, proteſtati ſint muneribus, *ſcienter divinam humanamque naturam venerantes*.

Oppoſita verò argumenta nullius ſunt roboris. Objiciebat auctor Apologiæ Simonio attributæ, nullum legitimum cenſorem alicujus

cujus Verſionis cenſendum eſſe, niſi habeat exquiſitam linguarum peritiam: Lucam Brugenſem, alioſque nonnullos fateri verbum προσκυνέω, *adoro*, uſurpari etiam dum homo hominem veneratur.

At reſpondet Cl. Meldenſis Epiſcopus Inſtruct. 1. pag. 122. *Minime a linguarum peritia pendere præcipuas circa dogmata notas*; eoſque decipi, qui contrarium ſentiunt: quo nihil dici poterat verum magis, & utilius, cum fidei norma ſit Eccleſiæ traditio, non loquacitas Grammaticorum. At Cardinalis de Noailles in ſua Cenſura num. 12. arrogantiam quoque Apologiſtæ jure, meritoque his verbis perſtringit: *Il s'éleve avec une preſomption inſupportable au-deſſus de tous ceux qui ont traduit de nous jours le neuveau Teſtament: il ne creint pas même de ſe donner cet aire de ſuperiorité ſur les ſaints Peres, ſaint Chryſoſtome, ſaint Jerome, & ſur tous les interpretes anciens, & nouveaux: & fait paroître par ſa vanité, qu'il n'a pas éte conduit par l'eſprit, qui a dicté le livre, dont il a entrepris la Traduction*. Oſtendimus præterea paullo ſupra ea phraſi, *Et procidentes adoraverunt eum*, non uno in loco novi Teſtamenti religioſam adorationem, cultumque latriæ deſignari. Nonnulli denique interpretes, ſi de Catholicis loquamur, dixerunt tantummodo verbum *adorare* ſuapte natura cultum latriæ non ſemper præſeferre; ſed Magos civile tantum obſequium præſtitiſſe, nullus, quod ſciam, affirmavit: & idem Burgenſis pag. 24. ait: *Proſecuti ſunt puerum honore, eo qui regem, immo qui Deum decet*, & paucis interjectis, *In ſacrificium munera iſta dederunt*. Quod ſi aliquando interpretes aliqui minus accurate locuti ſunt; exorta nondum erat tanta opinionum licentia, & audacia Criticorum, aut ſaltim hæc nondum Catholicorum ſtudia labefactarat. Quamobrem Simonius, aut quiſquis conſcripſit citatam Apologiam, dum laudat Burgenſem, Huræum, & Biblia quædam Gallica edita an. 1534. & 1541. Antuerpiæ, quemadmodum ait eruditus Auctor Bibliothecæ Criticæ ſacræ Tom. IV. pag. 107. num. 86. *miſerrimam oſtentat eruditionem*.

I V.

Sunt præterea, qui negant Domum Nazarethanam Angelorum miniſterio e Syria translatam Terſactum, olim Tarſaticam, hinc vero in Picentinum agrum, inter Recinetum & maris Adriatici oram, nunc Lauretum, urbem auguſtiſſimo templo, atque peregrinorum undique confluentium religioſa pietate clariſſimam. Conati ſunt præ Novatoribus ceteris translationem hanc oppugnare Apoſtata Vergerius in *Idolo Mariano*, Thomas Bernegerus, Baſnagius, & alii. Sed refutantur a Hieronymo Angelita in Hiſtoria Virginis Lauretanæ, a Chriſtiano Adrichonio pag. 141. a Caniſio lib. V. de Virgine Deipara cap. 25. a Raynaudo Tom. VIII. pag. 145. a Turſellino lib. I. Hiſtoriæ Lauretanæ, a Franciſco Turriano contra libellum Vergerii, a con-

a conterraneo noſtro Sylvio Serralio a Petraſancta, ab Honorato Animadverſionum lib. III. differt. I. ac poſtremo a Viro Cl. & de Lauretana Hiſtoria optime merito Petro Valerio Martorelli Auximate, Epiſcopo olim Leopolitano. Ut autem ex Angelita, ac Turſellino narrat Tom. XIV. Eccl. Annal. Raynaldus, Nazarena Eccleſia, in qua ſacra Deiparæ ædicula claudebatur, a Saracenis Syriam inundantibus ſolo æquata, Terſactum Dalmatiæ oppidum ſacra ipſa ædes divinitus tranſvecta eſt anno 1291. VII. idus Majas, Nicolao IV. Pontifice Maximo: inde vero, ſedente Bonifacio VIII. anno 1294. IV. idus Decembris in Picenum delata, ibique poſteaquam ſedem ſemel iterumque mutavit proximo anno, in loco, in quo etiamnum colitur, ſtationem elegit. Appellatur vero *Lauretana Domus*, & urbs *Lauretum* a loco, ubi conſtitit, ut inquit lib. 6. Agelariorum Mantuanus:

Et quia tranſvectam mulier Laureta recepit
Virginis ædiculam, præbens ubi ſiſteret agrum,
Lauretæ delubra vocant.

Ut hæc ad fabulas Novatores amandent; negant primo ſacrum Virginis domicilium Nazarethæ ſervatum ad annum uſque 1291. non alio innixi argumento, niſi quod vero ſimile non videatur, a Romanorum legionibus Syriam occupantibus ædiculam illam dirutam non fuiſſe, præſertim cum Hieronymus Epiſt. 17. nunc 44. & 27. nunc 86. jejune admodum loquatur de Nazareth, quam etiam alibi appellat *Nazaram* exiguum *viculum Galilææ*. Utitur hoc argumento Baſnagius ad annum 3. ante Dominum n. 25. At primum ex ipſo Hieronymo colligi poteſt Nazarethanam domum eo tempore perſtitiſſe, cum vetuſtæ urbis ſervaretur adhuc exiguus *viculus*, Deo minime permittente, ut profani milites tuguriolum ſacratiſſimum violarent; maxime quod in amplas ædes, non in caſas, ideſt, ruſticas domos, ubi nulla ſupellex, furit militaris licentia. Cur etiam Paula, ut ibidem inquit Hieronymus, *percucurrit Nazareth nutriculam Domini?* cur is ad hanc inviſendam invitat Euſtochium, ſcribens, *Ibimus ad Nazareth, & juxta interpretationem nominis ejus, florem videbimus Galilææ*, ſi in *Nazara* exiguo tunc viculo, nihil veneratione dignum ſupererat? Verum cum Etherodoxi urgeant negantes conjecturas nullius apud Dialecticos firmitudinis; nos Virginis ædiculam perſtitiſſe comprobamus etiam teſtimonio Scriptorum. Nam Imperatricem Helenam, *cum perveniſſet Nazareth ſalutationis Angelicæ domo reperta, ibidem peramœnum excitaſſe templum*, ſcribit lib. VIII. cap. 30. Nicephorus. Ejuſdem templi meminit Venerab. Beda de Locis ſanctis cap. 16. in eo ſe confeciſſe ſacrum teſtatur in deſcript. Terræ ſanctæ Jacobus S. Rom. Eccl. Cardinalis de Vitriaco: & ibidem S. Ludovicum Francorum Regem ſacram accepiſſe communionem, non ſo-

Digitized by Google

lum affirmat Jodocus Clitovæus laudatus a Turſellino cap. 1. & a Rutilio in Speculo Epiſcop. diſp. 1. q. 1. verum etiam præclari geſtorum Ludovici Scriptores, Guilelmus de Nangiaco Monachus S. Dionyſii Tom. v. Hiſt. Francorum pag. 359. & Gaufridus de Belloloco pagina ejuſdem Voluminis 457. Caſſe itaque, & nullo fulti teſtimonio Sectarii autumant ab exundantibus Romanorum copiis ſacram Virginis Aedem fuiſſe everſam.

Negant præterea Deiparæ ædiculam Terſacti apud Dalmatas conſtitiſſe, quum id aſſerendi nullum aliud habeant fundamentum, quàm pervicaciam. Primo enim traditionis noſtræ invictum argumentum eſt perpetua & conſtans ſententia omnium Illyricorum, ac Liburnenſium, qui hæc a majoribus acceperunt; & præter cultum, quem exhibent ſacratæ domus veſtigiis, quotannis magno in numero Lauretum profecti teneris lacrymis ut ad propria revertatur, exorant. Inſuper cum Dalmatiam Prætor regeret Nicolaus Fregipanius, veritate comperta cum juramento Terſactenſium, tum miſſis Nazaretham legatis, in iiſdem veſtigiis ubi ſteterat ſacra domus, parem extruxit, temploque Virgini ſacro circumdedit: ibique in antiquo marmore legitur: *Hic eſt locus, in quo olim fuit ſanctiſſima domus de Laureto, quæ nunc in Recineti partibus colitur*. Præterea Terſacti ſacratam ſtetiſſe ædiculam, & illinc anno 1294. ab angelis aſportatam, compertum eſt ex autographo invento in oppido Fluminis ad oram Adriatici ſinus adjacente; quod autographum tranſmiſſum eſt ad Leonem X. Pontificem Maximum Illyricis conſcriptum literis, noſtriſque redditum Lauretana in Aede aſſervatur.

Deridꞏent inſuper Novatores tranſmigrationem ſanctæ domunculæ ad Picenos, utpote nullis ſuffultam momentis: nos contra firmiſſimis adminiculis munitam contendimus. Ac 1. liquet ex Angelita anno 1296. Recinetenſes quoſdam viros probatæ fidei jubente Magiſtratu Tarſaticam primum in Liburniam tranſmiſiſſe, ac inde Nazaretham, & utrobique recentem populi recordationem exploraſſe, veſtigia tranſvectæ ædis inſpexiſſe, eademque accurate fuiſſe dimenſos, & omnia prænarratæ hiſtoriæ, & Lauretani Cubiculi dimenſionibus reſpondiſſe. Temere autem Adverſarii negant hæc veſtigia in Nazareth diu permanſiſſe; cum ibidem conſtructum templum ab Auguſta Conſtantini Matre narrent hiſtoriæ, imo hodierna die antiqua eadem veſtigia ſupereſſe ſcribat in Hiſtoria itineris ſui Moriſſonius. II. Paulus Rinaldutius, & Franciſcus Recinetenſes cives ſe ab avis multoties audiviſſe, quomodo ſacra ædes ipſis, aliiſque conſpicientibus tranarit Lauretum, non ſemel interpoſito ſacramento aſſeruerunt; uti relatum eſt in publicas tabulas, & ſcriptum ab Angelita. III. Accedunt in veritatis confirmationem miracula innumera ab eodem Auctore, a Riera, & a Turſellino e certis monumentis conſcripta:
Pauli

Pauli a Sylva anachoritæ per decennium cæleſtium flammarum intuitus in loco eodem, in quo ſtitit ſe Deiparæ ſacroſanctum cubiculum: Turcarum, Judæorumque teſtimonia mirabili eventu corroborata, quæ in Pſalmum LXXXVI. cap. 31. recenſet Lauretanus Epiſcopus Rutilius Benzonius: confluentium ex tota Europa, non vulgarium modo, ſed procerum, virorumque principum devotio, fides, vota, donaria: Romanorum Pontificum Gregorii XII. Joannis XXIV. Pauli III. Sixti V. Alexandri VII. aliorumque Conſtitutiones, Privilegia, ac Pontificiæ munificentiæ plurima, ampliſſimaque argumenta: quæ omnia apud Martorellum legi poſſunt, cum nequeant brevi hac diſſertatione comprehendi.

Denique objiciunt oppugnatores, ex verbis Bedæ ſcribentis eſſe in Nazareth Eccleſiam, *ubi domus erat, in qua Angelus ad Mariam venit*, everti hujus translationis miraculum; quoniam ex iis verbis infertur antiquam Virginis domum ætate Bedæ non extitiſſe. Addit Baſnagius tuguriolum, quo Maria utebatur, fuiſſe conductitium, ideoque ejus ſanctitatem, poſteaquam Virgo eo receſſit, a profanis hoſpitibus violatam: idque conjectat ex Virginis paupertate. Addit labentibus annis quadringentis Virginis cubiculum in tenebris latitaſſe, cum Euſebius non afferat Imperatricem Helenam Nazaretham urbem, & domicilium illud luſtraſſe. Quærit præterea cur Angelicis manibus tranſvecta potius non ſit domus Servatoris Capernaitica, & conſiſtens Jeroſolymis ſepulchrum? Ait denique rem tam miram ab illius ævi Scriptoribus ignoratam, nec traditam a Nicephoro, qui floruit ſub ea ætate, nec ab Antonino, qui annis duntaxat uno & quinquaginta tranſvectionis hujus tempore poſterior fuit.

Hæc cum leviſſima ſint, breviſſime percurremus. Verba enim Bedæ ſic accipienda ſunt, ut eadem ſacra ædes fuerit ſimul domus, ac templum, & in Dei cultum veneratione fidelium conſecrata: quæ etſi fuiſſet conductitia, ob peractum in ea Incarnationis myſterium, omni foret veneratione digniſſima; ſed inepte ratiocinatur Baſnagius, dum arbitratur conductam, cum potius ex quo ibidem habitaverit Virgo ab Angelo ſalutata, atque ad eamdem redierit cum Viro ex Aegypto reverſa, (quamquam is genere eſſet Bethlehemiticus,) haud obſcure conjicitur, paternum fuiſſe domicilium, etiam ſanctorum parentum habitatione conſpicuum. At de Helena contrarium, quam Baſnagius ſentiat, aſſerimus; cum hoc diſcrimine, quod ille inepte pugnat paucorum ſilentio; nos publica traditione, ac teſtimonio multorum. Cur vero aliæ Terræ ſanctæ monumenta Salvatoris noſtri ſanguine conſecrata ad nos divinitus aſportata non fuerint, cum plura tamen Romæ veneremur, altiſſimo Dei judicio humillime reſervamus. In poſtremo denique argumento nimium Baſnagius exorbitat. Sanctus enim Florentinorum Archiepi-

 ſcopus

ſcopus Antoninus floruit medio ſæculo xv. obiitque die 2. Maji 1459. quo tempore Lauretanum templum fuiſſe *totius Italiæ celeberrimum* ſcribit Blondus Flavius, qui fuit Eugenio IV. a ſecretis, & ejuſdem cum Antonino ætatis, pag. edit. Baſileenſis 339. &, quod neſcio num gratanter audituri ſint adverſarii, eodem fere tempore concione, liturgia, precibuſque Lauretanam Virginem decoravit Eraſmus Roterodamus: de quo vide illuſtrem Caniſium lib. v. de Maria Deipara Virgine pag. 798. Floruit paullo poſt Mantuanus, de quo ſupra. Sed ante horum ætatem meminit almæ Lauretanæ Domus in Apoſtolicis literis Benedictus XII. qui Pontificatum iniit anno 1334. apud Turſell. & Martorellum Tom. 1. pag. 47.

Probabilitate non caret Lauretanæ domus mentionem feciſſe celeberrimum quoque poetam Danthem Aligherium, natum anno 1265. vel ut quidam ſcribunt, 1260. & qui tempore tranſvectionis ſacræ ædis ætate, ac fama florebat, dum de Petro Damiani Cantico III. cant. XXI. inquit:

In quel loco fu io Pier Damiano
Et Pietro peſcator fu nella caſa
Di noſtra donna in ſul lito Adriano.

Ita legitur in Veneta editione anni 1529. pag. 270. & in altera 1569. pag. 525. Octo editiones ſimilia habentes adnotavit vir clariſſimus Joannes-Antonius Vulpius in ſua anni 1727. pag. 402. Ipſe tamen ſecutus eſt lectionem alteram, *Et Pietro peccator fu nella Caſa*: quam vidimus haberi in Florentina editione antiquiori anni 1481. & arbitramur fulciri Mſſ. optimæ notæ; quippe eam probavit Landinus, qui ita in hunc locum ſcripſit: *In quel luogo. i. nell'heremo di Catria fu io piero damiano: & pone el nome proprio. Et pietro peccatore fu nella caſa di noſtra donna in ſullito adriano: La ſententia e io fui heremita in catria dove non ſi chiama peccatore: perche purgato gia da vitii era dato alla contemplatione. Ma prima era ſtato monacho in ſancta maria di ravenna in ſullito del mare adriatico: & quivi ſi chiama peccatore perche non era ancora purgato da vitii.* Ita juxta editionem anni 1481. Martorellus tamen ex ſententia Antonii Magliabeci V. C. priorem lectionem præferendam cenſet Tom. 2. pag. 394. Mihi compertum eſt ex Vita Petri Damiani conſcripta a Joanne Monacho ejus diſcipulo, & ex altera edita per Joannem Antonium Flaminium, non in Cœnobio S. Mariæ ad litus Maris Adriani, ſed in Eremo Avellana eumdem Monachum induiſſe. Quare falſus eſt Landinus: qui etiam errat, dum montem Catriæ ſitum in diœceſi Eugubina locat inter Picenum, & Aprutium. Si ergo Danthes tam primo, quam ſecundo verſu loquitur de Damiano, dicendum eſt cum Auguſtino Fortunio lib. v. Hiſt. Camal. cap. 6. Petrum antequam ad Eremum Avellanam ſub Catria ſitam commigraſſet, ſeſe aliquandiu

in

Digitized by Google

in cœnobio ad Adrianum litus exercuiſſe *ad eremitici rigoris ſimilitudinem*, quamvis Joannes Monachus, & Flaminius ſcribant illum ſe ad eremiticæ ſanctionis inſtar conformaſſe *in cellula quadam*, nullo commemorato cœnobio. Sed & illud falſum eſt, Petrum priuſquam ad eremum iter arriperet, indulſiſſe vitiis; cum illius afflictationes, eleemoſynas, ſæcularis faſtus contemptum, atque ſupra ætatem ſingularem prudentiam laudati Scriptores commendent. Vero itaque ſimilius eſt, Petrum nec *peccatorem* in Danthis Cantico nuncupari, nec ad litus Adrianum poſuiſſe vitæ eremiticæ tyrocinia; ideoque poetam clariſſimum memoriam *Lauretanæ domus* eodem tempore, quo ad Picentes tranſvecta eſt, literis conſignaſſe. Verum quicquid ſit de Danthis Cantico, Lauretanam Aedem Catholici omnes venerantur, atque ut Mantuani verbis hanc abſolvam diſſertationem,

Huc Itali, Siculique ferunt ſolemnia vota:
Huc fluit Epirus, fluit Illyris, accola Rheni,
Accola Danubii: venit uſque a litore Narbo
Galliæ, & Iſthmiacæ Spartanus ab æquore terræ.

C A P U T V.

Definitur Epocha Tiberii Cæſaris, & annus, quo Chriſtus ſuſcepit baptiſmum.

S. Lucas Evangeliſta cap. III. 1. narrat Joannem Baptiſtam miniſterium ſuum cœpiſſe prope Jordanem anno xv. imperii Tiberii Cæſaris, & verſu 23. Chriſtum ad baptiſmum veniſſe cum ageret ætatis ſuæ annum trigeſimum. Liquido conſtat Tiberium, poſtquam deceſſit Auguſtus, adeptum imperium anno U. C. 767. die 19. ſextilis menſis. Annus itaque xv. erit annus U. 782. quo juxta recentiores Chronologos cœpit Joannes baptizare, & ſi Chriſtum natum dixeris cum Martyrol. Rom. an. U.C. 752. tunc annum trigeſimum ipſe Salvator inierat; ſi placeat Baptiſmum ejus cum iiſdem recentioribus referre in annum proximum 783. & ſecundum prædicationis Joannis, juxta veterem Chronologiam inchoaverat Dominus a diebus XIII. trigeſimum primum ætatis annum. Verùm cum iidem recentiores Chronologi nobiſcum Natalem Chriſti retrahant ad an. U.C. 749. & quidam etiam ad præcedentem, ſervata Epocha illa Tiberiana, nequeunt locare baptiſmum Chriſti in Urbis anno 782. Tiberii quintodecimo, vel in proximo U. 783. Tiberii XVI. niſi affirment baptizatum dominum anno trigeſimo tertio, aut trigeſimo quarto ineunte: quam poſtremam ſententiam propugnat vir clariſs. Natal. Alex. diſſ. 11. q. 2. Nobis verò extra controverſiam poſitum eſſe videtur, veniſſe Chriſtum ad baptiſmum

cum

Digitized by Google

cum eſſet *fere annorum triginta*, idque ex Evangelica hiſtoria, ac Traditione compertum eſſe; ideoque conſentientibus jam omnibus Chriſtum natum an. U. 749. aut ſaltem præcedenti, jure contendimus tinctum Joannis baptiſmate anno U. 779. die ſexta Januarii, cum ageret annum trigeſimum, vel hunc a paucis diebus expleſſet. Verùm cum iſte ſit annus Tiberii ab Auguſti obitu duodecimus; gravis oritur quæſtio, quomodo Joannes incœperit miniſtrare baptiſmum anno Tiberii decimoquinto: aut quomodo ſi hoc anno, vel inſequenti baptizatus eſt Jeſus, non attigerit ætatem illam, quam adſtruunt Recentiores.

Ut hunc ſolvamus nodum, recurrendum eſt ad imperium Tiberii Proconſulare: de quo etiam non levis inſurgit quæſtio, a quo anno ſit deducendum. Pagius enim in diſſert. Hyp. cenſet hanc dignitatem adeptum Tiberium anno U.C.763. x.Vulgaris Aeræ, Coſſ. Dolabella & Silano, anno ante obitum Auguſti IV. quam opinionem propugnat diſſert. cap.4. Schelſtratius, & diſſert. x. de Myſt. & An. Chriſti C'. Graveſonius. At Pagius poſtea ad annum Chriſti XI. n.2. & 10. retulit hunc Tiberii principatum in annum proximum U. 764. Coſſ. Lepido & Tauro: quæ fuit quoque ſententia Cappelli diſſert. de Anno Paſſ. Chriſti, & Henſchenii in Expoſit. vet. Catal. Pontif. Et quamvis Graveſonius afferat non videre ſe cur doctiſſimus Pagius a priori ſententia receſſerit, permotum hunc fuiſſe momentis firmiſſimis ea, quæ ſubjiciam apertiſſime commonſtrabunt. Tenent præterea Petavius lib. XI. de Doct.Temp. cap.7. Noriſius diſſert. 2. Cenotaph. Piſan. pag. 519. Tom. III. & in Epiſt. IV. ad Pagium Tom. IV. pag. 765. nec non Tillemont. Not.IV. in hiſt.Auguſti, indeptum Tiberium Proconſularem dignitatem Coſſ. Cæſare Germanico & Capitone, anno V. Ae. XII. & U. C. 765. quam ſententiam nec Pagius rejicit, ſcribens citato num. 10. incertum eſſe, an erraverit Vellejus affirmans collatum imperium Tiberio ante triumphum, an Suetonius aſſerens conceſſum triumpho acto. Nam poſſunt hæc in eumdem annum convenire, ideſt, in præcitatum Romæ 765. quo Tiberium egiſſe triumphum res eſt apertiſſima. Pighius denique Tom. III. Annalium ait datam Tiberio in provinciis parem cum Auguſto anctoritatem anno U. 766. C. Silio & Munatio Planco Coſſ. & V. Ae. XIII. quod Suetonius id eveniſſe ſcripſerit poſt triumphum.

Prop. I. Tiberius imperium Proconſulare indeptus eſt an. U. C. 765. Coſſ. Cæſare & Capitone, anno IV. olymp. 197. Juliano 57. P. Jul. 4725. Ae. V. XII.

Etenim Vellejus Paterculus lib. II. cap. 121. de Tiberio ait: *Cum res Galliarum maximæ molis, accenſaſque plebis Viennenſium diſſenſiones, coercitione magis, quàm pœna molliſſet; & Senatus populuſque Romanus poſtulante patre ejus, ut æquum ei jus in omnibus provinciis exer-*

exercitibuſque eſſet: (*etenim abſurdum erat non eſſe ſub illo, quæ ab illo vindicabantur; & qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem non judicari parem*) *in Urbem reverſus, jam pridem debitum, ſed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis Delmatiſque egit triumphum*. Igitur tum primo Imperium Proconſulare Tiberio delatum eſt, cum ſedato Viennenſium tumultu, compoſitiſque rebus Germanicis reverſurus erat ad Urbem, ut ageret triumphum ob Varianam cædem, bellorumque continuationem dilatum. At Tiberius triumphum egit anno U. 765. Cæſ. Germ. & C. Fontejo Capitone Coſſ. Hoc ergo anno Tiberio æquum cum Auguſto jus in provinciis collatum eſt. Præterea Suetonius *in Tiberio* cum narraſſet domito Illyrico Tiberium diſtuliſſe triumphum, mœſta civitate clade Variana, ſcribit proximo anno repetita Germania proſpere rem geſſiſſe, ac e Germania in Urbem *poſt biennium* reverſum, decretum, dilatumque egiſſe triumphum; & denique cap.21. inquit: *Ac non multo poſt lege per Conſules lata, ut provincias cum Auguſto communiter adminiſtraret, &c.* Animadvertit Noriſius in hoc tantum diſcrepare a Vellejo Suetonium, quod unus paullo poſt triumphum, alter paullo ante, Tiberium evectum ad honorem Proconſulis, litteris conſignarit; ac Pagius, *Uter*, inquit, *erraverit incertum*. At ſive paullo ante triumphum, ſive paullo poſt, affirmes latam per Conſules legem decernentem Tiberio par cum Auguſto jus in provinciis; cum certum ſit illum triumphum egiſſe anno V. Ae. XII. in hunc annum referri debet Tiberiani principatus initium. Aequum tamen eſt, ut Vellejo potius, quàm Suetonio credamus: illi enim fratrique ſuo triumphantem Tiberium, (ut ſcribit laudato cap. 121.) *inter præcipuos, præcipuiſque donis adornatos viros, comitari contigit*.

Contraria argumenta ſunt. I. Suetonii hæc ſunt verba: *Dedicavit & Concordiæ ædem. Item Pollucis, & Caſtoris, ſuo fratriſque nomine de manubiis. Ac non multo poſt lege per Conſules lata, ut provincias cum Auguſto communiter adminiſtraret, &c.* Aedem verò Concordiæ dedicatam an. U. 763. die 17. Kal. Februarias conſtat ex Dione lib. LVI. pag. 586. & ex Ovidio 1. Faſtorum. Igitur paullo poſt hanc dedicationem, eodem anno 763. Coſſ. Dolabella & Silano Tiberius Proconſulare imperium indeptus eſt. II. Tacitus lib. 1. Annal. cap. 1. inquit: *Nero ſolus e privignis erat: illuc cuncta vergere: Filius collega imperii, conſors Tribunitiæ poteſtatis adſumitur, omneſque per exercitus oſtentatur*. III. Dio Caſſius citato loco pertractans de rebus geſtis Coſſ. M.Aem. Lepido, & T.Statilio Tauro, ideſt, anno U. 764. inquit: *Tiberius & Germanicus cui Proconſulare erat imperium impreſſionem in Germaniam fecerunt*. Dio autem minime appellaſſet Tiberium Proconſulem initio anni 764. ſi tantum V. Kal. Septembris ejuſdem anni, vel anno proximo accepiſſet imperium.

IV.

IV. Scripſerat ibidem Dio ob victoriam a Tiberio relatam e Dalmatis, *Tiberio nomen Imperatorium ac triumphum decretum*; & Suetonius pariter cap. 17. *Triumphus ei decretus eſt, multique & magni honores*: ideoque Tiberius antequam Germaniam repeteret, potitus erat imperio. V. Plinius lib. XIV. cap. ult. appellat Tiberium Principem, quando Piſonem ad præfecturam Urbis delegit. At Piſo obiit anno U. 785. Domitio & Scriboniano Coſſ. ex Tacito lib. VI. Ann. cap. 2. *viginti per annos probatus*. Si ergo viginti hinc eximas annos, invenies anno U. C. 765. Tiberium Imperii collegam. Hæc ſunt argumenta, quibus Schelſtratius & Graveſonius certiſſimum putant Epocham Imperii Proconſularis figendam in anno U. 763. ita, ut Graveſonius ſcripſerit: *Nec ſane video, qua ratione doctiſſimus Pagius ab hac certiſſima Epocha, quam in ſua diſſertat. Hyppatica multis ſtabilierat argumentis, poſtea in ſua Critica Annalium receſſerit*.

At receſſit, me quidem judice, jure ac merito, cum nihil his argumentis erui queat circa exordium imperii Tiberiani. Etenim, quantum ad primum attinet, Suetonius non ſolùm eo loci commemorat dedicationem ædis Concordiæ, verum etiam Caſtoris & Pollucis, quam liquet conſecratam anno U. 759. Coſs. Lepido, & Arruntio. Suetonius ergo ordinem temporum non ſervavit, ſed utramque dedicationem, nec non manubias, & prædatitias pecunias, quæ pompam auxerant, narravit poſt triumphum ann. U. 765. Quæ cum Norifius per Epiſtolam Pagio ſignificaſset, recte is ſententiam verbis Suetonii haud rectè ponderatis innixam retractavit. Igitur ea verba, *ac non multo poſt*, non ad ædis Concordiæ dedicationem, ſed ad triumphum referri debent: maxime cum ſint exordium alterius capitis, & a præcedentibus ſint ſejungenda: ideoque Suetonius ſententiam noſtram confirmat. Tacitus vero demonſtrat ſane imperium Tiberii, ſed de imperii exordio ne μῦ quidem. Druſi tantum, & Caji narrat obitum, ex quo colligi nequit Tiberii Epocha: nam Druſus obiit anno U. 755. ut demonſtrat Panvinius lib. 2. Faſtorum pag. 296. ex T. Livio, & Suetonio, ac Juſtus Lipſius in lib. 1. Taciti num. 26. Cajus autem ex Noriſio diſſert. 2. Cenotaph. Piſ. cap. 17. deceſſit anno Romæ 756. IX. Kal. Martias. Argumentum quoque tertium corroborat ſententiam noſtram, nam Dionis verba, *Cui Proconſulare erat imperium*, ut liquet, non ad Tiberium ſunt referenda, ſed ad Germanicum: quod recte animadvertit Noriſius in Cenotaph. diſ. 2. cap. 9. & manifeſtiſſimum eſt ex Græco Dionis textu, Γερμανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων, *Germanicus pro conſule imperans*. Cum ergo Tiberius & Germanicus anno U. 764. *impreſſionem in Germaniam fecerunt*, Tiberius nondum adeptus fuerat æquum cum Auguſto in provinciis imperium, ſed illud obtinuit anno duntaxat inſequenti. Quod ſequitur, & nullius eſt roboris, & ſententiam adverſariorum evertit:

nomen

nomen quippe *Imperatoris* non ſignificat *imperium proconſulare*: ſed appellatio erat militaris, qua duces confecto bello, primum acclamatione militum, deinde Senatus decreto honeſtabantur, ex Dempſtero lib. x. Antiq. Rom. cap. 6. quare Tiberius appellatus eſt *Imperator* anno U. 759. ob res contra Illyricos præclare geſtas, ex Panvinio in 2. Faſtorum; & ex ipſo Dione, ac Suetonio ante Varianam cladem, ideoque ante annum U. 763. Sed nec verum eſt conſignandam cladem Varianam anno U. 763. x. V. Ae. & Dolobella & Silano Coſs. ut Schelſtratius ait Tom. 1. Antiq. Eccl. pag. 63. forte deceptus a Baronio idem tradente ad an. xii. Chriſti. Hunc enim anachroniſmum emendarunt ſummi viri, Petavius lib. xiii. de Doct. temp. pag. 663. Noriſius in Cenotaph. Tom. iii. pag. 494. Pagius ad annum Chriſti ix. num. 2. cum ex Dione lib. lvi. pag. 663. quem ſequitur Panvinius in Faſtis p. 41. inciderit Variana cædes in Conſulatum Camerini, & Poppæi, ſcilicet, in præcedentem annum Urbis 762. & nonum vulgaris Aeræ. Poſtrema denique argumentatio ejuſdem farinæ eſt: primo, quia anni xx. inter annum U. 765. & 785. interceſſere, & conſequenter non refutatur ſententia noſtra ex anno Piſonis emortuali: deinde Lipſius in notis ad lib. vi. Taciti ait ex geminata litera x. errorem in Taciti librum irrepſiſſe, quod pluribus confirmat Noriſius Cenotaph. diſs. 2. cap. xvi. §. 12. Denique Suetonius *in Tiberio*, cap. 42. ſcribit Tiberium in epulis, quas noctem, continuumque biduum cum Pomponio Flacco, & L. Piſone protraxit, illi *Syriam provinciam*, huic vero *præfecturam urbis detuliſſe*. Syria autem Pomponio Flacco commiſſa eſt juxta Noriſium anno U. 775. Ae. V. 22. non diſſentiente a Schelſtrate Tom. 1. Antiq. Eccl. pag. 124. imo & Pagio ad annum xxii. num. 3. licet is ad annum Chriſti xi. num. 5. ſcribat incertum eſſe, num Flaccus ſtatim demandatam provinciam inierit, an propter ignotas nobis cauſſas tardius profectus fuerit ad Syriam regendam. Ut ut ſit, nequeunt hæc argumenta Tiberianam Epocham e ſuo loco amovere; cumque Pighius ſtatuens illius initium in an. 766. nulla alia ratione utatur, quàm petita ex verbis Suetonii ſcribentis lata per Conſules lege, ut cum Auguſto provincias adminiſtraret, *ſimulque cenſum ageret*, *condito luſtro in Illyricum* Tyberium profectum eſſe: quorum verborum ſenſus eſt, legem hanc latam *non multo poſt* triumphum, non vero *paullulum ante* luſtrum an. 767. conditum; firmior apparet aſſertio noſtra etiam confutatione contrariarum, certiſſima autem ex ea, quæ conſequitur, poſitione.

Propositio II. Chriſtus baptizatus eſt anno U. C. 779. Coſs. Cornelio Lentulo Getulico, & Calviſio Sabino, Ae. V. xxvi. ſecundo Olymp. 201. P. Julianæ 4739. ætatis ſuæ trigeſimo anno ineunte.

Demonſtratur 1. Lucæ cap. iii. deſcribitur tempus prædicatio-

Digitized by Google

nis Joannis, quo baptizante confluentem ad eum multitudinem, ipſe Jeſus ad noſtræ humilitatis exemplum ad baptiſmum acceſſit. Eſt autem tempus iſtud annus imperii Tiberii Cæſaris xv. *Anno quintodecimo imperii Tiberii Cæſaris*, inquit Evangeliſta. Atqui hoc loci nequit intelligi annus xv. quo Tiberius regnavit a morte Auguſti, juxta enim hanc Epocham quintus decimus imperii annus incipit a die ſextilis menſis xix. anno U. C. 781. & ſi Chriſtus dicatur natus VIII. Kal. Januarias, an. U. 749. eadem die, labente præcitato anno Romæ 781. uſque ad palilia expleviſſet annos duos ſupra triginta, atque die ſexta Januarii egiſſet annum trigeſimum tertium, aut, ſi retrahas Chriſti natalem in præcedentem annum U. 748. vel unum annum ſtatuas inter inchoatam Joannis prædicationem & Salvatoris baptiſmum, (ut quidam faciunt,) annum inchoaſſet quartum ſupra triceſimum; quod eidem Evangeliſtæ, & Eccleſiæ auctoritati repugnat. Igitur Evangeliſta loquitur de anno xv. imperii Proconſularis, qui annus xv. juxta epocham fixam præcedenti propoſitione incidit in annum U. C. 779. ideoque hoc anno Chriſtus baptiſmum ſuſcepit. Et Jeſum quidem baptizatum anno Tiberii xv. tradunt communiter Patres, & nemo unus, quem legerim, differt Redemptoris baptiſmum in annum Tiberii xvI. Imo antiquiſſimus auctor Tertullianus lib. I. contra Marcionem cap. 15. ſcribit baptizatum Dominum *anno* XII. *Tiberii Cæſaris*: quo in loco perperam Tertullianus a Pamelio, aliiſque reprehenditur; cum fixa Epocha Imperii Proconſularis anno U. 765. vere cum anno 779. concurrat annus Tiberii XII. Auguſtalis.

Præterea confirmatur propoſitio verſu 23. prælaudati capitis Lucæ, *Et ipſe Jeſus erat incipiens, quaſi annorum triginta*. Cum itaque Chriſtus natus ſit anno U. C. 749. inchoaverat annum trigeſimum anno U. 779. ideoque hoc anno baptizatus eſt. Quid vero ad tam expeditum, apertumque momentum Recentiores? Reponunt quidam extare in Græco particulam ὡσεὶ, i. *circiter*, per quam particulam ætatem, qua Chriſtus ad baptiſmum venit, poſſimus extendere ad annum uſque triceſimum quartum inchoatum: reſpondent alii participium illud *incipiens* non ad baptiſmum, ſed ad prædicationem Chriſti eſſe referendum. Mirum doctos viros ad ſuam chronotaxim defenſandam tam abſurda effutire! Refellitur enim reſponſio, ſive, ut melius dicam, commentatio prima ſequentibus argumentis. Primum dato particulam ὡσεὶ idem valere, ac *circiter*, nonne potius innueret annum Chriſti XXIX. aut XXXI. quorum unus per diminutionem, alter per exceſſum annum circiter triceſimum complectuntur? Deinde particula ὡσεὶ, *quaſi*, aut diminutionem, aut certe non tantam amplitudinem ſignificat: nam, ut ſacra proferantur exempla, ubi legimus Joan. I. 39. *Hora autem erat quaſi decima*. IV. 6. *Hora erat quaſi ſexta*. XIX. 14. *Erat autem Paraſceve*

Pa-

Paſchæ bora quaſi ſexta: & verſu 39. *quaſi libras centum*, non habet adverbium *quaſi* amplam ſignificationem; quemadmodum nec apud Latinos: inter quos dum Suetonius in Caligula ait, *Hora quaſi ſeptima cunctatus an ad prandium ſurgeret*, dum Terentius Heaut. *Quaſi talenta ad quindecim coegi*, dum Cicero quarto Academ. qq. *Quantulus vobis videtur? mihi quidem quaſi pedalis*; in iis, aliiſque locis quamplurimis τὸ *quaſi* diminutionem, non ampliationem ſignificat. Præterea participium *incipiens*, de quo paullo infra, omnem particulæ *quaſi* tollit ambiguitatem, demonſtratque Chriſtum, dum ad baptiſmum venit, annum inchoaſſe triceſimum. Inſuper cum Latina mire conſpirant Verſiones aliæ: nam habet Syriaca, *Et Jeſus erat quaſi filius annorum triginta*. Aethiopica, *Et ſufficiebat trigeſimus annus Domino Jeſu*. Perſica, & Arabica, *Et Jeſus cœperat ingredi in trigeſimum annum*. Dominum baptizatum eſſe *annorum fere triginta*, (ut inquit S. P. Auguſtinus lib. 2. de Doct. Chriſt. cap. 28. num. 42.) *retinemus auctoritate Evangelica*; necnon perpetua traditione Sanctorum. Juſtinus enim in Dialogo cum Tryphone pag. 315. ſcribit baptizatum Chriſtum, *cum baberet annos plus, minus triginta*. Irenæus lib. 2. adv. hæreſes cap. 22. num. 1. aliàs cap. 38. *Salvator triginta annorum exiſtens venit ad baptiſmum*. Euſebius lib. 1. Hiſt. cap. 10. *Quando jam ætatis ſuæ annum trigeſimum agere incipiebat, ut ſcribit Evangeliſta, ad Joannem ut lavacro baptiſmatis tingeretur, ſe contulit*. Gregorius Nazianzenus Orat. 39. *Chriſtus cum trigeſimum ageret annum baptizatur*. Hieronymus in cap. 1. Ezech. *Illud quoque intelligendum, quod trigeſimo ætatis ſuæ anno Dominus ad baptiſmum venerit*. Mitto brevitatis gratia Bedam, D. Thomam, Chronicum Alexandrinum, Zonaram, Genebrardum, Suarcſium, Perrerium, Nicolaum Lyranum, Dionyſium Carthuſianum, Toſtatum, Cajetanum, Hugonem, & ex Chronologis Graveſonium, Pagium, Schelſtratium, Noriſium: Quid enim multus ero Scriptores connumerando, cum nec unum aut perceleberem, aut proletarium, qui afferat Chriſtum baptizatum anno ætatis ſuæ XXXIII. aut XXXIV. novitiæ hujus ſententiæ patroni in medium proferre valeant?

Excutitur etiam facillime commentatio altera, quod participium *incipiens* non anni triceſimi, ſed prædicationis Chriſti ſit nota. Enimvero in tertio Lucæ capite, non Chriſti prædicatio, ſed ætas, atque genealogia citato verſu 23. & ſequentibus deſcribuntur: ac ſubinde initio capitis IV. regreſſus Salvatoris a Jordane, quadragenarium jejunium, & diaboli tentatio enarrantur; quæ etiam ex capite Matthæi quarto baptiſmum inter & Evangelicæ prædicationis initium interceſſere. Quomodo ergo huc ſpectat τὸ *incipiens*? quomodo e verſu 23. cap. III. divulſum, ad verſum 15. capitis IV. violenter

lenter pertrahitur? Ad hæc perſpicua eſt Vulgatæ authentica lectio, *Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta*: quibus in verbis *incipiens* ætati conjunctum eſt. Neque quidquam officit participii poſtpoſitio extans in Græco, cum interpunctione, quam ferunt ab Origene appoſitam, ad hunc plane modum: Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, ἀρχόμενος. Ad quid enim, quæſo, hæc interpunctio, niſi forte, ut participium ἀρχόμενος ad rectum Ἰησοῦς pertinere percipiatur? Adde, quod emendatiſſima exemplaria, & omnia, quæ vidimus, inter quæ Angelicæ Bibliothecæ Codex regius, ipſam interpunctionem non habent. Inſuper Græcus antiquiſſimus Vaticanus n.1209. habet, Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, mire conveniens cum Vulgata, & commentitiam recentiorum interpretationem revincens. Præterea in Græco non extat illud tantum *incipiens*, ſed, *incipiens exiſtens*, ἀρχόμενος ὢν: quod ad ætatem, non ad miniſterium referri debet; unde Vatablus, Iſidorus Clarius, necnon Eraſmus reddiderunt: *Incipiebat agere annum triceſimum*. *Incipiebat eſſe annorum triginta*. Denique ſi concedamus τὸ *incipiens* ad prædicationem ſpectare, quid adverſum nos erit conſecutionis? Nonne poſt baptiſmum, jejunio tamen dierum quadraginta præmiſſo, *cœpit Jeſus prædicare*, ut inquit Matth. IV. 17. Marcus I. 14. & Petrus Act. I. 22? Chriſtus itaque agens annum trigeſimum baptizatus eſt in Jordane, eodemque anno prædicationem incœpit ſuam.

Inſuper propoſitio confirmatur ex quo in priori anno Dominicæ prædicationis Judæorum quidam de Herodiano templo dixerint, Joan. II. 20. *Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt Templum hoc*, quæ verba de Templi ornatu, non de corpore ædificii accipienda eſſe oſtendimus pag. 50. Ex Joſepho inſuper lib. VI. de Bello cap. 6. imo ex Mat. XXIV. I. infertur in ſacræ ædis ſtructura plurimum operis etiam poſterioribus annis inſumptum, neque, dum ea verba Judæi pronuntiarunt, fuiſſe ampliſſimum ædificium undequaque perfectum. At ex eodem Joſepho lib. XV. Antiq. cap. 14. nunc 11. Herodes arduum hoc opus aggreſſus eſt *anno decimo octavo regni ſui*; ſive, ut inquit idem Hiſtoricus lib. I. de Bello Jud. cap. 21. aliàs 16. *anno regni ſui decimo quinto*, ideſt, anno XV. a cæde Antigoni; anno XVIII. ab accepto regno a Romanis: ita enim nulla offenditur in probatiſſimo Auctore contradictio. Herodianum ergo Templum inchoatum eſt anno U. C. 732. qui eſt Regni Herodis a cæde Antigoni XV. & ab anno, quo a Romanis declaratus eſt Rex, XVIII. Addantur modo *quadraginta ſex anni*, ac nobis tempora ſupputanda erunt uſque ad annum Romæ 778. quo exacto, nimirum anno U. C. 779. præterierant adamuſſim anni ædificationis templi XLVI. & conſequenter idem annus Urbis eſt primus Dominicæ prædicationis, & baptiſmatis Chriſti.

Opp. I.

Digitized by Google

Opp. 1. Illa Evangeliſtæ verba, *Anno quintodecimo*, *&c.* non ſunt Chronologica nota imperii Proconſularis Tiberii, ſed imperii Auguſtalis. Atqui annus imperii Auguſtei quintus decimus concurrit cum anno U. C. 782. & cum anno vitæ Chriſti triceſimo tertio, ideſt, Ae.V. 29. & Dominus baptizatus eſt altero anno prædicationis Joannis, ut argumentatione proxima demonſtrabimus. Ergo Dominus ad baptiſmum venit anno U. 783. Coſs. Vinitio, & Caſſio, anno Ae. V. 30. atque ætatis ſuæ triceſimo quarto ineunte. Probatur major. 1. Ex Tacito lib. 1. Annalium Livia Tiberii Mater defuncto Auguſto *acribus cuſtodiis domum & vias ſepſit*, Filiumque vix ingreſſum Illyricum properis literis revocavit. Quid autem pertimeſcebat Livia, ſi Tiberius Senatusconſulto ſummum jam indeptus erat principatum? II. Inquit ibidem Tacitus: *Primum facinus novi principatus fuit poſtumi Agrippæ cædes*: ubi aperte imperium Tiberii dicitur *novum*, nuper ſcilicet arreptum. III. Aelius Spartianus de M. Aurelio & L. Vero inquit: *Hi ſunt, qui poſtea duo pariter Auguſti primi Rempublicam gubernavere*: ideoque nemo ante M. Aurelium, & L. Verum, in conſortium imperii fuerat aſſumptus. IV. Hiſtorici omnes in ſupputandis annis Tiberii Epocham Auguſtianam uſurpant, dum inquiunt Tiberium imperaſſe tribus ferme ac viginti annis, ſive annis 22. menſibus ſeptem: quibus accedunt PP. Clem. Alex. lib. 1. Stromat. Tertull. lib. adverſus Judæos cap. 8. & Lactantius lib. IV. Inſtitut. cap. 10. aſſerentes Chriſtum affixum cruci anno XV. Tiberii, annos natum quaſi triginta, & Conſulibus duobus Geminis. Conſulatus quippe duorum Geminorum concurrit cum anno XV. imperii Auguſtei, non Proconſularis. Commentitium eſt itaque Proconſulare imperium Tiberii, & incredibile omnino eſt Lucam Evangeliſtam in hiſtoria ubique terrarum narranda Epocham uſurpaſſe ſacris, profaniſque ſcriptoribus prorſus ignotam.

Reſp. nego majorem, quæ nullatenus tribus primis momentis fulcitur; quippe nos fatemur Tiberium in provinciis tantum parem cum Auguſto adeptum eo vivente auctoritatem, quod & ſcribit Tacitus; non aſſerimus illum evectum ad imperium Auguſteum, de quo anxia erat Livia, ne illius potiretur Germanicus, *in cujus manu tot legiones*, *& immenſa ſociorum auxilia*, ut eo loci narrat Hiſtoricus. Nihil ergo adverſum nos aut Taciti, aut Aelii Spartiani teſtimonia. Sed & parum, aut nihil urget argumentum quartum, & quantum ad Patres attinet ſententiam communit noſtram. Quomodo enim Chriſtus mortuus eſt anno XV. Tiberii, uti ſcribunt Clemens Alex. ac Tertullianus, ſi anno XV. venit ad baptiſmum, & adverſarii, qui hæc objectant, inter baptiſmum, & mortem Chriſti quatuor Paſchata fatentur interceſſiſſe? Baptizatus eſt ergo Dominus anno XV. imperii Proconſularis, & Auguſtei XII. mortuus anno XV. imperii Au-

Auguſtiani, & Proconſularis XVIII. & qui imperium Auguſteum a Proconſulari non diſtinxerunt, maluerunt aſſerere Chriſtum paſſum anno trigeſimo vitæ ſuæ, quàm exploratiſſimam traditionem deſerere de anno Chriſti emortuali. Nam e ſententia noſtra conſequitur vere Chriſtum ſuffixum cruci anno XV. Tiberii, & duobus Geminis Coſs. ut ſuo loco dicetur. Falſum præterea eſt ſecutum Evangeliſtam Epocham ignotam penitus, cum ex dictis manifeſtum ſit illam comprobari ex Tacito, Vellejo, & Suetonio. Idem Clem. Alexandrinus lib. I. Strom. pag. edit. Morelli 339. ait Tiberii tempora a quibuſdam diverſa ratione deſcribi. Tertullianus dum ſcribit baptizatum Dominum anno Tiberii XII. nequit accipi niſi de anno Auguſteo, at ſupponit alteram fixam a nobis Epocham. Atque hanc ſecutus eſt Evangeliſta uſurpans notam imperii in provinciis notiſſimi; quemadmodum Jeremias, & ſacra Regum Hiſtoria ſupputant annos Nabuchodnoſoris Regis Babyloniorum ab ejus in Syriam expeditione, a quo tempore regnavit annis XLIV. quamvis Beroſus lib. 3. Chald. hiſt. Joſephus in X. Antiq. & Ptolomæus in Canone nonniſi annos XL. dinumerent, illos ſupputantes a morte patris. Quare Evangeliſta ſecutus quoque eſt aliorum divinorum Scriptorum conſuetudinem.

Opp. 2. Non XV. Tiberii anno, ſed XVI. baptizatus eſt Dominus: inter initium quippe prædicationis Joannis unum, vel alterum annum interfluxiſſe demonſtrant viri clariſſimi, Pagius, Schelſtratius, & Graveſonius, ex quo Dominus ad baptiſmum acceſſerit, *cum impleret Joannes curſum ſuum*, ex Act. XIII. 25. & *cum baptizaretur omnis populus*, ex Lucæ III. 21.

Reſp. doctiſſimorum virorum, quorum mentio a nobis facta eſt, chronotaxim nobis nullatenus adverſari, cum Epocham imperii Proconſularis Tiberii vel uno, vel duobus annis antevertant. Placet tamen nobis in anno potius XV. quam XVI. Chriſti baptiſmum locare, primum quia circa principatum Tiberii ſubſcribendum cenſemus Noriſio: deinde quia nullus aut Hiſtoricorum, aut Patrum aſſeruit Chriſtum lavacro Jordanis tinctum anno XVI. Tiberii, ſed concordiſſime factum id narrant anno XV. excepto Tertulliano, qui poſuit annum XII. recte concurrentem in ſententia noſtra cum anno U. C. 779. computatis annis XII. a morte Auguſti, ſive ab anno U. 767. & annis XV. ab exordio imperii Proconſularis, ſcilicet ab anno Romæ 765. Tandem quia argumentum iſtud nullius eſt efficaciæ. Annus quippe Tiberii XV. concurrit cum anno Ae. Vulgaris XXV. & XXVI. cum Tiberius imperium indeptus fuerit Sextili menſe. A Septembri autem anni XXV. uſque ad Januarium anni proximi, quatuor menſium decurſu potuit Joannis nomen undique reſonare, & ad Jordanis fluenta confluere populi multitudo: nam & Chriſti fama initio prædicationis *exiit per univerſam regionem*, Lucæ IV. 14. Atque his accedit,

Digitized by Google

cedit, quod non explcto Joannis miniſterio, ſed *cum impleretur*, (ex iiſdem, quæ objiciuntur locis) Chriſtus ſuſcepit baptiſmum. Sed & Joannes peragravit duntaxat omnem regionem Jordanis, ideſt, omnia circa Jerichuntem campeſtria, quæ ſacer fluvius perluſtrat, & quæ quatuor tantum menſibus poterat prænuntii miniſterio commode circuire.

Opp. 3. Evangeliſta non ſolum meminit anni Tiberiani xv. verum etiam Pilati eo temporis Judæam procurantis. At Pilatus anno U. 779. nondum erat Procurator Judææ: inde enim urgente Vitellio diſcedens *exactis in ſua Provincia decem annis*, ad Urbem iter ſuſcepit, quo priuſquam perveniret, exceſſit e vita Tiberius. Obiit autem Tiberius Conſulibus Cn. Acerronio Proculo, & C. Pontio Nigrino, ideſt, anno Ae. V. 37. & U. C. 790. Pilatus ergo ante annum U. 780. non fuit Judææ Procurator. Vide Joſephum lib. XVIII. Antiq. cap. 3. alias 5. & de Bello Jud. lib. II. cap. 13.

Reſp. Pilatum ex Joſepho ibidem miſſum in Judæam ſucceſſorem Grati, qui exactis annis XI. Romam repetiit anno Ae. V. 25. & U.C. 778. Quomodo ergo Pilatus proximo anno minime Judæam procurabat? Pervenit utique Romam anno U. 790. ſublato e vivis Tiberio XVII. Kal. Apriles: ſed Joſephus ſcribens Romam illum veniſſe *conſumptis decem annis in Judæa*, vel omiſit menſes aliquot primi ac poſtremi anni, ut efferret numerum annorum rotundum, vel pro δέκα *decem*, ſcripſit ἕνδεκα, *undecim*: vel ſane Pilatus male ſibi conſcius, & judicium refugiens, ſeu morbum finxerit, ſeu ventorum contrarietatem, ſeu cauſſam aliam, expectavit in itinere mortem Tiberii Cæſaris.

Opp. 4. Ex Evangelicis verbis, *Et ipſe Jeſus erat quaſi annorum triginta*: inferre non poſſumus, qua ætate Chriſtus baptiſmum ſuſceperit. Particula enim *Quaſi* definitiva non eſt: nam de turbis a Domino ſatiatis legimus Marci VIII. 9. *Erant qui manducaverant quaſi quatuor millia*. Joannis VI. 10. *Quaſi quinque millia*; & Matth. XIV. 21. *Erant autem quinque millia virorum, exceptis parvulis & mulieribus*. Poſſumus ergo aſſerere Chriſtum ad baptiſmum veniſſe anno ætatis ſuæ triceſimo quarto ineunte.

Reſp. neque a nobis uſurpari particulam illam *Quaſi* tanquam anni triceſimi definitivam, cum ſententia noſtra veniens Dominus ad baptiſmum vix triceſimum annum attigerit. Quare affirmamus hujus particulæ eamdem vim eſſe, ac ſi diceretur *plus minus*, quemadmodum ait S. Martyr Juſtinus diſputans cum Tryphone. In ſenſu autem diminutivo particulam illam accipiendam putamus, quod participium *incipiens* denotet inchoatum annum triceſimum, non exactum; quod communiter Patres, qui dum ſacræ literæ ambiguæ ſunt, nobis facem præferunt, baptizatum Dominum ubique affirment anno la-

labente triceſimo; quod præterea id maxime cohæreat cum annis Domini tam natali, quam emortuali. In præcitatis vero Evangeliſtarum verbis nihil prorſus difficultatis offendimus. Etenim Marcus cap. VIII. enarrat aliud Chriſti miraculum, atque ipſemet cap. VI. 44. *Erant autem* (inquit) *qui manducaverunt quinque millia virorum*, non ſecus, ac in capite XIV. Matthæus. Miraculum iſtud patratum eſt in deſerto, multiplicatis quinque panibus, & duobus piſcibus: at quod Marcus narrat cap. VIII. contigit prope mare Galilææ in panibus ſeptem, pauciſque piſciculis. Perperam itaque hiſce exemplis nonnulli nituntur ut differant baptiſmnm Chriſti ad annum quartum ac triceſimum, paſſionem vero ad triceſimum ſeptimum: quod pariter repugnans eſt, adverſatur Patrum traditioni, & paullo poſt refutabitur.

Opp. ultimo: Negari ſaltim non poteſt, quin Dominus ad baptiſmum accedens annum triceſimum exegerit; quippe id comprobatur expreſſo teſtimonio Ignatii Martyris ſcribentis ad Tralleſios, *Et expletis tribus annorum decadibus vere baptizatus eſt a Joanne*. Adverſus autem tam patens de ætate Chriſti teſtimonium nemo vel mutire, nedum refragari debet, inquit Baronius. Accedunt Canones præſcribentes, *ne quis presbyter ordinetur, niſi triginta ætatis annos impleverit, quoniam & Dominus trigeſimo anno baptizatus eſt.* Ita Canon XI. Concilii Neocæſarienſis, 17. Agathenſis, 4. Carthaginenſis III. & 20. Toletani IV. Conſonat & antiquus Ordo Romanus laudatus ab Albino Flacco de Off. Eccleſ. cap. 6. nec non cap. *Siquis*, diſt. 78. & cap. *Cum in cunctis*, de Elect. & Electi poteſt.

Reſp. 1. His nullo pacto ſententiam noſtram concuti, ſi natalem Chriſti referamus ad annum U. 748. aut inter paſſionem ac baptiſmum tria duntaxat Paſchata dinumeremus: quæ duo poſſunt aliqua probabilitate defendi, nec pugnant cum Antiquorum conſenſu, quemadmodum pugnat ſententia eorum, qui contendunt Chriſtum baptizatum anno ætatis ſuæ XXXIV. Reſpondemus præterea his quoque momentis demonſtrari baptizatum Dominum anno XXX. inchoato, nondum autem exacto. Martyr enim Ignatius ad Trallianos inquit: Καὶ τριῶν δέκαδας ἐτῶν πολιτευσάμενος ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου ἀληθῶς: *Et triginta annos agens baptizatus eſt a Joanne verè*: non ut vertit olim Vairlenius Silvius, *Et expletis tribus annorum decadibus*. Pagius in Apparatu num. 151. obſervat hæc verba legi quidem in Epiſtola Ignatii interpolata, at non in genuina. Revera non comparent in Florentino Codice edito ab Iſacio Voſſio. Extant tamen in vetuſtiſſimo Vaticano num. 859. & laudantur ab Auctore Chronici Alexandrini. Ignatii itaque teſtimonio admiſſo, eodem ſententia noſtra fulcitur. Canon etiam Neocæſarienſis habet, *Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur*, nec aliter Agathenſis,

thenſis, ac Toletanus. In antiquo pariter Ordine Romano legitur, *Expletis enim Chriſtus quaſi triginta annorum curriculis venit ad Jordanem, ut baptizaretur*; non autem abſolute, *expletis*. Aliter legi fatemur in cap. *Siquis*, diſt. 78. ſed ex regulis Juris, & ex eadem diſtinct. infertur canonem explicandum eſſe de anno triceſimo duntaxat inchoato; quoniam dum agitur de muneribus & honoribus computatur etiam tempus, quo infans in utero materno delituit, & ſat eſt ſi annus præſcriptus una tantum die attingatur, ut cenſeatur tranſactus: uti obſervat Gloſſa in lib. 1. Decret. tit. 6. c. 7. & de Laicorum muneribus extat ff. *de mun. & hon. ad Remp.* Canone etiam *Cum in ſanctis*, nequaquam inhibetur, (ſervatis terminis juris,) ne Epiſcopus eligatur dum tetigit, nec explevit annum trigeſimum; ſed id inhibitum duntaxat eſt Conſtitutione Gregorii XV. edita die 15. Maji an. 1591. ut inquit in hunc titulum Emmanuel Gonzalez. At Joannes Cardinalis a Turrecremata in cap. *Siquis*, definitam quidem cenſet ætatem triceſimi anni completi: ſed ait rationem petitam *ex Chriſti baptiſmate* videri Gloſſæ & Hugoni inefficacem; cum Chriſtus ad baptiſmum accedens non attigerit anni triceſimi, niſi diem tertiumdecimum. In diſtinct. LXXVIII. cap. *Nemo presbyter*, definitur, *ne quis dum conſecratur, minor triginta annis ſit*; atque proximo cap. *Si triginta*, ut ſi neceſſitas expoſcat, *a vigintiquinque annis & ſupra Levitæ, & Sacerdotes ordinentur*. In veteri quoque Teſtamento legimus Num. IV.3. admiſſos Levitas ad miniſtrandum in tabernaculo fœderis, *a trigeſimo anno & ſupra*, ut habet Vulgata, & Hebræus Codex, *a filio triginta annorum*. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה. At ibi in Verſione LXX. legimus, ἀπὸ εἰκοσαίτους ϗ πέντε ἐτῶν ϗ ἐπάνω, *a vigintiquinque annis, & ſupra*. Hæc ſpectaſſe videntur prædictorum canonum Conditores, ac Tridentina Synodus ſeſs. XXIII. cap. 12. dum ait: *Nullus in poſterum ad Presbyteratus Ordinem ante viceſimum quintum ætatis annum promoveatur*. Cum igitur in promovendis presbyteris poſt Tridentinum Concilium requiratur tantum annus viceſimus quintus inchoatus, non autem expletus; dicendum eſt eamdem ætatem præſcribi Canone, *Si triginta*, diſt. 78. quemadmodum triceſimum annum Can. *Siquis*, eadem diſtinctione, necnon præcitatis definitionibus Toletani, Carthaginenſis, & Agathenſis Conciliorum; præſertim cum Toletanum apud Aguirre Tom. II. pag. 483. præferat legem præcitatam Numerorum. Ex quibus infertur præſcriptionibus Canonum nequaquam adverſari, ſed quammaxime conſentire ſententiam, quæ aſſerit baptizatum Dominum anno triceſimo nondum expleto; prout nos hac diſſertatione exponere, & comprobare curavimus.

Propositio III. Chriſtus baptizatus eſt VIII. idus Januarias.

Hanc propoſitionem addimus adverſus recentiores perpaucos, qui

qui unius Epiphanii ſententiam ſecuti baptiſmum Chriſti referunt in autumnum, cum idem Epiphanius H. LI. ſcribat baptizatum Jeſum die 12. *menſis Athir, ideſt, octava Novembris*. Verum cum hæc Epiphanii ſententia ſingularis ſit, ab ea recedendum eſſe arbitramur. Movet nos primum traditio Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, quæ in ſolemni Epiphaniorum die Magorum adventum, & Redemptoris baptiſmum concelebrat, affirmatque eadem die recurrente utrumque contigiſſe. Viget eadem traditio apud Eccleſias ceteras: nam Chriſtiani Copti, ut ſcribit Scaliger lib. VII. Emendat. temporum, quotannis ſexta Januarii die memoriam baptiſmi Dominici recolentes ſeſe in piſcinam immergunt. Armenii pariter VIII. idus Januarias crucem in aquam immittunt Chriſti baptiſmum recolentes, appellantque diem illam *Cacciciuran*, ideſt, *Crucis immerſionem*: atque hanc Armeniorum cæremoniam ſe in Perſide vidiſſe ſcribit Epiſt. VIII. Petrus a Valle. Eccleſiæ Orientis aliæ prædicta die in aquam Chriſti ſtatuam immittunt trina immerſione, atque eamdem aquam diutiſſime incorruptam permanere narrat ad annum Chriſti 29. Antonius Pagius, referens Joſephum Georgerinum Archiepiſcopum in inſula Arcipelagi anno 1676. hoc Orientalium ritu ſervato Aquam conſecraſſe, quæ limpidiſſima perduravit annis plurimis, & ſervata eſſet diutius, niſi phiala fortuito fuiſſet confracta. Apud Aegyptios recoli in Epiphaniis Chriſti revelationem, atque baptiſmum, ſcribit Collat. x. cap. 2. Joannes Caſſianus. Omnes Orientis Chriſtianos die 6. Januarii in memoriam Dominici baptiſmatis ſolemni ritu benedicere flumen, quo regio ipſorum abluitur, narrat lib. 2. de Feſtis cap. 7. Thomaſſinus. Eſt ergo utriuſque Eccleſiæ cum Latinæ, tum Græcæ, aliarumque univerſarum ſenſus unanimis baptizatum Dominum in Jordane VIII. idus Januarias.

Hujus traditionis meminerunt etiam Patres. Nam Euſebius in Epiſtola ad Marinum apud Baronium ad annum Ch. XXXI. num. 18. ait conſtare *antiquiſſima traditione*, quod Chriſtus baptizatus ſit ſexta die Januarii. Epiſtolæ Euſebianæ fragmentum poſteritati traditum eſt a Chriſtophorſono poſt Hiſtoriam Evagrii. S. Hieronymus in cap. 1. Ezech. Tom. III. pag. 699. inquit: *Illud quoque intelligendum quod in triceſimo ætatis ſuæ anno Dominus ad baptiſma venerit, in quarto menſe, qui apud nos vocatur Januarius, & eſt in anni primus exordio*. S. Paulinus Nat. IX. in S. Felicem de Epiphaniorum die cecinit:

Qua Puerum ſtella duce myſtica dona ferentes
Suppliciter videre Magi; ſeu qua magis illum
Jordanis trepidans lavit tinguente Joanne
Sacrantem cunctis recreandis gentibus undas.

Accedit Chronicon Alexandrinum, in quo Tom. XII. Bibl. PP. p.927. legi-

legimus: *Chriſtus verus Deus noſter in Jordane tinctus eſt die ſexto Januarii menſis, quemadmodum ſine controverſia eodem die Catholica & Apoſtolica Eccleſia in ſuo ipſius typo & XII. Apoſtolorum ſuorum diem feſtum Luminum, ſive Epiphaniam Domini noſtri Jeſu Chriſti magni Dei & Salvatoris celebrare conſuevit*. In Codice item Regio apud Coteler. Tom. I. PP. Apoſt. pag. 312. legitur: *Et cum eſſet annorum triginta, baptizatus eſt a Joanne 6. Januarii menſis, hora 7. diei*. Denique ipſi ſeveriores Critici fatentur hac die Dominum baptizatum. Hyacinthus Serry Exercit. XLV. num. 5. ait: *In id conſentiunt univerſi, ut die 5. aut 6. Januarii fuerit baptizatus, qua die etiam Eccleſia Catholica a primis ſæculis Theophaniam ſolita eſt celebrare*. Tillemontius Not. XVI. in Jeſum Chriſtum ait certiorem eſſe diem baptiſmatis Chriſti, (quod & ipſe alligat diei Januarii ſextæ,) quàm diem Dominicæ Nativitatis. Ipſe Baſnagius, quamvis diem qua Chriſtus baptizatus eſt affirmet prorſus incertam, menſem quod attinet, fatetur vero ſimile Januarium fuiſſe baptiſmo Dominico conſecratum. De die nutat Baſnagius, quoniam Clemens Alexandrinus lib. I. Stromatum de Baſilidis ſectatoribus inquit: *Dicunt autem eum eſſe quintumdecimum annum Tiberii, quintumdecimum menſis Tybi. Aliqui autem eſſe undecimum ejuſdem menſis*. Incidit verò Tybi XV. in Januarii X. & Tybi XI. in Januarii VI. Addit Baſnagius Hieronymum in cap. I. Ezech. alligare baptiſmum Domini quintæ Januarii, non ſextæ diei. Objicit & Epiphanium, qui hæreſi LI. num. 24. ait Chriſtum baptizatum VI. *idus Novembris*. Sed hæc parum urgent. Sectatorum enim Baſilidis nullam rationem habemus; & qui in ea ſecta baptiſmum Domini celebrabant die X. Januarii, ab aliorum conſuetudine deſciverant. Ex quo præterea aliqui aſſererent conſecratum Dominico baptiſmate diem XI. Tybi, ſive VI. Januarii traditionis noſtræ colligi poteſt antiquitas. Hieronymus ait, *Quintam autem diem menſis adjungit*, (Ezechiel) *ut ſignificet baptiſma, in quo aperti ſunt Chriſto cæli*: ſed feſtivitates celebrantur a veſpera præcedentis diei, conſuetudine vetuſtiſſima. Epiphanius denique unus eſt, qui aſſeruit Jeſum baptizatum die octava Novembris, ut etiam Tillemontius adnotavit præcitato loco, etſi ibidem male pro die VIII. Novembris ſcripſerit VI. Sane unus Epiphanius non ſufficit ad probandam Eccleſiæ univerſæ traditionem: erratque Bernardus Lamy, qui in apparatu Chronologico pag. 234. ſcribit: *Hac die octava Novembris Jeſus baptizatus eſt juxta veterem traditionem ex S. Epiphanio*. Id legi in Panario Epiphanii, verum eſt; tenendum tanquam traditionem veterem, falſum prorſus, atque ementitum.

Digitized by Google

CAPUT VI.

De Chriſti poſt ſuſceptum baptiſmum prædicatione.

TAMETSI nonnulli Patrum Chriſtum uno tantum anno prædicaſſe exiſtimaverint, ut Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. Philaſtrius hær. 106. & Gaudentius Tract. 3. de 1. Dominica Paſchæ, & quidam alii; necnon fuerint, qui prædicationem Domini dixerint annis duobus completam, ut Apollinarius Laodicenus apud Hieronymum in cap. 9. Dan. & Cyrillus Alex. in Iſaiæ 61. omnes tamen hujus ævi Chronologi tribus annis, ac totidem menſibus Dominum Jeſum Evangelium annuntiaſſe fatentur; ſive contendant baptizatum Dominum anno XII. Imperii *Auguſtalis* Tiberii, Ae. V. 26. ac paſſum anno Tiberii XV. Ae. V. 29. ſive baptizatum hoc anno, crucifixum vero anno Tiberii XVIII. Ae. V. 32. ſive denique baptizatum anno Tiberii XVI. Ae. V. 30. affixum cruci anno Tib. XIX. & Ae. V. 33. In unaquaque enim iſtarum ſententiarum tres anni inter baptiſmum & mortem Chriſti interceſſerunt, ac præterea tres circiter menſes, quibus baptiſmus antevertit Paſchati Azymorum.

Et quidem juxta Auguſtinum lib. II. de Doct. Chriſt. cap. XXVIII. n. 42. quot annos Dominus in hac vita egerit poſt baptiſmum, ex textu ipſo Evangelii animadverti poteſt, *& ne aliunde caligo dubitationis oriatur, de hiſtoria gentium collata cum Evangelio liquidius certiuſque colligitur*. Ex Evangelio conſtat baptizatum Dominum cum eſſet *fere annorum triginta*; quod & nos *retinemus auctoritate Evangelica*, inquit ibidem S. Pater. Ex Gentilium hiſtoriis liquet Conſulatum duorum Geminorum incidere in annum U. C. 782. Ae. V. 29. quo anno Chriſtum affixum cruci demonſtrabo capite ſequenti, & abſque ulla hæſitatione aſſerit idemmet Auguſtinus lib. XVIII. de Civit. Dei cap. 54. Cum itaque demonſtratum ſit præced. cap. Chriſtum baptizatum anno Ae. V. 26. die 6. Januarii, dum ageret annum triceſimum, idque ſit conſentaneum hiſtoriæ Evangelicæ; ſi paſſus eſt duobus Geminis Coſs. quos ex Romanis hiſtoriis conſtat iniiſſe conſulatum anno Ae. V. 29. apertiſſime ex Evangelio cum Romanorum Faſtis collato ſequitur Dominum tribus integris annis prædicaſſe. II. Idem ex Evangelio poteſt confirmari, ubi invenimus baptiſmum inter, ac mortem Domini quatuor Paſchata. Primum poſt miraculum in nuptiis Canæ patratum, de quo Paſchate Joannis II. 13. *Et prope erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam*. Alterum eſt Paſcha, de quo Joannis V. 1. *Poſt hæc erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam*. Tertium Paſcha eſt, de quo idem Evangeliſta cap. VI. 4. *Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus*

Digitized by Google

feſtus Judæorum. Quartum denique illud eſt, in cujus ſolemnitate impii Dominum crucifixerunt, Mat. xxvi. 17. & Joannis xviii.39. Ac de primo quidem, tertio, ac poſtremo Paſchate nulla oriri poteſt dubitatio: diem tamen feſtum, de quo Joannis v. 1. fuiſſe Pentecoſtem tradiderunt nonnulli Patres, quibus ſubſcribit D. Thomas in caput v. Joan. lect. 1. Sunt & qui putant fuiſſe feſtum Encæniorum. Sed fuiſſe Azymorum ſolemnitatem tenent in Commentariis h. l. Rupertus, Janſenius, Cornelius a Lapide, Pererius in Dan. Suarez diſp. 30. de Vita Chriſti, ſect. 3. Natalis Alex. in Synopſi 1. ſæc. art. 4. Graveſonius diſſert. xv. §. 2. Cardin. Gotti de Chriſti geſtis cap. 19. necnon Uſſerius ad annum P. I. 4744. Grotius in Joannem, & alii permulti. His ultro ſubſcribimus, quia *dies feſtus* abſolute denotat Paſcha, etiamſi in Græco ubique non apponatur articulus, ut Marci xv. 6. & Lucæ xxiii. 17. Conferas Mat. xxvi. 5. & Joan. xii. 12. ac xiii. 29. Adde Joannem, ubi in aliis locis uſurpat vocabulum *diei feſti* ad aliam feſtivitatem commonſtrandam præter Paſchalem, adjicere proprium feſtivitatis nomen, ut *Scenopegiæ* cap. vii. 2. & *Encæniorum*, cap. x. 22. Præterea Irenæus lib. 2. adv. H. cap. 29. nunc 22. num. 3. ſcribit: *Secunda vice aſcendit* (Jeſus) *ad diem feſtum Paſchæ in Hieroſolymam, quando paralyticum curavit*: quod enarratur Jo. v. Deinde ex præcedenti cap. iv. Joan. verſ. 35. cum eſſet Dominus in Samaria, ait: *Adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit*: poſtea adiit Galilæam; & cum ibi aliquandiu eſſet commoratus, aſcendit Jeroſolymam *ad diem feſtum*: ad quem feſtum, niſi ad feſtum Paſchatis, quo redeunte ſolent in Judæa ſegetes matureſcere? Poſtremo Dominum Jeſum quotannis in Azymorum ſolemnitate Jeroſolymas adſcendiſſe apparet ex ſacra Evangeliorum hiſtoria. Itaque *feſtus dies*, de quo Joannis v. 1., Paſcha erat: & quatuor Paſchata baptiſmum inter, ac mortem Chriſti interfluxerunt.

IV. In ſententia quoque D. Thomæ connumerantur quatuor hæc Paſchata; nam inter baptiſmum, & nuptias in Cana Galilææ celebratas Doctor Angelicus Lect. 1. in cap. 2. Joan. cenſet annum ſolidum interfuiſſe, quod & aſſerunt Interpretum bene multi, ac noſter Simon a Caſſia in Evan. Hiſt. lib. v. capite 1. qui ſcribit eadem die, *revoluto anno*, a Domino primum ſignum patratum, qua die undis tinctus fuerat Jordanis. In hac autem ſententia, ſi inter baptiſmum & prædicationis initia annus ſolidus interceſſit, Paſcha de quo Joan. 11. 13. eſt a baptizato Domino ſecundum, non primum; ideoque in eadem opinione, etſi Joannis v. 1. de Paſchate non fiat ſermo, idem tamen annorum numerus computatur. At nos ſententiæ præcedenti ſubſcribimus; neque arbitramur Dominum Jeſum in baptiſmate divina voce manifeſtatum, anno integro latitaſſe; præſertim quod ex cap. 1. Joannis verſ. 35. colligitur paucis poſt baptiſmum diebus Andream ac Pe-

Petrum ſecutos Dominum, ac paullo poſt in Cana Galilææ factas nuptias: ex Matthæi autem IV. 1. Marci 1. 12. & Lucæ IV. 1. liquet, Jeſum ſtatim poſt baptiſmum ductum in deſertum a Spiritu, poſt jejunium vero, ac Satanæ tentationem profectum ad prædicandum in Galilæam. III. Tribus annis Dominum prædicaſſe commonſtrat Patrum traditio. Ignatius ad Trallianos, *Tribus annis*, inquit, *prædicavit Evangelium*: atque hunc locum inſititium non eſſe oſtendimus ſupra ex vetuſtiſſimo Cod. Vaticano, & ex Chronico Alexandrino: unde quæ non leguntur circa ætatem Chriſti in editione Voſſiana, jure ſunt reſtituta a Schelſtrateno Tom. 1. Antiq. Eccl. pag. 58. & a Cotelerio Tom. II. Pat. Apoſt. pag. 68. Irenæus cit. loco pag. 147. (quamquam adverſus Gnoſticos unum prædicationis annum Chriſto tribuentes aſſerat paſſum Dominum circa annum quinquageſimum ætatis ſuæ) idem tamen Dominicæ prædicationis ſpatium ad tres annos extendi ex Evangelica hiſtoria demonſtrat. Hinc Pagius ad annum 32. num. V., contendit ea, quæ de anno paſſionis Chriſti ſcribit Irenæus, inſititia eſſe & corrupta, quoniam ſi Irenæus fatetur Chriſtum baptizatum anno triceſimo, & prædicationis tempore tria paſchata peregiſſe, debuit conſignare paſſionem Chriſti, non anno ipſius quinquageſimo, ſed triceſimotertio. Sed fallitur vir doctiſſimus, quoniam Irenæus tria Paſchata non a baptiſmo enumerat, ſed ab eo tempore, quo magiſtri munere fungi cœpit, ſpatio plurium annorum interjecto, ut evidenter probat Maſſuetus diſſert. III. art. 6. num. 72. Verum, cum ex dictis conſtet tantum annorum intervallum inter baptiſmi, & prædicationis tempus minime interceſſiſſe; haud obſcure ex ipſomet Irenæo ætatem Domini, & maxime tempus, prædicationis inferimus. Tertullianus ſcribens lib. 1. adverſus Marcionem cap. 15. Dominum revelatum *anno* XII. *Tiberii Cæſaris*, & contra Judæos cap. 8. paſſum anno Tib. XV. *Conſulibus duobus Geminis*, ſententiæ noſter adſtipulator eſt, ac patronus. Joannes Chryſoſtomus Tom. VI. pag. 509. in illud *Exiit edictum*, inquit: *Jeſus Tiberio imperante, cum annorum triginta eſſet, ſuam apud diſcipulos divinitatem declaravit, ac per tres deinceps annos prædicavit*. Suffragatur Chryſoſtomo Leontius Byzantinus, cujus in libro de Sectis hæc ſunt verba: *Annos natus* XXX. *baptizatus fuit, ac poſt baptiſmum prodigia facere cœpit, & Judæos docere, atque anno* XXXIII. *in crucem actus*. Theodoretus in Dan. Tom. 2. pag. 665. *Cum annos* (inquit) *circiter tres cum dimidio prædicaſſet Dominus, ſuoſque diſcipulos doctrina & miraculis confirmaſſet, tunc paſſus eſt*. Ex his vero, aliiſque apparet cur Beda hanc ſententiam adeo certam putaverit, ut eam ad fidem pertinere arbitratus fuerit, ſcribens de Rat. temp. cap. 45. *Habet, ni fallor, Eccleſiæ fides Dominum in carne paullo plus quàm triginta tribus annis vixiſſe*. IV. Accedunt fere omnes

omnes Hiſtorici: inter quos Euſebius lib. 1. H. E. cap. 10. edit. Valeſii pag. 17. inquit: *Servator, ac Dominus noſter Jeſus Chriſtus anno ætatis circiter triceſimo* (eſt in Græco ἀρχόμενος ἀπὸ ἐτῶν τριάκοντα, quæ verba denotant anni triceſimi initia,) *ad Joannis lavacrum acceſſit, tuncque primum Evangelium prædicare inſtituit*; & paucis interjectis, *Univerſum prædicationis Dominicæ tempus non totos quatuor annos complecti manifeſtum eſt*. Eadem ſcribit Nicephorus lib. 1. cap. 18. & cap. 29. Hiſtorici autem poſteriores concordiſſime. Fatemur tamen Euſebii, ac Nicephori argumentum petitum ex ſerie Pontificum ab Anna ad Caipham, non eſſe firmiſſimum; quoniam Caiphas factus eſt Pontifex a Valerio Grato, qui ex Judæa diſceſſit anno Tiberii XII. & idem Caiphas unà cum Anna, ex Lucæ III. 1., anno, quo Chriſtus baptizatus eſt, erat Pontifex, ſive per vices ſummi Sacerdotii munere fungeretur, ſive Anna eſſet ex-Pontifex, ut contendit Henricus Valeſius. Sane ſeries Pontificum Annæ, Iſmaelis Ben-Baphi, Eleazari filii Annæ, Simonis filii Camithi, & Caiphæ, quos Valerius Gratus ſubſtituit, ex Joſepho lib. XVIII. Antiq. præcedit annos Dominicæ prædicationis, quæ proinde nequit ex ipſa ſerie Pontificum definiri, præſertim quod Caiphas Pontificatum obtinuit anno baptiſmatis Chriſti, & anno Paſſionis, ac fortaſſis toto tempore adminiſtrationis Pilati. V. Fulcitur denique aſſertum noſtrum vetuſtiſſimis monumentis. Chriſtum enim tribus annis prædicaſſe, & quatuor celebraſſe poſt baptiſmum Paſchata, probat ex Evangelio Joannis Auctor Chronici Alexandrini: idem tradunt Evodius Apoſtolorum diſcipulus apud Nicephorum Calliſtum lib. 11. cap. 3. & Euthymium Zygabenum in cap. 3. Joannis; Hippolytus Thebanus in libro de Cognat. Chriſti apud Caniſium tomo III. Antiq. lect. & Schelſtratium in Append. ad Opus Chronologicum: Auctor antiquiſſimi Ms. Codicis Florentini conſcripti temporibus Honorii primi, cujus meminit Ant. Capellus, & Schelſtratius diſs. 1. pag. 57. in quo legitur ex traditione Apoſtolorum, *Chriſtum Dominum manſiſſe in hac vita* XXXIII. *annos, & menſes* III. Manuſcriptum denique Regium, ac vetuſtiſſimum, de quo Cotelerius ad lib. V. Conſtit. Apoſtol. pag. 312. Firmiſſimis itaque argumentis Evangelica hiſtoria, traditione Patrum, Hiſtoricorum teſtimonio, & antiquorum fragmentorum fide corroboratis conſtat Dominum Jeſum triceſimo anno baptizatum, atque poſt tres annos prædicationis exactos affixum cruci.

Ab hac ſententia recedendum non eſt, vel ob Irenæum, qui lib. 2. cap. 22. num. 6. ſcribit paſſum Dominum, cum non multum a quinquageſimo anno abeſſet, ductus traditione *Seniorum*, a quibus acceperat Chriſtum quadragenario majorem cœpiſſe prædicationem, necnon textu Joan. VIII. *Quinquaginta annos nondum habes, & Abra-*

Abraham vidiſti? I. Quia hæc traditio Apoſtolica non erat, cum neque ab Ignatio, neque ab Evodio, neque a Clemente, neque ab aliis Apoſtolorum diſcipulis profluxerit, ſed vel a Papia, ut putat Feuardentius, vel ab alio quopiam ingenii pertenuis. II. Quia S. P. Auguſtinus lib. 11. Doct. Ch. cap. 28. ſcribit, *Ignorantia Conſulatus, quo natus eſt Dominus, & quo paſſus eſt, nonnullos coegit errare, ut putarent quadraginta ſex annorum ætate paſſum eſſe Dominum*, Irenæi ſententiam ſuppreſſo nomine abjiciens. Tertio quia Irenæus Gnoſticos aſſerentes uno poſt baptiſmum anno Dominum prædicaſſe ita refellit, ut Chriſti ætatem ultra Tiberii Cæſaris Principatum protrahat. IV. Quia ibidem Irenæus num. 4. recte ſcribit baptizatum Dominum cum triceſimum annum ageret, & poſteaquam vinum fecit ex aqua in Cana Galilææ, tria Paſchata celebraſſe: dempto itaque magno illo annorum ſpatio inter Chriſti lavacrum & prædicationis miniſterium, ipſius Irenæi ſententia a communi traditione parum, vel nihil diſcrepabit.

Neque ad ætatem Chriſti definiendam plurimum valent ea Judæorum verba, *Quinquaginta annos nondum habes, &c.* Principio enim ſubſcribendum eſt Lyrano planè ea verba explicanti, *Nondum vixiſti unum Jubilæum*; aut Menochio ſimiliter reddenti, *Ut te maxime provectum ætate facias, certe te facere non potes quinquagenarium*. Theophylactus in Evangelia pag. 690. inquit: *Hoc dicebant, exiſtimantes Dominum ferme quinquaginta annorum eſſe; tametſi tunc triginta & tres tantum annos haberet*: ſed poſt pauca, *Veruntamen dicunt quidam quinquageſimum annum ad honorem anni Jubilæi dictum*. Chryſoſtomus hom. 54. in Joan. pag. edit. Commel. 779. legit *quadraginta*: in quem locum irrepſiſſe mendum putat Eraſmus ductus præcitatis verbis Theophylacti: quod non aſſentior; cum Euthymius in Joannem pag. 364. edit. Pariſienſis ſcribat: *Quædam autem exemplaria habent quadraginta*. Aliquo igitur hujus generis exemplari ad Vulgatam tamen, & meliorum Codicum fidem caſtigando, uſus eſt Chryſoſtomus, cujus lectiones omnes conſpirant.

Eorum quoque opinio, qui Domini prædicationem ad unum contraxerunt annum, & fundata in vaticinio Iſaiæ LXI. 2. *Ut prædicarem annum placabilem Domino*, nequit firmo talo conſiſtere: eamque recenſitis in Evangelio Joannis Paſchatibus refutat cit. loco Irenæus tanquam Gnoſticorum commentum, ſcribens num. 3. *Quoniam autem hæc Paſchæ tempora non ſunt unus annus, quomodo uno anno tantum Dominus prædicavit?* Ibidem ait Irenæus annum Domini acceptabilem eſſe *omne ab adventu ejus tempus uſque ad conſummationem, in quo ut fructus eos qui ſalvantur acquirit*. Poteſt inſuper annus acceptabilis accipi non pro toto tempore Dominicæ prædicationis, ſed pro anno redemptionis: unde Cyrillus Alex. lib. v.

in

Digitized by Google

in Iſaiam p. 859. ait: *Acceptus annus erat, quo pro nobis crucifixus eſt Chriſtus*. Etſi vero Gnoſtici, quos exagitat Irenæus, annum duntaxat unum Chriſti prædicationis ſtatuerint; Clemens tamen Alexandrinus, Philaſtrius, Gaudentius, & qui pariter coarctarunt Dominicæ doctrinæ miniſterium, nequaquam id acceperunt a Gnoſticis; ſed in eam ſententi am abierunt, quod non ſatis diſtinguerent inter imperium Tiberii Proconſulare, & Auguſteum, atque illis aliunde perſuaſum foret Chriſtum baptizatum an. Tiberii xv. & affixum Cruci Coſs. Gemino, & Gemino: quorum primum habetur in Evangelio, alterum liquet ex Veterum traditione. Hinc recte de ſententia S. Gaudentii in notis ad ejus Opera edita juſſu doctiſſimi Cardinalis, Brixienſis Antiſtitis, & Apoſtolicæ Sedis Bibliothecarii Angeli Mariæ Quirini, pag. 249. ſcribit vir eruditus Paulus Galeardus, in eadem fuiſſe complures ex antiquis Patribus, præſertim qui mortem Chriſti anno xv. Imperii Tiberii Cæſaris, duobus Geminis Coſs. conſignarunt: quamquam in ſententia quam propugnamus utrumque verum eſt, Dominum cruci ſuffixum anno xv. imperii Auguſtalis Tiberii, & in Conſulatu Geminorum, ut complures veterum tradiderunt, & tribus annis prædicaſſe, ut demonſtratum eſt modò.

II.

In Chriſti prædicatione venit priori loco recenſenda vocatio Apoſtolorum: quorum nomina hoc ordine recitat Matthæus cap. x. 2. 3. 4. *Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum*. Apoſtolorum Princeps *Simon* vulgari apud Hebræos vocabulo appellatus, & quo denotatur *vir obediens*, filius *Joannis*, Jo. xxi. 15. & *Jonæ* Mat. xvi. 17. quo nomine etiam *Columba* ſignatur, ſuperinditum habet a Chriſto nomen *Petrus*, Matth. xvi. 18. ſive *Cephas*, Joan. 1. 42. eo, quod ipſe ſit Eccleſiæ *petra*, *fundamentum*, & *caput*. Neque hæreticis denegantibus Romanorum Pontificum in Eccleſia primatum ſuffragantur illi Patres, qui ea verba Matth. xvi. 18. *Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, aliquando ad Chriſtum referunt, aliquando ad fidei confeſſionem; enim vero hi Patres minime negant Petrum quoque eſſe Eccleſiæ *petram*, & in Eccleſia tenuiſſe primatum; imo aſſerunt ideo primatum obtinuiſſe, quoniam in ejus perſona Chriſti fides inconcuſſa debebat perſiſtere, & ipſe Petrus Chriſti, qui Eccleſiæ fundamentum eſt, & angularis lapis, vices gerebat. Quare optime S. P. Auguſtinus Tract. cxxiv. in Joan. num. 5. ait ædificatam Eccleſiam ſuper *Petram*, quæ eſt Chriſtus; & ſerm. lxxvi. aliàs 13. de Verbis Dom. num. 1. ſuper *Petram*, quam Pe-

Petrus confeſſus fuerat, ac demum lib. 1. Retract. cap. 21. num. 1. ait, ut lector eligat ſententiam, quam putat probabiliorem, ideſt, an *Petra* ad Chriſtum, an ad Petrum ſit referenda. Verùm S. Pater litem omnem dirimit ſcribens eodem Tractatu cxxiv. quod ſi dicamus Eccleſiam ædificatam ſuper *Petram*, quæ eſt Chriſtus, claves datæ ſunt Eccleſiæ, quatenus collatæ ſunt Petro, qui ejuſdem Eccleſiæ *propter Apoſtolatus ſui primatum gerebat figurata generalitate perſonam*. Quod Auguſtinus repetit citato ſerm. 76. num. 3. ſcribens: *Idem ergo Petrus a petra cognominatus beatus, Eccleſiæ figuram portans, Apoſtolatus principatum tenens, &c.* & lib. 1. Retract. loco citato non rejicit quod ſcripſerat adverſus Epiſtolam Donati, *quod in Petro, tanquam in petra fundata ſit Eccleſia: qui ſenſus etiam cantatur ore multorum in verſibus beatiſſimi Ambroſii, ubi de gallo gallinaceo ait: Hoc ipſa petra Eccleſiæ canente, culpam diluit*. In Pſalmum denique viii. num. 1. ait S. Pater Eccleſiæ Petrum *in figura geſtaſſe perſonam, propter primatum quem in diſcipulis habuit*. Sive ergo dixeris Petrum ipſum eſſe *petram*, ſive dici *petram* vel a Chriſto, qui petra eſt, vel a fidei firmitudine & confeſſione; ſemper Petrus habet in Eccleſia primatum, ad quem commonſtrandum dictus eſt *Cephas*. Atque hac ratione facilius reſpondebis Novatoribus, quàm ſi cum Bellarmino lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 10. dixeris Auguſtinum ex ignorantia linguæ Hebrææ fuiſſe deceptum. Verùm de his alibi.

Petro conjungitur Gentium Apoſtolus Paulus, quamvis poſt Chriſti aſcenſionem vocatus, Act. ix. 4. ex quo loco intelligimus proprium ipſius nomen fuiſſe *Saulum*. Hinc derivatum nomen *Pauli*, addita terminatione Græcorum more, & priori litera commutata, ut ex vocabulo Syro-hebraico fieret Græcis, Latiniſque commune. Alii tamen derivatum putant a Proconſule Paulo. Penes Græcos *Paulus* idem ſonat, ac *humilis & quietus*, a παῦλα; apud Latinos id, quod *puſillus*. Andreas frater Simonis Petri, & qui omnium primus ſecutus eſt Dominum, dicitur ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς, idemque valet, ac, *fortis, virilis*. Jacobo & Joanni filiis Zebedæi, quem e Galilææ primoribus putat Turrianus contra Vergerum, neſcio quo ductus argumento, ſuperadditum Marci iii. 17. nomen *Boanerges*, ideſt, *filii tonitrui*, Syro-hebraice, בני־רעם, *Banereem*, juxta Hieronymum. In Pſalmo lxxx. 8. רעם, *tonitruum*, nos legimus *tempeſtatem*, quidam vero *majeſtatem*, quod ut plurimum divina Majeſtas cum tonitru apparuerit, ut Exodi xix. 18. Jacobus itaque & Joannes *Boanerges* dicti ſunt, quaſi ad eximiam eorum electionem præſignandam, quod ſeorſim a ceteris cum Petro Apoſtolorum principe aſſumpti fuerint teſtes Dominicæ transfigurationis; & unus primus omnium ſanguinem pro Chriſto fuderit: alter Apoſtolis omnibus ſuperſtes teſtimonium diutiſſime perhibuerit veritati. *Philippus* Græcum nomen eſt ſatis

Digitized by Google

tis notum, niſi repetendum velis ab פלאפי, quaſi, *ore mirabilis*, ut cenſet Grotius in VI. Act. Fuit ille Andreæ, ac Petri concivis, hoc eſt, a Bethſaida, ſita ad ripam maris Tiberiadis occiduam, in diſtrictu tribus Zabulon, non, ut inquit ad annum 31. num. 70. Baſnagius, *in tractu tribus Gad*. Et quidem ad tribum Zabulon Betſaidam pertinere docent in deſcriptione Terræ ſanctæ Guilelmus Sanſon Tom. 2. Op. S. Hieron. pag. 505. Chriſtianus Adrichomius pag. 137. & in Tabulis Geographicis noſter Lubin, Philippus de la Rue, M. de Fer, & alii; nec dubium eſt, quin Baſnagius deceptus fuerit a Lightfootio locante Betſaidam ultra Galilææ tractum. Quare imperite ſimul, ac temere idem Baſnagius reprehendit Baronium ſcribentem ad annum 32. num. 7. ex tribu Zabulon fuiſſe prælaudatos Apoſtolos; cum Baronii ſententia vera ſit, ac tradita etiam a magno Palæſtinæ incola Hieronymo in caput 9. Iſaiæ Tom. III. pag. 83.

Bartholomæus videtur dictus πατρωνυμικῶς, quaſi *Filius Ptolomæi*, unde non male Onuphrius noſter, Rupertus, Janſenius, Serarius, necnon Grotius in caput Lucæ 24. opinantur Bartholomæum eſſe *Nathanaelem*, de quo Joan. 1. 46. Matthæus appellatus quoque eſt *Levi*, Marci II. 14. & Lucæ IV. 27. an patronymice, an proprio nomine, incertum. Sunt qui contendunt *Levin* fuiſſe diverſum a Matthæo, & fratrem Jacobi minoris, ſiquidem a Luca appellatur filius Alphæi, non tamen fuiſſe Apoſtolum: in qua ſententia videtur fuiſſe Origenes diſputans adverſus Celſum. Thomas Joannis XX. 24. dicitur *Didymus*, ideſt, *geminus*; Hebræi namque gemellos appellant תאֹמִים, *Thomim*: unde falluntur, qui cenſent eumdem Apoſtolum fuiſſe binomium. Thaddæi nomen proprium fuit *Judas*, ideoque in Græco Matthæi textu legitur, ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος, *cognominatus Thaddæus*. Judam Jacobi appellat Lucas VI. 16. Thaddæus dictus eſt etiam Λεββαῖος, *Lebbæus*, quod Hieronymus interpretatur *corculum*. Romani *corculum* appellabant virum egregie cordatum, & prudentia conſpicuum, ut P. Naſicam ex Cicerone lib. 1. Tuſcul. c. 9. Sunt qui Lebbæum derivant a לבי, quòd Hebræi eos, qui nomen habebant Judæ, vocarent ex Jacobi vaticinio *Leones*. Judas idem eſt, ac *laudator*, & *confeſſor*: eoque nomine duo inter Apoſtolos vocati ſunt, *unus Domini ſectator, alter inſectator*, inquit Tract. LXXVI. in Joannem S. P. Auguſtinus. Simon dicitur Chananæus, non a terra Chanaam, ſed a קנא, *æmulari*: appellatur enim *zelotes* apud Lucam VI. 15. quod nomen derivatum a *Chanà* legitur etiam Exodi XX. 5.

Apoſtolorum poſtremus fuit Judas *Iſcariotes*, in cujus locum ſuffectum Matthiam legimus Act. 1. 26. *Iſcariotem* appellatum ab urbe *Carioth*, communis opinio eſt; quod *Iſcariotes* idem Hebraice ſonet ac *vir*, איש, *Iſc*, קריות, *Kerjioth*. Hinc Serrius Exerc. 56. num. 7. inquit eos, qui hujus vocabuli originem repetunt a tribu *Iſſachar*,

Digitized by Google

repugnantem habere Hieronymum, cum aliis Eccleſiæ Patribus: incertum tamen eſſe, an Judas fuerit ex *Cariotb* in tribu *Juda*, de qua Joſue xv. 25. an ex *Cariotb* in tribu *Ephraim*, de qua Jeremias XLVIII. 41. & Amos II. 2. Puto patriam Judæ fuiſſe *Scbariotb*, aut *Iſcbariotb*, vicum quemdam tribus Ephraim, non *Cariotb* urbem, cujus nomen ſine aſpiratione in priori ſyllaba ſcribitur: quæ eſt ſententia Hieronymi in cap. XXVIII. Iſaiæ, tom. III. pag. 234. Ab *Scbariotb* dicitur *Scbariotes*, ſive *Iſcariotes* præpoſita Jod euphoniæ gratia: a *Cariotb* dicendus potius erat *Cariotes*. Non probo autem dictum Judam *Iſcariotem* ab איש, *Iſc*, & קריות, *Cariotb*: nam in textu Hebraico, & Syro legitur, סְכַרְיוֹטָא, *Scbariota*, imo & Origenes in III. Periarchon cap. 3. Judam appellat *Scariotem*: in Mſs. etiam Hieronymi legitur cit. loco, *de vico ejuſdem tribus Scbariotb*. Cum itaque in ea voce סכריוטא, neque איש, neque קריות contineatur, imo diverſæ omnino ſint radicales literæ; dicendum cum Hieronymo vicum *Scbariotb*, non urbem *Cariotb*, proditoris fuiſſe patriam. Hac ratione facilius refutatur Lightfootius, qui putat Judam dici *Iſcariotem* vel ab אסקורטיא, *cinctorio corario*, vel ab אסכרא, *ſtrangulatioue*, ob affinitatem horum vocabulorum cum סכריוטא. At primum nequit eſſe hominis diſtinctivum; alterum non competit Judæ dum viveret. Dicendum eſt ergo hunc vocari *Iſcariotem* a vico *Scbariotb*. Ceterum admiſſa literarum permutatione haud repugnat *Iſcariotem* derivari a tribu *Iſſacbar*, quaſi idem ſit, ac איש יששכר; ſed nimia literarum variatio. Non rejicit tamen, (quicquid ſcribat Serrius,) hanc interpretationem Hieronymus; nam lib. I. in Matthæum Tom. IV. pag. 35. de Juda inquit: *Vel a vico, aut ab urbe, in qua ortus eſt, vel ex tribu Iſſacbar vocabulum ſumpſit: ut quodam vaticinio in condemnationem ſui natus ſit. Iſſacbar enim interpretatur merces, ut ſignificetur pretium proditoris*. Quidam derivat nomen *Iſcariotis* ex איש, & סכר, *concludere in manu boſtium*; ita, ut ſignificet *ſupplantatorem*, ac *proditorem*. In Hebraicorum vocabnlorum Interpretatione in Polyglottis Waltonianis ad calcem Tom. 6. *Iſcariotes* interpretatur *vir occiſionis & mortis*. Hæc tantum de nomine XII. Apoſtolorum.

III.

Prædicationem ſuam Chriſtus confirmavit miraculis divina virtute patratis, quæ neque ab Evangeliſtis conficta, neque peracta naturali, aut magica facultate diximus lib. I. cap. 7. XXII. 3. necnon XXV. II. Unum duntaxat hoc in loco commemorabo maximum, & præclariſſimum, quatriduani ſcilicet Lazari reſurrectionem. I. Nequit miraculum iſtud in dubium revocari: Judæi enim complures, qui in Marthæ ac Mariæ domum convenerant, Joan. XI. 31. ſpectatores hujus prodigii fuere; ac *multi rei novitate, & miraculo victi*

cre-

crediderunt, *alii vero livore impulſi occaſionem inde ſumpſerunt patrandi ea*, *quæ invidis mos eſt*, *principibuſque quod factum erat retulerunt*, inquit Cyrillus Alex. lib. VIII. in Joannem Tom. IV. pag. 691. & idem Evangeliſta citato cap. XI. 45. & 46. Teſtantur itaque ſigni magnitudinem non tantum Apoſtoli qui aderant, & Lazari piæ ſorores; verum etiam converſi ad fidem Judæi, necnon invidi ac pervicaces, ita ut nullus prodigioſæ rei eventus poſſit ampliori teſtium auctoritate firmari. II. Fingi nequit Lazarum apparenter, & imaginatione quadam fuiſſe ſuſcitatum: enim verò abſente Domino idem Lazarus vitâ functus conditus fuerat tumulo; & dum Chriſtus venit Bethaniam, ille *quatuor jam dies habebat in monumento*, Joan. XI. 17. Non ipſe Chriſtus amovit lapidem; ſed Judæi, quibus ille ait verſ. 39. *Tollite lapidem*. Curnam, quæſo? Audire præſtat eloquentiſſimum Joannem Chryſoſtomum hom. LXII. in Joan. pag. 324. *Ait ergo*, *tollite lapidem*; *quid tandem abſens non idem juſſerat*, *atque perfecerat*? *Quid non dimiſſo lapide ſuſcitavit*? *Poterat enim*, *qui corpus mortuum voce movit*, *& corrupto animam inſpiravit*, *multo magis lapidem movere*: *ſed cur non fecit*? *Ut eos teſtes faceret miraculi*, *ne dicerent quod & de cæco*, *Hic eſt*, *non eſt*. Poſtquam etiam prodiit Lazarus e monumento manibus, pedibuſque ligatus, non ſolvit illum Jeſus, ſed circumſtantibus inquit verſu 44. *Solvite eum*; nempe, ut ait prælaudatus Chryſoſtomus hom. LXIII. pag. 331. *juſſit ſolvi*, *ut tangentes*, *& propius facti noſcerent verè reſurrexiſſe*. Poſtmodum etiam facta cœna, *Lazarus unus erat ex diſcumbentibus*, Joannis XII. 2. eòque confluxit turba multa, *ut Lazarum viderent*, ibid. verſu 9. Præclare magnus Auguſtinus Tract. L. in Joannem num. 5. *Ne putarent homines phantaſma eſſe factum*, *quia mortuus reſurrexit*, *unus erat ex recumbentibus*, *vivebat*, *loquebatur*, *epulabatur*: *veritas oſtendebatur*, *infidelitas Judæorum confundebatur*. Commonſtrant itaque nullam hic interfuiſſe ſenſuum illuſionem funeris apparatus, Judæorum conventus, lapis ſepulchralis, membrorum ligamenta, contrectatio manuum, commune epulum, perturbatio malignantium, atque confluentis multitudinis ſtupor, auditus, aſpectus. III. Patratum hoc ſignum divina virtute, non autem in nomine Beelzebub, aut magico ſummiſſoque ſuſurro, liquet ex oratione facta ad Patrem, ut circumſtans populus crederet, & ex magna voce, qua clamavit, *Lazare veni foras*, Joan. XI. 43. quod conſultò factum notat Cyrillus pag. 684. *ne amplius dicerent illum facere ſigna in Beelzebub*; ac Theophylactus pariter in Joann. pag. 727. *Ut ne adverſarium Dei illum putarent*, *ut ne dicerent*, *Non eſt ex Deo*: quæ deprompta ſunt ex Chryſoſtomo Hom. LXIV. in Joan. IV. Nulla virtute naturali excitari poteſt mortuus quatriduanus. Neque enim Lazarus affectus fuerat lipothymia, aſphy-

aſphyxia, ſyncope, aut alio hujus generis morbo, quo extemplò ſenſuum facultatibus concidentibus, pulſuque plane abolito interdum viventes inſtar cadaverum jacent: quandoquidem Lazari legimus languorem, & præcedentem infirmitatem, Joan. XI. 1. ac ſubinde mortem verſu 14. Præterea quamvis tali virium proſtratione correpti aliquandiu mortuis ſimiles videantur; ſuperveniente tamen apoplexia, juxta Schenckium, & Benivenium, ac juxta Paulum Zacchiam, ceteroſque artis medicæ peritiſſimos, jacere poſſunt ſenſu omni penitus deſtituti tribus tantum diebus, ſive ſpatio horarum LXXII. affecti autem forti ſyncope vix horis vigintiquatuor: atque in his præterea exili aliqua reſpiratione, admoto ori ſpeculo, minimo ſaltim circa carotides motu, aliiſque experimentis dignoſci poteſt an proſtratus vitam agat, an deceſſerit. Hæc quoque experimenta neceſſaria non ſunt, ſi ut in Lazaro, certa cauſſa mortis præceſſit; tum enim ægrotus e vivis exemptus deprehenditur ex corporis frigiditate, ac pondere, vociſque, pulſus, & reſpirationis defectu. At de his plura in magno Opere de Servorum Dei Beatificat. & Beatorum Canoniz. lib. IV. P. I. cap. 21. vir eruditione Summus, literarum cultu Eximius, dignitate ter Maximus, nobiſque, & univerſæ Eccleſiæ in Paſtorem Optimum ac Munificentiſſimum, hoc labente anno XVI. Kalend. Septembris divinitus datus, BENEDICTUS XIV. Quantum ergo ad Lazarum attinet, & præcedens mortis cauſſa, & quatriduana ſepultura evidentiſſime comprobant verè illum fuiſſe mortuum, & ad vitam inſigni miraculo revocatum; necnon jure an. 1316. Patavii igni damnata oſſa Petri de Apono, quod inter cetera flagitia iſtud quoque patratum in Lazaro miraculum elevaret, ut ſcribit lib. IV. Sentent. diſt. XXXIX. art. 4. præclarus Inſtituti noſtri Theologus Thomas ab Argentina, qui Patavii tum temporis commorabatur. Spondanus tamen ad annum 1316. num. 8. narrat ſublato furtim cadavere combuſtam inanem Petri ſtatuam. Haud recte itaque ex Inſcriptione Patavina opinantur nonnulli, Petrum Aponium *falſo hæreſis poſtulatum, & abſolutum fuiſſe*, idque fruſtra confirmant ex libro 2. claſſe 9. Bernardini Scardeonii, qui licet p. 201. ſcribat Petrum fuiſſe orthodoxum; inquit tamen, *Inquiſitores id, quod præ manibus erat judicium proſequuti, uti ex propriis ſcriptis convictum, eum vel ſic defunctum condemnarunt: præcipientes ſub pœna anathematis Poteſtati, & præfectis Reipublicæ Patavinæ, ut ipſius cadaver effoſſum publicitus ureretur*. Deinde narrat ſublatum Petri cadaver a Marieta quadam ejus contubernali, & incenſam in medio foro illius ſtatuam. Hinc liquet exſcripſiſſe Spondanum. V. Ut ad Lazarum revertatur oratio; non ſolum e monumento ſurrexit, ſed etiam *prodiit ligatus manus, & pedes inſtitis*, Joan. XI. 44. In quem locum Patres aliud miraculum agnoverunt: unde ſcribit Chryſoſtomus hom. LXIII. in Joan-

Digitized by Google

Joannem: *Prodire ligatum non minus admirandum videbatur, quam ſuſcitari*. Auguſtinus Tract. XLIX. num. 24. *Quomodo proceſſit ligatis manibus miraris, & non miraris quia ſurrexit quatriduanus? In utroque potentia Domini erat, non vires mortui*. Baſilius pag. edit. Morelli 360. hom. de Grat. act. *Ligatus quoque ambulabat. Admirare miraculum in miraculo, Pedes inſtitis habebat invinctos, nec interim a motu prohibebatur: aderat enim vis quædam ſuperior remorantibus vinculis*. Theophylactus pag. 728. *Et miraculum erat verè vinctum moveri, conjunctum miraculo reſurrectionis*. Euthymius denique in Joan. interprete Joanne Hentenio pag. 378. O *maximum, ac duplum miraculum! Non ſolum qui jam olebat reſurrexit, ſed etiam qui obvinctus erat, exivit a monumento*. VI. Adaugent poſtremò miraculi granditatem Lazari ante Domini pedes velata quamvis facie progreſſio, repentinus abſceſſus fœtoris atque putredinis, aliæque circumſtantiæ, de quibus ornate tom. IV. pag. 689. Cyrillus Alexandrinus: *Fœtentem mortuum poſt quartum a morte diem e ſepulcro eduxit, vinctumque ac impeditum ambulare juſſit: tuncque repente & mors aufugit, & mortuus a putredine liberatus cucurrit, abjecto omni ejus fœtore portis mortis elapſus, nihil vinculis ſuis vivere prohibitus. Et vultus quidem velamento videndi uſu privatus, nullo tamen impedimento, quominus ad eum qui vocaverat curreret retardatus agnoſcens Domini vocem, &c.* Ex quibus omnibus conſtat Lazari ſuſcitationem ejuſmodi eſſe, quæ ſola poſſit confirmare veritatem Evangelicæ prædicationis.

IV.

Fama virtutum ac miraculorum Chriſti extra Judæorum fines reſonante, fertur ad eum epiſtolam dediſſe Abgarus Edeſſenorum Toparcha, & viciſſim Domini literas recepiſſe: quarum exemplum e Syriaco idiomate Græce redditum profert lib. I. H. Ec. cap. 13. Euſebius. Spuriam utramque epiſtolam cenſent bene multi, Canus lib. XI. cap. 6. Dupinius initio Bibliothecæ, Nat. Alex. diſſert. 3. ſæc. I. Graveſonius diſſert. 13. de myſt. & annis Chriſti, Cardinalis Gotti de libris Novi Teſtam. cap. 4. & de Geſtis Ch. cap. 9. necnon ex Acatholicis Caſaubonus Exercit. XXXIII. ad an. 31. Clericus ad annum XXIX. poſt Adſcenſ. num. 13. Baſnagius ad an. Ch. 29. ut mittam Cocum, Rivetum, Spanhemium, alioſque quamplurimos. Ducuntur autem his argumentis. I. Gelaſius utramque Epiſtolam anno 494. declaravit *apocrypham*. II. Auguſtinus lib. I. de Conſ. Evan. cap. 7. Hieronymus in cap. 45. Ezech. & D. Thomas III. P. q. 42. art. 4. docent Salvatorem nihil ſcripſiſſe. III. Si revera Jeſus Chriſtus aliquam propria manu conſcripſiſſet Epiſtolam, nonne illius meminiſſent hiſtoriæ Evangelicæ Conditores? IV. Ex quo ſaltim pervenit ad Eccleſiarum notitiam, eamdem divinarum Scripturarum canoni inſeruiſſent.

ſent. V. Extant in Epiſtola Abgaro ſuppoſita, hæc verba: *Statui in animo meo unum eſſe e duobus, aut quia tu ſis Deus, & deſcenderis de cælo, ut hæc facias; aut quod filius Dei ſis, qui hæc facis*: quæ ſi eſſent genuina, proculdubio ea uſurpaſſent Orthodoxi Patres contra Arianos; maxime quod in Græco habetur, ὁ Θεὸς, & τοῦ Θεοῦ υἱὸς, cum articulo. VI. Hanc etiam loquendi rationem, qua exprimitur Deus κατ' ἐξοχὴν, in Ethnicum minime quadrat. VII. In Reſcripto quoque ad Abgarum eſt ſententia quædam deprompta ex Evangelio Joannis cap. xx. 29. nondum mandato literis, videlicet: *De me enim ſcriptum eſt, eos qui me vident non credituros in me, ut qui non vident credant, & vitam accipiant*. VIII. Abgaro credenti nequaquam piiſſimus Jeſus beneficium diſtuliſſet ſanitatis. IX. Cur præterea promittere miſſurum ſe Edeſſam poſt aſſumptionem ad Abgari ſanandam ægritudinem aliquem diſcipulorum, dum poterat ſtatim, verbo, vel nutu ſanitatem illi præſtare? X. Thaddæus etiam dicitur ab Euſebio ex Actis Edeſſenis veniſſe ad Abgarum anno Edeſſenorum ccccxxx. qui eſt primus Olympiadis ccii. cum Oſdroëni uterentur Epocha Seleuci, annos ſupputantes ab anno I. Olymp. cxvii. ut animadvertit Valeſius in Notis ad Euſebium pag. 23. & Noriſius Tom. iii. pag. 516. Annus autem I. Olym. ccii. annum xxxiii. Ae.V. quo paſſus eſt Chriſtus, ſolido quadriennio præcedit.

Complures tamen utramque Epiſtolam Abgari ad Chriſtum, & Chriſti ad Abgarum genuinam eſſe propugnant: ac præ ceteris Jacobus Gretſerus de Imaginibus non manufactis cap. 3. Tillemontius not. vii. in S. Thomam Apoſtolum, Serrius Exercitat. 46. Honoratus Animadverſ. Critic. lib. iv. diſſert. 2. Gardeboſchius de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & nuper vir Cl. Petrus Thomas Cacciari in notis ad Euſebium: ex Acatholicis autem Centuriatores cent. I. lib. I. cap. 2. Rich. Montacutius Tom. I. Orig. Eccleſ. p. 2. num. 96. Guilelmus Cave initio Hiſtoriæ Eccl. Script. & in Spicilegio Joannes Erneſtus Grabe, qui datâ operâ ſtudet impugnare Alexandrum. Neque hi rationum præſidio deſtituuntur. Etenim eruit has literas ex Edeſſenis Archivis, & Græca lingua donavit primus hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Conditor Euſebius, quem os ſibi ſublini paſſum, temere affirmat Jo. Clericus. II. Monumenta Edeſſena laudat probatque lib. I. in Matth. Tom. iv. pag. 35. Hieronymus; quamquam is ait miſſum ad Abgarum Oſroenæ regem Thaddæum, ſive Judam Jacobi, unum ex duodecim Apoſtolis; cum Euſebius ſcribat miſſum ad Abgarum Thaddæum quemdam unum ex ſeptuaginta diſcipulis: quod eruditi exiſtimant probabilius. III. Meminerunt prædictarum Epiſtolarum Hiſtorici omnes celebratiſſimi, Evagrius libro iv. cap. 27. pag. edit. Valeſii 400. Procopius Rhetor lib. 2. Rerum Perſic. apud Photium Cod. 63. pag. 75. Cedrenus lib. 2. Comp. hiſt. & alii. IV. Accedit

S. Ephræm

Digitized by Google

S. Ephræm Syrus & Eccleſiæ Edeſſenæ Diaconus, qui in Opuſculo inſcripto *Teſtamentum Ephræm*, Tom. III. pag. 292. edit. Vatic. Epiſtolas ipſas commemorat. Ipſius vero Ephræmi teſtimonium, quoniam ille eruditione plurimum præſtat, nec ignorare poterat Eccleſiæ ſuæ traditionem, minime eſt contemnendum. V. Earumdem Epiſtolarum mentionem fecerunt viri alii percelebres, Darius Comes Epiſtola ad Auguſtinum 263. nunc 230. num. 5. Theodorus Studita Epiſtola ad Paſchalem Romanum Pontificem, & S. Joannes Damaſc. lib. IV. Fid. Orthodoxæ cap. 17. VI. Servatas has literas ad tempora uſque Michaelis Paphlagonis, ideſt, ad annum 1035. tradunt Cedrenus, Zonaras, & Nicetas apud Serrium pag. 312. & Honoratum pag. 275. VII. Gregorius II. in Epiſtola ad Leonem Iſauricum apud Baronium ad annum 726. & Tom. VII. Concil. Collect. Labbeanæ pag. 14. ſcribit: *Cum Jeroſolymis ageret Chriſtus, Augarus, qui tum temporis dominabatur, & rex erat Urbis Edeſſenorum, cum Chriſti miracula inaudiſſet, epiſtolam ſcripſit ad Chriſtum, qui manu ſua reſponſum, & ſanctam glorioſamque faciem ſuam ad eum miſit.* VIII. Tandem ad explodenda tanquam ſuppoſititia vetera monumenta idoneæ nequaquam ſunt leviſſimæ conjecturæ; ſed requiruntur teſtimonia Antiquorum, firmiſſimaque argumenta: iſtiuſmodi autem non videntur ex Dupinio, Natali Alexandro, Baſnagio, aliiſque paullo ſupra deprompta, & innixa duntaxat negantibus ratiocinationibus, quorumdam ſilentio, infirmiſque momentis.

Qui ergo pro iiſdem Epiſtolis pugnandum cenſet, poterit hæc adverſariis reponere. Primum argumentum inane eſt, quoniam Gelaſius recenſet has Epiſtolas inter apocrypha, *apocryphum* appellans quod non eſt hagiographum, & in Evangelio conſcriptum, non quod eſt confictum, atque ſuppoſitum, ut animadvertit Baronius ad annum XXXI. num. 6. Alterum facile diluitur, ſi dicamus Auguſtinum ac D. Thomam accipiendos de libris, qui res a Chriſto geſtas enarrent; Hieronymum vero de opuſculis, quæ in Eccleſiæ incunabulis ad Apoſtolica ſcripta labefactanda Simon, Cleobius, aliique hæretici evulgarunt, ut legitur lib. VI. Conſtit. Apoſtolic. cap. 16. pag. 345. Id quod ſequitur, faciliimæ expeditionis eſt; multa enim fecit Jeſus, quæ non ſunt ſcripta in Evangelica hiſtoria, ut inquit Joannes cap. XXI. verſ. ult. Ad proximum reſpondetur ea ſcripta inſerta canoni, quæ ſpectant univerſorum fidelium eruditionem. Ad quintum reſpondent verba Abgari nullius eſſe efficaciæ ad Arianos revincendos, cum diſcrimen ſtatuere videantur inter Deum ſummum, ac Filium. Quod e veſtigio additur, nil probat; nam & potuit Ethnicus aliquod ſupremum Numen agnoſcere, & fortaſſis emphatico articulo carebat Epiſtola Abgari Syrorum charactere conſcripta. Septimam argumentationem refellunt negando Jeſum in ſua Epiſtola digitum in-

tendere ad cap. Joannis xx. cum videatur potius reſpicere ad Vaticinium Iſaiæ cap. v. 9. ac ſæpenumero uſus fuerit hujuſmodi apophthegmatibus. Octavum, ac nonum diluunt hoc pacto: diſtulit Jeſus impendere regulo ſanitatis beneficium, ut ei prius impertiretur Evangelicæ fidei donum, neque è Judæa diſceſſit, ne videretur deſerere *oves domus Iſrael*; quibus nuntiandum erat verbum ſalutis, antequam Apoſtoli converterentur ad gentes. Argumentatio poſtrema nullatenus eos urget, qui tenent paſſum Dominum anno Tib. xv. Coſs. duobus Geminis, & U. C. 782. iſte quippe annus concurrit cum 1. Olymp. ccii. unde qui hanc ſententiam propugnant, eamdem Actis Edeſſenis confirmant, ut dicam infra. Habes in epitomen redactum quicquid de Epiſtolis Abgari ad Chriſtum, & Chriſti ad Abgarum tradunt fuſiori ſtilo prælaudati Scriptores: & quamvis illas non rejiciam, ut ex dictis arbitror manifeſtum, imitabor tamen Auguſtinum, qui Dario Comiti eaſdem Epiſtolas proponenti, reſpondet ep. 264. nunc 231. ſed nullam de his epiſtolis mentionem facit, ratus, ut arbitror, parum intereſſe ſi habeantur tanquam genuinæ, vel rejiciantur inter apocrypha.

C A P U T VII.

Quo anno, ac die Salvator noſter cruci ſuffixus ſit.

AMPLISSIMAM, graviſſimamque de tempore Dominicæ paſſionis quæſtionem aggredimur, ex præmiſſis tamen diſſertationibus noſtris perſpicue, ut opinamur, definiendam. Facta enim hypotheſi, quod Chriſtus a baptiſmate tribus annis, menſibuſque nonnullis vitam ad paſſionem uſque protraxerit, undis autem Jordanis tinctus fuerit Coſs. Cornelio Lentulo Getulico, & C. Calviſio Sabino, ideſt, anno vulgari, juxta communiorem ſupputationem, xxvi. conſequitur apertiſſime crucis patibulum ſubjiſſe, Coſs. Rubellio Gemino, & C. Fufio Gemino, hoc eſt, V. Ae. anno xxix. Neque falſa reputanda eſt hæc ſententia, quod eam repudient Chronologorum recentiorum innumeri, atque ii omnes, qui vel fictitium cenſent Proconſulare imperium Tiberii, vel poſterius, ac nos ſtatuimus, Domini natale conſignant, & quos in figendis ſuperioribus Epochis laudavimus: cum adſtipulentur nobis Eccleſiæ Patres antiquiſſimi, ac præclariſſimi, necnon ex accuratis Chronologis Antonius Capellus in libro de Chriſti Cœna ſuprema, Godefridus Henſchenius in App. ad Chronol. Pontif. Exercit. 1. Noriſius in Cenotaph. Piſ. diſſert. 2. Tom. iii. pag. 515. Antonius Pagius ad an. xxx. num. 3. & ſeq. Em. Scheleſtratenus diſſert. 1. cap. 4. Graveſonius de Myſt.

Myſt. & annis Chriſti diſſert. 15. eximius Blanchinus in Prolegom. ad Anaſt. Tom. II. pag. x. & in Chron. Conſulari pag. CLXX., ac ne ſingulos commemorem, cum aliis Acatholicis junioribus Joannes Clericus in Harmonia, & in Hiſtoria priorum Sæculorum ad annum Ch. XXIX. Imo non deſunt, qui Patrum auctoritate coacti conſignent paſſionem Domini in conſulatu duorum Geminorum, quamquam illum biennio tantum ante vulgarem Aeram natum exiſtimant, anno ſcilicet U. C. 752. Coſs. C. Octav. Auguſto XIII. & M. Plautio Silvano, aut anno præced. 751. Coſs. Cn. Cornelio Lentulo, & Valerio Meſſala: quam ſententiam propugnavit olim Jo. Gerardus Voſſius diſſert. 2. de annis Chriſti num. III. ac nuper Honoratus a S. Maria Tom. III. pag. edit. Venetæ 32. Sed cum juxta Voſſium Conſulatus Geminorum concurrat in annum ætatis Chriſti XXXI. juxta Honoratum vero in XXX. neque ad tam exiguum tempus coarctari poſſit Domini prædicatio; ac præterea male hi de obitu Herodis, & de anno Chriſti natali ratiocinentur, prout liquido percipiet, qui præmiſſas lucubratiunculas noſtras pervolutarit: nequeunt hi duo viam nobis ſternere, quam inoffenſo pede, & abſque difficultate ingrediamur. Id vero iis, quibus chronologia arridet noſtra, erit tanquam certiſſimum præſupponendum. In Chronologia autem præſtantiſſimi viri Franciſci Blanchini ad præcedentem annum Vulg. Ae. 28. conſulatus Geminorum retrahitur, quod non abſque prævalidis momentis factum eſt: tametſi nos conſulto pervulgatas, probataſque Noriſio, Pagio, aliiſque Faſtorum Tabulas ſecuti ſumus, ne qui his utuntur, rhombi adinſtar agitarentur: atque id pariter prænotamus, ne oſcitantiæ nos damnet qui adierit laudatum a nobis egregium ornatiſſimumque Scriptorem. At ne prologio quempiam exanimemus, accedendum ad theorema.

PROPOSITIO I. Chriſtus crucem ſubiit anno U. C. 782. Coſs. Rubellio Gemino, & C. Fuſio Gemino, ætatis ſuæ anno XXXIII. imperii Auguſtei Tiberii Cæſaris XV. imperii autem Proconſularis XVIII. anno I. Olimpiadis CCII. Aeræ Vulg. XXIX. Correct. Jul. 74. Periodi Julianæ 4742.

Ac primum demonſtratur ex præmiſſis Chronologicis theſibus. Chriſtus enim, aſſentientibus iiſdem recentioribus, qui mortem Domini protrahunt ad annum Ae. V. XXXIII. ætatis ſuæ XXXVII. & U. C. 786. natus eſt an. U. C. 749. anno 4. Olymp. CXCIII. Fatentur iidem Recentiores, & præcedenti cap. demonſtratum eſt, poſt ſuſceptum baptiſmum Dominum Jeſum quatuor Paſchata celebraſſe: baptiſmate autem tinctum anno triceſimo ætatis ſuæ, Evangelica hiſtoria, Patres, & recta chronotaxis evincunt; quicquid moliantur adverſarii, ut arenoſo fundamento ſuam de morte Chriſti ſententiam ſuperſtruere nitantur. Quid ergo? Addantur anno U. C. 749. anni

xxx.compertum erit Dominum baptizatum anno U.779.huic anno adjiciantur quatuor Paſchata, ac tres anni Dominicæ prædicationis; inveniemus Ieſum ſuffixum cruci an.U.C. 782. duobus Geminis conſulibus. II. Prædixit Daniel occidendum Chriſtum in medio hebdomadæ LXX. ideſt, anno ab hebdomadum exordio 486. Incipiunt autem hebdomadæ Danielis anno ante Ae.V. 457. & VII. Artax. Longimani, ut diximus lib. XXV. cap. 5. At ſi anno quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo ante Chriſtianam Aeram addantur anni ejuſdem æræ XXIX. reſultabunt anni 486. Idem ergo annus Aeræ communis XXIX. eſt dimidium hebdomadæ LXX. in qua juxta Danielis vaticinium delenda erat iniquitas, Chriſto ſuorum livore in crucem ſublato. III. Apertiſſimus character ad annum paſſionis Chriſti inveſtigandum eſt Eclipſis illa percelebris, quam recenſent Matth. XXVII. 45. Marcus XV. 33. & Lucas XXIII. 44. De hac mentionem feciſſe Phlegontem Hadriani Auguſti libertum, eximiumque Chronologum ſcribunt Tertullianus in Apologetico adverſus Gentes cap. 21. Origenes lib. 2. contra Celſum, Julius Africanus, qui floruit Heliogabali tempore, apud Georgium Syncellum pag. edit. Regiæ 322. Euſebius in Chronico ad annum Tib. XVIII. Oroſius lib. VII. Hiſt. cap. 4. Nec de alia ſolis defectione poteſt Phlegon explicari, cum ſcribat illam fuiſſe *magnam, & excellentem inter omnes, quæ antea acciderant, eveniſſe autem hora ſexta diei*: quæ omnia tenebris moriente Auctore ac Redemptore noſtro factis ſuper univerſam terram, conveniunt quammaxime. Verùm hinc inferunt paſſum Dominum anno vulg. Aeræ XXXIII. Uſſerius ad annum Per. Jul.4746. Natalis Alex. diſſert. II. I. ſæc. q. 3. Poſſinus Epiſt. I. ad Papebrochium, num. 13. & qui vel Uſſerianam Chronologiam ſectantes putant paſſum Chriſtum anno ætatis ſuæ XXXVII. vel hærentes adhuc Euſebianæ ad annum XVIII. *Auguſtalem* Tiberii referunt triceſimum tertium ætatis Chriſti: plauduntque ſibi plurimum, quoniam apud Euſebium citato loco Phlegon ſcribit contigiſſe memoratam Eclipſim *quarto anno Olympiadis* 202. qui incidit in annum vulgarem tertium, ac triceſimum; ſi Olympiades, quæ a ſolſtitio æſtatis ducunt initium, cum anno ſæculari ſupputentur. At Africanus, ex quo hæc exſcripſerat Euſebius, ait præcitatam eclipſim a Phlegonte commemoratam incidiſſe *in annum Tiberii decimum ſextum, & in annum* 2. *Olympiadis* 202. non ſolum apud Syncellum pag. 323. verum etiam apud Euſebium lib. VIII. Dem. Evangelicæ pag. 558. edit. Baſileenſis, & apud Hieronymum in cap. IX. Dan. Tom. III. pag. 1111. hoc tantum excepto, quod Hieronymus non annum Tiberii XVI. ponit, ſed XV. nulla, ut liquet, contradictione, ſi anni Tiberii ſupputentur cum anno ſæculari, non a ſextili menſe, & ab obitu Auguſti. Igitur anno 2. Olymp. CCII. ex Africano, Euſebio, & Hieronymo Phlegon horrendam illam, ac mira-

Digitized by Google

mirabilem eclipſim conſignavit; quamvis Euſebius in Chronico chronotaxi inſiſtens ſuæ ſcripſerit *Olympiadis* 202. *annum quartum*. Adde modo Africanum antevertere communes Olympiades biennio, eaſque auſpicari ab anno periodi Græco-Romanæ 4716. licèt Olympias communis incœperit anno ejuſdem periodi 4718., ut inquit Schelſtratius Tom. I. Antiq. Eccleſiæ pag. 73. demonſtratque Pagius ad annum Ch. XXXII. num. II. quod non animadvertentes illuſtres viri, Petavius, & Keplerus putarunt memoratam a Phlegonte eclipſim contigiſſe anno Chriſtiano XXXI. concurrente cum 2. Olymp. 202. poſt ſolſtitium æſtatis, melius tamen tempora ſupputantes, quàm faciant rejicientes eclipſim illam in annum IV. Olymp. præcitatæ, imo in annum I. Olymp. 203. ut obſervarunt Schelſtratenus & Graveſonius. Dele itaque biennium, quo Africanus anticipavit Aeram Olympiadum communem, & meridiana luce perſpicuum erit mirabilem illam eclipſim conſignandam ex Phlegonte anno vulgari XXIX. Quid vero ingeniolum noſtrum obruimus calculis arithmeticis, dum apud Hieronymum, qui teſtatur proferre ſe verba ipſa Africani, legimus annum Tiberii Cæſaris XV., apud Euſebium autem, & Georgium Syncellum annum Tiberii XVI. qui duo anni concurrunt cum anno Aeræ Chriſtianæ XXIX.? Hoc itaque anno accidit magna illa defectio lucis, hoc anno naturæ Auctor mortem oppetiit. IV. Traditur expreſſe ſententia noſtra a Patribus: unde Alexander Natalis ad propriam opinionem firmandam præmittendum cenſuit, non poſſe annum paſſionis Chriſti certo colligi ex traditione, ut etiam affirmat Serrius Exercit. 56. falſò tamen, ut dicam infra. In conſulatu ergo duorum Geminorum paſſum Chriſtum tradit Tertullianus lib. adverſus Judæos cap. 8. ſcribens: *Quæ paſſio hujus exterminii intra tempora* LXX. *hebdomadarum perfecta eſt ſub Tiberio Cæſare Coſs. Rubellio Gemino, & Rufio Gemino, menſe Martio, temporibus Paſchæ, die* VIII. *Calendarum Aprilium, die prima Azymorum, qua Agnum ut occiderent ad veſperam a Moyſe fuerat præceptum*. Eodem capite inquit Tertullianus: *Hujus* [Tiberii ſcilicet] *quintodecimo anno imperii paſſus eſt Chriſtus, annos habens quaſi* XXX. *cum pateretur*: ubi Hieronymus Tom. III. pag. 1116. legit, *annos habens quaſi triginta tres*: quod conſentaneum eſt iis, quæ ſcribit Tertullianus in I. adverſus Marcionem, *Chriſtum anno* XII. *Tiberii Cæſ. revelatum*. Tertullianus ergo triplicem nobis notam ad tempus paſſionis dominicæ inveſtigandum ſuppeditat, annum ætatis Chriſti XXXIII. annum principatus Tiberii XV. & Conſulatum Gemini, & Gemini; omneſque hi characteres quadrant in annum vulgarem XXIX. Lactantius Firmianus lib. IV. Inſtit. cap. 10. ait: *Sub imperio Tiberii Cæſaris anno quintodecimo, ideſt, duobus Geminis Coſs. ante diem ſeptimum Calendarum Aprilium Judæi Chriſtum cruci affixerunt*. Ha-

Habent nonnulli Codices, *ante diem decimum*: ſed *ante ſeptimam* effert, quo utimur, pag. 115. atque ita legendum hoc in loco, & in libro de mortibus Perſecutorum, conſentiunt Betulejus, Blanchinus, & alii: utroque autem loco ſignari mortem Chriſti *in conſulatu Geminorum*, nemo unus inficiabitur. Auguſtinus quoque lib. XVIII. de Civit. Dei cap. 54. hæc habet: *Mortuus eſt ergo Chriſtus duobus Geminis Coſs. octavo Kalendas Aprilis*. Victorius etiam Aquitanus in Chronico Paſchali ſcripto anno Domini 457. inquit: *Ex tempore Dominicæ Paſſionis diebus Kalendarum Januariarum, & nominibus Conſulum, a duobus Geminis Ruſo ſcilicet, & Rubellio, uſque ad Conſulatum Conſtantini, & Ruſi, diligenti annotatione collectis, per* CCCC. *&* XXX. *annos cum lunis, atque temporibus, &c.* Ubi præter expreſſum conſulatum duorum Geminorum, notanda eſt ſumma annorum 430. a Domini paſſione ad conſulatum Conſtantini & Rufi, ideſt, ad annum Chriſti 457. a quo arithmetica numeratione comprehenſo, ſi retrocedas per annos 430. pervenies ad annum communis Aeræ XXIX. Extat in eodem Victorii canone inobſervata hactenus nota: in vetuſtiſſimo enim MS. S. Andreæ de Valle legitur: *Anno a paſſione Domini* CCCXL. *Lupicino, & Jovino Coſs. Gratianus Imperator factus eſt*: quod vir doctiſſimus Lucas Holſtenius propria manu ſignavit ad pag. 48. Bucheriani Codicis Angelicæ Bibliothecæ. Conſtat vero Gratianum a patre dictum Auguſtum Ambianis IX. Kal. Septemb. anno vulgari 367. a quo pariter connumerato ſi retrahamur per annos 340. ſiſtendum erit in anno V. Ae. XXIX. Quid ergo requiritur maniſeſtius, ut eodem anno conſignemus Dominicæ Paſſionis Epocham? V. Alii quoque Patres, quos nobis Natalis Alex. opponit, ut evincat traditionem hac in re non eſſe attendendam, ſinguli ex novæ Chronologiæ principiis ſententiam confirmant noſtram. *Anno quintodecimo Tiberii* paſſum Dominum ſcribunt Clem. Alex. Tertullianus, Gaudentius, aliique ſuperius laudati. Annum quintumdecimum Tiberii adverſantes nobis Chronologi non agnoſcunt, niſi imperii Auguſtei. Iſte vero XV. annus nonne concurrit, ante diem 19. Auguſti, cum anno vulgari Dionyſiano XXIX.? Hi ergo Patres, quantum ad annum Paſſionis attinet, nobiſcum conſentiunt, quamvis univerſam Chriſti vitam triginta annis definiant; quod tamen, ſi de Tertulliano loquamur, concedendum non eſt adverſariis. Martyr Ignatius, Chryſoſtomus, Leontius Byzantius, & Ven. Beda Chriſto XXXIII. annos tribuunt. At quando ex Virginali utero Redemptor in lucem prodiit? Haud negant novæ Chronologiæ defenſores natum anno U.C. 749. Deſignato huic anno addamus, quæſo, annos XXXIII. an non reſultat annus U. 782. quo conſulatum inierunt duo Gemini? Protrahit Irenæus mortem Domini ad annum fere quinquageſimum; at nonne baptizatum ſcribit anno ineunte *triceſimo*, nonne

nonne prædicationem *ad tres annos* coarctat? Triceſimum annum inchoaſſe Dominum anno U. 779. haud negat Natalis: de tempore peracti miniſterii funem contentionis non ducit. Cur ergo nobis Irenæum objectat? Euſebius ipſe, qui omnium primus ad annum Tiberii XVIII. & juxta correctionem Scaligeri XIX. protraxit Domini crucifixionem, ſcite animadvertens baptizatum Chriſtum anno Tiberii XV. & vitam egiſſe annis XXXIII., ſi locaſſet natalem Chriſti in anno U. C. 749. uti locandum annuunt adverſarii, nonne affirmaſſet baptizatum Dominum anno XV. imperii Proconſularis, qui eſt annus Chriſti *triceſimus*, & in crucem actum anno Ae. V. XXIX. qui eſt vitæ Chriſti XXXIII.? Sententia ergo noſtra omnium Patrum traditione fulcitur, & quamquam illi ætatem Domini recenſentes in diverſam abeant opinionem, nullus eorum undequaque nobis opponitur. Inquiunt paſſum Jeſum anno XV. Tiberii Cæſaris? His nos aſſentimur. Annis tribus a ſuſcepto baptiſmate? Iis adhæremus. Anno triceſimo tertio ætatis ſuæ? Horum ſententiam propugnamus. VI. Quoniam Euſebium nuper commemoravi, is ſub finem libri I. H. Ec. loquens de Taddæo ad Edeſſenos profecto, *Acta*, inquit, *ſunt hæc anno quadrageſimo ac trecenteſimo*: ita enim reſtituit Valeſius ex vetuſtiſſimis exemplaribus, nec aliter habet interpretatio Ruffini nuper ab erudito Viro caſtigata ad Codices Vaticanos. Idemmet Euſebius ad annum I. Olymp. 117. inquit: *Ab hoc loco Edeſſeni ſua tempora computant*; quod diximus ſupra demonſtratum a Valeſio, ac Noriſio. Atqui ab anno I. Olymp. 117. dinumeratis annis CCCXL. pervenitur ad annum I. Olymp. 202. Igitur anno I. Olymp. CCII. peracta a Domino redemptione, Taddæus, ſi Euſebium recipiamus, adiit Edeſſam. Facilius idem comprobatur: Annus primus Olymp. 117. eſt annus U. C. 742. Adde annos Epochæ Edeſſenæ, ſive aeræ Seleucidarum, 340. & conſurget annus Urbis 782. ex ipſa Euſebii Pamphili chronologia. VII. A paſſione Chriſti ad expugnatas a Tito Jeroſolymas fluxerunt anni 42. Clemens Alexandrinus lib. I. Strom. pag. 340. ait: *Ex quo verò paſſus eſt ad excidium Jeroſolymæ ſunt anni* 42. Origenes lib. 4. adverſus Celſum: *Quadraginta enim duos annos puto ex quo crucifixerunt Jeſum fuiſſe ad Jeroſolymæ everſionem*: & S. Hieronymus in cap. I. Sophoniæ Tom. III. pag. 1656. *Poſt quadraginta & duos annos Dominicæ crucis circumdata eſt ab exercitu Jeruſalem*. Quo preciſe anno id evenerit, ſcribit Joſephus lib. VI. de Bello cap. 10. aliàs 18. *Ita quidem capta eſt Hieroſolyma ſecundo anno principatus Veſpaſiani, Gorpiæi* (Septembris) *menſis die octava*. Veſpaſianus renuntiatus eſt Imperator anno Ae. V. 69. Kal. Julijs. Ab anno itaque communis Aeræ 70. Veſpaſiani ſecundo, anni 42. retroflexi incidant neceſſum eſt in annum Chriſtianum XXIX. ob crucem, mortemque Domini celeberrimum. VIII. Accedunt

dunt in ſententiæ noſtræ confirmationem veterum Hiſtoricorum, & Chronologorum notæ. Ac Severus quidem Sulpitius lib. 2. Hiſtoriarum ait, *A tempore crucifixi Domini uſque ad Stiliconem ſunt anni* 372. Incidit vero conſultatus Stiliconis in annum V. Ae. quadringenteſimum, a quo detractis annis 372. reſidui erunt anni 28. poſt annum vero XXVIII. duo Gemini Conſules prodiere. In libro Julii Hilarionis de Hebdomadibus Danielis apud Schelſtratium p. 103. enumerantur *a Conſulatu Luculli anni* 179. *uſque ad mortem Chriſti, & a morte Chriſti ad Conſulatum Cæſarii & Attici anni* 369. Conſulatum geſſit Lucullus anno U. 603. ſi addas annos 179. reſultabit annus U. C. 782. In eodem anno ſiſtendum erit, ſi a Conſulatu Cæſarii & Attici, inito anno Chriſti 397. ab Urbe condita 1151. per annos 369. retroagamur. Joannes Cuſpinianus Comment. in Conſules Caſſiodori profert indiculum quemdam vetuſtiſſimum, in quo legitur: GEMINO. ET. GEMINO. HIS. COSS. CHRISTUS. PASSUS. EST. additque perantiquum Catalogum Pontif. quod incipit: *Imperante Tiberio Cæſare paſſus eſt Dominus Jeſus Chriſtus duobus Geminis Coſs.* VIII. *Kal. Apriles*, Idem habetur in faſtis Anonymi editis a Noriſio ad calcem Operis de Epochis Syro-Macedonum. Haud aliter exhibent Faſti Idatiani editi a viro Clariſſimo Jacobo Sirmondo. In Auctario denique Chronici Proſperi apud Labbeum Tom. 1. Biblioth. MS. legitur; *Uſitatior traditio habet D. N. decimo quinto anno Tiberii Cæſaris duobus Geminis Coſs. crucifixum*. Plura addi poſſent; ſed quis productis hactenus momentis non acquieſcet?

Prop. II. Chriſtus crucifixus eſt VIII. Kal. Aprilis.

Id primo demonſtratur Patrum traditione, Tertulliani, Lactantii, & Auguſtini, quorum verba producta ſunt paullo ſupra. S. Pater idem repetit in IV. de Trinitate cap. 5. num. 9. ſcribens: *Octavo enim Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo & paſſus*: eademque repetit lib. LXXXIII. Quæſt. q. 56. Accedit Canon Paſchalis Sancti Martyris Hippolyti Portuenſis ab anno D. 222. marmoreæ tabulæ inciſus, & in agro Verano repertus anno 1551. in quo legitur: Η. ΚΑΛ. ΑΠΡΕΙ ΠΑΘΟΣ ΧΣ. VIII. *Kal. Aprilis paſſio Chriſti*. Servatur etiamnum cum Hippolyti ſtatua in Vaticana Bibliotheca: neque in tam vetuſto & inſigni monumento poſſumus vel traditionis novitatem ſuſpicari, vel inſcitiam Scriptoris, vel literarum depravationem. Idem tradere Eccleſiæ Magiſtros alios ſcribit Beda de rat. temp. cap. 28. & 45. Confirmatur deinde propoſitio vetuſtiſſimis Martyrologiis. Viginti MSS. in celebrioribus Europæ Bibliothecis ſe legiſſe affirmat Henſchenius, omniaque conſignare paſſionem Domini VIII. *Kal. Apriles*. Inſigniora ſunt Anglo-Brittanicum annorum mille, alterum ad uſum olim Reginæ Sueciæ exaratum ante annos 890. Conſimile Bibliothecæ Barberinianæ, Leodienſe, Corbejenſe,

ac

ac Bruxellenſe, quæ vide Tom. III. Martii Act. SS. Bollandi p. 540. in Propylæo Baertii, & Ianningi, in Martyrologio Florentinii p. 396. & apud Schelſtr. diſſert. I. cap. 4. Conſentiunt ex editis Martyrologia Adonis, Uſuardi, Hieronymiana, & quod anno 1487. editum eſt Papiæ ad vetuſta monumenta emendatum ab inſtituti noſtri præclaro viro Bartholomæo de Palatiolo: cujus, [ſicut etiam Bellini inter Theologos noſtrates eximii, & cujus Martyrologium laudant plurimum etiam Scriptores Galli, præſertim Launojus diſ. de commentitio Lazari in Provinciam appulſu, atque illud commendat parte 2. lib. IV. de Canoniz. SS. pag. 137. eruditiſſimus Auctor Proſper Cardinalis de Lambertinis, nunc BENEDICTUS XIV.] æquiſſimum eſt, nos hoc loco mentionem facere. Præterea comprobant ſententiam, quam propugnamus, Kalendaria antiquiſſima, Palatinum, Beneventanum, Atrebatenſe, de quibus legendus pag. 69. tom. I. Antiq. Eccleſiæ Cl. Em. a Schelſtrate. Prætermittendus non eſt Catalogus Romanorum Pontif. quem tranſtulit, ut diximus, in Faſtos ſuos Jo. Cuſpinianus, & de quo vide Bucherium pag. 269. & Volumen 2. Anaſtaſii Biblioth. pag. VII. Corroborat hanc opinionem, quod ex ſententia Patrum diximus lib. XI. cap. 6. eadem die hominem fuiſſe conditum, ac redemptum, nec aliam eſſe diem illam præter XXV. Martii, ut legitur etiam in antiquo Carmine citato Tom. III. Sanct. ejuſdem menſis pag. 541.

Salve feſta dies, quæ vulnera noſtra coerces:
Angelus eſt miſſus, eſt Chriſtus in cruce paſſus:
Eſt Adam factus, & eodem tempore lapſus.

Quum inſuper ab hac communi ſententia tertiodecimo Eccleſiæ ſæculo receſſiſſet Rogerus Bachonus, aſſerens Chriſtum mortuum die 3. Aprilis, anno Ae. V. XXXIII. ductus calculis Aſtronomicis, rejectus eſt ab omnibus, ac ſuſpectus de errore habitus eſt, ut ex Wadingo refert ad annum 32. num. VIII. Antonius Pagius. Turbas excitaſſe plurimas etiam Toſtatum, dum ſedente Eugenio IV. Senis eamdem Bachoni ſententiam inſtaurare conaretur, affirmat ibidem Pagius. Damnatam Toſtati aſſertionem nos quidem minime affirmamus, quamvis id aliqui conjecerint ex quodam MS. Cardinalis a Turrecremata, de quo MS. legendus Salmeron Tractatu Prolegomeno XXXVIII. Imo fatemur ab eo tempore ob editam a Toſtato apologiam, probatamque calculis Aſtronomorum, in eamdem ſententiam complures deſcendiſſe. Sed iſtinc tamen inferimus, opinionem nobis contrariam fuiſſe incompertam veteribus, malè apud fideles audiiſſe, nec alio fulciri fundamento, quàm Aſtronomorum paullo poſt diſcutiendis obſervationibus. Tandem ſententia noſtra firmatur inſigni miraculo, & non ſemel Notariorum judiciariis actibus exploratо, quod refert Pompejus Sarnelli Epiſcopus Vigilienſis Tom. III. Epiſt.

Eccl. ep. 33. In urbe enim Andria ſervatur una ex Spinis coronæ Domini, nonnullis pretioſi Sanguinis conſperſa guttis, quæ dum concurrit Paraſceve, ac dies Paſſionis Dominicæ cum VIII. Kalendas Apriles, conſpicientibus omnibus diffluunt, totamque ſpinam cruentant: idque etiam thecæ hiſce verſibus inſculptum legitur:

En cuſpis de tot majoribus una Coronæ,
Quæ diræ pupugere manus pia tempora JESU.
Quando Paraſceve, & Martii vigeſima quinta
Concurrunt, veluti majores ore probarunt,
Tunc hæc (oh quam mirum!) tota cruenta videtur,
Quæ ſolet eſſe aliàs guttis aſperſa quibuſdam.

Traditione ergo, ac tam mirabili ſigno tenendnm eſt, non alia die paſſum Dominum, quàm viceſima quinta Martii.

Brevis objectorum discussio.

Quicquid opponunt adverſarii, nihil difficile tinnit, quod non ſit jam exploſum præcedentibus theorematibus, uno excepto argumento depromto ex tabulis Aſtronomicis, ſive ex Bachono, Toſtato, & Paulo Burgenſi, ex quorum fontibus, ut inquit Gerardus Voſſius in differt. de temp. dom. paſſionis num. 8. juniores contendentes paſſum Chriſtum anno Aeræ V. XXXIII. & die 3. Aprilis, hortos ſuos irrigarunt: quare ſummatim argumentationes ceteras proſequar, iſtam vero paullulum accuratiùs. Opponunt itaque I. nihil hac in re deferendum Patribus, quorum de ætate Chriſti ſententia tam varia eſt, & perplexa. II. Auguſtinus in libro de Civit. Dei XVIII. cap. 54. ait annum a Paſſione Domini 365. expletum fuiſſe idibus Maji, Honorio, & Eutychiano Coſs. ideſt, anno Ae. V. 398. quo ex numero ſi ſubtrahantur anni 365. reſidui erunt anni V. Ae. 33. III. Crucifixus eſt Chriſtus in medio hebdomadis LXX. juxta Danielis oraculum, anno ſcilicet ab hebdomadarum exordio 487. Hebdomadæ autem Danielis initium ducunt ab anno XX. Artaxerſis Longimani, ante Ae. V. 454. Ut ergo coaleſcat numerus annorum 487. adjiciendi erunt anni 33. æræ Dionyſianæ. IV. Defectio lucis ad tres horas protracta, quæ temporis Dominicæ Paſſionis character eſt ſingularis, ex Phlegonte contigit *Olympiadis* 202. *anno quarto*: eoque tempore ſolare hoc deliquium præter naturæ ordinem etiam Sinas in monumentis rerum ſuarum adnotaſſe imperante Quamvutio, inquiunt in Hiſtoria Sinenſium Hadrianus Greſſonius, & Huetius in demonſt. Evang. prop. 121. num. 8. V. Litteræ, quibus Pilatus a Senatu petiit Chriſti apotheoſim, quas nos pag. 68. vindicavimus, conſcriptæ dicuntur in Chronico Euſebiano anno U. C. 788. Ae. V. XXXV. ideoque paullo ante Dominus cruci fuerat affixus. VI. Petrus Apo-

Apoſtolorum princeps martyrio coronatus eſt anno 34. poſt Chriſti mortem, Ae. V. 67. Ab anno autem 67. demptis annis 34. conſurget annus paſſionis Domini, communiſque aeræ tertius ac triceſimus.

Dixi in his nihil offendi difficultatis. Ad primum enim ex dictis conſtat omnes Patres aliquod ſententiæ noſtræ fulcimentum nobis ſuppeditare, ſive afferant paſſum Chriſtum anno Tiberii Cæſaris xv. ſive conſulatum Geminorum producant, ſive deſignent annum ſuſcepti baptiſmatis, ac tempus Dominicæ prædicationis, ipſumque Euſebium nobis conſentire, dum affirmat Chriſtum baptiſmate tinctum anno triceſimo, dum ait prædicaſſe tribus ſaltim annis, dum aeram commemorat Edeſſenorum. Perperam ergo quidam diſcrepantes Patres nobis objiciunt; & unâ cum horum traditione, ſacroſanctum Evangelium expreſſe deſignans tempus Dominici baptiſmatis, unde hæc theſis fluit perſpicua conſecutione, inaudito olim, & commentitio ſenſu detorquent. Ad 2. dicimus Auguſtinum eo loci affirmare paſſum Chriſtum *Coſs. duobus Geminis*: quomodo ergo credidit mortuum *Sulpitio Galba, & Cornelio Sulla Conſulibus?* Ait affixum cruci VIII. *Kal. Aprilis*: quomodo Aprilis *die tertia?* At dinumerat, inquiunt, ad Conſulatum Honorii & Eutychiani annos a Chriſti morte 365. Percepiſti ne mentem Auguſtini? Jactabant Pagani Chriſtianam religionem nonniſi annis 365. duraturam. Stultiſſimum Paganorum mendacium S. P. hoc validiſſimo ratiocinio redarguit: Non everſa eſt Honorio Conſule Religio Chriſtiana; quin potius Carthagine *Gaudentius & Jovius comites Imperatoris Honorii quartodecimo Kal. Aprilis falſorum Deorum templa everterunt, & ſimulacra fregerunt*: & tamen ſuperiori anno Coſs. Eutychiano & Honorio, *trecenti ſexaginta quinque anni reperiuntur impleti*. Firmiſſimum eſt Auguſtini argumentum, tametſi a morte Chriſti præteriiſſent anni 388. Connumeravit tamen 365. quia Pagani hunc terminum Chriſtianæ religioni ſtatuebant; aut ſi forte quidam alio anno mortem Domini conſignarent, adhuc ratiocinatio in ſuo robore permaneret. At argumentum tertium, ſupputantibus nobis Danielis hebdomades ab anno VII. Artaxerſis, ante Ae. Vulg. 457. nihil eſt aliud, quam cantilena, verborumque jactatio. Quarto ſatisfactum iri confidimus iis, quæ produximus in 1. propoſitione num. 3. nam quæ afferuntur ex Sinenſium hiſtoria, Greſſonius Chronologiæ aptavit ſuæ; nec memorandum ſolis deliquium, quo vehementer Quamvutius Sinarum imperator dicitur fuiſſe commotus, conſignavit anno Ae. V. XXXIII. ſed XXXII. in quo plenilunium Niſan contigit feria prima, die 13. Aprilis, aut feria 2. die 14. ideoque adverſarii noſtri Aſtronomicis calculis decertantes nequeunt ad Sinenſium annalium monumenta confugere. Ad 5. dicimus,

cimus, ſi recipiantur Acta Pilati, iis quoque aſſertum noſtrum ſtabiliri: quippe in iis narratur, Sejanum præfectum Tiberii ſuſcipiendæ Chriſtianæ religioni pervicaciter obſtitiſſe. Videatur Oroſius l. 7. cap.4. At Sejanus a Tiberio interfectus eſt, *Memmio Regulo Conſule*, ex Dione lib. 58. pag. 628. ideſt, anno vulgari 31. haud repugnantibus Tacito lib v. Annal. & Suetonio in Tiberio cap. 65. ubi narrant contigiſſe Sejani necem in v. Conſulatu Tiberii, hoc eſt, anno U. 784. vulg. æræ 31. ex quibus patet caſtigandum errorem eorum, qui vel referunt cædem Sejani cum Euſebio ad an. Ae. V. xxxv. vel conſulatum Memmii Reguli ſuffecti Fulcinio Trio, dum Tiberius anno U. C. 784. conſulatum v. agebat, deorſum trudunt. Ad 6. ad hunc reſpondeo modum. Tradunt Patres, præſertim Hieronymus de Script. Eccleſ. Petrum ſub Nerone martyrio coronatum *anno 37. poſt Chriſti paſſionem*: quo Neronis anno, gravis eſt controverſia. Ultimum ponit Hieronymus: Epiphanius hæreſi xxvi. 6. duodecimum. Hinc in partes abeunt Hiſtorici, quibuſdam referentibus Apoſtolorum Martyrium ad annum Ae.V. 65. aliis ad annum 66. aliis ad 67. nonnullis quoque ad 69. Non vacat in præſentia controverſiam iſtam dirimere. Subſcribamus interim Pagio Tom. 1. pag. 51. referenti Martyrium Apoſtolorum ad annum Ae. V. 65. In hunc annum incidit xxxvii. a paſſione Domini, & xii. Neronis, ſi eadem paſſio ſtatuatur anno æræ V. xxix. Quod etiam ſalvatur, ſi dicas Petrum occubuiſſe proximo anno 66. & annis 37. poſt Chriſti paſſionem prorſus exactis, & ſi imperium Neronis auſpiceris a die 13. Octobris anni Vulg. Ae. 54., atque ut inquit Lactantius in libro de mortibus Perſecut., *anno a morte Chriſti* xxv. Omnia itaque argumenta hactenus producta non quatiunt ſententiam noſtram, ſed recenti munimento ſuffulciunt.

Verum diſcutiendum eſt perdifficile argumentum, quod ſequitur: In die crucifixionis Dominicæ duo concurrere debent, Paraſceve ſabbati, ſive feria vi. qua necatum Chriſtum patet ex Joannis xix. 31. & plenilunium menſis Niſan incidens in eamdem feriam ſextam, cum feria quinta præcedenti ad veſperam, primo Azymorum die Chriſtus cum Apoſtolis paſchalem agnum comederit, quartadecima die menſis juxta præſcriptum legis, Levit. xxiii. 5. At hæ notæ in nullum quadrant annum, niſi in Ae. V. xxxiii. & Chriſti 37. Tiberii xix. Enimvero juxta emendatiſſimas tabulas Aſtronomicas, anno V. Ae. 31. luna 15. menſis Niſan incidit in diem 26. Martii fer. 2. Anno proximo 32. in diem 13. Aprilis feria 1. vel in diem 14. feria 2. Anno 34. in diem 23. Martii feria 3. Anno duntaxat 33. incidit plenilunium in diem 3. Aprilis, ſextam feriam, & ſabbati Paraſceven; ideoque hoc anno ac die conſignari debet Paſſio Salvatoris. Ita Natalis Alex. Tom. 3. pag. 81.

Huic

Digitized by Google

Huic verò argumento tres adhibemus reſponſiones, propoſitam ſpem habentes quod ad harum unam, vel alteram adverſarii obmuteſcant, aut fateantur ſaltim non eſſe ſententiam noſtram adeo infirmam, quæ non valeat oppoſitæ contraniti. Ac reſponſio prior eſt ingenua inſcitiæ noſtræ confeſſio, quod nihil prorſus de lunæ phaſibus, & Aſtronomicis regulis edocti ſimus. Legimus tamen apud eos, qui in hoc ſtudiorum genere plurimum fuerunt exercitati, minime eſſe idoneos Aſtronomorum calculos ad vetuſta Judæorum Paſchata inveſtiganda, ſive hi exacto cyclo non uterentur, ſive ob non ſatis compertum aſtrorum motum mathematicæ tabulæ aliquando ſint minus rectæ. De hac re legi poterunt in Eclogis Chronologicis Keplerus, Henſchenius Exercit. 1. in Catalogum Rom. Pontificum, Petavius animadv. in Epiphan. ad hæreſim LI. Pagius ad annum 32. num.8.& Schelſtratius volum.1.pag.70. Revera Judæos anno Paſſionis Chriſti ante legitimum diem Paſchale epulum celebraſſe ſcribit citato loco S. Epiphan. num.26. necnon Magnus Conſtantinus in Epiſtola ex Nicæna Synodo ad Eccleſias conſcripta. Aſtronomicas tabulas emendatas a Metone primum, deinde a Calippo tradit idem Keplerus. Quas confecerat Ptolomæus princeps Aſtronomorum, opus fuit tempore Alphonſi Hiſpanorum Regis ad exactiorem calculum revocare. Alphonſinis ſubſequutæ ſunt Prutenicæ exaratæ a Nicolao Copernico. Et hæ fortaſſis annorum decurſu experientur fata ceterarum: inſudant enim & nunc in iis caſtigandis viri laboris patientiſſimi. Quantum verò errent, qui Patrum documentis præferunt Aſtronomicas obſervationes, demonſtrant quæ de Pachomio Aegyptio Monacho, & de aqua pro catechumenis baptizandis, (quæ dum contra uſum Eccleſiæ aſtronomici calculi ſervarentur, evanuit è ſacro fonte,) in libro de rat. temp. cap. 41. narrat Beda. Ob eam rem ait Henſchenius *non videri viri ſapientis*, propter calculos mathematicos recedere a Patrum ſententia. Quod etſi fas eſſet ſapientibus, mihi ſane Aſtronomiæ penitus imperito non licet.

Si huic non acquieſcas reſponſioni, de Aſtronomicis calculis diſſeram aliquantulum; & erit reſponſio altera. Concedo nullo ex annis in argumento citatis conſignandam Chriſti paſſionem. Hanc refero ad Conſulatum Geminorum, alligatum communi ſupputatione anno Dionyſiano XXIX. Nullam de hoc anno litem adverſarii intentabunt circa feriam ſextam; cum anno prædicto 29. litera Dominicali B. ſignando dies 25. Martii fuerit Sabbati Paraſceve: quod & probat argumentum Natalis, nam ſi anno 31. dies 26. Martii fuit feria 2. omni dubio procul anno 29. dies 25. ejuſdem menſis incidit in feriam ſextam. De luna tantum remanet inquirendum. Judæi non ſolum luna 14. menſis Niſan obſervabant, ſed etiam æquinoctium vernum, caventes ne ante ipſum immolarent Paſcha, ut probat Petavius Animad.

mad. in Epiph. pag. 169. necnon Voſſius Tom. vi. pag. 85. teſtimoniis Anatolii, Agathobuli, Philonis, Epiphanii, & Euſebii; quæ brevitatis gratia prætermitto. Illis Herodes Jeroſolyma expugnata ſervandam propoſuit *Octaeteridem* Lunarem Romanorum, cum Hieronymus in Chronico ſcribat ſervaſſe illos *ſecundum Romanos lunarem curſum*. Hanc *Octaeteridem* tibi propono ex Eclogis Chronologicis Samuelis Petiti Tom. VIII. Theſ. Antiq. Rom. pag. 386. quoniam perdifficile eſt ipſam eruere ex tabulis Kepleri ibidem a Petavio productis, & etiam a Voſſio permutatis literis, ac numeris ſit exſcripta. Petitus ergo illam hoc diagrammate delineat.

OCTAETERIS ROMANORUM LUNARIS.

Anni Periodi.	*Dies a quo incipiunt.*	*Lit. Dominicalis.*
i.	xviii. Martii.	C B.
ii. Embol.	vii. Martii.	A.
iii.	xxvi. Martii.	G.
iv.	xv. Martii.	F.
v. Embol.	iii. Martii.	E. D.
vi.	xxii. Martii.	C.
vii. Embol.	xi. Martii.	B.
viii.	xxx. Martii.	A.

Expugnata fuit ab Herode Jeroſolyma anno U. C. 717. quare Judæi hanc Octaeteridem ex eo tempore adſumentes in uſum, & in Periodo Romano-Judæa anno i. in 2. *Octaeteridis* commutato, ut ſervarent æquinoctium Romano more, perverterunt lunares phaſes, atque hoc pacto conſtat cur lunam xiv. menſis Niſan è ſede ſua deturbarent: quod tradunt cum Epiphanio alii Patres, ab iis, qui hanc Octaeteridis regulam non obſervarunt, inſcite, & perperam laceſſiti. Demonſtrat autem præcitatus clariſſimus Mathematicus recepta a Judæis Romana *Octaeteride* neceſſariò ſervandam fuiſſe hanc aliam Romano-Judaicam, ne Paſcha æquinoctium præcederet.

OCTAETERIS

Romana.		Judaica.	
Anni Per.	*Neomeniæ.*	*Anni Per.*	*Neomeniæ.*
ii. Emb.	vii. Martii.	i.	vi. Aprilis.
iii.	xxvi. Martii.	ii.	xxvi. Martii.
iv.	xv. Martii.	iii. Emb.	xv. Martii.
v. Embol.	iii. Martii.	iv.	ii. Aprilis.
vi.	xxii. Martii.	v.	xxii. Martii.
vii. Emb.	xi. Martii.	vi. Emb.	xi. Martii.
viii.	xxx. Martii.	vii.	xxx. Martii.
i.	xviii. Martii.	viii. Emb.	xviii. Martii.

Digitized by Google

In hac *Octaeteride* diverſa intercalandi Judæorum ratio orta eſt ex prædicta ratione, ne ſcilicet celebrarent Paſcha nondum tranſacto æquinoctio. Hac *Octaeteride* adhibita ad inveſtigandum Paſcha Judaicum anni Dionyſiani xxix. ideſt, diviſo xxix. per 8. & addita unitate juxta arithmeticum canonem, ut reſultet numerus 30. apparebit Neomeniam menſis Niſan incidiſſe in diem xi. Martii, & ſolemnitatem Azymorum, ſive lunam xv. in feriam ſextam, ac in diem Martii 25. quo pacto omnia, quæ tradunt veteres PP. conciliantur, Judæos ſcilicet tempore Chriſti non ſervaſſe phaſes lunares, & Dominum Jeſum affixum cruci die Paſchatis, in Paraſceve ſabbati, viii. Kal. Apriles, & Coſſ. duobus Geminis. Quum poſſimus tam facile omnia conciliare, cur hanc reſponſionem a viris doctiſſimis traditam, & a nobis, ni fallimur, dilucide expoſitam nihili faciemus?

Si adhuc calculos arithmeticos urgeas, en tibi reſponſio tertia. Percelebris Franciſcus Blanchinus Opuſc. iv. Tom. 2. Anaſtaſii pag. x. contendit conſulatum Geminorum eſſe retrahendum in annum Vulg. Ae. xxviii. quoniam eclipſis prænuntia mortis Cæſaris Auguſti, de qua Dio Caſſius lib. 56. nequit inveniri niſi in anno Ae. V. xiii. in quo ſi locemus Conſules duos Sextos, neceſſe eſt, ut Gemini prodierint Coſſ. anno biſſextili xxviii. in hoc autem anno, inquit Blanchinus, ibi pag. xii. *rationes lunæ* xiv. *Paſchalis ita ſunt apertæ, ut qui tabulas hac de re tam veteres, quam recentes concinnarunt, inter ſe non diſſentiant.* Fatentur ſiquidem omnes, lunam Paſchalem incidiſſe eo anno in diem 25. Martii, feriam quintam, qua poſt cœnam Chriſtus in horto incœpit paſſionem, poſtera die, feria ſexta conſummatam in cruce. Sanè Blanchini ſententia eruditiſſimo Opere quamprimùm in lucem edendo invictiſſimè confirmatur. Hac ratione petitum ex Aſtronomorum calculis argumentum omnino labaſcit: quamvis nobis neceſſarium non videatur ob hoc unum pervertere communes faſtos, & univerſam ætatem Chriſti ex Epochis ſupra firmatis extrudere: quod tamen ſi fiat, nihil erit repugnans Patribus, aliud non commemorantibus ad deſignandum annum diemque Domini emortualem, quàm annum Tiberii xv. Conſulatum Geminorum, & viii. Kal. Apriles; quemadmodum & nos hacce Chronologica diatriba propugnavimus.

CAPUT ULTIMUM.

Continet quaſdam notas in Dominicæ Paſſionis hiſtoriam.

Die itaque Martii quinta ac viceſima, a veſpere primo inchoata, poſtquam cum Apoſtolis celebravit poſtremum epulum, gratiis de more peractis, trajecit Redemptor torrentem Cedron, contulitque ſe in hortum Gethſemanis, ita appellatum, quaſi גיא־שמנים, *vallis*

vallis pinguis, quod ad pedes montis *Olivarum* ſitus eſſet, umbroſo in loco, unde fluentis nomen a קדר, *nigreſco*. Ubi eò perventum eſt, Petro & filiis Zebedæi comitantibus, nonnihil ab iiſdem progreſſus, in genua concidens ter oravit ad Patrem, & vehementiſſime mortis ſubeundæ ſenſu commotus in vultum procidit; diffluxitque e corpore ejus ſudor, *ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*, cum illi apparuiſſet *Angelus de cælo confortans eum*, ut legimus Lucæ XXII. 43. 44. Male hunc locum inſititium quidam dixere, quoniam defuit olim in exemplaribus quiquſdam vetuſtis; male etiam negant aliqui ſudorem Chriſti ſanguine fuiſſe permixtum, putantes Evangeliſtam deſignare ſudorem craſſum, quales eſſe ſolent grumi ſanguinis. Etenim Patres celebriores, & hunc locum agnoſcunt, & illum interpretantur de ſudore ſanguineo. Primum S. Irenæus lib. III. adverſus hæreſes cap. 32. nunc 22. num. 2. contra denegantes in Chriſto verum corpus, *Nec lacrymaſſet*, inquit, *ſuper Lazarum, nec ſudaſſet globos ſanguinis*. Præterea Epiphanius in Anchorato num. 31. ut ad literam ex Græco translatus eſt a Maſſuetio in notis ad Iren. pag. 219. inquit: *Sed & ploravit. In iis Lucæ exemplaribus, quæ interpolata non fuerunt, legitur: (eoque teſtimonio S. Irenæus in Opere contra hæreſes ad eos refellendos utitur, qui Chriſtum ſpecie tenus apparuiſſe dicebant; catholici verò timore quodam inducti ſententiam eam ſuſtulerunt, illius neque finem, neque vim maximam intelligentes) Et in agonia conſtitutus ſudavit, &c.* Hoc Epiphanii loco ex emendatiſſimis codicibus reſtituto, liquet erraſſe Hugonem Grotium, qui in Lucam Tom. 2. pag. 441. ait Epiphanium loqui de fletu tantum, de quo Lucæ XIX. 41. nec locum apud Irenæum inveniri; necnon conſtat decipi Petavium, qui in Animadv. ad Epiph. pag. 369. indigitat Irenæi lib. 1. cap. 17. Ubi nihil de ſanguineo ſudore. Ac præter hanc Irenæi, & Epiphanii collationem, Grotius hinc etiam revincitur, quod nullibi legatur e capite XIX. Lucæ verſum 41. fuiſſe abraſum, quemadmodum interpolata fuere verba ejuſdem Evangeliſtæ cap. XXII. 43. 44. Cum ergo Epiphanius & Irenæum laudet, & loquatur de exemplaribus Lucæ, & de loco, qui alicubi pia quorumdam inſcitia, ne hinc hæretici opponerent indiguiſſe Chriſtum conſolatione Angelorum, paſſus fuerat depravationem; manifeſtum eſt S. Epiphanium exiſtimaſſe textum, de quo differimus, autographum ac genuinum. Hilarius quoque lib. X. de Trinit. num. 40. pag. 1061. ſcribit, *Angelum extitiſſe confortantem eum, quo aſſiſtente orare prolixius cœperit, ita ut guttis ſanguinum corporis ſudor effluerer*. Chryſoſtomus item in hunc locum intendit, dum Hom. 84. in Matt. pag. 713. ait: *Et ad hæc ſudor quidam, & labor animi apparuit, & ab angelo confirmatus fuit*. Hieronymus denique lib. 2. Dialogi adverſus Pelagianos

Tom. IV.

Tom. IV. pag. 521. ſcribit: *Salvator in paſſione ab angelo confortatur, & Critobulus meus non indiget auxilio Dei habens liberi arbitrii poteſtatem: & tam vehementer orabat, ut guttæ ſanguinis prorumperent ex parte, quem totus erat in paſſione fuſurus*. S. Pater Auguſtinus in Pſalm. CXL. num. 4. *Cum oraret globi ſanguinis de toto corpore ejus deſtillabant, ſicut ſcriptum eſt in Evangelio: Oravit Jeſus intenta oratione, & ſudavit ſanguinem*. Igitur tam diſertè Patres hiſtoriam ſanguinei ſudoris agnoſcunt, atque explanant, ut revocari nequeat in dubium. Profectò evangelica verba ὡσεὶ θρόμβοι τοῦ αἵματος, *ut guttæ ſanguinis*, non ſignificant, (ut quidam cum Euthymio contendunt) nudam comparationem; nec ſunt capienda hyperbole quadam proverbiali, ſed planiſſima ſignificatione commonſtrant ſanguinem ita guttatim manaſſe, ut ſanguinolentos grumos efficeret: immo ex quo ſudoris materies adeo ſpiſſa fuerit, ut grumulis tranſmitteretur, ſequitur rarefactis vaſorum tunicis, cutiſque meatibus, ſeroſum & tenuem ſanguinem profluxiſſe, qui vel deficiente ſudoris materie, vel huic permixtus in grumulos coaleſceret. Quomodo autem talia Chriſtus expertus fuerit in aſſumpta humanitate, etſi fuerit quoque Deus ſummus, cum explicatum ſit Lib. XXVI. a cap. 6. uſque ad 10. rurſus exponendum eſſe non arbitror.

II.

In horto comprehenſus Jeſus a Romana cohorte, miſſiſque a Judæorum Senatu apparitoribus, quos illuc adduxit proditor Iſcariotes, arctaque vinctus cuſtodia ad Annæ & Caiphæ ædes perductus eſt, ac tandem ad Romanum præſidem Pontium Pilatum, ubique ludibriis affectus, & declaratus a Judæorum conſeſſu reus mortis. Proditor interim facti pœnitens retulit pretium execrandi facinoris, *triginta* ſcilicet *argenteos*, projectiſque in templo, in deſperationem actus laqueo ſeſe necavit. Inquiritur, quanti triginta hi nummi penderent. Sunt, qui tribuunt ſingulis hujuſmodi nummis unius *drachmæ* valorem, ita, ut Dominus venditus ſit *Juliis* Romanis ejuſdem plus, minus cum drachma ponderis, XXX. Quidam nummos iſtos *argenteos* putant fuiſſe *ſiclos*, ſed an ſacri, an profani fuerint, non dicunt; nec de pretio conveniunt, adeo, ut alii ſcribant XXX. *argenteos* idem eſſe, ac Romanos *Julios* 60. alii 150. Pro *argenteis* Baronius ad an. Ch. 34. Eſtius in cap. 26. Matth. necnon Camerarius *de Re nummaria* intelligunt nummos aureos, ſive argenti libras, ita, ut pretium XXX. *argenteorum* ad ſummam 300. coronatorum acceſſerit; quod abunde ſat erat ad emendum agrum figuli, a pretio ſanguinis appellatum Jeroſolymitana dialecto הקל־דמא, *Hacel-dama*. At mihi quidem de triginta *argenteis* ſic ſtatuendum, ſalvo meliori judicio, videtur. Fuit apud Hebræos argenteus *ſiclus*,

dictus שקל־הקדש, *Schechel hachedeſc*, Siclus ſanctuarii, quod ad ornatum, & ſtructuram Templi impenderetur. Refert ex una parte floreſcentem virgam Aaron, ex altera thuris vaſculum cum literis, vel Samaritico, vel Hebraico charactere cuſis, שקל ישראל, *Siclus Iſrael*. Invenies hujus nummi ſculptam figuram apud Villalpandum in Apparatu, Kircherum in *Turri* Babel, Waſerum de Antiquis nummis Hebræorum, & noſtrum Scacchum Myroth. II. cap. 4.. Pendebat *Siclus* ſacer viginti obolis, Exodi XXX. 13. Levit. XXVII. 25. & Num. III. 47. Pro *obolo* eſt in Hebræo גרה, *Gera*, vertitque Onkelos מעא, *Meha*. *Gera*, ſive *Meha*, eſt minutus nummulus habens tantum ponderis, quantum 16. grana hordei. *Siclus* ergo pendens 20. *geris*, tanti pendet, quanti hordei grana 320., ideſt, ut pendent viginti quatuor oboli Attici, ſive drachmæ Atticæ quatuor, aut quatuor *Julii* Romani. Obolus enim Atticus octo habet χαλκοῦς, drachma verò ſex obolos, ut oſtendit lib. V. Atticarum lect. cap. 16. Joannes Meurſius. Eſt itaque idem Hebræorum *Siclus*, & *Tetradrachmum Atticum*, ſive, ut dicitur Matth. XVII. 23. *Stater*. His ex clariſſimis Auctoribus, qui de re nummaria pertractarunt, depromptis accedit Hieronymus, qui in Ezech. cap. 4. Tom. III. pag. 722. inquit: *Siclus autem, ideſt, ſtater habet drachmas quatuor*. Aſſentiuntur Rabbini, ſcribente in I. Samuelis Rab. Kimchi: *Siclus continet quatuor Suſas*: *Suſa eſt drachma Attica, ſive denarius Romanus*, & Salom. Jarchi, *Siclus pendet quatuor drachmis*. Et quamvis ſunt, qui inter drachmam, ac denarium argenteum nonnihil ponant diſcriminis; certiſſimum eſt tamen, atque ex nummis ante Neronem cuſis a viris doctiſſimis comprobatum, tam antiquum denarium, quam drachmam fuiſſe ejuſdem ponderis, octavam ſcilicet unciæ partem, quod plurimi non attendentes diſſerendo de re nummaria deprehenduntur erraſſe. At a *drachma*, ſi æqui ſit ponderis, non eſse diſcrepantem *Julium*, res eſt aperta. Poterit quiſque id experiri ſi *ſiclum*, tetradrachmum Atticum, & *Julium* ponderet. Hunc noſcunt omnes: *Sicli* notas attuli paullo ſupra; nummum vero Atticum dignoſces ex *noctua*, Athenarum inſigni, atque ex effigie *Palladis*; ac talem exhibet Hudſonus Operum Joſephi Tom. I. pag. 139. Hinc habes XXX. *argenteos*, ſi fuerunt *Sicli* ſacri, idem habuiſse pretium, ac 120. drachmæ, ſive totidem denarii, quos *Julios* dicimus. Atque his emi poterat ager *figuli*; quem, ſive dictum velis a terra inde effoſſa pro vaſis fingendis, ſive a teſtarum fragmentis in eum projectis, emptum non arbitror argenti libris triginta.

At fuit Hebræis *Siclus* alter communis, duplo minor ſacro, ac pendens *geris*, ſive obolis decem, ideſt, granis hordei 160. Atticis obolis 12. drachmis Atticis, aut denariis argenteis duobus,

Se-

Semiſtatere, & nummo illo Atticorum, qui refert ex una parte vultum Theſei, ex altera *bovem*: unde intelligimus vetuſtum proverbium, *Bos in lingua*, de iis, qui pecunia corrupti mentiuntur, vel tacent. Procuſus fuit communis *Siclus* pro tributis ſolvendis; nam ſicli dimidium ſingulis impoſitum legimus Exodi xxx. 15. *Didrachmum* dicitur Matth. xvii. 22. & ibidem verſu 26. *ſtater* iis datus eſt, qui accipiebant *didrachma*, pro Chriſto, & pro Petro: de qua re plura diximus agentes de Immunit. Clericorum lib. xx. cap. 17. Ex quo autem *ſtater* idem penderet, ac *tetradrachmum*, liquet nummum inventum in ore piſcis non fuiſſe dimidium *ſicli*, aut *didrachmum*, ſed *ſiclum* ſacrum, duplumque communis. Qui ergo putant *argenteos* Judæ perſolutos fuiſse profanos *ſiclos*, aſserere debent venditum Dominum drachmis, denariis, ſive *Juliis* Romanis ſexaginta. Etſi autem complures in hanc ſententiam deſcendant, veriſimilius puto deſignari Matthæi xxvi. triginta *tetradrachma*, ſive *ſiclos* drachmis quatuor pendentes: ubicunque enim in Scripturis nominantur argentei, *ſicli* intelliguntur, ut Gen. xx. 16. ii. Regum xviii. & ii. Paralip. i. 17. & quidem *ſicli* pendentes viginti obolis; nam LXX. reddunt pro *ſiclis*, δίδραχμα; ac *didrachmum* Alexandrinum ejuſdem eſt pretii, ac *tetradrachmum* Atticum. Deinde ipſum nomen *argentei* numiſma aliquod ſignificat, non ita ob materiam, ſed ob ſingularem nummi ſpeciem dictum antonomaſticè. Præterea Matthæus xxvii. 9. de triginta *argenteis*, quibus venditus eſt Dominus, impletum ait vaticinium Jeremiæ, *Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati*: quod verbis conſimilibus extat in Zacharia xi. 12. atque illud de Zacharia ſumptum putat Hieronymus lib. iv. in Matthæum, inveniri tamen ait in apocrypho Jeremiæ volumine, quod ſibi obtulerat Nazarenæ ſectæ vir quidam. In Zacharia & nos vaticinium illud legimus; at quæ Jeremias non conſcripſit in libro Canonico, ſed vel prædixit ore, vel in fragmento aliquo reliquit ſcriptum, potuit id Zacharias ſuis vaticiniis inſerere; neque Matthæus erraſſe dicendus eſt. Quod huc ſpectat, Zacharias *ſiclos* argenteos, ſive pendentes quatuor drachmis expreſſit. Fuit ergo Iſcariotes adeo avaritiæ mancipatus, ut 120. *Juliis* Romanis ad patrandum maximum, horrendiſſimumque flagitium potuerit impelli, ac tanti Dominum vendiderit, quanti æſtimatur Exodi xxi. 32. caput ſervi.

III.

Tam vili Dominus, & univerſorum Conditor venditus, traditusque manibus peccatorum, poſt quædam judicialia acta immaniſſime flagellis cæſus eſt, nudus omnino, & ad columnam alligatus. Numerum quidem verberum definire non auſim, quoniam diverſa
ratione hæc numerant S. Vincentius Ferrerius ſerm. de Paraſceve, I. 5000.
Joannes Eckius de Chriſti paſſione Art. 4. Conſid. 4. Lodulphus de II. 5375.
vita III. 5475.

IV. 5460. vita Chriſti p. 2. cap. 58. Lanſpergius hom. 50. de Paſſione, & alii:
V. 6666. ſed opinionem quorundam aſſerentium Chriſti flagellationem non fuiſſe adeo diram atque cruentam, ut ſolet tradi, jure meritoque tanquam derogantem Dominicæ paſſionis atrocitati hoc in loco refellam. Sunt ergo qui affirmant Dominum Jeſum ab uno duntaxat lictore flagellis cæſum; quoniam Romanorum jure unicus tantummodo verberandi miniſterium obibat, juxta formulam illam Juris: *I lictor, alliga manus, caput obnubito, virgis cædito*. Addunt Pilatum indixiſſe, ut Chriſtus cæderetur flagellis ad correctionem; nam Lucæ XXIII. 16. inquit Præſes: *Emendatum ergo illum dimittam*. Objiciunt & legem Deuteronomii XXV. 3. ut ſervaretur plagarum modus, ne quadragenarium numerum excederent; quam legem ætate quoque Chriſti ſervatam teſtis eſt Paulus 2. ad Corinth. XI. 24. ſcribens, *A Judæis quinquies quadragenas una minus accepi*: ictus enim undequadraginta reis infligebantur, ne excederetur numerus Deuteronomii lege definitus. Addunt ad exaggerandam immanitatem ſupplicii nonnullos ſcripſiſſe cæſum Dominum catenis, virgiſque ſpineis; quum flagella nodoſis tantum funiculis fuerint contexta.

Quantum hi alucinentur, commonſtrant qui accuratius de Chriſti flagellatione ſcripſerunt, Alphonſus Paleotus Bononienſis Archiepiſcopus in Hiſtoria de Jeſu Chriſti Stigmatibus ſacræ Sindoni impreſſis, cap. 5. pag. edit. Duaci 80. Daniel Mallonius in Elucidat. ejuſdem Capitis pag. 84. Lipſius lib. 2. de Cruce cap. 3. Tom. 2. pag. 777. Jacobus Gretſerus lib. 1. de Cruce cap. 8. pag. 36. Conſalvus Durantus Not. in lib. 1. cap. 10. Revelat. S. Brigittæ pag. Rom. edit. 21. Jacobus Boſius in Opere, quod Cardinali Petrocchino Auguſtinenſi nuncupavit, de Triumph. Crucis lib. 1. cap. 13. nec non Gerardus Voſſius in Harmonia Evangelica, Tom. VI. pag. 176. At ego hæc reponam. Affirmo I. diſtinguendum fuſtuarium a flagellatione: fuſtibus enim cædebantur liberi, tenuiſque fortunæ homines; nam Romani cives fuſtibus non ſubjiciebantur, ut liquet ex lege 28. *Capitalium*. D. de pœnis. Servi autem, non ſolum fuſtibus, ſed etiam flagellis cædebantur, ibidem lege 10. *In Servorum*. II. Aſſero flagella non fuiſſe funiculis tantum contexta, ſed quædam fuiſſe *flagra talaria*, talis ſcilicet inſertis confecta; quædam *pecuinis oſſibus catenata*; quædam *contortis tæniis, ac multinodis fimbriata*; quædam *loris taxillatis* compacta; quædam arte fabricata horribiliori; ut ex probatiſſimis Auctoribus demonſtrat citato loco Juſtus Lipſius. III. Dico in flagellatione ſervorum non hanc fuiſſe adhibitam conſuetudinem, ut ab uno lictore, vel certo verberum numero ſervi plecterentur; ſcribit enim Ulpianus lib. VIII. de pœnis eo loci citatus a Lipſio, *miniſtrorum immanitate multos ſub hujuſmo-*

juſmodi flagellis interiiſſe. Terentius in Adelphis ſcen. 1. Att. 2. inducit Aeſchinum ita alloquentem:

Vſque ad necem operiere loris. Sannio. *Loris liber?*

Joſephus lib. VI. de Bello cap. V. num. 12. pag. 390. de Jeſu quodam filio Anani ruſtico homine, qui quadriennio ante Jeroſolymorum cladem inceſſanter clamabat, *Væ*, *Væ*, ſcribit: *Eum ad præſidem Romanum adducunt: apud quem ad oſſium uſque denudationem laniatus, nec preces, nec lacrymas ullas effudit*. Complures denique Chriſti Martyres ſub flagellorum ictibus efflaſſe animam recte ſcribit lib. 1. de SS. Martyrum cruciatibus cap. 4. pag. 98. Antonius Gallonius. Vide & Ruinartium in Acta Hippolyti, ubi explicat pag. 146. verſus Aurelii Prudentii, hymno de Coronis XI.

Inde catenarum tractus, hinc lorea flagra
Stridere, virgarum concrepitare fragor.

IV. Præterea affirmo *caſtigationem* flagris factam, non fuiſſe ſolam admonitionem, ut rei ſe ſe honeſtius gererent; citato enim tit. de Pœnis habetur lex VII. Calliſtrati, *Veluti fuſtium admonitio, flagellorum caſtigatio, vinculorum verberatio*: unde apparet *caſtigationem* flagellorum fuiſſe pœnam *fuſtuario* acerbiorem. Pilatus etiam flagris Dominum ſubjecit, ut Judæorum livor miſerrimo ſpectaculo ſatiaretur, nec uſque ad illius internecionem ſæviret: quod & Hiſtoriæ Dominicæ paſſionis eſt conſentaneum, & his verbis traditur ab Auguſtino Tract. 116. in Joan. n. 1. *Hoc Pilatus non ob aliud feciſſe credendus eſt, niſi ut ejus injuriis Judæi ſatiati ſufficere ſibi exiſtimarent, & uſque ad ejus mortem ſævire deſiſterent*. Nec veriſimilitudine caret, invidos morti Chriſti inhiantes, ac timentes ne ſententia judicis abſolveretur, pecunia ſanguinarios carnifices corrupiſſe, ut plagas infligerent aſperiores, ſceleſtos verò miniſtros annuiſſe, connivente ob cauſſam prædictam Romano præſide, inſtigantibus Judæorum proceribus, ac Deo propter ſalutem peccatorum id permittente. Unde Hieronymus in cap. 37. Mat. Tom. IV. p. 136. inquit: *Traditus eſt Jeſus militibus verberandus; & illud ſacratiſſimum corpus, pectuſque Dei capax flagella ſecuerunt. Hoc autem factum eſt, ut quia ſcriptum erat, Multa flagella peccatorum, illo flagellato nos a verberibus liberaremur*. V. Dicendum eſt inſuper flagellatum Jeſum dirè, irreverenter, immaniter, & tanquam humilem ſervulum. Id enim primo commonſtrat ipſum *flagellationis* nomen paullo ſupra explicatum: quod etiam innuit cæſum minime fuiſſe, (ut cædebantur milites, & rei honeſtiores) vitibus, aut fuſtibus ſolis, quæ veſtitis ut plurimum inferebantur; ſed prorſus nudum, funiculis taxillatis, infixiſque aculeis, aliiſque acerbioribus flagris fœde laceratum. Flagellum quippe ita explicat Euthymius cap. 67. in Matt. 27. φραγέλλιον *verber erat e funiculis, aut loris contextum*.

textum. Theophylactus in cap. xv. Marci pag. 282. ait: *Flagellavit Dominum, hoc eſt cecidit eum loris*. Nonnus in cap. 19. Joannis: *Horribili Chriſti corpus flagello rubefecit*. Prudent. in Enchiridio Tom. v. Bibl. PP.

Vinctus in his Dominus ſtetit ædibus, atque columnæ
Annexus tergum dedit, ut ſervile, flagellis.

Videatur & S. Brigittæ liber quartus Revelat. cap. 70. pag. 309. Illatum iſtiuſmodi flagellis ſupplicium, futurum utique horrendiſſimum prænuntiatum fuerat Pſ. xxi. 18. xxxiv. 15. lxxii. 14. Iſaiæ liii. 2. 5. atque hæc vaticinia fuiſſe completa etiam ex notis ſacræ Taurinenſis Sindonis Chiffletius, & Mallonius demonſtraverunt. VI. Non Judaico more, ſed Romano flagellatus eſt Dominus, ideoque ex lege Deuteronomii colligi nequit numerus verberum. Lege enim Moſaica verberandus debebat proſterni. At Jeſus ad columnam alligatus fuit; quæ etiamnum viſitur Romæ in Templo S. Praxedis, huc tranſlata, ſedente Honorio III. anno 1223. a Joanne Cardinali Columna, ut narrant Panvinius noſter in libro de ſeptem Urbis Eccleſiis, Raphael Volaterranus lib. 2. Anthropologiæ, & citato loco Jacobus Boſius. Quare columna, de qua Hieronymus in Epitaphio Paulæ Tom. iv. pag. 674. *Oſtendebatur illi columna Eccleſiæ porticum ſuſtinens infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur flagellatus*, non eſt quæ Romæ aſſervatur, neque hæc illius pars, ut complures ſcripſerunt; ſed columna altera, ad quam Salvator vinctus eſt poſt carnificum verbera cruore perfuſus, quod etiam innuit, ſi probe intelligatur, Hieronymus. Nam quæ Romæ colitur, integra eſt, & trium duntaxat altitudine palmorum atque dodrantis, flagellationi quidem accomodatior, cum totum corpus ad eam revinctis manibus alligatum verberibus plagiſque patuerit. Hunc morem ſervos flagellandi fuiſſe apud Romanos tradit Joſephus Laurentius Lucenſis de Tormentis cap. 7. Tom. vi. Theſ. Antiq. Græc. idque oſtendunt citato loco Lipſius, & Voſsius ex Plauto in Bacchide Act. vi. ſcena 7.

Abducite hunc
Intro, atque adſtringite ad columnam fortiter.

Apparet ex dictis quàm infirma ſint argumenta initio hujus paragraphi collocata. Gratis enim dato, quod aliquando lictorum unus plagas infligeret, cum fuſtuarium pars erat extremi ſupplicii; fuſtigatio tamen ex Polybio lib. 6. & Sigonio de Antiq. Jure Rom. lib. 1. cap. 16. ac pariter caſtigatio, ideſt, verberatio ſervorum peragebatur ad nutum tribuni, vel præſidis, quandoque ab univerſis militibus, ita, ut complures verberum immanitate interierint, id aſſerente Ulpiano. Quod ſequitur redolet grammaticalem inſcitiam; *admonitio* enim, & *caſtigatio*, ubi de ſuppliciis agitur, non ſignificant

Digitized by Google

cant correctionem, ſed plagas fuſtibus, flagriſque illatas; ut oſtendimus ex lege Calliſtrati: & quod eſt in Luca *παιδεύσας*, *emendatum*, reſpondet Latino, *caſtigatum*. Quare dum ait Pilatus, *Emendatum ergo illum dimittam*, innuit dimiſſurum ſe Chriſtum flagellis cæſum: quamquam varia tum animo verſaret conſilia, ac poſtea præter fas juſque pronuntiarit ſententiam. Petitam ex lege Deuteronomii objectationem id retundit, quod Jeſus flagris fuerit ſubjectus juxta Romanorum conſuetudinem: unde recte Hieronymus in cap. 27. Matthæi: *Sciendum eſt Romanis eum legibus miniſtraſſe*. Poſtremam facile diluimus, quoniam flagrorum diverſa fuerunt genera, nec ea funiculis tantummodo texebantur, ſed *ſervilia*, atque atrociora verbera funibus, virgis, loris, ſtimulis, & catenis quoque inferebantur, ut Levinus Torrentius commonſtrat ad ea verba Horatii lib. 1. ſat. 3. *horribili ſectere flagello*. Sævitum præterea in ſervos nequam, homineſque viliores atrociſſime, dum ad columnam Meniam verberabantur: de qua Cicero Divinat. in Verrem, & Aſconius Pedianus, Carolus de Merouville, aliique in Ciceronem

IV.

Flagellis addidere milites coronam ſpineam, coccineam chlamydem, & pro regali ſceptro arundinem ad ludibrium augendum, & riſum concitandum, *ſive* hæc Pilatus *juſſerit*, *ſive permiſerit*; inquit Auguſtinus Tract. cxvi. in Joan. num. 2. Invaluit opinio coronam illam è marinis juncis fuiſſe contextam: quod aſſerunt Auctor Dialogi de Paſſione Domini inter Opera Anſelmi, Suarez Tom. 2. in III. Partem diſput. xxxv. 3. Durandus in Ration. lib. vi. cap. 77. Serrius Exercit. LII. num. 7. Graveſonius diſſert. xx. §. 2. nec repugnat Sandinus de Chriſto Domino cap. 15. Fulcitur hæc ſententia duplici argumento; quorum unum petitur ex ipſis marinis juncis, habentibus aculeos oblongos, multoque ſpinis rubi, aut rhamni duriores: alterum promitur ex eadem corona Domini, quæ a ſanctiſſimo Gallorum Rege Ludovico IX. ingenti redempta ære, ſumma nunc religione Pariſiis colitur. Hinc Serrius pronuntiat ex tripode, ſpinas omnes, quæ variis in locis ad fidelium cultum aſſervantur, ſi ex rhamnis ſint, aut dumis, vel ſentibus, omnino habendas tanquam ſuppoſitas. Cenſeo nihilo tamen minus plexam coronam illam ex illo ſpinarum genere, quod appellant rubum, aut rhamnum, ut contendunt Baronius ad annum Chriſti xxxiv. num. 86. Daniel Mallonius cap. 12. Boſius lib. 1. cap. 14. Jacobus Gretſerus lib. 1. de Cruce cap. 12. Lorinus in Pſal. 57. Voſſius quoque in Harmonia lib. 2. c. 5. necnon Natalis Alexander in Evangelium Matth. pag. 732. Movet autem me primum, quod Evangeliſtæ expreſſe ajunt textam coronam illam *ex ſpinis*, *ἐξ ἀκανθῶν*, Matth. xxvii. 29. Marci xv. 17. Joan. xix. 2. A nullo autem ſcriptore, inquit Voſſius, nomine ἀκανθῶν intelligi-

telligitur ὀξύσχοινος, *acutus juncus*. Nullam deinde Verſionem reperi habentem aliud vocabulum, quam *ſpinarum*: imò in Syriaca legimus *coronam rhamnorum*, in Polyglotis Waltonianis Tom. VI. pag. 46. Omnes pariter antiqui Patres coronam *ſpineam* appellant, Tertull. de Corona cap. 14. Chryſoſtomus hom. LXXXVIII. in Matth. Hieronymus Tom. 4. pag. 136. Auguſtinus citato loco, & alii. Afferunt præterea Patres coronæ ſpineæ ſymbolum: ac Tertullianus ibidem ait Domini tempora ſpinis *lancinata*, in figuram *delictorum quæ nobis protulit terra carnis*. Similia habet Iſidorus lib. 1. epiſt. 95. Tom. VII. Bibl. PP. pag. 544. S. Pater Auguſtinus ſerm. IV. ex additis a Sirmondo, nunc XIX. num. 3. ait Dominum figuratum in ariete hærente vepribus, quem Abraham mactavit pro Iſaac. Hieronymus verò in rhamno, quem dicit *ſentium genus aſperrimum aculeis, & flore gratiſſimum*, figuratam agnoſcit duplam Chriſti virtutem; nam *juſtis floret ad ornatum, peccatoribus præbet ſpinas ad confringendum*. Videſis in Pſ. 57. Tom. 2. pag. 268. Præterea Clem. Alex. lib. 2. Pedag. cap. 8. pag. 183. diſerte docet univerſorum Dominum olim Moſi in rubo apparuiſſe, poſtea ſpinis coronatum inſtauraſſe *veteris deſcenſus principium*: ibique contendit rubum fuiſſe ἀκανθῶδες φυτὸν, *dumoſam plantam*, ac Dominum coronatum ἐξ ἀκανθῶν, *ex dumis*. Argumenta denique in contrarium producta nullam vim habent: juncus enim marinus caret in fuſte aculeis, ac tantum in oblongam ſpinam definit illius acumen. Exhibet omnigenas junci acuti ſpecies Rembertus Dodonæus Pemptadis IV. lib. 5. num. 19. & alii, qui pertractarunt de plantis. Nec in Hieroſolymorum diſtrictu germinant ὀξύσχοινα, ubi tamen berberum, rhamnorum, ac ſentium copioſus proventus. Sacra ergo Corona Pariſiis ſervata aſperrimis rhamni ſentibus plexa eſt, aculeis tamen marini junci parum abſimilibus; nullus enim ſpinoſus frutex frequentior eo rhamni genere, quod Arabes vocant *Albanſegum*, naſcitur in Hieroſolymitano agro; ut libro 2. Obſervationum pag. 344. teſtatur ocularis inſpector Petrus Bellonius Cenomanus. Quare vir eruditiſſimus Pariſienſis, P. Hyacinthi Serry olim præceptor, & quem latere non poterat ſacer Pariſiorum theſaurus, Natalis Alexander in cap. XXVII. Matth. num. 12. ſcribit: *E ſpinis è rhamno acceptis, qui locis illis frequens, coronam ex illis plectentes impoſuerunt eam ſuper caput ejus, diadematis inſtar regii, in ludibrium ſimul ac ſupplicium*. Atque talis viri auctoritate Serrio, & Graveſonio abunde ſatisfactum eſſe arbitramur.

V.

Dimiſſo Barabba humani generis typum gerente (*Bar-abba* enim idem ſonat, ac *filius Patris*) Chriſtus ad crucem damnatus ſuppliciumque geſtans ſuum, ad montem urbi Jeroſolymæ proximum,

ximum, cui nomen *Calvariæ*, trahitur crucifigendus. In occurſum ejus veniſſe fertur pia mulier, lineoque, aut bombycino velo manantem e Jeſu vultu ſanguinem, ſudoremque abſterſiſſe, expreſſa divinitus in panniculo ſacrati vultus imagine. Quod, ut alia plura pietatis, ac traditionis monumenta, poſt audacem hæreticorum hominum conatum, alii quoque critici tentarunt evertere. Scripſi autem pag. 118. a me abſque ulla hæſitatione communem ſententiam teneri, ubi præſertim agitur de opinione, quæ fidelium inſedit animis, neque inconcuſſis monimentis obruitur; idque, dum pertractatur de Veronica, (ita piam appellant mulierem) omnino ſervandum exiſtimo. Neque idonea ſunt, quæ virum cordatum nonnihil moveant, criticorum illorum objectamenta. Inquiunt neminem veterum Sudarii Veronicæ meminiſſe: altiſſimum hujus rei eſſe ſilentium non modò in Evangelio, verum etiam apud omnes Eccleſiæ Patres, & medii etiam ævi Scriptores: cadente duntaxat ſæculo undecimo Marianum Scotum, auctorem lubricæ fidei, & eruditionis exiguæ, hanc primum omnium cudiſſe fabulam: ab illo quidem laudari Methodium quemdam, ſed hunc non eſſe magnum Tyriorum Antiſtitem, in cujus ſcriptis minime iſta narrantur; fuiſſe denique *Veronicæ* nomen tota retro antiquitate prorſus ignotum; nec aliud Græce hoc vocabulum *Veronica* ſonare, quàm *vera Imago*. Hæc Exercit. LIII. num. 4. Hyacinthus Serry.

Iſta tamen non videntur ad labefactandam piam traditionem idonea. Servatur enim in Bibliotheca Vaticana Sudarii Veronicæ Hiſtoria antiquiſſimis literis exarata. Ait quidem Serrius non eo titulo libellum auctoritatem obtinere, quod in Bibliotheca Vaticana ſervetur, quæ alibi ab ipſomet Baronio aſsimilatur ſagenæ *ex omni genere piſcium congreganti*: at de antiquitate & auctoritate Vaticani Codicis legendus erat Pamelius ad cap. XII. Apologetici Tertull. num. 184. ubi ait: *Ejus imaginis Romam ſub Tiberio advectæ hiſtoriam graviter conſcriptam, & antiquiſſimo charactere MS. totam perlegiſſe ſe mihi retulit clariſſimus Theologus Thomas Stapletonus Anglus*. Perperam in Marianum Scotum ſcriptorem ſui ævi præclarum inſcitiæ fraudiſque notæ ingeruntur. Methodii Martyris extant nunc tantùm Convivium Virginum editum a Combefiſio, & Pouſsino, & fragmenta quædam ex Epiphanio & Photio collecta: cetera, ut inquit Dupinius Volum. I. novæ Biblioth., perierunt. Fruſtra ergo conjicitur de *Sudario* nil ſcripſiſſe Methodium, qui in perſecutione Diocletiani Martyr occubuit. Nec movemur nos ſolius Mariani Scoti teſtimonio, ſed Romanorum Pontificum erga Veronicæ velum antiqua ac ſingulari pietate. Ad illud enim cuſtodiendum Joannes VII. conſtruxit teſſellati operis ἱματίῳ, quod dictum eſt *S. Maria in Beronica*. Meminere Imaginis Salvatoris

eodem in velo expreſſæ Innocentius III. Serm. in Dom. 1. poſt Epiph. pag. 19. Honorius III. Alex IV. & alii apud Chiffletium de Lineis Sepulch. cap. 34. Gretſerum de Imaginibus non manufactis cap. 17. Mallonium cap. 1. Auguſtinum Calcagninum de Imag. Edeſſena Obſ. 27. Sandinum in Hiſtoria Familiæ ſacræ, de Chriſto Domino cap. 19. Is tamen poſt Gretſerum, ni fallor, labitur dum ait meminiſſe *Sudarii Veronicæ* Anaſtaſium Bibliothecarium in vita Stephani II. qui Pontifex renuntiatus anno 752. ad opem divinam implorandam adverſus nequiſſimum Longobardorum regem Aiſtulphum, indixit ſupplicationem, in qua nudis pedibus incedens geſtavit ſanctiſſimam Chriſti imaginem *non manufactam*. Scripſi pag. 116. confundi a viro doctiſſimo cum *Sudario Veronicæ* Imaginem SS. Salvatoris *Achiropitam* ad Sancta Sanctorum: quam geſtaſſe Stephanum liquet ex eodem Anaſtaſio pag. 198. novæ edit. ubi ait ſanctiſſimum Papam geſtaſſe ſacram Imaginem *proprio humero* ad Eccleſiam S. Mariæ ad Præſepe, è Lateranenſi ſcilicet Baſilica, ubi ante *lætaniam* ad populum effusè lacrymantem peroraverat. Attendendus eſt cum locus, tum geſtandi modus: ſacra enim ad Sancta Sanctorum Imago in tabula picta eſt altitudinis palmorum VIII. latitudinis III. At de Stephani ſupplicatione, & geſtata ab eodem Imagine Salvatoris Panvinius de VII. Urbis Eccl. pag. 191. Carolus Sigonius lib. III. de Regno Italiæ ad annum 753. Cæſar Raſponi de Baſilica Lateranenſi lib. IV. cap. 19. & Victorius in Explicat. *Nummi ærei* Muſei ſui p. 1. cap. 12. Sudarium autem Veronicæ comprobant monumenta alia quamplura, ac vetuſta Martyrologia, de quibus eo loci Gretſerus, & ad IV. diem Februarii Bollandus. Commemoratur ibidem etiam Miſſa S. Veronicæ in Miſſali Ambroſiano typis impreſſo anno 1560. & in Auguſtano edito an. 1555. ubi extat *Sequentia*:

Salve ſancta Facies
Noſtri Redemptoris,
In qua nitet ſpecies
Divini ſplendoris,
Dataque Veronicæ
Ob ſignum amoris, &c.

Laudantur & monumenta Eccleſiæ Giennenſis in Hiſpania, quæ pariter de *Sudario Veronicæ* gloriatur, fertur enim ſanctæ mulieris Velum fuiſſe duplum, aut etiam triplum. Veronicam dictam ipſam imaginem putat quoque Natalis Alexander in Synopſi I. Sæculi art. 5. num. 5. Accedit vir Cl. Joan. Mabillonius in Itinere Italico Litterario ad an. 1685. num. 9. ubi ipſam imaginem dici *Veronicam* demonſtrat Petri Mallii, Romani, Petri Diaconi, Auguſtini Patricii, aliorumque teſtimoniis. Verùm ait poſtmodum Mabillonius: *Si tamen Veronicæ nomen primum mulieri, & ab hac imagini tributum præfracte*

fracte velint alii, per nos licet. Sanè Hieroſolymis diu permanſiſſe S. Veronicæ domum ſcribit Adrichomius 2. p. deſcript. Jeruſalem n.44. pag.154. At, inquiunt, nomen *Veronicæ* tota antiquitate ignotum fuit. Derivatum dicimus a *Berenice*: quod negare non audet Voſſius ſcribens in Harmonia lib.II. cap. 6. num. 8. *Veronicæ nomen corruptum* ex φερονίκη, *ſive potius ex* Βερονίκη. Ac Tillemontius Not. XXXIII. in Jeſum Chriſtum: *Mais ce pourroit bien être le même nom, que celui de Berenice, aſſez commun en ce tems-là parmi les Iuifs*. Rectè Baronius *Berenicem* appellat ad annum XXXIV. num. 138. Simulacro tamen ſanctæ mulieris in Vaticana Baſilica ſub Conditorium magnificentiùs extructum ab Urbano VIII. anno Jubilæi 1625. inſcriptum legimus: S. VERONICA HIEROSOLYMITANA. Hactenus de *Sudario Veronicæ*.

VI.

Sequitur, ut quambreviſſime agamus de Domini crucifixione, de qua cum omnes Interpretes diligentiſſime pertractent, ſat erit, ſi perpauca ex accuratioribus delibemus. In diſquiſitionem veniunt locus, tempus, crux, & modus affixionis. Ad locum quod attinet, *Golgotha* Syriaco nomine appellatur, eliſa litera ex גלגלתא, *Golgoltha*, Hebraico גלגל *Gilgal*, caput, cranium, calvaria: unde Matth. XXVII. 33. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus*. Quæritur, an *Calvariæ* nomen derivatum ſit ex eo, quod illic facinoroſis detruncaretur caput, vel quod ibidem ſepultum eſſet Adæ *cranium*: at quoniam hac de re diſſeruimus diſputantes de reſipiſcentia primi hominis lib.XII. cap.14. eadem non ducimus repetenda. Eſt Golgotha *ad ſeptentrionalem plagam montis Sion*, ex Hieronymo de Locis Hebraicis Tom. II. pag. 45. proximus civitati, extra portam *Jebus*, ſive Judiciariam, petroſus, & mediocriter altus, ex Adrichomio in deſcriptione Jeruſalem num. 166. & 235.

De anno, ac die crucifixionis Dominicæ plura cap. præcedenti. Nonnihil difficultatis ingerit circa definiendam horam, quod ait Marcus XV. 25. *Erat hora tertia, & crucifixerunt eum*: nam Joannes XIX. 14. id factum narrat *Paraſceves hora quaſi ſexta*. Sunt qui putant in textum Marci mendum irrepſiſſe incuriâ Amanuenſium permutata numerali litera γ. in ς. quam ſententiam tradit Hieronymus Breviario in Pſalt.Tom.III.pag.316.his verbis: *Error ſcriptorum fuit. in Marco hora ſexta ſcriptum fuit: ſed multi epiſemum Græcum* ς, *putaverunt eſſe* γ: *ſicut & ibi error fuit ſcriptorum, ut pro Aſaph, Iſaiam ſcriberent*. At de Commentariis Hieronymianis in Pſalmos legenda admonitio Joannis Martianæi eodem volumine pag. 118. Quidam è contra cenſent falſatum textum Joannis: & quidem Petavius lib.XII. de doctrina temp. cap.19. pag.454. teſtatur Petrum Ale-

xandrinum in Opuſculo inedito aſſerere quod in autographo Joannis Epheſi aſſervato ſcriptum erat, ὥρα ἦν ὡσεὶ τρίτη, *Hora erat quaſi tertia*. Obſervat idem Petavius & Nonnum in Paraphraſi Joannis legiſſe *tertia*, quoniam de crucifixione pertractans inquit: Ἦν δὲ πεπταμένη τριτάτη θανατηφόρος ὥρη: quod Voſſius vertit, *Eratque protenſa tertia lætifera hora*. In eadem ſententia eſt Theophylactus in Joan. pag. 820. ſecus, ac ſcribat lib. 11. de Locis cap. 18. eruditiſſimus Canus. Immntandam tamen potius Marci voculam Petavius, & Voſſius contendunt, tum quia tam multa, quæ a diluculo uſque ad Chriſti ſuffixionem facta narrantur, peragi non potuerunt *triborio*, Pilato præſertim tergiverſante, ac moras nectente; tum etiam quia Evangeliſtæ conſentiunt lucem defeciſſe hora ſexta, cum Jeſus actus eſſet in crucem. At neque hæc ſententia nobis placet, cum abſque exploratiſſima traditione,& contra vetuſtiſſimorum codicum auctoritatem non ſint ſacri codices temerandi: ſed juxta monitum Auguſtini lib. III. de Conſenſu Evangeliſtarum cap. 13. num. 43. *non ſententiam noſtram, ſed Evangelii veritatem* diligere debeamus. Præferendam itaque arbitror unam ex his ſententiis. Prima eſt, quam tradit ibidem S. Pater num. 42. Evangeliſtam Marcum accipiendum de crucifixione factà Judæorum lingua, quando *hora tertia* clamaverunt, *Crucifige, crucifige eum*; ut percipiamus *magis fuiſſe Domini necatricem linguam Judæorum, quàm militum manus*. Idem docet Tract. CXVII. in Joan. num. 1. Auguſtini ſententiam propugnat Innocent. III. lib. v. de Myſt. Miſsæ cap. 9. pag. edit. Colon. 403. Altera reſponſio eſt, apud Hebræos fuiſse celebriores ac notiores horas *tertiam*, *ſextam*, & *nonam*; neque enim alia nomina horarum reperies, ubi ſtatarum precationum fit mentio; ideoque dicitur factum *tertia*, aut *ſexta* hora quicquid evenit inter illa precationum tempora; de qua ſententia plura invenies non ſolum apud orthodoxos Interpretes, verum etiam apud Hugonem Grotium in caput 27. Matthæi. Addunt quidam, poſt Baronium ad annum XXXIV. num. 163, Evangeliſtas accepiſſe horas, non uſitato more pro duodecima diei parte, ſed quatenus hora una complectebatur *triborium*, ſive quatenus nox in quatuor vigilias, & dies in quadripartitas horas dividebatur, adeo ut prima hora computanda ſit uſque ad ineuntem horam quartam; ſecunda uſque ad ineuntem ſeptimam; tertia uſque ad initium decimæ; quarta uſque ad primam noctis. Hoc pacto Chriſtus condemnatus fuit *hora tertia*, paullo ante meridiem; & actus in crucem hora diei ſexta, in ipſo meridie; mortuus autem circa horam diei nonam, ſive hora tertia pomeridiana: ad horologium autem Italum crucifixio contigit paullo ante horam decimam octavam, mors Redemptoris circa viceſimam primam. Atque ideo ſingulis ſextis feriis eadem hora genua flectimus.

Huic

Huic ſententiæ lubens ſubſcribo, primùm quia ita nulla erit inter Marcum & Joannem diſcrepantia; quum tertium *triborium* ad meridiem uſque extendatur: deinde quia a Pilato ſententiam prolatam *hora tertia* legimus etiam in Conſtitutionum Apoſt. lib. v. cap. 14. pag. 318. & in Epiſtola Ignatii ad Trallianos num. 9. crucifixum verò Dominum hora diei ſexta utrobique aſſeritur, ſicut in vetuſtis monumentis eo loci productis a Cotelerio.

De Cruce nemo accuratius pertractavit Juſto Lipſio, ex quo exſcripſerunt plura Gretſerus, Boſius, & alii. Multiplex crucis forma. Alia ſimplex, ſive erectum, acutumque lignum, cui malefici infigebantur ſpinà, vel dorſo; aut etiam necabantur adacto per medium hominem ſtipite, qui per os emergeret. Altera erat crux decuſſata, in qua duo ligna directa inter ſe obliquabantur. Tertia proprie eſt furca, ſive patibulum, conſtans ſtipite ſuperius bifido: a cujus diviſis, ac patentibus ramis derivari nomen *patibuli*, viſum Salmaſio in Epiſtola 2. ad Bartholinum, & Gerardo Voſſio lib. 11. Harmoniæ cap. 7. Quarta crux conſtat arrectario ſtipite, ac transverſo in directum immiſſo, ſive commiſſo; in qua cruce aliquando affigebantur damnati inverſa ſuſpenſione, ſublatis pedibus. Quinta eſt inducta a Conſtantino, ne in poſterum improbi ad ſimilitudinem Domini necarentur, hodie uſitata, ac tribus compacta lignis, in qua rei non affiguntur clavis, ſed recte ſtrangulantur. Referunt itaque cruces unam ex Latinis literis, I. X. Y. T. ⊥. aut Græcanicam, Π. Indubitatum eſt crucem Domini conſtaſſe duobus lignis, arrectario ac transverſo, non decuſſatam, ſed rectis compactam angulis: num verò *titulus* appenſus eſſet ſtipiti arrectario, ſive, ut inquit Tertullianus, *ſtaticulo* aliquantulum eminentiori, vel diverſo ligno ad verticem crucis defixo, omninò me latet. *Titulus* tabella erat ceruſſata; *cauſam* quoque dixerunt, aut *album*; fortaſſis quod gypſo eſſet dealbata, ut facilius literæ atramento inſcriptæ conſpicerentur. *Titulus* Dominicæ crucis, ſuperior ſaltim pars Latinis inſcripta literis aſſervatur Romæ in Baſilica S. Crucis *in Jeruſalem*, ubi poſtquam diù muro lateritio clauſus latuerat, ſedente Innocentio VIII. anno Domini 1492. forte fortuna repertus eſt. Vide Panvinium de VII. urbis Eccl. pag. 217.

Cruci affigendum Dominum prænuntiaverat David Pſ. XXI. 17. his verbis: *Foderunt manus meas & pedes meos*. De hoc loco gravis eſt inter nos, & Judæos controverſia; nam Hebrei pro *foderunt*, כרו, *Charù*, legunt, כארי, *Chaari*, *ſicut Leo*: atque hanc lectionem propugnant etiam Hæreticorum permulti, audacter Vulgatam noſtram deprimentes; quamvis hoc in loco germanam lectionem noſtram fateantur Sixtinus Amama in Antibarbaro, Munſterus & Clarius Volum. III. Criticorum Sacrorum, Friſchmuth in diſſert. de Meſ-

Meſſiæ man. & pedum tranſf. & hæreticorum alii. Vindicarunt egregiè hunc locum Lorinus in Pſal. pag. 380. Huetius in Demonſtrat. Evangelica Prop. IX. cap. 127. Galatinus de Arcanis Cath. veritatis, VIII. 17. aliique benè multi; quorum hæc ſunt argumenta. I. Hieronymus Hebraicæ linguæ peritiſſimus, aliique Veteres reddidere, *Foderunt*. II. Similiter LXX. verterunt, ὤρυξαν χεῖράς μου, καὶ πόδας, *Foderunt manus meas, & pedes*. III. Idem habent Verſiones Aethiopica, Syriaca, & Arabica, Tom. III. Polygl. pag. 116. IV. Teſtantur Iſaac Levita apud Huetium, & R. Jacob Ben Chaiim in Maſora magna, in quibuſdam Exemplaribus correctis ſcriptum in textu, *Charù*. V. Manifeſtum eſt literam א aliquando eſſe *ſervilem*, & in dictione locari per *epentheſin*; ſi autem *radicalis* non ſit, nequaquam ſubſiſtit lectio, *ſicut leo*. Duo hic addimus ſingularia: ac primum, quod Felix Pratenſis noſtri Ordinis in ſuo Pſalterio pag. 13. 2. jurejurando teſtatur vidiſſe ſe quemdam librum magnæ apud Judæos auctoritatis habentem כרו, *foderunt*, & Cabbaliſtas altiora ſpeculantes fateri, ubi legitur, כארי, *Chaari*, literam א eſſe *ſervilem*, ac poſitam, ut idem in hac voce reſultet numerus, ac eſt in literis nominis tetragrammaton, יהוה. Alterum eſt, quod Felicis Pratenſis teſtimonium confirmat. Doctiſſimus Martianæus in notis ad Tom. I. Hieronymi pag. 850. laudat Hebraicum Codicem Colbertinum, qui antiquam & propheticam vocem *Charù* retinet; & nullo puncto appoſito literæ א, ipſaque literà obelo confixà, apertiſſime commonſtrat eamdem eſſe *ſervilem*. Atque his præcitatum Pſalmi textum extra omnem controverſiam, & perſpicuum eſſe contendimus. Nam quod Judæi objiciunt a ſuis moribus abhorrere ſuffixionem noxiorum, id miſerrimum ſubterfugium eſt; cum ipſi tradiderint Jeſum extremo ſupplicio plectendum Romano Præſidi, tunc in Palæſtina capitalia judicia exercenti.

Romano itaque more, & quidem clavis, Dominus ſuffixus eſt cruci. Ex quo ligno crucem fabricatam exiſtimamus? Non deſunt qui ſcribant ex quatuor lignorum generibus; & eſt in Gloſſa ad primam Clementinam de ſumma Trinitate expreſſa hæc ſententia verſu: *Ligna crucis ſunt Palma, Cedrus, Cypreſſus, Oliva.* At unius generis lignum fuiſſe, & quidem ex quercu, arbore apud Palæſtinos crebra & frequenti, contendunt Juſtus Lipſius lib. III. de Cruce cap. 13. Noſter Angelus Rocca in diſſertat. de SS. Crucis particula, Serry Exercit. 54. num. I. Joſeph Laurentius Lucenſis in diſquiſitione ad Lælium Altogradium cap. 7. Graveſonius diſſert. XX. & alii complures. Ducuntur verò his argumentis. I. In crucifigendo roboris, vel quercus uſum eſſe, colligitur ex Silio lib. I. ubi ait, *Quem poſtquam diro ſuſpenſum robore vidit*. II. Crux facta eſt de ligno aliquo obvio ac prompto, qualis profecto eſt quercus, ob duritiem quo-

que

Digitized by Google

que fixioni aptiſſima. III. In typum hujus transfixionis Deus ſub quercu fœdus iniit cum Abraham, Gen. XVII. 18. ſub quercu Jacob idola defodit, Gen. XXXV. 4. ſub quercu etiam Joſue fœdus percuſſit, Joſ. XXIV. 26. Demum ſacratiſſimi Ligni fruſta, quæ etiamnum extant, ſpeciem ligni quercus præſeferunt. Hæc tamen a me nequeunt extorquere aſſenſum, firmum ſaltim, ac certum. Non primum argumentum; nam Silius *dirum robur* appellat crucem, ut Ennius, Catullus, Maro navim ſolent appellare *alnum*, *pinum*, *abietem*, uſurpata ſpecie lignorum pro genere. Non ſecundum; nam deceptum Lipſium, & quercum in Judæa rariſſimam eſſe liquet ex libro 2. Obſervationum Petri Bellonii pag. 331. & 344. Non tertium; etenim in typis non requiritur omnimoda ſimilitudo: ac præterea non ſubter quercum, ſed ſubter terebinthum Jacob infodit idola; defixioni etiam, & cruci, quæ de Abraham, Jacob, & Joſue dicta ſunt, non undequaque conveniunt. Non quartum denique; nam lignorum fruſta, præſertim Palæſtinæ arboris, ac tot annorum intervallo immutata colore, atque attrita, non adeo facile dignoſcuntur. Me itaque fugit, cujus generis ſit ſacratiſſimum Lignum: aliorumque nec probo, nec refello ſententiam.

In eadem ſum hæſitatione circa lignum *ὑποπόδιον*, *ſuppedaneum*. Legi quæ de hoc ligno ſcribunt Feuardentius, & Erneſtus Grabe in Irenæum lib. 2. cap. 42. nunc 24. Gretſerus lib. 1. cap. 24. Raynaudus in Metamorphoſi Latronis cap. 3. num. 2. Honoratus lib. V. Animadverſ. diſſert. 4. nec non Salmaſius de Cruce pag. 362. Voſſius libro II. Harm. cap. 7. num. 2. Nicolaus Fullerus lib. IV. Miſcellaneorum ſacrorum cap. 12. Qui *ſuppedaneum* adſtruunt, his momentis ducuntur. I. Irenæus citato loco num. 4. ſcribit: *Et ipſe habitus Crucis fines habet quinque, duos in longitudine, & duos in latitudine, & unum in medio, in quo requieſcit, qui clavis affigitur.* II. Antiquior Irenæo Juſtinus in Dialogo cum Tryphone pag. 318. agnoſcit in cruce *lignum in medio impactum, in quo cruciarii vehuntur, ac inſident*. Innocent. III. ſerm. 1. de uno Martyre pag. 171. inquit: *Fuerunt in cruce Domini ligna quatuor, ſtipes erectus, lignum tranſverſum, truncus ſuppoſitus, & titulus ſuperpoſitus*. Gregorius Turonenſis de Gloria Martyrum cap. 6. ait: *In ſtipite erecto foramen factum manifeſtum eſt. Pes quoque parvæ tabulæ in hoc foramine inſeritur: ſuper hanc verò tabulam, tanquam ſtantis hominis ſacræ affixæ ſunt plantæ*. III. Laudari ſolet pro hac ſententia Tertullianus lib. III. contra Marcionem cap. 18. & adverſus Judæos cap. 10. IV. Traditionem hanc confirmant vetuſtæ imagines, (inquit Honoratus) de quibus Lipſius in Tract. de Cruce, & Cornelius Curtius in libro de Clavis Dominicis.

Verùm, ut fatear, ambigua hæc ſunt, excepto ſolius Gregorii

rii Turonenſis teſtimonio. At Gregorius cum obierit paullo ante annum ſexcenteſimum, nequit ſolus certiſsimam traditionem conſtituere. Juſtinus enim, Irenæus, Tertullianus, an de ſuppedaneo intelligendi ſint, an de mediano ligno prominenti, cui ſuffixus quodammodo inſideret, eſt valde incertum. Sanè lignnm in medio impactum, lignum in quo cruciarii inſident, atque, ut loquitur Tertullianus, *ſedilis exceſſus*, ſive, *unicornis in medio ſtipite palus*, denotare potius videntur medianum ſtipitis arrectarii lignum, quam *hypopodion*. Non tamen Salmaſio, ac Voſſio tantum defero, ut ipſis omnino aſſentiar. Nam Juſtini verba, ἐφ' ᾧ ἐποχοῦνται, *cui inſident*, reddere poſſumus cum viro docto, *cui inſiſtunt*; Tertullianum verò de ipſo palo arrectario, cui acceſſerit ſuppedaneum, commode poſſumus interpretari. Innocentii III. verba vel de *trunco* baſi crucis appoſito, vel de *trunco*, cui rectus crucis ſtipes immiſſus fuerit, poſſunt faciliùs exponi: nam *truncus* proprie non eſt ſuppedanea tabella, ſed pars arboris major, unde rami enaſcuntur. Imagines crucis apud Lipſium omnes, una excepta, carent ſuppedaneo; & idem Lipſius lib. 2. c. 10. ſuppedaneum potius rejicit, quàm adſtruat, ſcribens non fuiſſe *fabricam crucis tam delicatam & accuratam*, ac truncum, de quo Innocentius, fuiſſe obliquum crucis ſuſtentaculum, non minutam tabellam, cui pedes inſiſterent. Nec *ſuppedaneum* habent antiquæ imagines apud noſtrum Curtium delineatæ, ſi unam, vel alteram excipias; & falſus eſt Honoratus. Argumenta itaque ab hoc auctore, & a Gretſero primum, pro ſuppedaneo crucis producta, nullius ſunt roboris. Quare in dubitationem magis trahor, ſed tamen Gregorii Turonenſis ſententiam temerè non oppugno.

Ex vetuſtis Crucifixi imaginibus, de quibus erudite pertractat Curtius, potius infertur, non tribus, ſed quatuor clavis Dominum Jeſum fuiſſe ſuffixum, quam ſententiam video probatam Boſio lib. 1. cap. 15. Juſto Fontanini de Corona Ferrea cap. 1. & præclariſſimis Scriptoribus ab eo laudatis, & quibus addendus noſter Angelus Rocca in præcit. diſſert. cap.4. Serry Exercit.54. num.3. Graveſonius diſſert. 20. §. 2. & Sandinus cap. 15. Prima itaque ratio pro hac ſententia petitur ex prælaudatis Crucifixi *iconibus*: referunt enim Jeſum quatuor ſuffixum clavis, ac pedibus disjunctis, cruribuſque divaricatis Imago ſanctiſſimi Crucifixi Lucæ aſſervata; quæ colitur Siroli in Piceno: *Iconiſmus* Romæ in Sacrario Apoſtolico ſervatus, & quem anno 450. miſit Leoni Magno Juvenalis Jeroſolymitanus Epiſcopus: altera Crucifixi imago, quam Carolo Magno fertur attuliſſe cæleſtis Angelus: & argentea, quam idem Carolus dono dedit Baſilicæ S. Petri: item quæ colitur in Conventu noſtro Burgenſi, aliæque complures. II. Eumdem clavorum numerum exhibet aureus num-

Digitized by Google

nummus, de quo Curtius pag. 119. aſſervatus in Hannonia in Monaſterio Lætienſi. III. Quatuor clavos connumerant Innocentius III. ſerm. 1. de uno Mart. Gregorius Turonenſis lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 6. Lucas Tudenſis lib. 2. adverſus Albigenſes cap. 11. Tom. xxv. Bibliothecæ Patrum. IV. Idem clavorum numerus eruitur ex Revelationibus S. Brigittæ lib. 1. cap. 10. in quem locum legendus Conſalvus Durantus. V. Serrius & Voſſius eumdem Clavorum numerum ſtabiliunt ex quo Rufinus lib. 1. H. Ec. cap. 8. de Helena Conſtantini matre ſcripſerit, *Clavos quoque, quibus corpus Dominicum fuerat affixum, portat ad filium: ex quibus ille frænos compoſuit, quibus uteretur ad bellum: & ex aliis galeam fertur armaſſe*. Theodoretus pariter lib. 1. cap. 18. pag. 48. edit. Valeſii ait: *Clavorum partem galeæ imperatoris inſeruit: partem vero fræno equi illius admiſcuit*. At Ambroſius in Orat. de obitu Theodoſii num. 47. inquit: *De uno clavo frænos fieri præcepit, de altero diadema intexuit*. VI. Producuntur verba Plauti in Moſtellaria Act. II. ſcena I. *Affigantur bis pedes, bis brachia*: ſed videtur ſenſus eſſe, ut ſervulus ad majorem cautionem bis affigeretur, ideſt, binis clavis in utraque manu, & pedibus: quod vidit Lipſius lib. 2. cap. 9. & in Plautum Taubmannus. Adde pro libito affixos reos clavis tribus, aut quatuor, jure Romano, ut legimus Tom. VI. Theſ. Antiq. Græcarum pag. 3691. Nil ergo ex Plauto concludas. Clavi Dominici 25. variis in locis ſervantur: quidam tamen veris conſimiles, horumque contactu, aut ſcobe aliqua conſecrati, quidam forte ex iis, quibus confixi ſunt Martyres myſtica Chriſti membra, ut ait Baronius ad annum 326. n. 54.

Suffixum cruci Redemptorem ſpectaſſe Occidentem, tradunt Germanus in Theoria rerum Eccleſiaſtic. Damaſcenus lib. IV. cap. 13. & alii apud Gretſerum lib. 1. de Cruce cap. 27. & Voſsium lib. 11. Harm. cap. 7. num. 36. Hinc mos veterum orandi Orientem versùs, ut legimus lib. 2. Conſt. Apoſt. pag. 264. quam conſuetudinem propter hæreſim Manichæorum corpus inflectentes verſus naſcentem Solem ab ipſis adoratum, carpit S.P. Auguſtinus diſp. 1. contra Fortunatum, num. 3. & lib. XIV. contra Fauſtum cap. 11. nec non Magnus Leo Serm. VII. de Chriſti nat. cap. 4. De Crucifixo ſpectante Occidentem inquit Sedulius lib. IV. aliàs V.

Occiduo ſacra lambuntur ſidere Plantæ,
Arcton Dextra tenet, medium Læva erigit axem.

VII.

Cetera, quæ ſpectant ad redemptionem peractam, ſpeciali diſquiſitione non indigent. Scimus quæ de crucifixoribus Domini ætate noſtra diſputata ſunt, aut potius recocta, nec deeſſe qui immane illud munus adtribuerint Bruttiis, incolis ſcilicet extremi tra-

ctus Italiæ, quem Geographi appellant Calabriam; Bruttiorum enim fines ad Tyrrhenum mare Laüs amnis, ad mare Siculum, ſive Tarentinum ſinum, Sybaris fluvius. Derivata hæc ſiniſtra opinio ex fragmento Catonis apud Gellium lib. x. cap. 3. *Decemviros Brutiani verberavere*: in quem locum ſcribit idem Gellius, Bruttios ex quo deſciverant ad Annibalem, ignominiæ cauſa e militum albo diſpunctos, ac Magiſtratibus in provincias euntibus deinceps vice ſervorum miniſtraſſe, quos erant juſſi, vincientes ac verberantes. At arenoſo fundamento innititur illata Bruttiis calumnia. Primo enim gratis conceſſis quæ ſcribit Gellius, non ſequitur Bruttios duntaxat objiſſe lictorum, ac lorariorum munera, ut ad annum Chriſti xxxiv. num. 84. animadvertit eximius Annalium Auctor. Accedit poſt prælium ad Cannas commiſſum defeciſſe ad Annibalem non ſolum Bruttios, verum etiam Atellanos, Calatinos, Samnites, Lucanos, Locros, Ciſalpinos, alioſque Italiæ populos fama ingentis victoriæ permotos, ut liquet ex Tito Livio in fine libri xxii. & adnotatum eſt in Scholiis Aſcenſianis ad Gellium pag. 71. Rediiſſe poſtea Bruttios in priſtinum apud Romanos honorem, & in eos deductam Latinam coloniam, ſcribit idem Livius lib. xxxiv. num. 52. Præterea Brutianos, de quibus Catonianum fragmentum, alios eſſe a Bruttiis demonſtrat in erudita de hoc argumento diſſertatione num. 12. & 13. vir Cl. Petrus Polidorus. Nunquam Brutianos aureo florente ſæculo dictos Calabros, evincit vir doctiſſimus Tullii, Livii, Plinii, aliorumque teſtimoniis. Adde Græcos, Dionyſium Afrum, Stephanum, Diodorum, Strabonem: de quibus Cluverius lib. iv. Italiæ Antiquæ cap. 15. Ad hæc non lictores tantùm, ſed & legionarios milites, necnon Tribunos noxiis extremum ſupplicium intuliſſe, ante ipſum Polidorum demonſtraverat luculenter lib. 1. de Cruce cap. 25. Jacobus Gretſerus. Ex Evangelio inſuper perſpicuum eſt, crucifixum Dominum a militibus, Joannis xix. 2. 23. 24. 32. 34. Eadem eſt ſententia Patrum. Tertullianum de Corona Milit. cap. 11. produxerat loco citato Baronius. Alios Patres laudat Polidorus num 47. præcit. diſſertationis, & in Prolegomenis ad Barrium Thomas Aceti. Tandem ex quo milites diviſerint Chriſti veſtimenta in quatuor partes, & *unicuique militi* obtigerit pars una, Joan. xix. 23. ſequitur quatuor milites fuiſſe Domini crucifixores: *Unde apparet quatuor fuiſſe milites, qui in eo crucifigendo Præſidi paruerunt*, inquit S. P. Auguſtinus Tract. cxviii. in Joan. num. 2. Judæi quatuor palliorum angulis aſſuebant vittas hyacinthinas, Num. xv. 38. & Deut. xxii. 12. Hinc fortaſſe diſciſſæ Chriſti veſtes ſupernæ. Nam interior inconſutilis, utrimque concluſa uni militum ſorte obvenit. De hac Euthymius in cap. 27. Matthæi pag. 117. ſcribit: *Hanc verò tunicam è traditione Patrum accepimus opus fuiſſe Dei Ma-*

Digitized by Google

Matris, à ſuperioribus partibus contextam, veluti ſunt apud nos capitis, aut pedum hyemalia operimenta. Ex his conſtat perperam in Bruttios unius Auli-Gellii auctoritate conflari calumniam. Adeat, qui plura deſiderat, Perrimezzium, Poliſichium, Sandinum, Accetium, Polidorum.

De tenebris moriente Chriſto factis *ſuper univerſam terram*, ſatis ſuperiori capite; ubi oſtendimus de his locutum Phlegontem, uti etiam lib. 2. de Mundi creatione teſtatur Philoponus. Alucinantur ergo, qui putant a Phlegonte notari aliam eclipſim ab ea, quæ deſcribitur in Evangeliis: errant etiam, qui *per univerſam terram* putant ſignari Judæam, ducti Origenis expoſitione, ut Eraſmus in cap. 27. Matthæi, Voſſius in Harmonia lib. 2. cap. 10. ac nuper Serry Exerc. 57. Sed refutantur a Melchiore Cano lib. xi. cap. 2. Huetio Demonſtrat. Evang. prop. 111. num. 8. Schelſtratio diſſert. 1. cap. 4. num. 10. Tillemontio Not. xxxv. in Jeſum Chriſtum, Natali Alex. in Evang., ab aliis. Et quidem oppoſitum argumentum de ſilentio Scriptorum eliditur Phlegontis auctoritate. Adde harum tenebrarum meminiſſe Thallum Gentilem apud Julium Africanum, ut vidit etiam Grotius in Matthæum: relatas in Ethnicorum Archivis, aſſerunt Tertullianus cap. 21. Apologetici, & Lucianus Martyr Antiochenus apud Ruf. lib. ix. Hiſt. Euſebii, cap. 6. Hieronymus in Matth. cap. 27. ait eos, qui ſcripſerunt contra Evangelia, ſuſpicari Evangeliſtas ob imperitiam malè interpretatos deliquium ſolis, *quod certis ſtatutiſque temporibus ſolet accidere*: id verò Sanctus Doctor refellit, ex quo nunquam naturalis ſolis defectus contingat in plenilunio, nec breves ac ferrugineæ fuerint illæ tenebræ, ſed ad trium horarum ſpatium protractæ. Eadem tradit S. P. Auguſtinus epiſt. 80. ad Heſychium, nunc 199. num 34. Concludendum itaque cum Theophylacto in Evangelia pag. 176. *Erant autem* (tenebræ) *in toto mundo, non in parte mundi: ut monſtretur quod lugeat in paſſione Conditoris creatura, Judæi quoque petentes ſignum de cælo nunc videant ſolem obtenebrari*.

Verba Chriſti è cruce pendentis, & clamantis ad Patrem, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* vindicata fuerunt pag. 143. hujus voluminis adverſus blaſphemiam hæreticorum, aſſerentium Dominum Jeſum cum deſperatione luctatum. Adſcripſi ibidem ſententiam adeo abſurdam Joanni Fero: cujus tamen Commentaria majori otio pervolutans adinveni orthodoxa; in editione tamen Romana recognita, atque expurgata: an antiquior editio conſpurcata ſit fœdo Calvini errore, me latet. Certe Ferum acriter reprehendit Franciſcus Lucas Brugenſis in Matthæum pag. 535. necnon Voſſius Tom. vi. pag. 202. Forſitan Commentarios docti, facundique viri quidam hæreticorum depravaverat. Qua lingua ea verba

verba Chriſtus protulerit, non ſatis compertum eſt. Prolata Hebraice, & quemadmodum ea ſcripſerat Pſalmo XXI. regius Vates, tenent Eraſmus in Matthæum, Bellarminus lib. 2. de Verbo Dei c. 16. Eſtius in loca difficiliora. Pronuntiata Syriace cenſent hæreſi 69. Epiphanius, Brugenſis loco citato, & Lorinus in Pſalmos pag. 365. His ſubſcribo, quoniam priores voces, *Eli*, *Eli*, *lamma*, ſunt Hebræis, Syriſque communes; immo priorem Marcus effert, *Eloi*, *Eloi*, quod propiùs accedit ad dialectum Syriacam. At *Sabacthani* vox Syrorum eſt, non Hebræorum, qui dicunt, עֲזַבְתָּנִי *hhazauthani*. Ait Bellarminus ſcriptum priori modo cauſſa pronuntiationis: at cum uterque Evangeliſta, Matthæus, & Marcus in hac voce conveniant, qui tamen diſcrepant in priori; quod Bellarminus ait, omnibus non probatur. Sunt qui obſervarunt, nunquam Græcos reddidiſſe, σ. pro ע, neque χθ pro בת. Cum ergo in Evangelio habeatur σαβάχθανι, *Sabacthani*, non videtur Jeſum pronuntiaſſe Hebraice, עֲזַבְתָּנִי *hhazauthani*, ſed uſum fuiſſe lingua Syriaca, ſive potius permixta, aut Hebræa corrupta, qualis per id temporis obtinebat.

Poſtquam ergo hæc, aliaque nonnulla verba Redemptor noſter protulerat, commendata piiſſima Matre diſcipulo, repromiſſo cælorum regno latroni, & conſummatis omnibus, quæ de eo ſcripta erant, *inclinato capite tradidit ſpiritum*. Hoc habet omnium redemptio complementum, hanc arrham fidelium expectatio, hunc ſcopum amantium gemitus, hanc lucubratiuncula noſtra coronidem. Optabat Paulinus in Epiſt. XII. ad Severum pag. 151. ut ſanctiſſimi Crucifixi Imagini, in templis collocatæ, & aureo diademate redimitæ hi verſus inſcriberentur:

Cerne coronatam Domini ſuper atria Chriſti
Stare Crucem, duro ſpondentem celſa labori
Præmia: tolle crucem, qui vis auferre coronam.

Explicit Liber undetrigeſimus.

QUIN-

QUINTI VOLUMINIS

PROPOSITIONES.

I. ADveniſſe prænuntiatum in lege Meſſiam liquet ex vaticinio Jacob, Gen. XLIX. 5

II. Fruſtra illud excutitur contortis, perverſiſque commentationibus Rabbinorum. 12

III. Non juvant Hebræos variæ de ipſomet vaticinio Catholicorum ſententiæ. 19

IV. Refellitur quoque pervicacia Hebræorum oraculo Danielis cap. IX. 22

V. Artaxerſes, cujus Epocha ad percipiendas Danielis hebdomades plurimum deſervit, regno potitus eſt anno 464. ante Aeram Dionyſianam. 32

VI. Haud rectè conſignatur annus ejuſdem Artaxerſis viceſimus anno ante memoratam Aeram 453. 33

VII. Neque ab anno illo viceſimo, ſed a ſeptimo prædefinitæ a Daniele hebdomades initium ducunt. 34

VIII. Nihil ſuffragatur Hebræis falſata Rabbinorum ſuorum Chronologia. 41

IX. Accedit ad eorum confutationem promiſſio Prophetæ ſimilis Moyſi, Deuteronmii XVIII. 44

X. Item ſomnium Nabuchdonoſoris a Daniele explicatum: 46

XI. Necnon quæ de Bethlehem inquit cap. V. Michæas, 48

XII. Et Aggæus de gloria ſecundi Templi. 49

XIII. Meſſias verò Prophetarum ore promiſſus eſt JESUS NAZARENUS. 52

XIV. De ipſo Jeſu Nazareno perhibuit teſtimonium lib. XVIII. Antiquitatum Joſephus, autographum utique, ac genuinum. 57

XV. Hujus teſtimonii ſtilus undequaque phraſi Flavianæ conformis eſt. 61

XVI. Etiam Pagani ad credendum in Chriſtum, niſi ſponte clauderent oculos, invictis argumentis pertraherentur. 63

XVII. De illius Apotheoſi egit apud Senatum Tiberius, quamvis mancipatus idolorum ſuperſtitioni. 68

XVIII. Inania prorſus ſunt, quæ Gentiles objectant adverſus Dominicam Incarnationem. 71

XIX. Venit Chriſtus ad redimendum humanum genus, nequaquam venturus, ſi Adam in originali juſtitia perſeveraſſet. 76

XX. Ex Virgine abſque virili ſemine conceptus eſt. 84

XXI. Nullius ſunt ponderis argumenta, quæ adverſus perpetuam Deipara

paræ Virginitatem audacter ; & ſacrilegè proferebat Helvidius . 89
XXII. *Divinum Verbum veram , & corpoream aſſumpſit carnem ,* 92
XXIII. *Eamque non aliunde traxit , quàm ex illibato Mariæ Virginis utero .* 95
XXIV. *In Chriſti Genealogia a Matthæo , & Luca Evangeliſtis deſcripta nulla invenitur oppoſitio .* 102
XXV. *Neque inde eruitur parentes Virginis non fuiſſe proprio nomine appellatos Joachimum & Annam .* 105
XXVI. *Hebræi non abraſerunt ex libro Geneſis generationem Cainanis .* 108
XXVII. *Et tamen idem* Cainan *in Evangelio Lucæ non eſt mendoſe inſitus , nec per errorem intruſus .* 109
XXVIII. *Aſſumpta ex Virgine Chriſti caro non fuit ante paſſionem expers naturalium corporum affectionum .* 114
XXIX. *In eam ſententiam propendemus , quæ aſſerit Chriſti faciem neque fuiſſe inſigniter venuſtam , neque deformem .* 116
XXX. *Nulla paſſio accidit Salvatori reluctanti , & invito .* 120
XXXI. *Sed non caruit tamen ea paſſione, quæ vero dolore affecerit ipſius animum .* 121
XXXII. *Sanctus Hilarius Pictavienſis , ut Chriſto tribuit verum corpus ex Mariæ Virginis carne formatum ,* 125
XXXIII. *Ita non denegavit Redemptori noſtro veriſſimi doloris ſenſum .* 126
XXXIV. *Non corpus tantummodo , ſed & animam humanam divinum Verbum aſſumpſit ,* 132
XXXV. *Et quidem mente , ſive intelligendi facultate non deſtitutam .* 134
XXXVI. *Chriſti intellectus non tantùm divina ſcientia , verùm etiam infuſâ , & creatâ fuit cumulate exornatus .* 136
XXXVII. *Habuit & ſcientiam experimentalem , & acquiſitam .* Ibid.
XXXVIII. *Fuit in eodem Chriſto adhuc viatore ſcientia Beatorum , viditque perſpicuè in hac mortali vita divinitatem .* 137
XXXIX. *At non habuit , in quantum homo, ſcientiam infinitam & comprehenſivam .* 138
XL. *Duæ quoque admittendæ ſunt in Chriſto Domino voluntates :* 146
XLI. *Quæ adverſus Macarium , Pyrrhum, cæteroſque Monothelitas appellari debent duæ voluntates* naturales . 149
XLII. *Non debet in Chriſto propugnari una dantaxat operatio .* 150
XLIII. *Honorius I. Romanus Pontifex in ſuis ad Sergium Epiſtolis nequaquam Monothelitis adhæſit ;* 155
XLIV. *Nec ullatenus attendendum eſt quicquid adverſus eumdem Honorium vel ex Actis Sextæ Synodi , vel aliunde depromitur .* 159
XLV.

XLV. *Beatiſſima Chriſti anima iis perfectionibus, quæ ad voluntatem ſolent referri, cumulatiſſimè prædita, fuit exornata quolibet genere ſanctitatis.* 170
XLVI. *Nullam habuit, nec potuit habere peccati maculam;* 172
XLVII. *Tametſi perfectiſſimâ arbitrii libertate polleret.* 175
XLVIII. *Unionem utriuſque naturæ ſubſtantialem, atque* hypoſtaticam *revera negavit impiiſſimus hæreſiarcha Neſtorius.* 183
XLIX. *Quicquid is temerè effutierit; admittenda eſt in Chriſto unaduntaxat Perſona:* 189
L. *Et glorioſiſſima Virgo verè, ac propriè* Θεοτόκος, *ideſt*, Deipara *eſt appellanda.* 195
LI. *Divus Cyrillus invictiſſimus inſectator Neſtorii immeritò inſimulatus fuit hæreſis Apollinarii,* 202
LII. *Singuli enim Anathematiſmi ejuſdem Cyrilli doctrinam continent orthodoxam.* 208
LIII. *Joannes Antiochenus, & ceteri Orientales, qui prælaudatos Anathematiſmos aliquando repudiarunt, nunquam probaverunt Neſtorii, aut Pelagii nefaria dogmata.* 215
LIV. *De Theodoreto tamen certum proferri nequit judicium, niſi tempora, ejuſque ſcripta ſedulò diſtinguantur.* 219
LV. *Tria Capitula a V. Synodo jure meritoque fuerunt proſcripta.* 227
LVI. *Refellitur cum Neſtoriana hæreſis Eutychetis: duæ enim ſunt in Chriſto poſt adunationem naturæ, diſtinctæ invicem, atque impermixtæ, eadem licèt hypoſtaſi ſubſiſtentes.* 246
LVII. *Fungum habuit pro cerebro Avitus Academicus, dum in homilia quadam* Clementis XI. *Pontificis Maximi viſus ſibi eſt ſubodorare Eutychiani dogmatis pravitatem.* 255
LVIII. Hypoſtaticam *unionem non eſſe* entitatem *quamdam ab extremis, ut inquiunt, diſtinctam rectè aſſerunt Scholaſticorum complures.* 258
LIX. *Conſentiunt autem omnes eamdem unionem ſubſtantialem eſſe, omnium maximam, & indiſſolubilem.* 260
LX. *Illam nec ſancti Patres, nec beatiſſima Virgo, imo nec ipſe Redemptor, potuerunt (quantum ad* ſubſtantiam *attinet) promereri.* 262
LXI. *Quæſtionem ſcholaſticam, an eamdem naturam, quam Filius aſſumpſit, potuiſſent etiam aſſumere Spiritus ſanctus, ac Pater,* 266
LXII. *Ac alteram, num una Perſona aſſumere queat naturas duas,* 267
LXIII. *Necnon quæ a nonnullis agitatur de natura irrationali, utpote parvi momenti, brevi juxta communiorem ſententiam reſolvimus.* 268

LXIV.

Digitized by Google

LXIV. *At paullo accuratiùs pertractamus de iis, quæ unionem hypoſtaticam conſequuntur, ac primùm in Chriſto Domino propugnamus communicationem idiomatum;* 271
LXV. *Minimè tamen admittenda eſt permutatio vocabulorum inter unam, & alteram Chriſti naturam:* 274
LXVI. *Refutantur propterea* Ubiquiſtæ, *autumantes in humanam Chriſti naturam fuiſſe transfuſam omnipræſentiam.* 277
LXVII. *Deinde refellitur error Felicis & Elipandi, qui affirmaverunt Chriſtum eſſe Filium Dei adoptivum in ſenſu Neſtoriano;* 285
LXVIII. *Nequit enim Chriſtus appellari Filius adſcititius, aut adoptivus, etiam* ſecundum humanitatem. 289.
LXIX. *Et nihilominus Chriſtus Jeſus rectiſſime dicitur ab Apoſtolo* prædeſtinatus Dei Filius. 302
LXX. *Cur verò appellari nequeat filius Spiritus ſancti, ratio producitur manifeſta.* 306
LXXI. *Etſi contradictionem non implicet Chriſtum dici aliquo pacto Dei ſervum,* 310
LXXII. *Nec repugnet ipſum appellari, ratione aſſumptæ* humanitatis, *creaturam;* 315
LXXIII. *Congruum tamen magis eſt ab iis, & conſimilibus enuntiationibus abſtinere.* 316
LXXIV. *Uti poſſumus pertractantes de unione* hypoſtatica, *compoſitionis vocabulo, dummodo a nobis Neſtorii, & Eutychetis phraſes cautè vitentur.* 319
LXXV. *Hæc enuntiatio,* Unus è Trinitate paſſus eſt carne, *eſt Catholica & orthodoxa.* 322
LXXVI. *Monachi Scythæ hujus propoſitionis aſſertores, quamvis tumultuoſe, ac turbulenter ſe geſſerint, ab hæreſi tamen Eutychiana fuerunt immunes.* 326
LXXVII. *Diſputantes præterea, quantum huc ſpectat, de Chriſti Sacerdotio, aſſerimus* Melchiſedech *non eſſe Angelum, neque Virtutem quamdam cæleſtem, neque Spiritum ſanctum, neque ipſummet Filium Dei.* 331
LXXVIII. *An fuerit autem Sem filius Noe, an Chananæus genere, incertum: videtur nobis hoc poſtremum eſſe probabilius.* 333
LXXIX. *Chriſtus itaque eſt Sacerdos ſecundum ordinem* Melchiſedech, *quoniam in hujus Sacerdotis oblatione præfiguratum fuit ſacratiſſimum Eucharíſtiæ ſacrificium.* 337
LXXX. *Rex etiam fuit Dominus Jeſus Chriſtus, habens regni tam ſpiritualis, quàm temporalis pleniſſimam poteſtatem:* 350
LXXXI. *Caput item omnium Prædeſtinatorum, univerſorumque ſupremus Judex.* 353
LXXXII. *Inſuper de ſatisfactione & merito Chriſti differentes, præmittimus*

Digitized by Google

timus potuiſſe Deum abſolutè *reparare perditos homines abſque Chriſti morte, & liberali condonatione;* 358
LXXXIII. *Facta tamen hypotheſi, quod Deus decreverit complendam hominum redemptionem reparata injuria ſibi per culpam illata, & ſoluto pretio captivitatis, neceſſariam fuiſſe Chriſti ſatisfactionem.* 360
LXXXIV. *Oſtendimus unde hac in parte profluxerit pernicioſiſſimus error Socinianorum.* 361
LXXXV. *Adverſus peſtiferam iſtorum hæreſim affirmamus Chriſtum Jeſum revera eſſe humani Generis Redemptorem:* 365
LXXXVI. *Hanc redemptionem peractam ſoluto pretio, non prædicatione ſola, aut exemplo:* 366
LXXXVII. *Idcirco Chriſtum mortem pertuliſſe, ut nos erueret a peccato, dæmoniſque captivitate:* 368
LXXXVIII. *Perferendo mortem peccatorum noſtrorum luiſſe pœnas:* 371
LXXXIX. *Fuiſſe affixum cruci pro peccatis noſtris hoſtiam & ſacrificium:* 375
XC. *Nos per hanc eamdem hoſtiam Deo reconciliatos fuiſſe:* 379
XCI. *In hac reconciliatione veram adinveniri peccatorum expiationem:* 381
XCII. *Deum noluiſſe peccata nobis dimittere, non exhibita divinæ juſtitiæ ſatisfactione:* 385
XCIII. *Id eſſe quammaxime decens, Deoque digniſſimum:* 387
XCIV. *Non fuiſſe injuſtum, quod Chriſtus ſubierit pro nobis Crucis patibulum.* 390
XCV. *Dogma iſtud Catholicum, quod contra Socinianos defendimus, corroboratur Patrum traditione perpetua.* 393
XCVI. *Nullius ſunt momenti ad ipſum dogma labefactandum quælibet Socinianorum ſophiſmata.* 398
XCVII. *Exhibita a Chriſto ſatisfactio nedum æquivalens fuit, verum etiam ſuperabundans.* 426
CVIII. *Interfuerunt in eadem ſatisfactione conditiones omnes, quæ requiruntur ad exactas juſtitiæ leges.* 430
XCIX. *Non poterat Deo condignè ſatisfacere creatura rationalis obſtricta peccato.* 441
C. *Immo nec creatura quælibet* pura, *quantumvis gratiâ, meritoque exornata.* 442
CI. *Pertinet ad univerſos homines Chriſti redemptio.* 448
CII. *Qui aſſeruit ab hoc univerſali beneficio alienas eſſe mulieres, delirus fuit, ac inſanus* 450
CIII. *Erravit ex oppoſito Origenes autumans Chriſtum eſſe redemptorem dæmonum etiam ac damnatorum* 457
CIV. *Apoſtolorum Princeps non ait Dominum deſcendiſſe ad Inferos, ut inde*

Digitized by Google

inde impios & incredulos liberaret. 461
CV. *Merita Chriſti infiniti ſunt pretii.* 467
CVI. *Quælibet ipſius oratio* abſoluta *exaudita fuit a Patre.* 470
CVII. *Competit ei peculiari modo titulus Mediatoris.* 472
CVIII. *Eſt autem Mediator*, ut Deus, & homo; *in quantum opera redemptionis prodierunt ex humana natura, & habuerunt a perſona Verbi pretium, valorem, ac dignitatem.* 473
CIX. *Etiamnum ſedens a dextris Dei piiſſimus Jeſus orat, & interpellat pro nobis, atque officium Mediatoris exercet.* 475
CX. *Ut nonnulla denique proferamus ad hiſtoriam peractæ reparationis ſpectantia, certum eſt Herodem, quo in Palæſtina regnante natus eſt Jeſus, non fuiſſe Judæum genere, ſed* allophylum. 479
CXI. *Probabilior nobis videtur eorum ſententia, qui illum exiſtimant Idumæum, quàm eorum, qui faciunt Aſcalonitam.* 481
CXII. *Duplex Herodiana Epocha diſtinguenda eſt, quarum prima figenda eſt in anno U.C. 714. Coſſ. Domitio Calvino II. & Aſinio Pollione,* 484
CXIII. *Altera in anno, quo expugnata fuit Jeroſolyma, ab U. C., ut arbitramur probabilius, 717. Coſſ. Agrippa & Gallo.* 485
CXIV. *Obiit autem Herodes ante ſolemnitatem Azymorum, anno a condita U 751. Coſſ. Lentulo, ac Meſſalino.* 487
CXV. *Quod Recentiores definiunt, Herodem deceſſiſſe anno Urbis 750. labente Novembri, nobis penitus non probatur.* 489
CXVI. *Cum itaque Chriſtus natus ſit in diebus Herodis regis, contigit ſalutifera Nativitas ante præcitatum Urbis annum 751. ac ſententia quidem noſtra, anno 749. Coſſ. Auguſto XII. & Sulla.* 496
CXVII. *Natale tamen Chriſti Dionyſianum ſolido quadriennio poſt veram Nativitatem locandum eſt; & initium Æræ vulgaris conſignandum anno U. C. 754. C. Caſ. Aug. F. & L. Æm. Paulo Conſulibus.* 497
CXVIII. *Salvator Mundi, ut Romana tenet Eccleſia, natus eſt* VIII. *Kalendas Januarias.* 504
CXIX. *Perperam ſubmoroſi Critici riſu excipiunt, quæ de brutis ad præſepe Domini accubantibus plebs Chriſtiana ſibimet perſuadet.* 510
CXX. *Idem judicium ferendum eſt de Magis Chriſti Domini adoratoribus: quos Toparchas, & reges fuiſſe probabilitate non caret.* 512
CXXI. *Adorarunt Magi puerum Jeſum latriæ cultu, non civili duntaxat, qualem Orientis populi Regibus præbent ſuis.* 518
CXXII. *Domus Nazaretana Chriſti Incarnatione atque habitatione per-*

Digitized by Google

percelebris, anno 1294. *ſedente, ut refert Angelita, Bonifacio VIII. ſive potius paucis diebus antequam Cæleſtinus V. proficiſceretur in ſolitudinem, è Turſatica in Lauretanum agrum divinitus tranſvecta eſt.* 520

CXXIII. *Cum Dominus ſit baptizatus & crucifixus imperante Tiberio, atque ad tempus peractæ Redemptionis definiendum figenda ſit Epocha Tiberiana; dicimus ipſum Tiberium indeptum fuiſſe imperium Proconſulare anno U. C. 765. Coſſ. Cæſare, & Capitone.* 526

CXXIV. *Jeſus igitur ad baptiſmum venit vertente anno* XV. *imperii Tiberii Cæſaris, Urbis Conditæ* 779. *ætatis ſuæ ineunte trigeſimo.* 529

CXXV. *Baptizatus eſt* VIII. *Idus Januarias.* 537

CXXVI. *Inter Chriſti baptiſmum, ejuſque paſſionem tres anni, ac tres ferè menſes interceſſerunt.* 540

CXXVII. *Elegit interim Apoſtolos, & Evangelium nuntiavit.* 545

CXXVIII. *Petrus appellatus eſt* Cephas *propter Eccleſiæ primatum.* Ibid.

CXXIX. *Aliorum Apoſtolorum nomina explicantur.* 546.

CXXX. *Proditoris Judæ patria non fuit urbs* Carioth, *ſed* Scharioth *oppidum tribus Ephraim.* 547

CXXXI. *Confirmavit Dominus prædicationem ſuam miraculis divina virtute patratis, inter quæ eximium, maximumque fuit Lazari ſuſcitatio.* 548

CXXXII. *Epiſtola, quam ad Chriſtum ſcripſiſse fertur Abgarus Edeſſenorum Toparcha, & altera, qua ad eumdem Abgarum dicitur Dominus dediſse reſponſum, quamvis non ſint exploratiſſimæ auctoritatis, tanquam genuinæ poſsunt magna probabilitate defendi.* 551

CXXXIII. *Subiit Dominus Crucis patibulum anno Vulgar. Aeræ* XXIX. *Conſulibus duobus Geminis,* 555

CXXXIV. *Die autem menſis Martii quinta ac viceſima.* 560

CXXXV. *Ab hac ſententia, Patrum teſtimoniis, & annorum Chriſti ſupputationibus corroborata, nequaquam debemus recedere ob lunæ phaſes, aut calculos aſtronomorum.* 563

CXXXVI. *Prima acerbiſſimæ Chriſti paſſionis actio evenit in Horto Gethſemanis, ubi factum in agonia ſudaſse grumos ſanguinis, veriſſima hiſtoria eſt, non aſsuta Evangelio Lucæ narratio.* 567

CXXXVII. *Ibidem a Romana coborte, miſſiſque a Judæorum Senatu apparitoribus comprehenſus eſt, ductore, ac proditore Juda, qui Deum, ac Magiſtrum ſuum vendidit triginta ſiclis argenteis, ideſt,* 120. *drachmis.* 569

CXXXVIII. *Tam vili venditus Dominus, poſt quædam judicialia acta immaniſſimè flagellis cæſus eſt, non quadraginta tantum ad correctio-*

Digitized by Google

rectionem verberibus, ſed innumeris, iiſque atrociſſimis ad Judæorum livorem, & odium ſatiandum. 571

CXXXIX. *Coronatus deinde ad ludibrium augendum ſpineo diademate, non è marinis juncis plexo, ſed è ſentibus rhamni.* 575

CXL. *Proficiſcenti ad Golgotham abſterſiſse vultum ſanguine, ac ſudore manantem piam Jeroſolymitanam mulierem, & expreſſam in ejus Velo Redemptoris imaginem, non eſt excogitatum a Mariano Scoto commentum.* 577

CXLI. *Non diſcrepant circa horam Dominicæ Crucifixionis Marcus, & Joannes Evangeliſtæ.* 579

CXLII. *Crux Domini arrectario, tranſverſoque lignis fabricata eſt.* 581

CXLIII. *Ipſi cruci affigendum Dominum prænuntiaverat Pſ.* XXI. *regius Vates.* 582

CXLIV. *Non eſt planè certum ſanctiſſimæ Crucis lignum fuiſse ex robore, aut quercu; etſi in hanc ſententiam deſcenderint Recentiorum quamplurimi.* 583

CXLV. *In eadem hæſitatione ſumus circa lignum Crucis ſuppedaneum.* Ibid.

CXLVI. *Valdè eſt probabile, non tamen prorſus compertum, Cruci Redemptorem noſtrum ſuffixum fuiſse quatuor clavis.* 584

CXLVII. *Fertur Dominus Jeſus dum penderet è Cruce, ad Occidentem ſpectaſse.* 585

CXLVIII. *Ludunt operam, qui unius A. Gellii teſtimonio probare nituntur Domini crucifixores fuiſse Bruttios.* 586

CXLIX. *Moriente Domino tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, non ſuper ſolam Judæorum regionem.* 587

CL. *Poſtrema Chriſti verba linguâ, quæ tunc temporis obtinebat, fuere prolata.* 588

Digitized by Google

…by Google

Digitized by Google